

**MAGYAR MESE- ÉS MONDAVILÁG
II.**

A FEKETE KISASSZONY

MESÉLTE BENEDEK ELEK

**A szöveget gondozta és a Szómagyarázót írta
KOVÁCS ÁGNES**

TARTALOM

A FEKETE KISASSZONY	KRISZTUS A CSÁRDÁBAN
A VÖRÖS KIRÁLYBÍRÓ	A HÉTÉVES GYERMEK
A CIGÁNYPURDÉ	A SZÜRKE
AZ ERDŐZÖLDÍTŐ ÉS MEZŐVIRÁGOZTATÓ	BRÚGÓ
KIRÁLYKISASSZONY	ISTEN
A SZEKERES EMBER	A ZSOLTÁRÉNEKLŐ MADÁR
A TÖKVÁROS	A VARGA HÁROM KÉRÉSE
HÉT JUHAKOL	TÁMÁN ÉS ÁMÁN
HIRTELENNŐTT	A GYÉMÁNTKRAJCÁR
A HALÁLOS TÁNC	A SZEGÉNY EMBER HAT FIACSKÁJA
A HÁROM ARANYGYŰRŰ	KRISZTUS ÉS A MADARAK
A NAGYOTMONDÓ LEGÉNY	TEDDNEKI JÁNOS
JÁNOS DIÁK	A KERESZT
ARVA FUISTL...	SZÉLIKE KIRÁLYKISASSZONY
A KIS GÖMBÖC	RÉKA KIRÁLYNÉ SÍRJA
A HRICSÓI KŐBARÁT	A GYERMEKEK FALUJA
A RÓZSA	A SZEGÉNY EMBER ÉS A RÓKA
A KIRÁLYKISASSZONY CIPŐJE	FIRTOS LOVA
A SZÉKELY ASSZONY	TÜNDÉR ERZSÉBET
A FARKAS ÉS A RÓKA	ÖRDÖG ÁRKA
RÁK ÉS MÁSZ	A KÚTÁGAS
A TÁLTOS KIRÁLYKISASSZONY	HATTYÚ VITÉZ
A BÁTYÁM LAKODALMA	A RÓZSÁT NEVETŐ KIRÁLYKISASSZONY
KILENC	HALÁSZ JÓZSI
AZ ÖRDÖG HÍDJA	A CSUDAEREJŰ SÁR
VILÁGSZÉP SÁRKÁNY RÓZSA	GYÖNGYVIRÁG PALKÓ
A VILÁGVÁNDORA HERCEG	A BÁRÁNY MÁJA
SZŰZ MÁRIA KERESZTLÁNYA	A SZEGÉNY EMBER SZŐLŐJE
A TŰLÖKVÁR	FADÖNTŐ
A VÉNASSZONY ÉS A HALÁL	A LJETAVAI PAP
A BANYA	ÖRDÖG JÁNOSKA
AZ ARANYFOGÚ KIRÁLYFIK	A VADGALAMB ÉS A SZARKA
HAMUPIPŐKE KIRÁLYFI	A GRIFFMADÁR
A BOLONDOK	KACOR KIRÁLY
ANDORÁS VITÉZ	MEZŐSZÁRNYASI
SZÉP MIKLÓS	A CIGÁNY A POKOLBAN
A KAKAS ÉS A PIPE	A VÁLTOTT GYERMEK
FIRTOS ÉS TARTOD	ÖRDÖG RÓZSA
A ZÖLD KIRÁLY	HARAGSZIK-E, GAZDURAM?
A LÚD LÁBA	VAS LACI
AZ ARANYMOZSÁR	CSALI MESE
AZ ÖRÖK IFJÚSÁG VIZE	A GYERTYA MEG A VASFŰ
A MACSKA	PIHÁRI
ETÉD, SZOLOKMA, ATYHA	FÉLSZ
A TIZENHÁROM HATTYÚ	A SÜNDISZNÓ
AZ ÖZVEGYASSZONY TEHENE	A TÖRÖK BASA
A FARKAS, A RÓKA, A NYÚL MEG A VARJÚ	A CSILLAGSZEMŰ JUHÁSZ
A VARJÚKIRÁLY	FURULYÁS PALKÓ
A NYÁRFA MEG A FENYŐFA	A TÁLTOS ASSZONY
A BOSZORKÁNYSÁG	AZ EZÜSTLÓ
A HÁROMVADAS KIRÁLYFI	A GULYÁS LEÁNYA
A LÓ ÉS A SZAMÁR	PENGŐ
VILÁGSZÉP NÁDSZÁL KISASSZONY	A BUJDOSÓ MACSKA
A JUHÁSZ BÁRÁNYA	AZ ARANYPÁLCA

AZ ÖRDÖG ÉS A TÓT FIÚK
PRÜCSÖK
HÁROM KÍVÁNSÁG
KERMOMIÉTI
A HALHATATLANSÁG ORSZÁGA
A TEHÉN ÉS A LÓ
AZ OKOS LEÁNY
ISTEN ÁLDÁSA
A DÖGLÖTT EGEREK
MIÉRT NINCS A CIGÁNYNAK BÚZÁJA
VÍZI PÉTER ÉS VÍZI PÁL
A RÁC, A RÓKA MEG A SZARKA
A KÓRÓ ÉS A KIS MADÁR
A KEREKES FIA

A GALAMB, A RÉCE MEG A LÚD
A KÚT
A LEGSZERENCSESEBB ÓRA
AZ OBSITOS
A TALLÉROS KALAP
MÁTYÁS KIRÁLY JUHÁSZA
LUDAS MATYI
MOLNÁR FERKÓ
AZ ARANYFONÁL
KONDÁS JANKÓ
TRÉFÁS MESÉK
AZ ÓZHÚS
KUTYA, MACSKA, EGÉR
SZÓMAGYARÁZÓ

A FEKETE KISASSZONY

Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király, annak a királynak tizenkét fia. Ez a tizenkét fiú mindig együtt járt, s különösen az erdőben szerettek bódorogni.* De akárhányszor mentek az erdőbe, mindig találkoztak egy ősz öregemberrel, aki megállította őket, s mind azt tanácsolta nekik:

- Fiaim, ne járjatok mindig az erdőben, menjetek egy kicsit világot látni!

A fiúk elmondták otthon az édesapjuknak, hogy mit mond nekik mindig az az öregember, de a király nem akarta elengedni őket. Hanem az ősz öregember csak mindig elébük állott, ha más erdőbe mentek is. Ismét csak azt tanácsolta, menjenek el világot látni, mert különben nem lesz jó vége a dolguknak.

Nem tudtak nyugodni az öregembertől. Addig beszéltek hát az apjuknak, míg el nem engedte.

- Hát menjetek Isten hírével, lássatok világot!

Lóra ültek, s mentek világgá. Az első nap egy erdőben esteledtek el, s ott az erdőben találtak egy kastélyt. Nem kérdezték, ki lakik a kastélyban, bementek egyenesen, végigmentek a szobákon, hát éppen tizenkét szoba volt, minden szobában egy ágy megvetve. Egy szobában pedig az asztal felterítve éppen tizenkét személyre, s tele volt az asztal mindenféle drága enni-, s innivalóval. Volt a kastély mellett egy istálló is, abban az istállóban éppen tizenkét lónak hely, minden ló számára széna, zab bőven. Bekötötték a lovakat, szénával, zabbal jól ellátták, aztán visszamentek a kastélyba, letelepedtek a terített asztalhoz, ettek-ittak, vígan voltak, mikor aztán elálmosodtak, szépen lefeküdtek.

Éjfélkor a legidősebb királyfi fölébred valami szóra. Hallja, hogy valaki szólítja a nevén:

- János, gyere ki!

Fölkel a királyfi, kimegy az udvarra, s hát ott egy leányt talál, akinek olyan fekete az arca, mint a korom. Mondja a leány:

- Ne ijedj meg tőlem, te királyfi, hogy ilyen csúnya fekete az arcom. Király leánya vagyok, éppen tizenegy testvérem van, mint neked. Egy boszorkány rútította el az arcunkat, s megátkozott, hogy addig az arcunk meg se fehéredjék, amíg tizenkét királyfi ebben a kastélyban hét esztendeig, hét hónapig, hét hétig, hét napig, hét óráig itt nem lakik, s ez alatt az idő alatt a kastélyból ki sem mennek, meg sem házasodnak.

A fekete leány többet egy szót sem szólt, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Mondja reggel János királyfi az öccseinek, hogy mi történt vele az éjjel, de az öccsei azt mondták, hogy ha az a tizenkét leány mind az Isten angyala volna, még akkor sem maradnának ilyen hosszú ideig. Egyszeriben fölnyergeltek, s mentek tovább, csak János maradt ottan a kastélyban. De még ki sem értek az erdőből, elállotta útjokat tizenkét farkas, nem bírták széjjelverni, elkergetni, szégyenszemre vissza kellett, hogy menjenek a kastélyba. Hanem ugyan oda visszamehettek, mert akkor már sem maguknak, sem lovuknak nem volt sem étele, sem itala. Azzal kellett beérni, amit bátyjuk adott a magából.

Másnap reggel ismét nekikészültek, legyen égszakadás, földindulás, történjék akármi, ők továbbmennek. De ahogy kimentek a kastélyból, mind a tizenegy fiú kőbálvánnyá változott.

* A csillaggal jelölt szavak magyarázata ábécérendben a könyv végén található.

Egyedül maradt János királyfi a kastélyban, élő ember nem volt rajta kívül, de honnét, honnét nem étel-ital volt bőven neki is, a lovának is.

Így telt esztendő esztendő után. Mikor aztán még csak három nap volt hátra, bejött hozzá este a fekete kisasszony, s mondta neki:

- Hallod-e, te János királyfi, ma éjjel eljönnek hozzád az ördögök a tizenegy öcséd képében, hívnak, csalogatnak téged mindenféle szép szavakkal, de te ne is hallgass rájuk! Amikor látják, hogy nem mégy velük, megkínoznak, sanyargatnak mindenféleképpen, de te szenvedd el azt is.

Csakugyan úgy volt, ahogy a fekete kisasszony mondotta. Eljöttek éjjel az ördögök, körülfogták, hívták, csalogatták: gyere velünk, te bolond, ne maradj itt. De János királyfi, egy szó, nem sok, annyit sem szólt. Akkor aztán megharagudtak az ördögök, s úgy megverték, hogy a csontja is ropogott belé.

Reggel eljött a fekete kisasszony, megkente a királyfi testét mindenféle csudaírral, s még hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte. Akkor aztán azt mondta János királyfinak:

- Az első próbát szépen kiállottad, János királyfi, hanem ma éjjel még nehezebb próbád lesz. Az ördögök megint eljönnek, apád s anyád képében, megint hívnak, csalogatnak, de te csak ne szólj semmit! Amikor látják, hogy szép szóval semmire sem mennek, megkínoznak, sanyargatnak, kezed-lábad összekötik, kivisznek az udvarra, s felakasztanak. De te még az akasztófa alatt se szólj semmit, gondolj reám, s ne félj semmitől!

Úgy történt minden, ahogy a fekete kisasszony mondta. Eljöttek az ördögök, hívták, csalogatták, megkínozták, fölakasztották, de jött reggel a fekete kisasszony, levágta a kötelet, megkente a János királyfi testét mindenféle csudaírral, s még hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte. De a fekete kisasszony arca is félig megfehéredett. Mondta is János királyfinak:

- Nézd meg az arcomat, János királyfi, úgy-e fehéredik? Ha még a harmadik próbát is kiállod, egészen megfehéredik az arcom, akkor aztán kettőnké a világ. Ma este ismét eljönnek az ördögök, mégpedig apád, anyád, testvéreid s mindenféle rokonaid képében, megkínoznak, sanyargatnak, aztán tüzes koporsóba tesznek, porrá égetnek, de te csak gondolj reám, ne félj semmitől!

Éppen úgy történt, ahogy a fekete kisasszony mondotta. Eljöttek az ördögök, hívták, csalogatták: gyere haza, te bolond, ne veszeszd el az életedet egy fekete arcú leányért, s mikor a szép szó nem fogott rajta, tüzes koporsóba fektették, s porrá égették. Ám jött reggel a királykisasszony, megkente a János királyfi porát, s hát egyszerre csak megelevenedék, az lett, aki volt, de még hétszerte szebb, mint annak előtte.

- Na, János királyfi - mondá a királykisasszony -, most nézd meg az arcomat, fehér-e?

- Fehér - mondá János -, fehérebb a fehér liliomnál.

- Hát te csak menj előre - mondá a lány - a fekete városba, az én városomba, én még itt maradok a testvéreimmal, aztán majd utánad megyünk, hanem jegyezd meg jól előre, hogy az úton majd találkozol egy csudaszép leánnyal, az megszólít téged, hí, csalogat szép szavakkal, hogy menj velem, de te fordulj el tőle, egy szót se szólj, máskülönben az életeddel játszol. Amint továbbmegy, találsz majd egy terített asztalt, lesz azon mindenféle drága étel-ital, de te rá se nézz, hozzá se nyúlj, mert bizony mondom, életeddel játszol.

Azzal elbúcsúztak egymástól, felült János királyfi a lovára, s indult a fekete város felé. Hát csakugyan, amint egy rengeteg erdőbe ér, ott elébe áll egy csudaszép leány, megszólítja:

- Ki vagy te, mi vagy te, te szép dali legény, honnét jössz, merre mégy? Gyere velem!

Mosolygott, nevetett, de János királyfi elfordította a fejét, s szó nélkül továbbment. Még jó hajításnyira sem ment, meglátja a terített asztalt. Egy kicsit éhes is volt, szomjas is volt, de gondolta is magában: ugyan mi az ördög lelheti, ha egy falást lecsippent abból a piros, ropogós cipóból, s megiszik egy csöppet abból a drága jó tokaji borból, mert úgy tudjátok meg, hogy tele volt az asztal tokaji borral s a Jézus tudja, még mi jóféle itallal. Le sem szállt a lováról, csak lenyúlt a cipó után, letört belőle egy darabot, megette, aztán egy üveg tokaji bort egyben kihajtott. No, abban a szempillantásban le is esett a lováról a földre, s olyan mély álomba merült, hogy ágyúszóval sem lehetett volna felkelteni.

Jött nemsokára utána a fekete kisasszony puha bársonyhintón, ott találja János királyfit a földön, költi, szólítgatja, rángatja, de bíz az nem ébredett föl. Akkor elévette az aranypennáját, s a János királyfi kardjának a lapjára ezt írta:

„Ha fölébredsz, menj vissza a kastélyba; az istálló vakablakában találsz egy vasszőget, azt a kardoddal vágd ketté. Erre mind a tizenegy öcséd megelevenedik, hozd el őket is a fekete városba. Útközben a Veres-tenger partjához értek, ottan találtok egy óriást, az általvisz titeket a tengeren, de mikor általvisz, monddad neki, hogy a gyűrűdet beleejtetted a tengerbe, menjen s keresse meg. Mikor aztán megfordul az óriás, taszítsd belé a tengerbe, mert különben szörnyű halálnak halálával pusztít el téged is, a tizenegy öcsédet is. A Veres-tengertől nem messze van a hármass üveghegy, azontúl van a fekete város. A ti lovaitok ezen a hegyen nem tudnak általjönni, de van a hegy aljában egy bakarasnyi* ember. Ez megszólít titeket, beszél nektek mindenféle bolondságot, de ti ne szóljatok semmit, erre ő aztán megmérgeződik, s sorban felkap valamennyit, s úgy általdob az üveghegyen, hogy éppen a fekete városban estek le.”

Jó sötét este volt, mikor János királyfi felébredt, elolvasta a levelet a vacsoracsillagnál, fölkap a lovára, visszavágtat a kastélyba, szalad az istállóba, ott a vakablakban megtalálja a vasszőget, a kardjával kettévágja, s hát megcsendül-bondul bele az egész udvar, s - mit látnak szemei! - a tizenegy öccse egyszerre megelevenedék, de még a lovak is megelevenedtek.

A királyfik azt hitték, hogy csak egy éje alszanak, semmiképpen sem akarták elhinni, hogy ez az éjszaka tovább tartott hét esztendőnél. Most már a kastélyban az ő részükre is volt étel-ital bőven, azon melegében nagy dárídót csaptak, aztán lóra kaptak, s uccu neki! elváltattak a fekete város irányában.

Hét nap, hét éjjel mentek, míg a Veres-tenger partjához nem értek. Ott volt az óriás a tenger partján. Fölvette a tizenkét királyfit lovastul, mindenestül. Egybe általvitte a Veres-tengeren, s ott lerázta magáról a legényeket, a lovakat. Hanem János királyfi nem felejtette el, hogy mit írt a fekete kisasszony. Mondja az óriásnak, hogy egy kedves drága gyűrűje beleesett a tengerbe, forduljon meg, s hozza fel a tenger fenekéről.

Megfordul az óriás, János királyfi pedig megtaszítja, s az óriás beleesik a tengerbe. Kiabált, káromkodott az óriás:

- Volt eszed, te kutya, hogy belétaszítottál, mert különben szörnyű halálnak halálával haltatok volna meg mind!

„Azám - gondolta János királyfi -, volt esze a fekete kisasszonynak!” Hirtelen lóra pattantak mind a tizenketten, s vágtattak, mint a sebes szél, de útközben megállapodtak egy kicsi ház előtt, bementek oda, ha kapnának valami enni- s innivalót. Nem volt senki más a házban, csak egy öregasszony, de olyan öreg, hogy az orra a földet verte. Köszönti János királyfi:

- Adjon isten jó estét, öreganyó!

- Szerencséd - mondá az öregasszony -, hogy öreganyónak szólítottál, mert különben vége az életednek.

- Hiszen én kendnek semmit sem vétettem - mondá János királyfi.

- Hát a leányomat ki ölte meg? - kérdezte az öreganyó.

- Én nem, azt tudom - mondá János királyfi -, nem öltem én meg soha senkit az életben.

- Hát tudd meg - mondá az öregasszony -, hogy az a vasszeg, melyet kettévágtál, az én leányom volt. Az varázsolta volt meg azt a tizenkét leányt.

Gondolta magában János királyfi, jó lesz innét továbbmenni. Elbúcsúzott az öregasszonytól, még vigasztalta is:

- Ne búsoljon, öreganyó, mert szeg helyett szeget ad az Isten! - azzal nekivágtattak a hármas üveghegynek.

Bezzeg hogy ott volt a bakarasnyi ember, ott ugrált, fickándo­zott, hadonászott.

- Hé, emberek, hé, kik vagytok, mik vagytok, mit kerestek itt, mi, he?! Ez az én földem, az én országom, nagyapámnak a nagyapja szerezte. Egy tapodtat sem eresztlek tovább.

A királyfik csak kacagtak ezen a pezderkedő* kis emberkén, de egy szó nem sok, annyit sem szóltak. De már erre olyan mér­ges indulatba jött a bakarasnyi ember, hogy ő sem szólt többet, csak fogta sorba a lovakat, s úgy, ahogy voltak, gazdástul, mindenestül egymás után keresztülhajigálta a hárm­as üveghegyen. Ott estek le mind a tizenketten a fekete város közepén, s úgy láttam, mint ma, kutyabajuk sem lett.

Mentek tüstént a fekete várba. Kint ült a tornácban a tizenkét leány, várták a tizenkét királyfit. Olyan fehér volt mind a tizenkét leány, mint a fehér liliom, annál is fehérebb.

Összebarátkoztak, összeédesedtek mind a legények, mind a leányok. Hí­vattak még aznap tizenkét papot, azok szépen összeadták, azután tizenkét cigánybandát, azok húzták, ahogy tudták. Én is nektek mesét mondtam, ahogy tudtam, hogyha jobban tudnám, még tovább mondanám.

A VÖRÖS KIRÁLYBÍRÓ

A világhíres Hunyadi János idejében történt, amit most elmondok néktek. Abban az időben annyi volt a török Erdélyországban, mintha a földből nőttek volna ki. Pedig a dicső Hunyadi János az ő vitézeivel ugyancsak pusztította éjjel-nappal, de hiába, hogyha egyet levágtak, száz termett helyébe.

A többi közt körülfogták a törökök Kőhalom várát is. Beüzent a basa a kőhalmi királybírónak,* hogy ha egy egészvágás szekér* aranyat nem fizetnek: kő kövön nem marad, s még a csecsszopó gyermeknek sem kegyelmez meg. De volt szörnyű nagy ijedség! Csak két ember nem ijedt meg: a királybíró, akit a vörös hajáért vörös királybírónak hívtak, s az ő keze-lába: egy Menenges nevű ember, aki messze földön híres volt az ördögösségéről. Csudálatos dolgokat művelt ez a Menenges. Ha jókedve kerekedett, tüzet fújt a szájából. Ha vendégségekre hívták, fogta magát, s a vizet borrá változtatta, mikor meg látta, hogy a vendégeknek erősen virágos kedve kerekedett, vízzé változtatta a bort.

Hát amint mondtam, nagy volt az ijedség, mikor a basa beüzent Kőhalomba, az egészvágás szekér aranyért. Elésztedte, kinek mi aranya volt, a ládafiából, de az egész Kőhalomban nem gyűlt össze több egy félvágás* szekérre valónál. Na, most mi lesz? A török basa bizonyosan nem tréfál. De a vörös királybíró nem ijedt meg. Kiment az ő hű keze-lábával a várból, ment egyenesen a basához, s azt mondta:

- Sok aranyat kívánsz, vitéz basa. Csak a felét tudjuk megadni. De ha türelemmel leszel, három nap múlva a másik felét is becsületesen megadjuk.

- Jól van - mondá a basa -, de addig velem jössz Törökországba. Ha megkapom a másik félvágás szekér aranyat is, visszaeresztlek.

A vörös királybíró kihozatta a félvágás szekér aranyat, elbúcsúzott feleségétől, gyermekeitől, el a város népetől, s indult nagy Törökországba, három hónapig tartó nehéz fogságra.

Legutoljára az ezermester Menengestől búcsúzott, de ez azt mondta:

- Ne búcsúzzék tőlem, nagy jó uram, mert én nem maradok el kigyelmedtől. Megyek kigyelmeddel a nehéz fogságba.

Elment a vörös királybíró s vele a keze-lába. Török császár városában zárták toronyba, nagy nehéz fogságra. De eltelt a három hónap, s bizony nem érkezék meg a félvágás szekér arany. Elmúlt a negyedik, el az ötödik hónap, el a hatodik is, csak nem érkezék meg az arany. Eszük ágában sem volt a kőhalmi szászoknak, hogy kiváltsák a királybírójukat, pedig derék egy ember volt. Vagy az is meglehet, jutott eszükbe, de nem tudtak összegyűjteni egy félvágás szekér aranyat.

- Istenem, istenem - sóhajtott föl egyszer a vörös királybíró -, itt kell elsenyvednem ebben a sötét toronyban, a nehéz rabláncon! Hej, Menenges, Menenges, mennyi ördögösséghez értettél te is, míg szabad voltál, az volna az igazi ördögösség, ha kiszabadítanál innét, s hazavinnél Kőhalomba.

- Éppen csak ezt a szavát vártam, nagy jó uram. Feküdjék le csak, s aludjék csendesen. Holnap éjjel a házában alhatik.

- Menenges, ne bolondozz, nincs kedvem most a tréfára!

- Uram, aludjék, egyébre gondja ne légyen!

Lefeküdt a vörös királybíró, s csakhamar el is nyomta az álom. S amíg ő aludt, az ördögös Menenges kinyitotta a torony vasajtáját, aztán leterítette a köpenyegét a földre, s pitymallatkor felébresztette a gazdáját.

- Nagy jó uram, készüljön az útra!

- Ne tréfálg, Menenges!

- Nagy jó uram, üljön erre a köpenyegre, s fogóddzék jól belém!

A vörös királybíró ráült a köpenyegre, Menenges pedig valami hókuszpókuszt csinált, s azzal - surr-burr! - kisurrant a köpenyeg az ajtón, fel a magas levegőégbe. Repült a köpenyeg, mint a szél, olyan sebesen, tengeren, erdőn, mezőn át, s mire feljött a Vacsoracsillag, szépen leszállott a kőhalmi vár udvarának közepén.

- Itthon vagyunk, nagy jó uram!

Igazán otthon voltak. Összezsórádültek a népek, s szemük-szájuk elállt a nagy álmélkodástól. Hogy tudtak ezek hazajönni, mikor mindkettőnek a lábán volt a nehéz rabbilincs. Hiába kérdezték, nem mondták meg senkinek, hogy milyen csudálatosképpen jöttek haza. Csak mikor Menenges meghalt, akkor mondta el a vörös királybíró, hogy Menenges az ördögök segítségével hozta haza.

Már akárhogy, de hazajöttek, s az is igaz, hogy Törökországban voltak, nagy erős fogságban, mert azt a két nehéz láncot még nemrégiben is lehetett látni a kőhalmi vár egyik szegletében.

A CIGÁNYPURDÉ

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is egy sánta arasszal túl, volt egyszer egy király. Ennek a királynak volt három szép nevendék fia: egyik dalibb a másiknál. Nem is lesz vala ennek a királynak semmi panasza a világsora ellen, ha nincs a gyönyörű selymes kertje. Csudájára jártak annak a világ legtúlsó szegletéből is, de már azt emberi száj nem tudná elbeszélni, mennyi bosszúságot okozott neki ez a kert minden áldott reggel. Hát az úgy volt, hogy ha a mai áldott szent napon derékig nőtt a selyem benne, másnap reggel csak a tarlója volt. Miféle állat ette le, azt senki lélek nem tudta megmagyarázni, mert amennyi strázsát odaállítottak, azt mind elnyomta az álom éjfélkor.

Búsult a király, hogy helyét sem találta. A nagyobbik fia már nem nézhette tovább ezt az örökös búcsálódást,* s azt mondta:

- Felséges apámuram, egyet se búcsálódjék többet, az éjjelre én állok ki strázsának, s meglássam kied, hogy egy nem sok, annyi híja sem lesz a selyemnek.

A király azt sem mondta: tegyed, ne tegyed. Gondolta, hogy úgyis hiábavalóság, hadd strázsáljon, se nem árt, se nem használ.

No, elkövetkezik az este. A királyúrfi komlós cipót tesz a tarisznyájába, s elindul a kert felé. Amint a kertkapuhoz érne, csak eleibe áll egy kicsi egérke, s mondja neki:

- Hallod-e, te királyúrfi, adj egy falás kenyeret, bizony nem bánod meg.

De a királyúrfi még nem is hederített az egérkére, bement a kertbe, s leheveredett a selyemvetés szélébe. Ott füttyörészett, dudorászott, hogy valahogy el ne nyomja az álom, de mikor tizenkettőt ütött az óra, csak meglegyinté az arcát valami szél, s úgy elalszik abb' a helyben, mintha fejbe ütötték volna. Reggel, mire felébredt, az apja már ott állott nagy szomorún: megint csak a tarlója volt a gyönyörű selyemvetésnek.

Következő éjjel a középső királyúrfi ment strázsálni. Ennek is elejébe szökik a kicsi egérke a kapu előtt, kért tőle egy falás kenyeret, de ez sem adott. Hanem bezzeg elaludt ökelme is, mikor az óra tizenkettőt kongatott. Kimegy a király reggel, s hát megint csak a tarlója van a selyemnek.

- Ejnye így meg amúgy - mondá a legkisebb királyúrfi -, már csak én is szerencsét próbálok!

Eleget mondta az apja, hogy ne oktalankodjék, ha a bátyjai meg nem tudták őrizni, ő ugyanvalóst nem tudja. De a kicsi királyúrfi addig erdőlt* az öreg királyon, addig lábatlankodott, míg azt nem mondá:

- Lássad, ha nincs jobb dolgod!

Szép ropogósra sült komlós cipót tesz a tarisznyájába, s még egy kulacs vizet is vesz melléje a kicsi királyúrfi, s mihelyt beesteledett, elindult a kert felé.

Hát az a szetemnyi* kis egérke ott volt megint a kertkapu alatt, s egy falás kenyeret kért tőle is Isten nevében. A kicsi királyúrfi adott jó szívvel, kenyeret is, vizet is.

Azt mondja az egérke:

- Na, te kicsi királyúrfi, jótétel helyébe jót várj! Ennem-innom adtál, meg is szolgálom. Menj csak bé a kertbe, feküdj le a selyemvetés szélébe, s aludjál el bátran. Éjfélkor én megcsippentem a füledet, te arra felébredsz. Éppen akkor megy el melletted egy ezüstszőrű paripa,

ezüstkantár a fejében. Mindjárt ragadd meg a kantárt, s el ne ereszd a paripát, ha lerugódja is a csillagos eget. Csak hogy megmenekedhessék, neked adja az ezüstkantárt, ennek az ezüstkantárnak pedig az a titka van, hogy ha megrázintod, egy felnyergelt ezüstszőrű paripa s egy regiment katona áll a te parancsolatodra. Holnap éjjel egy aranyszőrű, holnapután éjjel egy gyémántszőrű paripa szökik be a kertbe, vedd el ezektől is a kantárt, mert ezek ugyancsak egy-egy regiment katonával állítanak elé egy kantárrázintásra. Hanem azt mondom én neked, ugyan jól ügyelj magadra, mert a bátyáid erősen meggyűlölnek, hogy a selyemkertet meg tudjad őrizni, s az életedre törnek. Különösen, ha vadászni hívnak, meg ne indulj velük, mert tudom, Istenem, hogy elvesztenek.

Megköszöni a királyúrfi a jó tanácsot, bémegy a kertbe, lefekszik, elalszik. Hát mikor tizenkettőt ütne az óra, fölébred, s éppen mellette halad el az ezüstszőrű paripa. Csak megkapja nagy hirtelen a kantárját, rúgni kezd a paripa, hogy szinte leszakadt a csillagos ég, de a királyúrfi ki nem eresztette a kezéből, míg a kantárt által nem engedte, s meg nem ígérte, amit az egérke mondott volt.

Reggel a király bémegy a kertbe, hát a selyemvetésből egy szál sem hibádzik. Örvendett a király, csak hogy ki nem ugrott a bőréből. A kicsi királyúrfi pedig második éjjel, de harmadik éjjel is megőrizte a selyemvetést, elfogta az aranyszőrű s a gyémántszőrű paripát, s mind a kettőnek elvette a kantárját.

A vén király alig tudta győzni gyönyörködéssel reggelenként, mikor látta, hogy a selyem derékig ért. Hej volt öröm, dínomdánom. Mindenki örvendett, csak a két nagyobb fiú bosszúsodott, mérgelődött magában. Úgy elfogta az irigykedés mind a kettőt, csak hogy meg nem hasadtak belé.

Még aznap össze is egyezkedtek, hogy az öccsüket elcsalják az erdőbe vadászni, s ott megölik. A kicsi királyúrfinak eszébe sem jutott az egérke tanácsa, s boldogtalan fejével elment az erdőbe. Mikor az erdő széléhez érnének, a két nagyobbik előremegy, ott összesúgnak-búgnak, a kicsi királyúrfi pedig magára marad. Hát amint ott bódorogna a paripáján, csak felfut a kicsi egérke nagy hirtelen a paripa marjára,* s leül éppen vele szemben.

- Nem fogadtad meg a tanácsomat úgy-e, kicsi királyúrfi? Hamar vágtsd el innét, különben halálfia vagy! Ahol ni, balra az ösvényen találkozol egy cigánypurdéval,* cserélj vele köntöst, s menj, amerre a szemed lát.

Elvágtatott nagy szomorúan a kicsi királyúrfi, találkozik a cigánypurdéval, s megszólítja, hogy cseréljenek köntöst. Az a purdék* azt hitte, hogy csak bolondoznak vele, de mikor látta, hogy fele sem tréfa, kivetette nyakából a rongyos ingét, átaladta a királyúrfinak, ő pedig felöltözött a fényes hercegi köntösbe, felpattant a lóra, s elnyargalt az erdőbe.

Elindult most a királyúrfiból lett cigánypurdé. Ment, mendegélt árva feje hegyen-völgyön átal, hetedhét ország ellen. Egyebe sem volt annál a három kantárnál, amit a lovak fejéből húzott volt ki. Ezeket elvitte magával. Gondolá, ha nem egyéb, eladja, de legalább nem hal éhen, míg szolgálatot kap. Ment, mendegélt, s beért egyszer egy városba. Itt volt a veres király reziden-ciája. Bémegy a palota udvarába, elémondja, hogy ő szolgálatot keres. Éppen aznap menesztették a kertészinaskát, megfogadták helyébe.

No, telt-múlt az idő. A cigánypurdé jól viselte magát, mindenkinek kedvében járt. Egyszer vasárnap, mikor minden lélek a templomba ment, csak ő maradt otthon, s a veres király legkisebb leánya. A foga fájt szegénynek, azért maradt otthon. Nagy kínjában kidőlt az ablakon, s úgy nézte a gyönyörű szép virágoskertet. A cigánypurdé ott lődörgött a virágágyások közt. Mit gondol, mit nem, fogja magát, eléveszi az ezüstkantárt, megrázintja, s abb' a minu-

tában ott termett az ezüstszőrű paripa. Felpattan rá, de közben olyan ragyogós ezüstgúnya kerekedik a cigánypurdéra, hogy a királykisasszonynak a szeme-szája elállt bámulatában.

Aj, megsarkantyúzza most amúgy istenesen a paripát, táncolni kezd alatta, rúgott, de úgy, hogy az égig szállott a por nagy feketén, akkor beleugratott a szép virágágyásba, s azt a teméntelen sok gyönyörű virágot kirúgatta tövestül, mindenestül. A királykisasszonynak úgy megtetszett ez a bolondság, hogy mindjárt elfelejti a fogfájást. Hanem azért úgy tett, mintha semmit se látott volna.

Hazajőnek a templomból. Látja a kertész a szörnyű pusztulást, fut a purdénak, ki ekkorra már rongyos ruhába öltözött.

- Megöllek, te tolvaj, gyilkos lélek! Ki járt itt?! Ki fordítá fel ezt a kertet?!

Lekiált a királykisasszony az ablakból, hogy ne merjen a purdéhoz nyúlni, mert az nem oka semminek. A kertész ájuldozni kezdett nagy bosszúságában, de nem bánthatta a purdét, amikor a királykisasszony olyan erős védelmébe vette.

Eltelik egy hét, jő más vasárnap. Ismét az egész udvar templomba megy, csak a purdé nem s a kicsi királykisasszony. Most ugyan egy mákszem baja sem volt a fogának, hanem azért felkötötte az állát egy nagy fehér ruhával, csakhogy otthon maradhasson, kidől az ablakba, a cigánypurdé pedig ott lődörgött, bódorgott. De ismét csak gondol valamit, megrázzintja az aranykantárt, s abb' a szempillantásban ott termett az aranyszőrű paripa. Csak felpattant rá, s úgy kirúgatta vele a virágokat, hogy hetvenhét mérföldre szóródtak el. Mikor a kertész ezt meglátta, úgy elájult, hogy egy cseber vízzel kellett felmosdatni. Fut a purdénak, hogy megölje, de a királykisasszony lekiáltott, hogy azt ugyan ne bántsa, mert a purdé semminek sem oka.

Eljő a harmadik vasárnap. Most is otthon maradnak ketten: a királykisasszony s a cigánypurdé. Most a gyémántkantárt rázintotta meg, s mindjárt ott termett a gyémántszőrű paripa. De olyant aztán nem látott a királykisasszony világon való életében, ahogy a gyémántszőrű paripa táncolt, rugdosott. A gyémántruhába öltözött purdé pedig olyan szép volt, hogy a királykisasszony nem tudott betelni a nézésével. Úgy bele is habarodott, hogy a szíve csak úgy repöstölt* bele.

Ez így eltelt-elmúlt.

Egyszer a király kihirdeti ország-világszerte, hogy három eladó leánya van, s amely herceg feleséget akar, csak jöjjön az udvarába, s akiket közülük kiválasztanak a leányai, azokhoz adja őket.

Hát - lelkem, Istenem - mindenféle királyurak, hercegek csak úgy omlottak a veres király udvarába.

Kiállott a király három leányával a palota tornácába, a hercegek glédába állottak az udvaron, s beszédet tartott a gyülekezethez.

- Felséges hercegek! Nézzetek ide, itt van a három eladó leányom, mind a három kezében egy-egy aranyalma. Akiknek ezeket az almákat dobják, azoknak adom a leányaimat, bármiféle rendű emberek is legyenek. Én mondom ezt, a veres király, s meg sem másolom.

No hiszen, lett erre fészkelődés, izgolódás, mozgolódás a hercegek közt. Mindegyik lábujj-hegyre állott, hogy jobban szemügyre kerüljön. Elsőben is a legnagyobb királykisasszonynak kellett eldobnia az aranyalmát. Csak végigfutott szemével a hercegek glédáján, s mire tízig lehet számolni, megdobta almájával a fehér király legnagyobb fiát, aki a cigánypurdénak éppen az édestestvére volt.

Kerül a sor a középső királykisasszonyra, ez sem tétováz sokáig, megdobja a fehér király középső fiát.

Következik a legkisebb királykisasszony. Hej, ugyan kit dob meg az?! Erre ugyanvalóst kandi* volt minden lélek.

A' bizony, mit gondolt, mit nem - fordult egyet a sarkán, azt mondotta, hogy ő senkinek sem dobja az ő almáját a jelenlevők közül. Nem kell azokból egy se neki, nem bizony.

Morgolódott az öreg király, eleget beszélt a leánynak innét is, túl is, hogy ennyi meg annyi szép fiatal legény van a hercegek között, válasszon közülük. Nem ő!

- Hát kit akarsz, mit akarsz?! - kiáltott szörnyű mérgesen a király.

Azt feleli a királykisasszony:

- Szólítsanak elő minden élő lelket, aki az udvarban lakik, azok közül talán választok valakit.

Mit csináljon, szavát adta, meg nem másolhatja, hogy nem ellenzi, akárkinek is dobja az almáját. Eléhívják mind, akik csak az udvarban szolgáltak: inasokat, kocsisokat, béreseket.

- No, dobd oda valamelyiknek! - kiáltott a király nagy haraggal.

- Nem dobom bíz' én! - felelt a kicsi királykisasszony.

- Hát kinek akarod dobni? Ki hiányzik még cselédeimből?!

Gondolkozik mindenki, egyik erre, másik arra gondol, de senkinek eszébe nem jutott, hogy valaki még hiányozhatnék. Nagy későre eléáll egy inas, s jelenti:

- Felséges királyom! Életem-halálom kezedbe ajánlom, innét nem hiányzik más, csak az a cigánypurdé!

Nagyot kacag a király, pedig úgy ette a méreg, hogy szinte meghasadt belé.

- Hát szólítsatok elé azt a purdét! - kiált a király.

Elészólítják. A cigánypurdé erőst szégyenkedve éléssompolyog a kertből. A rongy csak úgy fityegett utána. Nem tudá visszatartani a kacagást senki lélek. De a királykisasszony ügyet sem vetett a nagy kacagásra, s amikor a cigánypurdé tíz lépésre közeledett, csak odadobta neki az aranyalmát.

Hej de fölháborodék a király szörnyűségesen! Kékült-zöldült, a két szeme veres karikát hányt, ordított, mint egy megvadult állat, hanem a királykisasszony azt mondta, hogy: vagy a purdé felesége lesz, vagy pedig szörnyű halálnak halálával hal meg.

- Jól van, te átkozott teremtés! - kiabált a király. - Légy ennek a rongyos cigánypurdénak a felesége! De az én palotámban nem is lesz helyetek, az én abroszomhoz nem dörgölitek a szájakat!

Azzal odamutatott a disznópajta felé, s azt mondta:

- Ott ellakhattok, ha tetszik. Ha nem tetszik, el is mehettek.

Elszomorodék a kicsi királykisasszony egy kicsit, de ismét csak nekidurálta magát, s gondolá, hogy ő bizony egy cseppet sem ereszti búnak a fejét, hanem beköltözik a disznópajtába, ott is lehet ő boldog, csak a cigánypurdé szeresse.

Azonközben, míg az éfiú* pár beköltözött a disznópajtába, folyt a palotában a dínomdánom, húzta tizenkét banda, táncolt a sok hercegkisasszony, hogy rengett-döngött belé a helyiség. Ették-itták a sok minden jót, de a fiatal párra senki sem gondolt. Csak éjfél után jutott eszébe a kicsi inasocskának, hogy vigyen egy kevés maradék csontot-bontot nekik.

Hát egyszer, amint istenes javában mulatoznának a palotában, kürtszó hallatszik a kapu előtt. Egy staféta érkezék nagy lelkendezve, egyenest befut a palotába, s jelenti a veres királynak, hogy nagy a veszedelem: a fekete király bétört az országba.

Bezzeg lett nagy felfordulás. De a két nagyobb vő mindjárt eléállott nagy büszkén, s azt mondták, hogy majd megtanítják őket a fekete királyt! Mindjárt lóra kaptak, utánok az egész vendégsereg, összetrombitálták, aki csak katona volt az egész városban, s elindultak az ellenség elé. Megtudja ezt a cigánypurdé, s azt mondja a feleségének:

- Hallod-e, feleség, talán elmegyek én is, hátha valami javára lehetnék az apádnak.

Elneveti magát az asszony.

- Ugyan bizony mivel mennél, hiszen sem lovad, sem kardod.

- Majd lesz, ha nincs! - mondá a purdé. - Láttam én egy kehes, bogos lovat a ganédomb mellett ácsorogni, jó lesz nekem az is!

Úgy lett, ahogy mondá. Felkerekedett a gebére, s azzal utánadöcögtetett a fényes nagy seregnek. Alig ért ki a városból, látja, hogy úgy fut vele szembe a veres király serege s elöl a két bátyja, mintha csak a szemüket vették volna ki.

„Hm - gondolá magában a purdé -, ezeket bizony rútul megkergették!” Csak megrázintá az ezüstkantárt, kétszer egymásután, jó erősen, s abb' a minutában ott termett alatta egy ezüstszőrű paripa, körülötte egy regiment ezüstmondéros* huszár, órá pedig olyan ezüstgúnya kerekedett, hogy elvesztette a szemevilágát, aki erősen meg találta nézni.

Kiált a huszároknak:

- Utánam, legények! - s neki vágat egyenest a fekete király seregének, s úgy széjjelverte, mint a záporoső. Minden lélek ámult-bámult, hogy honnét pottyanhatott ide ez a fényes sereg. De mire utánajárhattak a dolognak, az ezüstmondéros huszárok eltűntek a vezérükkel együtt, mintha a föld nyelte volna el, s mikor a veres király serege a város határához ért, ott találták a rongyos cigánypurdét a kehes, bogos lovon, amint velük szembefelé döcögtetett. No bezzeg, de lekacagták a szegény purdét!

„Csak kacagjatok - gondolá -, jó még az én malmomra is a víz!”

Ezalatt a sereg hazatért a városba, s a két nagyobb vő eldicsekedett, hogy így meg úgy széjjelverték a fekete király seregét.

Lett ennek öröme nagy dínomdánom. Még a bolha is táncolt, csak a szegény cigánypurdéra nem gondolt senki. Húzza a tizenkét banda, táncolnak öregek, ifiak, de egyszer csak megszólalt a kürt, fut a staféta, hogy a fekete király még nagyobb sereget küldött.

No, ismét összeszedelőzködnék, összeütköznek az ellenséggel, de most még rútábbul megszalaszták. A cigánypurdé most az aranykantárt rázintotta meg, egy szempillantásra ott termettek az aranymondéros huszárok, alatta egy aranyszőrű paripa, s még hírmondónak sem maradt a fekete király seregiből. De bezzeg a dicsőség megint csak a két nagyobb vőé maradt.

Aj, megbosszúskodék most a fekete király! Egész országa népét összehívatta, s maga vezette a veres király országa ellen. Lesz most haddelhadd! De lett is! Mert tudjátok meg, úgy, de úgy elnászpángolták a veres király seregét, hogy rengett belé az egész tartomány.

Nézi, nézi egy darabig a cigánypurdé ezt a komédiát, mikor aztán megelégelte, megrázintotta gyémántkantárját. Egyszeriben alatta termett egy gyémántszőrű paripa, a testére pedig olyan gyémánytűnyája kerekedett, hogy a fekete király katonái csak meghököltek nagy álmélkodással.

De ott termettek a gyémántmondéros huszárok is gyémántszőrű paripákon. Kiált a purdé:

- Kerítsétek, legények! Meg ne öljetek senki lelket, hajtsuk bé az egész ármádiát, de még a felséges apámuramét, a veres királyét is!

Haj de elszégyellik magukat a kevély hercegek! Eleget ide, eleget oda, hogy' szabadulhatnának meg, de csak meg kellett, hogy adják magukat. Elöl ment a gyémántmondéros vezér, a nagyobb tiszt urakkal, hátul a huszárok, s úgy hajtották bé a két ármádiát a veres király udvarába.

A veres király ott állott a palota tornácában, nem tudott benn nyugodni. De bezzeg megrökönyödött, mikor látta, hogy egy idegen vezér hozza az ő katonáit is s a fekete királyt is katonáival.

„Hm - dünnyög a király magában -, még ilyet se láttam teljes világi életemben!”

Ezalatt az idegen vezér a tornác elé vágatott, szalutált illendőképpen, s jelenté:

- Felséges királyom! Ihol, itt van a fekete király az ő katonáival, a te két kevély vejed is a te katonáiddal. Tudd meg, felséges királyom, hogy ez a te két vejed az én két testvérem, akik miatt földönfutóvá lettem, s cigánypurdé képibe kellett öltöznöm. Mert én vagyok a cigánypurdé, a te legkisebb vejed, úgy nézz meg engem!

No! Lefut a vén király a tornácból, megöleli, megcsókolja a vitéz vejét, s mint egy gyermek, úgy rökölt* nagy örömeiben. A két nagyobb vő pedig térdre borult, s úgy kérték az engedelmet öccsüktől, amért olyan rútul bántak volt vele annak előtte. A kisebb királyfinak olyan jó szíve volt, mint egy darab fehér kenyér, s mindjárt megbocsátott a bátyjainak. Azonközben elésompolygott a legkisebb királyleány is a disznópajtából. Felvitték a palotába, aranyos gúnyába öltöztették. S olyan lakodalmat csaptak, hogy hét országra futott a híre, még azon is túl mind futott, futott, míg a világ végén is egy sánta arasszal tovább nem ért. A veres király egyszeriben átadta az országát legkisebb vejének, s még ma is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a ti vendégeitek!

AZ ERDŐZÖLDÍTŐ ÉS MEZŐVIRÁGOZTATÓ KIRÁLYKISASSZONY

Volt egyszer egy öreg király. Bánattal feküdt, búval kelt ez az öreg király, mert hiába imádkozott az Istenhez, hogy áldja meg egy fiúgyermekkel, nem áldotta meg sem fiúval, sem leánnyal. Bú volt éjjele, bú volt nappala. Mindig azon tűnődött, hogy kire hagyja az országát meg a királyságát.

Egyszer, amint jön a templomból, elhaladott mellette egy bolondforma, félkegyelmű ember. Azt mondja:

- No, ez is mindig kesereg. De addig kesereg, amíg egyszer csakugyan utoléri a nagy búbánat.

Hallja ezt a király, megállítja az embert, s kérdi tőle:

- Mit beszéltél, he?!

- Én azt, felséges királyom, hogy addig kesereg, amíg egyszer csakugyan utoléri a nagy búbánat.

- Hogy értsem ezt? - kérdi a király.

- Úgy, felséges királyom, hogy mindig kesereg egy fiú után. De még csak akkor lesz igazi bánata, ha az a fiú világra születik.

Eleget vallatta a király, hogy ugyan mi bánata lehetne abban. De a félkegyelmű emberből egy szó nem sok, annyit sem lehetett kivenni többet.

Na, eltelik egy-két nap. Hát egy reggel gyermeksírás költi fel a királyt. Egy szép aranyhajú gyermekkel áldotta meg az Isten.

Örült a király, nem tudta, mit csinál nagy örömeiben. Az igaz, hogy örülhetett is, mert nem akadt ennek a gyermeknek párja hetedhét országon.

Mikor tizenkét napos volt, akkor már megszólalt. Hathetes korában kint szaladgált az udvaron. Esztendő korában derék nagy legény volt.

Hanem mikor háromesztendő lett a fiú, a király nagy öröme rettentő nagy szomorúsággá változott. Azt mondta a királyfi az apjának, hogy ő megy világgá, s addig meg sem áll, míg az erdőzöldítő és mezővirágoztató királykisasszonyt meg nem találja. Kerül-e vissza, nem-e, azt egyedül a jó Isten tudja. De ha addig él is, megkeresi ezt a királykisasszonyt, s feleségül veszi.

Sírt az öreg király, még jobban a királyné. Sírásuktól zengett a palota. Könyörögtek, hogy ne menjen el. Hiszen olyan királykisasszonynak még hírét sem hallották.

Hiába beszéltek, hiába könyörögtek, elbúcsúzott a királyfi a szüleitől, felült kedves lovára. Utána ment ötven vitéz legény lóháton, úgy mentek világgá.

Esztendő esztendő után múlt, folyton mentek. Elfogyott a pénzük, s sorban el kellett adni az ötven legénynek az ötven lovat. Mind hazaküldötte őket, csak egyedül maradott. Azután a maga lovát is el kellett, hogy adja, s úgy ment tovább, gyalog.

Akkor aztán érkezett egy olyan országba, melyben nem volt se fű, sem fa, sem virág. Egy rettentő nagy pusztaság volt az egész ország.

Ment nagy búsan a királyfi, s estefelé beér egy városba. Kérdi ott egy embertől:

- Mi az oka annak, hogy ebben az országban sem fű, sem fa, sem virág nincs?

- Hej, uram - mondja az ember -, nagy oka van annak! Még ennek előtte hat hónappal volt ebben az országban fű-fa-virág, minden. De akkor az ország átok alá került, s addig ez alól meg sem szabadul, míg az erdőzöldítő és mezővirágoztató királykisasszony kedvére való férjet nem kap, s azzal a mi országunkon keresztül nem utazik.

Kérdi a királyfi:

- Hol lakik az a királykisasszony?

- Jaj, uram, nem tudom én azt, nem tudja azt senki lélek! Talán egy öreg, vak koldus van a városban, az, ha tudja.

Azután az ember elbeszélte a királyfinak, hogy az ország miért került átok alá.

- Azért került - mondá az ember -, mert a király egyetlen fiát, tudta nélkül, eladta a sátánnak. Az pedig úgy történt, hogy a királyt a háborúban megverték, elfogták s fel akarták akasztani. Mikor a tömlőcben ült, imádkozott, s készült a halálra, hirtelen megnyílt az ajtó, belépett egy rongyos ember, s azt mondta a királynak:

- Felséges királyom, ne búsulj, mert én megszabadítlak téged is meg az országodat is, ha nekem adod a feleséged után a legkedvesebbet.

Megígérte a király, hogyne ígérte volna meg, hiszen akkor még nem volt gyermeke. Nem tudta, hogy azalatt, míg ő háborúzott, a feleségének fia született. Ez a rongyos ember maga a sátán volt, s ki is szabadította a királyt, visszaadta az országát, elkergette az ellenséget. Hej, Istenem, mekkora öröme volt a királynak, mikor hazaért, mikor meglátta az ő szép kis fiacskáját! Volt nagy dínomdánom a palotában, de akkora, hogy hét hónapig vége sem szakadtott. A hetedik hónap utolsó napján, mikor a király a legnagyobb vigasságban volt, belépett a sátán, s azt kérdezte a királytól:

- Felséges királyom, a feleséged után mi a legkedvesebb felséged szívének?

Megnézi a király a csillogó-villogó ruhájú embert, s mondja:

- Hát a fiam! Mi lehetne más!

- No bizony ha az, akkor viszem is magammal, mert felséged nekem ígérte volt.

- De bizony nem viszed! - kiáltott a király, s az inasokkal kidobatta a sátánt.

Aztán telt-múlt az idő. Mikor a fiú éppen hétesztendős lett, megint eljött a sátán, s kérte a fiút. Bezzeg hogy a király megint kidobatta.

De most a sátán sem vette a dolgot tréfára. Nagy bosszúságában minden fát, fűvet gyökeréből kiirtott, s megüzente a királynak, hogy addig egy szál fű sem serked ki a földből, míg a fiát oda nem adja neki.

Eleget járt-kelt, kérdezősködött a király, hogy lehetne ettől az átoktól megszabadítani az országot. De senki azt ki nem tudta találni. Csak egy öreg, vak koldus hebegett valamit, hogy csak várjanak türelemmel, ne adják oda a királyfit a sátánnak, mert felszabadul az ország az átok alól, ha kedvére való férjet kap az erdőzöldítő és mezővirágoztató királykisasszony, s azzal az országon keresztülutazik.

Nem volt nyugodalma a királyfinak. Ment egyenesen az öreg, vak koldushoz. Ágyban feküdt az öreg koldus, úgy tetszett, hogy készülődik a halálra. Köszönti a királyfi:

- Adj isten jó estét, bátyámuram!

- Adjon isten, édes fiam, hát te minek jöttél ide? Nem jár énhozzám semmiféle emberi lélek.

- Hej pedig - mondja a királyfi - rajtam csak bátyámuram segíthet!

- Hát akkor csak add elé szaporán, amit akarsz! Mert nekem csak egy fertály óráam van hátra, s aztán megyek a másvilágra.

Elmondja a királyfi, hogy mit akar.

- Hm, fiam, hiszen útbaigazíthatlak, megtalálhatod azt a királykisasszonyt. De mit érsz vele? Úgysem lehet a feleséged, mert annak olyan legény kell, aki későn született gyermek. Aki senkitől sem hallott róla, s mégis tudja, hogy van ezen a világon.

- Hát akkor jól van - mondá a királyfi -, hiszen én csak ma hallottam róla mástól, s immár három esztendeje, hogy keresem.

- Na, édes fiam - mondá az öreg vak koldus -, akkor a jó Isten vezérelt énhozzám, s ugyan jó, hogy ma jöttél el, mert holnap már elkéstél volna. Nesze, fiam, adok neked egy pálcát. Akármit gondolsz, akármit kívánsz, csak porba kell rajzolnod ezzel a pálcával, s mindjárt előttem terem.

Ahogy ezt mondta az öreg koldus, abban a szempillantásban meghalt.

A királyfi szépen eltemettette a vak koldust, aztán elindult toronyirányban.

Amint ment, mendegélt egy nagy pusztaságon keresztül, eltikkadott erősen, de vizet nem látott sehol.

- Hej, istenem - sóhajtott fel a királyfi -, de jó volna most csak egy alma is!

Az ám, gondol egyet, megpróbálja a pálcát. Egy almát rajzol bele a porba, s abban a pillanatban kikerekedett a földből egy szép piros alma.

- Úgy-e - mondja a királyfi -, hát ez csakugyan olyan pálca?

Mindjárt rajzolt vele egy szárnyas kocsit, csakugyan ott is termett előtte. Beleült a kocsiba, repült az vele erdőkön-mezőkön, tengereken át. Egyszer csak szállt egy városnak a végén, éppen annak a városnak a végén, ahol a királykisasszony lakott.

Hanem ez az ország volt ám csak igazi zöld ország. Télidő volt, s mégis zöld volt erdő-mező, s nyíltak a virágok mindenfelé. Kérde az emberektől, mi az isten csudája ez.

- Nem isten csudája ez - mondták az emberek -, a királykisasszony zöldíti az erdőt s virágoztatja a mezőt télen is.

Ment a királyfi egyenest a király udvarába. Ott éppen akkor fogott be a kocsis négy szép paripát a hintóba. Kérde a kocsist:

- Hová készülödtök, barátom?

- Viszem bálba a királykisasszonyt - mondja a kocsis.

A királyúrfi egyszeriben megfordult, kiment a kapu elé, ott meghúzódott, s várta, míg a királykisasszony elmegy.

Mikor a hintó kiment a kapun, hirtelen rajzolt magának egy kocsit, hozzá négy lovat, s hajtott a királykisasszony után. Jól megjegyezte, hogy melyik házba ment föl. Ő pedig bement egy fogadóba, ott rajzolt a pálcájával magának egy szép ezüstgúnyát. Fölvette, s ment a bálba.

Hiszen volt ott sok szép dali legény, hercegek, grófok. De mikor ő belépett, minden szem megakadt rajta, s legkiváltképpen a királykisasszony szeme. Egyet-kettőt táncolt a királykisasszony másokkal is, de egész éjjel a királyfival járta.

Másnap is volt bál, arra is elment a királyfi. De most már aranyruhában. Mikor a bálból hazament a királykisasszony, nagy sírva nyakába borult az édesapjának.

- Édes lelkem, apám, meghalok, ha azé a dali szép legényé nem lehetek, aki első este ezüst-, másik este aranygúnyában volt a bálban.

- De már inkább légy a felesége, akárki fia-borja legyen - mondja a király. S kihirdette, hogy azok a legények, akik ebben s ebben a bálban ott voltak, jelenjenek meg előtte.

Eljöttek mind, csak a királyfi nem. Sírt a királykisasszony, búsult, évelődött* a király, mert egyetlen leánya már félig halálra vált a nagy bánattól.

Akkor a király megparancsolta, hogy ahány legény van az országban, mind jöjjön hozzá, hátha azok közt megtalálja a királykisasszony azt a dali szép legényt.

Összeesődültek a legények mindenféle rendből, nem volt közöttük a királyfi.

Akkor feljött a palotába a fogadós, s jelentette, hogy van nála egy vándorlegény, az még nem járt a királynál. Mindjárt küldöttek érette katonákat, s hozták, hogy a lába sem érte a földet.

A királykisasszony elé állítják, s kérdi a király:

- Na, leányom, ez-e az a legény?

- Ez lelkem, édesapám, ez.

De lett nagy öröm, különösen mikor megtudták, hogy ez a dali szép legény nem olyan jöttment ember, hanem királyfi. Mindjárt papot hívtak, összeeskették a fiatalokat, csaptak lakodalmat, hét országra szólót.

Akkor aztán a királyfi rajzolt egy szárnyas kocsit, s ahogy ez előtte termett, beleült a feleségével, s ím - halljatok csudát! - amint keresztülrepült a kocsi azon a pusztasággá lett országon, tele lett a föld fűvel, fával, virággal.

Egy kicsit beszéltek a királyhoz, aztán meg sem pihentek, repültek haza a királyfi öreg szüleihez.

No hiszen, jó, hogy megérkeztek, mert az öreg király s királyné annyit sírtak a fiuk után, hogy szinte elvesztették a szemük világát.

Megtartották a másik lakodalmat is. Hét nap s hét éjjel mindig állott a vendégség, s még talán ma is vigadoznak, ha meg nem haltak.

A SZEKERES EMBER

Az Erdődy familia vára volt réges-régen Szomota vára. Ennek előtte több száz esztendővel történt, hogy egyik Erdődy a várat egy Zsongor nevű hű emberének az őrizetére bízta. Ez a Zsongor jobbágyember volt, de a gazdája felszabadította, s míg Erdődy uram Pozsonyban volt, a király mellett, azalatt Zsongor volt az úr a várban. De aztán adta is az urat. Egykori jobbágytársait folyton ütötte-verte, s hogy elrettentő példát adjon, akik egy s más parancsát nem teljesítették, még fel is akasztatta. Zsongor uram pedig rendesen olyat parancsolt, hogy a szegény jobbágyok nem tudták végbevenni parancsolatját.

Egyszer többek közt levelet írt a gazdájához, s azt parancsolta egy jobbágynak, hogy három órának a leforgása alatt vigye el a levelet Pozsonyba, ott pihenhet egy órát, s a másik három órának a leforgása alatt jöjjön vissza.

Eleget könyörgött a szegény jobbágy:

- Uram, ne kívánj tőlem lehetetlenséget, hiszen még kengyelfutó sem tudná megjárni azt az utat kétannyi idő alatt sem.

Zsongor rákiáltott:

- Egy szót se többet, mert karóba húzatom a fejedet! Indulj!

Elindult a jobbágy nagy búsan, s a vártól nem messze rengeteg erdőbe ért. Amint ott menne nagy sebesen, ahogy csak a lábai bírták, utolér egy embert, aki három fekete lóval mendegélt az úton nagy csöndesen. Köszönti a jobbágy, a szekeres ember fogadja.

- Hová, merre, földi?

- Megyek Pozsonyba - felelt a jobbágy búsan, s a könnye is kicsordult.

- Hát az olyan nagy szomorúság kendnek?

- Hogyne volna, mikor ha három óra alatt oda nem megyek, s másik három órában vissza nem megyek a várba, szörnyű halálnak halálával halat meg a gazdám.

- No, azért ugyan ne epossze kend magát - vigasztalta a szekeres ember -, üljön fel ide mellém, majd elviszem én!

Felül a jobbágy a szekérre, nagyot rittyent* ostorával a szekeres ember, hogy megcsendült belé az erdő, s - halljatok csudát! - abban a pillanatban nekiiramodott a három fekete ló, vágattak a szélnél sebesebben, még a gondolatnál is sebesebben. Zúgott az erdő, mintha fergeteg zúgott volna, s hát egy óra sem telt belé, megállt a szekér a város kapuja előtt.

- Na, most menjen be kend a városba, adja által a levelet, s jöjjön ide vissza - mondta a szekeres ember.

A szegény jobbágynak szeme-szája tátva maradt a nagy álmélkodástól. Csakugyan ott volt a város kapuja előtt. Sietett Erdődy uramhoz, átadta a levelet, Erdődy uram is megírta mindjárt a feleletet, s azzal szaladott a jobbágy vissza a szekeres emberhez. Felült a szekérre, nagyot rittyentett a szekeres ember, s amilyen sebességgel idevágattak, úgy vágattak vissza a fekete paripák. Mikor az erdőbe értek, éppen oda, ahol a jobbágy felült volt a szekérbe, a szekeres ember hirtelen megállította a lovakat. Reszkettek a lovak, szakadt le róluk a hab, de bezzeg reszketett a szegény jobbágy is, s csurgott arcáról a hideg veríték a rettentő félelemtől. Azt hitte, hogy az ördög szekeren utazott. Észrevette ezt a szekeres ember, elnevette magát.

- Tudom, hogy mit gondolsz rólam, de ne félj, te szegény ember. Nem az ördöggel, az Istennel utaztál te most. Eredj csak haza békességben!

A jobbágy még csak nem is szólhatott, a szekeres ember eltűnt a három szép fekete lóval, mintha föld nyelte volna el.

Hazamegy a jobbágy, átadja Zsongornak az írást, amit Erdődy uramtól kapott. Nézte, nézte Zsongor, hol a jobbágyot, hol a levelet: nem akart hinni szemeinek.

- Lehetetlen, lehetetlen! - dörögte magában.

Forgatta erről-arról az írást, de bizony az az Erdődy írása volt. Rajta volt a pecsétje is.

- No, hallod-e, ördögösség van a dologban - szólalt meg Zsongor. - Magyarázd meg nekem ezt a csudát!

A jobbágy elmondott hűségesen mindent, úgy, ahogy történt.

Hát egyszerre csak mintha nagyot csattanna az ég, s kerekednék rettentő fergeteg - bevágat az udvarra a szekeres ember, rittyent az ostorával, hogy ég s föld megzendül belé! Nézi, nézi Zsongor, reszketni kezd egész testében, mint a nyárfalevél, s amint mellette elvágat a szekeres ember, csak elterül a földön. Fel sem kelt többet, szörnyethalt abban a pillanatban.

A szekeres ember pedig elvágatott, mint a sebes szél, s eltűnt az erdőben, mintha a föld nyelte volna el.

A TÖKVÁROS

Volt egyszer egy szegény öregasszony. Amint egyszer ruhát mos a vízen, arra megy egy sereg iskolás gyerek. Odakiált az egyiknek:

- Vesd fel a csebet a vállamra, te gyermek!

De a pajkos fiú egyet gondolt, s a csebet keresztülvetette a vénasszony vállán.

- No, te macskabéka gyermek - mondá az öregasszony -, megátkozlak, hogy addig ne kapj feleséget, míg a Tökvárosba nem érsz, s három vasbocskort el nem szaggatsz.

Telik-múlik az idő, felcseperedik a gyermek, s meg akar házasodni. De bizony hiába ügyelődik, hiába lábatlankodik, a leányok mind azzal fizették ki: holnapután vaskedden! Hej, csak most jut még eszibe, hogy mivel átkozta volt meg őt az a vénasszony! No, mit tegyen szegény feje! Vasbocskort köt, s elindul világgá, ha valahol föltalálná a Tökvárost. Megy, mendegél hegyen-völgyön által, ország-világ ellen, s estére kelve betéved egy félenvaló házba. Hát ott egy olyan vénasszony lakott, akinek a tűzhely alól az asztalig ért az orra.

Köszön neki:

- Adjon isten jó estét, nénémasszony!

- Isten hozott, édes fiam! Hát te hol jársz, ahol a madár se jár?

Elmondja, hogy mi járatban van.

- Már, édes fiam, tudd meg, hogy én a Szél anyja vagyok, s még én sem tudom, hol az a Tökváros.

Hanem sütött neki egy acélpogácsát, s azzal útnak eresztette. Másnap estére egy másik vénasszony házához vetődött. Ennek két foga lógott ki az ablakon. Ez is sütött neki egy acélpogácsát, s azzal eresztette útnak, hogy csak menjen még egy napig, aztán még egy nálánál is öregebb asszonyra talál, az majd csak eligazítja. Ha pedig az sem tudja, akkor megfordulhat, s mondjon j'éccakát a házasságnak.

Hej, megszomorodik a szegény legény, s pitymallatkor útnak indult. Harmadik estve elért a harmadik vénasszonyhoz. Éppen laskát serített.*

- Hát te, hol jársz itt, ahol még a madár se jár?

Elbeszéli a dolgát a szegény legény, hogy már két vasbocskort elszaggatott, s mégsem talált a Tökvárosba.

- Áldott szerencséd, hogy ide tévedtél, mert rajtam kívül senki sem tudott volna útbaigazítani. Hát azt mondom én neked, hogy kösd fel hamar a harmadik pár bocskort is, s reggelig meg se állj. Reggelre elérsz a Tökváros szélire. Ott a város szélén találatsz három tőköt. Ez a három tőke három egymás után való reggel megnyílik, mind a háromból egy-egy gyönyörű szép leány száll ki. Mind a három vizet kér tőled, s ha abba' a minutába' nem adsz, eltűnnek a szemed elől. De csak a két elsővel járod meg szárazon, ha a harmadikat is elereszted, karóba húzzák a fejedet.

De hiszen fogadkozott a legény, majd megmutatja, hogy nem ette a puliszkát hiába! S azzal nekiindult a menésnek, s meg sem szusszant, míg Tökváros határára nem talált. A nap még egy kopjányira sem jött volt fel, megtalálta a három tőköt. Alig veti rá a szemét, csak megnyílik az egyik, s kipattan belőle egy olyan szép leány, hogy a napra lehetett nézni, de arra

nem. Hej - szegény világ, vetett ágy! -, a legény bezzeg eltátotta a száját! Úgy elállott szemé-
szája a nagy gyönyörűségtől, hogy azt sem tudta, fiú-e vagy leány. A vénasszony pedig nem
hazudott volt, mert a szép leány úgy eltűnt, mintha csak a föld nyelte volna el. A pohár víz,
mit a legény készen tartott, kárba ment, nem volt már, aki megigya, mikor egy kicsit magához
eszenkedett* a nagy ámulatból. Éppen így járt másnap reggel is.

- No, megállj - mondá a legény -, megfogom a harmadikat, ha addig élek is! Nem nézek a
szépségre, lehet tölem az Isten anygala is.

Hogy, hogy nem esett, már az szent igazság, hogy a harmadikat meg is fogta.

Amint kipattant a tökből, vizet adott neki, megittatta, megfogta, szépen megölelte, s el sem
eresztette.

Megszólalt most a leány:

- No, hallod-e, nem hittem volna, hogy ennyi kiteljék egy legénytől. Hanem most már tudd
meg, hogy én egy elátkozott királyleány vagyok, s ha el akarsz vinni magaddal, ne induljunk
este előtt, mert ezer szem őriz engem.

Estére kerekednek, elindulnak. Úgy kiértek a városból, hogy senki lélek észre nem vette.
Másnap virradatra elérnek egy kúthoz. Azt mondja a legény:

- Hallod-e, maradj vesztig itt, én addig elmegyek szekérért, s aztán azon hazaviszlek téged.

Elmegy a legény, a leány ott marad. Amint a kút szélén üldögélne, a háta mögé lopózik egy
vén cigányasszony, a kútba taszítja a leányt, s felöltözik az ő szép gúnyájába. Mikor a legényt
visszafelé jönni látta, már messziről kiáltotta neki:

- Jere, jere, annyi ideje várlak, hogy megfekettedtem!

A szegény legény úgy elámult a szeretője nagy változásán, hogy szinte sóbálvánnyá változott.
Letérdepel a kút kávéjához, inni akar, hogy egy kicsit magához térüljön. De csak odakiált
nagy ijedten a cigányasszony:

- Jaj, ne igyál, te szerencsétlen, mert nem jó ez a víz!

Hanem amint a víz fölé hajlott a legény, a kútban egy gyönyörű szép tulipánt pillantott meg,
leszakasztotta, a zsebibe tette, s mikor hazaértek, eldugta az almáriumba.*

No, vasárnapra kerekednek, beharangoznak a templomba. Búsult a szegény legény, hogy majd
felhánnya a szívbeli búbánat. Hogy vigye ő ezt a rusnya fekete asszonyt a templomba?!
Kikacagja az egész falu népe. De a cigányasszony nem hagyott neki békét, még a laskatésztát
is ott hagyta serítetlen az asztalon, s elmentek a templomba. Azalatt pedig, míg ők a temp-
lomban voltak, a tulipánból kibújt a szép királykisasszony, odament az asztalhoz, megcsinálta
a laskát, s aztán ismét visszament az almáriumba.

- No, látod - mondá a cigányasszony, mikor visszatértek a templomból -, nem akartál a
templomba vinni, ott is voltam, s a laska is elkészült.

A szegény ember csak a fejét rázta, nem tetszett a dolog neki.

„Teremtő istenem, de megverél - gondolá magában -, hogy így átváltoztatád boszorkánynak
azt a szép leányt!”

Eltelik a nap, beesteledik, lefeküsznek. Éjfélkor csak a nyakába borul valaki a szegény
embernek. Fölnyitja a szemét, megnézi, hát lelkem, Istenem, az a szépséges szép leány, kit a
Tökvárosból hozott! Sírva panaszlá el, hogy milyen istentelenséget tett vele az a rusnya
cigányasszony.

- Bújj ki, boszorkány, az ágyból! - kiáltott a szegény ember, s azzal úgy leteremtette a ház földjére, hogy abb' a szent minutába' kifutott belőle a boszorkány lelke. Nagy szaporán eltakarították a rusnya cigányasszonyt, másnap aztán olyan vendégséget csaptak, hogy hét országra szólott. Tál, tányér, cinegecobók,* bolhaláb elég volt, étel-ital kevés volt, istenes ember volt, ki egy csepp levet kapott. De azért mindenki jóllakott. Jól bizony. Aki nem hiszi, járjon utána.

HÉT JUHAKOL

Ennek előtte sok száz esztendővel élt Gömör vármegyében egy Bebek nevű juhász. Egyszer - mi történik? Az történik, hogy amint a legelésző nyáj mellett heverészne, megzörren egy bokor. Gondolja magában a juhász: megnézi, hogy mitől zörrent meg a bokor, madár fészkel-e ott, vagy tán éppen nyúl húzódott meg a tövében. Föltápáskodik fektéből, odacammog a bokorhoz, s hát bizony sem nem madár, sem nem nyúl: egy kicsi egerecske zörrentette meg a bokrot. De ahogy odaért, az egerecske sem tátotta el a száját, uccu neki, vesd el magad, beszaladt egy likon.

- Na, egerecske, járj békével - mondta a juhász, s utána bökött a botjával.

Hát uramteremtőm, ahogy a likhoz ért a botja, egy szép sárga arany gurult ki onnét.

„Hm - gondolja a juhász -, ahol egy volt, lehet ott több is” - tovább turkálta a földet, s ím csak úgy ömlött ki a sok arany- s ezüstpénz. Egyszerre csak a lik mind kitágult, kerekedett, s haj, a szeme világa is szinte elveszett a juhásznak: annyi volt a föld gyomrában a csillogó-villogó arany- s ezüstpénz. Hamarosan kiszedett egy tarisznyára valót, a likat szépen elföldelte, hogy majd aztán apránként hazahordja a rengeteg sok kincset. Egyóránnyira volt ez a hely attól a hegytől, melyen most Krasznahorka vára van. Hegy volt ez is, a Som-hegy, kedves vadászó-helye IV. Béla királyunknak.

Telt-múlt az idő, egyszer ismét erre jött vadászni a király. Mentek magas színe elé mind a vidékbeli urak, szegény emberek, köztük a juhász is. Hanem a juhász nem ment üres kézzel: vitt a királynak egy rengeteg nagy sajtot, akkorát, mint egy malomkerék. De csak a külseje volt sajt, tele volt az arannyal, ezüsttel.

Mondá a juhász:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, egy sajtocskát hoztam felségednek, ha elfogadná.

- Elfogadom köszönettel, atyámfia - mondá a király. - Hát van-e valami kívánságod?

- Volna egy kevés, felséges királyom.

- Hadd hallom, mondjad elé bátor szívvel.

- Engedje meg felséged, hogy hét hegynek a tetejére egy-egy juhaklot építsek.

- Jó szívvel, atyámfia, ez ugyan nem nagy kívánság.

Elment a juhász nagy hálálkodással, neki is fogott az építésnek, de nem juhaklot épített, hanem - várat. Kezdette a Som-hegyen, ám ott a gonosz szellemek, akik nyilván a temérdek pénz őrzői voltak, mind lerombolták éjjel, amit Bebek uram nappal épített. Hiába volt a sok kincse, napszámosa, nem tudta ezt a várat felépíteni.

Gondolta, ha itt nem lehet, épít egyebütt. Felépítette az elsőt nem messze egy hegyecskén. Ez a Krasznahorka vára. Aztán szép sorrendben felépült Torna, Szidvár, Csetnek, Pelsőc, Beszéte és Sólyomkő. Som-hegyet ott hagyta a gonosz szellemeknek.

Hanem a kincset, amit talált, bezzeg mind elhozta...

HIRTELENNÓTT

Akkor volt az, amiről én mesélek, amikor Krisztus a Földön járt. Elindult Krisztus urunk Szent Péterrel, hogy lássa, vajon jó vagy rossz ember van-e több a Földön.

Krisztus urunk is, Péter is koldusgúnyában jártak, nehogy az emberek megismerjék.

Amint mennek, mendegélnek, szembejön velük egy aranyos, gyémántos hintó. És azon az aranyos, gyémántos hintón egy királykisasszony, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Összecsapja kezét Szent Péter, s mondja:

- Jaj de szép leány ez, uram! Ha a lelke is olyan szép, mint az arca, neki jár a legelső hely a Mennysorszámban.

Mondá Jézus:

- Várj egy kicsit Péter, várj! Majd mindjárt meglátjuk.

Abban a pillanatban köszönti Jézus nagy alázatosan a királykisasszonyt, s kérdi:

- Ha meg nem sérteném, felséges királykisasszony, ebbe s ebbe a városba iparkodunk, ugyan bizony jó helyen járunk-e?

Rákiáltott a királykisasszony nagy büszkén:

- Majd én ilyen koldusnépekkel szóba állok!

Péter megcsóválta a fejét.

- No, uram, ez ugyan szépen kifizetett minket.

- Egyet se békétlenkedjél, Péter - mondá Krisztus urunk. - Egy kicsit kevély, de talán nem is olyan rosszlelkű. Hiszen majd meglátjuk, no, hogy milyen helye lesz a Mennysorszámban.

Azzal továbbmentek, s útközben egy juhászt kérdezett meg Jézus, aki a nyája mellett heverészett, hogy jó úton járnak-e ez s ez város felé.

A juhász egy szó nem sok, annyit sem válaszolt, csak a bocskoros lábát mozgatta meg egy kicsit, s a talpával mutatott a város felé.

Mérgelődött Péter szörnyen. Fájt a szívének erősen, hogy csupa rossz emberekkel találkoznak. Mert ő mindig azt hitte, hogy több a jó ember a Földön, mint a rossz.

Mentek tovább. Érték egy patakhoz. A patak partján egy fiatalasszony mosott, s Krisztus urunk ettől is megkérdezte, hogy merre van ez s ez a város.

Hát ez az asszony egyszeriben félbehagyta a mosást. Melléjük szegődött, elment velük messzire. Magyarázta, mutogatta nagy barátságosan, hogy merre van a város.

De bezzeg jó kedve lett Péternek. Hát mégsem mind rosszak az emberek. Mikor aztán elbúcsúztak egymástól, azt mondja:

- Na, uram, már vagy lesz jó dolga a kevély királykisasszonynak s annak a lusta juhásznak a Mennysorszámban, vagy nem, de már ennek az asszonynak jó dolga lesz a Földön is, a Mennysorszámban is.

- Hiszen majd meglátjuk, Péter - mondá Krisztus. - Annyit már mostan mondhatok neked, hogy ez az asszony felesége lesz a lusta juhásznak.

Nem tetszett Péternek ez a beszéd, de nem mert szólani. Tudja Krisztus, hogy mit csinál.

Továbbmentek, s bejártak országot-világot. Aztán úgy egy esztendő, két esztendő múlva visszafordultak, s éppen azon az úton jöttek el, ahol azzal a jólelkű asszonnyal találkoztak volt.

Hát éppen mikor ahhoz a patakhoz érnének, jön szembe velük egy lakodalmas nép nagy muzsikaszóval, kurjongatással. Nézik a fiatal párt, s hát éppen a lusta juhász meg a jólelkű asszony mennek esküvőre.

- Úgy-e megmondtam, hogy a jólelkű asszony felesége lesz a lusta juhásznak - mondá Jézus, s mosolygott.

Azzal továbbmentek. Éppen abba a városba vetődtek, ahol a kevély királykisasszony lakott. Amint mennek a piacon, látják, hogy nagy sereg ember verődött össze, erősen beszélnek valami különös dologról. Odamennek, közéjük vegyülnek ők is, hadd hallják, hogy miről foly a beszéd.

Éppen arra érkeztek, mikor egy ember azt mondja:

- Hiszen igaz, hogy egy kicsit kevély volt a királykisasszony, de a király mégis erősen kegyetlenül bánt vele.

Kérdi Péter az emberektől, hogy mi történt.

- Azt mondják az emberek, hogy a királykisasszonyról a hercegúrfiak - akikhez nem akart feleségül menni - mindenféle csúf dolgokat beszéltek, s olyan rossz hírbe keverték, hogy a király kiküldötte vadászával az erdőbe, s megparancsolta, hogy ott ölje meg, s bizonyságul hozza haza a királykisasszony szívét s a máját.

- Hej, hej - mondja Péter -, hallod-e, uram, mi történt? Én is amondó vagyok, uram, hogy ennyit nem érdemelt a királykisasszony. Jer, uram, menjünk az erdőbe, s ha még lehet, segítsünk rajta.

- Jól van - mondá Jézus -, menjünk.

Bemennek az erdőbe, s amint egy nagy sűrűséghez érnek, vércseppeket találnak a földön.

Felsóhajt Péter:

- Visszafordulhatunk, uram. Ezt, szegényt, már megölték.

Mondá Jézus:

- Ne csüggedj, Péter, bízzál a te uradban, s kövess!

Mentek tovább, s ahogy a sűrűségből kiértek, egy szép tisztáson megtalálták a királykisasszonyt. Ott feküdt egy nagy fának az árnyékában, aludt szépen.

Nagyot kiált Péter örömeiben:

- Nézd, uram, nem ölték meg!

A királykisasszony följiéd álmából, azt hiszi, hogy ezek az emberek is meg akarják ölni, s szörnyű sikoltozással el akar szaladni.

De Krisztus megállította, s mondá szelíd szóval:

- Ne fuss, leányom, mi nem bántunk téged.

A királykisasszony nekibátorodott. Elmondta, hogy a vadász megkegyelmezett az életének. Lelőtt egy őzet, s annak a szívét s a máját vitte haza. De megfogadta a vadásznak esküszóval, hogy ki nem megy az erdőből.

- Jól van, leányom - mondá Krisztus -, amit a vadásznak fogadtál, tartsd is meg, mert különben szörnyű halálnak halálával halatja meg a te apád. Hanem hogy egyedül ne kelljen élned ebben a rengeteg erdőben, ma éjjel az Isten egy gyermekkel áld meg téged. Nesze, adok neked egy kardot. Ezt kösd a fiadnak az oldalára, amint megszületik. De jól megjegyezd, hogy ezt a kardot sem éjjel, sem nappal nem szabad leoldani! Ím, adok neked egy kulacsot s egy kosaracskát. Ebből a kulacsból a víz s ebből a kosaracskából a kenyér addig ki nem fogy, míg a fiad akkorára nem növekedik, hogy maga is meg tudja szerezni a mindennapi kenyeret.

Krisztus urunk továbbment Szent Péterrel. Meg sem hallgatta a királykisasszony hálálkodását. Éhes volt, szomjas volt szegény. Leült a fa alá, elévette a kosaracskát, s hát tele van ropogós fehér cipóval s mindenféle jó ételekkel. Szájához emeli a kulacsot, s kotyogott ki belőle Isten áldott jó vize. Aztán lefeküdt, elaludt.

Reggel felébred, s hát mit látnak szemei! Egy szép aranyhajú gyermek szuszogott-maszogott mellette, s édesen a kebelére borult. Hej, édes Istenem! örült a szegény királykisasszony. Mindjárt fogta a kardot, s felkötötte a fiúnak az oldalára.

De amint köti a kardot - halljatok csudát! -, megszólal a gyermek:

- Édesanyám, nem jól köti a kardot, bal felől szokták azt kötni, nem jobb felől.

Hát jól van, felköti a kardot bal felől. De amint köti, látja, hogy szemlátomást növekedik a fiú. Amire este lett, akkora volt a fiú, mint más gyerek ötesztendőskorában.

Másnap már tízesztendőskorú gyereket mutatott. Harmadnap már derék nagy legény volt.

Összezsapta kezét a királykisasszony, s mondja:

- Ó, lelkem, drága fiam, már nagy legény vagy, s még nevet sem adtam neked.

Gondolkozik, gondolkozik, hogy minek is nevezze. Ő bizony egyet gondolt, s elnevezi Hirtelennőttnek.

Hanem Krisztus azt mondta volt, hogy csak addig tart a kenyér a kosárban, míg a fiú nagyra nevedik. Nem is volt negyednap reggel a kosaracskában egy morzsa nem sok, annyi sem.

- Hát édes fiam - mondá az anyja -, már csak indulj kenyér után, mert különben itt éhen veszünk mind a ketten.

Elment Hirtelennőtt, vissza is került estére, de semmit sem hozott. Nagy volt a szomorúság: mi lesz velük? Sem kenyér, sem víz.

Másnap megint útnak eredt Hirtelennőtt. Amint bódorog az erdőben, kiér egy nagy tisztásra, s ottan meglát egy nagy kőházat. Belép az udvarba, s látja, hogy egy gyermekarcú nagy kamasz legény a porban játszadozik.

Az ám, ez a gyermek az óriás fia volt, mert az lakott a házban. Rákiált Hirtelennőtt a gyermekre, még nyakon is teremti.

- Hát te ilyen, olyan, nem szégyelled magadat, hogy ilyen nagy kamasz létedre a porban játszadozol?

Fölugrik az óriásfiú, beszalad éktelen bögéssel a házba, s panasolja az apjának meg a bátyjának, hogy mi történt vele.

Az öreg óriás az idősebb fiával éppen követ morzsolt kenyérlisztnak. Kimennek az udvarra, s szörnyű haragra gerjed az óriás, amikor látja, hogy egy ilyen haszontalan kis legény meri bántani az ő gyerekét. Fölemeli a kezét, hogy egy kicsit megtapogassa Hirtelennőt. De

Hirtelennőtt sem dugta össze a kezét, kirántotta a kardját, s úgy lenyisszentette az óriás jobb karját, mintha ott sem lett volna.

Nagyot ordít az óriás, bal kezével felkap egy rettentő nagy követ, hogy fejbe vágja Hirtelennőttet, de amikor felkapta, ezt a karját is levágta Hirtelennőtt.

Jön az idősebb fiú, szembeszáll ez is vele, de már ezt miszlikbe* vágta. Akkor fordult az óriásgyermeknek, de ez addig könyörgött, addig rimázkodott, hogy meghagyta az életét.

Az életét meghagyta, hanem egy hordóba befenekelte, hogy majd bosszút ne állhasson az apjáért s a bátyjáért. Aztán mindenféle jó ételt-italt összeszedett a háznál, s elvitte az édesanyjának. Ettek-ittak, s még aznap beköltöztek az óriás házába.

Telt-múlt az idő. Hirtelennőtt mindennap eljárt vadászni. Az anyja pedig otthon ült, főzött, sütött, takarított. Nem is tudta, hogy még más eleven lélek is van a háznál.

Egyszer, míg a fia odavolt, bemegy a kamarába, s keserves nyöszörgést hall ottan. Kérdi:

- Ki van itt?

Felel az óriásgyermek:

- Én vagyok, lelkem, drága asszonyom, az óriás legkisebb fia. Az isten áldja meg, üssön le egy abroncsot a hordóról, mert mindennap növök, s nem férek már benne!

Megsajnálta Hirtelennőtt anyja az óriást, leütött a hordóról egy abroncsot, aztán egy kicsit kieresztette, hogy legalább kinyújtózkodjék szegény. De Hirtelennőttnek nem merte mondani, hogy beszélt az óriással. Aztán mindennap be-bement a kamarába, míg a fia odajárt. Eldiszkurálgatott vele, s beszéd közben azt is elmondta egyszer, hogy kitől kapta azt a csudakardot. Hogy azt az ő fia sem éjjel, sem nappal le nem oldja.

Gondolta az óriásgyermek: „Megállj! Tudok most már valamit. Majd az én kezembe kerül az a kard!”

Egyszer nagy erős betegségbe esik Hirtelennőtt anyja. Ami csudafű volt az erdőben, mind összeszedte Hirtelennőtt, de semmit sem használt.

Kijön az óriásfiú a kamarából, elejébe áll Hirtelennőttnek, s azt mondja:

- No, te Hirtelennőtt, a te anyád jót tett velem. Tudtodon kívül megengedte, hogy amíg te odajársz, kijárhassak a hordóból. Jótétel helyébe jót várj. Én megmondom, hogy mitől gyógyulhat meg az édesanyád. Ma éjjel tedd le a kardodat, s feküdj az édesanyád ágyába. Majd meglátod, holnap reggel nem lesz semmi baja.

Megörült Hirtelennőtt, nem is gondolt arra, hogy az óriásgyermek el akarja őt pusztítani. Megfogadta a szavát, s este leoldotta a kardot. Az anyját fektette a maga ágyába, ő lefeküdt az anyja ágyába, s azzal elaludt.

Hiszen csak azt várta az óriásfiú. Éjjel szép lassan beorozkodott* a szobába, elvette a kardot, ezer darabba vagdalta Hirtelennőttet, s minden csontját-bontját, porcikáját kidobta az ablakon a szemétbe. Az anyját nem bántotta. Azt mondta neki:

- Te jó voltál hozzám, meghagyom az életedet.

Hanem amikor az óriásfiú kidobálta Hirtelennőtt csontját-bontját, porcikáját, mi történt?

Éppen akkor ment arra egy asszony. Szépen fölszedte Hirtelennőttnek minden ízét, porcikáját, beletette a kosarába, s hazavitte.

Ez az asszony özvegyasszony volt. Az ő urát is az óriások pusztították el. Egyetlen leányával, egy szépséges szép leánnyal lakott nem messze innét, egy tisztáson. Ettől a tisztástól nem messze volt egy csudaforrás. Szalasztotta a leányát, hogy hozzon onnét vizet. Azzal megöntözték Hirtelennőtt testét, s hát egyszerre csak megelevenedett, s még szebb, erősebb lett, mint volt annak előtte.

Mindjárt akart visszamenni az anyja után, de az özvegyasszony lebeszélte, hogy ne menjen még, hadd erősödjék egy kicsit. Mert az óriásfiúnál a kard, s bizonyosan összevagdálja ismét.

- Már egy életem, egy halálom - mondá Hirtelennőtt -, megyek, s hogyha élek, visszajövök én még hozzátok.

- Hát jól van - mondá az özvegyasszony, s mikor elindult, valami csudaírral megkente Hirtelennőtt homlokát. Mondta most az asszony:

- Búcskázz keresztül a fejedén!

Hirtelennőtt keresztülbúcskázott a fején, s gyönyörű szép fehér hattyú lett belőle. Akkor aztán azt mondta Hirtelennőttnek az asszony:

- Na, most repülj az óriás csűrének a tetejére. Annak a csűrnek a tetején van egy kalitka. Abba menj bele! Éppen most repült el az óriás kedves hattyúja, s ha téged ott meglát, azt hiszi, hogy az elveszett hattyú került vissza. Majd felmászik a csűr tetejére, hogy a kalitka ajtaját betegye. Te, amíg ő felfelé mászik, röppenj ki a kalitkából, szállj le az udvarra. Ott búcskázzál keresztül a fejedén, ismét ember lesz belőled. Akkor aztán be a házba, vegyed a kardot, s a többi a te dolgod.

Úgy tett Hirtelennőtt, amint az asszony tanácsolta. S mire az óriásfiú észrevette magát, kezében volt már a kard, s miszlikbe vágta az óriásfiút.

De már ennek az öröme meggyógyult az édesanyja is: nem kellett semmiféle csudaorvosság. Aztán szépen elsétáltak az özvegyasszony házához. S ott még aznap megtartották a lakodalmat.

Az ám! De ti még nem is tudjátok, hogy ki volt az az özvegyasszony. Ez az özvegyasszony annak a lusta juhásznak volt a felesége. Krisztus urunknak volt az akaratja, hogy a kevély királykisasszonynak s a jólelkű szegény asszonynak gyermekéből egy pár legyen.

No de ez aztán igazi egy pár ember is volt. Holnap legyenek a ti vendégeitek!

A HALÁLOS TÁNC

Egy gyönyörűséges szép asszonyé volt a csetneki vár, ennek előtte vagy háromszáz esztendővel. Ennek a szép asszonynak megtetszett egy szegény jobbágylegény, de hiába volt nagy szépsége, gazdagsága, a jobbágylegény szíve nem tudott a szép asszony felé hajolni; egy jobbágyleány volt a jegybéli mátkája, azt szerette igaz szeretettel, attól nem is fordult el a szíve.

Mondta pedig nemegyszer a szép asszony:

- Légy az enyém, te legény, s tied lesz a váram, minden földem, kincsem, drágaságom.

Felelte a legény:

- Nem való nekem ez a vár, sem az a sok föld, de még az a tenger sok kincs s drágaság sem. Ha elhagynám ezekért jegybéli mátkámat, megverne az Isten.

Szörnyű haragra lobbant a szép asszony, s megfenyegette a jobbágylegényt:

- Megállj, te nyomorult jobbágy! Megaláztál engem, de jegyezd meg jól, hogy szolgám vagy.

S mit gondolt, mit nem a szép asszony, egy vasárnap a várba rendelte a jobbágylegényt s mátkáját. Kérdezte a legényt:

- No, te legény, szeretsz-e táncolni?

- Hogyne szeretnék - mondta a legény.

- Hát, te leány?

- Én is, hogyne szeretnék.

- Hát csak várjatok, mindjárt lesz részetek benne.

Azzal cigányokat rendelt elé a szép asszony, s parancsolta, hogy húzzanak táncnótát. De ne olyan andalgóssá, hanem jó sebeset.

Ráhúzták a cigányok, s szólt a szép asszony:

- Járjad, legény, járjad!

S járta a legény szépen, módosan. Mikor aztán belefáradt a táncba ő is, a jegybéli mátkája is, megköszönte illendőképpen a szép asszony nagy jóságát, s indulni akart a leánnyal.

- Ohó - kiáltott a szép asszony -, nem oda Buda! Húzzad, cigány! Ti pedig táncoltok, míg én parancsolom!

Visszaállott a legény az udvar közepére, s folytatta a táncot a leánnyal fáradtan. Alig bírták már a lábai, félbehagyta a táncot, s megint indulni akart.

- Ohó, nem oda Buda! Járjad, legény, járjad! Te is, leány, hadd vessen lángot a szoknyád!

Könyörgött a legény:

- Elég volt már, nagy jó asszonyom! Kegyelmezzon árva fejünknek!

- Táncolj, jobbágy! Ha nekem úgy tetszik, szántasz; ha meg úgy tetszik, táncolsz. Jobbágyom vagy, szolgám vagy!

S táncolt tovább a szegény jobbágylegény, addig táncolt, míg egyszerre csak összerogyott ő is, a jegybéli mátkája is. De a leány, mikor összerogyott, fölemelte kezét az égre, s úgy átkozta meg a gonosz lelkű szép asszonyt:

- Verjen meg az Isten, te ármányos lélek! Táncolj te is mindig, még ha akkora bánatod van is, hogy a szíved szakad meg belé.

Meghalt a legény, meghalt a leány is. De az átka megfogta a szép asszonyt. Mindjárt megháborodott az elméjében, s táncolni kezdett szörnyűségesen. Addig táncolt, hogy összeroskadott, s kilehelte gonosz lelkét.

Akik a csetneki vár romladéka körül járnak, még most is hallják a muzsikát, s úgy tetszik, hogy a romladékon táncol eszeveszettül egy szépséges szép asszony...

A HÁROM ARANYGYŰRŰ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, egyszer egy király, s annak egy szép fiacskája.

Özvegyember volt a király, s a tanácsadó nagy urak addig beszéltek, hogy így meg úgy, asszony nélkül nem lehet a ház, anya nélkül a gyermek, hogy ő bizony feleségül vette az özvegy burkus királynét.

Az özvegy királynénak is volt egy fiacskája. De bezzeg míg a maga fiát drága szép aranyos gúnyákban járatta, mosdatta, fésülte, cicomázta, a király fiára ügyet sem vetett, csak úgy lógott a rongy a testéről, piszkos volt, mocskos volt a szegény fiú. Megesett a szíve rajta mindenkinnek, aki ránézett.

Nem tetszett a királynak ez a dolog. Meg-megkérdezte a királynét, mi az oka, hogy az ő fia olyan rongyos, piszkos, a királyné fia pedig mindig tiszta.

- Ó, lelkem, uram - mondta a királyné -, olyan a fiúnak a természete. Hiába mosdatom, hiába öltöztetem, belefekszik minden piszokba, s ha vasból csináltatnék neki gúnyát, azt is elszaggatná.

Addig s addig beszélt a királyné, hogy a király szíve elidegenedett tulajdon édes fiától, s azt mondta egyszer:

- Hát bizony, ha így van, nem is nevelek én királyt ebből a fiúból. Hadd menjen ki a mezőre, őrizze az aranyszőrű juhnyájamat, legalább nem kell drága pénzen pásztort tartanom.

Ahogy mondta, úgy is tett. Botot a kezébe, tarisznyát a nyakába, kezére adták a nyáját, s ment a szegény királyfi nagy búval, bánattal a mezőre. De a gonosz lelkű királyné száraz, penészes kenyérnél egyebet nem tett a tarisznyába. Még azt a kenyeret is megöntözte ecettel, s a szegény fiú úgy lesóványodott, hogy a csontja is zörgött.

Így volt ez egy hétig, kettőig. Akkor aztán a királyfi egyet gondolt, ott hagyta a nyáját, s elindult világgá.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, s estére kelve rengeteg nagy erdőbe ért.

Búsult a királyfi, nagyokat sóhajtott: „Istenem, Istenem, mi lesz itt velem?! Le sem is fekhetek, megesznek itt a fenevadak!”

Amint így sóhajtoz, megszólal valaki a feje fölött:

- Ne búsulj, királyfi, nem lesz neked itt semmi bántódásod, csak gyere, s mássz föl erre a fára!

Fölnéz a királyfi, s hát azon a fán, ahonnét a beszédet hallotta, egy kicsi ház van, s annak az ablakában gyertya világol.

Nem sokat gondolkozik, fölmászik a fára, bemegy a kicsi házba, s ottan, mit gondoltok, kit talált?

Az asztal mellett ült egy öreg barát, akinek földig ért a szakáll, s aki egy rettentő nagy könyvből olvasgatott.

Köszön a királyfi illendően, a barát fogadja, az asztal mellé leülteti, aztán elébe terít egy nagy könyvet, s mondja neki: „Olvass, fiam, te is!”

Olvasott a királyfi, elfelejtette az éhséget is, el a bánatát is. Aztán szépen elszenderedett, elaludt, s reggelig föl sem ébredt.

Azt mondja reggel a barát:

- No, édes fiam, tudom ki vagy s mi vagy. Ismerem szomorú történetedet, hallgass rám, s nem bánod meg. Menj el a fekete király országába, állj be nála libapásztornak. A fekete király száz libát ad a kezedre, de azoknak a libáknak az a természete, hogy amint kihajtják a rétre, ahány, annyifelé repül, s nem volt még pásztor, aki össze tudta volna terelni. Te se fáraszd magadat hiába, hanem, nesze, adok neked egy sípot, ezt csak fuvintsd meg. Arra mind a száz liba visszarepül, s aztán szépen hazahajthatod.

Megköszönte a királyfi az öreg barát jó tanácsát, indulni akart, de a barát megállította.

- Várj csak még egy kicsit! Nesze, adok neked még három aranygyűrűt. Mikor első este hazahajtod a libákat, kösd a legkisebb gyűrűt az ostorod csapójára. Meglátja majd azt a fekete király egyetlen leánya, kéri tőled a gyűrűt, de addig oda ne add, míg meg nem mutatja, miféle jegy van a bal füle mögött. Másnap a középső gyűrűt kösd az ostorod csapójára, s ezt csak úgy add oda neki, ha megmutatja, hogy miféle jegy van a jobb füle mögött. Harmadik nap a legnagyobb gyűrűt kösd az ostorod csapójára, ezt is kéri tőled a királykisasszony, de előbb hadd mutassa meg, hogy miféle jegy van fátyolos homlokán.

Még egyszer megköszöni a királyfi az öreg barát nagy jóindulatját, egymást istennek ajánlották, s azzal elindult a királyfi, s addig ment, mendegélt, míg a fekete király városába nem ért.

Ott mindjárt fölment a királyhoz, s beajánlotta magát szolgálatra.

- Éppen jókor jöttél - mondá a király -, libapásztorra van szükségem. Nálam három nap egy esztendő, de jól megjegyezd, ha csak egy híja is lesz a száz libának, karóba húzatom a fejedet. Ha pedig hűségesen megőrzöd, itt a kezem, nem disznó láb, nem kívánhatsz olyat, hogy meg ne adjam.

Még aznap kezére adták a száz libát. Másnap reggel ki is hajtotta a rétre. De az ördögadta libák éppen csak megszagolták a fűvet, huss! felrepültek, s szörnyű nagy gágogással elszáryaltak százan száz felé.

„Csak menjetek, menjetek - gondolá magában a királyfi -, majd visszajöttök estére!”

Azzal lefeküdt egy fa alá, s aludt egész nap, mint a bunda.

Estefelé fölkel, megfuvintotta a sípot, s hát csakugyan mind a száz liba egy szempillantás alatt összerebbent.

Akkor a királyfi a legkisebb aranygyűrűt rákötötte az ostora csapójára, s nagy rittyegtetéssel, nagy pattogtatással, hogy csak úgy csengett belé a helység, betेरelte a libákat a király udvarába.

A királykisasszony éppen az ablakban könyökölt, meglátja a ragyogó, fényes aranygyűrűt, s nem tudta elgondolni, hogy s mint lehet egy rongyos libapásztornak olyan szép aranygyűrűje.

„No hiszen - gondolta magában -, csak jól beesteledjék, lemegyek a libaólba, elkérem én azt a gyűrűt.”

A király már ott állott a libaól előtt, s csak szeme-szája tátva maradt, amikor látta a nagy sereg libát. Nem akarta elhinni, hogy egy se hiányozzék. Meg is számolta egyenként, amint a libák beléptek az ólba, hát csakugyan egy híja sem volt.

Jól van, a király fölmege a palotába, lefekszik, elalszik. De bezzeg nem aludott el a királykisasszony. Szép csendesen kisurrant a palotából, lement a libapásztorhoz, s mondta neki:

- Hallod-e, te legény, egy szép aranygyűrűt láttam nálad, add nékem, hiszen az úgysem szegény legénynek való.

- Jó szívvel - felelte a királyfi -, de előbb mutasd meg, hogy miféle jegy van a bal füled mögött.

- Jaj, azt nem mutathatom - mondta a királykisasszony -, mert azt az apámon, anyámon s felnevelő dajkámon kívül még senki sem látta.

- No bizony, ha nem mutatod, nem is adom neked a gyűrűt.

Mit volt mit tenni a királykisasszonynak, annyira esekedett* a gyűrű után, hogy mit gondolt, mit nem, szépen félrehúzta aranyhaját a bal füle mellől, s hát ott egy fényes csillag ragyogott, olyan fényes, hogy a királyfi majd megvakult a ragyogástól.

A királykisasszony megkapta a gyűrűt, s felszaladt nagy örvendéssel a palotába.

A második nap éppen úgy volt minden, mint az első nap. Estefelé a száz libát szépen hazahajtotta, de most az ostor csapójára a középső gyűrűt kötötte. Ezért is leszaladt este a királykisasszony, de a királyfi addig oda nem adta, míg meg nem mutatta, hogy miféle jegy van a jobb füle mögött.

Mi volt ott, mit gondoltok? Egy gyönyörű szép hold, szebb annál, amelyik az égen világol.

Harmadik nap este a legnagyobb gyűrűt kötötte az ostor csapójára, s rittyegtetett, pattogatott, amint végigment az utcán, hogy kicsődült a házakból minden lélek, s úgy csudáltak a libapásztort, aki meg tudta őrizni azt a száz ördögös libát.

A király ott állott a libaól előtt, s majd megette a méreg, mert ki tudja, hogy most mi lesz a libapásztor kívánsága. De hiába, szavát kellett hogy tartsa.

- Na, fiam - kérdezte a libapásztor királyfit -, az esztendő becsületesen kitöltötted, mi a kívánságod?

- Nincsen nekem, felséges királyom, egyéb kívánságom, van az udvarodban egy bogos csikó,* add nekem azt hűséges szolgálatomért.

Nagyot kacagott a király, de nem igaz jókedvéből, s mondta a legénynek:

- Ó, te világ bolondja, te, csak nem ment el az eszed? Mi hasznát veszed annak a bogos csikónak? Ím, ott vannak az istállóban aranyszőrű paripáim, válaszd inkább azok közül a legszebbet, a szemednek s szívednek leginkább tetszőt, jó szívvel adom akármelyiket.

De a királyfi megkötötte magát. Azt mondta, hogy egyeztetendei szolgálatért nem érdemel aranyszőrű paripát, elég neki azért az a bogos csikó is.

Beszélhetett a király, kibeszélhette volna a lelkét is, nem használt semmit, oda kellett hogy adja a bogos csikót.

Fölment a palotába nagy haraggal a király, nagykesőre lefeküdt, elaludt. Akkor meg fölkel a királykisasszony, kisurrant a palotából, le a libaólba. Cirókálta-morókálta a libapásztor királyfi arcát, hízelkedett, hogy adja neki a harmadik aranygyűrűt is.

- Jó szívvel - mondta a királyfi -, csak mutasd meg, mi van fátyolos homlokodon.

Mit tehetett a királykisasszony? Ha már két jegyet megmutatott, megmutatja a harmadikat is. Felhúzta szép lassan a fátyolt, s hát a szegény királyfi majd megvakult a szertelen ragyogástól. De azt ugyan ne is csudáljátok, mert a fényes nap ragyogott a királykisasszony homlokán.

A királyfi nekiadta a legnagyobb gyűrűt is, aztán jóéjszakát mondtak egymásnak. A királykisasszony viasszurrant a palotába, a királyfi meg ott maradt a libaólban, lefeküdt s elaludt.

Reggel, ahogy felébredett, szerzett egy kötőféket, a bogos csikó fejébe húzta, s elkezdette vezetni. De a csikó csak egyet-kettőt lépett, mindjárt összeroggyant a lába, s földhöz vágta magát.

Nagy keserves kínládással lábra állította a csikót a királyfi, aztán átkarolta a nyakát, s úgy húzta ki az udvarból, úgy húzta végig az utcán.

Esteledni kezdett, mire a város végire kikerültek. Ott aztán megrázkódott a bogos csikó, lett belőle olyan seregélyszőrű s hatlábú táltos paripa, amilyent még a világ nem látott.

- Na, édes gazdám - mondja a táltos -, most ülj fel a hátamra! Mondjad nekem, hogy menjek veled! Úgy-e, mint a sebes szél, úgy-e, mint a madár, vagy úgy, mint a gondolat?

- Nem bánom én, édes lovam, ha úgy mégy is, mint a gondolat. Azzal csak fölemelkedik a táltos a levegőégbe, nagyot nyerített, hogy ég-föld megzendült belé. Rettentő nagy fergeteg kerekedett utána, s egyszerre csak letoppantott a földre, éppen az alá a fa alá, amelyen az öreg barát lakott.

A királyfi mindjárt fölmászott a fára, bement a kicsi házba, s köszönti a barátot illendőképpen.

- Na, fiam - mondotta az öreg -, látom, hogy becsületesen kiszolgáltad az esztendőt. Most itt ne töltsd az időt, hanem menj, itt s itt, nem messze innét van egy forrás, abban szépen mosdjal meg. Nesze, adok egy aranytörülközőt, abban törülközzél meg, meg adok egy diót, azt, mikor megtörülköztél, nyisd ki. Találsz abban egy királyfinak való aranyos, gyémántos gúnyát, azt vedd magadra, s menj vissza ahhoz a királyhoz, akinél egy esztendőt szolgáltál. A király éppen most hirdette ki ország-világ előtt, hogy annak adja leányát, aki kitalálja, hogy miféle jegyek vannak leányának a füle mögött s a fátyolos homlokán. Lesz ott majd királyfi, herceg, gróf s báró, lesz ott még süveges tót is, még cigány is. Mind szerencsét próbálnak, de hiába. Te csak maradj legutolsónak, tied lesz majd a királykisasszony. Hanem hallgass jól ide, ha majd megtartjátok a lakodalmat, jól vigyázz, hogy a három első éjjel el ne aludjál, mert hogyha elalszol, a tündérek elragadják a feleségedet, azért, mert elárulta, hogy miféle jegyek vannak a füle mögött s a fátyolos homlokán.

Megköszöni a királyfi a sok minden jó tanácsot, elbúcsúzik az öreg baráttól. Táltos lován a forráshoz vágat, ott szépen megmosakodik, az arany törülközőben megtörülközik, kinyitja a diót, s az aranyos, gyémántos gúnyába felöltözködik. De lett is belőle olyan szép legény, hogy kereshetted a párját hét pusztá határban. Felült ismét a táltos lovára, s hipp-hopp! bevágatott a király udvarába.

No, csak hogy éppen befért, mert tele volt az udvar. Volt ott annyi herceg, gróf és báró, hosszú süveges tót, de még cigánylegény is, mint égen a csillag.

De hiszen, ha ott voltak, szégyenszemre el is mehettek. Egyik egyet mondott, másik mást mondott, csupa kacagás volt a találgatásuk, de az igazi jegyet egy sem tudta kitalálni.

Akkor aztán elérúztatott a királyfi, szalutált a királynak, szép sorjában megnevezte, hogy a királykisasszony bal füle mögött van egy ragyogó csillag, a jobb füle mögött egy hold, szebb annál, mely az égen világol, s a fátyolos homlokán ragyog a nap, szebb annál, mely az égen ragyog.

- Eltaláltad, királyfi - mondotta a király -, szavamat meg sem is másolom: neked adom a leányomat s vele fele királyságomat.

Na, megtartják a lakodalmat, volt nagy hejehuja, dínomdánom, rostával hordották a bort. Hét nap s hét éjjel húzták a cigányok, járták a táncot a legények s leányok.

Mikor aztán vége volt a lakodalomnak, bement a fiatal pár a szobájába. De a királyfi nem feküdt le, virrasztott a felesége mellett, nehogy elragadják a gonosz tündérek. Hanem ahogy tizenkettőt ütött az óra, valami szellőcske meglegyintette a királyfi arcát, megnehezedett a szempillája, elkezdett bólintgatni, s hiába erőlködött, elnyomta az álom, s abban a helyben elaludott.

Reggel fölbredt, dörzsöli a szemét, s hát híre-pora sincs a feleségének. Búsult a királyfi, nem találta a helyét. Sírt, mint a kis gyermek. Aztán kiment az istállóba, fölnyergelte a táltos lovát.

- Gyerünk, édes lovam, a feleségem után!

Repült a táltos erdőkön-mezőkön, tengereken által, s egyszerre csak leszáll egy folyóvíznek a partján. Leszáll a királyfi, behajlik a vízbe, iszik belőle, s hát látja, hogy a víz közepén egy üvegkoporsó úszik lefelé. Beszökik a vízbe, kiviszi a koporsót, ott a folyó partján fölragatja a fedelét, s mit látnak szemei? - a felesége fekszik a koporsóban, s egy nagy kés van a szívébe ütve. Megfogja a kés nyelét a királyfi, kirántja a felesége szívéből, s ím a kés után piros vér kezd folyni. Kapja a királyfi a zsebkendőjét, beköti a sebet, aztán csókolgatja, szólítgatja a feleségét:

- Ébredj, szívem, ébredj!

S ím, halljatok csudát, az ajaka mosolyog, lassan pirulni kezd az arca, föl pattan a szeme pillája, s szépen felült az üvegkoporsóban.

Hej, örült a királyfi. Leveles ágakból csinált egy kis kalibát. * Fűvet tépett, zöld mohát szedett, abból ágyat vetett. Lefektette a feleségét, úgy ápolta, dajkálta.

Elmúlt egy hét, elmúlt kettő, meggyógyult a királyné. Akkor azt mondta az urának:

- Édes lelkem, uram, eredj, s menj el ebbe s ebbe a városba s ottan ebbe s ebbe a boltba. Ott az ajtó mögött, üveg alatt árulnak drága szép fekete posztót, királyi gúnyának valót. Annak a posztónak fizess te két árát. A boltos sehogy sem akarja neked adni, de én adok neked egy cédulát, azt mutasd meg neki. Akkor aztán eladja a posztót, még ebédre is meghí, s te menj el. De vigyázz, lelkem, drága jó uram, ne aludjál el az ebéd alatt. Mert ha elalszol, kereshetsz ismét, míg megtalálasz engem. Ebéd után aztán hívd meg te is őt ebédre ide, ebbe a kalibába. Ne félj, lesz enni-, innivaló bőven.

Bemegy a királyfi a városba, be abba a boltba. Ott elejébe raknak mindenféle posztót, de ő azt mondja, hogy egyik sem kell neki. Adják azt, ami az ajtó mellett van, az üveg alatt.

- Jaj, azt nem lehet - mondotta a boltos.

- Nem-e, hát most lehet-e? - kérdezte a királyfi, s megmutatta a boltosnak a cédulát.

Mi állott a cédulán, mi nem, azt én nem láttam, elég az, hogy a boltos mindjárt kétrét hajlott, elévette a posztót, s kimért egy rend gúnyára valót.

No, hanem drága is volt ez a posztó, száz forint volt a rőfje, s a királyfi is ennek a dupláját fizette.

Úgy volt, ahogy a fiatal királyné mondotta: a boltos ebédre marasztotta a királyfit. Csak ketten ültek az asztalnál, a királyfi meg a boltos. De volt annyi étel s ital az asztalon, amennyit még a királyfi nem látott. De még csak akkor maradt tátva a szája, amikor látta, hogy mennyit eszik s iszik a boltos. Evett a királyfi is, ivott is keveset, de tartotta magát erősen, nehogy elaludjék.

Egyszer csak érzi, hogy elkezd álmosodni, nehezeket pislant. Majdhogy le nem fordult a székről. De ki s ki nem, azt tudni nem lehet, mikor éppen el akart aludni, jól megpattantotta az orrát. Arra aztán fölkel az asztaltól, megköszönte az ebédet, meghívta a boltost, hogy jöjjön el ő is hozzá ebédre.

Addig vissza sem ment a királyfi, ott megcsinálták a gúnyáját. Azzal felült a paripájára, a boltos is a magáéra, s csakhamar megérkeztek a kicsi kalibához.

Az ám, a kalibához. Nem kaliba volt az már, hanem volt egy tizenkét emeletes palota, szín-arany a födele, ezüst az ajtaja, gyémánt a garádicsa.* Fölmennek a palotába. Mennek szobáról szobára. Mikor aztán keresztülmentek vagy tizenkét szobán, akkor értek az ebédlőszobába.

Az asztal már meg volt terítve, de csak két személyre. A fiatal királyné nem volt sehol. Étél-ital ott volt az asztalon, amennyi kellett. Ha egy fogást megettek, más került helyébe. Na, evett is a boltos tizenkét ember helyett.

Amint esznek, eddegélnek, egyszerre csak az asztal közepére leesik egy karikagyűrű. Ottan egyet-kettőt perdül-fordul, azzal hirtelen leánnyá változik, s ott az asztal közepén elkezd táncolni. Utána leesik egy másik karikagyűrű, az is perdül-fordul, leánnyá változik, s táncol az is. Még szóhoz sem tudnak jutni, megint leesik egy gyűrű, az is perdül-fordul, leánnyá változik, most már táncolt mind a három. Nagy szelet csaptak a szoknyájukkal, s ettől a szélről a királyfi csak lefordult a székről, s úgy elaludott, mintha álombort ivott volna.

Fölbred másnap a királyfi, dörzsöli a szemét, körülnéz, s hát uramteremtőm, megint ott fekszik a kicsiny kalibában, híre-pora sincs a tizenkét kontignációs* palotájának, de még a feleségének sem. El kellett, hogy menjen a szegény királyné, mert hát az ura másodszor is elaludott.

Búsult a szegény királyfi szörnyen, majd felvetette a búbanat, nem tudta, merre facsarodjék, merre induljon. Gondolta magában, mégis csak elmegy az öreg baráthoz, talán segít az majd rajta most is.

Elment a királyfi, megérkezik a fa alá, fölmászik rá, be a kicsi házba, s köszön nagy búsan.

- Na, édes fiam - mondja az öreg -, úgy-e, nem tudtál három éjjel egymás után ébren maradni? Volt szép feleség, s nincs, úgy-e? No, jól van, még egyszer útbaigazítlak. A te feleséged Tündérországból van. Tündérországnak határán két sárkány áll istrázsát,* s azok tégedet nem akarnak beereszteni, de én adok neked egy botocskát, csak szólj annak, az majd megfizeti a vámot. Azután eldobhatod a botodat, elcsaphatod a lovadat, hadd legelésszen a selyemréten, mert úgyis térden kell csúsznod a rézhídtól az aranyhídig, hogy a tündéreknek a szíve megessék rajtad. Az aranyhídnál majd látsz egy asszonyt, de nem elevent, kőből van az kifaragva. Ez előtt mondd el egy miatyánkot. A többi a te gondod.

Elbúcsúzott a királyfi az öreg baráttól, megköszönte nagy jóindulatját, aztán felült táltos lovára, s meg sem állott, míg Tündérország határáig nem ért. Csakugyan ott állott két sárkány, s nem akarták beereszteni a királyfit. Na hiszen, a botocska hamar lefizette a vámot. Szólott a királyfi neki:

- Üssed, üssed, botocskám!

S jól eldöngette a sárkányokat. Azok világgá szaladtak, a királyfi pedig szépen átment a rézhídon, ott leszállott a lováról, kicsapta a selyemrétre, hadd legelésszen, eldobta a botocskáját, aztán letérdelt, s úgy csúszott az aranyhídig hét nap s hét éjjel folytonosan.

Megérkezik az aranyhídhöz, s hát csakugyan ott van az a kőből faragott asszony. De mit látnak szemei? Szakasztott olyan, mint az ő felesége, ragyogott a nap a homlokán.

Szépen elmondotta a miatyánkot, akkor fölállott, s tovább akart menni, de abban a szempillantásban csak megragadja a silbak,* aki ott állott a kőből faragott asszony mellett, nem szólt semmit, csak vitte egyenesen a királyfit a feleségéhez. Mert hogy szómat össze ne keverjem, a fiatal királyné maga faragtatta ki a képét, ő állította melléje a silbakot, s megparancsolta neki, hogy ha majd egy ember térden csúszva jön ide, s elmond egy miatyánkot, azt egyenesen kísérje őhozzá.

De volt öröm, istenem, mikor meglátták egymást a királyfi s a felesége. Most már csakugyan mondhatták: ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket. A tündérek sem bántották többet. Élhettek tőlük békességben.

Felültek a táltosra, hazarepültek a fiatal királyné hazájába, s a király nagy örömében átaladta nekik az egész királyságot.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A NAGYOTMONDÓ LEGÉNY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, még az Óperenciás-tengeren is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egy szegény ember, s annak három fia.

Egyszer a király kihirdeteti az egész országban, hogy annak adja leányát s fele királyságát, bárki fia-borja legyen, aki valami olyat tud mondani, hogy azt ő el ne higgye.

Meghallja ennek a hírét a szegény ember, s mondja a fiainak:

- Na, fiaim, próbáljatok szerencsét, hátha megsegít az Isten.

Az idősebb meg a középső fiú azt mondták, hogy ők már csak itthon maradnak, túrják a földet, hanem a legkisebb fiú kétszer sem mondatta magának, indult a király városába.

Hát amikor megérkezik a király udvarába, tele van az udvar királyúrfiakkal, hercegekkel, grófokkal, bárókkal, minden rendű és rangú legényekkel. Volt ott hosszú süveges tót is, de még cigánylegény is. Mondottak azok mindent, egyik nagyobb a másiknál. De mondhattak akármit, a király mindent elhitt.

Mikor aztán nagy szégyenkezve mind eltakarodtak, s kitisztult az udvar, fölment a szegény legény a királyhoz, köszöntötte illendőképpen.

- Adjon isten, jó napot, felséges királyom!

- Adjon isten, fiam, hát mi járatban vagy?

- Én bizony, felséges királyom, szeretném feleségül venni a királykisasszonyt.

- Elhiszem, fiam, de aztán miből tartanád el?

- Hát van egy kicsi földünk.

- Elhiszem, fiam.

- De van ám két ökrünk is, meg egy tehenünk.

- Elhiszem, fiam, hogyan hinném.

- Hm, de a minapában akkorára nőtt az udvarunkban a trágyadomb, mint egy torony.

- Én azt is elhiszem, fiam, hogyan hinném.

- Azt a nagy trágyadombot a két bátyámmal mind kihordottuk egy talyigán, három nap alatt.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Az ám, csak hogy nem a mi földünkre hordottuk, hanem a szomszéd földjére.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mikor ezt észrevettem, hazamegyek, s mondom az apámnak, hogy mi történt.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Kimentünk négyen, megfogluk a földnek a négy sarkát, felemeltük, s a trágyát szépen a mi földünkre borítottuk.

- Én elhiszem fiam, ha nem is mondod.

- Azután bevetettük a földünket búzával.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- De aztán nőtt ebből a búzából olyan sűrű rengeteg erdő, hogy olyat még felséged sem látott. Termett ott annyi makk is, mint égen a csillag.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mondja az apám: „Én bizony nem vágom ki ezt az erdőt, hanem veszek egy csorda disznót, s a makkot megetetem.”

- Hiszem, fiam, hiszem, hogyan hinném.

- Az ám, de a disznócsorda mellé pásztor is kellett.

- Hiszem, fiam, hiszem.

- Mit gondol, felséges királyom, kit fogadott fel az apám? Felségednek éppen az öregapját.

- Hazudsz, te akasztófárávaló! - kiáltott nagy haraggal a király.

De már most hiába, elszólta magát. Egyszeriben papot hívatott, a leányát összehadta a szegény legénnyel, neki adta fele királyságát, s megígérte, hogy holta után övé lesz az egész.

Csaptak aztán nagy lakodalmat, folyt a bor Hencidától Boncidáig. Mindenki kapott valamit, aki odakerült. Én is egy csontot kaptam, azzal elszaladtam.

Itt a vége, fuss el véle.

JÁNOS DIÁK

Volt egyszer egy szegény ember, s annak egy fia. Nem volt ennek a szegény embernek semmije a föld kerekiségén, de a fiát mégis diákiskolába járatta. Gondolta: ha nagy szegénységgel is, majd csak kijárja a diákiskolát a fia, aztán még nagy úr is lehet belőle. Hiszen diákból minden lehet. De a szegény ember nem érthette örömét annak, hogy fiából nagy úr legyen. Egy nagy betegség leverte lábáról, ágyba került. Hazahívatta a fiát az iskolából, s azt mondta neki:

- Na, lelkem, gyermekem, Isten úgy rendelte, hogy én meghaljak. Nem tudom, mi lesz veled, ha én behunytam a szememet. Szegény vagyok, mint a templom egere, nem hagyhatok reád semmit, csak egy jó tanácsot: akármerre jársz az életben, ha egy bolhánál többet érőt találsz az úton, vedd fel s tedd el, mert nem tudod, mi hasznát veheted majd. Az Isten áldjon meg.

Azzal a szegény ember falnak fordult, s meghalt.

Na, te szegény János diák - mert közbe legyen mondva: Jánosnak hívták a fiút -, most már elmehetsz, amerre a szemed lát! Gondolta, ő bizony nem megy vissza az iskolába, mert ott könyv nélkül nem tanulhat, márpedig nincs többé, aki neki könyvet vegyen. Elmegy világgá, szerencsét próbál. Nem sokáig gondolkozott: úgy, ahogy volt, elindult. Hát hogy a faluból kiér, az út közepén egy marék borsót talál.

Mondja magában:

- Ez is többet ér egy bolhánál, fölszedem, ki tudja, hogy mi hasznát veszem még.

Fölszedte a borsót, zsebébe tette, s ment tovább. Addig ment, mendegélt, míg éppen a király városába nem ért. Egyenest beállított a királyhoz. Szerencsés jó napot kívánt a királynak, elmondta, hogy ki s mi ő, s megkérte szépen őfelségét: adjon az éjjelre szállást, s ha nem esik terhére, egy kevés útiköltséget.

- Jól van - mondá a király -, csak maradj itt éjjelre, aztán holnap majd útravalót is kapsz, te szegény diák.

Azzal János diákot elvezették a szobájába. De a királyné meglátta az ügyes fiút, s megkérdezte a királyt:

- Ugyan ki ez a fiú, akinek szállást adtál?

- E'bizony, feleség, egy szegény diák.

- Igazán? Na, én nem hiszem, hogy diák volna. Bizonyosan valamelyik diáknak öltözött királyfi, aki megnézni jött a leányunkat.

Eleget mondta a király, hogy az nem lehet: a királynét nem lehetett meggyőzni. Abban egyeztek meg, hogy próbára teszik a diákot. Kemény, rossz ágyat vettetnek a számára, s ha mégis hamar elalszik, akkor diák; ha pedig nem tud elaludni, akkor csakugyan királyfi. Úgy tettek, amint megegyeztek. Egy inast pedig az ablakhoz állítottak, hogy leskelődjék.

Bemegy János diák a szobájába, vetkeződni kezd, de amint a kabátját levetette, a borsó kiömlött a zsebéből, s szétgurult az ágyon. Egész éjjel azzal veszködött, hogy összeszedje a borsót, de mikor lefeküdt, még mindig volt valahol egy borsó, ami sértette a testét. Nem tudott elaludni.

Reggel jelenti az inas a királynak, hogy a vendég egész éjjel nem aludott, folyton-folyvást az ágyát igazgatta. A király megkérdezte János diákot is.

- Hát, öcsém, hogy aludtál?

- Köszönöm kérdését, felséges királyom, cudarul, de én vagyok az oka.

„Ehe - gondolta a király -, mégis királyfi lehet. Bizonyosan azért ő az oka, mert nem mondta meg, hogy ki s mi. Pedig akkor jó ágyat kapott volna.”

János diák tovább akart menni, de a király ott marasztotta következő éjjelre is. Most már olyan ágyat vetettek a számára, amilyenben maga a király szokott aludni. Bezzeg most aludt egész éjjel, mint a bunda. Igen ám, mert a borsót a zsebkendőjébe kötötte, hogy ismét ki ne ömölhessék.

Reggel az inas jelenti a királynak, hogy a vendég egész éjjel meg sem moccan, olyan jól aludt.

- Na, öcsém, hogy aludtál? - kérdezte a király Jánost.

- Mint egy király, felséges uram - mondá János diák.

„Ehe - gondolta a király -, mégiscsak királyfi lesz ez, mert azt is tudja, hogy’ alszik egy király.”

Mondja a feleségének a dolgot.

- Úgy-e hogy megmondtam. Hej, amit ez a két szem lát, az meg van látva. Hallod-e, ez a fiú éppen jó volna a mi leányunknak! Nem olyan kényes, mint a többi királyúrfi.

- Hát jól van - mondá a király -, teljék kedved.

Még aznap összehozták János diákot a királykisasszonnyal, s ez bizony egy szikrát sem ellenkezett, mikor az apja azt mondta:

- Legyetek egymásé, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el!

János diáknak szeme-szája tátva maradt a nagy csudálkozástól, de gondolta: ha az Isten úgy rendelte, legyen úgy. Hát királyfi lesz, s annyi! Olyan lakodalmat csaptak, hogy no...! Két hétig tartott, s még a sánták is táncra kerekedtek.

Telt-múlt az idő. Egyszer azt mondja a király:

- Na, vőmurem, mikor megyünk a kelmed országába?

Hej, megijedt János diák! Mi lesz most az ő fejével! Kitudódik, hogy csakugyan egy szegény diák. De mit volt mit tenni, útra kellett kelni. Gondolta, majd valahol útközben megszökik, aztán kereshetik őt is, meg az országát is.

Azt felelte hát az apósának:

- Mehetünk, apámurem, amikor tetszik.

Még aznap útra kerekedtek, mégpedig tizenkét hintón, mert ami nagy úr volt az udvarnál, az mind látni akarta János diák országát. Hét nap s hét éjjel folyton mentek, de még mindig nem értek a János diák országába. Gondolja János: már most elég volt az utazásból, megszökik. Pedig hej de nehezen esett megválni a feleségétől! Mert szép volt, jó volt a felesége, adott volna hét országot is érte, ha lett volna. Nyolcadik nap este egy nagy rengetegbe értek, s míg a felesége szundikált, leszökött a hintóból, s eltűnt a sűrűségben. Ahogy a sűrűségbe lépett, elejébe áll egy hétfejű sárkány, s megszólítja:

- Hová, hová, öcsémurem?

- Ó, ne is kérdezd, édes sárkány uram, nagy az én bajom. Eressz engem, hadd menjek világgá!

- De hátha én segíthetek a bajodon?

János diák elbeszélte a történetét.

- Na, látod, hogy segíthetek rajtad. Van nekem az erdő túlsó részén egy kakassarkon forgó aranyváram. Menj bele bátran, telepedj le ott, s mondd, hogy a tied. Ott addig maradhatsz, míg a vár forogni nem kezd, de akkor aztán fuss belőle, mert különben vége az életednek.

Hej, megörült János diák! Bánja is ő, ha két napig maradhat is ott, csak egyszer azt mondhasa a feleségének: ez az én váram. Szépen megköszönte a sárkány szívességét, aztán megfutamodott, hamarosan utolérte a hintót, s úgy beleült, hogy a felesége észre sem vette. Egész éjjel mentek, s mire kivirradt, János diák meglátja a kakassarkon forgó arany várat.

- Na, feleség, ébredj, itt az én váram.

Fölnyitja szemét az asszony, s amint meglátja a várat, összecsapja kezét bámulatában.

- Jaj de szép vár, jaj de szép! Soha még ilyet nem láttam!

Örült a vén király is, meg a felesége is, de még az udvarbeliek is. Mindenki azt mondta, hogy még ilyen szép várat nem láttak, mióta erre a világra születtek.

Még csak itt csaptak igazi dáridót. Éppen hetven napig ettek-ittak, táncoltak. Akkor aztán a vén király felcihelődött pereputtyostul, istennek ajánlották a fiatalokat, s hazaindultak, hadd éljen magában a fiatal pár.

De János diáknak nem volt nyugalma. Majd eljön a hétfejű sárkány, s akkor aztán vége lesz a nagy uraságnak. Éjjel-nappal tűnődött, évelődött, de a felesége hiába kérdezte, nem mondta meg okát nagy szomorúságának. Egyszer aztán - szervusz, világ! - csak forogni kezdett a vár.

Hej, édes istenem, vége a világnak: jön a sárkány! Most már ki a várból, ha az életed kedves, János diák!

Fut a feleségéért, hogy vigye magával, de nem találja. Keresi mindenfelé, a felesége nincs sehol. Amint egyik szobából fut a másikba, csak elébe áll egy vénasszony.

Kérdi a vénasszony:

- Hová futsz, János diák?

- Hát te tudod, hogy ki s mi vagyok?

- Tudom hát.

- Na, ha tudod, akkor azt is tudod, hová futok, s miért futok.

- Tudom, csak állj meg s ne fuss. A feleséged alszik most, ne háborgasd. A sárkánynak még hétezer mérföldet kell jönni, amíg ideér. Addig még segíthetsz magadon. Hamar süttess egy fehér cipót! De hétszer gyújtass be a kemencébe, s mind a hétszer süttess meg a cipót! Akkor aztán tedd ki a vár kapuja fölé, a sárkányt majd nem ereszti be az a cipó. János diák hitt is, nem is ebben az ördögösségben, de mit csináljon, megpróbálja. Hirtelen tésztát gyúrat, begyújtat a kemencébe. Míg a sárkány ezer mérföldet haladt, a cipó kisült egyszer. Mire hétezer mérföldet haladt a sárkány, a cipó éppen hétszer sült ki. Akkor kitette a vár kapuja fölé. Hát éppen jön a sárkány. De ahogy be akar lépni a kapun, megszólal a cipó:

- Hé, megállj, hé! Itt nem szabad a bejárás.

Fölnéz a sárkány, s kérdi:

- Hát ki meri mondani nekem azt, mikor én vagyok ennek a várnak az ura?

Felelt a cipó:

- Én, a hétszer sült cipó. Ha be akarsz jönni, akkor essél át mindazon, amin én már átestem.

- Mit beszélsz, te?

- Azt, hogy előbb vessenek el a földbe, ott rothadj el, aztán arassanak le, csépeljenek ki, őröljenek meg, gyúrjanak meg tésztának, s hétszer süssenek meg, mint engem.

- Engem-e, te?! - kiáltott a sárkány. - Inkább sohase lássam a váramat!

Nem is látta többé, mert mérgében mindjárt szétrepedt.

János diák pedig egész életére ott maradhatott a kakassarkon forgó aranyvárban, többé senki sem háborgatta. Még máig is él, ha meg nem halt.

ARVA FUISTI...

Szegény árva fiú volt Várdai Péter, de nagy volt az esze s a tudománya. Hogy, hogy nem, az eszes, soktudó fiút megismerte Vitéz János, a híres esztergomi érsek, keze alá vette Pétert, iskolába adta, sőt még külső országba is elküldötte, hogy elméje jobban pallérozódjék. Mikor aztán hazakerült külső országból, egyenesen a nagy Mátyás király színe elé vezették, s a királynak úgy megtetszett Várdai Péter, hogy egybe megtette íródeákjának. De bezzeg meg volt vele elégedve Mátyás király. Szép gömbölyű írása volt Péternek, s amit megírt, az olyan szépen s okosan volt megírva, hogy a király nem győzte eleget dicsérni.

- Na, Péter - mondogatta a király -, sok íródiákom volt már, de hozzád hasonló tálentom* még egy sem vala. Csak egy kicsit emberesedjél meg, gondom léssen reád.

Mátyás király olyan király volt ám, hogy a szavának ura is volt. Amint Péter megembere-sedett, megtette őt kalocsai érseknek. Nagy hivatal volt ez akkor is. Az esztergomi érsekség után következett, éppen, mint most.

Várdai Péter ezután is ki-be járós volt a királynál, szabad beleszólása volt az ország dolgaiba, s Mátyás király szívesen meghallgatta az ő tanácsait. Egyszer-másszor erősen meg is mondogatta az igazat az igazságos Mátyás királynak, de olyan erősen, hogy más embernek a fejét vétette volna a király. Mert hát hiába, az igazságos Mátyás sem találta el mindig az igazságot, s az sem tetszett mindig, ha valaki más mutatta meg az egyenes utat. Egy szó mint száz: ember volt ökögyelme is.

Hát bizony megesett, hogy egyszer szörnyű haragra lobbant Várdai Péter irányában is. Akkor volt ez, mikor Mátyás a híres-nevezetes Frigyes császárral hadakozott, s elfogyott a pénz. Mert a régi jó világban is pénz, pénz és pénz kellett a háborúhoz. Mátyásnak pedig nem volt. No, ha nincs, majd lesz. Fogta magát, s fejenkint minden emberre egy aranyat vetett ki adóba.

- Felséges királyom - mondta Várdai Péter -, sok lesz ám egy arany. Szegény a nép, már most is roskadozik a nagy teher alatt: porba rogyik, ha még egy aranyat a vállára vetsz.

- Hát mit csináljak?! - kérdezte haraggal a király. - Megver Frigyes, ha a katonáim éheznek.

- Inkább verjen meg, semhogy minden néped elpusztuljon.

- Mit?! Hogy engem megverjen a német?! Hogy mersz ilyet a szájadra venni?! Hé, istrázsák, lépjetek bé! Vigyétek érsek ökegyelmét az árvai várba, halálig tartó nehéz fogságba!

Még szót sem szólhatott Várdai Péter, vitték az istrázsák. Mátyás király pedig félig búsan, félig nevetve utána szóló Péternek:

- Arva fuisti, arva eris, et in Arva morieris.

Amely mondás ennyit tészén magyarul: árva voltál, árva leszel, Árvában fogsz meghalni...

Hanem mégsem úgy történt. Az országtartó nagy urak körülfozták Mátyás királyt, s addig kunyoráltak kegyelemért, míg a király meg nem engesztelődött. Az igaz, hogy erre az engesztelődésre sok esztendeig kellett várnia Várdai Péternek. Ha nem is halt meg Árvában, sokáig árva volt, az árvánál is árvább szegény feje...

A KIS GÖMBÖC*

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, ahol a kis kurtafarkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember, annak felesége és három leánya. Egyebük sem volt a világon, mint egy kicsi malacuk, no, hanem azt dajkálták is ám! Jó kövérré meghizlalták, hogy majd kirepedt. No, hogy kárba ne menjen a malacuk, leölték, megperzselték, szalonnáját, húsát, kolbászát a füstre tették, s a télen át szép lassacskán meg is ették. Tavasszal a malacból nem volt egyéb, csak a kis gömböc. Mondja egyszer a szegény asszony az idősebb leányának:

- Eredj, leányom, menj fel a padlásra, s hozd le a kis gömböcöt!

Fölmegy a leány, le akarja venni a gömböcöt, de ahogy hozzányúlt, csak megszólal a gömböc:

- Mit akarsz, hé, meg akarsz enni? Majd megeszlek én. - S azzal hamm! - bekapta. A szegény asszony nem tudta elgondolni, hogy hol marad olyan sokáig a leánya, küldi a középsőt, menjen a nénje után, hozzák már azt a gömböcöt. Fölmegy a leány, de ez is éppen úgy járt, mint a nénje: a kis gömböc - hamm! - bekapta. Hej, mérgelődött a szegény asszony! Hogy ő még ilyet nem látott, hogy ilyen sokáig odamaradjanak a miatt a haszontalan kis gömböc miatt.

- Eredj, leányom - mondja a legkisebb leánynak -, szólj a nénéidnek, hogy hozzák már a gömböcöt, mert a sarkukat hátrafordítom!

Fölmegy a kisleány nagy sebesen, no de ha felment, nem is jött vissza: a kis gömböc őt is - hamm! - bekapta. Várja, várja a szegény asszony a leányait, de hiába várja.

- Na hiszen, megálljatok, majd lehozlak én titeket gömböcöstül, mindenestül!

Fölszaladt a létrán nagy haraggal, no de ha fölszaladt, ott is maradott, a kis gömböc őt is - hamm! - bekapta, hogy az orra hegye sem látszott ki.

Jó haza a szegény ember, hát nincs se asszony, se vacsora. Keresi, kiabálja: „Hé, asszony, hé hol vagy, merre lettél?!” Kiabálta a leányait, hírük-poruk sem volt. Benézett az ágy alá, a kályha mögé, fölkajtatott minden zeget-zugot, nem voltak sehol. Aztán felment a padlásra, hátha ott vannak? Ott meglátja a kis gömböcöt. Gondolja magában, majd segít magán, levágja a kis gömböcöt, s lesz vacsora, ha nincs is itthon az asszony. De ahogy odament, a kis gömböc mérgesen rákiáltott:

- Mit, te is meg akarsz enni?! Abból nem lesz semmi! - S - hamm! bekapta a szegény embert is.

No, hát az isten csudája volt eddig is, hogy a kis gömböc le nem szakadott; négyet még csak elbírt valahogy, de mikor a szegény embert is bekapta - puff! - leszakadt s leesett. Aztán elkezdett gurulni, legurult a létrán, ki az udvarra, az udvarból ki az utcára, ottan utolért egy sereg kapás embert s asszonyt, s azokat is bekapta; tovább gurult, ki az országútra, ott szembejött vele egy regiment katona, azt is bekapta. Még ez sem volt elég a telhetetlen gömböcnek. Gurult tovább, s az út szélén bekapott egy kondászfiút, aki éppen javában ette a paprikás szalonnát. No, hanem a kondászfiúval megjárta. Egy jó hegyes, fanyelű bicska volt a kondászfiúnál, s amikor éppen bekapta, a kés megakadt a szájában, végighasította. Egymás után ömlöttek ki a katonák, a kapás emberek, a szegény ember s a felesége, meg a három leánya. Aztán futott mindenki, amerre látott. Ott hagyták az árok szélén a kirepedt kis gömböcöt.

Ha a kis gömböc ki nem repedt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A HRICSÓI KŐBARÁT

Sok száz esztendőn keresztül a Lahar nemzetsége volt a hricsói vár. Az utolsó Lahar abban az idő tájban halt meg, mikor a törökök a nyakára ültek Magyarországnak. A vár, mely magas hegy tetején állott, az özvegyé maradt, a rengeteg sok jószággal együtt. No hiszen, körül is fogták a házasulandó daliák a gazdag özvegyasszonyt, pedig bizony nem volt már akkor fiatal.

Laharné asszonyinak a legközelebbi szomszédja Thurzó Ferenc volt, a lietavai vár ura. Thurzó Ferenc is özvegy volt: hirtelen meghalt szép ifjú felesége, Kosztka Borbála. Thurzó Ferenc elsíratta a feleségét, s aztán átallátogatott a hricsói várba. Az első látogatást követte a második, a másodikat a harmadik, s egyszerre csak mindennapos vendége lett Thurzó Ferenc a hricsói vár asszonyának. Ám az özvegyasszony jóval idősebb volt Thurzó Ferencnél, s bár nagy hajlandósággal volt a daliás vitéz iránt, nem ment hozzá feleségül.

Azt mondta Thurzónak:

- Feleség helyett anyád leszek, Thurzó Ferenc, mert úgyis anyád lehetnék. Költözz a váramba, s élj itt úgy, mintha a tied volna. Holtam után pedig tied lesz a váram s minden jószágom.

Hiszzen az kellett Thurzónak is, nem az asszony. Gondolta magában, hogy Laharné egypár esztendő alatt meghal, akkor aztán nem lesz nálánál gazdagabb főúr az egész országban: válogathat a legszebb s leggazdagabb leányok közt. Hanem teltek-múltak az esztendők, s Laharnénak még a feje sem fájt. Egészséges volt, mint a makk.

- Még tovább él, mint én - fakadt ki nemegyszer a kapzsi Thurzó Ferenc.

Rettentő nagy gonoszság született meg aztán a Thurzó Ferenc agyában. Sötét éjnek éjszakáján két meghitt emberével bement az özvegyasszony hálókamarájába, s hiába könyörgött az asszony összetett kézzel, hiába átkozta a háládatlan embert: levitette a vár nyirkos pincéjébe, s annak egy szűk fülkéjébe elzáratta. Másnap összegyűjtette a vár népét, s tudtukra adta, hogy ez órától fogvást ő a vár ura, mert a nagyasszony az elméjében megháborodott. Elzáratta, nehogy kárt tegyen valakinek az életében.

A vár népe hallgatott, mit tehetett volna. De éjnek éjszakáján nem tudtak aludni: fölhallatszott a pincéből a nagyasszony rémséges sikoltozása, szörnyű átkozódása; hallották, mint dörömböl a vasajtón szakadatlanul, de senki sem mert lemenni, hogy a nagyasszonyt kieressze.

Hanem a híre elment a Thurzó gonoszságának, s akadt egy szent életű barát, aki egyenest eljött a várba, fölment Thurzóhoz, s a vár népe előtt kemény szavakban dorgálta meg.

- Ha Istent ismersz - mondá a barát -, add vissza a nagyasszony szabadságát!

- Nem ismerek sem Istent, sem barátot! - kiabált Thurzó, s szolgálival a barátot kidobatta. De a barát a kapuból visszatért, s hiába kergették el újra meg újra, nem szűnt meg dorgálni a lelketlen főurat.

- Hiszen megállj, barát - mondotta Thurzó -, nem prédikálsz többet az én fülembel!

Megfogatta, fölvitette a vár legmagasabb tornyába, s bezáratta a barátot.

Megparancsolta a vár népének, hogy egy falás kenyér nem sok, senki annyit se merészeljen vinni a barátnak. Hadd haljon éhen!

Hát a barát csakugyan meg is halt éhen. De egyszer csak, amint kitekint az ablakon Thurzó, mit látnak szemei? Ott állott a barát a torony mellett, egy kiálló sziklán, de kétszer akkora volt, mint azelőtt, s a kezével fenyegetőleg mutatott Thurzó felé.

Megijedt Thurzó szörnyen, hogy a hideg verejték kivert a testén. Parancsolta a szolgáknak: menjenek, s üssék le onnét azt a cudar barátot!

Mentek a szolgák, s leütötték, de másnap megint ott állott a barát, s fenyegette Thurzót. S mintha mondta volna most is:

- Ha van Istened, add vissza a nagyasszony szabadságát!

Így volt ez mindennap. A sok ijedtség erősen megtörte a lelketlen főurat. Hogy megszabaduljon a baráttól, elhatározta, hogy visszaadja a szabadságát a nagyasszonynak, ha megígéri, hogy nem bosszulja meg nagy erős sérelmét. De mikor a szolgák lementek, s kinyitották a vasajtót: a nagyasszony már nem élt...

Most már nem volt maradása a hricsói várban. Mintha a gonosz szellemek kergették volna, úgy szaladt az ő várába, a lietavai várba, de hiába, ott sem volt többé nyugodalma. A lietavai várból is látta a kőbarátot. A hricsói vár porig égett, kő kövön nem maradt, de a kőbarát azután is ott állott a sziklán, ott áll ma is, és ott áll a világ végéig.

A RÓZSA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy gazdag kereskedő ember, annak két szép leánya. Azt mondja egyszer a kereskedő a leányoknak:

- Na, édes leányaim, én most elmegyek idegen országba, mondjátok meg, mit hozzak onnét nektek?

Mondja az idősebbik leány:

- Nekem, édesapám, hozzon egy olyan aranyköntöst, hogy a derekát egy karikagyűrű átalérje, s ha leteszik a földre, ott szépen megálljon.

Mondta a másik:

- Nekem, édesapám, csak egy rózsát hozzon.

Csudálkozott a kereskedő erősen, s mondta a kisebbik leánynak:

- No, neked ugyan nem nagy a kívánságod. Hozhatok én rózsát, szebbnél szebbet, nem egyet, de százat. De jól van, ha rózsza kell, rózsát hozok neked.

Elbúcsúzott a kereskedő a lányaitól. De hogy szavamat össze ne keverjem, volt két szép rozmaringbokor, s meghagyta a lányainak, hogy azokat este, reggel öntözzék, amíg odajár, mert valahányszor elfeledik az öntözést, mindannyiszor egy-egy ága hervad el a rozmaringbokornak. Megígérték a leányok, hogyne ígérték volna meg.

Elment a kereskedő, ment hegyeken-völgyeken, erdőkön-mezőkön által, s amint egy nagy városba ért, ott mindjárt vett is egy aranyköntöst az idősebbik leányának, éppen olyat, amelyet a szíve kívánt: egy karikagyűrű átalérte, s ha a földre eresztették, ottan szépen megállott. Hajde halljatok csudát: ment városról városra, faluról falura, s rózsát nem talált sehol. Sem csúnyát, sem szépet. Talált rózsabokrot eleget, de rózsát egyet sem. Megszomorodott erősen a kereskedő, s mind csak sóhajtozott magában:

- Istenem, Istenem, lám csak, egy rózsát kért a kisebbik leányom, s azt sem tudok szerezni!

Föltette magában, hogy addig meg nem nyugszik, még ha térdig vásik is a lába, amíg rózsát nem talál.

Ment, mendegélt hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön, folyóvizeken át, benézett minden kertbe, amerre csak járt, látott szebbnél szebb virágokat, csak rózsát nem. Látott rózsabokrot is eleget, de mintha valamennyiről éppen akkor vágták volna le a rózsát: csak a helye látszott. Már egy kerek esztendeje volt, hogy eljött hazulról, azt hitte, hogy: no már a világ vége sem lehet messze. Amint megy, mendegél, meglát egy gyönyörű szép szigetet. Hát azon a szigeten annyi a virág, hogy a szeme nem telt be a nézésével. Volt ott rózsza is, nem egy, de száz; nem száz, de ezer, szebbnél szebb; égővörös, haloványvörös, sárga, mint a színarany, s fehér, mint a fehér liliom. Bemegy a szigetre, s amint ott mendegél, egy aransövényű kerthez ér, amelynek a kapujában két sárkány állott istrázsát. Gondolja magában: „Na, ide jó helyre kerültem. Innen ugyan nem viszek rózsát!” De még jobban meggondolta: „Egy életem, egy halálom, akárhogy lesz, megpróbálom!” S nekiindult a kapunak. Hát hallgassatok ide, mi történt! Nem történt a világon semmi. Az a két sárkány meg sem moccan; nem ám, mert kő volt mind a kettő. Megy tovább, s látja, hogy egy ember ott áll az ösvény szélén. Köszön neki illendőképpen:

- Adj' isten jó napot, földi!

De bizony a földi azt sem mondta: befellegzett. Közelebb megy hozzá, nézi, nézi, aztán megtapogatja, s hát ez az ember is tiszta kő. Továbbmegy, néz erre, néz arra, s hát itt egy deli szép úrfi, ott egy gyönyörűséges szép kisasszony. Volt ott száz is, ha nem több, s mind meg voltak merevedve álló helyükben, csupa kő volt valamennyi. Nem talált egy élő lelket, akivel beszéljen. Ott volt a kert közepén egy ragyogó szép palota: gondolta, fölmeget oda, majd csak talál ott valakit. Fölmeget a garádicson, be akar nyitni az ajtón, de még a kilincsre sem tette a kezét, kinyílt az ajtó magától, s utána be is csukódott. Éppen a konyhába lépett, s hát ott ég a tűz nagy lobogva, sül-fő a sok mindenféle drága étel, de szakácsnénak híre-nyoma sincs. „Uram-isten, uramisten, tűnődött magában, hova kerültem én, talán valami elátkozott országba?!”

Indul a szomszéd szobába, annak az ajtaja is megnyílik magától, s amint belép, be is csukódik utána, ott sincs senki. De volt a szoba közepén egy asztal, aranyabrosszal megterítve, aranytányérok, -villák, -kanalak, -kések, éppen két személyre való. Ő bizony, gondolja, akármi történik vele, asztalhoz ül, s ha enni hoznak, eszik. Le is ült az asztalhoz, s ahogy leült, színing volt a tányér levessel, de nemcsak az övé, hanem szemben vele a másik tányér is; s ahogy elkezdett kanalizni, látta, hogy vele szemben is mozog a kanál, fogy a leves, de hogy ki eszik ott, azt el nem tudta képzelni, mert nem látott senkit. Aztán sorban kerültek az asztalra a mindenféle jó pecsenyék, borok, gyümölcsök; került oda még kávé is. Evett-ivott mindemből, evett-ivott az a másik is, az a láthatatlan valaki, de már azt igazán a jó isten tudja, hogy ki. Mikor aztán jól megebédelt, fölkel az asztaltól, ment a szomszéd szobába, ott sem talált senkit. Keresztülment vagy száz szobán, s hát a legutolsóban két ágy meg van vetve. Nem kérdezte senkitől, mert nem is volt kitől, szabad-e, nem-e, az egyik ágyba belefeküdt, s mind csak azt nézte, hogy vajon a másik ágyban fekszik-e valaki? Egyszerre csak elkezdi suhogni a párna s a dunna a másik ágyban, mintha nyughatatlanul forogna egyik oldaláról a másikra valaki. Nekibátorodik a kereskedő, gondolja, egy élete, egy halála, már csak mégis megnézi, hogy ki fekszik abban az ágyban. Odameget, végigtapogatja az ágyat, de biz azt tapogathatta, senki sem feküdt abban. Nagy bosszúsán visszafeküdt az ágyába, de ahogy lefeküdt, csak megszólal egy hang a másik ágyból:

- Jobb, ha alszol, amíg jó dolgod van.

- Ejnye, ilyen-olyan adta, hát mégis van ott valaki?! - kérdezi a kereskedő. Kiszökik az ágyból, odaszalad a másikhoz, jól megrázza a dunnát, s mondja: - Szóljon, ki van itt?! - Nem volt ott senki, nem felelt senki. Visszafekszik megint az ágyába, s hát ahogy lefekszik, az ablak alatt elkezdenek énekelni a madarak, de olyan szomorúan, hogy a kereskedőnek a szíve majd megszakadt belé.

„Istenem, istenem, mégis csak elátkozott ország lesz ez!” - sóhajtozott magában a kereskedő. Aztán egyszerre csak hallja, hogy valaki a szobában elkezdi sírni keservesen. Nézett erre, nézett arra, s ismét csak nem látott senkit, csak a keserves zokogást hallotta.

Hát, jól van. Nagy nehezen elaludott, s reggel, ahogy fölébred, kinéz az ablakon. De azt emberi száj nem tudná elémondani, ami gyönyörű szép rózsza volt az ablak alatt. Egyik szebb volt a másnál. S a szegény kereskedő nem tudta, hogy melyiket szakítsa le, mert ahogy egyhez hozzányúlt, mindjárt szebbet pillantott meg. Egyszer mégis megakadt a szeme egy gyönyörűséges szép fehér rózsán, fehérebb volt a fehér liliomnál. Uccu neki! kiugrott az ablakon, elévette a fehérvári bicskáját, s lenyisszentette a rózsát. De csak hallgassatok ide, mi történt! Ahogy levágta a rózsát, valami keserves sírás, jajgatás tört ki a rózsafa tövéből. S kerekedett egyszerre nagy nehéz fekete fürgeteg, dörgött az ég, hullott az istennyila olyan sűrűn, mint amikor a szilvafát rázzák. Aztán egy nehéz, fekete felleg mind alább-alább ereszkedett, egyenesen az ő feje felé. S abból a fekete fellegből kigömbölyödött egy csudálatos, szörnyűséges teremtés, akinek kigyóbőre volt, serteszakáll, ripacsos arca, s az egész teste úgy össze volt

töporödve, mint a pirított szalonnabőr. Reszketett a kereskedő, mint a nyárfalevél, s lelkét Istennek ajánlotta: bizonyosan hitte, hogy most már vége az életének. Akkor aztán megszólalt az a csudaszörny, és mondta neki:

- Leszakasztád a legszebb rózsát, a rózsáknak a királynéját; hát tudd meg, hogy ha hét nap alatt ide nem hozod a legszebb s legkedvesebb leányodat, szörnyű halálnak halálával halsz meg!

Egy szót sem szólt a kereskedő, azt is lassan mondta. Hazaindult nagy búsan, a szíve majd megszakadt, ha arra gondolt, hogy az ő szép leányát ide kell hozni ehhez a csudaszörnyhöz. Hazamegy, s hát otthon is csak szomorúság várta. A nagyobbik leányának, amíg ő oda volt, mind csak a mulatságon járt az esze, nem gondolt a rozmaringbokorral, este-reggel nem öntözte. Kiszáradott, csak a száraz kórója maradt. Hanem a másik leány, az bezzeg ápolta a rozmaringbokrot: virult annak minden ága. Sírt a kereskedő, mikor a leányát meglátta, s mondta neki:

- Hoztam rózsát, leányom, édes leányom, elhoztam a legszebbet, amely a világon volt. Haj, de ez a rózsza is lesz az én halálom!

Aztán elmondta, hogy mi történt. Mondta a leány:

- Ne búsuljon, édesapám! Jó az Isten, majd megsegít. Csak maradjon itthon békességben, elmegyek én abba az elátkozott országba.

Elbúcsúztak egymástól keserves könnyhullatások közt, s addig ment a leány, míg arra a szigetre nem ért. Éppen úgy járt, mint az édesapja. Nem találkozott senkivel, még a csudaszörnyrel sem. Ott járt-kelt egymagában, hol a kertben, hol a palotában, nem volt egy lélek, kihez egy szót szóljon. Így teltek-múltak a napok nagy szomorúságban. Hanem egyszer álmot látott a leány. Azt látta álmában, hogy eljött hozzá egy tündérr királyfi, az őt elvitte ebből az elátkozott országból, elvitte egy aranykertbe, ottan koronát tettek a fejére, s királyné lett belőle. Ez a királyfi még egy arany hajsza is hagyott nála. De mikor reggel fölébredt, bizony nem volt aranyhajsza, hanem serteszőr, amit talált. Na, telt-múlt az idő. Amint egyszer járt-kelt a kertben, fölsóhajtott nagy búsan:

- Istenem, istenem, bárcsak egy oktalán állat vetődne ide, hogy ahhoz beszélhetnék!

Ahogy ezt a szót kimondotta, elejébe toppan a csudaszörny, s mondja:

- Beszélni akartál, hát itt vagyok.

Megijedt szörnyen a leány. A szava elállott. Egy szó nem sok, annyit sem tudott szólni. Mondta a csudaszörny:

- Hát jól van, látom, hogy félsz tőlem, nem beszélsz velem. Nesze, adok neked egy harangvirágot, ha ismét megkívánod a beszélgetést, rázd meg ezt a virágot, csenget ez, mint az aranycsengő, s a szavára itt leszek tenálad.

Azzal a csudaszörny eltűnt. Teltek-múltak a napok, s a szegény leány mind tűnődött magában, hátha az a csudaszörny az a tündérr királyfi, akit álmában látott. Addig s addig gondolta ezt, hogy egyszer csak megrázintotta a harangvirágot, s ím, abban a pillanatban előtte termett a csudaszörny.

- Hívtál, itt vagyok.

Félt a leány most is, hanem azért mégis elkezdett beszélgetni. Beszéltek erről-arról s mindenről. Azután hogy, hogy nem, mindennap megrázintotta a harangvirágot, s ha nem látta a csudaszörnyet, ha nem beszélhetett vele, olyan volt, mint az árva, akinek sem apja, sem anyja. Egyszer, amint beszélgettek egymással, felsóhajtott a leány:

- Istenem, istenem, ha én még egyszer megláthatnám az édesapámat!

Azt mondta a csudaszörny:

- Nesze, itt van egy karikagyűrű. Este lefekvéskor háromszor fordítsd meg a kicsi ujjadon, s reggel otthon ébredsz fel. De azt megmondom, hogy egy hét elteltével visszajöjj, mert különben szomorú vége lesz az életednek.

Hát csakugyan reggel otthon ébredt fel a leány. Volt nagy álmélkodás, volt nagy öröm. De bezzeg hamar búra változott a nagy öröm, mikor a leány megmondta, hogy egy hét alatt vissza kell mennie. Elbúcsúzott az édesapjától, mikor a hét letelt, keserves sírással visszament a csudaszörnyhöz. De alig volt ott egy hetet, kettőt, ismét kezdett sóhajtozni:

- Istenem, istenem, de szeretném még egyszer látni az édesapámat!

- Jól van - mondá a csudaszörny. - Nesze, itt van ebben az iskátulyában egy csudaír, kend meg ezzel a válladat, aztán szárnyak nőnek belőle, s hazarepülhetsz a gondolatnál is sebesebben. De visszajöjj egy hét múlva, mert különben szomorú vége lesz az életednek.

Hazarepült a leány, s elmondta otthon, hogy milyen jól bánik vele az a csudaszörny, hogy minden szavát megfogadja, s ő bizony szívesen megy vissza hozzá egy hét múlva.

Hallja ezt az idősebb leány, megirigyelte a húga szerencsáját, eldugta a csudaíres iskátulyát, s mikor a hét nap letelt, a leány nem tudott szárnyat növesztetni magának, gyalog kellett, hogy visszainduljon az elátkozott országba. Megérkezik a szigetre, rázintja a harangvirágot, de a csudaszörny nem jelent meg. Kereste mindenfelé a kertben, s újra meg újra rázta a harangvirágot, a csudaszörny nem volt sehol. Nagy bánatában bement abba a kicsi kertbe, ahol az apja a rózsát szakasztotta, s hát uramisten, mit látnak szemei! Ott fekszik a rózsabokor tövében a csudaszörny megmerevedve, holtan. Föléje hajlik a leány, költögeti sírva, költi, de nem hallja. Aztán fölemeli a fejét, s megcsókolja a homlokát a csudaszörnynek, s hát ím, sóhajt egyet. Megcsókolja másodszor is, s hát ím, megmozdul. Megcsókolja harmadszor is, s hát ím, fölegyenesezik a halott. De halljatok csudát, nem volt az többet kígyóbőrű, serteszakállú, ripacsos arcú csudaszörny, hanem volt, mit gondoltok, mi volt? Egy szépséges tündérkirályfi. Ott mindjárt egymásnak a nyakába borultak, s mondták mind a ketten:

- Ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket!

S ott mindjárt elmondta a leánynak a tündérkirályfi, hogy őt egy ördögös szüle boszorkányozta meg, amért hogy feleségül nem vette a leányát. Kővé változtatott embert, állatot az ő országában, őt magát pedig csudaszörnyvé, s megátkozta, hogy addig csudaszörny maradjon, amíg egy szép leány meg nem csókolja. Na, csaptak aztán lakodalmat, hét országra szólót. Fölkerekedtek szélhintóba, s hipp-hopp! ott voltak a kereskedőnél, ottan újra nagy lakodalmat csaptak. Engem is meghívtak, ettem, amit kaptam, s mikor nem volt semmi, szépen elináltam.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A KIRÁLYKISASSZONY CIPŐJE

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szépséges szép királykisasszony, de olyan szép, hogy a napra lehetett nézni de rá nem. Jártak is az apja házához hercegek, királyfik a világ minden tájékáról, körülvették a világszép királykisasszonyt, mondtak neki mézesmázos szavakat, de annak ugyan beszélhettek: az egyik fülén be, a másikon ki, nem hallgatott rájuk. Egyhez sem volt egy kegyes jó szava, s mennél jobban bizonyította ez is, az is, hogy így meg úgy tejbevajba fürösztgetné, s tenyerén hordaná, ha az ő felesége lenne, annál nagyobbakat kacagott rajtuk, hogy a palota is csengett belé. Volt egy a hercegek s királyfik közt, aki tetszett neki egy kicsit, de ennek sem sok öröme telhetett abban, mert őt még a többinél is jobban kikacagta a szívtelen királykisasszony.

Hát telt-múlt az idő, a hercegek s királyfik is nagy elszontyolodva ide s tova elszéledtek, kettő-három ha még ott maradt a palota körül. Egyszer - hogy volt, hogy nem, én bizony nem tudom, de gondolom, hogy úgy volt, ahogy volt, hát mondom - az történik, hogy két bolhácska ugrik a királykisasszony tenyerébe. Nosza, a királykisasszony se rest, összeszorítja a markát, s a két bolhácskát beleereszti egy zsíros bögrébe, hogy ott nagyra nevekedjenek. Bizony ha odaeresztette, ott jó konyhára kerültek, s esztendőre, kettőre úgy megnövekedtek, hogy a bőrükből pompásan kitellett volna egy pár cipellő.

Mit gondolt, mit nem a királykisasszony, behívatta a mészárost, a bolhákat megnyúzatta, a bőrüket a vargával kicserzette, s a csizmadiával fáintos* egy pár cipőt csináltatott.

Mit gondolt, mit nem ismét, kihirdette ország-világ előtt, hogy aki kitalálja, bármiféle rendű ember legyen, hogy az ő cipője miféle bőrből vagyon csinálva: annak lesz a felesége.

Bezzeg összegyűltek, verődtek ismét a hercegek, királyfik s mindenféle válogatott legények a világ minden tájékáról, glédába* állottak az udvaron, s úgy találgatták, hogy miféle bőrből vagyon a királykisasszony cipője.

Hiszen mondtak ezek mindenféle bőrt, de egy sem találta el az igazit. Hanem az a herceg, aki egy kicsit a királykisasszonynak is tetszett, fogta magát, felöltözött koldusruhába, valahogy belopódzott a királykisasszony hálókamrácskájába, s ottan elbújt a kályhalyukba, hátha majd este a királykisasszony beszél a szobalánynak a cipőjéről.

Az bizony éppen úgy is lett, ahogy gondolta. A királykisasszony nagyokat kacagott a sok bolond feleleten, amit egész nap hallott, s azt mondta a szobalányának:

- Meglásd, soha senki ki nem találja, hogy bolhabőrből van a cipőm!

- No, azt ugyan nem, míg a világ s még két nap - mondta a szobaleány is.

Hiszen éppen eleget tudott a herceg. Másnap ő is a többi legények közé vegyült koldusruhában, s mikor a sor rákerült, megmondta egy szóra:

- Felséges királykisasszony, bolhabőrből vagyon az a cipő!

Hej, uramisten, elhalványodék színében a királykisasszony, reszketett, mint a nyárfalevél, de a szavát nem akarta megmásítani, s azt mondta:

- Eltaláltad, te koldusember, s én a szavamat meg sem másolom: feleséged vagyok ez órától fogvást. Ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket!

- Jól van - mondá a koldusruhába öltözött herceg -, hát csak vedd le, lelkem, feleségem, szép selyemruhádát, öltözz te is koldusruhába, mert úgy illünk egymáshoz!

Akart, nem akart, koldusruhába öltözött a kevély királykisasszony, s ment az urával a falu végére, egy piszkos kalibába, ez volt a lakásuk ezentúl. De még ez sem volt elég, az urával reggeltől estig koldulni kellett, hogy járjon, este tüzet rakjon, vacsorát főzzön, olyant, amilyent lehetett, s amilyen kitelhetett.

Azám, még ez sem volt elég: jön egy hajdú a kalibához, s beszél nagy hangosan:

- Hé, koldusasszony, eredj tüstént ennek s ennek a hercegnek a földjére kapálni!

Mit volt mit tenni, elment nagy keserves könnyhullatások közt. Azután az ura is elment, de nem koldulni, nem is kapálni, hanem ment egyenest a palotájába, ott felvette ragyogó cifra ruháját, s úgy ment ki a kapásokhoz. Mert hát az ő földjére küldték kapálni a koldusasszonyt.

Ott a kapásokat egyre biztatta a herceg, a feleségét pedig folyton szidta, becsmérelte, hogy ilyen meg olyan napszámos, földet sem érdemelne vacsorára, nemhogy juhhúsos kását, pedig szegény asszonyról csak úgy csurgott a verejték.

Na, elkövetkezik a vacsora ideje, asztalhoz ültetik a napszámosokat, s úgy láttam, mint ma, ezüstkanalat, -villát, -kést tesznek mindenkinek a tányérjához. De a herceg még nem elégette meg, azt akarta, hogy a felesége megemlegesse a kevélységét, megtanított egy napszámos-asszonyt, hogy annak a koldusasszonynak csúsztasson egy ezüstkanalat a zsebébe. Hiszen lett haddelhadd vacsora után, mikor az inasok látták, hogy hibádzik* egy ezüstkalán!* Nosza, sorban megmotozták mind a napszámosokat, s hát - Uram, Jézus, ne hagyj el! - megtalálták a koldusasszonynál. Hiába szólt, hiába esküdözött, hogy ő nem tette, semmiféle nemzetsége sem volt tolvaj: megfogták s vitték a sötét tömlőcbe.

No, hanem most már csakugyan elég erős volt a lecke. Alighogy bezárták a tömlőc ajtaját, mindjárt ki is nyitatta a herceg, bement a feleségéhez, aki úgy sírt akkor is, mint a szakadó záporosó.

Ott aztán a herceg szép gyöngén megfogta, s fölvezette a palotába a feleségét. Mondta neki:

- No, most már ne sírj többet, öltözz fel újra szép selyemruhádba. Lásd, én is felvettem drága szép ruhámat. Mert úgy tekints rám, hogy én voltam az a koldus, akinek te felesége lettél.

Elmondta aztán azt is, hogy a kályhalyukban hallgatta ki, miféle bőrből való a cipője. Bizony nem tette volna, ha szépszerével hozzámegy vala feleségnek.

Na, száz szónak is egy a vége, olyan szépen megbékültek s összelelegedtek, hogy öröm volt látni. Én legalább láttam, ti is megnézhetitek bátran.

Holnap legyenek a ti vendégeitek!

A SZÉKELY ASSZONY

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren innét, hetedhét országon túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, volt egyszer egy gazdaember, s annak egy szép ügyibevaló felesége. Hát az igaz, hogy szép is volt, ügyibevaló is volt az asszony, de még sem éltek jól, mert ha az ember valamire azt mondotta, hogy fekete, az asszony bizonyosan azt mondotta: a' bizony fehér! Mindig kötekedtek, veszekedtek egymással, s nem volt nap, hogy össze ne csődítették volna a falut a veszekedésükkel. Azt mondja egyszer az asszony az urának:

- Hallá-e kend, már rég nem láttam a szüleimet. Fogjon be a szekérbe, s vigyen el hozzájuk.
- Én jó szívvel - mondta az ember -, csak békesség legyen a háznál.

Volt az embernek két kicsi buta szarvú* ökröcskéje, azokat befogta a szekérbe, aztán felültek, s elindultak Galambfalvára. Ott laktak az asszony szülei. Amint mennek egy falun keresztül, megszólal az asszony:

- Nézze csak kend, milyen nagy szénaboglya van abban a csűröskertben.

Mondja az ember:

- Nem széna az, feleség, hanem szalma.
- Az bizony széna.
- De bizony szalma!
- De ha mondom, hogy széna!

Szóból szó kerekedik, összevesznek cudarul. Elkezd sírni az asszony, hogy neki soha sincs igaza. Eleget békíti az ura:

- Ne bolondozz, asszony, mindjárt ott leszünk az apádéknál, mit szólnak, ha kisírt szemmel látnak.
- Mondja hát, hogy széna.
- De bizony nem mondom, amikor szalma!

Fogja magát az asszony, pofon üti az urát, ott mindjárt hajba kapnak, egymást ütik-verik, tépázzák. Megijednek az ökrök is, uccu neki! beszaladnak a sáncba, a szekér összetörik, alig tudnak kitápáskodni a sáncból. Így érkeztek meg nagy veszekedés közt az asszony szüleihez. De az asszonynak ott sem múlt el a haragja. Kérdik az öregek: hát hogy vagytok, mint vagytok? Szavát sem lehetett venni. Betegnek tetette magát, s lefeküdt az ágyba. Jöttek az atyafiak, kérdezték, mi baja, nem felelt semmit. Odament hozzá az ura, mondta neki csöndesen:

- Feleség, ne bolondozz, kelj föl, mert igazán szégyen s gyalázat a te dolgod.
- Mondjad hát: széna.
- Bizony nem mondom én, amikor szalma.
- No, ha nem mondod, akkor meg is halok.

Hát csakugyan be is hunyta a szemét, költik, szólítgatják, meg sem moccan. Jajgat az anyja, apja, felsírják a házat, az udvart, odagyűl az egész falu, sírnak-rínak, jajgatnak a vénasszonyok, meg sem moccant.

Hát bizony, ha meghalt, el is kell temetni. Koporsót hozatnak, belefektetik, meghúzzák a harangot, jó a pap, imádkozik, prédikál, s az asszony csak feküdt szépen a koporsóban. Odamegy az ura, föléje hajlik, mondja neki csöndesen:

- Ne bolondozz, feleség, kelj föl, mert mindjárt rád szegeznek a koporsó fedelét!

- Mondjad hát: széna - suttogott az asszony.

- De bizony csak szalma!

No bizony ha széna, rászegték a koporsó fedelét, vállára vette hat legény, vitte ki a temetőbe, s a koporsót szépen leeresztették a gödörbe. Hanem mikor a földet hányták le a koporsóra, mégis meggondolkodott az asszony. Haragudott magára, hogy olyan bolond tudott lenni.

- Ó, bár inkább az ördög vitt volna el! - kesergett a koporsóban.

Ahogy ezt kimondja, hallja, hogy valaki hányja el a földet a koporsójáról, nagy hirtelen föl is rántja a fedelét. Hát istenem, mit látnak szemei, ott állt előtte az eleven ördög.

- Hívtál, eljöttem. Ülj föl a nyakamba, viszlek.

Felül az asszony az ördög nyakába, az ördög kiugrik a gödörből, s mondja:

- No, most szállj le!

- Én-e? Én nem!

Jól megsarkantyúzta az ördögöt, s az, szegény feje esze nélkül szaladott árkon-bokron át, mintha szemét vették volna. Könnyörgött az ördög:

- Szállj le a nyakamról!

- Én-e?! - pattogott az asszony. - Én nem!

Mit volt mit tenni az ördögnek, szaladott tovább az asszonnyal. Egyszerre csak szembejön velük egy vörös csákós huszár. Megáll az ördög, s könyörög a huszárnak:

- Az Isten áldja meg, vitéz uram, szabadítson meg ettől az asszonytól, s úrrá teszem!

Eleget mondja a huszár szép szóval az asszonynak, hogy így meg úgy, szálljon le, lelkem, ne kergesse halálba azt a szegény ördögöt. De a székely asszony csak a fejét rázta.

- Én-e?! Én nem!

- Nem-e? No, majd leszállítlak, ilyen-olyan teremtettem! - káromkodott a huszár, s kirántotta a kardját, hogy az asszonyt levágja. De már ettől megijedt az asszony is, leszökött az ördög nyakáról, s meg sem állott, míg haza nem szaladott az urához. Amikor elszaladt az asszony, azt mondja az ördög a huszárnak:

- No, vitéz uram, jóért jóval fizetek. Most elmegyek a király udvarába, ott a királyné nehéz beteg, nem tudja senki meggyógyítani. Én a királyné fejéhez állok, de úgy, hogy nem lát senki, s még betegebb lesz. Kend jöjjön oda, ajánlja magát, hogy majd meggyógyítja a királynét. Csak annyit mondjon: indulj, komám, s én mindjárt elillanok, a királyné pedig jobban lesz. Hanem addig ne tegyen semmit, míg a király kendnek nem ígéri a leányát s fele királyságát.

Elmegy az ördög a király udvarába, odaáll a királyné ágyához, s hát még betegebb lesz a királyné, de olyan beteg, hogy az orvosok azt mondták a királynak: csináltathatja már a koporsót, nem tudják meggyógyítani. Búsult a király szörnyen, majd fölvetette a nagy búbánat. Tűnődött, évelődött, hullott a könnye, mint a záporosó; nem volt, aki meggyógyítsa a királynét. Mikor aztán halálra vált a királyné, jött a huszár, s jelenti, hogy ő meggyógyítja, ha neki

adja a király a leányát s fele királyságát. Megígért mindent a király, s ment a huszár a királyné ágyához, egy kicsit megnézte a kezit, a homlokát megtapogatta, mintha igazán vizsgálná, aztán mondja csöndesen:

- Indulj, komám!

Az ördög mindjárt elszelelt, a királyné jobban lett, s a király nagy örömében a huszárnak adta a leányát s fele királyságát.

Telt-múlt az idő, s az ördög egy másik királynénak a fejéhez állott, s az orvosok ezt sem tudták meggyógyítani semmiképpen. De ország-világ híre ment, hogy milyen csudadoktor a huszár. Ígértek neki tenger pénzt, csak gyógyítsa meg ezt a királynét is. Odamegy a huszár, nézi, nézi a királynét, s jól látta, amit más nem látott, hogy ott áll a fejénél az ördög. Mondja neki csöndesen:

- Indulj, komám!

Azám, az ördög meg sem mozdult.

Mondja másodszor is:

- Indulj, komám!

Az ördög meg sem mozdul.

- Indulj, komám - kiáltott a huszár nagy haraggal -, mert mindjárt jó a székely menyecske!

No hiszen, egyéb sem kellett az ördögnek. A nyaka közé vette a lábát, s úgy elszaladt, hogy híre-pora sem maradt.

Még talán most is szalad.

A FARKAS ÉS A RÓKA

Réges-régen a farkas meg a róka nagy erős barátságban s komaságban voltak. Erdőn-mezőn együtt jártak, egymást el nem hagyták.

No, ha együtt jártak, egyszer együtt is estek bele egy verembe. Orgonáltak, ordítottak szegények, de senki lélek nem jött arrafelé. Nap nap után, éjszaka éjszaka után múlt. Majd megvesztek a nagy éhségben, mert sehogy sem tudtak kiszabadulni. Egyszer egyet gondol a róka koma, s mondja a farkasnak:

- Valamit mondok, farkas koma.

- Mit, róka koma?

- Azt, hogy állj fel a két hátsó lábadra, hadd lám, milyen magas vagy. Én azt hiszem - mondja a ravasz róka -, hogy magasabb vagy te a medvéénél is, de még az oroszlánnál is.

Tetszett a farkasnak ez a hízelkedő beszéd. Felállott a két hátulsó lábára. Jól kinyújtózkodott, hogy minden csontja ropogott belé. Azt mondja neki a róka:

- Ejnye, farkas komám, mi jutott eszembe. Kimegyek a veremből, s kihúzlak téged is.

- Róka koma, ne bolondozz, mert nyakon váglak! - mondja a farkas. - Már hogy tudnál te innét kimenni?

- Hát jól van! Csak engedd meg, hogy álljak a válladra. Ha nem is tudok kimenni, legalább megnézem, hogy milyen idő van odakünn.

Jól van, a farkas megengedi, hogy csak álljon a vállára a róka.

Hiszen a róka komának sem kellett több. A farkas válláról nekirugaszkodott, kiugrott a veremből, s azzal - uccu neki, vesd el magad! egy szó nem sok, annyit sem szólt a farkasnak, elszaladt a faluba, ott aztán addig settenkedett, míg egy lúdpajtába be nem surrant, s nagy lakzit csapott ottan.

Hanem mégis eszébe jutott farkas koma. Vitt neki is egy lúdcombot. Odakullogott a veremhez, s mondotta sopánkodva, szomorú pofával:

- Hej, farkas koma, de megjártam. Bementem a faluba, hogy neked ludat hozzak. De mikor éppen beállítottam a ludak közé, s megcsíptem egy ludat, a gazda rajtam ütött, s csak ez a lúdcomb maradt a szájamban. Látod, farkas koma, én ezt is neked hoztam. Úgy-e, jó komád vagyok?

- Jó vagy, jó - mondja a farkas -, hanem ha még jobb akarsz lenni, nyújtsd be a farkadat, s húzz ki engem innét.

- Jaj, lelkem, komám, azt én nem tehetem, mert gyenge farkam töviből kiszakadna. De meg a nyakadat is kitörhetnéd, úgy visszaesnél. Hanem hozok majd egy fagallyat, s azzal kihúzlak.

Elszalad a róka, s hoz két gallyat: egy erősebbet s egy gyengébbet. Először a gyengébbet nyújtotta be, s amint a farkas belekapaszkodott, nagyot rántott rajta. A gally kettétörött, s a farkas úgy visszaesett, hogy megnyekkent belé.

Ordított a farkas keserves kínjában. A róka pedig akkorát kacagott, hogy az erdő is csengett belé. Akkor aztán benyújtotta mégis az erősebb ágat, s azon kihúzta a farkast.

Mikor mind a ketten kint voltak, mondja a róka:

- Jere, komám, a faluba! Az imént, ahogy bejártam, láttam, hogy egy háznál lakodalom van. Gyere, mulassunk mi is, eleget szomorkodtunk.

Bemennek a faluba. El a lakodalmas házhoz. Hát ott éppen javában áll a lakodalom. Húzzák a cigányok, járják a legények s leányok. Ennél jobb alkalmat kívánva sem kívánhattak volna. Besurrantak a kamarába, ott nekiestek a sok jó disznóhúsnak, szalonnának s minek. De még a boros hordónak is. Ettek-ittak, táncoltak. A másvilágon sem lehetett volna jobb dolguk.

Hanem egyszer csak a róka észreveszi, hogy amíg ők lakmároztak, valaki rájuk zárta a kamara ajtaját. Nem szólt semmit a farkasnak, hadd egyék-igyék, ő azonban egy vasszeget keresett, s azzal elkezdett ásni a fal tövében. Kérdi a farkas:

- Mit csinálsz, róka koma?

Felelt a róka:

- Úgy szagolom, farkas koma, hogy itt csörögefánk van elásva. Ez ám csak az igazi jó borkorcsolya.

A farkas csak hagyta, hogy keresse a csörögefánkot, ő meg ivott tovább. Aztán ismét elkezdett táncolni, s hitta róka komát, hogy táncoljon ő is. Eleget csendesítette a róka, hogy ne táncoljon, ne ordítson, mert még meghallják a vendégek, s bizony csúfot látnak, de a farkassal nem lehetett bírni. Táncolt, dajnált, kurjongatott. Verte össze a bokáját s a tenyerét. Nagyokat rikkantott:

- Nye, kedvem, nye!

Hanem a ravasz róka koma mindegyre kifordult a keze közül, s ásta tovább a lyukat. Mikor aztán kész volt a lyukkal, ő is táncolni kezdett egész kedvéből. Nagyobbakat kurjongatott még a farkasnál is.

Na meg is hallották bent a lakodalmas népek. Kérdik egymástól:

- Ugyan ki ordítozhat odakünn?

Az egyik egyet mond, a másik mást mond. Egyszer aztán mind azt mondják, hogy az csak farkas lehet, ilyen-olyan teremtetten. Gyerünk, táncoltassuk meg!

Fölfegyverkeznek, ki baltára, ki puskára, ki kétágú vasvillára. Kinyitják a kamara ajtaját.

S hát csakugyan ott van a farkas, még mindig táncol, ordít veszettül.

Uccu! kisurran a róka a lyukon. Bújik utána a farkas is. De már az nem fért ki a lyukon. Supp-suppl! ütötték-verték, ahogy csak győzték. Aztán egyet gondolt farkas koma, mégiscsak visszahőkölt a lyukból, s kiszaladt az ajtón.

Ezalatt a róka már messzire járt a falutól, s amint ment, mendegélt az úton, egyszer visszapillant, s látja, hogy jön egy szekér utána, s az színig tele van hallal. Fogja magát, s lefekszik az út közepén, behunyja a szemét, kinyújtózkodik, mintha meg volna dögölve. Odaér a kocsi, látja a gazdája a dögölt rókát, szépen fölveszi, s földobja a kocsi tetejébe.

Egyéb sem kellett a rókának. Amíg az ember szép csöndesen ment, mendegélt az ökrök mellett, nekiesett a halaknak. Jó lakzit csapott, s még egy csomó halat ölbe kapott. Azzal leugrott a kocsiról, s más irányban elkullogott.

Még egy jó hajításnyira sem ment, hát jött szembe vele a farkas letört derékkal, szomorú pofával.

- No, róka koma, te beadál nekem!

- Mit, még te beszélsz - pattogott a róka -, nem mondtam, hogy ne ordíts annyit?!

- Igaz, igaz! - mondta a farkas.

Kibékültek, megint nagy barátságot kötöttek, s mentek tovább.

Azám, de a farkas meglátja a sok halat a rókánál, s kérdi tőle:

- Hát ezt a sok halat hol fogtad, róka koma?

- Hol-e? A vízben, farkas koma.

- Ugyan bizony, hogy fogtad?

- Hogy-e? Hát halásztam.

- Ejnye, róka koma, taníts meg engem is a halászatra.

- Na, ez ugyan nem nagy mesterség. Elmégy a jégre. A farkadat beledugod egy lékbe. S mikor jól rágyúlnak a halak, szépen kihúzod.

Elmennek a jégre. Ott mindjárt találhatnak is egy léket. A farkas bedugja a farkát. Ott ül egy kicsit, aztán akarja kihúzni, mert érezte már, hogy nehéz. Azám! Nehéz volt, mert már kezdett odafagyni.

- Farkas koma, még ne húzd ki, várd meg, amíg többen lesznek rajta.

Mikor aztán egészen odafagyott a farka, biztatta a róka:

- No most, édes komám, húzzad!

- Húznám, koma, húznám, de nem bírom.

- Az jó - mondja a róka -, bizonyosan sok hal van rajta. No csak, komám, neki, húzzad, ahogy bírod!

Nagyokat nyögött a szegény farkas, csurgott róla a verejték. De csak nem tudta kihúzni a farkát.

- Tyű, aki áldója van - mondja a róka -, baj van, koma! Az Isten istenem ne legyen, ha oda nem fagyott a farkad.

- Jaj, jaj - ordított a farkas -, mit csináljak, mit csináljak?!

- Tudod mit, farkas koma, én majd elrágom a farkadat.

- De már azt nem engedem - mondá a farkas -, inkább pusztuljak el.

- Hát jól van, koma, én másképp nem segíthetek rajtad, az isten áldjon meg!

Alighogy elment a róka, asszonyok jöttek a jégre ruhával, hogy kimossák a léken. Meglátják a farkast messziről, kiabálnak, hátha elszalad. De bizony a farkas nem szaladt el. Közelebb mennek, s akkor látják, hogy oda van fagyva.

Bezzeg most nekibátorodtak az asszonyok. Odamennek, s széklábával meg sulykolóval ütö-
verik a farkast.

De már ezt a farkas sem vette tréfára. Nekirugaszkodott egész erejéből, beleszakadt a farka a jégbe, s azzal - uccu neki! - úgy elszaladt, mintha a szemét vették volna.

Ezalatt a róka túljárt árkon-bokron, s amint ment, mendegélt, egy gödörhöz ért. Ez a gödör tele volt pozdorjával,* s róka koma fogta magát, belefeküdt, jól meghengergőzött benne, hogy a sok fehér pozdorjától a szőre sem látszott. Aztán elnyúlt, mintha agyon volna verve.

Éppen arra kullog a farkas, meglátja a rókát, s kérdi:

- Hát téged mi lelt, róka koma?

- Ugyan ne kérdezd, farkas koma, nem látod-e, minden csontomat úgy összetörték, hogy kilógnak a szőröm közül.

- No - mondja nagy búsan a farkas -, én is a lékben hagytam a farkamat.

Róka koma pedig nyögött keservesen:

- Jaj csontom, csontom, de összetörének!

A bolond farkasnak megesett a szíve rajta. Mondta neki:

- No, ne jajgass, róka koma, menjünk, valahol az erdőben meghúzódunk, leheveredünk, s majd meggyógyulunk.

De róka koma csak tovább nyögött, jajgatott:

- Jaj, lelkem, komám, farkas komám, mennék én, de nem tudok.

- Jól van, jól, majd vezetlek én.

- De mikor a lábamra sem tudok állani.

- No, ha nem tudsz, hát ülj fel a hátamra, én majd elviszlek.

Azzal felvette a rókát a hátára, s cipelte nagy keservesen.

Amint ment, mendegélt a farkas, elkezdte a róka mondani magában csöndesen:

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Visszafordítja fejét a farkas, s kérdi:

- Mit pusmogsz magadban, róka koma?

- Azt mondtam, hogy veretlen visz vertet, veretlen visz vertet.

„No - gondolja magában a farkas -, bizonyosan csengett a fülem, s nem jól hallottam.”

De alig megy tovább, a róka csak megint mondja magában:

- Vert viszen veretlent, vert viszen veretlent.

Megint visszafordul a farkas, s kérdi:

- Mit pusmogsz te magadban, róka koma?

- Csak úgy mondogatám magamban, farkas koma: Veretlen visz vertet, veretlen visz vertet.

- De ilyen-olyan teremtettem - ordított a farkas -, mindent jól hallottam, megint bolonddá tettél!

S azzal úgy lehajította a hátáról a rókát, hogy az csak úgy megnyekkent belé.

- Eb legyen a te komád, hallod-e, én többet nem!

De bezzeg vége volt a nagy barátságnak s a komaságnak. Cudarul összeverekedtek. Aztán az egyik ment jobbra, a másik balra.

Azóta jár ez a példabeszéd: eljátszotta, mint a róka a komaságot.

RÁK ÉS MÁSZ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy papné, s annak egy szolgálója. Egyszer a papné elküldi a szolgát:

- Vidd el a tálakat, tányérokat, lábasokat, s mosd meg!

Elmegy a szolgát, mosogatja az edényeket, s hát egyszerre csak mászik ki a vízből egy rák, egyenesen a leány felé. Hej, istenem, nagyot sikoltott a szolgát, mert - akár hiszitek, akár nem - ő még világéletében rákot nem látott.

Éppen arra megy egy huszár, s kérdi a szolgát:

- Hát maga miért sikoltozik, húgomasszony?

- Jaj, hogyan sikoltoznom, vitéz uram, nézzen csak ide, ugyan mi az isten csudája lehet ez?

- E' bizony rák, húgomasszony.

- Hát hogy volna ez rák - mondja a leány -, hiszen ez mász.

- Bizony mondom, hogy rák.

- Ez bizony, Krisztus úgy segítjen, mász.

- Ejnye, ejnye, húgomasszony, már hogy mondhat olyant, mikor ez rák?

- Hát maga, vitéz uram, miféle lélekkel mondhatja, hogy rák, mikor ez mász?

- Hát maga, húgomasszony, miféle lélekkel mondhatja, hogy mász, mikor rák?

- De már én sem vak, sem bolond nem vagyok - mondja a szolgát -, jól látom én, hogy mász!

- No, ha maga se nem bolond, se nem vak, én sem vagyok sem bolond, sem vak. Mondom, kutyateremtette, hogy rák!

Hej, megharagszik a szolgát. Nagy mérgesen felkapja, ami edény volt a víz partján, földhöz vagdalja, hogy ezer darabra törik valamennyi, s elkezd átkozódni:

- Az Isten engem ilyen diribdarabba törjön, hogyha nem mász!

De a huszár is leszökik a lováról, kirántja a kardját, levágja a lova nyakát, s azt mondja:

- A hóhér úgy vágja el a nyakamat, mint én a lovamét, ha nem rák.

Na, elmennek ketten kétfelé nagy haraggal. A huszár megy a lova nélkül, a szolgát megy haza edény nélkül.

Kérdi a papné:

- Hát az edényeket hol hagytad?

- Jaj, lelkem, tiszteletes asszony, ne haragudjék, de világéletemben nem volt akkora bosszúságom, mint ma. Amint mosogatok, valami isten csudája kimász a vízből. Arra jön egy huszár, azt mondja, hogy ez rák. Eleget mondtam neki, hogy mász az, nem rák: nem volt annyi istenes lelkem, hogy megértessem vele, s nagy mérgemben földhöz vagdaltam az edényeket.

- Ó, hogy az istennyila csapjon a dolгодba, te félkegyelmű! - kiabált a papné.

Éppen akkor gyújtott volt be a sütökemencébe, fogja a drága rókaprémés bundáját, bedobja a kemencébe, s mondja:

- A tűz így égessen meg engem, ha mind a ketten bolondok nem voltatok!

Éppen abban a szempillantásban jó haza a pap. Megüti az orrát a perzsbúz.* Kérdi a feleségit:

- Hát itt mi égett el, feleség?

Mondja az asszony, hogy mi történt. Megmérgelődik a pap is, kap egy fejszét, a küszöbre teszi a palástját, s úgy összevagdálja, hogy még foltnak való sem maradt belőle.

- No, halljátok - mondja a pap -, éppen így vagdaljanak össze engemet, ha mind a hárman bolondok nem voltatok!

Éppen akkor szalad be a kántor a borja után, mert hogy a borjú hazulról elbogaradzott* a pap udvarába. Kérdi a papot:

- Mi baj, tiszteletes úr? Valami nagy bosszúság érte, úgy szemlélem.

- Hát hogyan, mikor így meg így - s elmondja a kántornak, hogy mi történt.

- No, még ilyet sem hallottam világéletemben - mondja a kántor, s úgy felmérgelődik, hogy a kerítésből kihúz egy karót, s agyoncsapja vele a borját.

- Így csapjanak engem agyon - mondja a kántor -, ha mind a négyen bolondok nem voltatok.

Bejő a nagy lármára a kurátor* is, s kérdi, hogy mi történt. Elmondják elejétől végig, hogy s mint volt a dolog. De bezzeg a kurátornak sem kellett több, beszalad a pap házába, megfogja az eklézsia* ládáját, s úgy földhöz vágja, hogy miszlikbe szakadott a láda, s ami drága asztalterítő, kanna s mindenféle volt a ládában, széjjelomlott a ház földjén.

- Na - mondja a kurátor -, az Isten engem így pusztítson el, ha mind az öten bolondok nem voltatok!

Jő az egyházfi is, hallja, hogy mi történt. Fölkapja nagy mérgesen az asztalterítőket, kannákat, ezer darabba töri, vágja, szaggatja, s azt mondja:

- Az ördög engem éppen így szaggasson össze, ha mind a hatan bolondok nem voltatok!

Ezalatt összezsúrdult az egész falu népe. Kérdi ez is, kérdi az is, hogy mi történt; mondják egyszerre hárman is, hogy ez történt, az történt. Mit gondolnak, mit nem a népek, vereskakast* dobna a ház tetejére, porrá ég a pap háza, s azt mondják:

- A tűz lángja éppen így égessen el minket, ha mind a heten bolondok nem voltatok!

Ha a pap háza el nem égett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A TÁLTOS KIRÁLYKISASSZONY

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy királykisasszony, aki olyan találós meséket tudott feladni, hogy azokat senki a világon ki nem találta, de neki adhattak fel akármilyen nehezett, kitalálta mind. El is bizakodott nagyon az eszében, s országvilág előtt kihirdette, hogy csak annak lesz a felesége, aki vagy az ő meséjét kitalálja, vagy olyan mesét ad föl neki, hogy ő ne tudja kitalálni. Aki azonban sem ezt, sem azt nem tudja, annak karóba húztatja a fejét. Szép volt a királykisasszony, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Jöttek is hát mindenfelől szerencsét próbálni, hercegek, grófok, bárók, válogatott cigány-legények, de bizony, ha jöttek, karóba is került a fejük. Még csak egy királyfi volt az egész világon, aki nem próbált nála szerencsét. Ez egy özvegy királynénak volt a fia, s csak azért nem próbált szerencsét, mert az anyja mindig sírt-rítt, s ha elindult, mindig megfogta, s addig könyörgött, addig istenkedett neki, hogy leszállt a lováról, s otthon maradt. Hanem mikor a királyfi hallotta, hogy ahány királyfi volt a világon, mind elpusztult, erősen megszégyenlette magát, s azt mondta az anyjának:

- Sírhatsz-ríhatsz, édesanyám, egy életem, egy halálom, én most megyek.

Látta a királyné, hogy hiábavaló sírás, könyörgés, gondolta magában, ha már így van, hogy meg kell halni a fiamnak, inkább én pusztítom el. Mérget kevert egy pohár borba, s megkínálta vele a fiát, amikor indulóban volt. De volt a királyfinak egy táltos inasa, az észrevette, hogy min jár a királyné esze, s megsúgta a királyfinak, hogy azt a pohár bort meg ne igya, hanem öntse ki a földre. A királyfi megfogadta az inas tanácsát, a poharat a szájához emelte, aztán úgy tett, mintha meggondolkoznék, s a bort kiöntötte a földre. Egy csepp éppen a ló lábára cseppent, s a ló abban a szempillantásban megdőglött. Mikor a lovat temették, rászállott két varjú, csipentettek egy falást a húsból, s a varjak is abban a szempillantásban megdőglöttek. Az inas a két varjút tarisznyájába dugta, s így indultak el ketten a királyfival. Mentek, mendegéltek hegyeken-völgyeken által, s egyszer beértek egy rengeteg erdőbe. Ott csak elejükbe áll tizenkét zsvány, elvettek tőlük mindent, lovat, pénzt meg a két varjút is, csak éppen az életüket hagyták meg. Még tovább sem ment a királyfi, a zsványok megették a két varjú húsát, s ott mindjárt mind a tizenketten szörnyű halált haltak. Azzal a királyfi föl pattant a lovára, az inas is a magáéra, s amint mentek, útközben az inas ezt a találós mesét csinálta:

- Egy cseptől meghalt egy, egytől kettő, kettőtől tizenkettő.

Megérkeztek a királykisasszony városába, megy a királyfi a palotába, s jelenti, hogy szerencsét akar próbálni. Előbb a királykisasszony adott fel találós mesét, de mit gondolt, mit nem, úgy látszik, meggondolta, hogy már csak egy királyfi van a világon: olyan könnyű találós mesét adott föl neki, hogy a királyfi egyszeriben kitalálta.

- No, most én mondok egyet - szólt a királyfi. - Fejtsd meg ezt, ha olyan soktudó vagy: egy cseptől meghalt egy, egytől kettő, kettőtől tizenkettő, mi az?

Gondolkozott a királykisasszony, de sehogy sem tudta kitalálni. Kérte a királyfit, adjon neki három napot, majd azalatt kitalálja. Eltelt a három nap, s jött nagy búsan a királykisasszony, azaz hogy csak mutatta a szomorúságát, s mondta a királyfinak:

- No, te királyfi, adál föl nekem olyan találós mesét, hogyha száz esztendeig élnék, akkor sem tudnám megfejtani. Te az enyém, én a tiéd, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástól.

Akkor aztán a királyfi is elmondta, hogy mit jelent a meséje: hogy egy csepp mérges bortól megdöglött egy ló, attól az egy lótól megdöglött két varjú, attól a két varjútól meghalt tizenkét zsidó.

Csaptak mindjárt nagy lakodalmat. Lett a királyfinak két országa, egyszer az egyikben, másszor a másikban lakott.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A BÁTYÁM LAKODALMA

Hallgassatok ide, gyerekek, elmesélem nektek a bátyám lakodalmát. Én még csak olyan pendelyes gyerek voltam, s mondja egyszer az apám:

- Eredj fiam, a malomba, öröltess meg kilenc köből* búzát, házasodik a bátyád, hadd legyen a lakodalomra kalács elegendő.

- Hogyne mennék - mondom az apámnak, s azzal a nyakamba vetek egy átalvetőt,* felviszek a híjúba* három tarisznyát, lehozok egyszerre kilenc zsák búzát, kiviszem nagy frissen az udvarra, felhajítom a kilenc zsák búzát a szekérbe, azzal hátraszaladok az istállóba, eléveze-tem az ökröket. De hát egyik sem talál a régi helyére. Jól van, sebj! Fogom a csást hócból, a hócbelit csából* s úgy éppen jól talált. Próbálom a járompálcát, s hát az sem talál a helyére. Az egyik járomba dugom a kötőrudat, a másikba a lapát nyelét, s hát így éppen jól talált. Na, elmegyek a malomba, megállítom az ökröket a malom udvarán, eléjük szúrom az ostor nyelet, hogy tovább ne mehessenek, s azzal bemegyek a malomba, szólítom a molnárt, hogy segítsen a búzát behordani. Nem volt ott senki lélek. Nézek az ágy alá, nézek a kemence mögé, nézek mindenfelé, látom, hogy a zöld kancsó nincs ott a szegen. Na, gondoltam, a malom bizonyosan elment eprészni. De hiszen én várhatom, míg a malom hazajő, meg is öregedhetem addig. Uccu neki! kiszaladok az erdőbe, vágok egy jó husángot, keresem a malmot, hát csakugyan ott van a bokrok között, szedegeti az epret. No, megállj, malom, mindjárt megtanítlak én becsületre! Fölemelem a husángot, de mire ráütöttem volna, hallom, hogy zakatol odabenn a malom, bizonyosan őrlí az én búzámat. De hiszen én sem tátottam el a számat, lefeküdtem a földre, s behengergettem az oldalam, utánam amennyi csutak* volt. De bezzeg azoknak nem lett semmi bajuk, hanem lett nekem: orrom, fejem betörött, kezem, lábam megmarjult.* Na, sebj, talpra szöktem, uccu, be a malom udvarára! Hát - halljatok csudát! - mi történt, míg a malom után jártam? Az ostoromból akkora fa növekedett, hogy felső ága az eget verte, s úgy tele volt seregéllyel, hogy a malom zúgását sem hallottam a csárogásuktól. De hiszen nekem sem kellett egyéb. Fel a fára! Majd hozok én onnét seregélyfiút, de annyit, hogy egyebet se öljenek a lakodalomra. Na, fölmegek a fára, dugom egy likba a kezemet, ahol a seregélyfiúk csárogtak, s hát nem fér, dugom a fejemet; hát ez jól fér! Hát teleszedtem a keblemet seregélyfiúval, húzom ki a fejemet, de nem fér. No, sebj, hazaszaladtam, elhoztam a kicsi baltámat, s kivágtam a likból a fejemet. Jól van, elindulok lefelé, jönnék biz' én, de nem tudok. Kiáltok a molnárnak: bátyámuram, vegyen le! A molnár azt gondolta, hogy megehültem* s a fiától molnárpogácsát küldött nekem.

- Ej, kutya fékom - mondom a fiúnak -, nem ez az én bajom, hanem hogy nem tudok lejönni!

Szalad a molnárfiú, kihoz egy véka* korpát, felnyújtja nekem egy póznán. Én nagy hirtelen kötelet fonok a korpából, s próbálom egyrét, hogy leér-e a földig, s hát nem ér le. Kétrét hajtom, hát fáinul leér. Ereszkedem le a kötélen, ereszkedem, de amint a földre értem volna, odafent egy egér elrágta a kötelet, s Jézus Mária, Szent József, mindjárt lesuppanok* a földre. Dehogy suppantam, dehogy suppantam, amint lefelé ereszkedtem, a seregélyfiúk megtollasodtak a kebelemben, s repültek velem hetedhét ország ellen. Éppen mikor az Olt felett repültek, ott mosott egy sereg asszony. Meglátnak az asszonyok, összeverik a tenyerüket.

- Jé, nézzenek oda, ott repül egy gyerek! - Kiabáltak, integettek nekem, de a seregélyfiak csárogásától nem hallottam, hogy mit. Azt hittem, azt kiabálják, hogy oldjam meg az ingem derekát. No, én meg is oldottam. A seregélyfiak - huss! - kirepültek, én meg - csubb! belecsubbantam az Oltba, de úgy, hogy az Olt vize mind egy cseppig kiloccsant a medriből, s

amikor megint visszatakarodott, annyi hal maradott a réten, hogy három hétig egész Háromszék népe mind hordotta, de egy hal nem sok, annyi sem hiányzott belőle. De bezzeg odament egy csóré* cigánypurdé s az, amennyi hal volt, mind felszedte az ingébe, s elvitte. Haj, haj, még csak most jutott eszembe, hogy engem a malomba küldöttek. Jaj, szerelmes istenem, most hogy kerülök vissza. Áldott szerencsémre meglátok egy lovat, megyek utána, de az bizony nem várt meg. Fogom a farkát, visszafordítom amúgy magyarosan. Hó, megállj, hó! Azzal megnyergelem a szürkét, rápattanok a barnára, s úgy elvágattam a sárgán, egy lejtőn ki s egy hágón bé, hogy a föld is sírt utánam. Amint vágatok, látom, hogy egy kertben csak úgy hajladoznak a fák a tenger sok gyümölcs alatt. Én bizony megállítom a szürkét, leugrom a barnáról, megkötöm egy cövekhez a sárgát, s be akarok hágni a kerítésen, de nem tudok. Fogom a hajamat, annál fogva általlódítom magamat, rázom a szilvát, hull az alma, felszedem a sok szép drága diót, s jól teleraktam a kebelemet körtével. Haj, egyszerre csak erősen megszomjazom, hogy majd elepedtem a nagy szomjúságtól. Megyek, megyek, s látom, hogy egy földön aratnak a népek, kérdek tőlük:

- Ugyan bizony hol lehet itt vizet kapni?

Mondják, hogy erre meg erre van egy kút, ihatok ott eleget. Megyek oda, hát a kút befagyott. Próbálom én a sarkammal, próbálom én kövel, hogy beszakad-e, de bizony nem szakadt be. Megharagszom, lekapom a fejemet, jól a jégre vágom, be is szakadt mindjárt, s ittam, amennyi belém fért. Na, azzal visszamegyek a szürkéhez, felülök a barnára, s vágatok tovább a sárgán. Jó szembe két ember, s rám kiáltnak:

- Te fiú, hová tetted a fejedet?!

Tapasztom a hátamat, s hát nincs ott a fejem. Ugyi neki, vesd el magad, vissza a fejem után! Hát hallgassatok csak ide, mit csinált az én fejem. Csinált magának sárból derekat, lábat, kezét, s ott iszánkodott* a jégen nagy vígan. Hiszen én is tudtam iszánkodni, utána a fejemnek. Haj, haj, nem tudtam utolérni semmiféleképpen.

- Megállj, fejem! - mondom én -, ha te tudsz egyet, én tudok kettőt.

Nagy hirtelen sárból agarat csináltam, nekiuszítottam a fejemnek, vissza is hozta egy szempillantásra; levettem, feltettem, s hopp! vissza a szürkére, felültem a barnára, s úgy elvágattam a sárgán, egy lejtőn bé, egy hágón ki, hogy csak úgy porzott az út. Mire a malomba értem, ott volt az apám, anyám, bátyám, az egész nemzetségem. Sírtak, jajgattak:

- Jaj, lelkem, drága fiam, hova levél el?!

- Ne búsuljon, édesapám - mondtam én -, itt vagyok, a rossz fejsze nem vesz el!

Felraktuk a kilenc zsák lisztet a szekérre, hazamentünk, vittük a malmot is, s csaptunk olyan lakodalmat, hogy csak úgy döngött-rengett belé a helység.

Aki nem hiszi, járjon utána.

KILENC

Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, kidőlt kemencének bedőlt oldalában, hol a szúnyogot rézpatkóba verték, hogy mindenbe bele ne botorkázzék, volt egy szegény ember, s annak felesége meg egy szopós fiacskája.

Egyszer csak beállít kilenc katona a szegény ember házához kvártélyra. A szegény ember maga is úgy élt, hogy mikor volt enni s mikor nem, de hiába, tartani kellett a király katonáit. Úgy elkeseredett ezen a szegény feje, hogy a kicsi fiát Kilencnek kereszteltette.

No, ha bizony Kilencnek keresztelték, föl is ért ez a gyerek kilenccel. Annyit evett, mint más kilenc gyerek. A szegény ember már nem tudta, mit csináljon, elment a királyhoz, s ott elpanaszolta nagy keservesen, hogy neki milyen fia van, hogy segítse valamivel, mert hiszen, ha az ő fia kilenc helyett eszik, majd katona korában bizonyosan kilenc helyett verekedik.

A király meghallgatta a szegény ember panaszát, s mindjárt megparancsolta az udvarmesternek, hogy gondoskodjék Kilencnek ételéről-italáról, hadd neveddjék, ki tudja, még mi hasznát nem veszi ennek a fiúnak.

Hát azután búját sem mondotta a szegény ember, volt Kilencnek étele-itala elegendő. De nőtt is akkorát, hogy tizenöt esztendősen korában vetekedett egy óriással.

Akkor mit gondolt, mit nem Kilenc, elbúcsúzott apjától, anyjától s meg sem állott, míg a király városába nem ért. Bemegy a királyhoz, annak mindjárt meg is tetszik a legény, s befogadja béresnek.

- Hát mi bért adjak, fiam? - kérdezte a király.

- Nekem semmit ezen a világon - mondotta Kilenc -, csak azt engedje meg felséged, hogy mikor kitelik az esztendő, egyszer pattinthassam meg a felséged orrát, aztán azt tehet velem, amit akar.

A király éppen jókedvében volt, nagyot kacagott, s mondotta Kilencnek:

- Itt a kezem, nem disznóláb, eb, aki megmászolja, felfogadlak béresnek, s ha kitelik az esztendő, nem bánom, csak pattintsd meg az orromat!

Gondolta magában a király: „Hiszen megállj, Kilenc, míg az esztendő kitelik, éppen kilencvenkilencszer pusztítlak el a föld színéről.”

A királynak éppen nyolc bérese volt, kilencedik lett Kilenc. Mindjárt kezére adtak hat ökröt, de Kilenc az ökröknek sem enni, sem inni nem adott, tőle ugyan bőghettek. A többi béres vetett egy-egy villa szénát a Kilenc ökreinek, gondozták, ahogy tudták, de világért sem mertek szólni a királynak, mert féltek Kilenctől.

Egyszer mit gondol, mit nem a király, leüzen a béreseknek, hogy menjenek az erdőre fáért, s amelyik először jön haza az erdőről, annak újdonszerű gúnyát csináltat.

Na, a nyolc béres már pitymallatkor talpon volt, befogták az ökröket, s nagy rittyegtetéssel, pattogatással kimentek az erdőre. Kilenc meg sem mozdult, aludott, mint a bunda. Jöttek aztán a szolgálók, megfejték a teheneket, de Kilenc erre sem ébredett fel. Aztán kimentek a szolgálók, hogy szűrőt hozzanak, s leszűrjék a tejet. De míg odajártak, Kilenc fölébredt, nekiesett a sajtároknak,* s amennyi volt, mind kiitta fenéig. Azzal szépen visszafeküdt a jászolba. Jönnek a szolgálók, s majd kétségbeesnek ijedükben: volt tej, nincs tej. Istenem, istenem, ki itta meg, kutya-e, macska-e, ember-e?

Amint így tanakodnak, meglátják Kilencet. Közelebb mennek hozzá, s hát tejes Kilenc szája. De a szolgálóknak sem kellett egyéb, nekiestek Kilencnek, ki a haját, ki a bajuszát, ki a kezét, ki a lábát fogta, tépték, rángatták, verték, ütötték, de Kilenc sem vette tréfára a dolgot, föl-tápázkodott a jászolból, egy kicsit megrázta magát, mintha a szalmát akarta volna lerázni magáról, s a szolgálók szépen lepotyogtak róla, mint szilva a fáról. Aztán nem szólt semmit, azt is lassan mondta, a hat ökröt befogta egy szekérbe, s kiment az erdőre.

Ott már a nyolc béres megrakta volt a szekereket, s indultak hazafelé.

„Hiszen mindjárt megállotok ti!” - gondolta magában Kilenc.

Ami csak fát talált az út mentén, nekivetette a vállát, s mind ledöntögette keresztül-kasul. Úgy elrekesztette az utat, hogy a béresek meg sem tudtak mozdulni.

Kilenc pedig szépen kifogta a hat ökröt, elcsapta az erdőbe, hadd legeljenek. Aztán tövestül, mindenestül kitépett egy szekérre való fát, jól megrakta a szekeret, hogy csak úgy nyikorgott alatta, s azzal indult az ökrei után, hogy fogja be.

Nézi, keresi mindenfelé az ökröket, hát Uram, Jézus, csak a csontja van mind a hatnak. Amíg ő a szekeret rakta, megették a hat ökröt a medvék. Az ám, éppen látja, hogy négy medve még most is marakodik a csontokon. Nem sokat teketóriázik, fogja fülinél a medvéket, a szekérhez vezeti s befogja, akár csak az ökröket. Veszi az ostort, nagyot rittyent, de bizony a medvék nem indítják a szekeret.

„Hm - gondolja magában -, ezeknek, úgy látszik, nehéz a szekér.”

Befordul az erdőbe, s hát két farkas ott marakodik a csontokon. Fültön fogja ezeket is, a négy medve elé fogja, azzal nagyot rittyent az ostorával, hogy csak úgy csendült-bondult belé az erdő, hát csakugyan megindítják a szekeret, nem nézték az utat, mentek árkon-bokron keresztül, hegy, völgy mindegy volt nekik.

Látják ezt a béresek, hogy Kilenc nem a rendes úton megy, nekiestek a fáknak, vágták, hasították, emelték, húzták félre az útból, hogy csak úgy csurgott le róluk a verejték. Biztatták egymást:

- Vágjad hé, emeld hé, húzzad hé!

Reménykedtek erősen, hogy mégiscsak elébb érnek haza Kilencnél.

Ezalatt Kilenc ment árkon-bokron át, s egyszerre csak elejébe toppan az ördög, elkezd vele ingerkedni. Volt egy bot az ördög kezében, s azzal hol a farkasokat, hol a medvéket piszkálta, szurkálta, hol meg a kerékagyába dugta a botot, hogy megállítsa a szekeret.

- Hé, atyafi - mondta Kilenc -, ne bolondozz, mert ha letörik a kerekem, bizony mondom, hogy te tartod a tengelyt hazáig.

Hanem beszélhetett, az ördög rá sem hallgatott. Egyszerre csak letörik a kerék, leomlik az egész szekér, megállnak a medvék s a farkasok.

- Úgy-e mondtam, atyafi, hogy ne bolondozz. Most már fogd a tengely végét, s tartsd hazáig, gyilkos teremtettem!

- Dehogyan tartom, nem tartom én! - pattogott az ördög.

- Nem tartod-e?! No, majd mindjárt megmutatom, ki az erősebb.

- Szeretném látni - mondja az ördög -, fogjunk hát kezet.

Kezet fognak, de Kilenc úgy megszorítja az ördög kezét, hogy a köröm alól mindjárt kiserkedett a vér.

- No, atyafi, tartod-e már?

- Tartom, tartom, csak hagyd meg az életemet.

Az ördög megfogta a tengely végét, s a medvék meg a farkasok mindjárt indítottak, s vitték a szekeret árkon-bokron át. Amint mennek, egy nagy folyóvízhez érnek. Azt mondja ott Kilenc:

- No, atyafi, fogjuk ki most az „ökröket”, tegyük fel a szekér tetejébe, s ketten vigyük át a vízen a szekeret.

Tetszett vagy nem tetszett az ördögnek, azt kellett, hogy tegye, amit Kilenc mondott. Kifogták az „ökröket”, föltették a szekérre mind a hatot, aztán vállukra kapták a szekeret, átvitték a vízen, ott ismét letették, aztán befogták ismét a négy medvét s a két farkast.

Hanem az idő telt, már delet is harangoztak, s a kilenc béres közül még egy sem volt otthon. A király nem tudta elgondolni, hogy mi lehet velük. Kiállott a tornácba, belenézett a messzelátójába, hadd lám, jönnek-e valahol.

Azám, jött Kilenc a négy medvével, a két farkassal s az ördöggel. Hej, megijedt szörnyűségesen, lekiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, s Kilencet be ne eresszék.

Ahogy bezárják a kaput, jó Kilenc, zörget, kiabál, de nem felel senki, a kaput sem nyitja ki senki.

- No, atyafi - mondja Kilenc az ördögnek -, én megfogom a szekeret elől, te meg túlról, s hajítsuk át a kapun, de úgy, hogy se a szekérnek, se az „ökröknek” baja ne legyen.

Megfogják a szekeret, áthajítják a kapun. Nem is lett baja sem a szekérnek, sem az „ökröknek”, csak a fák törtek apró darabokra; vihették mindjárt a szolgák a konyhára. A medvéket s a farkasokat Kilenc szépen bekötötte az istállóba. A király úgy megijedett, hogy egy szó nem sok, annyit sem mert szólani Kilencnek. Megcsináltatta neki a ruhát, s még meg is dicsérte.

Hanem ettől kezdve nem volt sem éjjele, sem nappala.

„Istenem, Istenem - gondolta magában -, ha kitelik az esztendő, s ez a legény megpattintja az orromat, vége az életemnek!”

Mind azon törte a fejét, hogy s mint tudja elpusztítani Kilencet.

Egyszer aztán levelet írt a király a szomszéd városba, s azt írta abban a levélben, hogy aki ezt a levelet általadja, világhíres nagy tolvaj, egyszeriben fűleljék le s akasszák fel. Hanem szóval azt mondotta Kilencnek, hogy csak menjen be a városba, itt meg itt adja át a levelet, ott nagy summa pénzzel tartoznak, s hozza el a pénzt.

Béfogja Kilenc az ő hat „ökrét”, bemegy a városba, ottan átadja a levelet a bírónak.

No, mindjárt összecsiszítik a várost, körülfogják Kilencet, s viszik az akasztófa alá. Mondja a hóhér Kilencnek:

- No, fiam, ne félj, tedd a nyakadat a hurokba!

Mondja Kilenc:

- Tenném én jó szívvel, de nem tudom a módját. Előbb mutassa meg kend.

Mit gondol, mit nem a hóhér, bolond fejét beledugja a hurokba. De Kilencnek sem kellett több, megrántja a kötelet, s vége volt a hóhérnak.

Hej, megijednek a népek, szaladott, ki amerre látott.

- Nem oda Buda! - kiáltott Kilenc.

Nyakon csípte a város bíróját, s mondta:

- Hé, add meg a király pénzét, mert különben az egész várost összeduvasztom.*

Mit csináljon a szegény városbírája, ami pénz volt a ládában, leolvasta Kilencnek. Azzal Kilenc nagy vígan visszament a királyhoz.

- Itt a pénz, felséges királyom.

Majd megpukkadt mérgében a király. Nem tudta már, mit csináljon Kilencsel. Gondolt erre, gondolt arra, egyszerre csak azt gondolta, hogy összeszedeti, ami csont van a határban, s elküldi Kilencsel az ördögök malmába, hogy öröltesse meg. Ha az emberek nem bírtak vele, majd csak bírnak vele az ördögök - gondolta magában a király.

Még aznap összeszednek kilenc zsák csontot, s mondja a király Kilencnek:

- No, fiam, vidd el ezt a kilenc zsák csontot az ördögök malmába, s öröltesd meg!

Befogja Kilenc a négy medvét s a két farkast, viszi a csontot az ördögök malmába. De mikor éppen közeledett a malom felé, észrevette az az ördög, akivel a szekér tengelyét az erdőben megfogatta volt, uccu, kiszalad az ördög, bezárja a kaput, s még a hátát is jól nekiveti, hogy Kilenc be ne tudjon jönni.

Zörgeti a kaput Kilenc, kiabál:

- Nyissátok ki, hé, mert búzáat hoztam!

De hiszen kiabálhatott, eszükbe sem volt, hogy kinyissák. No, ha nem nyitották, kinyitotta Kilenc. Akkorát ütött az öklével a kapura, hogy egyszeriben kétfelé esett. Kiabált, káromkodott, hogy ő még ilyen malmot nem látott, ahová be nem akarják eresztetni az örletöt.

Kiszaladnak az ördögök mind az udvarra. Jön a molnármester is, s kérdi Kilencet:

- Hát mit hozott kend?

- Kilenc zsák búzáat, s mindjárt megöröljétek, mert különben így, meg úgy, elduvasztom a malmot, s kápolnát építek a helyére.

- Bizony nem öröljük meg - mondta a molnármester -, hiszen nem is búzáat hozott kend, hanem csontot.

- Már akár búzáat, akár csontot, akár tüzes mennykővet, megöröljétek, amíg jó dolgotok van!

- No, no, ne fenyegezz, nem ijedünk mi meg!

- Még egyszer kérdem, megörölitek-e?

- Dehogy öröljük, dehogy öröljük.

- No, hát majd megöröllek én téged pereputtyostul - mondotta a molnármesternek.

Azzal csak megfogja a molnármestert, ráültette egy malomköre, azt elkezdte forgatni, s minden fordulásra egy rend bőrt köszörült le a molnármesterről. Hanem mikor kilenc bőr leköszörülődött róla, akkor bezzeg a molnármester is másként beszélt.

- Jaj, ne öröljön kend többet, inkább megörölöm a búzáját, ha ördögcsontból van is!

Szépen megőrölték a kilenc zsák csontot, s estére Kilenc haza is vitte a csontlisztet. Jelentette hangosan:

- Itt a búzaliszt, felséges királyom, csaphat hét országra szóló vendégséget.

De csakhogya fel nem vetette a királyt a méreg s a bosszúság. Nem tudta, mitévő legyen. Sem az emberek nem tudják elpusztítani, sem az ördögök. Hogy tudjon megszabadulni ettől a kötélrevalótól?

Telt-múlt az idő, mindjárt itt volt az esztendő. Akkor majd Kilenc megpattintja az orrát, s mehet „Földvár-ra deszkát árulni”, vége az életének. No, hanem mégis gondolt ki valamit. Ásatott az udvar közepén egy százöles* kutat. Rengeteg nagy kövekkel körülakatta, aztán mondotta Kilencnek:

- Na, fiam, Kilenc, látom, hogy te vagy a legerősebb s legügyesebb valamennyi cselédem között. Menj le a kút fenekére, a többi legényeim majd leeregetik a köveket, te meg rakd ki jól a kút oldalát.

Lement Kilenc a kút fenekére, a cselédek pedig hengerítették bele a köveket, s nem eregették szépen lefelé, ahogy a király mondta, de Kilenc oda se neki, félkézzel kapta ki a köveket, s kirakta módosan a kút oldalát, aztán mind feljebb, feljebb jött.

Nem történt semmi baja.

Hej, megijed a király, hogy ez a legény innét is megmenekszik. Volt a palota tornyában egy százmázsás harang, azt onnét lehozatta, s a kútra szépen ráborította.

De Kilenc oda se neki, fejébe húzta a százmázsás harangot, kilépett a kútból, aztán szépen megemeltette a harangot, mint egy kalapot, s köszöntötte a királyt illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, felséges királyom!

De még csak most fogta el a királyt a szörnyű félelem s a nagy erős búbánat. Nem tudta senki, hogy mi baja lehet. Csak járt fel s alá nagy búsan a palotában, szavát is alig lehetett venni.

Kérdi egyszer a királykisasszony:

- Mi bajod van, édesapám, miért vagy olyan szomorú?

- Hej, édes lányom, ne kérdezz, úgysem tudsz te engem megvigasztalni.

De addig faggatta a királykisasszony, hogy mégis elmondta a baját. Hogy az isten elvette volt az ő esztét, s így meg így fogadta fel Kilencet béresnek.

- Hát csak ez a baja édesapámnak? No, ezért egyet se búsuljon. Mindjárt eléveszem én Kilencet.

Azzal kifordult a királykisasszony az apja szobájából, megy a maga szobájába, s hívja oda Kilencet.

- Itt vagyok, felséges királykisasszony.

- Jól van, Kilenc. Gondolod-e, hogy miért hívatlak?

- Nem én, felséges királykisasszony.

- Hát azt tudod-e, hogy mindjárt kitelik az esztendő?

- Azt már tudom, felséges királykisasszony.

- No, Kilenc, hallottam, hogy az édesapám mivel fogadott fel téged. Ne pusztítsd el az édesapámat, itt vagyok én, pattintsd meg az én orromat.

- Én-e, felséges királykisasszony? De már azt a világ minden kincséért sem cselekedném.

- Nem-e? No, ha nem, akkor majd én pattintom meg a tiedet.

Mondotta Kilenc:

- Csak pattintsa, felséges királykisasszony, én nem bánom.

Odamegy a királykisasszony Kilenchez, pattintásra tartja az ujját, célozgatja a Kilenc orrát, de egyszerre csak mit gondol, mit nem, megöleli Kilencet, s mondja neki:

- Hallod-e, te Kilenc, tetszik a te személyed énnekem, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

No, így éppen jól volt. Nagy vigasság lett a nagy szomorúságból. Hívatták a papot, s elérítették a cigányokat. Lett nagy dínomdánom, lakodalom. Járt a király is, jártam én is, menjetek oda, járjátok ti is.

AZ ÖRDÖG HÍDJA

Egyszer volt egy szegény legény. Azt mondja az a szegény legény az édesanyjának:

- Édesanyám! Eleget voltam én már a legénysorban, elmegyek, s asszonyt hozok a házhoz.

- Ide-e, fiam? Ide nem, az én házamhoz. Látom én, hogy a szomszédasszonyt sem becsüli meg a menyé, mindig perelnek, veszekednek, hát csak tedd le a fejedet a házasságról.

De így s de úgy, mondja a legény, ő már megunta a legényéletet. Ha béresházban lakik, akkor is megházasodik.

Jól van, elment a szegény legény, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön által, egyszer csak egy aranyhídhöz ér. Meghökken a legény, vajon általmenjen-e ezen a hídon. Amint ezen gondolkoznék, menjen-e, ne-e, odajön egy ősz öregember, s azt mondja neki:

- Tudom, hogy mi járatban vagy, fiam, hát azt tanácsolom, hogy szép csendesen menj által ezen a hídon, hogy még a lábujjad hegye is alig érje, mert ez a híd az ördögök hídja. Az ördögök pedig nem szeretik, ha keresztülzakatolnak a hídjukon. S aki még nem lábujjhegyen járt, mind itt hagyta a fogát. Ha aztán szerencsésen keresztülértél a hídon, menj a hídtól számítva a kilencedik faluba, ott a falu alsó végén, éppen a falu kapuja mellett van egy szép, tornácos kőház, abban lakik egy jó gazdaember, annak van három eladó leánya, s amelyiket neked adják, vedd el.

Megköszöni a szegény legény a jó tanácsot, elbúcsúzik az öregembertől, s lábujjhegyen általment a hídon. Ahogy általér a hídon, elejébe szökik egy ördög, s kérdi:

- Hová, hová, te szegény legény?

Mondja a szegény legény, hogy mi járatban van.

- No, csak eredj - mondja az ördög -, járj szerencsével, s ha megházasodol, gyere csak erre a feleségeddel, majd megajándékozlak, hogy a hidunkon ilyen szép csendesen jöttél át.

Továbbmegy a szegény legény, meg sem állott, míg a hídtól számítva a kilencedik faluba nem ért. Hát csakugyan ott volt a falu alsó végén egy szép kőház, bement oda egyenesen, köszönt illendőképpen, s nem sokat teketóriázott, hanem elémondta, hogy becsületes szándékkal jött ide. Mindjárt leültették, felvetették a konyhát, s ugyancsak kedvébe jártak a legénynek. Szép volt mind a három leány, de a legénynek legjobban tetszett a legfiatalabbik.

- No, öcsém - mondja a gazda -, látom a képedből, hogy nem vagy afféle „tedd el s elé se vedd” legény, hát melyik lányomat akarod elvenni?

- A legkisebbiket, gazduram.

- Hiszen adnám én azt is jó szívvel, öcsém, de hát tudod-e, hogy az asztagot* sem alul kezdik megbontani, hanem felül. Addig nem adom férjhez a legkisebb leányomat, míg az idősebbek konty alá nem kerültek.

Eszébe jutott a szegény legénynek az ősz öregember tanácsa, s azt mondta:

- Jól van, gazduram, adja nekem a legidősebb leányát, megélek én azzal is, csak legyen miből.

Ott helyben mindjárt megtartották a lakodalmat, s elindult a fiatal pár a legény hazájába. Éppen azon az úton ment, amelyen jött, s szépen lábujjhegyen keresztülmentek az ördögök hídján. Amint keresztülérnek a hídon, elejükbe szökik az ördög, s mondja:

- Na, te szegény legény, azt ígértem volt, hogy megajándékozlak valamivel. Itt van ni, kilenc hízott disznó, hajtátok haza, ölessétek le, az aprólékjából csapjatok egy jó lakodalmat, a kilenc szalonnát pedig akasszátok fel a füstre. Mához négy hétre majd eljövök hozzátok, s kilenc kérdést tesztek fel neked. Jól vigyázz, hogy megfelelj mind a kilenc kérdésre, mert ha nem, elviszem a kilenc szalonnát, s máskülönb is rossz dolgod leszen.

Örült is, búsult is a szegény legény, azt sem tudta, köszönje-e, ne-e a kilenc disznót, de mégiscsak megköszönte. Gondolta magában, majd csak megsegíti az Isten. Na, hazamennek, ott egy kicsi béresház fogadnak az asszony pénziből, leöletik a kilenc sertést, csaptak az aprólékjából nagy vendégséget, s a kilenc szalonnát felakasztották a füstre.

Telik-múlik az idő, de még ugyancsak hamar telt. A szegény legényt majd felvetette a nagy búbánat, hogy mi lesz most velük. Letelt a négy hét, ma éjjel eljön az ördög, s ki tudja, micsoda kilenc kérdést ad fel neki? Amint így búcsálódnék magában, belép egy öreg koldus a szobába, s szállást kér éjszakára.

- Istené a szállás - mondja a szegény legény -, kerüljön beljebb, s húzódjék meg, ahol lehet.

Leül az öreg koldus a kemence mellé, beszélnek erről is, arról is, de a szegény legény olyan szomorú volt, mint a háromnapos esős idő. Kérdi az öreg koldus:

- Ugyan bizony mért olyan szomorú kigyelmed?

- Hej, nagy oka van annak, hiába is mondom. Ember azon nem segíthet, tudom.

- Dehogynem, dehogynem. Csak mondja el, gazduram. Sok országot-világot bejártam, sokat láttam, próbáltam, hátha tudok segíteni a kigyelmed baján.

Addig s addig vallatja az öreg koldus, hogy elmondja a baját.

- Egyet se búsuljon kigyelmed - mondja a koldus -, csak feküdjék le! Én majd a kigyelmed képében megfelelek az ördögnek.

No, lefekszik a szegény legény, az öreg koldus pedig ott szundikált a kemence mellett. Hát egyszer csak kocogtat valaki az ablakon, s bekiált:

- Itthon vagy-e, gazda?

- Itthon - felelt a koldus.

- Hát meg tudsz-e felelni a kilenc kérdésemre?

- Meg én, csak kérdezz.

- De jól vigyázz, mert ha egyet elvétesz, viszlek a pokolba.

- Jól van, komám, jól van. Csak kérdezz, megfelelek én mindenre.

- No, ha meg, hát azt kérdem tőled elsőbben is, mi van a világon, ami csak egy?

Felelé a koldus:

- Egy Isten van az égben, egy nap van az égen, s egy feje van minden embernek.

- Hát a kettőre tudsz-e valamit mondani?

- Hogyne tudnék. Akinek két ép, látó szeme van, az ugyancsak szerencsés ember, mert mindent tisztán lát a nap alatt.

- Jól van - mondja az ördög -, hát a háromra mit tudsz mondani?

- Amelyik házon három ablak van, az éppen elég világos.

- Mondj a négyre valamit!
- Négy kerék elég egy szekérbe. Több, ha volna, sem kéne.
- Hát az ötre tudsz-e valamit mondani?
- Tudok biz én. Elég a kéz öt ujja a kard markolatára.
- Jól van, mondj a hatra valamit!
- Mondok én arra is, komám. Akinek hat ökre van, jól imádkozott: szánthat, vethet, erdőlhét, nem kell másnak a segítsége.
- No, a hétre mondj valamit, hadd lám, tudsz-e?
- Hogyne tudnék, komám. Akinek hét leánya van, annak ugyan főhet a feje, amíg mind a hetet jó helyre adja férjhez.
- No, ez igaz - mondja az ördög. - Mondj valamit a nyolcra is.
- Mondok én arra is, komám. Akinek nyolc asztaja van a csűrőskertben, nem megy a szomszédba kenyérért.
- Hát mondj már a kilencre is valamit!
- Hogyne mondanék, komám. Akinek kilenc szalonnája van a füstön, az sem megy a szomszédba rántanivalóért.
- Jól van - mondja az ördög -, látom, hogy többet tudsz, mint én. Neked hagyom a kilenc szalonnát.

S azzal úgy elszaladt az ördög, hogy a színét sem látták többet.

De bezzeg a szegény legény megraktálta másnap az öreg koldust, aki mit gondoltok, vajon ki lehetett? Nem volt az más, mint az ősz öregember, akivel a szegény legény az aranyhíd végén találkozott.

Na, megsegítette az Isten a szegény legényt. Az igaz, hogy jól igyekeztek. Volt mindenük: házuk, földjük, marhájuk, s még ma is mind palacsintán élnek, ha a kilenc szalonna el nem fogyott.

Itt a vége, fuss el véle!

VILÁGSZÉP SÁRKÁNY RÓZSA

Az aranyfogú királyfiról s a Világszép Sárkány Rózsáról mondok mesét mostan nektek, gyerekek.

Hol volt, hol nem volt, de valahol mégis volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, hol a kurta farkú malac túr - volt egyszer egy király. Akár hiszitek, akár nem, ezé a királyé volt az egész nagy Meseország, még azon is egy sánta arasszal túl, de övé lehetett volna még egy sánta arasszal azon túl is, mégsem látta mosolyogni a királyt emberi szem. De még a királynét sem. Bú volt éjjelük, bú volt nappaluk, mert az Isten nem áldotta meg őket gyermekkel, s mind azon évelődtek, kire hagyják majd nagy Meseországot.

Telt-múlt az idő, s egyszer a királyné azt látja álmában, hogy megjelenik egy ősz öregember, s mondja:

- Ne búsuljon, felséges királyné, jó az Isten, majd megvigasztalja. Tartson számot rá, mához esztendőre olyan gyöngyömadta, aranyfogú táltos fiúval áldja meg az Isten, hogy nem lesz annak párja kerek e világon. De tartson számot arra is, hogy ennek a fiúnak Világszép Sárkány Rózsa lesz a felesége.

Fölébred a királyné, végiggondolja az álmát, s örült is, búsult is. Örült, hogy fia lesz, de búsult is, mert tudta, hogy Világszép Sárkány Rózsát nagy Sárkányország királya elrabolta Tündérországból, s ahány világhíres vitéz utána indult, hogy kiszabadítsa, egy sem tért élve vissza.

No, eltelik az esztendő, s hát csakugyan igaza volt az ősz öregembernek: Isten meghallgatta a király s a királyné sűrű imádságát, megelégtelte sok keserves könnyhullatását, s megáldotta egy gyöngyömadta, aranyfogú fiúval, aki már első nap talpra állott, s megszólalt:

Azt mondta az apjának:

- Édesapám, vigyen engem iskolába, mert tanulni akarok.

Mondta az apja:

- Hogyne vinnélek, édes, drága fiam. Mindjárt befogatok aranyos hintómba, s viszlek, ahová a szíved kívánja.

Egy esztendő, kettő alig hogy eltelt, erős legénnyé cseperedett az aranyfogú királyfi, végigtanulta az iskolákat, bejárt országot-világot, akkor aztán hazakerült, s mondta az édesanyjának:

- Emlékszik-e, édesanyám, hogy mit jövendölt volt az ősz öregember?

Felelt a királyné nagy búsán:

- Emlékszem, emlékszem, édes, drága fiam, bár ne emlékezném!

- Egyet se búsuljon, édes lelkem, anyám - mondta a királyfi -, megkeresem én Világszép Sárkány Rózsát, ha a világ végén van is, s elhozom a sárkánykirálytól, ha addig élek is.

Hiába sírt a királyné, hiába kérte a fiát: maradj itthon, fiam, ne veszítsd el fiatal életedet - az aranyfogú királyfinak nem volt maradása, elbúcsúzott apjától, anyjától, az udvarbéli népektől, s elindult világgá.

Ment, mendegélt a királyfi hetedhét ország ellen, s egyszer, amint este megy rengeteg erdőn keresztül, valami fényességet lát az út közepén, egy pocsolyában.

Közelebb megy, nézi, nézi, s hát a pocsolyában egy icipici aranyos kocsí van, a kocsiban egy szépséges szép asszony, s ámbátor hat fehér mókusz volt a kocsi elé fogva, nem tudott kivergelődni a pocsolyából. Bezzeg egy szóval sem kérette magát a királyfi, megfogta a kocsit, s szépen kiemelintette a pocsolyából.

- No, te királyfi, mert látom az arcodról, hogy az vagy - szólt a szép asszony -, jótét helyébe jót várj. Tudd meg, hogy én vagyok a tündérek királynéja, mit kívánsz tőlem?

- Ha te vagy a tündérek királynéja, akkor a te lányod Világszép Sárkány Rózsa. Nem kérek én tőled egyebet: add nekem a lányodat.

Elszomorodott erre a szóra a tündérek királynéja, könnybe borult a szeme, s mondta a királyfinak:

- Igazad van, te királyfi. Az én lányom Világszép Sárkány Rózsa, de mégsem az enyém, mert elrabolta tőlem nagy Sárkányország királya, annak a keze közül pedig nincs ember, aki kiszabadítsa. Mert tudd meg, hogy nagy Sárkányország királya a vasat úgy gyúrja, mint a tésztát, a követ úgy morzsolja, mint a túrót, s a fát úgy törí pozdorjává, mint a kendert. Soha nem győződ le őt, hiába próbálsz szerencsét.

- Már egy életem, egy halálom, én azt mégis megpróbálom - mondta a királyfi. - Ha ő erős, én is az vagyok, ha ő tud egyet, én tudok kettőt.

- Jól van - mondta a királyné -, ha csakugyan meg nem tántorodol erős föltételekben, nesze, adok neked egy töből nőtt három arany hajszálat s egy kilincsmadzagot. Ezzel a kilincsmadzaggal üsd meg háromszor az egy töből nőtt három arany hajszálat, s lesz belőle olyan táltos paripád, amilyen még ezen a világon nem volt, a kilincsmadzagból pedig aranyos, gyémántos kantár. Csak ülj fel a lóra, s ez elvisz téged egy magas hegy aljába, ottan találsz egy forrást, abban fürödjél meg, a hajad egyszeriben arannyá változik, testedet kard nem fogja, s magad hétszerte erősebb leszel, mint eddig voltál. A forrás mellett, a fűzfabokrok közt, találsz egy kardot, melynek csak a hegye látszik ki a földből. Ezt húzd ki, kösd az oldaladra, s ha majd kifáradsz a nagy viaskodásban, vág ez magától is, csak szólj neki: kard, ki a hüvelyből! De még ez sem elég, mert mondom neked, hogy rettentő nagy az ereje nagy Sárkányország királyának. Adok még három üveget, mind a háromban erősítő ital van. Ha szükséged lesz rá, előbb igyál a legkisebbik üvegből, azután a középsőből s legutoljára a legnagyobbikból. Így tán meggyőződ nagy Sárkányország királyát.

Azzal a királyné a mókuskákat meglegyintette aranycsapós ostorkájával, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, a királyfi pedig ott maradt az út közepén. Elővette az egy töből nőtt három arany hajszálat, megütötte a kilincsmadzaggal, s hát abban a szempillantásban egy gyönyörűséges vasderes paripa lett belőle, a kilincsmadzagból pedig aranyos, gyémántos kantár, de olyan fényes, hogy ragyogó világosság lett egyszeriben a rengeteg erdőben.

Fölpattant a királyfi a vasderesre, s hipp-hopp! mire pitymallott, ott volt ama hegy tövében, megfürdött a forrásban, s ím abban a pillanatban aranyhaja lett, s hétszerte erősebbnek érezte magát, mint annak előtte. Megy a fűzfabokrok közé, s csakugyan ott a kard, kirántotta a földből, felkötötte az oldalára, s azzal ismét felpattant a lovára.

Repült a vasderes, mint a szél, még a szélnél is sebesebben, s egyszerre csak nagyot toppant. Kinyitja szemét a királyfi, s hát egy rézhíd előtt állott meg a táltos.

- Mi baj, édes lovam?

- Semmi, édes gazdám, csak itt vagyunk a rézhíd előtt. Pihenj egy keveset, mert, látod-e, két sárkánykígyó őrzi ezt a hidat, s míg ezeket el nem pusztítod, nem jutsz nagy Sárkányországba.

No, pihent is, nem is a királyfi, nekiugratott a hídnak, de még a kicsi ujjának sem volt elég a két sárkánykígyó, egy szempillantásra összekaszabolta. Azzal keresztülugratott a hídon, be nagy Sárkányországba, annak is a kellős közepébe. Ott volt a sárkánykirály gyémántpalotája, egy gyönyörű selyemrétnek a közepén. Éppen akkor kaszálták a selyemrétet aranykaszákkal, rakták a boglyákat gyémántvillákkal, s kint volt Világszép Sárkány Rózsa is, üldögélt egy fa alatt nagy búsan.

Egyenesen elejébe vágatott az aranyfogú királyfi, köszöntötte szépen, illendően Világszép Sárkány Rózsa, s mondta neki mindjárt:

- Ne sírj, ne búslakodj, Világszép Sárkány Rózsa, ím eljöttem, hogy megszabadítsalak.

Felelte nagy búsan Világszép Sárkány Rózsa:

- Eljöhettél s vissza is indulhatsz, engem soha meg nem szabadítasz, itt kell elhervadnom.

- Itthon van-e a sárkánykirály? - kérdezte a királyfi.

- Nincs - felelte Világszép Sárkány Rózsa -, de délebedre hazajő, s bizony jaj lesz neked akkor, te szegény királyfi.

Mondta a királyfi:

- Ahogy lesz, úgy lesz, Világszép Sárkány Rózsa. Az édesanyámnak egy ősz öregember azt jövendölte volt, hogy te leszel az én feleségem: én eljöttem érted. Akarod-e, hogy megszabadítsalak?

- Jaj, hogyan akarnám!

- Bizony, ha akarod, el is viszlek innét!

Amíg a sárkánykirály hazajött volna, Világszép Sárkány Rózsa megsúgta a királyfinak, hogy a pincében van egy hordó, abban lesz nyilván a sárkánykirály ereje, mert abból szokott inni.

Mondja a királyfi:

- Hozzál egy kulaccsal abból az italból, mindjárt megpróbálom.

Leszalad Világszép Sárkány Rózsa a pincébe, teletölt egy kulacsot abból a hordóból, fölszalad vele, hajt belőle egyet a királyfi, s hát csakugyan sokkal erősebb lett, mint volt annak előtte.

Eközben elkövetkezik a délebed ideje, s hát jó a sárkánykirály táltos lován, s ahogy betoppan az udvarra, meglátja az aranyfogú királyfit.

- Éppen jókor jöttél - kiáltott a sárkánykirály -, téged vártalak, aranyfogú királyfi! Ma éjjel megláttam álmomban, hogy idejössz. Gyere csak az ólomszérűre,* hadd lám, melyikünk erősebb!

Kimentek az ólomszérűre, ott a király hamarosan kettévágott egy kősziklát a fanyelű bicskájával, az egyik felét a királyfinak dobta, s mondta neki:

- No, te aranyfogú királyfi! Morzsold össze úgy ezt a sziklát, mint én a másik felét, akkor aztán elhiszem, hogy erősebb vagy.

Azzal mindjárt liszté is morzsolta a sziklát.

- Hiszen ez semmi! - mondta a királyfi, s úgy összemorzsolta a sziklát, hogy víz csepegett belőle.

- Látom - mondta a sárkánykirály -, hogy erős legény vagy, most már viaskodhatunk. Várj csak, leszaladok a pincébe, hogy felhozzam a kardomat.

- Nem oda Buda - kiáltott a királyfi -, csak maradj itt, küzdjünk kard nélkül!

- Jól van, hát küzdjünk kard nélkül - s azzal a sárkánykirály derékon kapta a királyfit, s úgy levágta, hogy térdig esett az ólomszérúbe.

No de a királyfi sem hagyta magát, kiugrott a likból, felkapta, megforgatta a sárkánykirályt, s derékig vágta a földbe.

De bizony a sárkánykirály sem hagyta magát, kiugrott, s a királyfit nyakig vágta az ólomszérúbe.

- Megállj csak - rikkantott a királyfi -, mindjárt emberedre találsz!

Kiugrott, megkapta derekán a sárkánykirályt, s levágta, de úgy belevágta az ólomszérúbe, hogy éppen az orráig süppedt le.

De most már nem tudott kiugorni. Könyörgésre fogta, hogy hagyja meg az életét. Azt mondta az arany fogú királyfi:

- Jól van, nem kell nekem a te életed, csak Világszép Sárkány Rózsa kell nekem.

Azzal elindult a királyfi a palotába, de még az ajtó elé sem ért, valahogy kimászott a sárkánykirály a likból, s megállította:

- Hé, aranyfogú királyfi! Várj csak egy kicsit, még egyszer küzdjünk meg.

De mármost a királyfi is elévette a három üveget, s kihajtotta mind a hármat fenéig, aztán neki a sárkány királynak.

No, nem sokáig viaskodtak, fűbe harapott a sárkánykirály.

Hej, istenem, örült Világszép Sárkány Rózsa, de még az aranyfogú királyfi sem búsult. Egy aranyvesszővel megsuhintotta Világszép Sárkány Rózsa a gyémánpalotát, gömbölyű gyémántalma lett belőle, beledugta a keblébe, aztán lóra ültek, s hipp-hopp! meg sem álltak Tündérorszáig, ott is a tündérkirály palotájáig. Ott egyszeriben papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak, azután meg ismét fölkerekedtek, s az aranyfogú királyfi hazájáig, a nagy Meseországig meg sem állottak. Itt megint nagy lakodalmat csaptak, de milyen nagyot! Magam is ott voltam, egy cinegelábat kaptam, s halljatok csudát! - mégis éhen maradtam.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A VILÁGVÁNDORA HERCEG

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy dali szép aranyhajú herceg, akinek nem volt párja hét puszta határban. Csak akarta volna, hozzá ment volna akármelyik királykisasszony, de hiába biztatták a herceget, nem házasodott meg. Folyton járt-kelt országvilágszerte, hétszer is megkerülte a világot, s el is nevezték a népek Világvándora hercegnek.

Ám ne higgyétek, hogy jókedvéből járt-kelt annyit. Azért nem volt maradása a hercegnek, mert az öccsét még kicsi korában elrabolták, s ő megfogadta, hogy addig meg nem nyugszik, amíg az öccsét meg nem találja.

Mondom, hogy már hétszer körüljárta a világot, de az öccsének hírét, nyomát sem találta sehol. Eleget mondták neki, maradjon itthon, ne keresse többet az öccsét, de Világvándora herceg újra nekiindult a világnak.

Vele ment az öreg inasa is, aki világjáró útjában soha el nem maradt tőle.

Mennek, mendegélnek, s egyszer beérnek egy olyan sűrű erdőbe, hogy sem eget, sem földet nem láttak. Ennek az erdőnek a közepén volt a világ óriás fája. Ez a fa olyan magas volt, hogy a felső ága az eget verte, a legkisebbik ága is olyan vastag, mint egy mestergerenda, s olyan széles, hogy három nap ugyancsak vágathatott egy lovas legény, hogy megkerülje. Hanem még mi volt a világ óriási fáján? Volt azon egy akkora tojás, mint egy hétemeletes ház, s rá volt pingálva szörnyű nagy betűkkel:

„Aki e tojásba be akar menni, legyen annak huszonnégy regement katonája.”

- Hiszen, ha csak ez kell, van nekem huszonnégy regement katonám - mondja a herceg.

Belefűjt a kürtjébe, s abban a szempillantásban odamasérozik nagy trombita- s dobszóval a huszonnégy regement* katona. Szalutál a generális, s kérdi, hogy mi légyen a parancsolat.

- Azt parancsolom, hogy ezen a tojáson vágjatok egy akkora likat, hogy egy ember azon beférhessen.

Nekiesnek a katonák karddal, buzogánnyal, faltörővel. Ütik-verik, döngetik a tojást, de hát csak hullanak a katonák, mint a legyek. Amint egy hozzáüt, mindjárt hátratántorodik, s szörnyethal. Úgy elpusztult a huszonnégy regement katona, hogy még hírmondónak sem maradt belőle. Hej, megmérgeződik a herceg, kirántja a kardját, s egy csapásra olyan likat vágott a tojáson, hogy le sem kellett hajolnia, szépen besétálhatott. Bemegy a tojásba, úszik, úszik a fehérjében, aztán fölér a szikjához, s annak a közepében talál egy levelet. Az volt írva aranypapirosra:

*Aki engem megtalál,
nem éri el a halál.*

Beteszi a levelet a zsebébe, kiúszik a tojásból, s hát, uramteremtőm, úgy megerősödött a tojás szikjától, mintha csak karján, lábán, derekán, az egész testén páncélgúnya lett volna.

Ahogy kiért, belefűjt a kürtjébe, s egyszeriben ott termett száz katona. Azzal továbbindulnak, keresztül az erdőn, s egyszerre csak, halljatok csudát, mi történik! Akarnak menni keletre, hát hiába akarnak, mert mindig nyugatra mennek. Messze, messze, de olyan messze, hogy a szemükkel alig látták, volt egy rettentő magas hegy, s mind a felé a hegy felé húzta őket valami. Nem telt belé egy perc, kettő, ott voltak a hegynek az aljában. Hiába akartak onnét

tovább menni, meg sem tudtak mozdulni, akárcsak kötéllel kötötték volna meg kezüket-lábukat. Mondja az öreg inas Világvándora hercegnek:

- Hej, uram, innét, míg a világ s még két nap, el sem is megyünk. Hallottam én már híret ennek a hegynek. Ez a Mágnes-hegy. Aki a tájékára vetődik, búcsúzzék el a világtól, mert innét ugyan meg nem szabadul.

Szegény fejük, hát most mit csináljanak? Ami elemózsiát vittek magukkal, azt megették; boruk, ami volt, megitták, azután a lovakra került a sor. Egymás után leszúrták, s a húsát megették. S mikor már ló sem volt, sorban éhen haltak a szegény katonák. Nem maradt más élve, csak a Világvándora herceg, az öreg inas s a hercegnek az aranyszőrű paripája.

Azt mondja egyszer az öreg inas:

- Uram, egyet mondok, kettő lesz belőle. Én már öregember vagyok, elpusztulhatok, senki ezen a világon meg nem sirat engem. De te szép vagy s fiatal vagy, kár volna meghalnod ilyen fiatalon. Leszúrom a paripádat, lerántom a bőrét, s abba téged belevarrlak. Idejár mindennap egy saskeselyű, mely a halottakat elviszi, a lovad bőrében majd elvisz téged is.

A herceg megfogadta az öreg inas tanácsát, leszúrták az aranyszőrű paripát, aztán keserves könnyhullatások közt elbúcsúztak egymástól, s az öreg inas bevarrta a herceget a lóbőrbe. Hát csakugyan megy a saskeselyű, mint egy nagy nehéz fekete felleg, akkora volt a szárnya, mint két nagy csűrkapu. Lecsap a lóbőrre, fölkapja, elrepül vele messze, messze, egy magas kősziklának a tetejére, ottan leteszi, s ott hagyja a fiainak, ő pedig elrepült, hogy vigyen még eleséget, mert az a lóbőr meg se kottyant a fiainak.

Nekiesnek a saskeselyűfiak a lóbőrnek, vágják, csipkedik, kikerül belőle a Világvándora herceg, s éppen nekivágnak a sasfiókák, de ebben a pillanatban kerekedik rettentő fergeteg, szakadni kezd az égből a kénköves tüzes istennyila. No, most vége neki is, vége a sasfiókák-nak is. Egyet gondol, s a lóbőrt a sasfiókákra teregeti. Ő maga is behúzódik alája: így kerülte el őket a tüzes istennyila.

Megy haza az öreg saskeselyű, mondják a fiai, hogy mi történt. De bezzeg hogy nem bántotta most a herceget. Felültette a hátára, leszállott vele a kőszikla tetejéről, s egy vadon erdőnek a közepébe letette. Megy tovább a Világvándora herceg, s hát amint megy, mendegél, látja, hogy szörnyen viaskodik egymással egy oroszlán s egy hétfejű sárkány. Odakiált neki a sárkány:

- Hallod-e, te Világvándora herceg, ha segítesz nekem, az oroszlán bőrét neked adom!

Odakiált az oroszlán is:

- Nekem segíts, te Világvándora herceg, s egész életedben hűséges szolgád leszek!

Gondolja a herceg, ő bizony a kettő közül inkább az oroszlánnak segít, kirántja a kardját, neki a sárkánynak, s levágja mind a hét fejét.

Aztán mentek együtt: a herceg meg az oroszlán.

Ha megéhezett a herceg, az oroszlán mindjárt fogott valami vadat, azt megsütötték s megették. Hanem miért, miért nem, a herceg mégis félt egy kicsit az oroszlántól. Gondolta, hátha egyszer nem talál az oroszlán vadat, s majd őt eszi meg. Egyszer aztán, amint mentek, mendegélnek, elértek a Forró-tenger partjára. Gondolja a herceg, elküldi az oroszlánt vadászni, azalatt ő vesszőből dereglyét fon magának, általevez a tengeren, s szépen megszabadul az oroszlántól.

Úgy is tett, ahogy gondolta. Hamarosan dereglyét font, olyat, amelyet tudott, nekiindult a Forró-tengernek, de mire a közepére ért, visszakerült az oroszlán a vadászatból, látja a gazdáját, beleugrik a tengerbe, s úszik utána. Forró-tenger forró vize lekopasztotta az oroszlán bundáját, de ez csak úszott, úszott gazdája után, addig úszott, amíg utol nem érte. Akkor belekapaszkodott a dereglyébe, s elkezdett szűkölni keservesen. A herceg rávágott a kardjával, de az oroszlán nem eresztette el a dereglyét, szűkölt tovább keservesen.

Addig szűkölt, hogy a hercegnek megesett a szíve rajta, fölvette a dereglyébe.

A dereglye csak haladt elébb, elébb, s ím egyszerre valami gyönyörű énekszót hall a herceg. Arrafelé tereli a dereglyét, s hát egy szigethez ér. Ez a sziget az igazak szigete volt.

Úgy tudjátok meg, hogy az igazak szigetére csak azok jutnak, akik világon való életükben a hét halálos bűnben nem találtattak, akiknek a lelke olyan tiszta fehér, mint éppen a ma esett hó.

Kiszáll Világvándora herceg a szigetre, ottan lefekszik egy cédrusfa alá, mindjárt el is szenderült, s aludt szépen, csendesen másnap reggelig. Ahogy felébredett, elindult a szigeten. Először is ért a rézerdőbe, ahol csupa rézmadarak énekeltek; onnét az ezüsterdőbe. Ott meg ezüstfehér madárcák énekeltek szép, vidám nótákat. Ezüsterdőből ért az aranyerdőbe. Ottan aranymadarak énekeltek olyan szép nótákat, hogy a hercegnek a szíve felvidult belé. Ment tovább, s ért a selyemrétre, ahol aranykaszával vágta a fűvet, aranyvillákkal s gereblyékkal gyűjtötték a puha selyemszénát. Selyemrétről ért a virágerdőbe, hol aranyméhek döngicséltek a legszebb virágokon.

Ennek a virágerdőnek a közepén állott az igazak királyának a palotája. Hétszínű szivárvány volt ennek a palotának a bolthajtása, s annyi ablak rajta, ahány nap az esztendőben. S ím, elejébe jöttek Világvándora hercegnek az igazak, szépen karon fogták, s úgy vezették fel a palotába. Ottan balzsamos fürdőben megfürdették, aranytörlővel megtörölték, aranyhaját szépen megfésülték, adtak reá bíboros bársony köntöst: úgy vezették a király elé.

Az igazak királya három rózsabimbóval ajándékozta meg a herceget. Adott neki egy sárga, egy fehér s egy piros rózsabimbót. Ezeket a rózsabimbókat csak meg kellett szagolni, egyszerűen kinyíltak, s olyan ruha hullott ki belőlük, hogy azon egy öltés nem sok, annyi sem látszott. A sárga rózsában volt tiszta színarany, a fehérben ezüst, s a piros rózsában bíborvörös gúnya.

Megköszönte a herceg a drága szép ajándékot, aztán elvezették a királyné színe elé. Fogadta ez is a herceget kegyes szóval, s adott neki egy szépen szóló ezüsfurulyát. Megköszönte ezt is a herceg, aztán elbúcsúzott illendőképpen, s ment tovább.

Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ment, s ekkor érkezett a Forró-tengernek a túlsó partjára. Amint megy, mendegél az úton, látja, hogy egy sovány, girhes-görhes csikó fekszik ott, szeretne lábra állani szegény, de nem tud. Megszólítja a csikó a herceget:

- Ne hagyj itt, Világvándora herceg, inkább segíts, hogy talpra álljak!

A hercegnek megesett a szíve a csikón, s a farkánál fogva fölemelte.

- No, ha fölemeltél - mondotta a csikó -, húzz el még a selyemrétre. Hadd lakjam jól egyszer életemben.

Megtette a herceg ezt is jó szívvel. Nagy kinnal-bajjal a selyemrétre húzta a csikót, ez ottan nekiesett a puha selyemfünek, s evett, amennyi csak belefért.

- No, te Világvándora herceg, ha már megetettél, itass is meg! Amott van a szivárványforrás, húzz oda engem, többet aztán semmit sem kívánok tőled.

Jól van, megtette a herceg ezt is. Odahúzta a csikót a szivárványforráshoz, hadd igyék. S hát ahogy elvette a száját a forrástól, megrázkódott a csikó, s olyan seregélyszőrű paripa lett belőle, amelyet még a világ nem látott.

Mondja a paripa:

- Hallod-e, te Világvándora herceg, megetettél, megittattál, ülj fel most a hátamra. Hogy menjek? Úgy-e, mint a madár, vagy mint a villámlás, vagy még ennél is sebesebben, mint a gondolat?

- Akárhogy mehetsz, édes lovam, csak se tebenned, se énbennem hiba ne essék.

Felült Világvándora herceg a táltos lóra. Egyet ugrott, kettőt szökött a táltos, s ott voltak egy városban.

Abban a városban lakott a világszép királykisasszony, kakassarkon forgó gyémántpalotában. Gondolkozott a herceg, vajon mindjárt fölmenjen-e, vagy nem, aztán arra határozta magát, hogy még nem megy fel.

Betért egy kicsi házba, egy öregasszonyhoz, s ottan szállást kért éjszakára. Hanem amint beesteledett, mégsem volt maradása: felöltözött rongyos ruhába, elment a világszép királykisasszony kertjébe, ottan elővette szépen szóló furulyáját, s fújta olyan szépen, keservesen, hogy egyszerre csak kinyílt az ablak, kikönyökölt rajta a királykisasszony, s úgy hallgatta a nótát.

Meglátja a királykisasszony a herceget, szalasztja az inasát, hadd nézze meg: ki s miféle ember, aki az ő kertjében furulyázik.

De mire az inas lement, Világvándora herceg eltűnt a kertből: híre-nyoma sem volt. Vissza-ment az öregasszonyhoz, ottan lekönyökölt az asztalra. Hiába kínálta az öregasszony tyúkkal, kaláccsal, paprikás szalonnával, sem nem evett, sem nem beszélt, le sem feküdt, egész éjjel ébren maradt.

Reggel a herceg elővette azt a sárga rózsát, melyet az igazak királyától kapott, háromszor megszagolta, s hát csakugyan kinyílt a rózsa, s benne volt egy színarany-sárga ruha. Hirtelen magára vette a ruhát, felült táltos lovára, s bevágatott a királykisasszony udvarába.

Hanem hogy szavamat ne felejtsem, tele volt az udvar mindenféle hercegekkel s királyfiakkal, akik a világszép kisasszonyért vetekedtek. Azám, mentek oda a világ minden részéről királyfiak s hercegek, de a világszép királykisasszony azt mondta: annak lesz a felesége, aki legvitézebb valamennyi közt.

Éppen akkor kezdődött a viadal, mikor Világvándora herceg beugratott a palota udvarára. Nosza, ő is mindjárt kiállott, csattogtak a kardok, csak úgy szikráztak. Dőltek a királyfiak s hercegek, ki jobbra, ki balra, csak két vitéz maradt a lóva hátán: Világvándora herceg s egy dali szép vitéz, aki szakasztott olyan volt, mint a herceg, mintha éppen egy anyának lettek volna gyermekei...

Hej uramistenem, ez volt csak a viaskodás! Körbe állottak a hercegek, királyfiak, kint ült a tornácon a világszép királykisasszony is, s nézték a viaskodást nagy gyönyörűséggel. De hiába küzdöttek egész nap, feljött már a Vacsoracsillag is, de egyik sem tudta legyőzni a másikat. Abban egyeztek meg a vitézek, hogy másnap folytatják a viaskodást.

Este a királykisasszony mind felgyűjtötte a királyfiakat s hercegeket a palotájába. Volt ott nagy dínomdánom, muzsikaszó, csak egy nem jött el, akire legjobban várt, a Világvándora herceg.

Visszament ez az öregasszonyhoz, levetette színarany ruháját, de ismét csak nem volt maradása. Elment a királykisasszony kertjébe, ottan elévette szépen szóló furulyáját, fújta szépen, keservesen. Egyszerre csak megszakadt a muzsikaszó, mind a furulyaszót hallgatták. A világszép királykisasszony odaszaladt az ablakhoz, kinézett a kertbe, de mire a herceg után leküldött, eltűnt az, mintha a föld nyelte volna el.

Akkor éjjel sem aludt Világvándora herceg. Hiába kínálta az öregasszony, sem nem evett, sem nem ivott, le sem feküdt.

Jókor reggel elévette a fehér rózsabimbót, háromszor megszagolta, s ím kipattant a bimbóból egy drága szép ezüstszín ruha. Fölvette a ruhát, ráült a táltosra, s hipp-hopp! beugratott a világszép királykisasszony udvarába.

Reggeltől estig küzdött a két vitéz, de hiába. Nem tudták egymást legyőzni. Azt határozták, hogy harmadszor is megpróbálják a viaskodást, s azzal elváltak.

A világszép királykisasszony palotájában volt nagy dínomdánom, muzsikaszó ez este is, de a Világvándora herceg csak a kertbe ment el, ottan elévette szépen szóló furulyáját, s fújta szépen, keservesen. Most a királykisasszony maga szaladt le, de hiába. Mire leért, híre-nyoma sem volt Világvándora hercegnek.

No, elkövetkezett a harmadik nap is. Le sem hunyta a szemét Világvándora herceg, s reggel jókor elévette a piros rózsabimbót, megszagolta háromszor, s ím, kipattant belőle egy bíbor-vörös ruha, amilyent még emberi szem nem látott. Felvette magára, szépen megfésülte hosszú aranyhaját, aranyos törölővel megtörölte az arcát, aztán felpattant táltos lovára, s beugratott a világszép királykisasszony udvarába.

Ott voltak már mind a hercegek, királyfiak, szépen körbe állottak, s várt reá az udvar közepén az ismeretlen vitéz, aki szakasztott olyan volt, mint a Világvándora herceg, mintha éppen egy édesanyának lettek volna gyermekei...

Megkezdik a viaskodást, csattogott a kard, döngött, rengett a föld alattuk, de hiába, egyik sem tudta, a másikat legyőzni.

Hát egyszerre csak mi történt? Az történt, hogy az ismeretlen vitéz kebeléből kifordult egy fekete zsinór, fekete zsinóron egy fél karikagyűrű. Leereszti kardját Világvándora herceg, s mondja:

- Megállj, vitéz! Kitől kaptad a fél karikagyűrűt?

Mondja az ismeretlen vitéz:

- Az édesanyám akasztotta a nyakamba, mikor még kicsike voltam.

Benyúlt a kebelébe Világvándora herceg, s kihúz onnan egy fél karikagyűrűt. Ott mindjárt összeteszik a két fél gyűrűt, s hát olyan szépen összetalálnak, hogy csupa csuda.

- Te vagy nékem, te vagy az én édes öcsém - kiáltott Világvándora herceg -, teéretted lettem a világ vándora!

Mindjárt hüvelybe dugták kardjukat, összeölelkeztek, összecsókolóztak, s fölsétáltak szépen a királykisasszonyhoz. Csak ámult-bámult a világszép királykisasszony, nem tudta elgondolni, hogy mi történt velük. No, mindjárt megtudta.

Mondta a Világvándora herceg:

- Tovább nem küzdhetünk, szép királykisasszony, mert testvérek vagyunk. Válassz kettőnk közül.

Hiszen nem volt nehéz a választás, mert a világszép királykisasszony a szívében úgy is azt kívánta, hogy a Világvándora herceg legyen a győztes. Egyszeriben papot hívtak, s csaptak lakodalmat, hét országra szólót.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

SZŰZ MÁRIA KERESZTLÁNYA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több. A legkisebb gyermekének, aki leányka volt, nem is talált már keresztanyát az egész faluban. Elindult nagy búsán a szegény ember, hátha talál a szomszéd faluban egy jólelkű asszonyt, aki keresztvíz alá tartsa a leányát. Ahogy kiment a falu kapuján, szembe jött vele egy asszony. Köszönti a szegény ember illendőképpen, az asszony fogadja, s meg is kérdezi:

- Mért vagy olyan szomorú, te szegény ember?

- Hogyne volnék szomorú, te jó asszony, mikor egy szép kicsi leánykával áldott meg az Isten, de nem találok a faluban senkit, aki keresztvíz alá tartsa.

- Ne búsulj, szegény ember, én Szűz Mária vagyok, gyere, vezess a házadhoz, keresztvíz alá tartom a leányodat.

Visszamennek a szegény ember házához, Szűz Mária keresztvíz alá tartja a leánykát, aztán elbúcsúzott a szegény embertől, s ragyogó fényesség közt eltűnt a házból.

Telt-múlt az idő, a kisleány már tizenkét esztendő volt, s Szűz Mária ellátogatott a szegény ember házához. Azt mondta:

- Neked úgyis sok gyereked van, magammal viszem a keresztleányomat, gondját viselem, s ha jól viseli magát, bizony nem bánja meg.

Elviszi Szűz Mária a keresztlányát, s ahogy megérkeznek a házába, mondja neki:

- Édes lányom, itt van tizenkét szobának a kulcsa. Egyéb dolgod nem lesz, mindennap seperd ki szépen ezt a tizenkét szobát, de a tizenharmadikba be ne lépj, mert abban az Isten lakozik.

Elmegy hazulról Szűz Mária, otthon marad a leányka, szép sorjában kisépri a tizenkét szobát, de nem tudta megállani, hogy a tizenharmadikba be ne tekintsen a kulcs lyukán. Ím, halljátok, amint odanézett, rettentő nagy világosság csapta meg az arcát, s látta, hogy ott ül az Isten lobogó lángok között. Csak akkor ijedt meg, hogy a keresztanyja parancsolatja ellen cselekedett, nem találta a helyét, szaladott keresztül a szobákon, égett az arca, mintha lánggal égették volna. Szalad egy tükör elé, nézi az arcát, hát meg van aranyozva. Nézi a haját, az is meg van aranyozva. Nézi a kezét, s ím, az is meg van aranyozva.

Még csak most ijedett meg igazán. Ha hazajön a keresztanyja, mindjárt észreveszi az arcán, haján, kezén, hogy vétkezett. Hirtelen bekötötte a fejét kendőbe, sűrű fátyolt borított az arcára, bekötötte a kezét is, mintha késsel elvágta volna.

Hazajön Mária, s az volt az első kérdése, ahogy a keresztlányára tekintett:

- Hát a te ujjadat mi lelte?

Mondja a leány hebegve:

- Elvágta, édes keresztanyám.

- Mutasd csak, hadd látom!

Egy kicsit húzódott a leányka, de mit volt mit tenni, le kellett hogy oldja a ruhát a kezéről. Nézi Mária a keresztlány kezét, s nagy szomorúság borult az arcára mindjárt.

- Látod, látod - mondotta szelíden Mária -, ugye megmondottam, hogy ne lépj be a tizenharmadik szobába. Mondd meg igaz lelkedre, voltál-e bent vagy sem?

A leányka nem felelt semmit.

- Másodszor is kérdem: voltál-e bent vagy nem?

A leányka nem felelt semmit.

- Még egyszer kérdem: voltál-e bent vagy nem?

A leányka most sem felelt semmit.

- Hát jól van - mondá Mária -, tudnál beszélni, még sem beszélsz, legyen hát némaság a te büntetésed.

Hát csakugyan a leányka abban a szempillantásban megnémult. Akkor Szűz Mária csináltatott egy aranyalmáriumot, olyat, hogy azt csak belülről lehetett kinyitni s bezárni, kívülről nem. Ebbe az almáriumba kellett bezárkóznia a leánykának, aztán Mária az almáriumot kivitette egy reneteg erdő közepébe. De hogy ott étlen-szomjan ne haljon, küldött neki mindennap ételt-italt egy fehér galambtól.

Telt-múlt az idő, egyszer a királyfi arra járt vadászni, s meglátta az almáriumot. Próbálta kinyitni mindenféleképpen, de nem tudta. Hazaküldött szekérért, az almáriumot föltétette, s otthon az ebédlőszobában felállította.

Hívatott a királyfi lakatost, hogy nyissa ki az almáriumot, próbálta ez is mindenféleképpen, mesterkedett, de nem tudta kinyitni. Hát jól van, ha nem lehet kinyitni, maradjon zárva. Hanem a néma leányka esténként, mikor mindenki lenyugodott, kinyitotta az almárium ajtaját, lábujjhegyen végigjárta a szobákat, s ami maradék ennivalót itt-ott talált, összeszedte, bevitte az almáriumba, s ott megette.

Egy este éppen abba a szobába nyitott, ahol a királyfi feküdt. Szép aranyhaja volt a királyfinak, odament a lány, aranyos kezével végigsimította, de a királyfi abban a pillanatban a másik oldalára fordult. Megijedt a leány, hirtelen megfordult, s ahogy megfordult, aranyhajával meglegyintette a királyfi arcát. A királyfi felnyitotta a szemét, látta is, hogy valami ragyogó fényesség megvillan a sötétségben, de azt hitte, hogy csak álmodik. Reggel, mikor felébredt a királyfi, mind az álom volt az eszében, nem találta helyét, lement a kertbe, s ott sétált fel s alá. Aztán delet harangoznak, s leszalad egy inas, hogy híja a királyfit ebédre, de mire a királyfi feljött, a leány kibújt az almáriumból, s hamarosan megette a királyfi levest. Jön a királyfi, leül az asztalhoz, akar enni, hát nincs mit. Szidja az inast, mint a bokrot, hogy minek bolondítja őt, mikor még nincs az ebéd az asztalon. Esküdözik az inas égre-földre, hogy amikor ő lement a kertbe, ott volt az ebéd az asztalon, nem tudja elgondolni, hogy mi csoda történt itten. Hát jól van, így történt vagy úgy történt, hozzanak más levest. Hoznak más levest, a királyfi elkezd ebédelni, de alighogy a levest megette, kiszólítják valami ország dolgában, s hopp! a leánynak sem kellett több, kibújt az almáriumból, hirtelen összeszedte az aranyos tányérokat, villákat, késeket, s bevitte az almáriumba.

Jön vissza a királyfi, hát üres az asztal. Na, lett erre szörnyű zenebona. Sorban vallatják az inasokat, egyik sem látott semmit. Bizonyosan valami világhíres tolvaj bujkál a palotában. Úgy lesz, úgy. Elkövetkezik az este, s mikor mind lenyugodtak, a leány kijött az almáriumból, végigjárta a szobákat, összeszedte, ami ételmaradékot talált, aztán bement a királyfi szobájába, nézte, nézte a királyfit, s mit gondolt, mit nem, fölbe hajolt, s gyöngén megcsókolta. A királyfi fölrezzent álmából, de nem látott egyebet, csak valami ragyogó fényességet, az is csak

úgy megvillant, s hirtelen elenyészett. Másnap is úgy volt: mire a királyfi feljött a kertből, volt ebéd, nincs ebéd. Az aranyhajú néma leány szépen megette, s azzal visszabújt az almáriumba.

- Na megállj, akárki légy - mondja a királyfi -, holnap megfoglak!

Nem is ment le a kertbe, hanem elbújt az ebédlőszobában, s várta, hogy mi lesz.

Mikor deket harangoztak, az inas asztalt terített, behozta a levest, aztán kiment a szobából. Hát abban a szempillantásban megnyílik az almárium ajtaja, s kilép abból az aranyhajú leány. Odamegy az asztalhoz, leül, s kanalizgatja a levest. Azalatt a királyfi lábujjhegyen az almárium ajtajához ment, s mikor a leány vissza akart bújni, kitárta két erős karját, s mondotta a leánynak:

- Nem mégyszer vissza többet, itt maradsz, enyém vagy!

Nem bánta a királyfi a leány némaságát, mindjárt papot hívatott, s csapott nagy lakodalmat, hét országra szólót. Szerették egymást, mint két gilicemadár, éltek nagy boldogságban. Hanem egyszer a nagy örömeik nagy búra változott. Az Isten megáldotta a néma királynét egy szép aranyhajú gyermekkel, de ahogy megáldotta, úgy el is vette tőle. Eltűnt a gyermek, mintha föld nyelte volna el. Hová lett, merre lett, ki vitte el, senki lélek nem tudta elgondolni. Azután második aranyhajú gyermekkel is megáldotta az Isten, de azt is elvette tőle. Sírását sem hallották, úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Harmadszor is megáldotta az Isten gyermekkel a néma királynét, harmadszor is aranyhajú gyermekkel. Istrázsát állottak a katonák mind, maga a király is, s eltűnt a harmadik gyermek is: azt egyedül csak a jó Isten tudja, hogy merre.

Egyszerre csak elkezdik suttogni, zúgatni a népek, hogy a királyné bizonyosan boszorkány. Nemhiába hogy néma, gonosz a lelke. Bizonyosan ő veszteti el a gyermekeit. Körülvették a népek a király palotáját, s azt követelték a királytól, hogy égettesse meg máglyán a királynét, mert különben ők égetik meg. Eleget mondta a király, hogy így meg úgy, a királyné semminek sem oka, a népek ordítottak, fenyegetődztek, s mit volt mit tenni a királynak, keserves könnyhullatások közt nagy máglyát rakatott, a királynét rákötötték, s alul a máglyát meggyújtották. De ím, halljatok csodát, amint a máglya lángja meglobbant, valami angyali ének szállott le a magasságos égből, s ragyogó fényesség között leszállott a Földre Szűz Mária.

- Mondd meg nekem igaz lelkedre - szólt a királynénak -, voltál-e a tizenharmadik szobában!

A királyné nemet intett.

- Hiszem, hogy nem voltál, mondd meg hát, mitől aranyosodott meg az arcod, a hajad s a kezed!

Megszólalt a királyné, s mondta:

- Benéztem a kulcs lyukán, attól aranyosodott meg arcom, hajam s kezem.

- S láttál-e valakit a szobában?

- Láttam, de csak homályosan, mert a lánggal égő tűz elvette a szemem fényét.

- Áldott szerencséd - mondotta Mária. Ahogy ezt mondta, jobb kezét az égre emelte, s az égből megeredett az eső. A máglya tüze egyszeriben elaludt, s Mária levezette keresztleányát a földre. Akkor ismét jobb kezét az égnek emelte, s ím leszállottak a szárnyas angyalok, hozták a három aranyhajú gyermeket. Térdre borultak a népek, s Mária az angyalokkal együtt eltűnt ragyogó fényesség között...

A TŰLÖKVÁR

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, túlannon túl, még azon is túl, volt egyszer egy király. Ennek a királynak annyi vára volt, hogy szerét-számát sem tudta már. Egyszer, amint ott üldögélt a palotája tornácán, elkezdte számolgatni, sorolgatni, hogy mi mindenféle vára van neki. Hogy van már neki arany vára, ezüstvára, gyémántvára; van neki favára, de még üvegvára is; van neki mindenféle vára, csak tülökvára* nincs. No 'iszen, ha nincs, majd lesz. Mindjárt kihirdettette az országban, hogy ki ami tülköt talál, mind hordja az ő udvarába. Hej, gyerekek, ha láttátok volna, mi történt erre! Megmozdultak a népek mindenfelé, szedték-vették a tülköt, ahol találták, s vitték a király udvarába, ki ölben, ki talyigán, ki hatlovas szekéren. Vitték, ha jól láttam, még bársonyhintón is. Hát egyszer csak annyi a tülök, hogy nem fér a király udvarában.

Eh, gondolja a király, minek nekem tülökvár? Azzal úgy, ahogy odahordatta azt a rengeteg sok tülköt, mind elhordatta, s behányatta a Tiszába. Ha majd az a sok tülök mind elázik, csak gyertek, jelentsétek nekem, s tovább mondom a mesémet.

A VÉNASSZONY ÉS A HALÁL

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl volt, volt egy öregasszony, öregebb az országútnál, aki a hamut is már mamunak mondta, de meghalni nem akart. Erősen szerette az életet. Gyermeke sem volt, senkije sem volt, mégis mindig sürgött-forgott, dolgozott, verte egymásra a csengő tallérokat. Tele volt a tulipántos ládája arannyal, ezüsttel. Fájt a szíve erősen, ha meggondolta, hogy egyszer csak beállít a Halál, s azt sem kérdi, jössz-e, vagy nem, megfogja s viszi.

Hát bizony jól gondolta, mert egyszer csak beállított a Halál, s mondta neki:

- Készülj, öregasszony, mert viszlek!

Könyörgött, istenkedett az öregasszony:

- Még csak tíz esztendő!

- Nem, nem lehet, viszlek.

- Még csak bár ötöt!

- Nem, nem lehet, készülj, már beírtam a nevedet a nagy könyvembe, ki nem törülhetem.

De az öregasszony addig sírt, addig rimázkodott, hogy a Halál adott neki három órát.

- Adj ennél több időt - kérte az öregasszony -, kegyelmezz ma még életemnek! Gyere el holnap!

- Isten neki - mondta a Halál -, nem bánom.

S azzal indult kifelé, de visszaszólt:

- Hanem holnap csakugyan eljövök!

- Jól van, csak gyere - mondta az öregasszony -, de tudod mit, jobb is lesz, ha felírod az ajtófélfára: „holnap”, nehogy én is elfelejtsem.

A Halál kivette a zsebéből a krétát, s fölírta az ajtófélfára: „holnap” - azzal elment.

Másnap jókor reggel jön a Halál, az öregasszony meg ott feküdt az ágyban.

- Indulj, öregasszony, letelt az órád!

- Dehogy telt - mondja az öregasszony. - Nézz csak az ajtófélfára, mi van odaírva. Ma nem vihetsz el, csak holnap.

- Jól van - mondotta a Halál -, hát majd elviszlek holnap.

Ez aztán így tartott egy hétig, kettőig, a Halál mindennap pontosan eljött az öregasszonyért. Az öregasszony pedig mindig hűségesen rámutatott az ajtófélfára, s a Halál továbbállott nagy bosszúsággal. Hanem egyszer megsokallotta a sok hiábavaló járást, letörülte az ajtófélfáról az írást, s megfenyegette az öregasszonyt:

- No, megállj, holnap csakugyan elviszlek, nem adok pardont!

Hej, édes Istenem, megijedt az öregasszony, reszketett egész testében, mint a nyárfalevél, nem találta helyét a házában, szeretett volna valahová elbújni, ahol a Halál nem találja meg.

- Hopp, megvan! - Volt egy kád csurgatott méze, s belebújt abba. No, itt bizonyosan nem talál meg.

De itt sem volt maradása. Hátha mégis megtalálja. Kibújt a hordóból, felhasította a dunnáját, bebújt a dunna tolla közé. Itt kucorgott egy darabig; de itt sem volt maradása. Kibújt a dunnából, hogy jobb helyet keressen magának. Éppen amint bújt kifelé, akkor nyitott be a Halál. Nézi, nézi, mi isten csodája lehet az a fehér, tollas szörnyeteg, megijed szörnyen, azzal uccu neki, úgy elszalad, hogy mézeskaláccsal sem lehetett volna visszacsalogatni, s a vén-asszony azóta még mindig él.

Holnap legyen a ti vendégetek!

A BANYA

Hol volt, hol nem volt, még a világon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. Nagy legény volt mind a három, szerettek volna megházasodni. Mondják az apjuknak, hogy mit akarnak.

- Jól van - mondja a szegény ember -, hanem elég, ha egyszerre egy fiam házasodik. Menjetek el, s amelyik a legszebb virágot hozza közületek, az házasodjék meg.

A két nagyobbik legény a faluból ki sem ment. Mind a kettőnek volt kedvese, hoztak azoktól szép virágbokrétákat. Hanem a legkisebbiknek nem volt senkije, semmije, az elment a faluból, s ment nagy búsán hegyeken-völgyeken át. Egyszerre csak egy rengeteg erdőbe ér, s rengeteg erdő közepében meglát egy régi palotát, palota körül egy virágoskertet.

- Hej, istenem, istenem - sóhajtott a legény -, bezzeg ebből a kertből vihetnék szép virágokat!

Amint így sóhajtozik magában, kijön a kertből egy csúnya vén banya, s kérdi:

- Mért búsulsz, te szegény legény?

Mondja a legény, hogy mi kellene.

- No, ha csak virág kell, gyere velem, adok én neked.

Bevitte a kertbe, szedett szebbnél szebb virágokat, s azt mondta, ha valami még kell, csak jöjjön ide, majd segít ő rajta.

Hazamegy a legény a szép nagy bokrétával, de az olyan szép volt, amilyent még emberi szem nem látott. Ahogy messziről meglátta a szegény ember, mindjárt mondta az idősebb fiainak:

- Na, fiaim, az öcsétek házasodik, mert annak van a legszebb bokrétája.

De az idősebb legények addig beszéltek, hogy így meg úgy, tegyen még egy próbát, hogy a szegény ember azt mondta:

- Jól van, nem bánom, még egyszer próbáljatok. Aki a legszebb kendőt hozza, az házasodik meg.

Elmennek a legények, az idősebbek a faluba a kedvesükhöz, a legkisebb az erdőbe a vén banyához. Nekidőlt a kerítésnek, s hát jó a vén banya.

- No, fiam, mi kellene?

Mondja a legény, hogy mi. Csak befordult a vén banya a palotába, s hozott a legénynek olyan szép aranyrojtos keszkenőt, hogy a szeme is káprádzott a ragyogásától.

Kaptak a bátyjai is keszkenőt, de legszebb az öccsüké volt. Olyan szép volt, ragyogó volt, hogy olyat emberi szem még nem látott. Csodájára gyűlt az egész falu. Azt hitte minden lélek, hogy a királytól hozta azt a keszkenőt.

Mérgelődtek az idősebb legények. No, most az öccsük megházasodik, s ők szégyenszemre legények maradnak. Addig beszélnek az apjuknak, hogy még ad egy próbát. Azt mondja a szegény ember:

- Hát, jól van, menjetek, s hozzátok el a kedveseteket. Aki a legszebb leányt hozza, az házasodik meg.

Hiszen könnyű volt a két idősebb legénynek, mind a kettőnek volt kedvese a faluban, de uramistenem, hová menjen, merre facsarodjék a legkisebb legény. Ugyan bizony kit hozzon ide? Talán bizony a vén banyát, aki neki virágot s keszkenőt adott?

Elindul a legény nagy búsan, bemegy az erdőbe, megáll a palota előtt, rákönyököl a kerítésre, szomorú volt az arca, mint a háromnapos esős idő. Kijön a vén banya, s kérdi:

- Hát neked, fiam, mi bajod van megint?

- Hej, ne is kérdje, öreganyám, mi az én bajom! Azt mondta az apám, hármunk közül az házasodhatik meg, aki a legszebb leányt viszi haza.

- Azért egyet se búsulj, fiam, gyere velem a palotába.

Bemennek a palotába, s hát ott nincs senki lélek a vén banyán kívül.

- No, fiam - mondja a vén banya -, itt van egy kályha, csinálj tüzet. Ahány láng kicsap a kályhából, annyi boszorkány ugrik ki belőle. De te meg ne ijedj, csak állj meg bátran a kályha előtt. A legutolsónak s legcsúnyábbnak egy csomó kulcs van a szájában. Te csak bátran kapd ki a kulcsot a szájából, mert különben a boszorkányok összeszaggatnak. A többit reád bízom.

Azzal a vén banya elment, a legény begyűjt a kályhába, csak úgy ropogott, pattogott a tűz, s hát egyszerre csak kicsap egy láng a kályhából, s a lánggal egyszerre kiugrik egy boszorkány. Úgy megijedt a szegény legény, hogy a hideg is kirázta. Kicsap a második láng, azzal a második boszorkány. S ugrottak ki egymás után a boszorkányok, hogy szerük-számuk nem volt. Megtelt a szoba boszorkányokkal, csak úgy nyüzsögtek. Hát egyszerre csak kiugrik az utolsó is, amelyiknek egy csomó kulcs volt a szájában. Nekibátorodik a legény, odakap, kirántja a kulcsot a boszorkány szájából, s ím - halljatok csudát! - abban a szempillantásban a vén banyából egy szépséges szép leány lett.

Nézi, nézi a legény, szeme-szája tátva maradt a nagy csudálkozástól. A sok boszorkány mind eltűnik a szobából, s jönnek helyettük szép belső leányok, inasok s mindenféle udvarbéli emberek. Mondja a szép leány:

- Ugye csodálkozol, te legény. Hát tudd meg, hogy én voltam az a vén banya, aki neked a virágot s a keszkenőt adta. Az Isten vezérelt ide, mert én elátkozott királykisasszony voltam, s az is maradok, ha te ide nem jössz. Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Azzal mindjárt felpakoltak, s mentek a szegény ember házához, hogy megtartsák a lakodalmat.

De még csak most jött a falu csudalátni, hogy a szegény legény királykisasszonyt hozott a házhoz. Ott mindjárt papot hívtak, csaptak lakodalmat, hét országra szólót. Nagy kedve kerekedett a szegény embernek, s azt mondta:

- Isten neki, nem bánom, hadd házasodjék meg a két idősebb fiam is.

Na, megházasodtak azok is, kaptak az öccsüktől házat, földet s mindent. Akkor aztán a kisebb legény fölkerekedett a feleségivel, visszamentek a palotába, s még ma is élnek ott, ha meg nem haltak.

AZ ARANYFOGÚ KIRÁLYFIK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak két szép fia. De olyan két fiút még nem látott a világ. Aranyhaja s aranyfoga volt mind a kettőnek. Volt ennek a két királyfinak két aranyszőrű csikaja, azoknak is aranyfoguk volt, és táltos volt mind a kettő. S volt két kicsi kutyácskájuk: aranyszőrűk, aranyfoguk volt azoknak is, s táltos volt mind a kettő. Egyszer mi történt, mi nem, jó elé a kertből a két csikó, s hát mind a kettőnek véres a lába. Nem tudják elgondolni a királyfiak, hogy hol vérezhették el a lábukat a csikók; mennek a kertbe, s hát ahol az ösvény kétfelé válik, egy-egy kardot találnak a földben, hegyel voltak a földből kifelé, véres volt mind a kettő. Na, bizonyosan ez sebesítette meg a csikók lábát. Kihúzzák a kardot a földből, mindjárt az oldalukra kötik, s azt mondja az idősebbik:

- No, öcsém, Isten küldötte nekünk ezt a két kardot. Én elmegyek szerencsét próbálni, te maradj itthon. De látod-e ezt a rózsabokrot? Ha elkezd hervadozni, tudd meg, hogy bajba kerültem, s hogyha kiszárad, akkor meg is haltam. Ülj föl a csikódra, s gyere utánam!

Azzal az idősebbik királyfi felnyergelte a maga csikáját, elbúcsúzott apjától, anyjától, öccsétől, szólította a kutyáját, s indult világgá. Megy, mendegél hetedhét ország ellen, erdőközön, folyóvizeken keresztül, s ér egy sűrű rengeteg erdőbe.

Amint mendegélne, találkozik az úton egy öreg koldusasszonnyal, s kéri az, hogy adjon neki Isten nevében valamit. A királyfi benyúlt a tarsolyába, pénzt adott a koldusasszonynak, s megkérdezte, hogy nem tud-e errefelé egy jó szállást.

- De bizony tudok - mondta az asszony -, csak menjen arra, vitéz úr, bal felé talál egy korcsmát, ottan van egy néma szolgáló, az ellátja étellel-itallal, mindennel.

Megy tovább a királyfi, hamar oda is ér a korcsmába, kiszalad elejébe a néma szolgáló, integet neki, hogy csak menjen utána; megy is a királyfi, de a korcsma olyan piszkos volt, hogy mindjárt megfordult, felült a lovára, s meg sem állott, elvágtatott torony irányában. Az erdőből ki sem ért, meglát egy gyönyörű szép palotát, a palota ablakában egy szépséges szép leányt. Köszönti a királyfi, a leány fogadja, s híja, hogy menjen fel a palotába.

Leszáll a királyfi a lováról, bevezeti a lovát a márványistállóba, szénával, zabbal ellátja, úgy megy fel a palotába. Ott leülteti a szép leány aranylócára, beszélnek erről, beszélnek arról, s addig így, addig úgy, hogy egyszer csak azt mondja a szép leány:

- Te az enyém, én a tiéd, ásó kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Hát jól van, papot hínak, megtartják a lakodalmat, aztán eltelik egy hét, eltelik két hét, de a királyfi észrevette, hogy a feleségének az egyik szeme folyton nevet, a másik meg sír. Kérdi a királyfi:

- Ugyan bizony, feleség, mi az oka, hogy az egyik szemed mindig nevet, a másik pedig mindig sír?

- Hej - mondja az asszony -, az egyik szemem azért nevet, mert a te feleséged vagyok, a másik szemem azért sír, mert apám, anyám s húgom mind szörnyű halálnak halálával pusztultak el. Ide nem messze van egy korcsma, abban lakik egy vén banya. Annak a vén banyának volt egy nagy kamasz fia. Azt akarta, hogy az én király apám hozzáadja a húgomat. Szörnyű nagy bosszúságában, hogy az apám nem adta ennek a legénynek a lányát, a vén banya víz alá merítteté az egész várost, békává változtatta a húgomat, s ott él most a víz alatt béka képében.

Tudod-e most, hogy miért sír az egyik szemem? Azt mondom én tenéked, messziről elkerüld azt a korcsmát, mert aki még oda bement, élve nem jött ki.

Hát ígérte a királyfi, hogy ő ugyan tájékát is elkerüli annak a korcsmának, de ahogy ezt hallotta, nem volt többé maradása. Puskát vetett a vállára, mintha vadászni indulna, de nem ment vadászni. Ment egyenesen a korcsmába.

Ahogy odaért, kiszalad elébe a néma szolgáló, integet neki, hogy csak jöjjön be; ment is a királyfi, nem kérte magát. Leült egy asztal mellé, parancsolt egy icce* bort, hoz is a néma szolgáló a pincéből mindjárt valami fekete üvegben. Fölhajtja a királyfi, s ím, hallgassatok ide, abban a szempillantásban kővé változik. A kemencepatkán dorombolt egy fekete macska, ez, ahogy a királyfi kővé változott, leugrott a földre, vén banya lett belőle, éppen az a vén banya, akivel a királyfi az erdőben találkozott volt. Hopp, felkapta a királyfit, mint egy szalmaszálat, bedobta egy sötét szobába, s elkezdett számlálni: egy, kettő, három, négy, öt, hat, hét, nyolc, kilenc, tíz... éppen kilencvenkilencet számolt.

- No - dörmögött magában a vén banya -, még csak egy hiányzik, de majd eljő az is.

Ezalatt a kicsi királyfi otthon éjjel-nappal nézte a rózsabokrot, hogy vajon nem hervad-e. Hát, uramistenem, egy reggel hervadni kezd a rózsabokor, s délre tövig kiszáradott.

Fölnyergeli a királyfi nagy búsan a csikáját, felül rá, búcsúzik apjától, anyjától, szólítja a kutyáját, s indul világgá. De, hogy szavamat össze ne keverjem, leszakasztott egy rózsát a kiszáradt rózsabokorról, azt a levegőbe eresztette, s a rózsza mind szállott elébb-elébb, a kicsi királyfi meg vágatott utána.

Éppen az előtt a korcsma előtt esett a földre a rózsza, ahol az idősebbik királyfi kővé változott. Megy a királyfi a szobába, szólítja a kutyáját is, az is utána. Elejbe szalad a néma szolgáló, szépen hajtogatja magát, mutogatja, hogy üljön le, de a királyfi úgy nyakon teremtette, hogy egyszerűen az asztal alá fordult. A kemencepadkán ült a fekete macska, leugrik onnét, szalad az ablaknak, de a királyfi kutyája utánakap, s cudarul a földhöz vágja. Azalatt az asztal alól elétápáskodik a néma szolgáló, s hát bezzeg nem volt most néma, összetette a kezét, s úgy könyörgött a királyfinak, hogy hagyja meg az életét, mert ő semmiben sem hibás. A fekete macska az oka mindennek.

Hej, istenem, próbált a fekete macska mindent, hogy megszabaduljon a kutyától: változott kígyóvá, békává, de még farkassá is. Változhatott akármivé, nem eresztette a kutya. Mit volt mit tenni, visszaváltozott banyának, úgy könyörgött a királyfinak, hogy csak hagyja meg az életét, mert a bátyját feltámasztja, de még a többieket is, akiket kővé változtatott.

- Indulj hát előttem, vén boszorkány! - rikkantott a királyfi.

Azzal a vén boszorkány a kemencepadka alól kivett egy színes üveget, abban volt valami csudaír, azzal megkente a kővé vált emberek homlokát, s ím, feltámadtak szépen egymás után, s jöttek ki a kamrából, elől a királyfi s utána a többiek. Azt hitte a vén boszorkány, hogy no, most már megszabadult, de akkor az idősebbik királyfi vette elé:

- Hallod-e, te vén boszorkány, addig meg nem kegyelmezek hitvány életednek, amíg meg nem mondd, hol van az ereje a te teknősbékafiadnak, aki víz alatt tartja a király legkisebb leányát.

Bezzeg hogy ezt is megmondotta a vén boszorkány. Azt mondta:

- Erre meg erre van egy sós tó, annak a közepében van egy vízitök. Ennek a vízitöknek a tövében lakik az én fiam teknősbéka képében, s vele lakik a királykisasszony, az is békának képében. A vízitöknek a hetedik virágában van egy vasiskátulya,* vasiskátulyában egy tojás, a tojásban egy lódarázs. Ha ezt a lódarázst megölik, meghal az én fiam is. De elég lesz, királyfi,

ha csak üvegbe zárod a lódarázst, azzal is elveszti erejét a fiam. Jól is teszed, ha nem ölöd meg... mert ha meghagyod az életét, elereszti a vizet a városról, feltámasztja az embereket, az állatokat, akiket a víz alá temetett.

Na, most már eleget tudtak a királyfiúk. Vitték a vén banyát a palotába, ottan elzárták egy kamarába, aztán jóformán meg sem állottak, csak elbúcsúzott az idősebb királyfi a feleségétől, fölnyergelték a lovukat, s mentek, hogy megkeressék a sós tavat.

Mentek, mendegéltek, hetedhét ország ellen, s a hetedik nap a sós tó partjára értek. Ottan találtak egy öreg halászt, attól csónakot kértek, szépen beveztek a sós tó közepére, s ím, csakugyan ott volt a vízitők. Mindjárt leszakasztották a vízitőknek a hetedik virágát, kivették belőle a vasiskatulyát, iskátulyából a tojást, tojásból a lódarázst, de nem ölték meg, hanem beletették egy üvegbe.

Hát egyszer jó a teknősbéka nagy erőtlenül, s kérdi a királyfiaktól:

- Mit akartok, látom, hogy kezetekben az életem. Kívánjatok akármit, megteszem, csak meg ne öljetek!

Mondja az idősebb királyfi:

- Meghagyjuk az életedet, csak ereszd el a vizet a városról. Támaszd fel az embereket, állatokat, változtasd vissza leánnyá a királykisasszonyt, aztán élhetsz, míg a világ s még két nap!

- Eleresztem a vizet a városról, feltámasztom az embereket, s visszaváltoztatom leánynak a királykisasszonyt - mondotta a teknősbéka.

S ím, halljatok csudát, mi történt. Egyszeriben eltakarodott a sós tó vize, mind egy cseppig visszafolyt a kutakba, a folyóvizekbe, a földbe. Sós tó helyén volt újra szép város, s az utcákon jöttek-mentek az emberek, mintha csak az este feküdtek volna le, s most reggel fölkelnének. Fölébredett a király is, a királyné is, visszaváltozott leánnyá a királykisasszony, de milyen szép leány lett belőle! Úgy láttam, mint ma, hétszerte szebb volt, mint annak előtte.

Vitték a szép királykisasszonyt az édesapjához, s ott mindjárt eljegyezték a kicsi királyfival. Aztán az idősebb királyfi is elhozta a feleségét, s egyszerre tartottak két lakodalmat, hét országra szólót. Az öreg király nagy örömeiben az idősebbik királyfinak adta egész országát s királyságát; a kisebbik királyfi pedig vitte haza a feleségét az édesapja országába.

No, éppen jókor jött. Azt hitték a népek, hogy elpusztult mind a két királyfi, s királyt akartak választani, mert az öreg király meghalt, míg a fiai odajártak. Lett nagy öröm, hejehuja, lakodalom, hét hónapig folyt a tánc, rostával hordották a bort, még tán ma is hordják.

Holnap legyenek a ti vendégeitek!

HAMUPIPŐKE KIRÁLYFI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, volt egyszer egy király, s annak tizenkét fia. Szép, erős legény volt a tizenegy idősebb fiú, hanem a legkisebb olyan gyöngé teremtés, hogy egy kicsi szél is könnyen elfuvinthatta volna.

Ez a kicsi királyfi mindig a porban s hamuban játszadozott, s el is nevezték a bátyjai Hamupipőkének.

Telt-múlt az idő, a királyfiak már házasulandó legények voltak, s azt határozták, hogy elmennek világgá, s addig meg sem állnak, míg olyan házra nem találnak, ahol éppen tizenkét leány van, mind egy anyának a gyermekei, azokat aztán feleségül veszik. Azám, de mégis meggon-
dolták a dolgot, s Hamupipőkét nem vitték magukkal, mert attól féltek, hogy emiatt a gyöngé, sindevész* legényecske miatt még ők sem kapnak feleséget.

Útnak indult a tizenegy királyfi aranyszőrű paripákon, s Hamupipőke otthon maradt, de nem játszadozott többet a hamuban, hanem keserves sírás közt kiment a város végére, ott járt-kelt fel s alá. Amint ott járdogált, megszólítja egy öreg koldus:

- Mért sírsz, Hamupipőke királyfi?

- Ó, hogyne sírnék, öreg koldus, mikor a bátyáim elmentek házasodni, s engem itthon hagytak, nehogy szégyent valljanak velem.

- Ne búsulj, Hamupipőke királyfi - mondta az öreg koldus -, csak menj ki az apád ménesébe, vígy magaddal egy tekenő égő parazsat, ott tedd le, s azt a girbegörbe csikót, amelyik a parazsat megeszi, fogd meg, kantározd fel, vezesd ki a városból, a többit aztán bízd rá.

Megköszönte szépen Hamupipőke királyfi a jó tanácsot, volt egy arany a zsebében, azt az öreg koldusnak adta, azzal hazament, s vitt a rétre egy tekenő parazsat. Hát ahogy letette a tekenőt, csak kiszakad a ménesből egy girhes-görhes csikó, s egy szempillantásra felhabzsolja az égő parazsat. Hamupipőke egyszeriben kantárt húzott a csikó fejébe, vezetni kezdi, s ím, alig lépnek egyet-kettőt, olyan hatlábú táltos paripa lett a csikóból, hogy szeme-szája tátva maradt a királyfinak. Meg is szólalt egyszeriben, s mondta Hamupipőkének:

- No, kicsi gazdám, ne keseregj többet, ülj fel a hátamra! Ne félj, csak egyet ugrom, kettőt szököm, s utolérem a bátyáidat, akik most az Óperenciás-tengeren túl járnak, a boszorkánykirályné országában. Hát tudd meg, hogy ennek a boszorkánykirálynénak tizenhárom leánya van, de egyet rejteget, a legszebbiket: ezt nem akarja adni senki fiának. Hanem hallod-e, akármilyen nagy dínomdánom legyen, jól vigyázz, hogy meghalljad az én dobrokolásomat,* mert különben mind a tizenketten halál fiai vagytok.

Felült a királyfi a táltos hátára, s hát, uramteremtőm, egyet ugrott, kettőt szökött, s ott volt már a boszorkánykirályné országában, éppen a királyné palotája előtt. A bátyjai már ott voltak, sétáltak a palota udvarán a tizenkét királykisasszonnyal, illegették-billegették, kellették magukat, de a királykisasszonyok messziről meglátták Hamupipőkét, aki aranyos, gyémántos gúnyában volt, akárcsak egy tündérkirályfi, s mind elejébe szaladtak nagy örvendezéssel. Elejébe mentek a bátyjai is, de nem ismerték meg Hamupipőkét, olyan szép volt, olyan dali volt, hogy bezzeg megakadt a szem rajta.

Lett is mindjárt nagy dínomdánom, de még jóformán az asztalhoz sem ültek, szörnyű dobrokolást kezdett a táltos, s Hamupipőke szaladt ki az istállóba.

- Mi baj, édes lovam?

- Az, édes gazdám, hogy a boszorkánykirályné feni a kést a nyakatoknak. Majd éjjelre egy szobában vet ágyat nektek a tizenkét leányával, balra lesz a ti ágyatok, jobbra a leányoké; de te ne aludjál el, hanem éjfélkor költsd fel a bátyáidat, a lányokat fektessétek a ti helyetekre, ti pedig feküdjétek a lányok helyére, s így a gonosz boszorkány a lányai nyakát nyisszenti el, nem a tiéteket. Azt mondom neked, Hamupipőke, hogy amint a boszorkány kimegy a szobátokból, s lefekszik, illa berek, nádak, erek, ki-ki a maga lovára pattanjon, mert ha a boszorkánykirályné észreveszi, hogy a leányait ölte meg helyettetek, meg nem szabadultok élve a keze közül.

Úgy lett éppen, ahogy a táltos mondotta; jött éjfél után a boszorkánykirályné, egyenest bal felé tartott, s mormogott magában a gonosz lélek, míg a leányai nyakát nyisszentette: így, la, nesztek, majd nektek adom a leányaimat! Mikor aztán azt hitte, hogy nem élnek a királyfik, kiment a szobából, lefeküdt, s aludt, mint a bunda. De csak ezt várták a királyfik, szépen kisompolyogtak az udvarra, lóra pattantak, s elnyargaltak a szélnél is sebesebben. Reggel aztán, mikor a boszorkánykirályné észrevette, hogy a leányait pusztította el, ülhetett már seprűnyélre, vágthatott a királyfik után, hegyen-völgyön túl voltak azok, a királyné országától egy sánta arasszal odébb. Hiszen csak hogy egy sánta arasszal odébb voltak, mert a boszorkánykirálynénak vissza kellett fordulni az országa széliről. No, hanem utána kiáltott Hamupipőkének:

- Várj csak, Hamupipőke! Jössz te még az én országomba, de itt is hagyod a fogadat!

Föl sem vette ezt a fenyegetést Hamupipőke, de bezzeg a bátyjai megijedtek, s elment a kedvük a házasságtól. Mind a tizenegyen hazamentek, csak Hamupipőke folytatta az útját nagy bátran. Egyet ugrott s kettőt szökött a táltos, s megint csak a boszorkánykirályné országában voltak. Mondja a táltos:

- Hallod-e, kicsi gazdám, megint a boszorkánykirályné országában járunk, hát azt mondom tenéked, hogy se jobbra, se balra ne nézz le a földre, hanem csak mindig a két fülem közt nézz előre.

Hiszen meg is fogadta Hamupipőke a táltos szavát, nem is nézett se jobbra, se balra, de egyszer mégis megfeledkezett magáról, jobbra tekintett, s meglátott a földön egy aranypatkót.

- Hej, édes lovam - mondá Hamupipőke -, de szép aranypatkót látok! Felvegyük-e, ott hagyjuk-e?

- Akár felvegyük, akár ott hagyjuk, mindenképpen baj - felelt a táltos. - Ugye mondtam, hogy csak a fülem között nézz előre!

Hát, ha ennyiben volt, fölvevették a patkót, Hamupipőke bedugta a tarisznájába.

Továbbvágat a táltos, s Hamupipőke megint csak megfeledkezett magáról, s bal felé talált pillantani. Most meg egy ragyogó szép arany kacsatollat látott a földön.

- Jaj de szép kacsatoll, édes lovam! Felvegyük-e, itt hagyjuk-e?

- Föl is veheted, itt is hagyhatod. Mindenképpen baj. Ugye, mondtam, hogy ne nézz se jobbra, se balra?

No, ha mindegy, hát föl is vették a kacsatollat, s Hamupipőke azt is a tarisznájába dugta. De még hét mérföldre sem vágatott a táltos, harmadszor is oldalt pislantott Hamupipőke, s most egy arany hajszálat látott meg a földön.

- Megállj, édes lovam, megállj! - kiáltott Hamupipőke -, egy arany hajszálat látok a földön. Felvegyük-e, ott hagyjuk-e?

- Föl is veheted, ott is hagyhatod - mondotta a táltos -, így is baj, úgy is baj. Mondám úgy-e, hogy csak előre nézz?

Fölvették az arany hajszálat is, s vágatott a táltos tovább, sebesen, mint a szél, még annál is sebesebben. Hét nap s hét éjjel folyton-folyvást repült a táltos, akkor hirtelen leereszkedett a földre, nagyot dobbantott a lábával.

Mondta Hamupipőkének:

- No, édes gazdám, itt vagyunk a naplementi országban, éppen a király városában. Eredj a királyhoz, majd befogad téged az igáslovak mellé, de rólam se feledkezzél meg.

Abban a szempillantásban a táltosból megint girhes-görhes csikó lett, ott maradt az út közepén, a királyfi pedig ment egyenest a király színe elé. Hát csakugyan igaza volt a táltosnak: egyszeriben felfogadta a király az igáslovak mellé Hamupipőkét. Jó dolga volt itt a királyfinak, mikor ült az istállóban, mikor nem, de azért egy hét sem telt belé, úgy meghíztak az igáslovak, hogy szalonnát lehetett volna hasítani a hátukból. De bezzeg csudálkoztak ezen a többi kocsisok, mert Hamupipőke a lovak abrakját mind a korcsmába hordotta, az árán muzsikáltatta magát, soha egy lónak is a hátára sem vakarót, sem kefét nem tett, mégis olyan fényes volt a szőrük, mint a csillagos ég. Nem is volt egyéb a sok árulkodásnál, hogy az igáskocsis így mulatja el a zabot, meg úgy mulatja el, de a király azt mondta a kocsisoknak: hadd mulasson, ördögadta kocsisa, csak a lovai épüljenek.

Hiszen azok épültek is, s két hétre már az igáslovakból lett parádés ló, amin a kocsisok még jobban felbosszankodtak. Fogták magukat, ők is az abrakot a korcsmába hordották, de lett is látszatja, mert egypár hétre a lovak úgy lesoványodtak, hogy kutyának sem voltak valók. Megegyeztek most a kocsisok, hogy meglesik egyszer Hamupipőkét, vajon mi ördögösséget csinálhat az istállóban. Bekukucskáltak egy este az istálló ajtaján, s hát ott ül Hamupipőke a zabos hombáron, a tenyerében egy arany hajszálat simogat, egyebet nem is csinált a világon semmit. De olyan ragyogó fényesség volt az istállóban, hogy a szemük káprázdott a szertelen ragyogástól. Na, most tudtak, amit tudtak, mentek is reggel a királyhoz, s elmondták, hogy mi csudát láttak.

Hívatja mindjárt a király Hamupipőkét, s kérdi, igaz-e, hogy arany hajszála van.

- Ami igaz, igaz, nem is tagadom, felséges királyom - mondta Hamupipőke.

- No bizony, akkor csak add elé azt az arany hajszálat, fiam, mert az nem szegény kocsisnak való. Ide vele, hadd látom!

Előveszi Hamupipőke az arany hajszálat, átadja a királynak, de csak a szeméhez kap ez nagy hirtelen: azt hitte, hogy megvakult, úgy a szeme közé csapott a ragyogása. Mikor aztán megint egy kicsit helyre jött a szeme világa, nézte, nézegette, forgatta, simogatta az arany hajszálat, s egyszerre csak azt mondta Hamupipőkének:

- No, te legény, ha azt a leányt, akinek a hajából kihullott ez a szál, ide nem hozod, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Hej, megszorodott Hamupipőke, nagy erős búbánat nehezedett a szívére, kiment az istállóba, leborult a zabos hombárra, s úgy kesergett magában. Hát egyszerre csak betoppint a táltos csikó, s kérdi Hamupipőkét:

- Mért búsulsz, édes gazdám?

- Jaj, hogyne búsulnék, édes lovam, mikor a király ezt s ezt parancsolta nekem, máskülönben halál fia vagyok.

- Azért ugyan ne búsulj, inkább menj vissza a királyhoz, kérj tőle egy véka égő parazsat s egy véka kölest.

Bemegy Hamupipőke a királyhoz, mondja a kívánságát, s mértek neki mindjárt parazsat is, kölest is, azt kivitte az istállóba, a táltos elé öntötte, az pedig egy szempillantásra felhabzsolta.

- Készen vagy-e, kicsi gazdám?

- Készen, édes lovam.

- No, ha készen, én is; kantárt a fejembe, s húzz ki a városból.

Úgy tett Hamupipőke, ahogy a lova mondta. Kihúzta a városból nagy keserves kínládással, hogy aki látta, dőlt el a kacagástól, de hiszen nem bánta Hamupipőke, hadd kacagjanak, csak egyszer kint legyenek a város határán. Na, kiértek, s ott csak megrázkódott a csikó, s egyszeriben aranyszörű, hatlábú táltos paripa lett belőle.

Repült a táltos a levegőégben, repült, mint a gondolat, hogy Hamupipőke ki sem nyithatta a szemét, mert egyszeriben leszédült volna. Amikor hetedhét országon is túl voltak, kezdett lefelé szállani, aztán hirtelen a földre toppant, s mondta:

- Nyisd ki a szemedet, édes gazdám!

- Kinyitottam, édes lovam!

- Hát azt a selyemrét látod-e?

- Látom, lovam, látom.

- A selyemrét közepén azt a szépséges leányt látod-e? Tizenkét leány jár előtte s utána. Hát jól vigyázz! Amint én odaugratok, ragadd meg hirtelen azt a szép leányt, kapd fel a nyeregbe. A többi az én dolgom.

Úgy tett Hamupipőke királyfi, amint a lova mondta. Fölkapta a leányt, akinél emberi szem szebbet nem látott, s elvágtatott vele szélnél sebesebben.

Szaladtak haza a leányok nagy sikoltozással, nagy jajgatással, s jelentették a vén boszorkánynak, hogy mi történt.

Uccu neki! előrántja a lapátot a boszorkány, ráül, utánavágtat Hamupipőkének. De mire nyomába ért volna, Hamupipőke túl volt az ország határán, s tovább a vén boszorkány nem mehetett. Utánakiabált szörnyű átkozódással:

- Megállj, Hamupipőke, tizenkét leányomat miattad megöltem! A tizenharmadikat elraboltad. De még kétszer hozzám jössz, akkor majd beszélek veled.

Eközben föleszénkedett az aranyhajú királykisasszony, mert bizony elájult volt, amikor Hamupipőke fölkapta volt lovára, s kérdezte tőle:

- Kinek viszel, magadnak-e, vagy másnak?

Felelte Hamupipőke:

- Viszlek a naplementi királynak.

Azt mondta a leány:

- Akkor meg is térülhetsz velem, sohasem leszek én a naplementi királyé. Vigy magadnak, a tied leszek.

Mondta Hamupipőke:

- Hiszen én is úgy szeretném, de karóba húzatja a fejemet a király, ha neki nem viszlek.

Egy szempillantás alatt ott voltak a király udvarában. Hej, istenem, nem találta a király helyét örömeiben. Mindjárt papot hívatott, hogy eskessék össze, de a leány azt mondta:

- Várjon csak egy kicsit, felséges királyom, elébb hozza el huszonnégyszáz rend bársonyköntöst, akkor aztán felesége leszek.

- Jól van - mondta a király -, hiszen majd elhozza ezt is, aki téged ide hozott.

Még meg sem szusszanhatott a táltos paripa, de még Hamupipőke sem, parancsolta mindjárt a király:

- Hintós kocsis, állj elé, hozd el a menyasszonyomnak huszonnégyszáz rend bársonyköntösét, mert különben karóba kerül a fejed!

Mondja Hamupipőke nagy búval a táltos lovának, hogy mit parancsolt megint a király.

- Jól van, édes gazdám, egyet se búsulj! Csak hozzál nekem két véka kölest, két véka égő paraszt, s azzal megyünk.

Vitt Hamupipőke, mit a lova kívánt. Egy szempillantásra fel is habzsolta a táltos a kölest is, a paraszt is. Aztán mintha menni sem tudna, kihúzatta magát a városból. Ottan a városon kívül megrázkódott, ismét aranyszőrű paripa lett belőle, s mondta:

- Ül fel a hátamra, kicsi gazdám!

Amikor aztán Hamupipőke felült, azt mondta neki a táltos:

- Ismét a selyemrétre viszlek, kicsi gazdám. Éppen most teregeti a selyemréten az a huszonnégyszáz leány a huszonnégyszáz bársonyköntöst. Én majd hirtelen letoppanok, te kapj meg egy köntöst, a többi jön utána.

Hát csakugyan úgy volt, ahogy a táltos mondotta. Ahogy a selyemrét fölé értek, lecsapott a táltos, mint egy saskeselyű, Hamupipőke pedig megkapott egy köntöst. Jött vele a többi. Azzal uccu neki, repültek vissza, mint a szél.

Szaladnak haza a leányok, jelentik a vén boszorkánynak, hogy mi történt. Fölpattan a vén banya egy lapátra. Csak úgy surrogott-burrogott a levegő, amint keresztülhasított rajta a lapát nyele. De hiába, mikor éppen nyomába ért, túlröppent az ország határán a táltos. Utánakiabált a vén banya:

- Megállj, Hamupipőke, tizenkét leányomat megöltem miattad, tizenharmadikat elraboltad, most elvitted huszonnégyszáz rend bársonyköntösét is, de még egyszer visszajössz, s akkor itt is maradsz!

Bezzeg örült a király, mikor Hamupipőke megérkezett a bársonyköntösökkel. Mondta a leánynak nagy örömmel:

- Itt vannak a bársonyköntösök, teljesítettem szíved kívánságát, most már ásó, kapa s a nagyharang választ el egymástól.

- Jaj, még nem lehet - mondotta az aranyhajú királykisasszony -, míg el nem hozod a szépen szóló aranykacsát is.

Hát bizony megint hogy meg sem szusszanhattak. Jött a parancsolat Hamupipőkének, hogy hozza el a szépen szóló aranykacsát is.

Búsult Hamupipőke, de nem búsult a táltos. Mondta neki:

- Csak hallgasd meg jól, amit mondok, akkor aztán ne félj semmitől. A szépen szóló aranykacsa a vén boszorkány palotája előtt van, éppen az ajtó felett, egy aranykalitkában. Amint én lecsapok, te hirtelen ragadd meg a kezeddal az aranykalitkát, bal kezeddal fogd be az aranykacsa száját, mert ha elkiáltja magát, ott hagyod a fogadat.

De hogy történt, hogy nem történt, mikor a táltos lecsapott, Hamupipőke jobb kezével lerántotta a szegéről az aranykalitkát, de a bal kezével nem tudta ügyesen befogni az aranykacsa száját, s az elkezdett kiabálni:

- Háp, háp, asszonyom, háp, háp, visznek!

A vén boszorkány éppen a sütőkemence előtt ült. Kapja a szénvonó lapátot, rápattan a nyelére, s a táltos még neki sem iramodhatott, ott volt a sarkában.

Hej, nekikeseredett a táltos! A két hátulsó lábával rúgni kezdi a földet, de úgy, hogy nagy fergeteg kerekedett egyszeriben. Telerúgta földdel a vén banya szemét-száját, s amíg letisztogatta magáról, repült a táltos a levegőégben, s kiabálhatott utána a vén boszorkány. Egy szempillantásra otthon volt a király udvarában.

- Na - mondta a király a leánynak -, itt van a szépen szóló aranykacsa is, most már csakugyan feleségem lész te.

- Jaj, még nem lehet - mondta a lány -, míg az aranyszőrű, aranypatkójú ménest ide nem hajtod!

- De hogy tudjam én azt idehajítani? - kérdezte a király.

- Majd idehajítja - felelt a királykisasszony -, aki elhozta a szépen szóló arany kacsát.

Hívatja a király Hamupipőkét, s mondja neki, hogy így meg úgy, idehajítsa az aranyszőrű s aranypatkójú ménest, mert különben karóba kerül a feje.

Kimegy nagy búsán Hamupipőke. Mondja, hogy mi a király parancsolatja.

- Te csak eredj, hozz négy véka kölest, négy véka égő parazsat mondta a táltos -, majd lesz, ahogy lesz.

Vitt Hamupipőke parazsat, kölest. A táltos felszipantotta az egyik orra likán a kölest, a másikon a parazsat, aztán kihúzatta magát Hamupipőkével a városból, hogy aki látta, eldőlt a kacagástól. Hanem mikor kiértek a város végére, ottan megrázkódott a táltos, lett belőle aranyszőrű, aranypatkójú s hatlábú paripa.

- No, kicsi gazdám, ülj fel a hátamra, s hunyd be a szemedet!

Volt, ami volt eddig, de ami ezután következett, az volt a valami. Olyan magasan repült a táltos, hogy Hamupipőke feje mind a csillagokat verte.

Nagy fergeteg keletkezett mindenütt, amerre repült. Egyszer jobbra, másszor balra rángatta a szél Hamupipőkét. De a szemét a világért ki nem nyitotta. Belekapaszkodott a táltos sörényébe magyarán, aztán egyszerre csak szállani kezdett lefelé a táltos, s hirtelen letoppantott, mit gondoltok, hol? A Fekete-tenger partján.

A Fekete-tengernek a túlsó partján, a selyemréten legelészett az aranyszőrű s aranypatkójú ménes.

- No most, édes gazdám - mondotta a táltos -, ássál nekem egy gödröt, akkorát, hogy én abba beleállhassak, s a fülem se lássék ki belőle.

Előrántja Hamupipőke a kardját, ami nem volt. Kezdi kapargatni a földet, de látja, hogy abból nem lesz gödör. Aztán veszi a fanyelű bicskáját, ami ismét nem volt. Kapargatja a földet, megunja a táltos, s mondja:

- Hagyjad, fiam, majd ások én gödröt magamnak.

Egyet-kettőt rúgott, s megvolt a gödör, abba beleállott szépen, s mondotta Hamupipőkének:

- Na, édes gazdám, most ezt a magas jegenyefát a gödör fölött látod-e? Te csak mássz föl rá, s én háromszor a nyerítésemmel általcsalom a tengeren a ménest. Mikor harmadszor átjönnek, akkor már nem lesznek olyan tüzesek. Te pedig ügyesen ugorj le a hátamra, de vigyázz, nehogy a hátam helyett a földre essél, mert akkor keresztülgázol rajtad a ménes, s a lelkedet is kitapossák.

Fölmászik Hamupipőke a fára, a táltos pedig kiugrott a gödörből. Megállott a tenger partján, s akkorát nyerített, de akkorát, hogy zúgott belé a tenger, s megcsendült belé az egész tartomány. Akkor aztán hirtelen visszahúzódott a gödörbe, s ím, jött az aranszörű, aranypatkójú ménes, úsztatott keresztül a tengeren. Aztán ki a partra, ottan hegyezték a fülüket, néztek jobbra-balra, mindenfelé, vajon hol az a paripa, amelyiknek a nyerítését hallották. Schol semmit sem láttak, szépen visszaúszattak a tengeren.

Másodszor is éppen így csalta át a táltos a ménest, de még harmadszor is. Csak úgy fűjtak. Szakadott ki szájukból, orrukából a kék láng, de már nem voltak olyan tüzesek. Megfáradtak egy kicsit, de a testükről csak úgy szakadt le a hab. Akkor aztán a táltos kiugrott a gödörből, Hamupipőke pedig ügyesen leugrott a hátára, azzal uccu neki, vágatott a táltos, nyomában mindenütt a ménes. Még aznap ott voltak a király udvarában.

Szeme-szája tátva maradott a királynak, mikor a ménes bevágatott az udvarba, rettentő nagy nyerítéssel.

- Jere, jere - kiáltott a leánynak -, itt a ménes; enyém lesz te mostan!

- Jól van - mondá a lány -, a tied leszek. Még csak egy kívánságom van. Fejd meg a ménest, s fürödjél meg a tejében!

- De hát azt én hogy tudjam megfejni? - kérdezte a király.

- Ne búsulj - mondta a lány -, majd megfeji az, aki elhozta, s meg is fürdik az!

Hívatja Hamupipőkét a király, s parancsolja, hogy fejje meg a ménest, s fürödjék meg annak a tejében. De most csakugyan erősen búsult Hamupipőke, majd felvetette a búbanat. Ha meg is feji a ménest, de hogy fürödjék meg annak a forró-meleg tejében. Szörnyű halállal hal meg!

Mondja a táltos lónak, panasolja nagy búsan a király parancsolatját, s a táltos azt tanácsolja neki:

- Menj be a királyhoz, s kérd meg, hogy a te girhes-görhes csikód terelgethesse a kancákat a kezéd alá, s hadd lássa a te csikód szomorú halálokat, mikor beleülsz a forró-meleg tejbe.

Hiszen nem nagyon kellett kérni a királyt, megengedte jó szívvvel. Hátramegy az istállóba Hamupipőke. A ménes közé keveredik a táltos is. Oldalba rúg egyet-kettőt. Szépen megjuhászodnak mind, s mint a juhok egymás után eregéltek az istálló ajtajába, Hamupipőke keze alá. Ő pedig sorba mind megfejte, s egy nagy kád színültig tele lett zubogó, forró-meleg tejjel.

Akkor aztán Hamupipőke fölkapaszkodott a kádra, de mikor éppen belé akart ereszkedni, odamegy a táltos. Az egyik orra likán felszipantja a tejet, a másikon kiereszti. Aztán másodszor is fölszipantja, megint kiereszti. Harmadszor is föl, ismét ki, s hát a forró-meleg tej langyos-meleggé változott, s nemhogy összeégette volna Hamupipőkét, de még hétszerte szebb lett tőle.

Nézte ezt az ablakból a király meg a leány, s mondja a király nagy örvendezéssel:

- No, most csakugyan ásó, kapa s a nagyharang választ el egymástól.

- Azám - mondta a leány -, csak hogy nem te fürödtél meg, hanem a parádés kocsis. Nem leszek a tied, amíg meg nem fürdöl.

Mit volt mit tenni, lement a király, s mondta Hamupipőkének:

- No, fiam, állítsd ide a csikódat, hadd lássa az én szomorú halálomat is!

Azt hitte, hogy neki sem lesz semmi baja. De még szebb lesz, éppen, mint Hamupipőke.

Odavezeti Hamupipőke a táltost. Háromszor fölszippantja a tejet, háromszor kiereszti, arra beleugrik a király. De nem hogy hidegebb lett volna a tej, hanem forróbb lett hétszerte, s abban a szempillantásban szörnyű halálnak halálával halt meg a király.

Ott mindjárt nyakába borult az aranyhajú királykisasszony Hamupipőkének. Papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak. Az arany patkójú ménesből hat lovat befogtak, s míg Hamupipőke hazájába nem értek, meg sem is állottak.

Holnap legyenek a ti vendégeitek!

A BOLONDOK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy juhászlegény. Mit gondolt, mit nem, azt mondja az öreg juhásznak:

- Bátyámuram, menjünk be a faluba, szeretnék megházasodni!

Kérdi az öreg juhász:

- Hát van-e már jegyesed?

- Még nincs, de majd lesz, bátyámuram.

Jól van, bemennek a faluba. Ott kérdik ettől is, attól is, hogy hol van leány a háznál, aztán egy helyre beigazítják.

Bemennek a házba, otthon volt a gazda, a felesége, a leánya, s az öreg juhász mindjárt elémondja, hogy mi járatban vannak. A gazda is, a felesége is, egyszeriben azt mondták, hogy ők nem bánják: a leány eladó, a legény ügyibevaló,* egy koldustarisznyából legyen kettő.

Leültetik a vendégeket, s a gazda leküldi a leányt a pincébe, hogy hozzon fel bort. Lemegy a leány a pincébe, ottan talál egy kicsi baltát, azt a kezibe veszi, nézegeti. Aztán egyszerre elkezd sóhajtozni, keseregni magában.

- Istenem, istenem, ha én férjhez megyek, lesz nekem egy kisfiam. Annak a kicsi fiúnak Kelemenke lesz a neve. Kelemenkének lesz egy kis ködmenkéje. Ha ez a kicsi Kelemenke egyszer lejön a pincébe, s fel találja venni ezt a baltát, véletlenségből megvágja magát, s meghal. Kire marad a kis ködmenke?

Elkezdett erre sírni, de olyan keservesen, hogy a szíve is majd meghasadt belé.

Nem győzik várni, lemegy az apja a pincébe.

- Hát téged mi lelt, leányom, miért sírsz?

Elmondja a leány keserves sírással, hogy mire gondolt. Eleget vigasztalja az apja, hogy így, meg úgy, legyen eszed, leányom. De a leány csak sírt keservesen, nem akart felmenni. Utána-megy az anyja. Annak is elkesergi, hogy kire marad a kis ködmenke. Lemegy az öreg juhász. Öreg juhász után a vőlegény, s azoknak is éppen úgy elkesergi:

- Istenem, istenem, ha meghal a kis Kelemenke, kire marad a kis ködmenke?

Azt mondja az öreg juhász a vőlegénynek:

- No, öcsém, azt tanácslom neked, hogy ezt a leányt addig el ne vedd feleségül, míg három ilyen bolondot nem találsz a világon.

- Én bizony meg is fogadom a kend tanácsát - mondja a legény, s azzal otthagyták a leányt a pincében. Az öreg juhász ment vissza a tanyára, a legény pedig ment bolondok után.

Ment, mendegélt, s ért egy faluba. Betér egy házba, s hát látja, hogy ott egy ember vasvillával hányja a diót a padlásra.

- Mit csinál kend, bátya? - kérdi a legény.

- Jaj, ne is kérdezze, öcsémuram, három esztendeje hogy hányom ezt a diót, s nem tudom felhányni a padlásra.

„No - mondja a legény magában -, már találtam egy bolondot.”

Zsákot kért az embertől, abba beleszedte a diót, s fölvitte a padlásra. Aztán ment tovább.

Amint ment, mendegélt, benéz egy udvarra, s hát ott egy asszony úgy fonja a gyapjat, hogy a birkát felkötötte a rokkára. Kérdi a legény:

- Mit csinál kend, nénémasszony?

- Gyapjat fonok, öcsémuram.

- Hiszen azt nem úgy kell csinálni, nénémasszony.

Mindjárt megmutatta, hogy kell. Szépen lenyírta a birkáról a gyapjat, s mondta az asszonynak:

- No, most mossa meg, ha megszáradott, gerebenezze* meg, s úgy kösse a rokkára a gyapjat.

Azzal otthagya az asszonyt, s amint ment kifelé, mondotta magában nagy örömmel: megtaláltam a második bolondot is.

Megy, mendegél a legény, s egy olyan faluba ér, ahol éppen akkor építették fel a templomot, de a templomra nem vágtak ablakot. A bíró kiharcolta az egész falut, hogy hordjanak a templomba világosságot. Ment az egész falu, még a gyerekek is. Vittek egy-egy zsákot. A zsák száját arra tartották, amerre a nap sütött. Mikor aztán azt gondolták, hogy tele van a zsák világossággal, hirtelen bekötötték a zsák száját, szaladtak a templomba; ott a zsákot kioldották, hadd áradjon ki belőle a világosság.

Hej, mondja a legény, megvan a harmadik bolond is, de még több a háromnál. Megtanította az embereket, hogy a templomra ablakot kell vágni, s úgy lesz világosság. Azzal szépen megfordult, visszament a mátkájához, s még aznap megtartották a lakodalmat.

Itt a vége, fuss el véle!

ANDORÁS VITÉZ

Amikor a legelső magyar királyt koronázták, akkor történt, amit most elmondok nektek; hallgassatok ide.

Hej, jöttek a világ minden tájékáról királyfik, világhíres deli vitézek, s a király tiszteletére kiállottak mind, ahányan voltak, a palota udvarára, hadd lássa ország-világ, ki a legvitézebb. Volt a rengeteg sok vitéz között egy, aki egymás után döntötte porba a vitézeket: magyarokat, németeket, mindenféle nemzetségbelieket. Nem tudta senki, hogy ki s mi, miféle nemzetségből való, honnét jött, de sajdították, hogy nem magyar. Búsult István király, szomorú volt erősen, hogy ím, így meggyalázza egy idegen vitéz az ő vitézeit. Mikor aztán már egy vitéz sem volt, aki szembeálljon, jött az udvarba egy legény, kard nem volt az oldalán, buzogány nem a kezében, gyalogszerrel jött, nem cifra paripán.

- Uram király - mondotta ez a legény -, adj nekem kardot! Kiállok én ezzel a vitézzel.

Adott a király, hogyne adott volna. Senki sem tudta, hogy ki s honnét jött, mi a neve, csak a formájáról meg a gúnyájáról látták, hogy Attilának lehet az ivadéka.

Hát összecsap a két vitéz, hogy a föld is megrengett alattuk, vívtak reggeltől délig, s meg sem pihentek. Vívtak sötét estig, s ím egyszerre csak ledöndült a földre az idegen vitéz. No, volt öröm a király udvarában. Ment a király nagy örömmel a vitézhez, a vállára ütött.

- Mi a neved, fiam?

- Andorás a nevem.

- Hát legyen a te neved ezután Erős Andorás, s mert látom, hogy székely vagy, te lész ezután a székelyek vezére.

Híre ment ezután Andorás vitéznek. Erejének, vitézségének nem is volt párja messze földön. Ő verte meg Gyula herceget is, aki István király ellen fellázadott volt. Adott is a király neki várat, földet, rengeteg sokat. Jutott a fiainak, mikor meghalt, földből, várból elég.

És az Andorás nemzetség nem halt ki, él még ma is. Csakhogy most nem Andorás, hanem Andrassy a nevük.

SZÉP MIKLÓS

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon túl volt, de még az Óperenciás-tengeren is túl, túltonnan túl, volt egy szegény ember, annak egy fia, úgy hívták, hogy Miklós. Ez a legény olyan szép volt, hogy szépségének híre ment messze földre, lepingálták a képét, s úgy árulták ország-világszerte. Nem is hitták másként: Szép Miklós.

Egyszer Szép Miklós kimegy a rétre kaszálni, s amikor éppen fenné a kaszáját, leszáll elébe egy pelikánmadár, hozott a csőrében aranyos levelet, s szépen letette a földre. Fölveszi Miklós a levelet, nézi, nézi, hát igazán neki van írva. Az volt kívül a levélen:

Ajánlom a levelemet világhíres Szép Miklósnak.

Nézi belül, hát oda vajon mi van írva?

Hallod-e, te világhíres Szép Miklós, láttam én is a te képedet, szeretném látni, hogy igazán olyan szép vagy-e! Gyere hát el szép Tündérországba, menj mindenütt a pelikán után. Aki neked e levelet írja, nem más, mint Tündér Ilona, Tündérországnak a királynéja.

Vállára vetette Miklós a kaszát, bement a faluba, elbúcsúzott apjától-anyjától, minden atya-fiától, elindult Tündérországba, ment szépen a pelikánmadár után. Ment, mendegélt árkon-bokron át, erdőn-mezőn keresztül, leszakadt a testéről a gúnya, nem volt a csizmájának se sarka, se talpa, olyan rongyos volt, mint egy koldus. De szép Miklós csak ment, mendegélt a pelikán után. No, megérkezik nagy rongyosan Tündérországba, s azon rongyosan beállít a Tündér Ilona udvarába. Meglátja Miklóst egy szobaleány, szalad be Tündér Ilonához, s jelenti:

- Felséges királyné, megjött már Szép Miklós.

- Már hogy jött volna meg, ne beszélj olyan bolondot! - pattant fel Tündér Ilona, s jól pofon ütötte a szobaleányt.

Beszalad a másik szobaleány, s jelenti az is:

- Felséges királyném, itt van Szép Miklós.

Tündér Ilona ezt is jól pofon üti.

Szalad be a harmadik szobaleány, jelenti az is, hogy itt van Szép Miklós, de Tündér Ilona úgy pofon veri a szobalányt, hogy a szeme is szikrát hányt belé.

- Kitakarodj, még nem lehet itt Szép Miklós!

Ahogy kiszalad a harmadik szobaleány, be is lépett az ajtón Szép Miklós. Mondja Miklós:

- Írtad leveledben, felséges királyné, hogy jöjjenek el szép Tündérországba. Eljöttem, itt vagyok.

Megnézi Tündér Ilona a legényt.

- Jól van, Miklós, ha eljöttél, itt vagy. Eredj, menj ki az istállóba, van ott három ló, mind a három nyakig van a ganajban. Még ma takarítsd ki az istállót, etesd meg, itasd meg, keféld meg a lovakat, mától fogva ennél a három lónál egyéb gondod ne legyen.

De bezzeg elszontyolodott Szép Miklós. Na, ez ugyan szép dolog, hogy ő ezért jött Tündérországba. Most már mit csináljon, nem is mehet vissza a hazájába. Ide csak eljött a pelikán után, de hazafelé? Míg a világ s még két nap, haza nem érne magától.

Isten neki, fakeszt; kiment az istállóba, vette a lapátot, s nekikeseredett a ganéjhányásnak. Szedte, vitte, hányt, de mennél jobban hányt, annál jobban szaporodott. Csurgott róla a verejték, s leült nagy fáradtan az ajtóküszöbre, a tenyerébe temette a fejét, s akkorákat sóhajtott, hogy majd összedúvadott* az istálló. Egyszerre csak megszólal az egyik ló, mert táltos volt mind a három, s kérdi tőle:

- Hát te, mit búsulsz, Szép Miklós?

- Hogyne búsulnék - mondja Miklós -, mikor Tündér Ilona azt parancsolta, hogy takarítsam ki az istállót. Lássátok, hogy ha megfeszülök, sem vagyok képes.

- No, hallod-e - mondja a táltos -, ezen ugyan ne búsulj, feküdj le s aludj, reggelre olyan tiszta lesz az istálló, mint a tükör. De reggel kelj fel jókor, mert Tündér Ilona holnap idegen országba megy, hat hattyúval, ottan van egy világhíres templom, oda jár misére; majd elmegyünk mi is. Te csak nyúlj be a fülembe, ottan van egy dió, a dióban egy rézköntös, azt vedd magadra, királyfi sem mutat különbet majd, mint te. Mikor a templomba bemegy, mindenki terád néz, különösen Tündér Ilona. Ő majd rád mosolyog, kelletti magát, de te ne nézz senkire, föl se vedd a szemedet, s ahogy a pap áment mondott, siess ki a templomból, ülj fel rám, hogy Tündér Ilonánál hamarabb hazaérhessünk.

Úgy tett Miklós, ahogy a táltos ló tanácsolta.

Amint Tündér Ilona beszállt a kocsijába, s a hat hattyúval kiröppent az udvarról, Miklós is felült a táltosra, kiugratott az istálló tetején, hogy senki se lássa, aztán hipp-hopp! köd előttem, köd utánam, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos, s letette Miklóst a templom előtt.

Bemegy Miklós a templomba, ottan egy padba leül, nem néz sem jobbra, sem balra. De bezzeg nézték őt, hogy majd felfalták. Nézte különösen Tündér Ilona, mosolygott rá; de mindhiába, Miklós rá sem nézett, s mikor a pap áment mondott, kifordult az ajtón, nagy hirtelen fölpattant a táltosra, s hipp-hopp! köd előttem, köd utánam, úgy elnyargalt, mint a sebes szélvész. De ment utána Tündér Ilona is, üzte, zargatta a hat hattyút, ha utolérhetnék a világszép legényt, de bizony nem érték utol. Ahogy Tündér Ilona hazaért, ment tüstént az istállóba, hadd lássa, ott van-e Miklós. Ott volt bizony, csak hogy abban a rongyos ruhában, amelyikben Tündérországba jött.

Kérde Tündér Ilona:

- No, Miklós, hol, merre jártál ma?

- Nem jártam én sehol, felséges királyné, egész nap a lovakat takarítottam, etettem-itattam.

- Hát ebben s ebben a templomban nem voltál?

- Nem voltam én, felséges királyné, hogy is lettem volna?

Hát ez így eltelt, elmúlt. Tündér Ilona nem tudta meg az igaz valóságot. Elkövetkezik a másik vasárnap. Ment Tündér Ilona a templomba hathattyús kocsiján, de bizony ment Szép Miklós is a táltosnak az egyik csikáján. Hanem elébb felöltözött szépen ezüstsín ruhába. Ez is a táltosnak a fülében volt, egy kicsi dióban.

Éppen úgy volt minden, mint első vasárnap. Mindenki nézte, csodálta Miklóst, legkiváltképpen Tündér Ilona, de nézhették, csodálhatták, Miklós föl sem vetette a szemét, s mikor a pap áment mondott, kifordult az ajtón, s hipp-hopp! haza, mint a szél! Repült a hat hattyú, biztatta, üzte, zargatta* Tündér Ilona, de mire hazaért, Szép Miklós már vakarta a táltosokat rongyos ruhájában. Ment Tündér Ilona egyenest az istállóba, s kérdezte Miklóst.

- Hallod-e, Miklós, nem voltál ebben s ebben a templomban?

- Nem én, felséges királyné.

- Na, az igazán csuda. Éppen olyan legényt láttam, mint te, csak hogy más ruhában.

- Nem én voltam, felséges királyné.

Harmadik vasárnap is elment Miklós a templomba, Tündér Ilona után, de most már színarany gúnyában. De hiába mosolygott Tündér Ilona, rá sem nézett Szép Miklós. Ahogy a pap áment mondott, vágatott haza, mint a sebes szél, még annál is sebesebben.

Hej, istenem, szörnyű haragra lobbant Tündér Ilona, hogy most sem tudta utolérni azt a dali szép legényt. Ahogy hazament, lefeküdt az ágyába, s úgy kirázta a hideg, hogy azt hitték, mindjárt szörnyű halált hal. Mikor aztán egy kicsit lecsendesedett, hívhatja Miklóst, s ez jó is, de abban a rongyos ruhában, hogy aki látta rongyosságát, megesett rajta a szíve.

- Hallod-e, Miklós, mondd meg nekem a tiszta igazságot, voltál-e ebben s ebben a templomban?

- Nem voltam én, felséges királyné, hogy is lettem volna, nincs vasárnapja a szolgának.

- Na, ez igazán világ csodája - mondotta Tündér Ilona. - Szakasztott olyan legényt láttam, mint te, csak hogy színarany ruhában, nem ilyen rongyosban.

Többet nem szólt Tündér Ilona, s Szép Miklós kiment az istállóba.

Mondja az öreg táltos Miklósnak:

- Na, fiam, csak öltözz fel ismét a rézgúnyába, kimegyünk a Tündér Ilona kertjébe, éppen az ablak alá, ott te táncoltatsz engem, de járok is én olyan táncot, hogy tudom, istenem, elmúlik a betegsége Tündér Ilonának, kiszökik az ágyából, az ablakhoz szalad, szeme-szája tátva marad a csudálkozástól.

Felöltözik Miklós a rézgúnyába, felpattan az öregebb táltosra, kiugratnak a Tündér Ilona kertjébe, ottan táncra kerekedik a táltos, forog egy helyben, mint a forgószelel, rúgja a port az égis, s nyerit akkorákat, hogy megcsendült belé a világ. Hallja ezt Tündér Ilona, szalad az ablakhoz, nézi, mi van a kertben, s hát az a dali szép legény, éppen az, akit a templomban látott, az táncoltatja lovát az ő ablaka alatt.

Lekiált Tündér Ilona:

- Gyere fel, gyere fel, te világszép legény!

Miklós rá sem nézett.

Lekiált másodszor.

Miklós rá sem nézett.

Lekiált harmadszor:

- Gyere fel, gyere fel, tudom, meg nem bánod!

Rá sem nézett Miklós, tovább táncoltatta lovát.

Hej, megmérgeződött Tündér Ilona, küldte az inasokat, szaladjanak a kertbe, s hozzák fel tüstént azt a rézgúnyás legényt. De mire az inasok leszaladtak, a táltos keresztülugratott a kerítésen, be az istállóba, de úgy, hogy senki lélek nem látta.

Jelentik Tündér Ilonának, hogy volt rézgúnyás világszép legény, nincs rézgúnyás világszép legény.

Küld le egy szobaleányt az istállóba, szaladjon, mint a szél, nézze, mit csinál Miklós. Szalad a szobaleány, benéz az istállóba, hát Miklós a lovakat vakarja a rongyos ruhájában. Jelenti a szobaleány:

- Felséges királyné, Miklós a lovakat vakarja. Olyan a ruhája, hogy szakad a rongy le róla.

De még betegbb lett erre Tündér Ilona, hétszer rázta ki a hideg egymás után.

Másnap mondja megint az öreg táltos:

- No, édes gazdám, nyúlj be a fülembe, vedd ki onnét az ezüstdiót. Abban van az ezüstgúnya. Vedd fel, s menj az egyik csikómon Tündér Ilona kertjébe. Majd meglátod, hogy meggyógyul a királyné, csak elkezddjen táncolni az ablak alatt. Mikor kihajlik az ablakon, te ugrass fel hozzá, csókold meg háromszor, de akárhogy hívjon, csalogasson, be ne menj a szobájába. Te csak ugorj le a csikóm hátáról, mintha leesnél, egy kicsit majd betörik a homlokod, de se baj, ebsont hamar forr. Amikor te leesel, Tündér Ilona lehajítja hozzád a selyemkendőjét, hogy kösd be a fejedet. Aztán ismét hív: „Gyere be, gyere be! Vetek neked puha selyemágyat, meggyógyítlak!” De te csak azt mondjad neki: „Mindjárt jövök, felséges királyné, csak előbb megfogom a paripámat, mert különben nagy kárt tesz a kertedben.” Eszedben se legyen, hogy bemenj hozzá. Szökjél föl a csikód hátára, ugrass át a kerítésen, s be az istállóba.

Felöltözik Miklós az ezüstgúnyába, beugrat a táltos csikón Tündér Ilona kertjébe, ott az ablak alatt volt egy réztányér, arra ráugrott a csikó, elkezdd rajta táncolni körbe-karikába, fel-felugrott, visszaugrott, hogy nagyokat csendült belé a kert, a palota. De bezzeg szaladott is az ablakhoz Tündér Ilona. Egyéb sem kellett Miklósnak, felugratott az ablakba, háromszor megcsókolta Tündér Ilonát, de azzal le is fordult a csikó hátáról, puff, leesett a kertbe, elborította a vér a homlokát, nagyot sikoltott Tündér Ilona, leoldotta fejéről selyemkendőjét, ledobta.

- Kösd fel a homlokodra - kiáltott Miklósnak -, s gyere fel énhozzám! Vetek neked puha selyemágyat, éjjel-nappal ágyad mellett leszek, s meggyógyítlak téged.

Mondta Miklós:

- Megyek mindjárt, felséges királyné, csak előbb megfogom vágató lovamat, ne tapossa össze sok szép virágodat.

No, a csikót megfogta Miklós, fel is pattant rája, keresztül is ugratott a kerítésen, de bizony várhatta Tündér Ilona, nem ment föl a palotába. Visszavágtatott az istállójába. Várja, várja Tündér Ilona, de hiába várja. Küldi a szobaleányt, menjen az istállóba, nézze meg, hogy Miklós mit csinál? Megy a szobaleány, vissza is jó mindjárt, s jelenti, hogy Miklós a lovakat vakarja.

- Milyen ruha van rajta? - kérdi a királyné.

- Csupa ringy-rongy, felséges királyné.

- No, ha ringy-rongy, nesze! - s jól pofon ütötte a szobaleányt. Azzal lefeküdt az ágyába keserves sírással, kirázta a hideg hétszer egymás után.

Mikor egy kicsit lecsöndesedett, fölkelt az ágyából, s maga ment ki az istállóba. Gondolta, ha Miklós volt az a dali szép legény, hiába van rongyos ruhában, mégis megismeri, mert a homlokán lesz az ő selyemkendője. Azám! De amint Miklós az istállóba ért, leoldotta fejéről a selyemkendőt, az öreg táltos háromszor ráfűjt a homlokára, s híre-nyoma sem volt a sebnek.

Kérdi a királyné:

- No, Miklós, hol voltál ma, nem voltál a kertben?

- Nem én, felséges királyné. Hajnal óta a lovakat takarítom.
- Ne tagadd, Miklós, mondd meg az igaz valóságot, s te léssz ez órában Tündérország királya!
- Nem voltam a kertben, felséges királyné.
- Mutasd a homlokod.

Nézi, nézi Tündér Ilona, nem volt azon seb, de még csak karmolás sem. Kimegy az istállóból a királyné nagy búsan, ahogy kiment, megszólal az öreg táltos:

- Na, édes gazdám, holnap a másik csikóval menj a kertbe, táncoltasd meg azt is. Holnap majd neveden szólít Tündér Ilona, de akkor csakugyan ugrass be a szobájába. A többi a te dolgod.

Felöltözik másnap Szép Miklós a színarany gúnyába, beugrat a táltos csikón a királyné kertjébe, ugratja, táncoltatja az ablak alatt a réztányér közepén, de csengett-bongott az, hogy ég-föld megcsendült belé. Megnyílik az ablak, kiszól Tündér Ilona:

- Jere fel, jere fel, világhíres Szép Miklós, tiéd a palotám, tiéd az országom, tiéd vagyok én is!

Egyet ugrott a táltos csikó, s hopp, bent volt a szobában Szép Miklós, ott egymás nyakába borultak.

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Mindjárt csaptak nagy lakodalmat, volt nagy dínomdánom, hejehuja, cimbalomszó; járták a kállai kettőst, hogy csak úgy döngött a palota földje.

Aztán telt-múlt az idő, éltek nagy vigasságban. Eltelik egy hét, eltelik két hét, eltelt bizony több is, s mondja egyszer Tündér Ilona:

- No, édes uram, énnekem most nagy útra kell mennem, de te csak maradj itthon, hogy gazda nélkül ne legyen a ház, hanem hallgass jól reám. Van a palotámban háromszázhetvenhét szoba, háromszázhetvenhatban járhatsz-kelhetsz, de a háromszázhetvenhetedikbe be se nézz, mert bizony mondom neked, holtod napjáig megsíratod.

Elbúcsúztak egymástól. Felült Tündér Ilona hathattyús kocsijába, de még ki sem szállott az udvarból, nem volt maradása Miklósnak, s megy a háromszázhetvenhetedik szobába a boldogtalan. Hát, uramteremtőm, mi volt ott! A falra volt szegezve egy tizenkét fejű sárkány, rettentő nagy vasszegekkel le volt szegezve a jobb szárnya, a bal szárnya, s le a lába. Megszólal a sárkány, mondja Miklósnak:

- Hallod-e, te világhíres Szép Miklós, adj nekem egy pohár vizet, s bizony mondom, egy világot adok érte.

Ad neki Miklós egy pohár vizet, már hogyan adott volna, s ím, abban a szempillantásban kiszabadult a sárkánynak a jobb szárnya.

- Köszönöm, Szép Miklós, adj még egy pohár vizet, egy világot adok azért is.

Ad neki Miklós még egy pohár vizet.

Erre kiszabadult a sárkánynak a bal szárnya.

- Hej, világhíres Szép Miklós, ha még egy pohár vizet adnál, azért is adnék neked egy világot.

- Hát én hogyan adnék - mondja Miklós -, adok én jó szívvel.

Adott neki még egy pohár vizet, s azzal hopp! talpra szökött a sárkány, egy szó nem sok, annyit sem szólt Miklósnak, még isten áldjont sem mondott, kiszaladt a palotából, utána Tündér Ilonának, mint a sebes szélvész. Amerre szaladt, kerekedett mindenütt rettentő nagy

fergeteg, levitte Tündér Ilonát a levegőégből a földre, hattyústul, kocsistul, mindenestül, akkor aztán megragadta a tizenkét fejű sárkány, és sebes szélnél sebesebben vitte nagy Sárkányországba. Szaladnak fel a palotába a tündérek szörnyű nagy jajgatással, jelentik Miklósnak, hogy a tizenkét fejű sárkány elvitte a királynét. De még csak most esett le az álla Miklósnak. Hogy is lehetett olyan boldogtalan, hogy azt a cudar sárkányt megszabadította! Hát most mit csináljon, merre menjen, merre van nagy Sárkányország, napkeletre-e vagy napnyugatra, északra vagy délre? Nem volt maradása a palotában, kiszaladt az udvarra, hátra az istállóba, ott nyakába borult az öreg táltosnak, s úgy sírt, mint egy gyermek. Kérdi az öreg táltos:

- Mért sírsz, édes gazdám?

- Hej, hogyne sírnék-rínék, édes lovam, mikor elrabolta a feleségemet a tizenkét fejű sárkány, nagy Sárkányországba.

- No bizony, ha sírsz, nem is ok nélkül sírsz, mert van ám a tizenkét fejű sárkánynak egy vasderes, háromlábú táltos paripája, többet tud az egyedül, mint mi hárman. De hát, édes gazdám, ülj fel a hátamra, ahogy lesz, úgy lesz. Próbáljunk szerencsét!

Nem kellett, hogy kétszer mondja, felpattan Miklós az öreg táltosra, vágattak, mint a sebes szél, hegyen túl, völgyön túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, aztán csak egyet ugrott, kettőt szökött, ott voltak nagy Sárkányországban, ottan is a sárkánykirály udvarában. Nem volt honn a tizenkét fejű sárkány, de honn volt Tündér Ilona, s ahogy meglátta Szép Miklóst, kiszalad elébe, megölelik, megcsókolják egymást, s hopp! föl is kapja Miklós a nyeregbe. Azzal nekiiramodik a táltos, s repült, hogy csak úgy zúgott a levegőég.

Jó haza a tizenkét fejű sárkány, s hallja, hogy a vasderes paripa nyerít, dobrokol szörnyen, szalad az istállóba, s rákiált nagy mérgesen:

- Nye, te, nye, hogy a kutyák egyék meg a húsoadat, talán bizony sem szénát, sem zabot nem kaptál eleget, hogy olyan erősen dobrokolsz!

- Szénám is van, zabom is van - mondja a vasderes -, de neked nincsen Tündér Ilonád.

- Hát, ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e? - kérdi a sárkány.

- Ehetsz is, ihatsz is, alhatsz is, még két véka mogyorót is megtörhetsz, meg is eheted, akkor is utolérem Szép Miklóst.

Fölment a sárkány a palotába, evett-ivott, amennyi belefért, aztán aludott, mint a bunda. Mikor fölkel, megtört két véka mogyorót, azt mind egy szemig megette, akkor kiment az istállóba, felült a vasderesre, s halljatok csudát, az csak egyet ugrott, kettőt szökött, s utoléerte Szép Miklóst. Megfogja Miklóst a sárkány, s azt mondja neki:

- No, világhíres Szép Miklós, emlékszel-e, hogy három világot ígértem neked? Egyet már akkor adtam, amikor megszabadultam, mert megölhettelek volna. Most adom a második világot, mert most is megölhetnélek, de nem öllek meg, meghagyom az életedet. De úgy kerülj vissza még egyszer az én országomba, hogy szörnyű halálnak halálával halsz meg!

Azzal csak általkapta a nyergébe Tündér Ilonát, és vitte vissza nagy Sárkányországba.

Hazamegy Szép Miklós nagy búsan, de nem volt otthon maradása, indul vissza az öreg táltos egyik csikáján. Szerencséjére a sárkányt másodszor sem találta honn, de ahogy fölkapta nyergébe Tündér Ilonát, elkezdett nyeríteni, dobrokolni a háromlábú vasderes, s mindjárt otthon termett a tizenkét fejű sárkány. Szalad az istállóba, rákiált a deresre:

- Hogy a farkasok egyenek meg, minek dobrokolsz, talán bizony megint nincsen szénád, zabod?

- Szénám is van, zabom is van, de neked nincsen Tündér Ilonád, elvitte Szép Miklós.

- Ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

- Ehetsz is, ihatsz is, alhatsz is, még egy véka diót meg is törhetsz, úgy is utolérjük Szép Miklóst.

Evett-ivott, aludott a sárkány, megtört egy véka diót, aztán utána Szép Miklósnak.

Még a határáig sem ért nagy Sárkányországnak Szép Miklós, utolérte a sárkány.

- Na, Szép Miklós, három világot ígértem neked, kettőt már adtam, most adom a harmadikat. De jól megjegyezd, hogy többet igazán nem adok.

Azzal csak kikapta az öléből Tündér Ilonát, s visszavágtatott vele a palotájába. Búsult Szép Miklós, olyan szomorú volt az arca, mint a háromnapos esős idő. Otthon elegyezik az öreg táltossal, hogy még egyszer próbáljon szerencsét, ámbátor hiába, mert a tizenkét fejű sárkány most csakugyan irgalom nélkül megöli.

- Hanem, ha már így van, hát legyen így - mondja az öreg táltos. - Eredj, édes gazdám, a kisebb csikómon, az valamivel sebesebb. Vigy magaddal egy zsákot, hogyha ízzé-porrá törne a sárkány, legyen, amibe felszedje a csontodat az én fiam.

Visszamegy Szép Miklós nagy Sárkányországba, s ím, Tündér Ilonát éppen a kapuban találja. Szót se szól, csak felkapja nyergébe, s azzal neki, repült a csikó, mint a sebes szélvész. De bezzeg a vasderes is elkezdett nyeríteni, dobrokolni, rúgta széjjel a gyémántpadlást. Szaladt haza a tizenkét fejű sárkány.

- No, te kutyának való, hogy a hollók vájják ki a szemedet, mit nyerítesz, mit dobrokolsz olyan cudarul! Szénád, zabod nincs tán elegendő?

- Szénám is van, zabom is van, de neked nincsen Tündér Ilonád, elvitte Szép Miklós.

- Hát most ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

- Ehetel is, ihatol is, alhatol is, diót is törhetsz, de csak egy fél vékát.

Eszik-iszik, alszik a sárkány, aztán megtör nagy sebesen egy fél véka diót, azt is megeszi, azzal utána Szép Miklósnak. Egyet ugrott, kettőt szökött a vasderes, mindjárt utolérte Szép Miklóst.

- No, világhíres Szép Miklós - kiáltott a sárkány -, három világot ígértem neked, meg is adtam mind a hármát, most már többel nem tartozom neked!

Azzal megfogta Szép Miklóst, s úgy levágta a rettentő magasságból a földre, hogy ízzé-porrá törött minden porcikája. Tündér Ilonát pedig szépen a nyergébe vette, s visszavitte a palotájába. Leszállott a táltos csikó a földre, ottan összeszedte Szép Miklósnak minden csontját-bontját, porcikáját, belevarrta a zsákba, hazavitte. Otthon az öreg táltos háromszor ráfűjt, s ím, halljatok csudát, Szép Miklós egyszerre megelevenedett, s hétszerte szebb volt, s erősebb, mint annak előtte. Hát most már mit csináljon? Háromszor próbált szerencsét, s hiába. Volt szép Tündér Ilona, nincs szép Tündér Ilona.

- Hallod-e, édes gazdám - mondja az öreg táltos -, még ne add búnak árva fejedet. Menj el ide meg ide, nagy Meseországba, ottan lakik egy vén boszorkány, annak van három táltos paripája, azok között van egy négylábú vasderes csikó, az édes testvére annak a háromlábú vasderesnek, amelyik a tizenkét fejű sárkánynál van. Ezt a három lovat még senki ezen a

világon meg nem tudta őrizni. Próbálj te szerencsét! Menj el a vén boszorkányhoz, ha ki tudod szolgálni nála az esztendőt, akármit ígér neked, egyebet ne fogadj el, csak azt a négylábú vasderes csikót. Három napig kell őrizned a három táltost, s mindig eltűnnek a szemed elől; de ne félj, ott leszünk mind a hárman. Egyszer három farkas, másszor három agár s harmadszor három róka képében. A vén boszorkány országának a határán két gyilkos sárkány áll, be csak beeresztenek, de mikor ki akarsz jönni, össze akarnak szaggatni. Kérj a vén boszorkánytól a szolgálatodért még három bárányt, egyet dobj az egyik sárkánynak, egyet a másiknak, a harmadikat mind a kettőnek, azon összemarakodnak, s te szépen megszabadulsz.

Elmegy Szép Miklós, megy, mendegél hetedhét ország ellen, a hetedik nap megérkezik nagy Meseországba, nagy Meseországban a vén boszorkány udvarába. Bemegy a boszorkányhoz, köszön illendőképpen.

- Adjon isten, jó napot, öreganyám!

- Köszönd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben élve ki nem mégy innét! Mi jóban jársz, fiam?

Mondja Szép Miklós, hogy hallotta a hírét a lovainak, hogy azt senki meg nem tudja őrizni, ő szerencsét próbál.

- Jól van, fiam, de látod-e, kilencvenkilenc legénynek már karóban a feje. A tied is oda kerül, hogyha meg nem őrzöd.

- Nem bánom én, öreganyám, csak adja a kezemre.

Na, kezére adja a vén boszorkány Szép Miklósnak a három lovat. De milyen lovak voltak azok! Sánta, bogos mind a három. Meg lehetett számlálni az oldalbordájukat. Jól van, kihajtja a három lovat a selyemrétre, s ahogy kihajtja, csak megcsapja az arcát valami álomszellő, s ott, abban a helyben elalszik. Egyszer fölébred, dörzsöli a szemét, néz mindenfelé, s hát a lovakat nem látja. Elindul a selyemréten, ment nagy búsan elébb, elébb, kereste a lovakat, de nem találta. Hát, uramisten, csak elejébe toppan három farkas. Megszólal az öregebbik:

- Ne búsulj, Miklós, mindjárt előkerítjük mi a lovaiddat! Látod-e amott azt a három bárányt? Azok a te lovaidd. Mi majd ide tereljük, te meg a legnagyobbik bárányra ülj fel. Abban a pillanatban mind a három visszaváltozik lónak, s te menj haza velük szépen.

Éppen úgy tett, ahogy az öreg farkas mondta, s Miklós estére hazavitte a három lovat.

Hej, uramisten, mérgelődött a boszorkány, de nem szólt Miklósnak semmit, hanem egy vasrudat megtűzesített, azzal kiment az istállóba, megverte mind a három lovat, hogy csak úgy nyögtek, nyerítettek szegények, s azt mondta nekik:

- Megálljatok, kutyák! Ha még egyszer elfog az a legény, lenyúzom a bőrötöket!

Pedig elfogta Miklós másnap is. Akkor nyulakká változtak a lovak. De jöttek a Miklós táltosai agár képében, s elfogták a nyulakat. Még a föld is sírt belé, úgy megverte a boszorkány a három táltost. De verhetette, harmadnap is elfogta Miklós. Akkor csirkévé változtak a vén boszorkány lovai, de eljöttek a Miklós táltosai is, három róka képében, közrevették a csirkéket, Miklós egyre rápattant, mindjárt lovakká változtak, s vitte haza őket.

- Na, Miklós - mondta a vén boszorkány -, kiszolgálád az esztendőt. Ilyen szolgát még nem láttam napom csillagjában, kívánj, amit akarsz, akármit adok.

- Nem kívánok én sokat, öreganyám, csak adja nekem ezt a sánta, bogos csikót, ezt a vasderes szőrűt, ni. Aztán adjon még három bárányt, öreganyám, hadd legyen, amit egyem az úton.

Nagyot kacagott a vén boszorkány.

- Ó, te világ bolondja, te, mit akarsz avval a sánta csikóval? Hisz a városból sem tud az kimenni.

- Nem bánom én, öreganyám, csak adja nekem.

- Te bolond, te, gyere az istállómba, nézd, ott van egy sereg aranyszőrű paripa, válaszd, amelyik neked tetszik.

- Nem kell nekem, öreganyám, adja nekem ezt a sánta csikót.

Ígért a vén boszorkány ezüstöt, aranyat, gyémántot annyit, amennyit elbír, de hiába. Miklós-nak a sánta csikó kellett.

Mit volt mit tenni, a vén boszorkány odaadta a sánta csikót, s adott még neki három bárányt. Aztán mikor Miklós elment, felment a háza tetejére, vitt magával egy vékát, arra ráült, s úgy nézte Miklóst, amint nagy kínlódással cipelte a három bárányt, s húzta a kötőféknél fogva a sánta csikót. Mikor kiértek a város végire, megszólal a csikó:

- Nézz vissza, édes gazdám, mit látsz?

Visszanéz Miklós, s azt mondja:

- Nem látok én most semmit, a vén boszorkány már nem ül a házon.

- Nem ül bizony - mondja a csikó -, mert az ott ül már az anyám hátán. Látnod-e a fejed felett azt a nagy fekete felleget? Abban nyargal a boszorkány. De most imádkozzál, mert olyan jégeső szakad ránk, hogy isten csudája lesz, ha itt nem hagyod a fogadat.

Hát abban a pillanatban megdördül az ég, s hallatszik a fekete fellegből éktelen kiabálás, szörnyű nyérezés. A vén boszorkány volt, aki kiabált, s az öreg táltos, aki nyérezett. A csikaja után nyéreztetett: csalogatta vissza.

- Ne félj, édes gazdám, nem megyek én vissza többet. Tudom, majd utánam jön az anyám is, a testvérem is.

Abban a szempillantásban keresztülvetette magát a fején, s lett belőle egy olyan gyönyörű szép paripa, hogy szép Miklósnak szeme-szája tátva maradt.

- Ülj a hátamra, édes gazdám!

Felül Miklós, de szakadni is kezd a jégeső abban a szempillantásban, mintha dézsával öntötték volna. Áldott szerencséje volt Miklósnak a hosszú aranyhaja; ezzel betakarta magát, betakarta lovát, szakadhatott a jégeső, semmi baja sem lett. Akkor aztán egyet ugrott, kettőt szökött a négylábú vasderes, s ott voltak nagy Meseország határán. Ott állott istrázsát két sárkánykígyó, s közrefogták Miklóst. Dob egy bárányt az egyiknek, az bekapja, dob egyet a másiknak, az is bekapja, akkor megint nekiestek Miklósnak; de Miklós most középük dobta a harmadik bárányt. Hagyták Miklóst, fogták a bárányt, húzták, rángatták, összeverekedtek rajta. Azalatt Miklós, hipp-hopp! túl volt nagy Meseország határán.

- Na, édes gazdám - mondja a vasderes -, ha nem mondom, úgy is tudom, merre van a szíved kívánsága. Csak kapaszkodj jól belém, viszlek nagy Sárkányországba.

Repült, mint a sárkány, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben. Egyszerre csak, topp! letoppintott a tizenkét fejű sárkány udvarán. Ablakban könyökölt Tündér Ilona, sírt akkor is keservesen, siratta Szép Miklóst. Azt hitte, hogy meghalt Miklós szörnyű halálnak halálával. Hej, istenem, ez volt csak az öröm! Ölelték, csókolták egymást, aztán fölkapta Miklós a nyergébe Tündér Ilonát, fölemelkedett a négylábú vasderes a levegőégbe, mint a nyíl, s repült, mint a madár, mint a gondolat, még a gondolatnál is sebesebben. Aludott a tizenkét fejű

sárkány, egyszerre csak fölriad az álmából, hallja, hogy nyerít a háromlábú vasderes, kinéz az ablakon, s hát az istállót is széjjelrúgta már. Szalad le esze nélkül.

- Mi bajod van, hogy a farkasok egyenek meg! Szénád, zabod nincsen elegendő?

- Szénám is van, zabom is van, de nincs neked Tündér Ilonád, elvitte Szép Miklós.

- Ehetem-e, ihatom-e, alhatom-e?

- Ehetel is, ihatol is, alhatol is, úgysem érjük utol. Az én bátyám, a négylábú vasderes vitte el.

- Hej, kutya egye meg a májad - ordított a tizenkét fejű sárkány -, utol kell érned, ha hetvenhét lába van is a bátyádnak!

Fölszáll a háromlábú vasderes a levegőégbe, utána szép Miklósnak, de mikor egy hajításnyira közeledett hozzá, visszanyerít a négylábú vasderes az öccsének. Azt nyerítette, hogy:

- Vesd le!

De már azt a mondást senki más nem értette, csak ők ketten. Hej, nagyot ugrik a háromlábú vasderes, felugrott éppen a csillagos égig, ott a farát fölvetette, s úgy ledobta a tizenkét fejű sárkányt, hogy a hetvenhetedik porcikája is ízzé-porrá törött. Most már szépen hazamehettek, Szép Miklós és Tündér Ilona. Csaptak újra nagy lakodalmat, s éltek ezentúl nagy békességben, boldogságban.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A KAKAS ÉS A PIPE

Egyszer volt egy kakas meg egy pipe. Meghalt szegénykének az asszonyuk, nem volt mit egyenek, s elbujdostak az erdőbe. Amint ott mennek, mendegélnek, a pipe talál egy vadkörtét, bekapja. Azám! De nagyobb volt a körte, mint a pipe gégéje, s megakadott.

- Jaj - mondja a pipe - szaladj, édes kakaskám, hozz egy csepp vizet, mert mindjárt megfulladok!

Elszalad a kakas a kúthoz, s kéri:

- Adj, kút, egy csepp vizet, hadd viszem a pipének, mert megfullad a körtétől!

- Adok én jó szívvel - mondja a kút -, ha koszorút hozol szép leánytól.

Szalad a kakas a szép leányhoz.

- Szép leány, adj nekem egy koszorút, koszorút viszem kútnak, kút nekem vizet ad. Vizet viszem a pipének, hogy meg ne fulladjon szegényke a körtétől.

Mondja a leány:

- Adok én jó szívvel, ha tejet hozol nekem a tehéntől.

Szalad a kakas a tehénhez, mondja:

- Tehén, adj nekem tejet! Tejet viszem leánynak, leány nekem koszorút köt, koszorút viszem a kútnak, kút nekem vizet ad, vizet viszem pipének, hogy meg ne fulladjon a körtétől.

- Adok én jó szívvel - mondja a tehén -, ha szénát hozol nekem.

Szalad a kakas a rétre, de a rét nem ad addig szénát, míg kaszát nem hoz a boltból.

Jaj, istenkém, szalad a kakas a boltba, kéri szépen:

- Bolt, adj kaszát, kaszát viszem a rétnak, rét ad szénát, szénát viszem tehénnek, tehén ad tejecskét, tejecskét viszem szép leánynak, szép leány ad nekem koszorút, koszorút viszem a kútnak, kút ad vizet, vizet viszem pipének, mert különben szegény megfullad a vadkörtétől.

Mondja a bolt a kakasnak:

- Hozz előbb pénzt, kakaskám, addig nem adok kaszát.

Szaladt szegény kakaska mindenfelé nagy búsan, aztán megállott egy szemétdombon, s ottan addig kipirgászott-kapargászott, míg egy krajcárkát nem talált.

Uccu! szalad a krajcárkával, vitte a boltnak, bolt mindjárt adott kaszát, ment a réthez. Rét adott szénát. Szénát vitte tehénnek, tehén adott tejecskét. Tejecskét vitte szép leánynak, szép leány kötött koszorút. Koszorút vitte a kútnak, kút adott vizet. Vizet vitte pipének. Haj, de mire odavitte, megdőglött a szegény pipéske.

Ha a kakas a vizet egy kicsit előbb vitte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

FIRTOS ÉS TARTOD

Hej, régi vár még ez a Firtos vára is! Tündérek építették, még azon melegiben, hogy az Úristen a világot megteremtette. Mikor a tengervíz lefolydogált, szűrődött a föld színéről, egy gyönyörűséges tündér-királykisasszony szállott a fellegek közül ennek a magas hegynek a tetejébe, ott letelepedett a többi tündérekkel, s mindjárt elhatározták, hogy egy szép várat építenek oda. Ezt a tündér-királykisasszonyt Firtosnak hívták, de volt neki egy leánytestvére még, egy Tartod nevű, aki átalakodott rossz teremtés volt, s mindig irigykedett Firtosra.

No, hozzálátnak a tündérek a várépítéshez, dolgoznak serényen, éjjel-nappal. Arra vetődik Tartod, s azt mondja Firtosnak irigykedve:

- Azért is megmutatom, hogy ma éjfélig szebb várat építék a tiednél, s ennek a tiednek elvitetem a fundamentumkövét* az én váramba.

Firtos vára készen is volt már este, a tündérek nagy örömben tüzeket gyújtottak a vár falain, s úgy táncoltak körülötte. De éjfélkor csak ott termett Tartod az ő gonosz tündéreivel, egy szempillantásra kifeszítették a Firtos várának fundamentumkövét, nagy hirtelenséggel kifűrták, vasrúdra húzták, s úgy repültek vele Tartod vára felé. Repültek a gonosz tündérek a fundamentumkövel, de mikor Korond fölé érkeztek, s a kakasok éppen éjféltre kukorékolnak, a vasrúd kettétörött, a kő leesett a Korond vizébe. Most is ott van, aki nem hiszi, nézze meg a „likas követ”. De mikor a kő leesett, összeomlott Tartod vára is...

A ZÖLD KIRÁLY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, volt egyszer egy gazdag boltos, s annak három fia. Annyi volt a pénze ennek a boltosnak, hogy maga sem tudta, mennyi. De bezzeg nem is adta boltosságra a fiait, hanem járatta mindenféle iskolába, küldötte idegen országokba, s olyan módosan kineveltette mind a hármat, hogy aki nem tudta, bizony nem mondta volna, hogy ezek boltos ember gyerekei, azt gondolta mindenki, hogy igazi hercegek.

Egyszer egy reggel azt mondja az idősebbik fiú az apjának:

- Hej, édesapám, milyen csudaálmot láttam az éjjel.

- Mondjad, fiam, mondjad.

- Hát azt láttam, édesapám, hogy a nagyobbik öcsémmel ketten elmentünk a zöld király országába. Volt a zöld királynak három szép leánya, s kihirdettette ország-világ előtt, hogy annak adja legidősebb leányát, aki egy magas jegenyefa legfelső ágán ülő bagolyfiút éppen a szíve közepén talál. Volt sok herceg, gróf s báró, ki szerencsét próbált, de csak én lőttem a bagolyfiú szíve közepébe. Enyém is lett a királykisasszony.

- No, ez igazán szép álom volt - mondja a boltos. - Hát te, fiam kérdi a középsőt -, láttál-e valami álmot?

- Bizony láttam én is, édesapám. Én is ott voltam a zöld király udvarában, s én a középső királykisasszonyért vetélkedtem. Azt mondta a király, hogy annak adja a középső leányát, ki legmesszebb tud hajítani parittyából. Sokan próbáltak szerencsét a parittyával is, de olyan messze, mint én, egy sem hajított. Nekem is adta a király a középső leányát.

- Ez is szép álom volt, igazán szép álom - mondja a boltos. - Hát te, fiam - kérdi a legkisebbiket -, álmodtál-e valamit?

- Én is álmodtam, édesapám. Én is ott voltam a zöld király udvarában, enyém is lett a legkisebbik leánya, de hogy s mint lett enyém, azt már meg nem mondom.

- Jól van, édes fiam - mondja a boltos -, hiszen ha meg nem mondom, úgyis szép álom volt.

- Na, édesapám - mondja a legidősebb fiú -, nekem már nincs is itthon maradásom. Csináltasson nekem bíborvörös gúnyát, arannyal, gyémánttal kivert kardot, vegyen nekem drága szép paripát, hadd megyek a zöld király országába, szerencsét próbálni.

- De bizony nekem sincs maradásom - mondotta a középső fiú -, megyek én is a bátyámmal.

- Hát te, fiam - kérdezte a boltos a legkisebb fiát -, mégy-e a bátyáiddal?

Mondotta a fiú:

- Nem megyek én, édesapám, jól ráérek én még.

Vesz a boltos két szép lovat, olyat, hogy nem volt annál külön az egész országban. Vesz drága, bíborvörös gúnyát, arannyal, gyémánttal kivert kardot, s mindjárt el is indult a két idősebb legény szerencsét próbálni.

Mennek, mendégélnek hetedhét ország ellen, s megérkeznek a zöld király városába. Hát a zöld király udvarában csakugyan össze voltak gyűlve hercegek s grófok, éppen úgy, amint álmodták, s lövöldöztek a bagolyfiúra, mely a jegenyefának a legfelső ágán gubbaszkodott.

Bemennek a boltoslegények is, de bezzeg nem mondták, hogy az apjuk boltos, azt mondták, hogy ennek s ennek a hercegnek a fiai. S bizony el is hitték, mert olyan ragyogó, fényes gúnyában voltak, hogy csakugyan beillettek hercegeknek.

Na, fogadta is a zöld király nagy tisztességgel. Puskát adnak a legidősebb kezébe, megcélozza a bagolyfiút, s éppen a szíve közepén találta. Övé is lett a legidősebb királykisasszony.

Következett az öccse. Az meg a legmesszebb hajított a parittyából, s övé lett hát a középső királykisasszony. A harmadik királykisasszonyért még nem kellett vetélkedni, mert az még kicsike volt.

Ott mindjárt megtartották a lakodalmat, s a zöld király nem is eresztette haza a fiúkat. Adott mind a kettőnek akkora darab földet, hogy országnak is elég nagy lett volna, s éltek nagy urasan.

Telik-múlik az idő, egyszer csak azt mondja a legidősebb fiú:

- Hej, öcsém, rossz álmot láttam az éjjel.

- Mit, bátyám, mit?

- Azt láttam, hogy leégett a házunk, le mindenünk, s az édesapám az isten szabad ege alatt maradott, mint egy koldus.

- Na, látod - mondja a középső fiú -, én éppen azt láttam álmomban, csak nem akartam mondani.

Ott mindjárt azt határozzák, hogy hazamennek, s visznek egy-egy zsák aranyat az apjuknak. A feleségüknek nem mondták meg, hová, merre mennek, csak fölvetettek egy-egy zsák aranyat a nyereg kapájára, azzal elindultak, mentek hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül, addig mentek, míg haza nem értek.

Hát, édes istenem, csakugyan úgy volt, ahogy álmodták. Még csak egy kötője* sem volt a boltosnak, s mit volt mit tenni szegény fejének, csordapásztor lett a fiával.

Na, most már nem kellett pásztorkodni, volt ismét pénz, amennyi csak kellett. Akkor aztán a két idősebb fiú visszafordult Zöldországba, de most már magukkal vitték az öccsüket is. Nem valami jó szívvvel vitték, mert attól tartottak, hogy amilyen bolond, szókimondó az öccsük, még majd kikotyogja, hogy ők nem hercegek. De az apjuk addig kérte, addig mondta: vigyétek el, fiaim, az öcséteket is, hadd legyen belőle is valami, hogy nagy kelletlenül elvitték magukkal.

Mennek, mendegélnek, elől a két idősebb legény, utánuk nagy búsan a legkisebb fiú. Ő már jól tudta, hogy mi lesz az ő sorsa. Hiszen meglátta volt álmában, csak hogy - emlékeztek rá, úgy-e? - nem mondta meg senkinek.

Hát bizony, összesúgnak-búgnak a bátyjai, s megegyeznek, hogy amint a legelső hídra érnek, az öccsüket a vízbe taszítják.

Éppen egy tengerhez értek, afelett volt egy híd, olyan hosszú, hogy hét nap s hét éjjel vágthatott azon a leggyorsabb paripa, mégsem ért a végire. Ahogy erre a hídra érnek, visszafordul a középső fiú, se szó, se beszéd, betaszítja az öccsét a tengerbe.

No de ne féljete, nem halt bele a fiú. Éppen ott úszott egy bárka a tenger közepén, arra felkapaszkodott. Ő ezt a bárkát is meglátta álmában, azt is tudta, ki van benne: a zöld király legkisebb leánya, akit a zsványok elraboltak, aztán elvettek tőle minden drágaságot, de nem ölték meg, hanem belezárták egy bárkába, s úgy a tengerre eresztették.

Fölmászik a bárka tetejére, benéz az ablakon. Hát ott fekszik a bárka fenekén egy szépséges szép leány, akihez hasonlót emberi szem még nem látott. Megkocogtatja az ablakot, s bekiált:

- Ébredj, szép királykisasszony, itt vagyok, eljöttem teérted!

Fölébred a királykisasszony, néz az ablakra, látja ott a fiút. De bezzeg mindjárt kinyitotta az ablakot, beeresztette a bárkába. Ott leültek egymás mellé, elmesélték szomorú sorsukat. Aztán egyszerre csak egymás nyakába borultak, s mondták lelkes szóval:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Csak úszott, úszott a bárka szép csendesen, addig úszott, hogy egy sziget partjára ért. Ott a fiú kikötötte a bárkát, a mátkáját otthagytá, maga pedig bement a szigetre, hogy széjjelnézzen, ki s miféle emberek laknak ottan.

Elindul a szigeten, de szeme-szája tátva maradt az álmélkodástól, mert ott ember volt ugyan elég, de mind kövé volt válva. Megy, mendegél a kövé vált emberek között, s egyszerre csak megszólal valaki a háta mögött:

- Gyere csak, öcsém, mondok neked valamit.

Visszafordul a fiú, s hát a kövé vált emberek közül egy integet felé:

- Gyere csak, gyere!

- Na, fiam - mondja a kövé vált ember -, az isten hozott erre téged. Látod-e amott azt a márványpalotát, eredj oda. Menj fel a tizenkét garádicson, nyiss be az ajtaján, s ahogy belépsz, szépséges szép leányok szaladnak eléd, karon fognak, visznek tovább, szobából szobába. Mikor aztán a fehér szobába érkeztek, ottan hínak téged táncolni, de se ne szólj, se ne táncolj, tégy úgy, mintha néma volnál. Akkor aztán terítenek, lesz ott mindenféle drága étel s ital, kínálnak majd téged, biztatnak mézesházas szavakkal, hogy egyél-igyál, de te se ne egyél, se ne igyál, még csak egy szót se szólj. Na, megharagusznak majd rád a kisasszonyok, megfognak s kidobnak az ajtón, utánad dobják az aranyabroszt mindenestül, kést, villát, tányért, ételt-italt, mindent. De te - oda se neki! - szedj fel szépen ételt-italt, mindent, s indulj vissza énhozzám. Ám, mielőtt énhozzám érnél, elédbe áll egy óriás, azzal meg kell küzdened, de te ne félj, húzd ki a kardomat, s vidd magaddal. A zsebemben van három üveg, vedd ki a legkisebbet, igyál belőle egy cseppet, s aztán az üveget tedd ismét vissza.

Úgy tett a fiú, ahogy a kövé vált ember mondotta. Ivott a legkisebb üvegből, s hétszerte erősebb lett, mint annak előtte. Bemegy a palotába, s hát csakugyan úgy volt, ahogy a kövé vált ember előre megmondotta: elébe szaladott egy csomó szép leány, egyik szebb a másnál, közre vették, s vitték be a fehér szobába, megzendült a muzsika, hívták a fiút táncra, de meg sem mozdult. Aztán asztalt terítettek, leültették az asztalhoz, kínálták, biztatták, mindhiába! Sem nem evett, sem nem ivott.

No, ha nem, bizony ki is dobták, hogy a nyaka majd megszakadt belé, utána dobták az aranyabroszt s mindent, ami azon volt.

Ő meg szépen összefogta az aranyabroszt, fölvetette a hátára, s vitte. Kettőt-hármat sem lépett, elejébe áll az óriás, s nagyot kiált:

- Állj meg, hé! Innét tovább nem mégy, míg nem jössz velem az ólomszérűre, s ott meg nem birkózol.

- Jól van - mondta a fiú -, csak menjünk, ha meguntad az életedet.

Kimennek az ólomszérűre, ott megfogja az óriás, felkapja a fiút, s úgy levágja, hogy bokáig süppedett a szérűbe. Kiugrik a fiú, ő is felkapja az óriást, s térdig vágja a szérűbe. De bizony az óriás is kiugrik, s úgy levágja a fiút, hogy a szérűbe éppen derékig süppedett. De a fiú most is kiugrott, nekifohászokodik, fölkapja az óriást, s nyakig vágja a szérűbe.

- No, most gyere ki, ha tudsz!

Bezzeg hogy nem tudott kijönni. Vette a fiú a kardját, s lenyisszentette az óriás fejét. Azzal megint vállára emelte az abroszt, s ment vissza a kővé vált emberhez, ki - úgy tudjátok meg - nem volt más, mint egy elátkozott király.

- Na, fiam - mondja a király -, most csak dugd vissza a kardomat, menj vissza a mátkádhoz, vigy neki ételt-italt, egyetek-igyatok, aludjatok, s jókor reggel gyere ide vissza.

Hej, istenem, azalatt a királykisasszony veresre sírt mind a két szemét. Azt hitte, eddig bizonyosan megölték az ő mátkáját. No de mindjárt megvigasztalódott, ettek-ittak, aztán elaludtak. Jókor reggel felkelt a fiú, s ment a kővé vált királyhoz.

- Látod-e azt a márványpalotát, fiam? Nem azt kérde, amelyikben tegnap voltál, hanem azon túl van egy másik. Járd meg ezt is! Úgy, ahogy tegnap megjárta a másikat. Vedd ki a zsemből a középső üveget, s igyál egyet, húzd ki a kardomat, s vigyed. Mert ebben a palotában is szebbnél szebb kisasszonyokat találsz, s ezek is kidobnak, ha nem táncolsz, ha sem nem eszel, sem nem iszol, s itt is egy óriás áll eléd, aki az ezüstszerűre hí téged, hogy megbirkózzál vele.

Elmegy a fiú a másik palotába, s világos világra úgy járt, mint azelőtt való nap. Pedig voltak, amilyen szépek voltak a leányok az első palotában, de még a szeme is káprázott, amikor ezekre nézett. De hiába csalogatták, hiába biztatták, olyan volt, mint a néma.

Na, ki is penderítették az ajtón, hogy a nyaka majd megszakadott. Utána az aranyabroszt mindenestül, s ím, ahogy felszedi az abroszt, s a vállára veti, elejébe áll egy óriás, s hívja az ezüstszerűre, hogy birkózzanak meg. Sokkal erősebb volt ez az óriás, mint a másik. De erősebb volt a fiú is, mert jót húzott volt a középső üvegből. Egyszer az óriás vágta a fiút az ezüstszerűbe, máskor a fiú az óriást, de csak az lett a vége, hogy az óriás maradott nyakig a szérűben. Akkor aztán kihúzta a kardját a fiú, s lenyisszentette az óriás fejét.

Ment a fiú egyenest a kővé vált királyhoz. Jelentette, hogy mit csinált.

- Jól van, fiam, csak eredj a mátkádhoz, egyetek-igyatok, aludjatok, s holnap reggel jókor megint gyere ide.

Harmadnap a harmadik márványpalotába kellett mennie a fiúnak mert volt ám még egy palota. S voltak ott leányok, százszor, ezerszerre szebbek, mint a második palotában. De a fiú rájuk sem hallgatott. Ezer szerencséje, hogy nem, mert akár táncol, akár eszik, akár iszik velük, mindjárt kővé vált volna ő is.

Hát kidobják innét is a fiút, de úgy, hogy megnyekkent belé. Még jóformán föl sem tápázkodott, elejébe áll a harmadik óriás, s hívja az aranyszerűre.

Jól van! Kiment az aranyszerűre, de meg is ölte a harmadik óriást is, éppen úgy, olyan módúlag, mint a másik kettőt.

Megy a kővé vált királyhoz, s mondja ez neki:

- No, édes fiam, három próbát kiállottál emberül, vissza se add a kardomat, legyen a tied. Téged illet meg az, nem engem. Most csak siess a mátkádhoz, mert az eddig halálra sírt magát miattad, holnap reggel aztán gyertek ide mind a ketten.

Csakugyan igaza volt a kővé vált királynak. Szakadt a könny a királykisasszony szeméből, mint a záporosó, azt hitte, hogy soha többet meg nem látja jegybéli mátkáját. De bezzeg volt nagy öröm, mikor jött a boltosfiú. Ettek-ittak, vígan voltak, aztán elaludtak, s reggel szépen a kővé vált királyhoz sétáltak.

Fogadja a király szíves szóval, s mondja a leánynak:

- Na, édes leányom, a te jegybéli mátkád emberül kiállott három próbát, mostan tehozzád is vagyom egy kérésem. Látod-e amottan azt a magas hegyet? Menj fel annak a tetejére, ottan találsz egy termő aranyvesszőt, azt húzd ki tövestül, aztán gyere le a hegynek az aljába, ottan látsz egy kőfalat, csapd meg háromszor az aranyvesszővel, harmadik csapásra a kőfal megnyílik, s ti mind a ketten szaladjatok be. Se jobbra, se balra ne nézzetek, csak fussatok, s addig meg se álljatok, míg a hegy gyomrába nem értek. Ottan van egy mélységes mély tömlőc. Ott senyved az én drága fiam, nehéz vásra verve. Háromszor kerüljétek meg a fiamat, aztán ahogy csak győzi a lábatok, szaladjatok visszafelé, mert ha csak egy szempillantásra megtántorodtok, becsapódik az ajtó előttetek, kővé váltok, ott maradtok, míg a világ s még két nap. Mikor aztán onnét kiszabadultok, gyertek ide hozzám, s te édes leányom, ezt a cédrusfát, mely itten énelőttem vagyom, suhintsd meg háromszor az aranyvesszővel, akkor majd láttok csudát.

Kimegy a királykisasszony a hegy tetejére, kitepi a termő aranyvesszőt, lejön a hegy aljába, megsuhintja a kőfalat, s beszaladnak a mátkájával a nyíláson. S hát amint szaladnak végig, erről is, arról is tündérszép kisasszonyok, deli szép vitézek kiabálnak rájuk, nevükön szólítják, mézesmázos szavakkal csalogatják.

- Ne fussatok, maradjatok, táncoljatok velünk!

De ők szaladtak tovább, sem félre nem néztek, sem meg nem állottak. Aztán mindenféle arany- és ezüstmadarak énekeltek szebbnél szebb nótákat. A királykisasszony meg akart állni, hadd lássa, csudálja, de a mátkája megrántotta s vitte magával. Szaladtak tovább s mindenféle drágaság, gyöngy, gyűrű, fülbevaló s minden, ami leánynak való, tündökölt a földön. Szeretett volna ezekből is felmarkolni a királykisasszony, de a mátkája nem engedte, szaladtak tovább. Aztán aranynyergek, -kardok, gyémántos buzogányok hevertek a földön. Ezeket meg a boltosfiú szerette volna felszedni, de a királykisasszony megrántotta, szaladtak tovább.

Na, beértek a hegynek a gyomrába. Hát csakugyan ott ült mélységes tömlőc fenekén a kővé vált király fia, égő tűz között. Majd elepedett szegény a szomjúságtól, s nem ihatott egy csepp vizet, pedig csak egy lépésnyire volt tőle a jó forrásvíz. De hiába! A lánc nem eresztette odáig. Kérte a királykisasszonyt s a mátkáját összetett kézzel: adjanak egy csepp vizet neki. S a királykisasszony akart is neki adni, de a mátkája nem engedte, hanem, amint a kővé vált király meghagyta, visszafelé háromszor megkerülték a királyfit. Aztán szaladtak ki a hegyből.

Hiszen éppen jókor jöttek ki. Mindjárt be is csapódott az ajtó utánuk. Még meg is ütötte a fiúnak a sarkát, s lehasította a királykisasszony szoknyájának a szélit. Visszafordulnak, s hát szemük-szájuk tátva maradt a nagy csodálkozástól. Ím, előttük áll a királyfi. Az is kiszabadult a hegynek a gyomrából.

Szépen visszamentek hárman a kővé vált királyhoz. Ott a királykisasszony az arany vesszejével háromszor meglegyintette a cédrusfát. Ím, halljatok csudát, az első legyintésre nagyot sóhajtottak a kővé vált emberek, a másodikra megmozdultak, a harmadikra egészen megelevenedtek, igazi emberekké lettek, s köszöntek nagy hálálkodással a királykisasszonynak, a boltosfiúnak, hogy megszabadították a gonosz tündérek varázsától.

Amikor éppen legjobban örvendeznének, lecsap a levegőégből nagy sebesen egy fehér galamb, egyenesen a királykisasszony vállára.

Haj, istenem! Örült a királykisasszony. Az ő drága, kedves galambja volt ez. Csókolgatja, simogatja, borzogatja a tollát, s ím, a szárnya alatt egy levélkét talált. Jaj, istenem! Mi volt ebben a levélben? Írta benne az édesapja, hogy ha valahol ez a levél megtalálja, tudja meg, hogy tömlöcbe, nehéz rabságba vetették a vejei és a leányai.

Sírva fakadt a királykisasszony, hullott a könnye, mint a záporosó. Mondja, hogy milyen szomorú levelet kapott az édesapjától.

- Ne sírj, édes leányom - mondja a király -, sok nagy jót cselekedtél velem, most majd én segítek rajtad. Eredj, az aranyvessződdel suhintsd meg a három márványpalotát, aranyalma lesz mind a háromból. Vigyétek el magatokkal a három aranyalmát, s az apád országában tegyétek le a legszebb helyen. Ott háromszor-háromszor suhintsd meg mind a három almát, s újra márványpalota lesz belőlük. Akkor aztán csináljatok nagy vendégséget, hívjátok meg arra a király leányait s vejeit, az országban ahány herceg, gróf s báró van, s mikor az asztalnál ültök, kérjétek meg tőlük, mit érdemelnek az olyan lányok s olyan vők, kik az apjukat a tömlöc fenekére vetik. A többi legyen a ti dolgotok.

Elmegy a királykisasszony, meglegyinti arany vesszejével a három márványpalotát, lesz belőlük három aranyalma, szépen beledugja a kebelébe. Aztán elbúcsúznak a királytól, a fiától s mindenkitől, beleülnek a bárkába, s elindulnak Zöldország felé.

Hét nap s hét éjjel úszott a bárka, úgy érkeztek meg Zöldországba. Ott kiválasztottak maguknak egy szép helyet, egymástól jó távol letették a három aranyalmát, háromszor-háromszor meglegyintette aranyvesszejével a királykisasszony, s kerekedett oda olyan három márványpalota, hogy csudájára járt az egész ország. De azt senki lélek nem tudta elgondolni, hogy ki lehet e három márványpalotának a gazdája.

Na, megtudták azt is. Pecsétes levelet küldött a boltosfiú mindenfelé az országba. Vendégségbe hívta a hercegeket s grófokat, de különösen a bátyjait. Hanem az igazi nevét viláért nem írta volna be a levélbe, hadd jöjjenek el csak bátran a bátyjai.

Jöttek is azok nagy örömmel, csakhogy kívül-belül jól szemügyre vehessék azt a három márványpalotát. Megjönnek a vendégek, megtelik az egyik márványpalota, kezdődik a nagy vígasság, van nagy tánc, hejehuja. Egyszerre csak megszólal a boltosfiú:

- Hercegek, grófok, bárók s minden rendű s rangú vitéz urak, azt kérdem tőletek, mit érdemel az a két lány, az a két vő, akik az édesapjukat tömlöc fenekére vetették, nehéz rabságra?

Mind azt felelték egy szívvel-lélekkel:

- Megérdemlik, hogy szörnyű halálukkal halálával haljanak meg.

Hej, megijednek a király vejei meg a leányai! Szót sem szólnak, szépen kisompolyognak a palotából. Azám, csakhogy a palota udvarán fegyveres istrázsák állottak, s visszavitték őket a palotába. Ebből tudták meg a vendégek, hogy kikre célzott a boltosfiú beszéde.

Mindjárt összeültek az országtartó nagy urak, s azt határozták, hogy mind a négyet lófarkára kell kötni, a beretvahídon hétszer meghordozni, akkor a testüket négyfelé vágatni, s szegezzék ki a város kapujára. Hanem azt mondotta a boltosfiú:

- Megérdemelnék mind a négyen ezt a szörnyű halált, de kegyelmezzetek meg az életüknek. Elég, ha a hóhér kiseprűzi őket az országból.

Úgy is lett. Hívták a hóhért, az kiséprúzta az országból a két boltoslegényt s a feleségüket. Akkor aztán felhozták a tömlőc fenekéről az öreg királyt, s folytatták a vendégséget. Hét nap s hét éjjel mindig vigadoztak. Mikor ennek is vége volt, az öreg király a boltosfiúnak adta az országát s egész királyságát. Ő volt ezután a zöld király.

Még ma is él, ha meg nem halt.

A LÚD LÁBA

Krisztus és Szent Péter, amint egy falun keresztül utaztak, bementek egy házhoz, s ott sült ludat adtak nekik alamizsnába. Krisztus ment elől, Péter utána, s azonközben megette a lúd egyik lábát, mert már nem tudta tovább tűrni az éhséget. Amint a falu kapuját elhagyták, letelepedtek egy patak partjára, hogy falatozzanak egy keveset. Hát a lúdnak csak egy lába van meg!

- Hé, Péter, hé! Hol ennek a lúdnak az egyik lába? - kérdezte Krisztus.

- Uram, ennek csak egy lába volt - bizonygatózott Péter. - Nézd csak, uram, a jégen is áll egy sereg lúd, azoknak is csak egy lábok van.

- A' bizony lehet is, látod-e - mondá a Krisztus -, de mégis, jere csak, szemléljük meg, igazán egy lábok van-e!

Erre mindketten fölkeltek a helyükről, s egyenesen a ludaknak tartottak. A Krisztus, mikor csak egy öltre volt tőlük, hessentett egyet, s a ludak, amennyi csak volt, mind leeresztették a másik lábukat is, s nagy gigágázva széjjelszaladtak. Ekkor Krisztus Péterhez fordult, s mondta:

- No, látod-e, Péter, hogy hazudtál, mert ezeknek egytől egyig két lábuk van. Az volt annak is, akit nekünk Isten nevében adtak, csak te megetted Péter, míg utánam kullogtál.

Péter erősen elszégyellte magát.

- Igazad van, uram, megettem. Látom, hogy téged nem lehet elámítani, mint a halandó embereket. Azt hittem, csak előrelátsz, s ímé, látsz hátra is!...

AZ ARANYMOZSÁR

Volt egyszer a világon egy szegény öreg ember, annak a szegény öreg embernek egy szép és erősen okos leánya. De olyan szegények voltak, mint a templom egere, talán még annál is szegényebbek. Mikor volt kenyér az asztalfiában,* mikor nem. S amikor volt, akkor is csak hamuban sült kenyér volt.

Elmegy egyszer az öreg ember szántani, s amint kettőt-hármat térül-fordul a földön, nagyot csendül az ekevas, s kivet egy színarany mozsarat.

Hej, megörül az öreg ember, félbehagyja a szántást, indul haza, de meggondolja magát: ha mozsár van itt, törőnek is kell lenni, s turkálni kezdi az ekevassal a földet, hátha megtalálja a mozsártörőt. De bizony hiába turkálta, nem találta meg. Hiszen, gondolta, sokat ér ez törő nélkül is. Elmegy haza, s mutatja a leányának nagy örömezzéssel, hogy mit talált.

- Na, édes leányom, többet nem éhezünk, viszem ezt a mozsarat a királynak. Tudom, megveszi jó drága pénzen.

Mondja a leány:

- Ne vigye el, édesapám, mert meglássa kigyelmed, hogy a király majd megkérdi, hol a mozsár törője. Még azt hiszi, hogy lopta kigyelmed, s tömlőbe vetteti.

Beszélhetett a leány, elment az öreg, s meg sem állott, míg a királyhoz nem ért. Köszön illendőképpen, s a király fogadja, s kérdi:

- Mi járatban vagy, te szegény öreg ember?

- Én bizony, felséges királyom, amint a földcskemen szántottam, egy aranymozsarat találtam, s elhoztam felségednek ajándékba.

- Na, ez igazán szép portéka - mondja a király, s jól megnézte kívül-belül, hogy igazi színarany-e?

Az volt bíz' az, igazi színarany.

- Hát a törő hol van? - kérdi a király.

Mondja az öreg ember:

- Kerestem én azt is eleget, felséges királyom, de nem találtam meg.

- Bezzeg hogy nem talátlad meg, ilyen-olyan teremtetted - pattogott a király -, mert bizonyosan loptad a mozsarat is!

Hiába mondta a szegény ember, hogy így meg úgy, hogy világon való életében soha senkinek még egy kötejét sem lopta el, hívatta a király a katonákat, ezek közrefogták a szegény embert, s vitték a tömlőbe.

Amint kísérték a katonák az öreg embert, elkezdett sírni keservesen:

- Hej, édes leányom, lelkem, leányom, mért nem hallgattam a te szavadra! Nemhiába mondtam mindig, hogy nincs több olyan okos leány a világon, mint te.

Hallotta ezt a király belső inasa, fut a királyhoz, s jelenti, hogy mit mondott az öreg ember.

Egyszeriben parancsolja a király, hogy hozzák fel az öreget.

Viszik az öreget a király színe elé, s kérdi a király:

- Miféle okos leányod van neked? Igaz-e, amit mondtál, hogy nincs több oly okos leány a világon, mint a te leányod?

- Mondtam, felséges királyom, s meg sem is másolom.

- Na, jól van - mondja a király -, majd meglátjuk. Hozd ide a leányodat, s ha megteszi, amit mondok neki, feleségül veszem.

Hazamegy az öreg ember a leánya után. Mondja neki, hogy mi történt, hogy mer-e szerencsét próbálni?

- Csak gyerünk, édesapám - mondja a leány -, majd megsegít az Isten!

Fölmennek a királyhoz, s a király azt mondja a leánynak:

- No, te leány, azt hallottam, hogy a legokosabb leány vagy a világon. Hát ha úgy elmégy előttem, hogy se felöltözve, se levetkőzve, se kocsin, se gyalog ne légy, feleségül veszek.

- Jól van - mondja a leány -, megpróbálom, felséges királyom.

Azzal elment haza az apjával. Otthon levetette a ruháját, s magára vett egy hálót. Ennek a hálónak négy sarkát szépen odakötötte a kocsisaroglyához. Így indult el a királyhoz.

Jött a király is hatlovas hintón, szembe a leánnyal, s amikor meglátta, felültette a hintájába, vitte a palotába, ottan felöltöztette szép aranyos ruhába. Mondta neki:

- Amit kívántam, megtetted; te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Mindjárt papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak. A cigányok húzták, a legények rúgták. Táncolt az öreg is, táncolni kellett nekem is.

Így volt, mese volt.

AZ ÖRÖK IFJÚSÁG VIZE

Volt egyszer egy öreg király, s annak három szép dali fia. Ennek az öreg királynak az egyik szeme mindig nevetett, a másik pedig sírt. De azt senki sem tudta, hogy mi lehet ennek az oka. Egyszer aztán összetanakodik a három királyfi, s azt határozzák, hogy bemennek hozzá, s megkérdezik. Bemegy először a legidősebb, köszön illendőképpen, s kérdi:

- Felséges apámuram, ha szavammal meg nem sérténém, mi az oka, hogy az egyik szeme mindig nevet, a másik meg sír.

Megharagszik a király szörnyen, nem szól semmit, fölkap egy kést az asztalról, a fiának hajítja. Áldott szerencsére a kés nem találta a fiút, belefűrődött a falba, de bezzeg a fiú sem kérdezte másodszor, esze nélkül szaladott ki az udvarra. Kérdik odakünn az öccsei:

- Na, mit válaszolt az édesapánk?

- Menjetek be, majd megtudjátok.

Bemegy a középső királyfi, s éppen úgy jár, mint a bátyja. Esze nélkül szaladt ki ő is az udvarra. De egy szó nem sok, annyival sem mondta, hogy mi történt vele. Hát jól van, bemegy a harmadik is. Megáll szépen az ajtó előtt, kérdi az édesapját:

- Ugyan bizony, édesapám, miért sír mindig az egyik szeme, a másik meg nevet.

Éppen egy rettentő nagy buzogány volt a király kezében, s úgy a fiához lódítja, hogy ha éri, menten szörnyet hal. A buzogány a falba fűrődött, a királyfi meg szépen kihúzta, odavitte az apjának, letette az asztalra, s mondotta:

- Itt a buzogány, édesapám. Ölj meg, ha vétettem kérdésemmel.

Megváltozott erre a király, lecsendesedett szörnyű nagy haragja, s mondta a fiának:

- Látom, édes fiam, hogy te nem ijedsz meg az árnyéktól. Felelek hát a te kérdésedre. Tudd meg, hogy az egyik szemem azért nevet, mert a szívemnek nagy öröme telik bennetek. A másik meg azért sír, mert nagyon öreg ember vagyok, s maholnap meg is halok. De ha valaki elhozná az örök ifjúság vizét, s még egyszer megfiatalodhatnám, majd meglátnád, hogy mind a két szemem nevetne.

- No, ha így van, édesapám - mondotta a fiú -, egy életem, egy halálom, addig megyek, míg az örök ifjúság vizét meg nem találom.

Azzal kifordult az ajtón, mondja a bátyjainak, hogy mi baja az öregnek. Ott egyszeriben elhatározzák, hogy mennek hárman háromfelé, s addig meg sem nyugodnak, míg az örök ifjúság forrását meg nem találják. Hátramentek az istállóba, hogy kiválasszák a legszebb, a legjobb paripákat. A két idősebbik királyfi hamar talált magának valót, de a legkisebbnek ez sem tetszett, az sem tetszett. Amint nézegetné, tapogatná sorba a paripákat, jól arcba legyinti egy sovány, bogos csikó a farkával, s mondja neki:

- Hallod-e, királyfi, ha jót akarsz, engem válassz!

Ő bizony nem sokat gondolkozott: a bogos, sovány csikót választotta. Kacagott a két idősebb királyfi, gúnyolódott az öccsével, hogy melyik viszi majd a másikat, ő-e a csikót, vagy a csikó őt? Aztán felkaptak az aranyszörű paripákra, s szélnél sebesebben elvágattak. Na, kibotorkált nagy nehezen az udvarból a bogos csikó is, végigtámolygott az utcán, ki a város végére. Ott aztán ismét megszólalt a csikó:

- Búsulsz, úgy-e, kicsi gazdám?

- Hogyne búsulnék - mondotta a királyfi -, bátyáim talán már a világ végén járnak. Sohasem érem őket utol.

- Ne búsulj, kicsi gazdám, utol is éred, el is hagyod őket. Mert a te bátyáid már a legelső csárdában megállanak, ott tizenkét barátcsuhás zshivánnal kártyázni kezdenek, azok majd elnyerik minden pénzüket, s még a lovukat, de még a gúnyájukat is el kell, hogy adják a csárdásnak. De még ez sem lesz elég. Ott kell, hogy maradjanak szolgaságban.

Ahogy ezt mondotta a csikó, megrázkódott, s egyszeriben aranyszőrű, hatlábú paripává változott.

- Ülj föl a hátamra, kicsi gazdám! Hogy menjek veled? Úgy-e, mint a madár, úgy-e, mint a villámlás, vagy úgy, mint a gondolat?

- Akárhogy menj, nem bánom, csak az örök ifjúság vizét megtaláljam.

Felszállott a táltos a levegőégbe, repült, mint a gondolat, még annál is sebesebben. Aztán leszállott egy sűrű rengeteg erdőben, éppen egy kis házikó előtt. Bemegy a királyfi, s hát egy olyan öregasszony ül a kuckóban, hogy az orra a térdét veri.

- Adjon isten jó estét, öreganyó!

- Köszönd, hogy öreganyónak szólítottál, mert különben csúful jársz. Hát mi szél hozott ide?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár, hogy keresi az örök ifjúság vizét.

- Hej - mondja az öregasszony -, hallottam én hírét annak a víznek, de hogy hol s merre találod meg, azt igazán nem tudom megmondani. Hanem ezt a magas hegyet látod-e? A teteje éppen az eget veri. Ennek a hegynek a tulsó aljában lakik az én néném, az talán többet tud, mint én. De ha aztán megtalálod, fiam, az örök ifjúság vizét, hozz nekem is egy korsócskával. Nem kívánom ingyen. Nesze, adok neked egy arany lókefét, talán még hasznát veheted.

Megköszönte a királyfi a lókefét, betette a tarisznyájába, elvette a korsócskát is az öregasszonytól, aztán föl pattant a lovára, s hipp-hopp! a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, általugrott azon a rettentő magas hegyen, s éppen a kis házikó előtt szállott le. Bemegy a királyfi, hát ott egy még öregebb asszony ül a kuckóban. Ennek az orra éppen a földet verte. Köszönti illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyó!

- Köszönd, hogy öreganyónak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Hát hol jársz itt, ahol a madár se jár?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár.

- Hej, édes fiam, hallani hallottam a hírét az örök ifjúság vizének, én is szeretnék ám egy korsócskával abból a vízből. De bizony, nem tudom megmondani, hol s merre keressed. Hanem látod-e ezt a rettentő nagy hegyet? Azon túl lakik az én néném, éppen az aljában, az mindent tud ezen a világon. Bizonyosan útbaigazít. Nesze, fiam, adok neked egy arany törölt, talán veszed valami hasznát. De aztán meg ne feledkezzél rólam! Hozz nekem is egy korsócskával abból a vízből.

Meg sem állott a királyfi, a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, ott volt az öregasszony háza előtt. Bemegy, köszönti illendőképpen az öregasszonyt, de ez csakugyan lehetett ezeresztendő, ha nem több. Mondja a királyfi, hogy miben jár.

- No, fiam, jó helyre hozott a szerencséd. Tündér Ilona várában megtalálod az örök ifjúság vizét. Itt szembe ezen a magas hegyen menj keresztül, aztán elérsz a Kék-tengerhez, a Kék-tengerben van hetvenhét sziget, a hetvenhetedikén van Tündér Ilona vára. De tudd meg, hogy ez a vár folytonosan forog, s csak úgy kerülsz belül, ha a lovad keresztülugrik a falán. Csak aztán vigyázz, kösd be jól a lovadnak a farkát, hogy egy szál se maradjon ki belőle, mert ha csak egy szál is a vár falához ér, megcsendül a vár, talpra áll, amennyi tündér mind, s ízzéporrá törnek téged. Ha benn vagy a várban, annak a közepén megtalálod a Tündér Ilona hálószobáját. Az ő ágya nincs sem égen, sem földön, ég s föld között lebeg. Viráglajtorja van hozzá támasztva, azon menj fel. Az ágy felett van egy aranypintyőke kalitkában, annak a száját kösd be egy arany hajszállal, hogy föl ne ébressze Tündér Ilonát. A szobának a két sarkában van két forrás, az egyikben a halál vize, a másikban az örök ifjúság vize buzog. Meríts mind a kettőből, hozz nekem is egy korsócskával az örök ifjúság vizéből, hej, mert szeretnék még én is egyszer fiatal lenni, fiam.

No de ez még nem volt elég, adott az öregasszony egy lóvakarót is a királyfinak. Megköszönte szépen a királyfi a jó tanácsot s az ajándékot, úgy tett, ahogy az öregasszony tanácsolta, s még aznap beugratott Tündér Ilona várába, de úgy, hogy senki lélek észre nem vette. Aztán fölment szépen Tündér Ilona szobájába, hát csakugyan ott lebegett az ágy ég s föld között. Fölmegy a viráglajtorján, s ím ott alszik Tündér Ilona, hosszú aranyhajával végig betakarva. Nézte, nézte a szépséges szép királynét, de mégis eszibe jutott, hogy nem Tündér Ilonáért jött ide. Ámbátor szerette volna elvinni magával. Hamar bekötötte az aranypintyőke száját egy arany hajszállal, aztán telemerítette a korsócskákat az örök ifjúság vizéből, s merített egy korsóval a halál vizéből is. Úgy, ahogy jött, kiment a szobából, felült a táltosra hirtelen, de nagy sietségében nem kötötte fel jól a táltos farkát, egy szál kilógott, s attól akkorát csendült a vár, hogy a tündérek mind talpra kerekedtek, s amennyien voltak, utána a királyfinak! Vágtatott a táltos, mint a gondolat, de egyszer csak megszólal:

- Nézz vissza, édes gazdám, mit látsz, mert a jobb fülem töve erősen viszket.

Visszanéz a királyfi, s látja, hogy a tündérek mindjárt utolérnek.

- Végünk van, édes lovam, jönnek a tündérek.

- Ne félj, édes gazdám, csak vesd hátra a lókefét!

Hátraveti a királyfi a lókefét, s ím abból egy rengeteg sűrű erdő növekedett, a tündérek megállította az útjokban. Hanem egy perc múlva, kettő múlva megint csak megszólal a táltos:

- Nézz vissza, kicsi gazdám, mit látsz, mert erősen viszket a bal fülem töve.

Visszanéz a királyfi, s hát a tündérek nyargalnak veszettül utána.

- Végünk van, édes lovam! Mindjárt utolérnek a tündérek.

- Ne félj, kicsi gazdám, csak vesd hátra az aranytörlőt.

Visszaveti a királyfi az aranytörlőt, s ím, halljatok csudát, rettentő nagy tenger lett a törlőből. A tündérek meghökkentek, s mire összeszedték magukat, jó messzire nyargalt a táltos. Vágtatott a táltos, hogy szakadott le a hab a hátáról, de megint csak megszólal:

- Kicsi gazdám, nézz vissza, mert most már mind a két fülem töve viszket.

Visszanéz a királyfi. Bezzeg hogy a tündérek voltak megint.

- No, most igazán végünk van, édes lovam, mindjárt a farkadba kapaszkodnak a tündérek.

- Ne félj, kicsi gazdám, csak vesd hátra a lóvakarót!

Hátraveti a királyfi a lóvakarót, s lett abból mindjárt olyan sűrű rengeteg erdő, hogy madár sem tudott volna átrepülni közte. A tündérek már most csakugyan nem tudtak továbbmenni. Nagy dérrrel-dúrral vissza kellett, hogy térjenek.

Hogy a tündérektől megszabadultak, sorba elmentek az öregasszonyokhoz. Mind a háromnak vitt egy korsócska vizet a királyfi, s csak egy kortyot ittak belőle, úgy megfiatalodtak mind a hárman, hogy az csupa csuda volt. Továbbment a királyfi, s odaért abba a csárdába, ahol a két bátyja elvesztette pénzét, lovát s mindenét. Még most is ott voltak a bátyjai. A csaplárosnak dolgoztak, úgy fizették le a tartozásukat. Hanem a királyfi kiváltotta a bátyjait, s úgy indultak hárman hazafelé.

Útközben elbeszélte, hogy milyen nagy szerencsével járt. Nem tetszett ez az idősebb királyfiaknak, szégyenlették erősen, hogy ők hiába indultak szerencsét próbálni. Összesúgtak-búgtak, az öccsüknek levágták kezét-lábát, s az út mellett egy kútba beledobták. Ők meg szépen hazamentek, vitték az örök ifjúság meg a halál vizét, s eldicsekedtek az apjuknak, hogy így meg úgy jártak be országot-világot, csak hogy teljesítsék szíve kívánságát. Hanem hiába, az öreg királynak ezután is sírt az egyik szeme, sírt, mert a legkisebbik fia nem került haza, s hiába dicsekedtek a bátyjai, nem tudták megmondani, hogy melyik az ifjúság s melyik a halál vize.

Hát eközben a kicsi királyfival mi történt?

A kicsi királyfival az történt, hogy áldott szerencsére a bátyjai egy csodaforrásba dobták. Csonka lába, karja egyszeriben kinőtt, kimászott a kútból, s szép csöndesen hazament. De elébb felöltözött szolgálégynek, úgy ment az apja elé, s kérte, hogy fogadja fel kocsisnak. A királynak tetszett a szemrevaló legény, mindjárt felfogadta igáskocsisnak.

Telt-múlt az idő, s az öreg király nem tudta, hogy melyik víz a másik. Kihirdettette az egész országban, hogy hat szekér aranyat ad annak, aki megmondja, hogy melyik az örök ifjúság s melyik a halál vize. Jöttek mindenfelől szerencsepróbálók, mesterkedtek mindenféleképpen, de egy sem tudta megmondani, melyik az örök ifjúság s melyik a halál vize. Akkor eléállott az igáskocsis, s megmutatta, hogy melyik korsóban van az örök ifjúság s melyikben a halál vize. Ivott is mindjárt az öreg király egy jó nagyot az örök ifjúság vizéből, s abban a szempillantásban úgy megfiatalodott, akár csak a fiai, olyan dali szép legény lett belőle.

Örült a király szertelenül, no de nem sokáig tartott az öröme, mert ím, hozzák a hírt, hogy Tündér Ilona felkerekedett minden katonájával, s hogy aranyhidat építtetett a várától a város határáig. Ezen a hídon sétál be a városba, s kő kövön nem marad, de még egy élő lélek sem elevenen, ha a király hozzá nem küldi azt a fiát, aki merített az örök ifjúság meg a halál vizéből. Mit volt mit tenni, küldötte a király a legidősebb fiát.

- Eredj fiam, ha csakugyan ott voltál, kérj pardont s gráciát* Tündér Ilonától.

Megszontyolodott erősen a királyfi, de hiába, menni kellett. Hanem az aranyhídra nem mert rálépni, csak mellette ódalgott lesütött szemmel, s úgy ment Tündér Ilona elé. Kérdi Tündér Ilona:

- No hát, te voltál az én váramban?

- Én voltam - felelt a királyfi.

- Ha te voltál, mondd meg, hogy áll az én váram?

- Úgy, mint a többi, a földön.

- Hát a kutam?

- Úgy, mint a többi kút, a földben.

- Hát az ágyam?

- Mint a többi ágy, a földön.

- Nem igaz - kiáltott Tündér Ilona -, nem voltál az én váramban! Mars vissza az apádhoz, s mondd meg neki, küldje ide azt a fiát, aki nálam járt.

Hazamegy a királyfi nagy szégyenkezve, s most a király elküldte a középső fiát. De az éppen úgy járt, mint az idősebb. Még jobban, mert Tündér Ilona nagy haragjában lehúzatta, s ötvenet vágatott rá.

Hazamegy a középső királyfi, s szörnyű nagy búnak ereszkedik a király. Szavát sem lehetett venni. Egyik szeme sem nevetett, sírt mind a kettő. Akkor aztán bement az igáskocsis, s mondta:

- Felséges királyom, életem-halálom, kezedbe ajánlom, látom, hogy nagy a bánatod, hátha én segíthetek rajtad.

- Nem segíthetsz te rajtam fiam, sokkal nagyobb az én bajom annál. Hej, csak volna itthon a legkisebbik fiam, búmat sem mondanám.

Mondja az igáskocsis:

- Felséges királyom, adjon nekem bíboros, bársonyos gúnyát, olyant, amilyen a két idősebb fiának van, s hátha akkor megvigasztalódik.

„Jól van - gondolta a király - úgy lesz, ahogy lesz” - odaadta a legkisebb fia gúnyáját. Fölveszi magára a legény, s csak nézi, nézi a király, nagyot kiált:

- Te vagy az, te vagy az, az én kedves fiam!

Ment a királyfi, de mindjárt. Fölkapott a táltos lovára, s úgy vágatott végig az aranyhídon. Mikor Tündér Ilona meglátta messziről, mondotta magában: „No, most az igazi jön. Ez volt s nem más az én váramban!” Ahogy ezt mondotta, előtte termett a királyfi, szalutált neki katonásan.

- Itt vagyok, felséges királyné. Én voltam a te váradban.

- No, ha te voltál, hogy áll az én váram?

- A te várad, felséges királyné, a Kék-tenger hetvenhetedik szigetén van, aranykacsának a lábán áll, s forog szüntelenül.

- Igazad van. Mondd meg nekem mostan, hogy áll az én kutam?

- A te kutad a hálósobádban van. A két sarkában van két forrás. Az egyikben az örök ifjúság, a másikban a halál vize buzog.

- Igazad van. Hát az ágyam hogy áll?

- A te ágyad, felséges királyné, ég s föld között lebeg, s virágos lajtorján lehet reá menni.

- Te voltál az én váramban, te voltál - mondotta Tündér Ilona -, s enyém is vagy mostan! Ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Bezzeg lett nagy háborúságból mindjárt nagy vígasság, dínomdánom, hejehuja, lakodalom. Egyik szeme sem sírt a királynak, de nevetett mind a kettő. Mindjárt általadta egész királyságát a legkisebbik fiának. Nem volt egyéb gondja ezután, csak nevetett mind a két szeme.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A MACSKA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy leány. Ennek a leánynak nem volt sem apja, sem anyja, egyedül lakott egy házban a macskával.

Egyszer kalácsot süt a leány, s amint falatoznék, hozzá dörgölődzik a macska, s kéri:

- Adj nekem is egy kis kalácsot!

Rákiáltott a leány:

- Sicc, takarodj, nem neked való a kalács!

A macska elszaladt, de egy kicsi idő múlva visszatért, a leányhoz dörgölődött, s kérte szépen:

- Adj nekem is egy kis kalácsot!

De a leány megint rákiáltott:

- Sicc, takarodj a szemem előtt, nem neked való a kalács!

Na, jól van, elszalad a szegény macska, lefekszik a kemencepadka alá, s ott dorombol nagy szomorúan. Aközben beesteledik, s hát az ajtón zörget valaki erősen.

Bekiált az a valaki:

- Nyisd ki, leány, az ajtót, mert ha nem nyitod, betöröm, s úgyis elviszlek!

Ugyan bizony mit gondoltok, ki lehetett ez a valaki? Az ördög volt ez, aki a leányt szerette volna feleségül venni. Mert úgy tudjátok meg, olyan szép volt a leány, de olyan szép, hogy nem akadt párja hét puszta határban.

Haj, édes istenem, megijed a leány, nem tudta hová legyen, hová rejtőzzék el. Sírva-ríva kérte a macskát:

- Cicuskám, macurkám, segíts rajtam!

Mondta a macska:

- Te sem adtál kalácsot, én sem adok tanácsot.

Közben az ördög elment, de egy óra sem telt belé, visszajött, s még erősebben kezdett zörgetni az ajtón. Bekiáltott másodszor is:

- Nyisd ki az ajtót, leány, mert ha nem nyitod, betöröm, s úgyis elviszlek!

Még jobban megijedett a leány. Sírva-ríva kérte a macskát:

- Cicuskám, macurkám, adj nekem jó tanácsot, akkor én is adok jó meleg kalácsot!

Mondta a macska:

- Amikor kértelek, nem adtál kalácsot, most már hiába kérsz, nem adok tanácsot.

Ezalatt az ördög csak zörgetett, zörgetett az ajtón, egyszer aztán - puff! - betörte, fogta a leányt, s elvitte.

Ha a leány csúnya lett volna, az ördög nem szerette volna. Ha kalácsot nem sütött volna, a macska meg nem kívánta volna. Ha a macskának adott volna kalácsot, a macska a leánynak adott volna tanácsot, s akkor az én mesém is másképp történt volna.

Itt a vége, fuss el véle!

ETÉD, SZOLOKMA, ATYHA

Volt egyszer egy székely ember, s annak három fia. Mind a három legény sorban volt már, meg akartak házasodni. Mondta nekik az apjuk:

- Hát gyertek, fiaim, ki a határra, hadd osszam el köztetek a földeket.

Kimentek a határra, ott egy nagy darab helyet kimért, s mondta a legidősebb fiának:

- Ez a hely a tiéd!

A fiú aztán ide egy falut épített, s ennek a falunak Etéd lett a neve.

Mikor a nagyobbik fiúnak kimérte a helyet, továbbmentek, s a középsőnek is kimért éppen akkorát. De a mérés után azt mondta:

- Erről még szólok ma.

A középső fiú is falut épített erre a helyre. Ennek a falunak Szolokma lett a neve.

Hanem, hogy szavamat ne felejtsem, míg az apa a középső fiának méregette a helyet, a harmadik nem győzte várni, míg rákerül a sor, s ingerülten mondta:

- Adj hát nekem is, apám!

Az apa kimérte a harmadik helyet is, s a harmadik fiú is falut épített ide. Ennek a falunak Atyha lett a neve.

A TIZENHÁROM HATTYÚ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek annyi gyermeke volt, mint a rosta lika, még eggyel több.

Már nagyocskák voltak a gyerekei, ki erre, ki arra ment szolgálatba, s mikor már a szegény ember búját sem mondhatta, az isten megint megáldotta két gyermekkel, egy fiúval s egy leánnyal. Az egész falu csudájára járt a két gyereknek: színarany volt a haja mindkettőnek.

Hanem mikor arra került a sor, hogy meg kellene a gyerekeket kereszteltetni, az egész faluban nem talált komát a szegény ember. Attól féltek a népek, hogy bizonyosan valami ördög-fajzatok, mert szegény embernek különben nem lehetnek aranyhajú gyermekei.

Mit csináljon a szegény ember? Elindult komát keresni. Ment, mendegélt toronyirányban, s egyszerre csak szembejön vele egy hatlovas hintó, a hatlovas hintón maga a király.

Megállíttatja a király a hintót, s megszólítja a szegény embert:

- Hová, merre, földi?

Mondja a szegény ember, hogy miben jár.

- No, ha csak ez a bajod, ne búsulj. Ülj fel a bakra, majd én keresztvíz alá tartom a gyerekeidet, s ha megtetszenek nekem, föl is nevelem, mert nekem úgy sincsenek gyermekeim.

Felül a szegény ember a király hintájára, hamarosan a házához érnek. S hát a királynak szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól, mikor meglátta a két aranyhajú gyermeket. Mindjárt keresztvíz alá tartotta, a szegény embernek adott temérdek aranyat, magával vitte a két gyermeket, s úgy tartotta őket, mintha a fiú igazi királyfi, a leányka igazi királykisasszonyka lett volna.

Aztán nőttek a gyerekek, s nem mondta meg nekik senki, kik s mik, miféle eredetűek. Királyúrfinak szólították a fiút, királykisasszonynak a leányt.

De még a király is úgy bánt velük, mintha édes gyermekei lettek volna, s fel is tette magában, hogy Miklósra hagyja majd a királyságát - mert így hívták a fiút -, s csak királyhoz adja feleségül a leányt.

Telt-múlt az idő, s hát egyszer mi történt? Az történt, hogy Miklós a húgával kiment a kertbe, ottan leültek a filagóriába* s mivel nem tudták, hogy mit csináljanak, kockát kezdtek játszani. Egy darabig szépen ment a játék, de egyszer csak Miklós valami huncutságot csinált, s a húga nagy mérgesen azt mondta:

- Nem hiszem, hogy igazi királyfi vagy, nem vagy az én testvérem!

- No, hallod - mondotta Miklós -, ha te megtagadtál engem, én is megtagadlak téged. Az Isten ne áldjon meg addig téged gyermekkel, míg a kezemet a melledre nem teszem!

Ahogy ezt kimondta Miklós, égből szállott-e le, földből szökött-e ki, azt én nem tudom, elég az, hogy közéjük toppant egy hétfejű sárkány, megragadta a leányt, s úgy eltűnt vele, mintha a föld nyelte volna el.

Haj, megijedt Miklós szörnyűségesen. Nem is mert menni a király színe elé. Onnan a filagóriából indult világgá.

Ment, mendegélt nagy búsán. Akivel csak találkozott, mindenkit megkérdezett: nem láttak-e ilyen s ilyen leányt. Bizony nem látott senki.

Addig ment, mendegélt, míg a fekete király városába nem ért, s fölment egyenesen a királyhoz, hogyha valami szolgálatot találna.

- Éppen jókor jöttél - mondotta a király -, mert egy kocsisra van szükségem. Nem lesz sok dolgod, csak három lovat kell őrzened. Azt a három lovat minden reggel elviszed a tündérkirályné szigetére, de úgy vidd át, hogy se hídon ne menjenek, se a vízben ne ússzanak, s még csak a körmük se vizüljön meg. Estefelé aztán ugyanolyan módúlag hazahozod a lovakat.

Mindjárt kezére adják a három lovat, s másnap reggel elindul velök. Megy a víz partjára, ott megáll, gondolkozik, töri a fejét, hogy is tudjon átmenni, hogy a lovak meg ne vizesedjenek. Isten neki, fakeszt, felül a legidősebb lóra, nekivág a víznek, s hát a lovak olyan szépen átmertek, hogy még a körmük sem lett vizes.

No, ezen ne csudálkozzatok, mert mind a három ló tártos volt.

Általmennek a szigetre, s hát azon csupa selyemfű van, akkora, hogy derékig ért Miklósnak. S a selyemrétnek a közepén egy ragyogó szép almafa.

Elereszi a lovakat, hadd legeljenek, ő pedig leheveredik az arany almafa alá. Éppen el akart szenderülni, s hát olyan szép énekszó zendül meg a feje fölött, amelyet még világéletében nem hallott. Néz erre, néz arra, vajon ki énekel, s hát tizenhárom hattyú repdes az arany almafa körül, azok énekelnek olyan szépen. S ím, halljatok csudát, a tizenhárom hattyú leszáll a földre, s abban a pillanatban mind leánnyá változik.

Haj de gyönyörű szép leányok voltak ezek! Különösen a tizenharmadik. Ennek a bokájáig ért az aranyhaja. Ez volt a tündérkirályné.

Nézi, nézi Miklós nagy álmélkodással, s hát egyszerre csak hozzámegy a tündérkirályné, s mondja neki szépen, kedvesen:

- Isten hozott, Miklós! Éppen téged vártalak. Hallottam a híredet, tudom, hogy világ bujdosója lettél a húgod miatt, de ne búsulj, majd én megvigasztallak, s megtalálod a húgodat is. Csak járj ide egy esztendeig. Az arany almafa alatt találkozunk mindennap. De jól megjegyezd, hogy ez alatt az egy esztendő alatt senkinek sem szabad megmondanod, hogy találkozol velem, mert ha elárulsz, akkor kereshetsz, míg a világ s még két nap.

Ahogy ezt mondta a tündérkirályné, ismét hattyúvá változott. Hattyúvá változott a tizenkét leány is, s szomorú énekszóval elrepültek mind a tizenhárman.

Bezzeg hogy azután Miklós mindennap általjárt a szigetre, s az arany almafa alatt találkozott a tündérkirálynéval.

Hanem egy este az történt, hogy a király cselédei bált csináltak. Még a király is lement közéjük, s úgy nézte a cselédek táncát. Mindenik táncolt, csak Miklós nem. Ő meghúzódott a sarokban, s ott üldögélt nagy szomorúan.

- Hát te fiam, Miklós, miért nem táncolsz? - kérdi a király.

- Nincs itt hozzám való leány, felséges királyom - felelte Miklós.

- No, ha nincs, várj csak, mindjárt leküldöm a leányomat.

Fölmegy a király, s mondja a leánynak, hogy van ám egy kocsisa, Miklós, aki nem talál magához való leányt, s nem akar táncolni. - Eredj, leányom, táncolj egyet vele.

Lemegy a királykisasszony, lement jó szívvel, mert látta Miklóst több rendben, tetszett neki a legény. Odamegy egyenest Miklóshoz, s mondja neki:

- Na, Miklós, azt hallottam, hogy nincs itt hozzád való leány, itt vagyok én, táncolj egyet velem.

Mondotta Miklós:

- Már meg ne haragudjon a királykisasszony, de én senkivel sem táncolok, mert az én jegybéli mátkám a tündérkirályné.

Hej, fölszalad nagy sírva a királykisasszony! Panaszolja az apjának, hogy mely nagy gyalázat érte. Megharagszik a király is, hívhatja Miklóst.

- Igaz-e, Miklós, amit te mondottál?

- Igaz, felséges királyom, s meg sem is másolom.

- Na, majd meglátom holnap, elmegyek veled a szigetre, hadd látom, igazat beszéltél-e.

Másnap jó reggel a király is átalment a szigetre. S hát csakugyan igaza volt Miklósnak. Jött a tizenhárom hattyú, mindjárt leánnyá változtak, s a tündérkirályné egyenesen szaladott Miklós-nak, ölelte, csókolta.

Hanem egyszerre csak a színében megváltozott a tündérkirályné. Fehér lett az arca, mint a fehérített vászon, amint meglátta a királyt. Mondotta nagy búsan:

- Nem tartád meg a szavadat, Miklós, nem tudtad megvárni az esztendőt. Elárultad, hogy én vagyok a jegybéli mátkád. Most már jöhetsz az arany almafa alá. Hattyúszárnyam még csak egyszer nő ki, hogy hazamehessek. Isten tudja, látsz-e többet vagy sem.

Azzal mind a tizenhárom leány hattyúvá változott, s szomorú énekszóval elrepültek.

Haj, nagy nehéz búbanat esett a Miklós szívére. Hazavitte a király lovait, s aztán elment világgá. Ment, mendegélt hetedhét ország ellen. S amint ment, mendegélt, egy malomhoz ért. Bemegy ide, s köszönti a molnárt:

- Adjon isten jó napot, molnár gazda!

- Adjon isten, fiam, hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

- Tündérországot keresem, bátyámuram, ugyan bizony hallotta-e a híret?

- Hogyne hallottam volna, fiam, hiszen én vagyok a tündérkirályné molnársa. Hanem hiába el se indulj, mert Tündérország messzebb van innét, mint ég a földtől. De ne búsulj, fiam, majd segítek én rajtad. Idejár egy griffmadár,* az mindennap két zsák lisztet visz a tündérkirálynénak. Majd az egyik zsákba belebújtatlak, a másikba meg lisztet töltök. Felkötlek a griffmadárra, s szépen fölkerülsz a tündérkirályné várába.

Eljön a griffmadár, a molnár ráköti a két zsákot. Liszt volt az egyikben, Miklós volt a másikban. Elindul a madár, repül, repül fölfelé, de egyszerre csak nagy fekete felleg kerekedik, szakadni kezd az eső, mintha dézsából öntenék. Megnehezednek a zsákok, s a griffmadár mind alább-alább ereszkedik, leszáll a földre, éppen egy sűrű rengeteg erdő közepében, ott leoldja lábáról a nehezebbik zsákot, azt, amelyikben Miklós volt, s úgy repült fel nagy nehezen a tündérkirályné várába.

No, szegény Miklós most már mit csinálsz? Elévette fanyelű bicskáját, kihalította a zsákot, kibújt belőle, s nagy búsan továbbment.

Amint ment, mendegélt, szembejön vele egy kis legényecske.

Köszönti a fiú:

- Adjon isten jó napot, édes gazdám, éppen téged vártalak! Ne búsulj, majd elviszlek téged oda, ahová a szíved vágyakozik.

Csak ámult-bámult Miklós, nem tudta, hogy mit gondoljon, mert ő soha világ életében nem látta ezt a fiút. Hát jól van, mindegy, csak elvezesse a tündérkirályné várába.

Mennek, mendegélnek együtt, s a gyerek elvezeti Miklóst egy kovácsműhelybe. Mondja a kovácsnak:

- Hallja-e, mest' uram, csináljon huszonnégy pár vasbocskort. Tizenkettőt a gazdámnak, tizenkettőt nekem.

Míg a kovács a bocskort csinálta, azalatt a kovácsné behívta Miklóst s a fiút, asztalhoz ültette, s jól megraktálta őket. Aztán a gyerek kimegy a szobából, utána megy a kovácsné - akinek, közbe legyen mondva, egy csúnya leánya volt, s szerette volna, ha Miklós elveszi, mert tetszett ám neki ez a legény -, mondom, utána megy a gyereknek, s kérdi tőle:

- Ugyan bizony hova igyekeztek ezzel a nagy készülettel?

- Mi bizony - felelte a fiú - a tündérkirályné várába. Mert úgy tudja meg kend, hogy a tündérkirályné az én gazdámnak jegybéli mátkája. Látja-e kend azt a nagy hegyet? Annak a tetején fürdik mindennap a királyné tejben.

- No, az Isten segéljen - mondotta a kovácsné -, hanem mondok neked valamit, te legényke. Nesze, adok neked egy kicsi fűvót, s valahányszor a gazdád várja a tündérkirálynét, fuvints rá. Tedd el ezt az iskátulyát is, ebben csudaír vagy, s mikor a tündérkirályné elmegy, kend meg ezzel a gazdád halántékát. Mert vagy szerette, vagy nem eddig a tündérkirályné a gazdát, de azután még hétszerte jobban szereti, meglátod.

Eközben a kovács elkészült a huszonnégy pár vasbocskorral. Egy párt felkötött Miklós, egy párt kicsi szolgálja, többi a hátukra vetették, s úgy indultak annak a rengeteg nagy hegynek, amilyen nagyot még emberi szem nem látott.

Az igaz, hogy mikor a tetejére értek, a huszonnégy pár vasbocskor miszlikbe szakadott. Ott a hegy tetején értek mindjárt a rézerdőbe, rézerdőből az ezüsterdőbe, ezüsterdőből az aranyerdőbe. Aranyerdő közepében találtak egy arany almafát, szakasztott olyant, amilyen a szigeten volt. Az arany almafa alatt volt egy arany kád, az aranykád tele volt tejjel. Ebben fürdött a tündérkirályné.

Leheveredett Miklós az almafa alá, s úgy várta a tündérkirálynét. Hanem amíg ő észrevette volna, a szolgálja elővette a kicsi fűvót, ráfuvintott, s abban a szempillantásban úgy elaludott Miklós, hogy tőle ugyan elvihették volna az egész aranyerdőt. S hát alighogy lekoppant a szeme, jön a tizenhárom hattyú, leszállanak az almafa alá, a szárnyukat összecsattogatják, megrázkódnak, s leánnyá változnak. Meglátja a tündérkirályné Miklóst, ráborul, költi, szólítgatja:

- Kelj fel, Miklós, kelj fel!

De hiába költi, Miklós meg sem mozdul.

Aztán ismét költögeti, szólítgatja, sírva kéri:

- Kelj fel, Miklós, kelj fel, mert még csak kétszer jöhetek el, többet nem!

De hiába, Miklós meg sem mozdult. Akkor aztán mind hattyúvá változtak ismét, s szomorú énekszóval elrepültek.

Elveszi a fiú az iskátulyát, a csudaírral megkeni a Miklós halántékát, s Miklós abban a pillanatban fölébredt.

- Hej, kicsi szolgám - mondja Miklós -, de szép álmot láttam! Itt járt a tündérkirályné, reám borult, s ébresztgetett: „Kelj fel, Miklós, kelj fel!” De én nem ébredtem fel, s nagy búsan elrepült hattyú képében.

- Nem álom volt ez, édes gazdám, hanem igaz valóság, csakugyan itt volt a tündérkirályné, ébresztgetett téged, de te meg sem mozdultál, s csakugyan azt mondta, hogy még csak kétszer jöhet el, többet nem.

- No hiszen csak jöjjön el, holnap, tudom, nem alszom el.

De hiába erőlködött, másnap, mikor közeledett a tündérkirályné, megint elnyomta az álom, mert a kicsi szolga álomszellőt fuvintott rá.

Harmadik nap sem volt különben. A kicsi szolga elaltatta Miklóst. Hiába borult rá a tündérkirályné, hiába mondotta keserves sírással: kelj fel, Miklós, kelj fel, mert ha most föl nem kelsz, többet nem jövök el - most sem ébredett fel.

Hattyúvá változott a tündérkirályné és a tizenkét leány, s szomorú énekszóval elrepültek.

Ahogy elrepültek, a kicsi szolga elveszi az iskátulyát, a csudaírral megkeni Miklós halántékát, s fölébred Miklós.

- Hej, kicsi szolgám, de szomorú álmot láttam! Itt volt a tündérkirályné, s azt mondta keserves sírással, hogy többet nem jöhet, s most megint bujdoshatom utána.

- Nem volt ez álom, édes gazdám, hanem igaz valóság. Itt volt csakugyan a tündérkirályné, költött, ébresztgetett, de te meg sem mozdultál.

Hát most mit csináljon, merre facsarodjék? Lehet ismét világ bujdosója. Azt mondta a kicsi szolgának:

- Ne jöjj velem többet, kicsi szolgám, te csak menj keletre, én megyek nyugatra, az isten megáldjon!

Elindult Miklós naplemente felé. Ment erdőkön, mezőkön által, hetedhét ország ellen, még az Óperenciás-tengeren is túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, s érkezik egy nagy városba.

De hát az a város gyászfeketével van bevonva. Kérdi az embereket, hogy kit s mit gyászolnak.

Mondják, hogy a királynét gyászolják, aki hét álló esztendeje beteg, nehéz beteg.

- Hát miért beteg a királyné? - kérdezte Miklós.

- Hej, nagy oka van annak! Mert úgy tudd meg, hogy a mi királyunk a hétfejű sárkány, ennek előtte hét esztendővel rabolta el a feleségét, aki a fehér király leánya. Azóta a királyné halálos beteg. Hiába járnak hozzá csudadoktorok, nem tudják meggyógyítani.

„Haj, Istenem, Istenem - gondolja magában Miklós -, hátha ez a királyné az én húgom!”

Fölmegy egyenest a palotába, ottan bejelentik, s viszik a királyné szobájába. S hát csakugyan ott fekszik az ágyban az ő húga. Fehér volt az arca, mint a fehér lilium.

De édes Istenem, megváltozott egyszerre a színében a királyné! Ölelték, csókolták egymást, s ím halljatok csudát, amint Miklós a kezét rátette a húga mellére, csak megszólal a szobában egy fiú.

- Ne félj, édesanyám, meggyógyulsz te most már! Ámul-bámul a királyné, nézi a fiút, mutatott vagy hétesztendőt.

Szép aranyhaja volt, éppen olyan, mint Miklósnak. Aztán csak odament Miklóshoz, köszöntötte:

- Isten hozott, Miklós bátyám! Ne félj, hazavisszük az édesanyámat, s azután majd megtaláljuk a tündérkirálynét is.

Szeme-szája tátva maradt Miklósnak. Ím, most jött a világra ez a fiú, s már mindent tud. Táltos lesz a gyerek bizonyosan.

Azám, csakugyan táltos volt a fiú. Megmagyarázta a bátyjának, hogy s mint szabadíthatják meg édesanyját a hétfejű sárkánytól. Azt mondta, hogy van a pincének a hetedik gádorában* egy kőhordó, a kőhordóban vashordó, vashordóban rézhordó, rézhordóban ezüsthordó, ezüsthordóban aranyhordó, aranyhordóban kristályhordó, kristályhordóban gyémánthordó, ebben van az élet bora. Ezt csak ki kell eresztetni, s a sárkány mindjárt elveszti rettentő nagy erejét.

Elékeresi a királyné a pincekulcsot, lemegy a táltos fiú a pincébe, visz magával egy nagy kalapácsot, azzal rákoppint a kőhordóra, s mondja:

- Kőabroncs szakadjon, kőhordó pusztuljon!

S hát a kőhordó egyszeriben diribbe-darabba tört, s ott volt alatta a vashordó. Rákoppintott erre is a kalapáccsal, s mondta ennek is:

- Vasabroncs szakadjon, vashordó pusztuljon!

Így szépen sorjában mind miszlikbe törte a hordókat. Legutoljára maradt a gyémánthordó. Mikor ezt is összetörte, kifolyt az élet bora.

Térdig járt a táltos fiú az élet borában, jól megmosakodott benne. Egyszeriben olyan lett a teste, mint az acél. Semmiféle fegyver azt nem fogta. Azután merített egy korsóval az élet borából, jót húzott belőle, kínálta a bátyját is. Ivott egyet az is, s mind a ketten hétszerte erősebbek lettek, mint voltak annak előtte. Fölmennek a pincéből az udvarra, s hát jön a hétfejű sárkány, de csak úgy csúszik-mászik a földön. Annyi ereje sem volt, mint egy légynek.

- Hallod-e - mondotta a táltos fiú -, mostan megölhetnélek, s meg is érdemelnéd, mert sok keserves könnyet hullatott miattad az édesanyám, de meghagyom az életedet.

Otthagyták a hétfejű sárkányt, s azzal mind a hárman felkerekedtek.

- Na, bátyám - mondotta a táltos fiú -, az édesanyámat megszabadítottuk, gyere, most elvezetlek téged a tündérkirálynéhez. Látod amott azt a rettentő nagy hegyet? Annak a gyomrában fekszik a tündérkirályné, s aluszik örök álmatlanságra. Ám, ha megfogadod az én szavamat, felébresztjük álmából, de vigyázz, mert ha nem úgy cselekszel, amiként én mondom, sohasem látod meg az áldott napot. Én majd elől megyek, te csak gyere utánam. Ügyelj arra, hogy mindig az én nyomomba lépj, mert ha csak egyszer félrelépsz, becsattan az ajtó megettünk, s ki sem nyílik többet. Amerre megyünk, csak úgy nyüzsögnek mindenütt a kígyók, békák s mindenféle csúszó-mászó állatok, nehogy egyre is rálépj, mert akkor jaj neked. A hegy kellős közepében találunk tizenhárom vetett ágyat. Mind a tizenháromban egy szép leány fekszik. Egy közülük a tündérkirályné. Te menj hozzá, s háromszor csókold meg a homlokát. Az első csókra megmozdul, a másodikra felsóhajt, s a harmadikra valósággal felébred. Van ebben a szobában egy rácsos almárium, abban egy aranyvessző. Ezt kiveszed, s háromszor-háromszor sorban meglegyinted a tizenkét leányt, s mondd: „Ébredjetek, leányok, megvirradott!” Azok egyszeriben fölkelnek, s hasonlatosképpen meglegyinted az aranyvesszővel, ahány csúszó-mászó állat elédbe kerül, s azok mind tündérfiakká s leányokká változnak.

Mikor ezt így mind szépen elémondta a táltos fiú, térült-fordult, s honnét, honnét nem, kerített egy nagy szurkos fáklyát, s elindultak a hegy felé. Ahogy odaértek, a táltos fiú egy helyen ráütött a hegyre, s mondta:

- Nyílj meg, ajtó, előttünk!

S hát csakugyan felpattan egy rengeteg nagy vasajtó, bemennek, s a fáklya világánál szép lassan mennek elébb-elébb. Amerre mentek, mindenütt tenger sok kígyó, béka s mindenféle csúszó-mászó állat került az útjukba, de vigyáztak erősen, nehogy egyre is rálépjenek. Aztán nagy üggyel-bajjal megérkeztek abba a szobába, ahol volt a tizenhárom vetett ágy, mind a tizenháromban egy szép leány. Ott feküdt a tizenharmadik ágyban a tündérkirályné. Hosszú aranyhaja volt a takarója. Odamegy Miklós, megcsókolja a tündérkirályné homlokát, s hát megmozdul egyszeriben. Megcsókolja másodszor is, nagyot, de nagyot sóhajtott. Megcsókolja harmadszor is, s ím, egyszerre kinyitotta a szemét, felült az ágyában. Aztán kivette a rácsos almáriumából az aranyvesszőt, háromszor-háromszor meglegyintette a tizenkét leányt, s mondotta:

- Keljetek, keljetek, megvirradott!

S csakugyan fölébredt mind a tizenkettő. S jöttek sorban egymás után a csúszó-mászó állatok, meglegyintette ezeket is az arany vesszejével, s ím, dali szép legényekké, gyönyörű szép leányokká változtak mind. S halljatok csudát, a földnek sötét gyomra egyszeriben tündérpalotává változott, s csak úgy zengett a palota a szép muzsikától. Akkor a tündérkisasszonyok közrefogták Miklóst, aranykútban megmosdatták, aranytörlővel megtörölték, aranyfésűvel megfésülték, s öltöztették királyfinak való bíboros-bársonyos ruhába. Akkor aztán szaladtak mindjárt a papért, hadd eskesse össze Miklóst a tündérkirálynéval.

Volt nagy dínomdánom, lakodalom. Nem is ment haza Miklós, ott maradt Tündérország királyának. De hazament a húga táltos fiával. Úgy megörült nekik az öreg király, hogy mindjárt a táltos fiúnak adta egész királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ÖZVEGYASSZONY TEHENE

Krisztus urunk a Földön jártában-keltében, Szent Péterrel egy szegény özvegy asszonyhoz tért be szállásra. Ennek a szegény özvegyasszonynak egyebe sem volt, csak egy tehene. Hanem azért jó szívvel fogadta a vándorokat, adott nekik puha kenyeret, jó meleg tejet vacsorára.

Volt a szegény asszonynak egy kicsi fiacskája is. De ezt úgy szerette, úgy kényeztette, becézgette, hogy királyfinak sem lehetett volna jobb dolga, mint ennek a fiúcskának.

Reggel továbbmegy Krisztus urunk Szent Péterrel, megköszöni a szegény özvegyasszonynak a vacsorát, a szállást, s mikor a falu határára érnek, azt mondja Szent Péternek:

- Hát hiszed-e, Péter, hogy amelyik özvegyasszonynál az éjjel háltunk, annak a tehenét éppen most szaggatták szét a farkasok?

- Ó, uram - mondotta Péter -, hát azt hogy tudád megengedni, hiszen ennek a szegény özvegyasszonynak egyebe sem volt, s mégis olyan jó szívvel adott nekünk vacsorát s szállást!

Mondotta Krisztus:

- Igaz, Péter, igaz, de az az özvegyasszony kényezteti, becézgeti a fiát, azt hiszi, míg a világ, kényesen tarthatja, nevelheti annak az egy tehénnek a tejéből. Dolog nélkül nőne fel a gyermek, s hitvány, tekergő, tolvaj lenne belőle. De csak ne tudja az anyja kényesen nevelni, bezzeg megfogja a dolog végét, s meglásd, derék ember lesz még abból a fiúból. Ezért engedtem, Péter, hogy a szegény özvegyasszony tehenét széttépjék a farkasok.

A FARKAS, A RÓKA, A NYÚL MEG A VARJÚ

A farkas, a róka meg a nyúl nagy barátságban voltak, erdőn-mezőn mindig együtt sétáltak. Egyszer, amint járnak-kelnek, egy nagy ároknak a szélére érnek. Megegyeznek, hogy szép sorjában átugorják az árkot. Előrement a róka, s mondta:

- Rövid fülem, hosszú lábam, hosszú farkam, hopp, de nagy ez az árok!

Azzal nekiugrott, s szépen bele is esett az árokba. Utána a nyúl mondja:

- Hosszú lábam, hosszú fülem, kurta farkam, de nagy ez az árok!

Úgy keresztülugrott az árkon, mintha nem is lett volna. Harmadiknak jött a farkas. Azt mondja:

- Hosszú lábam, hosszú fülem, hosszú farkam, hopp, de nagy ez az árok!

Nekiugrik az ároknak, s szépen belepottyan. Na, próbálja a róka, próbálja a farkas mindenféleképpen, hogy kimásszanak az árokból. De mély volt az árok, nem tudtak kimászni.

- Állj meg, farkas koma - mondja a róka -, mindjárt kikerülünk innét. Én felállok a te válladra, kiugrom, aztán hosszú farkamat leeresztem, s kihúzlak téged is.

- E bizony jó lesz - mondja a farkas, s hagyta, hogy a róka a vállára álljon.

Róka koma egy szempillantás alatt kint volt az árokból, aztán nagyot kacagott, ott hagyta a farkast.

Orgonált a szegény farkas nagy keservesen, s egyszer csak arra jön egy varjú. Kiszól a farkas:

- Hej, lelkem, várjam, ha én úgy tudnék repülni, mint te!

Mondja a varjú:

- Ne búsulj, megtanítlak én jó szívvvel, csak fogózz bele a farkamba!

Letartja a varjú a farkát, belefogózik a farkas. Elkezd vele repülni.

Felrepül jó magasra, s kérdi a farkast:

- Látod-e még a földet?

- Még látom.

Följebb repül a varjú, s kérdi megint:

- Farkas koma, látod-e még a földet?

- Még látom.

Még följebb repül a varjú, s harmadszor is kérdi:

- Farkas koma, látod-e még a földet?

- Már nem látom.

- No, ha most nem látod, ereszd el a farkamat, most már tudhatsz repülni.

Eleresztí a farkas a varjúnak a farkát, de bezzeg repült lefelé, mint a sebes szél, még annál is sebesebben.

Amint közeledett a föld felé, látott egy szenes tuskót, s rákiált:

- Szaladj te, szenes tuskó, előlem, mert agyonütlek!

Hanem a szenes tuskó nem ijedt meg, ott maradt a helyén. A farkas meg ráesett, s még a hetvenhetedik porcikája is ízzé-porrá törött.

A VARJÚKIRÁLY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek nem volt egyebe, mint egy kicsi földcskéje meg két kicsi tehene. Ezzel a két tehénnel szántotta a földjét, ez adott este, reggel tejet. Így élt a szegény ember a feleségével s a sok gyerekével.

Egyszer, amint a szegény ember szántogatott, csak odahajt nagy sebesen egy hatlovas hintó, abban a hatlovas hintóban a varjak királya, s mondja:

- Hallod-e, te szegény ember, add nekem a két tehénkédet, becsületes árát adom, de még többet is, mert a katonáim három nap óta nem ettek egy befaló falást sem, s mind elpusztulnak, ha húst nem szerzek nekik.

Mondja a szegény ember:

- Nem kell nekem pénz, felséges királyom, adjon majd nekem tehénért tehenet. Nem tudok én élni tehen nélkül.

- Adok én akármit - mondá a király -, csak most add ide a teheneket a katonáimnak. Aztán, ha megették, gyere csak a váramba. Innét északra van, Fekete vár a neve, ott megtalálász engem.

Azzal a varjúkirály elvágtatott hatlovas hintaján. Hát jöttek a katonái, mint valami fekete felleg, éktelen károgással, leszállottak a földre, ott a szegény ember szeme láttára diribről darabra tépték, szaggatták a tehenecskéket, még csak egy porcikájukat sem hagyták meg.

A varjak aztán elrepültek, de a szegény ember nem ment haza tehen nélkül, hanem indult a varjak után, ment abba az irányba, amerre elrepültek.

Ment, mendegélt a szegény ember hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül, hegyen ki, lejtőn be, erdőből ki, erdőbe be. Aztán keresztül rengeteg nagy pusztaságokon, de sem házat nem talált, sem embert nem talált. Ami kicsi kenyere volt a tarisznájában, az is elfogyott. Nem tudta már, merre facsarodjék. Étlen-szomjan majd meghalt.

Hanem amint ment a nagy pusztaságban, egyszerre mégis valami gyenge világosságot vett észre. Megy arra, oda is ért, s hát három pásztorember heverész a tűz körül, s főzik egy nagy bográcsban a gulyáshúst. Köszönti a szegény ember illendőképpen, a pásztoremberek fogadják, aztán kérdi:

- Ugyan bizony nem hallották-e kigyelmetek hírét a Fekete várnak?

- De bizony hallottuk - mondják a pásztorok -, ottan lakik a varjúkirály, mi is az ő cselédjei vagyunk. Meg is mondotta nekünk, hogy ha ilyen meg ilyen szegény ember jár erre, jól megtraktáljuk, s igazgassuk el a fekete vár felé. Talán bizony kend az a szegény ember?

- Én volnék a micsodás - mondja a szegény ember.

- No, ha kend, heveredjék le mellénk. Van itt kenyér, gulyáshús, de még bor is. Egyék-igyék! Ne éhezzék, mint otthon.

Esznek-isznak, aztán jót alusznak, s reggel a pásztorok útbaigazítják a szegény embert, hogy csak menjen ezen meg ezen az úton, majd a Fekete várra talál.

Ment, mendegélt a szegény ember, s estefelé a varjúkirály csikósainak a tanyájára ért. Azok is jól megtraktálták, mikor megtudták, ki- s miféle ember. Harmadnap a varjúkirály kondásaival találkozott. Megtraktálták azok is magyárosan paprikás szalonnával s malacpecsenyével.

Aztán beállították a szegény embert az igaz útba, hogy csak menjen, mert már nincs messze a varjúkirály vára. Hanem előbb adtak neki egy baltát, s megmagyarázták, hogy jól nyomja a fekete vár falához, hogy szikrázzék, mert a Fekete vár pulykalábon forog, s ha valamiképpen meg nem akasztja a forgásában, bizony nem jut a király elé világéletében.

No, még mondtak egyebet is a kondások. Azt mondták:

- Vigyázz, te szegény ember, mert a varjúkirály olyan jó szívvel lát, mintha az édes testvére volnál. Ad neked akármit, amit csak a szíved kíván, de ha a világ minden kincsét kínálja is, semmi egyebet el ne fogadj, csak azt a kicsi sódarálót, amelyik a szobájában van, éppen az ágya fejénél.

Megköszöni a szegény ember a jó tanácsot, elmegy, s addig meg sem áll, míg a fekete várhoz nem talál. Hát, uram Jézus, forog a fekete vár egy pulykalábon, mint a veszedelem. Forog olyan sebesen, hogy nem látott rajta a szegény ember sem kaput, sem ablakot. Pedig volt rajta ezer is, ha nem több.

Odamegy a szegény ember, a kőfalnak nyomja a baltáját, hogy csak úgy szikrázott. Hát meglassódik a vár a forgásában, a kicsi balta beleakad a kapuba, felfeszíti, s hopp! beugrott rajta a szegény ember. Aztán ahogy benn volt, a vár forgott tovább, mint a szél.

Megy fel a szegény ember a palotába, a varjúkirály már messziről jön elébe, fogadja nagy örömeződéssel, leülteti maga mellé az aranylócára. Azután asztalhoz ülteti, s ím, az asztal csak megterül magától, mindenféle drága étel-ital kerekedik az asztalra magától. A szegény ember csak ámult-bámult, nem tudta, hogy mi a csoda lehet ez. Rajtuk kívül senki sem volt a szobában, mégis volt minden jó megennivaló.

No, még ilyen élete nem volt a szegény embernek világéletében. Eltelt egy nap, eltelt kettő. A varjúkirály csak mindig etette-itatta, traktálta. Hanem a harmadik nap a szegény embernek nem esett jól sem étele, sem itala. Elkezdett sóhajtozni:

- Hej, istenem, istenem, én itt dúskálok a sok minden jóban, s ki tudja, mennyit sírnak-rínak otthon az én gyermekeim!

Mondja is a királynak:

- Felsőges királyom, ha meg nem sérteném, hazamennék, mert tudom, hogy otthon éheznek a gyermekeim.

- Jól van, szegény ember, eredj! Csak mondd meg, mit adjak neked azért a két tehénkéért, mert igazán nagy jót tettél akkor velem.

- Nem kívánok én sokat, felsőges királyom, csak adja nekem azt a sódarálót, ahol ni, azt, amelyik az ágya fejénél van.

Nagyot kacag a varjúkirály.

- Ugyan bizony, mit gondolsz, te szegény ember, mi hasznát vennéd te annak?

- Sok hasznát venném én ennek, felsőges királyom. Sőt örölnék rajta magamnak s másnak, meg egy kicsi kukoricát.

- Hallod-e, te szegény ember, ne bolondozz, neked adom azt a gulyámat, melyet erre felé jöttödben láttál.

- Hát én azzal mit csináljak, felsőges királyom? Az sincs, ahova rekesszem, s még azt hinnék a faluban, hogy valahonnét elhajtottam.

- Jól van, ha nem kell a gulya, adok neked hat szekér aranyat.

- Ó, felséges királyom, nem nekem való az a tengersok pénz. Még azt hinnék otthon, hogy megöltem valakit. Vagy talán haza sem tudnám vinni, elrabolnák tőlem az úton.

- Hiszen ha csak ez a bajod, adok én melléd katonát.

- No bezzeg a felséged katonái - kacagott a szegény ember -, hisz egy tyúk is elkergeti azokat!

- Úgy-e? No majd meglátod mindjárt.

Azzal belefűjt egy sípba, s mindjárt beröppent az ablakon egy varjú. Ott, abban a helyben keresztülbucskázott a fején, s olyan derék, szép szál legény lett belőle, hogy csupa csuda.

- Látod, szegény ember, ilyenek az én katonáim.

Aztán csak intett a katonának, az keresztülbucskázott a fején, ismét varjú lett belőle, s elrepült.

- Én mégis arra kérem felségedet, hogy adja nekem azt a sódarálót.

- Hallod-e, te szegény ember, neked adom minden jószágomat, csak a sódarálót ne kívánd.

De beszélhetett a király, ígérhetett akármit, a szegény embernek nem kellett egyéb a sódarálónál.

- Na, jól van, te szegény ember, neked adom, mert megígértem, hogy azt adok, amit kívánsz. Hát tudd meg, ha már a tiéd lesz a sódaráló, hogy sem sót, sem kukoricát nem kell ezzel darálni, hanem csak gondolnod kell akármit, s minden gondolatod s minden kívánságod abban a szempillantásban teljesedik. Csak azt kell neki mondanod: „Derülj, édes darálókám!” Amikor meg azt akarod, hogy ne járjon tovább, csak azt kell mondanod: „Borulj, édes darálókám.”

Elbúcsúzik a szegény ember a királytól, viszi a darálót, s ahogy ment visszafelé, jól megtraktálta a kondásokat, csikósokat s a gulyásokat. Aztán elbúcsúzott tőlük, ment tovább erdőkön-mezőkön által. Ahol elfáradt s megéhezett, leült, s szólt a darálónak: „Derülj, édes darálókám!” S mindjárt terített asztal ugrott elé, volt étel-ital bőven.

Egyszer, amint ment, mendegélt egy nagy erdőben, leül egy fa alá, s szólítja a darálót: „Derülj, édes darálókám!” S ím, abban a szempillantásban asztal terül, s az asztal mellé honnét, honnét nem, egy nagy zsíros bundás ember került.

„Hát, ha bizony itt van, hadd legyen itt - gondolta magában a szegény ember -, úgyis meguntam már, hogy mindig egyedül egyem s igyam.” - Kínálja nagy erősen:

- Egyék-igyék, földi, van itt minden elegendő!

Na, esznek-isznak, lakmároznak. Egyszer csak azt mondja a zsíros bundás ember:

- Hiszen ez a sódaráló is ér valamit, hanem sokkal többet ér az én botom. Ennek csak azt kell mondani: „üssed, üssed, botocskám!”, s leüt ez a lábáról embert, állatot, nem egyet, de százat, nem százat, de ezret, még annál is többet.

Elkezd biztatni a szegény embert, hogy cseréljenek. Mondja a szegény ember:

- Nem kell nekem az a bot, földi, nem akarok én senkit megverni.

De addig beszélt, hogy így meg úgy, hogy a szegény embert kiforgatta a fejéből. Gondolta magában: „Mégiscsak jobb lesz, ha odaadom a sódarálót, mert még agyonveret a botjával, s úgyis az övé lesz.”

Mindjárt kezét csapnak, cserélnek. De ahogy cseréltek, a szegény ember mindjárt megbánta. Kérte szépen a zsíros bundás embert:

- Adja vissza, földi, hadd legalább egyszer tartsam jól a gyermekeimet!

De a bundás ember azt sem mondta, hogy befellegzett, elindult a sódarálóval.

„Hiszen mindjárt visszaadod!” - gondolta magában a szegény ember, s szól a botnak:

- Üssed, üssed, botocskám!

De a bot sem mondatta kétszer, elkezdett táncolni a bundás ember hátán. Úgy elagyabugyálta, hogy a bundás ember jó szívvel visszaadta a sódarálót, neki hagyta a botot is, csak ne bántsa többet.

Hazamegy a szegény ember nagy örömmel.

Hiszen csakhogy hazajött. A felesége, a gyermekei el voltak éhezve. A lábukon is alig állottak.

- Na, feleség - mondotta a szegény ember -, többet nem éheztek.

- Hát ugyan mit hozott? - kérdi az asszony.

- Ezt a sódarálót, feleség.

- Ó, hogy az istennyila üssön a kend dolgába - mondta az asszony -, hát azért adta el a két tehenét?!

- Lassan a testtel - mondta a szegény ember -, várd meg előbb, hogy mit tud ez a sódaráló!

Leteszi a szegény ember a sódarálót a szoba közepére, s szól neki:

- Derülj, derülj, darálócskám!

S hát abban a szempillantásban egy hosszú asztal kerekedik a szobában, s tele az asztal étellel-italal rogyásig. Leülnek az asztal mellé, az ember, az asszony, a gyermekek. Esznek-isznak, s virágos kedvük kerekedik, s nagyot rikkant a szegény ember:

- Hej, csak cigányok volnának itt, milyen nótát húzatnék én mindjárt!

Még jól ki sem mondja, tizenkét cigány pottyán a szobába, a jó isten tudja, honnét, s húzzák a nótákat, hogy zeng belé a falu. De bezzeg jöttek a népek mindenfelől csudalátni. Aztán akik befértek, bekerekedtek a szobába. Ettek-ittak, táncoltak azok is. De úgy megtelt a szoba, hogy egymás hátán nyüzsögtek.

- Hej de kár, hogy nem nagyobb ez a ház! - mondja a szegény ember. Ahogy ezt mondja, akkora gyémántpalota kerekedik a viskó helyébe, hogy a király palotája cigányputri volt ahhoz.

Híre megy ennek a csudának az egész országban. Hallja a király is, s nem volt maradása. Fölkerekedett az udvarbéli gála, úri népekkel, hadd lássák a szegény ember gyémántpalotáját.

Odamegy a király s a sok úrinép. Fogadja a szegény ember nagy örvendezéssel, s csak szól a darálónak, mindjárt terült asztal, s azon annyi mindenféle drága étel s ital, amennyit a király sem látott életében.

Na, esznek-isznak, vigadoznak, hát egyszer csak jön egy staféta, nagy pecsétetes levelet hoz a királynak. Olvassa a király, kékül, zöldül, fehéredik. Hej, nem hiába változott meg színében, mert az volt írva a levélben, hogy jön a török császár minden népével, s úgy elpusztítja az

országot, hogy kő kövön nem marad, s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez. Kérdi a szegény ember:

- Ugyan bizony, felséges királyom, ha meg nem sérteném, mi szomorú hír van abban a pecsétetes levélben?

- Ne is kérdezz, szegény ember, úgysem tudsz te rajtam segíteni. Jön a török császár rettentő nagy sereggel, s még a szopós gyermeknek sem kegyelmez, az van ebben a levélben.

- No bizony, ha jön - mondja a szegény ember -, itt is hagyja a fogát.

- Mit beszélsz, te szegény ember?

- Én azt, felséges királyom, hogy a török császárt minden katonájával elpusztítom még ma.

- Bizony ha elpusztítod, te szegény ember, három leányom van, s azt a te három legényfiadnak adom, mert, ha jól emlékszem, három fiad vagy.

- Hát csak maradjon itt, felséges királyom - mondta a szegény ember -, egyenek s igyanak, a többit bízzák rám.

Vette a botját, s egy szempillantásra ott volt a csatasíkon. Már fel is voltak állítva a katonák szépen glédába. Erről a király katonái, arról a török császár katonái.

Na, nem sokáig állottak sem glédában, sem semmiképpen. Szólott a szegény ember:

- Üssed, üssed, botocskám!

Haj, elkezdett a bot táncolni! Ütötte fejbe, hátba, ahol találta a török császár katonáit. Úgy hullottak, mint a kéve, még hírmondó sem maradt belőlük. Azzal a szegény ember szépen megfordult, hazament, s jelentette a királynak, hogy most már ehetik-ihatik békén, míg a világ s még két nap, tudom, nem jön ellenség az országba.

Bezzeg a király is szavának állott, s másnap mindjárt megtartották a lakodalmat. A három királykisasszony felesége lett a szegény ember három legényfiának. Ez volt csak a lakodalom! Táncolt itt még a sánta koldus is, táncoltam én is, menjetek oda, s táncoljatok ti is.

Itt a vége, fuss el véle!

A NYÁRFA MEG A FENYŐFA

Elmondom nektek, hogy miért reszket s miért zúg oly szomorúan a nyárfa.

Egyszer Jézus Krisztusnak el kellett rejtőzni az ellenségei elől. Nem volt egyéb menedéke a pusztán, csak egy nyárfa. Fölment arra, s meghúzódott az ágai között.

Hanem a nyárfa ága, levele nem tudta eléggé elrejteni Jézus Krisztust, s megtalálták az ellenségei. Akkor mondotta Jézus:

- No, te nyárfa, nem rejtettél el engem, ezentúl télen-nyárban dideregj!

S azóta a nyárfa reszket télen-nyáron, s zúg olyan szomorúan, mintha valami nagy bánata volna.

Hát azt tudjátok-e, miért zöld mindig a fenyőfa?

Az is Jézussal történt, hogy egyszer az ellenségei elől a fenyőfára menekült. Fenyőfának sűrű lombja úgy eltakarta, hogy az ellenségei, kik az életére fenekedtek, nem találták meg. Mikor aztán az ellenségei eltávolodtak, leszállott a fenyőfáról, s megáldotta.

- No, te fenyőfa, télen-nyáron zöldellj!

Azóta zöld a fenyőfa levele télen is, nyáron is.

A BOSZORKÁNYSÁG

Volt egyszer egy ember, s annak egy fia. Ez a fiú minden tudományt kitanult a világon, de még egyet szeretett volna megtanulni: a boszorkányságot. Mondja az apjának:

- Édesapám, elmegyek, s addig meg nem nyugszom, míg a boszorkányságot meg nem tanulom.

Eleget mondta az apja, maradjon, ne menjen, fehérnépnek való a boszorkányság, nem volt a fiúnak maradása.

Hát jól van, a fiú elmegy, estére kelve egy faluba ért, s ottan szállást kért egy gazdag ember-nél. A gazdag ember szívesen fogadja, ad neki jó vacsorát, s vacsora közben kérdi a fiútól, hogy mi járatban van. A fiú nem akarta megmondani, de a gazda addig vallatta, hogy mégis megmondta: ő bizony meg akarja tanulni a boszorkányságot, mert már mindent tud, csak ezt nem.

A gazda, egy szó nem sok, annyit sem szólt a fiúnak. Ágyat vettetett neki a másik szobában, s a fiú lefeküdt.

Azt látta álmában a fiú, hogy egy nagy városban van, s ő az utcán fekszik éjnek idején egy padon. Hát egyszer jő az istrázsa, nyakon csípi, beviszi a városházára. Ottan rásütik, hogy valami rosszban jár, s akasztófára ítélik. Mindjárt közre is vették a katonák, s kísérték az akasztófa alá. Amint kísérték a fiút, kiszalad az utcára a király leánya, s kérdi a katonákat, hogy hová viszik ezt a legényt. Mondják a katonák, hogy az akasztófa alá.

- Mindjárt elérészétek! - mondja a királykisasszony, s fölvezeti a fiút palotába.

Közmént legyen mondva, a királykisasszony, hiába erőltette az apja, senkihez sem akart menni, de ez a legény úgy megtetszett neki, hogy egyenesen fölvezette az apjához, s azt mondta:

- Na, édesapám, többet nem kell, hogy erőltess senkihez, mert az Isten rendelt egy nekem való legényt.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király! Hogy ő ilyen jöttmentnek adja a leányát, mikor királyfiak vetekednek érte!

- Már én nem bánom, ha jöttment is - mondotta a királykisasszony -, nekem ezt a legényt a jó Isten rendelte, s ha édesapám nem ad hozzá, máshoz sem megyek.

- Hát jól van, légy a felesége - mondotta a király.

Egyszeriben papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak s egy esztendő, kettő el sem telt, egy szép aranyhajú fiuk született. Egyszer az apa kimegy a kicsi fiával a kertbe. Ottan volt egy arany almafa, az arany almafa alatt egy arany kút. Karjára vette a gyereket, s aztán felnyúlt a fára, hogy almát szakítson neki. Hogy, hogy nem, a gyerek lefordult a karjáról, s beleesett a kútba. Ő meg elkezdett keservesen sírni. De úgy sírt, hogy a gazda felébredett belé. Beszalad a gazda, megrázza a fiút.

- Ébredj, öcsém, miért sírsz?!

Fölébredt a fiú, de még ébren is bőgött.

- Jaj, istenem, istenem, a drága szép gyermekem beleesett a kútba!

- Hiszen neked nincs gyermeked - mondja a gazda -, mit beszélsz?!

Csak akkor tért magához a fiú. Aztán elmondotta az álmát a gazdának.

- Látod, látod - mondotta a gazda -, ilyen a boszorkányság is, meg akarsz-e tanulni?

- Nem én, soha, bátyámuram - mondotta a fiú, s egyszeriben felöltözött, elbúcsúzott a gazdától, s hazáig meg sem állott.

Ha az a kicsi gyermek a kútba nem esett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A HÁROMVADAS KIRÁLYFI

Volt egyszer egy öreg király, s annak egy fia meg egy leánya. Nagy beteg lesz a király, hivatja a fiát, s mondja neki:

- Édes fiam, érzem, hogy meghalok, azt hagyom hát neked, hogy addig meg ne házasodjál, amíg a húgodat férjhez nem adod, de akárki kérje, annak add oda.

Meghal a király, a királyfi s a királykisasszony ketten maradnak. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, három, a királykisasszonynak nem akad kérője. Az igaz, hogy nem is volt erősen szép leány, s a lelke sem volt valami jó. Azt mondja egyszer a királyfi:

- Hallod-e húgom, én többet nem istrázsállak, mert én országot-világot akarok látni.

Kéri a leány, hogy maradjon, ne menjen még egy esztendeig, hátha addig szerencséje akad.

Várt a királyfi még egy esztendeig, nem jött senki a királykisasszonyért.

- De már többet nem várok - mondotta a királyfi. - Eleget ültem itthon, lássak már én is világot.

Mondotta a királykisasszony:

- Vigy el engem is magaddal, legalább nem jársz egyedül.

A királyfi beleegyezett, az országot a miniszterekre bízta, vittek magukkal tenger kincset, aranyat-ezüstöt, s elindultak hetedhét ország ellen. Mennek, mendegélnek, s beérnek egy rengeteg erdőbe. Egyszerre csak nagyot sikolt a királykisasszony:

- Jaj, istenem, nézd, ott jó tizenkét zsvány! Vége az életünknek!

- Ne félj, húgom, itt a kardom - mondja a királyfi, s kirántja a kardját. Ez a kard - közmént legyen mondva - olyan kard volt, hogy ez volt ráírva: „Jobbra hatot, balra ötöt vágatsz.”

Megsuhintja a királyfi a kardot bal felé, s hat suhintásra levágja hat zsvány fejét, suhint jobbra is ötöt, s levágja még öt zsvány fejét. Csak egyetlenegy maradott életben, a zsványok vezére, egy dali szép legény. Mondta a zsványok vezére:

- Hagyd meg az életemet, s ihol itt a váram az erdőben, neked adom!

Jól van, a királyfi megkegyelmezett a legénynek. Mentek hárman a várba, sorban kinyitotta a szobákat. Volt éppen hetvenhét szoba, tele voltak drága kincsekkel, minden szoba sarkában volt egy-egy kád, arannyal-ezüsttel színig tele. Ahogy a hetvenhetedik szobába érnek, azt mondja a királyfi a legénynek:

- Az életedet meghagyom, hanem a szabadságodat elveszem. Itt maradsz halálig ebben a szobában.

Nem szólt semmit a legény, beült a szobába, a királyfi rázárta az ajtót. A királykisasszony sem szólt semmit, de félrefordult, elpityeredett. Megakadt a szeme a zsványok vezérén, meg-sajnálta szíve gyökeréből.

Telt-múlt az idő, a királyfi eljárt az erdőbe vadászgatni, mert hiába volt a tenger kincs, abból nem lehetett megélni. Egyszer, mikor a királyfi oda volt vadászni, dörömbölni kezd a legény az ajtón.

Odaszalad a királykisasszony, kérdi tőle:

- Mit akarsz?

- Nyisd ki, édes húgom, az isten is megáldjon!

- Nem lehet - mondotta a királykisasszony -, félek, hogy megölsz.

- Dehogy öllek, dehogy - mondotta a legény -, csak eressz ki bátran!

- Nem lehet, megöl a bátyám.

- Akkor hát gyere az ablakhoz. Látod-e ott azt az eperfát, milyen szépen zöldül?

- Látom bizony, immár virágzik is - felelte a királykisasszony.

- Hallod-e, te leány, pusztítsd el a bátyádat, s csak ketten leszünk ebben a nagy várban. Te az enyém, én a tied, élünk együtt holtig boldogságban.

- Jaj, mit beszélsz - mondotta a királykisasszony -, hogy öljem én meg a bátyámat!

- Hát jól van, ne öld meg, hanem mondd neked valamit. Feküdj le az ágyba, s mondd, mikor hazajön a bátyád, hogy nagyon beteg vagy. A váron túl van egy forrás, mondd neki, hogy hozzon onnét egy korsó vizet, mert amíg abból nem iszol, meg nem gyógyulsz. De igaz, mondd csak nekem, virágzik-e az eperfa?

Felelte a leány:

- Érett eper is van rajta.

- No, akkor mindjárt haza jó a bátyád.

Hát csakugyan jött a királyfi, s a királykisasszony ott feküdt már az ágyban, s jajgatott, nyögött, hogy a bátyjának megesett a szíve rajta.

- Mi bajod van, édes húgom?

- Jaj, meghalok, édes bátyám, ha meg nem gyógyítasz. Az imént egy kicsit elszenderültem, s azt láttam álmomban, hogy a váron túl van egy forrás, s ha annak a vizéből egy cseppet ihatnám, mindjárt meggyógyulnék.

Hamar egy korsót keresett a királyfi, szaladott a forráshoz, telemeríti, de amikor el akar indulni, elejibe áll egy oroszlán, egy medve s egy farkas.

Megszólítja az oroszlán:

- Hé, ember, tudod-e, hogy ebből a vízből csak vadállatnak szabad inni?

- Én azt nem tudtam, honnét tudtam volna - mondotta a királyfi -, de ha tudtam volna, akkor is meríték, mert a húgom halálán van, s ettől meggyógyul.

A három vad összenézett, egyszerre megszelídültek, s mondotta az oroszlán:

- Jól van, látjuk, hogy jó szíved van, nem bántunk, de sőt inkább adok neked egy sípot is, s ha valahol bajba kerülsz, csak fuvints belé: ott leszünk mind a hárman. Hanem ezt a vizet akár vigyed, akár ne, ettől nem gyógyul meg a húgod.

„Mindegy - gondolta magában a királyfi -, ha nem használ, nem is árt, én megpróbálom.”

Megköszönte a vadaknak a jóságát, elbúcsúzott tőlük, s ment a várba vissza. Amint ment visszafelé, kérdezte otthon a zsványok vezére:

- Virágzik-e az eperfa, húgom?

- Már érett eper is van rajta - felelt a királykisasszony.

- No bizony, ha van érett eper rajta, mindjárt itthon is lesz a te bátyád. Hanem te még nagyobb betegnek tetted magadat, s mondd neki, van a vár keleti oldalán egy szikla, ennek a sziklának a barlangjában lakik egy vaddisznó, hét malacával, s addig meg nem gyógyulsz, míg egy malacnak a húsából nem eszel.

Már most igazán látta a királykisasszony, hogy a legény az ő bátyjának a vesztit akarja, de gonosz volt az ő lelke is, s mikor a bátyja hazajött, még keservesebben jajgatott:

- Jaj, jaj, ne hozd azt a vizet, mert a szagát sem állhatom! Eredj, van a vár keleti oldalán egy szikla, ennek a sziklának a barlangjában lakik egy vaddisznó, hét malacával, hozz el egy malacot, mert míg annak a húsából nem eszem, addig meg nem gyógyulok.

Meg sem állott a királyfi, levett a szegről egy nyilat, s vitt hét nyílveessőt, gondolta magában: lelövi ő, ha kell, mind a hét malacot, csak a húga meggyógyuljon.

Elmegy a barlanghoz a királyfi, hát annak éppen a szélén hevert a vaddisznó a hét malacával, süttették magukat a jó meleg nappal. Megáll a királyfi, s célba vesz egy malacot. De mikor éppen löni akart, megszólalt a vaddisznó:

- Ne lőj ide, te vadászember, adok neked én jó szívvel egy malacot, ha szükséged van rá, de ha nem lenne szükséged, ereszd el, visszatál ide magától.

A királyfi leeresztette a nyilat. Nem lőtt a malacra. A vaddisznó odaadott egy malacot, s még egy sípot is adott neki, hogy csak fújjon belé, ha bajba kerül. Megy a királyfi a vár felé, s amíg ment, azalatt a zsványok vezére kérdezte a királykisasszonytól:

- Nézd meg, virágzik-e az eperfa!

- Érett is van rajta - mondta a királykisasszony.

- No, akkor mindjárt jön is a bátyád. Ne is tedd magadat többet betegnek, mondd, hogy meggyógyultál, süssél neki őzcombból vacsorát, hozz fel sok bort a pincéből, itasd le. A hetvenedik szobában egy kicsi ládikában van egy arany karperec, azt vedd ki, tedd ezt bátyádnak a két karjára, s mondd neki tréfásan: próbálja meg, szakítsa ketté. Ő megpróbálja, de nem tudja kettészakítani, úgy el lesz gyengülve. Akkor a te kicsi ujjadat dugd be a kulcs lyukán, erre az ajtó kinyílik, én kijövök, s egymásé leszünk halálig.

Hazajő a királyfi a malaccal, s hát a királykisasszonynak semmi baja. Vígan szalad fel s le a szobákban, énekel, készíti a vacsorát.

- No, hál' istennek - mondja a királyfi -, hogy meggyógyultál, akkor ezt a malacot el is ereszttem!

S mindjárt el is ereszti a malacot, az meg nagy sebesen visszaszalad az anyjához.

Eközben elkészül a vacsora, asztalhoz ülnek, esznek-isznak. Biztatja a leány a bátyját: igyál, bátyám, igyál, s mikor jól leitta magát, elővette a karperecet.

- Tedd össze a két kezedet, bátyám - mondotta a királykisasszony tréfásan.

A királyfi összeteszi a két kezét, s a húga rácsatolja a karperecet.

- No, szeretném látni, ketté tudod-e szakítani?

Próbálja a királyfi, de hiába, nem volt ereje már.

A leánynak sem kellett több, szaladt a hetvenhetedik szoba ajtajához, a kis ujját bedugta az ajtó kulcslyukán, arra kinyílt az ajtó, s kiszökött a zsványok vezére. Ment egyenesen a királyfi szobájába.

- No, te kutya, most ütött az utolsó órát!

A királyfi alig tudott megmozdulni. Nézte, hol a húga, nem volt a szobában. De ha nem volt ereje, volt esze. Azt mondta a legénynek:

- Jól van, ölj meg, csak engedd meg, hogy búcsúzzam el az én kedves testvéremtől.

Kimegy a királyfi, de nem a hűgához, hanem letántorgott az udvarba, ottan belefűjt a sűpűjába, s egyszeriben ott termett az oroszűán, a medve és a farkas.

Kérűi az oroszűán:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja a királyfi:

- Nem parancsolok semmit, csak annyit mondok, hogy van odafenn a várban egy ember, aki hitvány fortéűlyal az erőmet elvette, s meg akar ölni. Ne hagyjatok elveszni!

Hiszen a három vadnak sem kellett egyéb. Felszaladtak a várba, s ott ízzé-porrá tépték, szaggatták a zsványok vezérét. Akkor a királyfi felment a hűgához, s azt mondkta neki:

- Hallod-e, hűgom, a zsványok vezérével cimboráltál, megérdemelnéd, hogy megöljelek, de nem öllek meg. Maradj itt a várban egyedűl, élj boldogul, velem többet egy úton nem jársz, engem többet ez életben nem látsz. - Azzal otthagya a hűgát, s indult világgá.

Mondotta az oroszűán:

- Veleđ megyűnk mi is, királyfi, hűséges szolgálid leszűnk, jóban-rosszban el nem hagyunk.

Elindultak négyen, mentek hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül. Egyszer egy városba érnek, s hát az a város fekete gyászba van borulva. Kérűi egy öregasszonytól a királyfi:

- Mit gyászolnak, kit gyászolnak, öreganyám, talán bizony meghalt a király?

- Nem halt meg - mondja az öregasszony -, hanem van a város szélén egy feneketlen tó, abban lakik egy tizenkétfejű sárkány, ennek mindennap egy leányt kell adni, mert különben felszívja mind, ami vize van a városnak, s szomjan pusztulnak el. Ahány lány volt a városban, már mind odaadták a bestiának, ma került a sor a királykisasszonyra, ezért borult a város fekete gyászba. Hej pedig ha valaki a királykisasszonyt megmentené, a király annak adná a lányát s fele országát, s holta után az egész országát.

Mondja a királyfi:

- Öreganyám, van-e egy pohár vize?

- Nincs nekem, lelkem, fiam, egy cseppet sem tudok adni, az éjjel mind megitta a tizenkét fejű sárkány, ami a kutakban volt, s addig nem is lesz, míg a királykisasszonyt ki nem viszik neki.

- Nem baj - mondja a királyfi -, menjen a feneketlen tóhoz, hozzon onnét egy korsóval.

- Dehogymegyek, lelkem, hiszen megöl a sárkány.

- Csak menjen kend, s ha kérűi a sárkány, hogy kinek kell a víz, mondja, hogy a háromvadas királyfinak.

Na, nekibátorodik a vénasszony, elmegy a tóra, merít egy korsó vizet, s ahogy indulni akar vele, kiugrik a sárkány, s rákiált:

- Hé, megállj, vén szipirtyó, hogy mersz innét vizet vinni?! Tudod-e, hogy nem szabad, amíg a királykisasszonyt ide nem hozzák?!

Mondja a vénasszony:

- Tudom, de te is tudd meg, hogy a háromvadas királyfinak viszem a vizet.

- Jaj, csak vigyed - mondotta a sárkány -, mert senkitől a világon nem félek, csak a háromvadas királyfitól.

Hazaviszi a vénasszony a vizet, jót hajt belőle a királyfi, megitatja a vadakat is, azzal fölmege a királyhoz, jelenti, hogy ő megverekszik a tizenkét fejű sárkánnyal. Egyet se sírjanak, egyet se búsuljanak a királykisasszony miatt.

Hiszen mondhatta, hogy ne sírjanak, ne búsuljanak, de bizony sírtak, búsultak. Keserves sírásuk felhatott a magas egekig. Fekete gyászba öltöztették a királykisasszonyt, úgy vitték fekete gyászhintón a tóhoz, ott a király s a királyné keserves könnyhullatások közt elbúcsúztak tőle: nem hitték, hogy többet lássák ez életben.

Visszament a király s királyné, vissza az egész város népe, csak a királykisasszony maradt ott, na meg a királyfi a három vaddal.

No, nem mondtam igazat, maradt ott még más is, csak ezt nem látta sem a királyfi, sem a királykisasszony. Egy cigánylegény. Ez fölmászott egy fűzfára, s onnét várta, leste, hogy mi lesz.

Leülnek a tó partjára, s kérdi a királyfi a királykisasszonytól:

- Miről ismerjük meg, hogy jó a sárkány?

Mondja a királykisasszony:

- Arról, hogy háromszor egymás után fölzavarodik a víz színe.

- No, akkor én egy kicsit lefekszem s pihenek - mondja a királyfi -, de mikor a víz színe másodszor felzavarodik, költs fel, ha el találnék aludni.

Szépen a királykisasszony ölébe fekteti a fejét, s mindjárt el is alszik.

Hát egyszer csak felzavarodik a víz színe, hogy egészen megfeketedett belé, aztán megint kitisztul szépen. Egy kis idő múlva megint felzavarodik a víz színe, de a királykisasszony nem vette észre, úgy rajta felejtette a szemét a királyfin. Hanem mikor harmadszor is felzavarodik a víz színe, nagyot loccsant, s abban a szempillantásban kiugrott a sárkány a tó partjára. Megrázza a királykisasszony a királyfit:

- Kelj föl, kelj föl, háromvadas királyfi, itt a sárkány!

Fölugrik a királyfi, kirántja a kardját, egyet suhint, s leesik a sárkánynak két feje. Hanem aztán tovább hiába erőlködött, egy fejét sem tudta levágni. Gyengült az ereje, szakadt a verejték a szegény királyfiról. Felsőhajtott keservesen:

- No, szegény királykisasszony, vége az életednek, vége az enyémnek is!

Hanem akkor megszólalt az oroszlán, mondta a társainak:

- Mozduljunk meg, hé, mert különben vége a gazdánknek!

Azzal nekiesnek a sárkánynak háromfelől, s ízzé-porrá szaggatták a tizenkét fejű sárkányt. Akkor a királyfi elévette a kését, levágta a sárkány hosszú körmeit, s belétette a tarisznájába. De többre nem is volt képes, úgy el volt fáradva. Lefeküdt a tó partján, s egyszeriben elaludt.

Jönnek estefelé a népek, jön az egész udvar, hadd lássák, mi történt, s hát uramisten semmi baja a királykisasszonynak, ott sétál a tó partján. Eszükbe sem jutott a királyfi, mi van vele. Felkapták a királykisasszonyt, hintóba ültették, s vitték haza. A királyfi pedig aludt tovább szépen, csendesen.

Azt mondja az oroszlán a farkasnak:

- Hallod-e, farkas, mi most medve komával lefekszünk, s egy kicsit alszunk, te vigyázz addig, nehogy valami baja legyen a gazdánknak, mert látod-e, egy cigánylegény ül a fűzfán, annak valami rosszban jár az esze.

Elalszik az oroszlán, el a medve, s egy jó félóra sem telik belé, a farkast is elnyomja az álom. Alszanak mind a hárman.

No, egyéb sem kellett a cigánynak. Leszáll a fűzfáról, levágja a királyfi fejét s vág a sárkány körmeiből, amit a királyfi hagyott. Azzal elszaladt, fel a királyi palotába.

Egyszer fölébred az oroszlán, s látja, hogy a gazdájának a nyaka vérzik. Fölrázza a farkast, s jól eldöngeti:

- Hát te kutyának való, így vigyáztál a gazdánkra?! Nézz oda, mi történt! Szaladj hamar forrasztófüért, mert különben ízzé-porrá szaggatlak!

Elszalad a farkas, vissza is kerül nagy hirtelenséggel, hozza a forrasztófüvet. A királyfi fejét szépen összeforrasztják a nyakával, s talpra állítják.

- Jaj, de jót aludtam - mondja a királyfi.

- Bizony jót - mondja az oroszlán -, s aludtál volna az ítélet napjáig, ha mi itt nem vagyunk.

Elmondja, hogy mi történt.

Mindjárt gondolta a királyfi, hogy most bizonyosan a cigánynak adják a királykisasszonyt. Nem volt maradása, bemennek a városba, s kérdi az öregasszonytól, hogy hazavitték-e a királykisasszonyt?

- Ó, már lakodalmaznak is - mondja az öregasszony.

- Úgy-e? Hát csak lakodalmazzanak! Azt mondja a királyfi az oroszlánnak:

- Eridj, szolgám, menj fel a palotába, mondd meg a királykisasszonynak, adjon neked is abból a lakodalmi kalácsból, talán megérdemled.

A nyakába akasztanak egy nagy kosarat az oroszlánnak, azzal megy a palotába, de az istrázsák nem akarják beereszteni a kapun.

Nagyot ordít az oroszlán, félrelódítja az istrázsákat, s fölment a palotába. Ott éppen javában folyt a lakodalom, húzták a cigányok, táncoltak a legények s leányok. A cigánylegény tizenkét párnán ült, olyan nagy volt a becsülete. Hanem mikor az oroszlánt megpillantotta, egyszeriben kiesett alóla három párna.

Eleget mondta a királykisasszony, hogy nem a cigány ölte meg a sárkányt, nem hitték neki, mert a cigánynál volt a bizonyosság. No, hanem azért a királykisasszony jól telerakta a kosarat kaláccsal, mindenféle jó pecsenyével, borral.

Visszamegy az oroszán a királyfihoz, esznek-isznak, s egy kis idő múlva a királyfi felküldi a medvét. A cigánylegény alól megint kiesett három párna, s a királykisasszony a medvétől is küldött egy kosár ételt-italt.

Mikor ezt is megették, megitták, mondja a farkas:

- No, most én megyek el.

Fölmegy a farkas is, s a cigánylegény alól megint kiesik három párna.

Hanem mikor a farkas visszatért a sok étellel-itallal, az utcán megtámadták a kutyák, kirángatták a nyakából a kosarat, s nagy szégyenkezve vissza kellett menni étel nélkül, ital nélkül.

- Nem baj - mondotta a királyfi -, most felmegyünk mind a négyen.

S felmentek mind a négyen.

Hej, istenem, ahogy beléptek a szobába, kiesett a cigány alól az a három párna is, ami még alatta volt. Szaladt a királykisasszony a királyfihoz, a nyakába borult, s kiáltotta nagy örömmel:

- Ez mentett meg engem, édesapám!

Most már mutathatta a cigány a bizonyosságát, mert a királyfi elévette a sárkány körmeit, úgy, amint levágta. No, szegény cigány, meleg lett most a hely neki. Egyszeriben lófarkára köttették, s úgy hurcolták végig a városon.

Folytatták a lakodalmat, összeeskették a királyfit a királykisasszonnyal, hét nap s hét éjjel szólt a muzsika, döngött a padló a táncról.

Lakodalom után a három vad elbúcsúzott a királyfitól, de az oroszán azt mondta:

- Elmegyünk, de meglehet, hogy még szükséged lesz reánk. Ne félj, visszajövünk a világ végéről is!

Telt-múlt az idő, egyszer a királyfinak eszébe jut, hogy vajon mit csinál az ő húga. Gondolta magában: elmegy utána. Ami elmúlt, elmúlt, s ha még él, elhozza magához, hadd éljen velük.

Elmegy a királyfi, s hát ott találja a húgát a várban, éppen abban a szobában, ahol a zsványvezért széjjelszaggatták a vadak. Mondta a királyfi:

- Gyere velem, húgom! Ha rossz voltál irántam, szenvedtél eleget.

Hálálkodott a királykisasszony, ment a bátyjával nagy örömmel, de a zsványok vezérének a csontjából egy darabot magával vitt: egy jó hegyes csontot.

Egyszer a királyfi elmegy vadászni, s késő este jött haza. Azalatt a húga besurrant a szobájába, s azt a hegyes csontot beleszúrta az ágyába.

Hazajön a királyfi, lefekszik az ágyába, s az a hegyes csont belemegy a testébe: éppen a szíve közepét szúrta keresztül.

Várják reggel, nem jó a királyfi. Délre harangoznak, nem jó a királyfi; bemennek a szobájába, s hát uramteremtőm, meghalt a királyfi. Van nagy bánat, szomorúság, sírás, de hiába sírnak, szomorkodnak, azzal föl nem támasztják. Az öreg király egy szép kápolnát építtet a palota elé, s kőkoporsóban befektetik a királyfit.

Telik-múlik az idő, eltelik egy esztendő, azt mondja az oroszán a társainak:

- Már egy esztendeje, hogy híret sem hallottuk a gazdánknak. Menjünk, nézzük meg, hátha valami baja esett!

Elindul a három vad, mennek egyenesen az öregasszonyhoz.

Kérdik tőle:

- Mit csinál a királyfi?

- Ó, hát azt sem tudjátok! Esztendeje, hogy eltemették - mondja az öregasszony.

Mennek a kápolnába, felrántják a koporsó fedelét, nézik, vizsgálják a királyfi testét, s megtalálják benne a hegyes csontot.

- Szaladj, farkas, forrasztófűért! - kiált az oroszlán.

- Van a fülemben - mondja a farkas -, tartok ott én mindig.

S kiveszi a füléből a forrasztófűvet. Azzal az oroszlán szépen kihúzza a csontot a királyfi testéből, a forrasztófűvel összeforrasztják a sebet, s ím, abban a pillanatban fölébred a királyfi.

- Jaj de sokáig aludtam!

- Bizony sokáig aludtál - mondja az oroszlán -, s aludhattál volna ítélet napjáig, ha mi ide nem jövünk. Egy esztendeje már, hogy alszol. De én tudom, hogy kinek köszönheted ezt: a te édes húgodnak.

Megy föl a királyfi a palotába, de lett nagy öröm, istenem! A felesége, az öreg király s az udvar népe nem találták helyüket szertelen nagy örömükben, csak az a gonosz lelkű leány nem örült egyedül.

Mondta neki a királyfi:

- No, te leány, kedvesebb volt neked más, mint az édestestvéred, hát légy vele haláloz órájáig!

S visszavitte hűgát a várba, s bezáratta oda, hogy többet onnét ki ne jöhessen.

Akkor eléállott a három vad, s azt mondotta a királyfinak:

- No, te királyfi, háromszor mentettük meg az életedet, jótettünkért fizess meg nekünk.

- Ó, istenem - mondotta a királyfi -, hát mivel tudjak én nektek fizetni? Adok mindent, amit szemetek, szájatok kíván, maradjatok itt az udvaromban.

- Nem az kell nekünk - mondotta az oroszlán -, hanem háromszor vágd le a fejünket, s tedd mind a háromszor vissza.

- Hát azt én hogy tenném? Ne kívánjátok ezt tőlem.

- De bizony megteszed, mert különben ízzé-porrá szaggatunk mondotta az oroszlán.

Mit volt mit tenni a királyfinak, mind a három vadnak levágta háromszor a fejét, s vissza is tette. Ím, halljátok csudát, mi történt! Abban a pillanatban a három vadból három deli szép legény lett.

Mondta a legidősebb:

- No, te királyfi, látod-e, mi sem voltunk mindig vadállatok, legények voltunk mi is, mégpedig királyfiak. Hanem egy gonosz boszorkány vadállatnak varázsolt, s arra kárhoztatott, hogy mindaddig vadak maradjunk, amíg egy királyfinak háromszor az életét meg nem mentjük. Megmentettük háromszor az életedet, királyfiak lettünk ismét.

De csak még most lett igazi dínomdánom, hejehuja lakodalom. Hét nap s hét éjjel folyton ettek-ittak s táncoltak. Akkor a három királyfi elbúcsúzott, mentek az ő hazájukba.

Az öreg király még életében átaladta egész királyságát a királyfinak. Még ma is él, ha meg nem halt.

A LÓ ÉS A SZAMÁR

Egyszer Jézus Krisztus a Földön jártában-keltében át akart menni egy folyóvízen, de nem volt sem híd, sem palló, de még egy csónak sem, nem tudott általmenni. Néz erre, néz arra, hol találna segedelmet, hát ott legelész a folyó partján egy ló s egy szamár. Mondja Jézus a lónak:

- Te ló, vígy át a vízzen!

- Nem viszlek én - felelte a ló -, éhes vagyok, ennem kell.

- No, ha enned kell, egyél örökké, de sohase lakjál jól!

Aztán a szamárhoz fordult, azt kérte:

- Vígy át a vízzen, te szamár!

Mondta a szamár:

- Én jó szívvel, éhes vagyok ugyan én is, de majd jóllakom azután is.

A szamár szépen átvitte Jézust a víz túlsó partjára, s akkor Jézus azt mondta neki:

- No, te szamár, megáldlak, hogy még a szemétdombon is jóllakjál.

S íme, úgy lett, amint Jézus mondotta. A ló, ámbátor éjjel-nappal eszik, sohasem tud egészen jóllakni, a szamár pedig minden gizgazzal, bogáncskóróval, s ha egyebütt nem talál eleséget, a szemétdombon is jóllakik.

VILÁGSZÉP NÁDSZÁL KISASSZONY

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren is túl, de még az üveghegyeken is egy sánta arasszal túl, volt egyszer egy király, s annak két fia. Az idősebbik fiú, ahogy egy kicsit fölcséperedett, s kiserkedett a bajusza, feleségül vett egy szép királykisasszonyt, de a kisebbiket hiába biztatta az édesapja; azt mondta, hogy ő addig meg nem házasodik, míg kerek e világon a legszebb királykisasszonyt meg nem találja.

- No, azt keresheted - mondotta a bátyja -, mert a legszebb királykisasszonyt én vettem feleségül.

- Hiszen, szép a feleséged - mondotta a királyfi -, de nem hiszem, hogy még szebb ne volna ezen a világon.

Hallja ezt a beszédet a kisebbik fiú fölnevelő dajkája, s mikor az idősebb királyfi továbbment, azt mondta a kicsi királyfinak:

- Bizony jól mondtad, hogy van ezen a világon a bátyád feleségénél szebb királykisasszony. Csakhogy sem a bátyád, sem a felesége nem árulják el neked, mert az a világszép királykisasszony a te bátyád feleségének a húga.

- No bizony, ha az, megyek is utána.

- Megállj csak, fiam - mondja az öregasszony -, nem találod azt meg az apja házában. El vagyon az rejtve egy nádszálban. Hallottad-e hírét a Fekete-tengernek? Fekete-tengernek a hetvenhetedik szigetjében vagyon három nádszál, a középsőben van a világszép királykisasszony, a két szélsőben a két szobalánya. De ezen a szigeten olyan nagy sötétség van, hogy a kardodat felakaszthatod rája. Aztán ha odatalálsz is, egy vén boszorkány őrzi a három nádszálat, s jobban vigyáz rájuk, mint a két szeme világára, mert csak addig ég az élete gyertyája, amíg valaki ezt a három nádszálat le nem vágja.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb, felnyergelte legjobb lovát, s indult még aznap, hogy felkeresse a világszép Nádszál kisasszonyt. Ment hetedhét ország ellen, estére kelve beért egy rengeteg nagy erdőbe, rengeteg nagy erdőben betért egy kicsi házikóba. Nem lakott ott más, csak egy öregasszony. Köszönti az asszonyt illendőképpen, fogadja az is nemkülönben, s kérdi:

- Ugyan hol jársz itt, fiam, ahol a madár sem jár?

- Világszép Nádszál kisasszonyt keresem, aki a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetjében egy nádszálban vagyon elrejtve. Ugyan bizony hallotta-e a hírét?

- Sem hírét, sem nevét nem hallottam, édes fiam, de túl a hegyen, kerek erdő aljában lakik a néném, az talán hallotta hírét. Hé, Mici, hopp elé a sutból! - szólott a macskájának -, igazítsd útba ezt a legényt!

Kiszökött a macska a sutból, s a királyfi ment utána.

Mire pitymallott, megtalálta a másik öregasszonyt is. Elémondja, hogy mi jóban jár. Hallgat, hallgat az öregasszony, mintha erősen gondolkoznék, s aztán mondja:

- Hej, fiam, nem érsz te oda soha, világon való életedben, ha olyan paripát nem szerzesz, amely sárkánytejet szopott, égő parazsat evett, s tűzlángot ivott. De nini, mi van a fejedben? Ihol három aranyhajsza, ezt a három aranyhajszaat kihúdom a fejedből, adok hozzá egy

kilincsmadzagot. Mikor aztán kiérsz erre meg erre a magas hegyre, ott a madzaggal csapd meg a három aranyhajszálat, s egyszeriben elébed toppan a táltos paripa.

Kihúzza az öregasszony a királyfi fejéből a három aranyhajszálat, odaadja a kilincsmadzagot, köszöni szépen a királyfi, s meg sem állott, míg annak a magas hegynek a tetejére nem ért. Ott megcsapja a kilincsmadzaggal a három aranyhajszálat, s ím, halljatok csudát: ég-föld megzendül, száll levegőégből nagy erős vágtatással egy aranyszőrű ménes, aranyszőrű ménesből kiválik egy paripa, szakad a láng a két orra likán, s nyerít hármat egymás után, hogy megcsendült-bondult bele az egész világ, s csak elejébe toppan a királyfinak.

- Itt vagyok, kicsi gazdám!

De hallgassatok csak ide, mi lett a madzagból! Szép aranyos kantár, hogy csak úgy ragyogott, hogy csak úgy tündökölt.

- No, kicsi gazdám, hogy menjek? Úgy-e, mint a szél, vagy úgy, mint a madár, vagy még ennél is sebesebben: úgy, mint a gondolat?

Mondotta a királyfi:

- Mint a gondolat, édes lovam.

- Jól van, jól, kicsi gazdám, tudom én, mi a szíved szándéka. De addig hiába megyünk a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetére, amíg meg nem jártuk a Napnak fényes pitvarát, s onnét egy égő sugarat el nem hozunk.

Nekiereszkedik a táltos a levegőnek, felszáll, mint a madár, aztán nekivág, hasítja a levegőt, vágtat, mint a gondolat, s egy jó szempillantás nem telt bele, megérkeznek a Föld kapujához. Azám, csakhogy a Föld kapujában két farkas állott istrázsát, s azt mondták, hogy addig be nem eresztik a kapun a királyfit, míg két font húst nem ad a lovából. Gondolja a királyfi, bizony nem adok én a lovam húsából, inkább adok a magaméból. Kivette a zsebéből csillagos bicskáját, kanyarított a combjából két font húst, odavetette a farkasoknak.

- Most már mehettek - mondták a farkasok.

Repült a táltos, s ím, jóformán be sem hunyta a szemét a királyfi, megszólalt a táltos:

- Nyisd ki a szemedet, kicsi gazdám, itt vagyunk a Napnak fényes pitvarában.

Leszáll a királyfi, s hát ott a Nap pitvarában van egy aranykád, aranykádban tűzfürdő, megfürdött abban, gyémántszege aranytörülköző, abban megtörülközött, ezüstpolcon aranyfésű, azzal megfésülködött, s vala ottan egy talpig tükör, odaállott, s nézegette magát. De uramteremtőm, halljátok csak, mi történt! Kijön a pitvarba egy haragos öregember, bizonyosan a Napnak a szolgája, meglátja a királyfit, amint nézegeti magát a tükörben, nagy mérgesen ráfúj, kerekedik rettentő nagy szélvész, s úgy elfújja lovastul, mindenestül, hogy hetvenhétezer mérföldig sem ért földet a talpuk. Akkor meg leestek olyan sötét lyukba, hogy sem eget, sem földet nem láttak.

Hej, búnak ereszkedik a királyfi! Azt hitte, hogy soha, míg ez a világ s még két nap, meg nem látja az áldott fényes Napot, nemhogy annak egy sugarát a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetére vihesse. Csúszva-mászva tapogattak elébb-elébb, hol kígyóra, hol békára léptek, s mikor vagy hét nap s hét éjszaka eltelhetett, akkor értek egy nagy vaskapuhoz. Na, ide ugyan elcsúszhattak, mászhattak, mert itt meg egy százfejű sárkány állott istrázsát. Az ugyan által nem eresztí a kapun.

Sóhajtozott, tündött a szegény királyfi, hogy most már mit csináljon. Tapogatott erre, tapogatott arra a kezével, hátha másfelé mehetne, s ím egyszerre valami pálcácska akad a

kezébe. Az ám, nem pálca volt ez, hanem furulya. Nagy bújában, bánatában belefújta a furulyába, s hát az olyan szépen szólt, hogy annál az angyalok sem muzsikálhatnak szebben. S mit gondoltok, mi történt? Az történt, hogy a százfejű sárkány szépen lefeküdt a földre, egy feje sem mozdult meg, úgy hallgatta a furulyaszót. De bezzeg nekibátorodott a királyfi is, s a vaskapun szépen kísétált.

Hát ahogy keresztülment a vaskapun, nyiladozni kezd a sötétség, s mit látnak szemei? Jön elébe egy szépséges szép leány, aki nem vala más, mint maga a Hajnal, a Napnak legszebb s legkedvesebb leánya. Hogy történt, mint történt, én bizony nem tudom, úgy láttam, mint ma, elég az, hogy megtetszett Hajnalnak a királyfi, maga mellé ültette az ő szárnyas lovára, s vitte hetedhét ország ellen, emberi szem nem látta gyönyörűséges szép tartományokon keresztül. Először levitte a rézerdőbe. Ott dolgoztak a Nap favágói, vágták, döngették a fákat, rakták a szekerekre, s vitték a Nap konyhájára. Innét vitte az ezüsterdőbe. Ottan ezüstmadarak énekeltek szebbnél szebb nótákat, s az ezüsthék háromszor egymás után szépen meghajoltak Hajnal előtt. Ezüsterdőből az aranyerdőbe vitte. Csengett az is az aranymadarak énekétől, s Hajnal előtt a fák háromszor egymás után szépen meghajoltak.

Ennek az aranyerdőnek a közepén volt a Hajnal kertje, ennek a kertnek a közepén a Hajnal gyémántpalotája, s ahogy megérkezett Hajnal, összegyűltek mind a ragyogó csillagok, aztán intett Hajnal, leszállott a levegőből egy bíboros fellegkocsi, bíboros fellegkocsiban volt aranylóca, arra ült a királyfival, s azután úgy szállottak feljebb, feljebb, feljebb, mígnem fölértek a Napnak fényes pitvarába. Ottan kiválasztott Hajnal egy sugarat, szépen belefonta a királyfi hajába, s mondotta:

- Na, királyfi, most már mehatsz, megtalálod a Világszép Nádszál kisasszonyt.

S ím, abban a szempillantásban, honnét, honnét nem, ott terem a királyfi táltos paripája, föl pattan rá a királyfi, s vágattak hetedhét ország ellen, a Fekete-tenger felé. Hanem egyszer csak megszólal a táltos, s mondja:

- Hallod-e, kicsi gazdám, mindjárt ott leszek a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetjén, de jól vigyázz, úgy vágj a három nádszálhoz, hogy egyszerre vágd le, mert különben vége az életednek. Azt a három nádszálat addig fel ne hasítsd, míg valami vízhez nem érünk, mert ha vizet nem tudsz adni nekik, szemed láttára szörnyethalnak mind a hárman.

Hét nap s hét éjjel vágatott a táltos, akkor értek a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetére. Na, ez a sziget csakugyan olyan sötét volt, hogy a királyfi felakaszthatta volna rá a kardját. De a királyfi levette a süvegét, megvillant a hajába font napsugár, s lett egyszerre ragyogó világosság. Hát csakugyan ott van a sziget közepén három nádszál, s amint a királyfi odaér, a három nádszál szépen meghajlik előtte, pedig szellő sem fúj. Kirántja a kardját a királyfi, megsuhintotta s egy csapásra többől levágta mind a három nádszálat. S ím, a három nádszál tövéből fekete vér bugyogott ki, s valami keserves jajgatás hallatszott a földből. Az a fekete vér a vén boszorkány vére volt; a keserves jajgatás az ő jajgatása. No, ez ugyan nem árt senki léleknek, bátran visszaindulhatott tőle a királyfi. Szépen az ölébe fektette a három nádszálat, s mondta a lovának:

- No, most édes lovam, vigy az én hazámba; rég nem láttam apámat, anyámat.

Vágatott a táltos hetedhét ország ellen, a királyfi meg csak nézte, nézegette a három nádszálat, szerette volna felhasítani, hadd lássa, csakugyan leány van-e bennük? Hátha csak hiába ide bolondították a Fekete-tenger hetvenhetedik szigetére. Ő bizony elővette a csillagos bicskáját, felhasított egy nádszálat, s kiesett belőle egy gyönyörűséges szép leány, a világszép Nádszál kisasszony egyik szobalánya. Az volt az első szava:

- Víz, víz, mert mindjárt meghalok!

De csak most ijedt meg igazán királyfi. Adott volna vizet, de nem volt sehol. Egy jó szempillantás sem telt belé, meghalt a leány, a két nádszálból pedig keserves sírás hallatszott. A szegény leányt siratták bizonyosan. Búsult a királyfi, majd felvetette a búbanat. Költögette a leányt, ébresztette, de hiába, nem ébredett az fel. Leszállott a lováról, sírt ázott a kardjával, s eltemette a leányt.

Aztán mentek tovább, s az ördög szállott-e belé, vagy mi, a jó isten tudja, felhasította a másik nádszálat is. Éppen úgy járt, mint először. Nem tudott vizet adni neki, s a világszép Nádszál kisasszonynak meghalt a másik szobalánya is. No de most megfogadta a királyfi, hogy a harmadik nádszála vigyáz, mint a szeme világára. Hogy azt addig fel nem hasítja, míg valahol forrásvízhez nem érnek. Hej, pedig úgy szeretne volna látni a világszép Nádszál kisasszonyt! De amerre mentek, mindenütt szörnyű nagy pusztaság volt. Nem láttak egy csepp vizet, majd meghaltak a nagy szomjúságban. Hanem egyszerre csak leszállott a táltos a levegőégből, éppen egy forrásvíz mellé.

- No, édes gazdám, most felhasíthatod a nádszálat. De előbb meríts vizet a süvegedbe.

Telemeríti a süvegét a királyfi, aztán szépen felhasítja a nádszálat, nehogy megsértse a világszép Nádszál kisasszony gyöngé testét, s ím, csak kipattan a nádszálból egy olyan szépséges szép leány, amilyent még emberi szem nem látott. Ott mindjárt egymás nyakába borultak.

- Te az enyém, én a tied, ázó, kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Aztán felültek mind a ketten a táltos paripára, s a táltos egyet ugrott, kettőt szökött, leszállott a királyfi apjának az udvarába. Ott ült éppen a király a palota tornácában, ott ült az idősebbik fia is s a menyé is, de bezzeg volt álmélkodás! Már rég el is siratták a királyfit, nem hitték, hogy valaha lássák. S íme, megkerült. Elhozta a legszebb királykisasszonyt kerek e világon. Örült az öreg király, s mit csináljon a fia meg a menyé, örültek azok is. Csaptak lakodalmat, hét országra szólót, húzták a cigányok, járták a legények s leányok, még ma is járják, ha ugyan bírják.

Itt a vége, fuss el véle!

A JUHÁSZ BÁRÁNYA

Krisztus urunk a Földön jártában-keltében egyszer egy nagy pusztaságon ment keresztül. Vele volt Szent Péter is. Nagyon elfáradtak, éhesek is voltak, s a nagy pusztaságon nem találtak sem egy fát, melynek árnyékában megpihenjenek, sem egy házat, ahová betérjenek.

- Uram - mondja Szent Péter -, nem tudok továbbmenni, nem bírnak a lábaim.

- Gyere csak, Péter - mondá Krisztus -, nézd, amott látok egy juhásztanyát, ott majd megpihenhetünk, s valami ennivalót is találunk.

Hát csakugyan ott volt nem messze egy juhásztanya, a tanya előtt egy nagy sereg juh. Odamennek, köszöntik a juhászt illendőképpen, a juhász fogadja, leülteti.

Mondja Jézus:

- Te, juhászember, szegény vándorok vagyunk, két napja nem ettünk, adj valamit Isten nevében!

Megesett a juhász szíve a szegény vándorokon, de édes istenem, mit csináljon, csak egy darab száraz kenyere volt, meg egy báránkája, az a rengeteg sok juh mind a gazdájáé volt, azokból nem ölhetett le.

Gondolja magában, ő bizony leöli az egyetlen báránkját, az az egy akár van, akár nincs. Csakugyan le is ölte, jó paprikást csinált. Krisztus urunk s Szent Péter jól nekiláttak a paprikásnak, meg is ették mind egy befaló falásig, a juhásznak még csak egy csontot sem hagytak, pedig bizony az is szeretett volna enni belőle.

Mikor a vacsorának vége volt, mondta Jézus Krisztus Szent Péternek, hogy szedje össze a csontokat. Péter összeszedte, Krisztus urunk pedig a szűre ujjába tette, s mikor a juhász elaludott, odament a kasárba,* ahol az a sok juh volt, a csontokat ott elszórta, s hát uramteremtőm, minden csontból egy-egy juh lett, s minden juhnak a farán ott volt a juhász bélyege! Azzal Krisztus Szent Péterrel továbbment, el sem búcsúzott a juhásztól.

Felébred reggel a juhász, kimegy a kasárba, hát ott annyi az idegen juh, de annyi, sokkal több, mint a gazdájáé. Nézi, nézi, s szeme-szája tátva maradt az álmélkodástól, mert ím, az idegen juhok farán mind az ő bélyege volt. Keresi a vándorokat, hogy kérde meg, hogy kerültek ide ezek a juhok, talán azok tudnak róla, de a vándoroknak már hírük-poruk sem volt, ki tudja, hol jártak.

- Ezt a jó Isten rendelte - rebegte a juhász -, s felfogadta, hogy míg csak egy krajcárja lesz, segít a szegényeken.

KRISZTUS A CSÁRDÁBAN

Krisztus urunk Szent Péterrel egyszer az Alföldön vándorolt, s este betértek egy útszéli csárdába. Ott megvacsoráztak, ettek, amit ettek, aztán lefeküdtek a földre.

Krisztus urunk feküdt a fal felől, Szent Péter meg kívül.

Még jóformán el sem szenderültek, huszárok jöttek a csárdába, húzatni kezdték a cigánnyal, táncra kerekedtek, s széles jókedvükben nagyokat rúgtak Szent Péteren. Gondolta magában Péter, ez így nem jól van, majd én fekszem a fal felől. S mikor látta, hogy Jézus szép csöndesen alszik, elhúzta a fal mellől, s a helyére feküdt.

A huszárok ebből nem láttak semmit, hanem mikor Szent Péter éppen behunyta a szemét, azt mondja az egyik huszár:

- Hé, fiúk, ezt az embert, amelyik kívül fekszik, eleget rugdostuk, rugdossuk most a másikat.

Na hiszen, nem kellett biztatás, rugdosták a huszárok Szent Pétert reggelig, Krisztus urunk pedig aludt szépen, csendesesen...

A HÉTÉVES GYERMEK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy örmény. Ez az örmény elindult világgá szerencsét próbálni, s amint ment, mendegélt, ért rengeteg sűrű erdőbe, rengeteg sűrű erdőben egy akkora sziklához, hogy a teteje az eget verte. Ennek a sziklának az aljában volt egy nagy vaskapu, azon a vaskapun sok írás, de csak annyit tudott elolvasni, hogy a kaput csak egy hétéves gyermek tudja kinyitani. Ment tovább az örmény, s addig meg sem állott, amíg egy faluba nem ért. Amikor odaért, éppen akkor jöttek ki az iskolából a fiúk. Szóba állott velök, sorba kérdezte valamennyit, hogy melyik hány éves. Az egyik mondta, hogy kilenc, a másik, hogy tíz, a harmadik, hogy nyolc. Egyszer aztán elejébe áll a legrongyosabb gyermek, s azt mondja:

- Én éppen hétesztendős vagyok.

- Hát ki s mi a te apád? - kérdezte az örmény.

Mondotta a fiú:

- Az én apám csizmadia.

Megörül az örmény, megy a fiúval az apja házához, fizet neki temérdek sok aranyat-ezüstöt, csak adja neki a fiát; örökbe fogadja, felneveli. De bezzeg azt nem mondta, hogy mire kell neki ez a fiú. Azt szerette volna tudni, mi van a mögött a vaskapu mögött.

Hát a csizmadia odaadta a fiát. Maradt neki még vagy tizenkettő. S ment az örmény a fiúval a rengeteg erdőbe, s meg sem állott, míg a kősziklához nem ért. Mondja ott a fiúnak:

- No, fiam, nézd ezt az írást, olvasd le!

A fiú csak rávetette a szemét, olvasta szépen, amint következik:

- Ez az ajtó befelé nyílik, kifelé nem, ha sokáig ülnek bent. Belül az ajtó sarkán van egy lakat, aki bemegy, vesse a nyakába.

Ahogy ezt leolvasta a fiú, abban a szempillantásban megnyílt magától a kapu. Haj, istenem, a szeme világa is majd elveszett az örménynek! Volt ott a szikla gyomrában egy ezüstház, tele volt ezüstpénzzel; beszaladott az ezüstházba, s ahogy végigszaladott rajta, ezüstházból ért az aranyházba. Tele volt az is színarannyal. Aranyházból ért a gyémántházba, tele volt az is ragyogó gyémánttal. Akkor megfordult, s szaladott kifelé, mint a bolond.

De eszébe jut a lakat, lekapja az ajtó sarkáról, s a lakat egyszeriben megszólal:

- Mi bajod van, édes gazdám?

Úgy megijedt, hogy még szólni sem tudott. Ledobta a lakatot a földre, s abban a pillanatban kiugrott belőle háromszáz katona, kinyílt a vaskapu, s az örmény elszaladt világgá.

De bezzeg nem ijedt meg a hétéves gyermek. Látott ő jól mindent. Felkapta a lakatot, fordított egyet a kulcsán, arra a katonák mind visszamasíroztak. A lakatot a lábízsebébe tette, s szépen hazament az apjához.

Eleget kérdezte az apja, hogy mi történt, megszökött-e az örménytől, mit csinált: nem szólt a gyermek semmit, s a lakatot nem mutatta senkinek.

Na, telik-múlik az idő, nagy legénnyé cseperedik a fiú. Azt mondja egyszer az apjának:

- Édesapám, az isten áldja meg, megyek a királyhoz. Feleségül veszem a lányát.

- Jaj, te szerencsétlen - mondja a csizmadia -, mit gondoltál?! Hiszen a király mindjárt a fejedet véteti.

Sírt-rítt az édesanyja is.

- Ne menj el, édes fiam, ne búsítsd meg az életemet!

Beszélhetek neki, ment egyenesen a királyhoz. Fölmegy a legény a palotába, köszön illendőképpen, a király fogadja, s kérdi:

- Hát te, fiam, mi járatban vagy?

- Én bizony, felséges királyom, időtölteni jöttem ide. Ha megtetszik a lánya, feleségül veszem.

Hej, megharagszik a király, hogy egy ilyen jöttment sehonnai így mer vele beszélni! Azt mondja neki:

- Jól van, neked adom a lányomat, de nem adom ingyen. Ha holnap reggelig hat szekér ezüstöt nem hozol, fejedet vétetem!

Elmegy a legény, megy egyenesen a rengeteg erdőbe, a kősziklához, ott eléveszi a lakatot. Kiugrik belőle mindjárt háromszáz katona, glédába állnak, s kérdi a vezérük:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom, hogy menjetek be a sziklába, hat szekeret rakjatok meg ezüsstel, s hozzátok utánam a királyhoz.

Úgy lett, ahogy a legény parancsolta. Reggel ott volt a hat szekér ezüst a király udvarában.

Másnap hat szekér aranyat, harmadnap hat szekér gyémántot kívánt a király. Mind odavitette a legény. Volt annyi ezüst, arany, gyémánt a király palotájában, hogy a király akárhová lépett, ezüstre, aranyra, gyémántra lépett.

- Na - mondja a király -, ezüstöt, aranyat, gyémántot hoztál eleget. Most azt parancsolom, hogy holnap reggelre az apád kapujától az én kapumig építs egy aranyhidat, aranyhíd mellett legyenek akkora fák, hogy az én palotámban négy órával később virradjon, mint más háznál.

Eléveszi a legény a lakatot, s kiugrik belőle hatezer katona.

- Mi baj, édes gazdám?

Mondja, hogy mi baj.

No iszen, ez nem volt baj. Megvolt reggelre az aranyhíd, aranyhíd mellett akkora fák, hogy nem látszott a király palotája tőlük, s csakugyan a király palotájában négy órával később virradott, úgy beárnyékolták a fák a palotát.

Mit volt mit tenni a királynak, odaadta a lányát a legénynek. Volt nagy hejehuja, dínomdánom, lakodalom, voltak a vendégségben királyfik, hercegek, grófok, bárók, de még csóré hasú cigánygyerekek is. Volt a szegény legénynek tizenkét inasa, azt sem tudta, hogy melyiknek parancsoljon; minden zsebében egy aranyóra, azt sem tudta, hogy melyiket nézze.

Hogy, hogy nem, meghallja az örmény, hogy milyen jó dolga kerekedett a csizmadia fiának. Egyszer, mikor a legény vadászni volt, elmegy a palotába, s azt hazudja az asszonynak, hogy házpingálós, s az úr küldötte ide. Az asszony elhitte a beszédet, beereszti az örményt, az megy egyik szobából a másikba, bekukkint minden szegletbe, s meglátja a lakatot.

Hiszen csak ez kellett neki: tüstént a nyakába akasztotta. Megszólal a lakat:

- Mi bajod van, édes gazdám?

S abban a pillanatban ki is ugrik a lakatból hatezer katona.

- Azt parancsolom, hogy ezt a kastélyt vigyétek a Sós-tenger túlsó partjára.

Hát, uramteremtőm, ne hagyj el, mikor a legény hazajön a vadászatból, menne be a palotába, s nincs palota. Sem palota, sem asszony, sem lakat, sem semmi.

De majd felvetette a nagy búbánat szegény fejét. Tarisznyát a hátára, puskát a vállára, s indult világga. Azt mondta: addig meg sem áll, amíg a feleségét s a palotáját meg nem találja.

Megy, mendegél, s amint megy egy nagy pusztaságon keresztül, elszalad előtte egy róka. Kapja a puskáját, megcélozza a rókát.

Megáll a róka, s mondja a legénynek:

- Ne lőj meg engem, te bús legény, mert bizony nem bánod meg.

A legény szépen leereszti a puska kakasát, nem lövi meg a rókát, nagy barátságot kötnek, s együtt mennek tovább.

Amint mennek, mendegélnek, egy farkas szalad eléjük. Lekapja a válláról a puskát a legény, s mondja:

- De már ezt meglövöm.

Hanem a farkas is feléje fordult, s kérte szépen:

- Ne lőj meg, te bús legény, s bizony nem bánod meg.

Jól van, a farkast sem lőtte meg. Azzal is nagy barátságot kötött, s úgy mentek tovább hárman. Hét álló esztendeig mind mentek, akkor értek a Sós-tenger partjára. Ott a legény felült a farkas hátára, a róka belekapaszkodott a farkas farkába, úgy úsztak át a Sós-tengeren. Mikor átértek a Sós-tenger túlsó partjára, a farkas szépen elbúcsúzik a legénytől, a róka meg vele marad, szed a réten élő-haló füvet, annak a levét kifacsarja egy üvegbe, odaadja a legénynek, s ő is elbúcsúzik szépen, istennek ajánlja a legényt.

Hát uramteremtőm, ott volt mindjárt a Sós-tenger partján az ő palotája. Bemegy a palota udvarára, meglátja a tornácból egy belső leány, szalad be az asszonyához, s jelenti, hogy itt az ura. Az asszony nagy mérgesen pofon üti a leányt.

- Mit hazudsz, hogy lehetne itt az én uram?

Kiszalad a leány nagy sírva, de szalad be vele szembe egy másik leány, s az is jelenti, hogy itt az ura. Azt is jól pofon üti. Szalad a harmadik leány, az is azt jelenti. Jól pofon üti azt is. Abban a szempillantásban belép a legény.

Hej, istenem, örült is, búsult is az asszony!

- Jaj, lelkem, uram, édes uram, bújj el, mert mindjárt hazajön az örmény, s vége az életednek.

S hát még ki sem mondta, megdöndül a palota: hetvenhét mérföldről hajított haza egy buzogányt az örmény, attól döndült meg. De bezzeg nem ijedt meg a legény, fölkapta a buzogányt, s visszahajította, úgy, hogy éppen az örmény lovának a lábára esett. Hiszen az örménynek sem kellett egyéb. Vágtatott haza, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, s ahogy belépett a palotába, kérdezte az asszonyt:

- Ki van itt, asszony, idegen szagot érzek.

Mindjárt elejébe állott a legény.

- Én vagyok itt, öreg. Viszem a feleségemet.

- Megállj, öcsém, megállj, elébb lássuk meg, ki az erősebb!

Kardot rántanak, vagdalkoznak, egyik sem tudta legyőzni a másikat.

- No, most küzdjünk karból - mondta az örmény.

- Nem bánom én, akárhogy - mondta a legény.

Küzdöttek karból, s egyik sem tudta legyőzni a másikat.

Akkor azt mondta az örmény:

- No, most pihenjünk egy keveset. Együnk-igyunk, s azután folytassuk.

Asztalt terít az asszony, volt ott étel-ital, minden elegendő, ettek-ittak, vígan voltak.

Azt mondja egyszer a legény:

- No, te örmény, a te borodat megittuk, most igyuk meg az enyémet.

Eléveszi a legény az üveget, amelyikben az élő-haló víz volt. Hajt egyet belőle az örmény, hajt utána a legény is. Le akarja nyomtatni az italt, tör egy darab pogácsát az örmény, s hát a foga úgy elázott, hogy a pogácsát sem tudja elharapni. Volt az asztalon egy acélpogácsa, fölveszi a legény, s úgy kettéharapta, hogy még a foga sem rándult meg belé.

Azám, mert az örmény a haló vízből ivott, a legény meg az élővízből.

Egyszer csak az örmény elkezd álmosodni, nagyokat bólint a fejével, laposakat pislant a szemével, s elalszik az asztal mellett. Aludott, mint a fekete föld.

Hiszen csak ez kellett a legénynek. Mindjárt kiakasztotta az örmény nyakából a lakatot. Kiugrott a lakatból hatezer katona, s kérdezte a vezérük:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

- Azt parancsolom, hogy ezt a palotát asszonyostul, mindenestül vigyétek vissza a régi helyére, az örményt pedig hagyjátok itt.

Úgy lett, ahogy a legény parancsolta. Másnap reggel ott volt a régi helyén a palota, ott volt az aranyhíd, aranyhíd mellett a nagy fák, s az öreg király palotájában négy órával megint később virradott, mint egyebütt.

Kinéz az öreg király az ablakon, látja a veje palotáját, látja az aranyhidat, a fákat. Nem találta helyét szertelen nagy örömeiben. Csaptak másodszor is nagy lakodalmat. Rostával hordották a bort, mégis elég volt.

Itt a vége, fuss el véle!

A SZÜRKE

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek semmi egyebe nem volt a világon, csak egy szürke lova. Azzal mindennap eljárt a szárazmalomba örölni, úgy éldegélt egyik napról a másra. Hát egy esztendőig, kettőig ment, ahogy ment a dolog, hanem egyszer a szürke megunt, hogy mindig csak egyedül járjon, mondta a gazdájának:

- Gazduram, szerezz nekem társat, mert ha nem, kifogy belőlem.

- Ó, édes szürkém - mondotta a szegény ember -, szereznék én jó szívvel, de honnét s mivel, mikor egy árva garasom sincs.

- No, ha nincs - mondotta a szürke -, eresszen el, majd kerítek én magamnak társat.

Jól van, a szegény ember beleegyezett, a szürke elindult, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, addig ment, mendegélt, míg rengeteg erdőben egy rókalyukhoz nem ért. Ottan szépen leheveredett a lyuk előtt, behunyta a szemét, mintha meg volna döglöve.

A lyukban egy öreg róka lakott három fiával. Mondja az öreg a legkisebbik fiának:

- Eredj, fiam, láss egy kicsit te is a világba, hozz már te is valamit, hadd lám, mit tudsz.

Elindul a kisoroka, de a lyuknál visszafordul, s mondja az anyjának:

- Jaj, lelkem, anyám, nem lehet kimenni, mert a hó befújta a lyukat.

- Mit beszélsz, te bolond - mondta az öreg róka -, hiszen meleg nyár van.

- Hát ha nem hiszi, nézze meg, édesanyám.

- Eredj - mondja a róka a középső fiának -, nézd meg, igaza van-e az öcsédnek?

Megy a középső fiú, de mindjárt visszafordul az is.

- Bizony igaza van, édesanyám, az öcsémnek. Akkora hó van a házunk előtt, hogy nem lehet kimenni.

Küldi az öreg róka a legidősebb fiát, nézze meg az is. De az is csak azzal jön vissza, hogy bizony nem lehet kimenni. Nyár ide, nyár oda, nagy hó esett.

- No, megnézem magam - mondja az öreg róka.

Hát bezzeg hogy nem hó volt a házuk előtt, hanem a szürke ló feküdt ott. No, most mit csináljanak? El kellett hogy húzzák ezt a dögöt, mert különben nem tudnak kijárni. Szólítja három fiát, belekapaszkodnak a lóba négyen, rángatják, cibálják, de nem tudták elhúzni. Hanem az öreg róka nagy nehezen mégiscsak kibújta a lyukból, s szaladott a farkas komához.

- Hej, lelkem, komám, jöjjön csak, komám, egy döglött ló van a házam előtt, kendnek adom, vigye el.

Szalad a farkas nagy örömmel, hát csakugyan ott feküdt a ló. Próbálják húzni, nem bírják.

- Hej, hej - mondja a farkas -, hogy lehetne elhúzni, róka koma?

- Tudom én - mondja a róka. - A kend farkát a ló farkához kötöm, úgy elhúzhatja.

- Bizony jó lesz - mondja a farkas -, mégis van esze kendnek, róka koma.

Azzal a róka jó erősen összekötötte a ló farkát a farkaséval, a farkas elkezd húzni, de meg sem tudja mozdítani. Pedig úgy erőlködött, hogy majd belészakadt.

Hiszen a szürkének sem kellett több, uccu! felszökött, szaladt a farkassal hegyen-völgyön által, erdőn-mezőn keresztül, meg sem állott hazáig.

- No, gazduram, hoztam társat!

Hej, megörült a szegény ember, bunkósbottal jól fejbe vágta a farkast, lenyúzta a bőrét, eladta, s az árán társat vett a szürkének.

Most már jobban ment a munka.

Ha a szürkének társa nem akadt volna, az én mesém is tovább tartott volna.

BRÚGÓ

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember, s annak felesége meg egy szép leánya.

A szegény ember egyszer elmegy a vásárba, hadd vegyen egy s mást, amire szükség van a háznál, na, meg egy ünneplő ruhát is a leányának s fekete kendőt az anyjuknak. Megy a vásáron végig, s hát látja, hogy tele van egy korcsma emberekkel, húzzák a cigányok, esznek-isznak, táncolnak az emberek. De még az utca is tele van néppel, mind a korcsma elé csődültek. Úgy nézték, hallgatták, hogy mi van odabent. Gondolja magában a szegény ember: „Isten neki, bemegyek én is, megiszok egy messzely* bort, nekem sem árt meg.”

Bemegy a szegény ember, s hát a korcsma közepén egymagában táncolt egy nagy fekete, zsíros bundás ember, s csak úgy szórja az ezüsttallérokat a cigányoknak, de még az embereknek is. Aztán kínált boldog-boldogtalant:

- Egyék-igyék, bátya, legyen egyszer vásárnapja!

Ahogy bement a szegény ember, parolázott vele a nagy fekete, zsíros bundás ember, leültette, kínálta étellel-itallal. Hát a szegény ember evett-ivott. Mikor aztán ételből-italból elég volt, megköszönte illendőképpen, elbúcsúzott a zsíros bundás embertől, s ment ki a vásárba. Ott elkezdett alkudozni egy ünneplő ruhára, s hát csak odatoppan a nagy fekete, zsíros bundás ember, kiveszi a piros bugyellárisát, s a szegény ember helyett kifizeti az ünneplő ruhát.

- Ezt a leányodnak - mondotta a zsíros bundás ember.

Aztán vett egy egész öltözet ruhát, asszonynak valót.

- Ezt vidd a feleségednek.

No, ez még nem volt elég. Volt ott cifraszűr, dolmány, rámás csizma s miegyéb, megvette azokat is a szegény embernek. Ott mindjárt volt két szép csikó s fain vasas szekér: kifizette azt is.

- Ez is a tied, szegény ember.

Szeme-szája elállott a szegény embernek. Hálálkodott, fogadkozott, hogy így meg úgy megszolgálja, mert ő bizony meg nem érdemelte ezt a nagy jószágot. De el sem búcsúzatott a zsíros bundás embertől, elvegyült az a vásáros népek közt, a szegény ember pedig elindult hazafelé.

Hajt hazafelé a szegény ember szép csendesen, s hát egyszer csak elejébe toppan a zsíros bundás ember. Bezzeg megörült a szegény ember, s mindjárt hívta, hogy üljön fel a szekérre.

Na, fel is ült a zsíros bundás ember, pipára gyújtnak, aztán elkezdenek beszélgetni mindenről. Egyszer azt kérdi a zsíros bundás ember:

- Úgy-e, van neked egy szép eladóleányod?

- Hogyne volna, van bizony nekem, olyan szép, hogy nincsen párja hét puszta határban.

- Úgy-e, hogy Juliskának hívják?

- Annak hívják. Hát azt honnét tudod?

- Ne kérdezd te, hogy honnét tudom, elég az, hogy tudom. Csak menj haza békével, majd elmegyek hozzád háztűznézőbe.

Egy keresztútnál aztán leszállott a zsíros bundás ember, elbúcsúztak egymástól, s a szegény ember hazament a sok szép ajándékkal. Eltelik egy hét, eltelik két hét, el a harmadik is, s hát csakugyan jön a zsíros bundás ember, de nem bundában, hanem olyan ragyogó, fényes ruhában, hogy királyfinak is beillett volna.

Bezzeg fogadták nagy örömmel, felvetették a konyhát, ahogy lehetett, etették-itatták, traktálták, s még aznap megtartották a lakodalmat. Szép volt a legény, szép a leány is: nem kellett biztatni, hogy szeressék egymást. Vége lesz a lakodalomnak, a nagy hejehujának, s a fiatalok fölkerednek. Azám! De nem szekéren mentek, hanem mikor kiléptek az ajtón, honnét, honnét nem, elejükbe ugrott egy kecske, arra felült a zsíros bundás ember, fölkapta rá a feleségét is. Aztán hirtelen nagy forgószél kerekedett, s úgy eltűntek, mintha a föld nyelte volna el.

Hej, istenem, lett nagy szomorúság a szegény ember házában! Ím, a leányukat odaadták magának az ördögnek, mert ördög volt az, mégpedig Brúgó, az volt a neve.

Jaj, sírt a szegény leány is! Majd megölte a búbánat, hogy ördög kezébe került. De a kecske csak vágatott, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, szállt a magas levegőégben, erdők-mezők, tengerek fölött. A szegény leány azt sem tudta, él-e, hal-e.

Egyszer aztán mégis leszállott a levegőégből, éppen egy nagy rengeteg erdő közepén. Ott leültek egy fa alá, s a leány csak sírdogált, hiába vigasztalta Brúgó, hiába cirókálta-morókálta, hiába hízelkedett neki mézesmázos szavakkal.

Nem messze attól a fától, ahol megpihentek, volt egy forrás. Mondta a leány:

- Engedd meg, hogy igyak abból a forrásból, mert majd meghalok szomjan.

- Csak eridj, igyál - mondta Brúgó -, de meg se próbáld, hogy elszökjél, mert a föld gyomrában is megtalálalak, s szörnyű halállal halsz meg!

Odamegy a leány a forráshoz, iszik belőle, s amint vissza akart indulni, egy fehér galamb röppent a forrás mellé:

- Te jó leány - kérte a galamb -, adj egy csepp vizet ebből a forrásból!

- Jó szívvel - mondotta a leány. Aztán vizet merített a markával, s megittatta a galambot.

- Köszönöm, te jó leány, jótétel helyébe jót várj.

Azzal a galamb elröppült, a leány pedig visszament Brúgóhoz.

Brúgó felült a kecskére, ölbe kapta a leányt, s vágattak tovább. Vágattak erdők-mezők, tengerek felett, s egyszerre csak leszállott a kecske egy nagy fekete vár előtt, amelynek minden ablaka be volt falazva. Ott Brúgó a leányt bevitte egy sötét szobába, ledobta egy priccsre, s azt mondta:

- Itt maradsz ezentúl, ez a te lakásod.

Azzal kiment, otthagyta a leányt, aztán megint visszafordult, s bedobott az ajtón három kosfejet. Azt mondta:

- Ennek a három kosfejnek szemét, száját, fülét, orrát főzd meg s edd meg! A többit pedig készítsd a cselédeknek!

Haj, sírt a szegény leány, szakadott a könnye, mint a záporosó. De mit volt mit tenni, fogta a három kosfejet, s keserves könnyhullatások közt elkezdette tisztogatni.

Egyszerre csak megnyílik az ablak, s berepül rajta a fehér galamb.

- Hát te miért sírsz olyan keservesen, te jó leány?

- Ó, hogyan sírnék - mondotta a leány -, mikor ördögnek a házába kerültem, s csak hallgass ide, mit parancsol nekem, hogy ennek a három kosfejnek szemét, száját s fülét főzzem meg s egyem meg, a többit pedig adjam a cselédeknek.

- Azon bizony egyet se búsulj - mondotta a galamb -, csak főzd meg úgy, ahogy az urad parancsolta. Aztán mikor már megfőzted, van a konyhában egy macska, annak add oda, hogy egye meg.

A galamb elrepült, a leány pedig főzéshez látott, s mikor azzal készen volt, a macskának dobott mindent, s az meg is ette mind egy befaló falásig.

Jó haza Brúgó, jönnek vele a cselédei is, s kérdi a leányt:

- Na, megfőzted-e a három kosfejet?

- Megfőztem - felelt a leány.

- Meg is etted?

- Meg.

- Szem, száj, fül, orr, hol vagytok? - kérdi Brúgó.

- Itt vagyunk a jó meleg hasban - feleltek azok.

Megörült ennek Brúgó, egyszeriben megvilágosult a setét szoba. Lett nagy dínomdánom, hejehuja, lakodalom, s úgy kedvire járt az asszonynak, hogy az csupa csuda. Hiába volt ördög, mégsem vette észre, hogy a macska ette meg a három kosfejnek a szemét, a száját, a fülét s az orrát.

Telik-múlik az idő. Brúgónak hová, hová nem, el kellett utaznia, s megparancsolta a cselédeknek, hogy az asszonynak minden szavát megfogadják, mert hét esztendeig lesz oda, s azalatt az asszony lesz az úr a háznál.

Egyedül maradt az asszony a nagy palotában. Bú volt éjjele, bú volt nappala. Csak kesergett mindig, hogy hírért sem hallja apjának, anyjának. Itt kell, hogy elpusztuljon az ördög házában.

Amint egyszer sírdogálna, berepül hozzá a fehér galamb, s kérdi:

- Hát te mért sírsz megint, te jó leány?

- Ó, hogyan sírnék, mikor az ördögnek a házába kerültem, s nem is lesz innét soha szabadulásom.

- Egyet se búsulj - mondotta a galamb -, hallgass csak reám. Csináltass a cselédekkel egy olyan bárkát, melyen sem ajtó, sem ablak. Hordass belé hét esztendőre való eleséget. Akkor aztán eresztess a sík tengerre, menj be a bárkába egy titkos ajtón, vidd magaddal a várkapu kulcsát is, a többit bízd a jó Istenre.

A galamb szépen elrepült, a leány pedig mindjárt megparancsolta a cselédeknek, hogy csináljanak ilyen meg ilyen bárkát. Hát a cselédek meg is csinálták, hordottak bele hét esztendőre való eleséget, beletaszították a tengerbe, a leány pedig egy titkos ajtón szépen bebújt a bárkába, s azzal Istennek ajánlotta lelkét.

Telik-múlik az idő. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, s hát a harmadik esztendőben hazakerül Brúgó, pedig mikor elment volt, azt mondta, hogy hét esztendeig ne is várják. Keresi a feleségét, végigjár a szobákon: volt feleség, nincs feleség. Kérdi a cselédeket, de azok nem mertek szólni semmit.

Hopp! Fölpattan Brúgó a kecskére, benyargalta az egész világot, megkérdezett boldogboldogtalant, nem láttak-e ilyen meg ilyen leányt. Nem látta senki. Akkor neki a tengernek, benyargalta azt is, de ott sem találta meg.

Hazament nagy búsan Brúgó, ette a méreg s a bosszúság, hogy egyszer talált egy igazi jó feleséget, aki megfőzte a kosfejeket, s meg is ette a megennivalót, s most abból is kifogyott.

Ezalatt a bárka úszott szép csendesen, s mikor majd négy esztendeje úszott, meglátták a halászok, kihúzták a tenger partjára, megtalálták benne a leányt, vitték egyenesen a királyfihoz. A királyfinak erősen megtetszett a leány, ott tartotta magánál. De hogy szavamat össze ne keverjem, ez a királyfi olyan kényes volt az ételben, hogy csak az édesanyja főztjéből evett. Fogadhatott a királyné akármilyen híres szakácsokat, nem evett a főztjükből.

Egyszer, mikor a királyfi vadászni volt, a leányhoz repül a fehér galamb, s azt tanácsolja neki, hogy menjen ki a konyhára, segítsen főzni a királynénak.

A leány megfogadta a tanácsot, kiment a konyhára, ott sürgölődött-forgolódott, főzte a levest, gyúrta a tésztát. Jön az öreg királyné, nézi, nézi a leányt, megtetszett neki a keze fogása, s kérdi tőle:

- Hát te ki s mi vagy, édes leányom?

- Én bizony egy szegény ember leánya vagyok, felséges királyné.

- Hát hogy s mint kerültél te ide?

Elmondja a leány nagy búsan a történetét, hallgatja az öreg királyné, s azt mondja:

- No, lám, lám, de jó volna, ha a fiam feleségül venne téged. Megfőzi a leány az ebédet, aztán visszamegy a szobájába, ahol a királyfi tartotta. Jön haza a királyfi, asztalhoz ül, s kezd áradozni, hogy ő soha még ilyen jó ebédet nem evett.

- Pedig ezt nem én főztem, fiam - mondja a királyné.

- Hát ki?

- Az a leány, akit a szobádban tartasz elzárva.

Szalad a királyfi az ajtóhoz, szól a leánynak:

- Nyisd ki, te szép leány, az ajtót!

- Bizony nem nyitom én - felelte a leány.

Hiába istenkedett a királyfi, a leány nem eresztette be. Másnap megint vadászni ment a királyfi, de föltette magában, hogy hamarabb visszafordul, akkor majd a konyhában találja a leányt. Úgy is lett, ahogy a királyfi gondolta. Ahogy hazajött a vadászatról, ment egyenesen a konyhába, s hát ott süt-főz a leány. Hirtelen betoppan a királyfi, megfogja a leány kezét, s mondja lelkes szóval:

- Te az enyim, én a tied, ásó, kapa s a nagy harang válasszon el minket!

Hát éppen abban a szempillantásban kinyílik az ablak, beröppen a fehér galamb, s mondja a leánynak:

- Hamar, hamar, bújj be a bárkába, mert jó Brúgó!

Hej, istenem, szalad a leány, elbújik a bárkába, hanem a királyfi is elészólítja a legényeit, hamar megolvasztat 300 mázsa szurkot, s a kapu elé önteti. Jön Brúgó sebes vágatással, nekivágtat egyenesen a kapunak, bele a forró szurokba, s porrá égett kecskéstül, mindenestül.

Akkor a fehér galamb rászállott a bárkára, s mondta a leánynak:

- Na, most kijöhetsz, elpusztult Brúgó, nem kell félned tőle. Lehetsz azé, akihez a szíved hajlandósággal vagy. Még csak azt a tanácsot adom, hogy a Brúgó várának a kulcsát dobd a tengerbe, tenger vize majd kiveti a kulcsot, a Brúgó cselédei megtalálják, s elhozzák neked. Te meg add által a királyfinak, ő lesz ezentúl Brúgó várának a gazdája.

A fehér galamb aztán elrepült, s még aznap megvolt a lakodalom. Hét nap s hét éjjel szólt a muzsika, akkor aztán a szegény leányból lett királyné kísért az urával a tenger partjára, a kulcsot beledobta a tengerbe, s hét óra sem telt belé, jöttek a Brúgó cselédei nagy örvendéssel. Tudták már ebből, hogy Brúgó elpusztult. Eleget sanyargatta őket Brúgó, bezzeg örültek, hogy más gazdájuk akadt.

Egy hét múlva, kettő múlva felkerekedett a fiatal pár, elmentek Brúgó várába, s ím, amikor beléptek, megvilágosodott egyszerre, ragyogott, tündökölt minden szege-köve. Aztán ismét felkerekedtek, s idehozták a királyné apját, anyját, minden nemzetségét. Azt sem tudták ezentúl, hogyan élnek, olyan vígan éltek.

Itt a vége, fuss el véle!

ISTEN

Egyszer, mikor Jézus Szent Péterrel a Földön utazott, azt mondja Péter:

- Hej be szeretnék Isten lenni, majd másként kormányoznám én ezt a világot!

Mondotta Jézus szelíden:

- Bolondot beszélsz, Péter, bízd csak az Istenre a világot, egyedül ő tudja azt elkormányozni.

- De így, de úgy - mondja Péter -, majd megmutatnám én, csak egy napig lehetnék Isten.

- Hát jól van - mondotta Jézus -, teljék kedved, légy egy napig Isten.

Még jóformán ki sem mondotta ezt Jézus, aranyos karosszék szállott le az égből.

- Ülj bele, Péter, s kormányozd a világot!

Beleül Péter az aranyos székbe, s hát abban a pillanatban jön egy szegény asszony, hajtja a borjas tehenét a legelőre. A tehen a borjával elkezdett legelészni, a szegény asszony pedig megfordult, s ment hazafelé. Rászól Péter az asszonyra:

- Hé, asszony, hát te nem maradsz itt? Ki őrzi a tehenedet?

- Majd őrzi a jó Isten - felelte az asszony -, van otthon elég gyermekem, akit őrizzek.

Azzal az asszony elmegy, a tehen a borjával ott marad a legelőn.

Mondja Jézus:

- Péter, te vagy az Isten, tenéked kell őrízned a tehenet s a borját - s ahogy Jézus ezt mondta, egy karikás ostor csavarodott Szent Péter nyaka körül.

Rekkenő meleg volt, csípték a legyek a borjat, egyszerre csak, uccu neki, fölesapja a farkát, szalad árkon-bokron keresztül, s utána a tehen, de Szent Péter is kiugrik az aranyos székből, szalad a tehen után, nagyot rittyent a karikás ostorával, s kiabál:

- Hó, hahó, megállj, hó!

De bizony sem a tehen, sem a borjú meg nem állott. Csurgott a verejték Szent Péterről, s jó este lett, mire visszaterelte a tehenet a borjával.

- Látod, látod, Péter - mondotta Jézus -, az egész világot akartad kormányozni, s még egy tehenet sem tudtál megőrizni...

Telt-múlt az idő. Szent Péter, úgy látszik, elfelejtette ezt az esetet, s megint mondja Jézus Krisztusnak:

- Haj, de szeretnék Isten lenni!

- Ugyan, miért, Péter?

- S te még kérded azt, Uram! Segítenék az özvegyeken, az árvákon, a jókat megjutalmaznám, a gonoszokat megbüntetném. Hiszen ha Isten lennék, megmutatnám, hogy nem lenne több rossz ember a világon.

Jézus nem szólt semmit, hadd beszéljen Péter. Amint továbbmennek, Jézus egy fának az ágán méhrajt pillant meg.

- Eredj, Péter - mondja Jézus -, koppintsd meg azt az ágot, üsd a rajt a kalapodba, hátha hasznát vesszük.

Odamegy Péter a fához, megkoppintja az ágot, de a rajnak csak egy része esett a kalapjába, a más része a kezefejére hullott. A méhek egy ideig szépen megmaradtak a Péter keze fején, de egyszerre csak egyik megszúrja a fullánkjával, Péter nagy mérgesen ledobja a kalapját, s a többi méhet is lerázza a keze fejről.

Kérdi Jézus:

- Mi lelt, Péter?

- Jaj, egy gonosz méh megszúrta a kezemet, úgy fáj! - mondotta Péter.

- Hát azért nem kellett volna ledobni az egészet, büntesd meg azt, amelyik megszúrt.

- Hiszen ha én tudnám, melyik szúrt meg - mondta Péter nagy haraggal.

- Látod, Péter, látod - mondotta Jézus -, mégsem lenne jó, ha te Isten volnál: az emberekkel éppen úgy cselekednél, mint ezekkel a méhekkel. Ha egy megbántana, bosszút állnál a többin is. Csak bízd Istenre a világot, Péter.

Mondotta Péter szelíden, meghunyászkodva:

- Igazad van, Uram, többet nem kívánom, hogy Isten legyek.

A ZSOLTÁRÉNEKLŐ MADÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy istenfélő kegyes király. Ez a király olyan szép templomot építtetett, hogy csudájára jártak a világ minden tájékáról. Kívül-belül ki volt rakva a fala arannyal, gyémánttal, mindenféle drágakövekkel s telepingálva szebbnél szebb képekkel. Hanem mikor felépült ez a szép templom, mégsem volt megelégedve a király. Csak egyszer ment belé, s azt mondta, többet nem is jó el a templomba, amíg valaki el nem hozza a zsoltáréneklő madarat.

Hiszen elhozták volna, de azt sem tudta senki lélek, hogy hol s merre van az a zsoltáréneklő madár. Szomorú volt a király, nem volt sem éjjele, sem nappala. Hiába vigasztalták, nem tudták felvidítani.

Volt a királynak három szép dali fia, s ezek megegyeztek, hogy nem hagyják többet búsulni az apjukat, elmennek hárman háromfelé, s addig vissza sem jönnek, amíg közülük valamelyik a zsoltáréneklő madarat meg nem találja. Mondják az apjuknak, mit akarnak.

- Jól van, fiaim, menjetek, az Isten segítjen.

Feltarisznyálta mind a hármat arannyal-ezüsttel. Adott a háromnak három aranyszőrű paripát, a legszebbeket az aranyszőrű ménesből, s azzal a királyfik útnak eredtek.

Elindult a három királyfi, mentek hetedhét ország ellen, s egyszer csak az út háromfelé szakadt egy kút mellett. A kút előtt lapos kő volt, s a legkisebb királyfi azt mondja bátyjainak:

- No, itt váljunk el egymástól, hanem a gyűrűnket tegyük ez alá a lapos kő alá, s ha ide visszatér valamelyik közülünk, nézze meg a gyűrűket. Amelyiké megrozsdásodott, az bizonyosan nagy bajba került, a másik induljon utána.

A királyfik ebbe belegyeztek. Mind a hárman lehúzzák a gyűrűt (bele volt vágva a nevük is), szépen a lapos kő alá teszik, aztán elbúcsúznak egymástól. A legkisebb királyfi ment kelet felé, a két idősebb nyugat felé. Ezek nem is váltak el egymástól, csak hagyták, hogy jó messze eltávolodjék az öccsük, együtt maradtak, s együtt mentek a zsoltáréneklő madár után.

Táltos volt a kicsi királyfi lova; ezt a királyfi nem is tudta, mikor hazulról elindult. Csak azt várta, hogy a két idősebb királyfi elváljon tőlük, nekirugaszkodott a levegőégnek, egyet ugrott, kettőt szökött, s országokon, tengereken túl volt. Aztán egyszerre csak leszállott egy nagy hegynek az aljába, egy kicsi háznak az ajtaja előtt. Bemegy oda a királyfi, s hát egy olyan öregasszony ül a kemence előtt, hogy az orra a térdét verte. Köszön illendőképpen:

- Adjon Isten jó estét, öreganyám!

- Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál, mert különben bekaptalak volna. Ugyan hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Elémondja a királyfi, hogy miben jár. Azt mondja az öregasszony:

- Hej, édes fiam, én kilencszáz esztendősen vagyok, s mindig akartam megszerezni a zsoltáréneklő madarat, de hiába próbáltam. Hát jól van, próbálj szerencsét. A lovadat hagyd itt, adok helyette mást, különbet, mert a tiédde oda nem jutsz el, ahol a zsoltáréneklő madár van. Három kút mellett mégy el, egy réz-, egy ezüst- s egy aranykút mellett; de azt megmondom neked, hogy akármilyen szomjas légy, se te, se lovad ne igyatok belőlük. Aztán a Vörös-tengeren visz át a lovad. Annak a partján, magas hegy tetején van egy vár, abban lakik a

tizenkét fejű sárkány, az őrzí a zsoltáréneklő madarat. Vedd el tőle, ha tudod, az Isten segéljen.

Útnak ered másnap a királyfi az öregasszony táltos paripáján. Repült az, mint a sebes szélvész, de még ennél is sebesebben, s egyszerre csak letoppantott a földre, megállott a rézkút előtt, s mondotta:

- Jaj de ihatnám!

- Nem szabad innunk, édes lovam, sem neked, sem nekem - mondotta a királyfi.

- Nem-e? Dehogynem. Te csak hallgass reám, édes gazdám, s ne az öregasszonyra. Csak igyál te is, ha megszomjúhoztál, s itass meg engem is.

Hát mit csináljon a királyfi, hallgatott a lova szavára.

Merített a rézvederrel, megitta a lovát. Ivott ő is, s ím abban a szempillantásban kiszökik a kútból egy rézhajú leány, megöleli, megcsókolja a királyfit, s mondja lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Nesze, adok neked egy rézalmát s egy rézvesszőt. Ha rossz ember támad meg, ezzel a vesszővel megvédheted magadat. Ezt az almát pedig tartsd meg emlékezetül.

Többet nem szólt a leány, eltűnt a királyfi szeme elől. Fölpattan a királyfi a táltosra, nekivág az a levegőégnek, repül országok, tengerek, erdők felett, s egyszerre csak letoppan az ezüstkút mellett.

- Jaj de ihatnám! - mondja a ló.

- Hát, ha ihatnál, csak igyál, édes lovam. Én többet nem mondom, hogy ne - s mindjárt vizet merített az ezüstvederrel. Megitta a lovát, s jól húzott maga is.

Hát abban a pillanatban nyakába szökik egy ezüsthajú leány, öleli, csókolja, mondja lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, dali szép királyfi, érted voltam rabságban tizenkét esztendeig. Köszönöm, hogy megszabadítottál. Nesze, adok neked egy ezüstalmát s egy ezüstvesszőt. Ha rossz ember támad rád, az ezüstvesszővel megvédheted magad, az almát tedd el emlékezetül.

Nem is szólhatott a királyfi, az ezüsthajú leány eltűnt a szeme elől. Na, felül a táltosra, repülnek tovább, mint a madár, s egyszerre csak letoppan a táltos az aranykút előtt.

- Igjunk ebből is, édes gazdám!

- Nem bánom, igjunk, édes lovam.

Vizet húz az aranyvederrel, megitta a lovát, iszik maga is, s ím, a nyakába szökik egy aranyhajú leány, öleli, csókolja, s mondja ez is lelkes szóval:

- Áldjon meg az Isten, hogy megszabadítál. Tizenkét esztendeje, hogy rabságban vagyok, szomorú rabságban. Nesze, adok neked egy aranyalmát s egy aranyvesszőt. Ha megtámadnának, védjed magadat az aranyvesszővel. Az aranyalmát tartsd meg emlékezetül, s talán az Isten még hozzám vezérel valaha.

Többet nem szólt a leány, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Felül a királyfi a táltos lovára, egyet ugrott, kettőt szökött a táltos, s éppen a Vörös-tenger fölé ért. Ott ült a tizenkét fejű sárkány a vár tornácában, látta, hogy arra tart a királyfi, s okádta a tüzet mind a tizenkét torkából, s ott mindjárt porrá ég a királyfi, de a táltos hirtelen lemerült a Vöröstengerbe, s tűz nem fogta a királyfi testét. Aztán fölvágtat egyenest a sárkány várába, ott mindjárt össze-

mennek, viaskodnak, egyet suhint a királyfi a rézvesszővel, s négy feje esik le a tizenkét fejű sárkánynak. Akkor veszi az ezüstvesszőt, suhint azzal is egyet, s a sárkánynak megint lehull négy feje. Kapja az aranyvesszőt, de történetesen nem a jobb, hanem a bal kezébe. Suhint vele, s a sárkánynak csak két feje esik le, maradott még kettő. Könyörgött a sárkány:

- Kegyelmezz az életemnek, királyfi, s mindenemet neked adom!

- Nem kell nekem egyebed, csak add ide a zsoltáréneklő madarat.

- Hej, csak azt ne vidd el - mondotta a sárkány -, legalább volna vigasztalóm nagy szomorúságomban.

De hiába, kedvesebb volt az élete, fölvezette a királyfit a szobába, leakasztotta a szegről a gyémántkalickát, abban volt a zsoltáréneklő madár, od'adta a királyfinak. De olyan szépen énekelt ez a madár, hogy a királyfi szíve megreszketett, s a könnye kicsordult belé.

- Na - mondja a királyfi -, most már igazán nem csudálom, hogy az édesapám olyan erősen szomorkodik ezért a madárért.

Elbúcsúzott a sárkánytól, föl pattant a lovára, s nyargaltak visszafelé. A sárkány tűzlángot eresztett utána a két torkából, de már ennek nem volt ereje, csak egy kicsit meglegyintette a királyfi arcát a melegség, föl sem vette, vágatott tovább, mint a gondolat, s meg sem is állottak, míg a kilencszáz esztendő öregasszonyhoz nem értek.

- No, édes fiam, visszajöhettél-e?

- Vissza, öreganyám, s elhoztam a zsoltáréneklő madarat is.

A madár egyszeriben elkezdett énekelni, s az öregasszonynak a lélegzete is elállott a nagy gyönyörűségtől. Mondta a királyfi:

- Na, öreganyám, köszönöm a hozzám való nagy jószágát, mivel tudjam megszolgálni?

- Ne szolgálj nekem, fiam, semmivel, elég nekem, hogy hallottam a zsoltáréneklő madár énekét. Inkább én adok neked egy kicsi útravalót, mert szükséged lehet rá, amíg hazakerülsz. Nesze, fiam, egy tarisznya arany, vigyázz reá, mert még nagy hasznát veszed te ennek.

Megköszöni a királyfi illendőképpen ezt a nagy jószágot, föl akasztja a tarisznya aranyát a nyereg kápájába, de most már a maga lovára ült, az öregasszonyét otthagytá. Azzal elindultak hazafelé, vágatott a lova, mint a sebes szélvész, s meg sem állott, míg ahhoz a kúthoz nem ért, ahol a királyfi a testvéreitől elvált. Felfordítja a lapos követ, s hát az ő gyűrűje olyan tiszta, úgy ragyog, mint amikor odatette, de a két bátyjáé olyan rozsdás volt, hogy a rozsdától alig látszott.

Megszomorodott a királyfi, nagyot sóhajtott:

- Istenem, istenem, ezek nagy bajba kerülhettek, de addig meg nem nyugszom, míg élve vagy halva meg nem találom őket.

Elindul a királyfi arrafelé, amerre a bátyjai indultak volt, megy hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön keresztül, s egyszer, amint az országúton mendegélne, látja, hogy két ember húz egy szekeret, egy harmadik ember meg erősen biztatja az ostorral. Jól megnézi a szekérbe fogott embereket, hát azok az ő testvérei.

- Uram, Jézus! - mondja a királyfi -, hát ti hogy kerültetek ilyen nehéz szolgaságba?

A királyfik elmondják, hogy ennek az országnak a királya elfogatta őket, s azóta úgy bánik velük, mint éppen az oktalan állattal, szekérbe fogatja őket.

Ment a királyfi egyenesen a királyhoz. Ott elémondja, hogy a bátyjaiért jött, ki akarja váltani.

- Jól van - mondja a király -, kiadom szívesen, csak fizess értük egy tarisznya aranyat.

Hej, csak most látta a királyfi, milyen jó volt, hogy az öregasszony egy tarisznya aranyat adott neki. Ott mindjárt kiönti az aranyat, de abban a szempillantásban bejön a királykisasszony, nagyot sikolt, a királyfi nyakába szökik, s mondja:

- Ez a királyfi szabadított meg engem, édesapám!

- Na - mondja a király -, ha ez szabadított meg, édes leányom, akkor a bátyjait én is szabadon bocsátom. Vedd vissza a pénzedet, fiam, nem kell, hanem a leányomat, ha tetszik, neked adom.

Mondja a királyfi:

- Köszönöm nagy jószágát, felséges királyom, de nekem előbb haza kell menni az édesapámhoz. Aztán visszajövök, s megtartjuk a lakodalmat.

Elbúcsúzik a királyfi a királytól, el a mátkájától, megígéri, hogy visszatér három hét múlva, ha az Isten is úgy akarja, s azzal elindult hazafelé. Mentek vele a bátyjai is. Adott alájuk a király két szép paripát, nem kellett, hogy menjenek gyalogszerrel. Útközben a királyfi elbeszélte a bátyjainak, hogy s mint szerezte meg a zsoltáréneklő madarat. De bezzeg elfogta az irigység őket, szégyellték, hogy az öccsük viszi haza a madarat, ők nem tudtak semmire sem menni, de sőt inkább szolgaságba kerültek. Azt mondja egyszer az idősebb királyfi az öccsének:

- Add ide, öcsém, azt a madarat, eleget vitted már te, hadd vigyem én is egy keveset.

A királyfi nem gondolt semmi rosszat, odaadta a madarat.

Mondja a középső királyfi is:

- Ejnye, öcsém, add ide már azt a tarisznyát, hadd vigyem én is, nehéz lehet neked.

Jól van, od'adja a királyfi azt is. Továbbmennek, aztán egy helyen letelepednek. Volt a tarisznyában étel is, ital is, amit a királykisasszony rakott belé. Elkezdenek falatozni az idősebb királyfik, de a kisebbnek egy falást sem adtak, pedig olyan éhes volt, hogy zöldet, vöröset látott. Kérte a bátyjait:

- Adjatok nekem is valamit!

Mondták a bátyjai:

- Adunk, ha megengeded, hogy mind a két szemedet kiszúrjuk.

- Hát szúrjátok ki, ha rávisz a lelketek - mondá a királyfi -, csak adjatok ennem.

S a gonosz lelkű legények csakugyan kiszúrták az öccsük szemét, úgy vetettek neki egy falás kenyeret. Második alkalommal a két karját vágták le, s azután dugtak a szájába egy falás kenyeret. Hanem, gondolták, így mégsem vihetik haza az öccsüket, s amint éppen egy tó mellett haladtak, megfogták, belevetették a tóba, s azzal tovább vágattak.

Hiszen ha tudták volna, miféle tóba dobják, bizony nem dobták volna bele, mert annak a tónak csudavize volt. Amint beléesett a királyfi, kinőtt mind a két karja, aztán kimászott a tó partjára, ottan égi harmat hullott a szemére, s egyszeriben megjött a szeme világa.

Mármost mit csináljon, hazamenjen-e, vagy visszatérjen a mátkájához. Sem ide nem ment, sem oda nem ment. Amint mendegélt a réten, találkozott egy disznópásztorral, beállott melléje inasnak.

Ezalatt a bátyjai hazaértek, s nagy kevélyen átaladták az apjuknak a zsoltáréneklő madarat. Vitték a madarat a templomba mindjárt, de hiába vitték, olyan volt, mint a néma, nem szólalt meg. Összehívátja a király az ország bölcseit, s kérdi tőlük, vajon miért nem szól ez a zsoltáréneklő madár. Azt mondja a legöregebb bölcs:

- Azért nem szól, felséges királyom, mert aki elhozta a helyéről, nincsen itt.

Hívatja a király a fiait.

- Ki hozta ezt a madarat?

- Mi hoztuk, édesapám, hát ki hozta volna. Hiszen már mondtuk, hogy szegény öcsénk meghalt az úton.

- Már én csak azt mondom - ismételte az öreg bölcs ember -, hogy azért nem szól a madár, mert nincs itt, aki a helyéről elhozta.

Megharagszik a király, s haragjában tömlöcbe vetteti a bölcset. De hiába haragudott, hiába bosszankodott, mégsem szólalt meg a madár.

Aközben a kicsi királyfi egyet gondolt, s otthagyta a disznópásztorságot. Eljött haza, az apja udvarába, s beszegődött a kukta mellé inasnak. Egyszer egy vasárnap elkéredzik a kuktától a templomba, s hát hallgassatok ide! - amint a templomba belép, megszólal a madár, s énekel olyan szépen, hogy minden embernek kicsordult a könny a szeméből a nagy gyönyörűségtől.

Hívatja a király a bölcseket, s kérdi:

- Ugyan mondjátok meg, miért szólalt meg a madár?

Azt mondja egy bölcs:

- Azért, felséges királyom, mert aki elhozta a madarat, ott volt a templomban.

- Ej, hogy tudsz olyat mondani, mikor a fiaim nem is voltak a templomban! - kiáltott a király, s nagy haragjában tömlöcbe vettette a második bölcset is.

Na, elkövetkezik a harmadik vasárnap, s a király megparancsolja, hogy amikor a nép bejött a templomba, az ajtót zárják be, hogy senki ki ne jöhessen. Elmegy a királyfi is az ő kuktainas gúnyájában, s mikor a madár énekelt egyet, ki akart jönni, de elejbe állnak, s viszik a király elé. Kérdi a király:

- Miért akartál kijönni a templomból?

- Azért, felséges királyom, hadd lássad, hogy nem a két idősebb fiad hozta el a zsoltáréneklő madarat.

- Hát ki hozta el?

- Előbb ereszd ki a tömlöcből azt a két bölcset.

Jól van, a király kiereszti. Azt mondja mostan a kicsi királyfi:

- Maradt-e gúnyája a legkisebb fiadnak, felséges királyom?

Mondja a király:

- Hogyne maradt volna.

- Hát hamar adj egyet belőle, s akkor megtudod, hogy ki hozta el a madarat.

Felöltözik a kicsi királyfi a maga gúnyájába, aztán úgy megy a király elé, s hát, uram-teremtőm, csak kétfelé nyílik a király két karja, az ő édes fiát öleli, csókolja.

No, most már megtudta a való igazságot. Még azokat a rozsdás gyűrűket is megmutatta a királyfi. Szörnyű haragra gerjedett a király, hívatta az idősebb két fiát, s el akarta pusztítani szörnyű halálnak halálával mind a kettőt.

Mondotta a kicsi királyfi szelíden:

- Ne bántsd őket, édesapám, nem tudták, hogy mit cselekszenek.

No, ha nem is halatta meg a két királyfit szörnyű halálnak halálával, az országából kikergette. Hanem a kicsi királyfi utánuk szaladott, s a rézalmát s a rézvesszőt az egyiknek, az ezüstalmát s ezüstvesszőt a másiknak adta, hadd menjenek azzal, hátha megtalálják a rézhajú s ezüsthajú kisasszonyt, s ők is boldogulnak, ahogy lehet. Aztán ő is felkerekedett, meg sem állott, míg a mátkájához nem ért. Hét nap s hét éjjel állott a lakodalom, akkor tojáshéjba kerekedtek, a Küküllőn leereszkedtek, s meg sem állottak, míg haza nem kerültek.

Ma is élnek, ha meg nem haltak.

A VARGA HÁROM KÉRÉSE

Jézus Krisztus, a Földön való vándorútjában, Szent Péterrel betért egy öreg vargához szállásra. A varga jó szívvel adott szállást is, vacsorát is. Éhes volt Jézus is, éhes Szent Péter is: ugyancsak nekiállottak a lúdaprólékos kásának, a ropogós fehér cipónak. Vacsora után azt mondja Krisztus:

- No, te varga, jó vacsorát adál, három kérésedet teljesítem ezért, mondd elé bátran.

Mondja a varga:

- Hát ha teljesíted, te szent ember, mert úgy tetszik nekem, hogy szent ember vagy, azt kérem tőled először is, hogy a lúdaprólékos kása s a fehér cipó az asztalomról soha el ne fogyjon.

- Úgy lesz, amint te kívánod - mondá Jézus.

- A második kérésem, hogy a csikóbőrös kulacsomból a bor soha ki ne fogyjon.

- Úgy lesz, amint te kívánod - mondta Jézus.

Hanem akkor Szent Péter megrántotta a varga kabátját, s a fülébe súgta:

- Te jó ember, harmadiknak kérjed az örök üdvösséget.

Ám a varga nem hallgatott Szent Péter tanácsára, s mondá:

- Harmadik kérésem, hogy örökké éljek.

- Úgy lesz, amint kívánod - mondá Jézus.

Azzal elbúcsúztak a vargától, mentek tovább, folytatták vándorútjokat. A vargának csakugyan minden kívánsága teljesült: a lúdaprólékos kása s a fehér cipó az asztaláról soha el nem fogyott. Hanem hiába, mégis megunta az életet, mert úgy megöregedett, hogy alig tudott tipegni-topogni, összetöpörödött, hogy csak a bőre s a csontja volt. Szegény feje, megunta az életet, szeretett volna meghalni, s nem tudott! Mindenféleképpen próbálta elemészteni az életét, kútba ugrott, felakasztotta magát, de hiába, kútból kihúzták, nem volt semmi baja, kötélről levágták, semmi baja sem volt.

- Istenem, Istenem, mit csináljak, merre facsarodjak?!

Egyet gondolt, ő bizony felmegy a mennyországba Szent Péterhez. Hát csakugyan föl is ment, kopogtatott a mennyország kapuján. Szent Péter kiszólt haragosan:

- Ki az, ki háborgat megint?!

- Én vagyok, az örök életű varga, eressz be, édes Péterem!

- Nem lehet! Nem kellett az örök üdvösség, élj örökké! Ha nem akarsz élni, menj a pokolba. Ott befogadják az ilyen embert.

- Könyörülj, Szent Péter! Eressz be!

- Úgy-e? Emlékszel-e, hogy mit tanácsoltam neked? Az örök üdvösség nem kellett, eredj a pokolba, nincs helyed a mennyországban!

Elment a varga nagy búsan, meg sem állott a pokol tornácaig, s könyörögve kéri az ördögöket, eresszék be. De még az ördögöknek sem kellett, azok is elkergették. Szegény varga elódalgott, s nagy bújában, bánatjában fogta magát, felmászott egy nagy cserefára, éppen a pokol kapuja mellett, s a cserefának egy levelére leült. Éppen őszre járt az idő, sárgultak a levelek, egyszer csak fújni kezd a szél, hullanak a falevelek, s lehullt az is, amelyen a varga ült, s épp a pokolba esett.

Ha a mennyországba nem juthatott, mégiscsak bejutott a pokolba.

TÁMÁN ÉS ÁMÁN

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak egy fia meg egy leánya. A fiút Támánnak hívták, a leányt Ámának.

Alighogy felserdültek, meghalt a király meg a felesége is, s egyéb sem kellett a vörös királynak, jött rettentő nagy sereggel, elfoglalta az országot, s szegény Támán és Ámán elfutottak a rengeteg erdőbe, különben őket is megölette volna a vörös király. Az erdőben Támán kalibát csinált, s ott húzódtak meg. Hát itt az ellenség nem talált rájuk, de meg is halhattak volna éhen, mert még egy darab száraz kenyérük sem volt. A kalibától nem messze volt egy szörnyű magas fa, Támán fölmászott annak a tetejére, hátha közeliben falut vagy várost látna, ahonnet eleséget keríthet. Csakugyan lát is az erdőn keresztül egy nagy várost, jól megnézi, hogy mely irányban van, aztán leszállott, s mondotta a hűgának:

- Édes hűgom, te csak maradj itt a kalibában, én elmegyek a városba; tudok, amit tudok, dolgozok valamit, eleséget hozok neked.

Bemegy Támán a városba, volt egy pár forintja, azzal vett egy fűrészt s egy kecskelábat, s járt házról házra, hogy nem vágatnak-e fát.

Innét is elutasították, onnét is elutasították, s egyszerre csak egy nagy palota elé ért. Bemegy oda, ajánlkozik ott is. Mondja az inas:

- No, éppen jó helyen jársz, mert a király most küldött le, hogy favágót keressek. Van itt húsz öl fa, azt fűrészd fel, s a király majd becsületesen megfizeti.

Azt nem is gondolta Támán, hogy a király városába került. Munkába fog, fűrészezi a fát, s hát egyszerre jön a király, aki maga is fiatal legény volt, nézi, nézi Támánt, s kérdi tőle:

- Hát te hogy kerültél ide? Úgy látom a képedből, hogy nem vagy te szegény legény.

Mondja Támán:

- Bizony szegény legény vagyok, felséges királyom, kondás volt az apám.

Fölmegy a király a palotába, s leküldi a szakácsnét, hogy kérdezősködjék, hátha neki inkább megmondja az igaz valóságot. Lemegy a szakácsné, de annak sem mondott egyebet Támán, hogy az ő apja kondás volt. Nem nyughatott a király, lement ismét, beszélt erről, beszélt arról Támánnal. Egyszer azt mondja Támán:

- Felséges királyom, egy kicsit félbehagyom a fűrészelést, adjon nekem két pengő forintot, mindjárt visszajövök.

- Adok én többet is, jó szívvél - mondotta a király, s adott neki öt pengő forintot.

Elszaladt Támán a piacra, vett ottan kenyeret, húst s mindenféle ennivalót, aztán szaladott az erdőbe, s mondotta Ámának:

- No, édes hűgom, hoztam neked egy hétre való eleséget, csak maradj itt békességgel. Ne félj, mert ebben az erdőben őznél, nyúlnál egyéb vadállat nem jár. Én most a királynál dolgozom, fát fűrészelek, s ha amit felvállaltam, elvégeztem, visszajövök hozzád.

Elment Támán a városba vissza, Ámán pedig ottmaradt a kalibában. Jöttek hozzá özek, nyulak, a kezét nyalogatták, mintha sajnálták volna. Támán felfűrészelte mind a húsz öl fát, s akkor a király megkérdezte tőle:

- Tudsz-e asztalt teríteni, fiú?

Felelte Támán:

- Tudok, felséges királyom.
- Hát akkor gyere fel hozzám, asztali inasnak.
- Felmegyek, felséges királyom, csak engedje meg, hogy egy kicsit elmenjek, mindjárt visszajövök.

A király kifizette, amivel Támánnak tartozott, s Támán szaladott a piacra, vett megint egy hétre való eleséget, vitte a húgának, s mondotta neki:

- Csak maradj itt békével, édes húgom, ne félj, majd megsegít az Isten. Most a királynál szolgálok, s amikor csak lehet, eljövök tehozzád.

Elbúcsúztak egymástól keserves könnyhullatások között, s Támán bement a városba, fel a királyhoz, s aznaptól kezdve ő terített asztalt.

Telik-múlik az idő, egyszer a király meghívta a barátjait ebédre. Mondta Támánnak:

- No, Támán, ügyesen teríts ma, mert királyi vendégeim lesznek!

Hát Támán meg is teríti az asztalt szépen, ügyesen, de míg a vendégek bejöttek volna, az abrosz négy sarkára négy képet rajzolt, az apja képét, az anyját, a húgát s a királyt. Meglátják a vendégek a képeket, s szemük-szájuk elállt az álmélkodástól, nem győztek eleget gyönyörködni az Ámán képében.

- Vajon ki lehet ez a leány, ki rajzolta ide? - kérdik a vendégek.
- Ez bizonyosan az inasom dolga lesz - mondja a király, s hívatja mindjárt Támánt.
- Ki rajzolta ide ezeket a képeket, Támán?
- Én rajzoltam, felséges királyom.
- Nem is vagy te kondásfiú.
- De bizony az vagyok, felséges királyom.
- Hát az a leány, akinek a képét az asztalra rajzoltad, miféle leány?
- Az az én testvérem.
- Mi a neve, Támán?
- Ámán az ő neve, felséges királyom.
- Jól van, Támán, nem bánom én, ha kondásfiú vagy is, de a testvéredet feleségül veszem. Hol s merre találom?

Mondotta Támán:

- Majd elhozom én, felséges királyom.

Befogatott a király mindjárt három aranyos hintóba hat-hat lovat. Adott Támán mellé egy regement katonát, csak hozza el Ámánt.

Elindulnak a hintók, az elsőben ült Támán, a másodikban az udvarmester, a harmadikban nem ült senki. Amint kijönnek a városból, egy vén boszorkány a leányával észrevétlenül beült a hintóba. Ez a vén boszorkány a király városában lakott, s azt szerette volna, ha az ő leányát veszi el a király. Mesterkedett mindenféleképpen, bűvöléssel, bájolással, mindenféle boszorkánysággal, de a királynak nem kellett a leány.

Na, megérkeznek az erdőbe, ott megtalálták Ámánt a kalibában. Szép volt, olyan szép, hogy a napra lehetett nézni, de reá nem. Meg sem is pihennek, Támán ül a hintájába, az udvarmester is a magáéba. Ámán ül a harmadik hintóba. Senki lélek nem tudta, hogy ott ül a boszorkány s a leánya. Ámán azt hitte, hogy ezek az ő szobaleányai lesznek, s szépen leült közéjük.

Elindulnak a hintók visszafelé, s egyszer, amint az erdőben egy csúf meredek helyen mentek, kikiáltott Támán a hintóból:

- Vigyázzatok, legények, nehogy feldüljön a húgom hintaja!

Kérdi Ámán a boszorkányt:

- Mit mondott a bátyám?

- Azt, hogy vegyük ki a fél szemedet - mondotta a boszorkány.

- Ha bátyám azt kívánja, nem bánom. Ő csak javamat akarja.

Azzal a boszorkány kivette Ámának a fél szemét. Alig mennek tovább, ismét csúf, meredek helyre érnek, s Támán kikiált megint, hogy vigyázzanak, nehogy eldüljön a hintó.

- Mit mondott a bátyám? - kérdezte Ámán.

- Azt mondta, hogy vegyem ki a másik fél szemedet is.

- Nem bánom, hogy ha a bátyám is úgy kívánja, mert ő csak a javamat akarja.

A boszorkány kivette Ámának a másik fél szemét is. Továbbmennek, s egy hídhöz érnek. Kiszól Támán a hintóból:

- Vigyázzatok, nehogy a vízbe dőljön a hintó!

- Mit szólt a bátyám? - kérdezte Ámán.

- Azt mondotta, hogy lökjünk a vízbe.

S feleletét se várta Ámának, a leányával ketten megfogták s beledobták a vízbe.

Megérkeznek a király udvarába, ott már várta tenger sok vendég a király menyasszonyát. S hát uramistenem, lett elszörnyülködés, mikor a hintóból nagy kevélyen kilépett a boszorkány leánya. Szörnyű haragra gerjed a király.

- Hé, Támán, miféle csúf leányt hoztál nekem?! Hol van az, kit te az asztalra rajzoltál?!

Ámult-bámult Támán, nem tudta, mit szóljon. Hebegett összevissza mindent, hogy így meg úgy, ő nem ezt a leányt hozta el, az ő testvére nem ilyen, mert az ő testvére királykisasszony, világszép Ámán a neve.

Bizonyította az udvarmester is, bizonyították a katonák is, hogy ők nem ezt a leányt indították el. De hiába beszéltek, a király rettentő haragjában tömlöcbe vettette Támánt. Közrefogták a katonák, levitték a tömlöcbe, tele volt az kígyókkal, békákkal s mindenféle csúszó-mászó állatokkal.

Hanem a tömlöc közepén ezüstasztal volt, ezüstasztalon aranyabrosz s rajta gyémánt gyertya-tartó, s tele volt rakva az asztal mindenféle nagy csatos könyvekkel, hogy olvasson azokból Támán, úgy sem sokáig tart az élete. S ím, halljatok csudát! Amint a gyertyát meggyújtották, s Támán olvasni kezdett a nagy könyvből, a kígyók, békák s mindenféle csúszó-mászó állatok megszélidültek, szépen a földre lefeküdtek, nem bántották Támánt.

Hát mi lesz, mi nem lesz Támánnal, most azt tőlem ne kérdezzétek, azt mondom el mostan, hogy mi történt Ámánnal. Mikor éppen a vízbe dobták, a víz partján halászatott két szegény halászember, s amint az egyik emeli a hálóját, nem bírja kiemelni. Szól a társának:

- Jöjjön ide, komá, segéljen, mert nagy hal került a hálómba!

Megfogják ketten a háló rúdját, nekihuzakodnak egész erejükből, s hát uramteremtőm, mi van a hálóban! Egy gyönyörűsége szép leány. Nézik, nézik a leányt, s hát a két szemének csak gödre van. Megsajnálják erősen, s mondja az öregebb:

- Nekem úgysincs gyermekem, elviszem haza, nem hagyom elveszni szegény világtalant.

Hazaviszi az öreg halász Ámánt, ottan dajkálják, ápolják, ő is dolgozott szegény, amit lehetett, ami tőle telhetett. Azt mondja egyszer Ámán az öreg halásznak:

- Édes apó, van-e kigyelmednek száz forintja?

Mondja a halász:

- Van, édes leányom, hát mit akarsz te azzal?

- Menjen el a boltba, s vegyen azon a száz forinton százféle cérnát.

Elmegy a halász a boltba, vesz ottan százféle cérnát, s ebből a százféle cérnából Ámán olyan szép zászlót csinált, amelyen szépet emberi szem még nem látott. Akkor azt mondta a halásznak:

- Na, édesapám, most csináltasson a zászlónak ezüstnyelet, s vigye be a király városába, hátha valaki megveszi.

Volt még a ládafiában száz forint, a halász csináltatott ezüstnyelet a zászlónak, beviszi a király városába, kiül vele a piacra, lengeti, lobogtatja a zászlót, összeverődnek a népek, nézik, csudálják, de bezzeg megvenni nem tudták, mert az öreg halász öt köből aranyat kért érte,

Hanem egyszer csak jön a király, annak erősen megtetszik a zászló, s mondta az öreg halásznak, csak menjen vele a palotába, ott kiméreti az öt köből aranyat. Fölviszik a zászlót a palotába, ott a vén boszorkány nézi, vizsgálja, s miről, miről nem, mindjárt megismeri, hogy ez Ámán keze munkája. Addig beszélt, hogy a király lemondotta a vásárt, s a halásznak vissza kellett vinni a zászlót a piacra. De szerencsére odavetődött egy gazdag herceg, s az megvette öt köből aranyon a zászlót.

Hazamegy a halász, s elbeszéli Ámánnak, hogy mi történt. Azt mondja Ámán:

- Most menjen ismét a boltba, édesapám, s vegyen kétszáz forint ára cérnát.

Vesz a halász kétszáz forint ára cérnát, s ebből Ámán olyan keszkenőt csinált, hogy olyan nem volt több az ég alatt, a föld színén. Mondta a halásznak:

- Vigye el ezt is, édesapám, a király városába, de pénzért ne adja senkinek, mert ennek a keszkenőnek két szem az ára.

Körülveszik a népek az öreg halászt, kérdik, mi az ára a keszkenőnek. Azt mondja: két szem. Az emberek nagyot kacagtak, azt hitték, hogy az öreg megbolondult. Jött a király is, azt mondta, hogy ezért a keszkenőért ad hat köből aranyat is. De a halász neki is azt mondta:

- Ennek a keszkenőnek két szem az ára.

- No, azt nem adok - mondá a király.

Volt a vén boszorkánynak egy nagy kamasz fia, ez is odavetődött, s mikor hallotta, hogy a halász két szemért adja a keszkenőt, azt mondja a halásznak:

- Várjon csak, bácsi, mindjárt hozok én kendnek két szemet!

Nagy hirtelen hazaszaladt, zsebébe dugta azt a skatulyát, amelyikben a vén boszorkány az Ámán szemét tartotta, szaladt vele a halászhoz, s mondta nagy örömmel:

- Itt a két szem, bátya, ide a keszkenőt!

Hazamegy az öreg, s mondja Ámának:

- No, édes leányom, eladtam a keszkenőt, hoztam érte két szemet.

- Jól van, édesapám, most csak adjon nekem friss vizet s tiszta kendervásznat.

Hoz az öreg egy tál friss vizet s egy darab tiszta kendervásznat. Azt Ámán belemártja a vízbe, aztán megtörülgeti a két szemét, szépen visszatesszi a helyére, s hát uramteremtőm, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte, s olyan éles lett a látása, hogy belátta az egész világot. S mikor már jól körülnézett a világon, azt mondotta Ámán:

- Édesapám, nekem három nap alatt el kell pusztulnom, ha nem lesz rám nagy vigyázattal.

- Hiszen vigyázok rád, édes leányom - mondotta a halász, s vasvillát vett a kezébe. Azzal kiállott az ajtó elé, hogy istrázsát álljon. Mondotta Ámán:

- Hiába áll istrázsát, édesapám, mert nekem úgyis el kell pusztulnom, hanem arra kérem, ha meghalok, ne mozdítsanak el arról a helyről, ahova leesem. Vágják ki a ház oldalát a fejem felől, a ház oldala mögött a deszkakerítést, s ott vigyenek engem a sírba, s ne az ajtón. Csinál-tasson cserfából keresztet, de ne vigyenek a temetőbe, hanem a keresztúton ássanak sírt, s ott temessenek el.

No, az öreg halász azért mégis ott állott az ajtó előtt, őrizte Ámánt. Elkövetkezik az este, s hát egyszer jön egy félszeg öreg koldus s nagy rimázkodva szállást kér az éjszakára. Az öreg halász azt mondta: ad jó szívvel, de csak a pitvarban, a házba bé nem eresztheti. Hanem a nagy sötétségben a koldus mégis odalopódzott a szobába, megragadta Ámánt, s csak rálehel valami mérges lehetet, s szegény Ámán egyszeriben szörnyet halt. Azzal a koldus, aki nem volt más, mint a vén boszorkány, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Az öreg halász reggelig észre sem vette, hogy mi történt. Reggel bemegy a szobába, s látja, hogy ott fekszik a földön Ámán, s meg van halva. Keserves sírás közt betakarta fehér lepedővel, aztán embereket hívott, kivágták a ház oldalát, ki a deszkakerítést, úgy vitték ki Ámán holttestét a keresztútra, ottan eltemették, s feje fölé cserfa keresztet tűztek.

Hanem halljatok ide, mi csoda történt. A temetés után következő nap a cserfa kereszt ezüstté változott, s a kereszten állott Ámán aranyruhas szoborképe. A két kezében pedig két aranyvessző volt, s ez a két aranyvessző olyan szépen zengedett, mint két szépen szóló muzsika.

Híre ment ennek a csudának az egész országban, jöttek a népek mindenfelől csudalátni. Eljött a király is. Nézi, nézi a szoborképet, s hát, mintha látta volna ezt ő valahol. A zsebében volt az a kép, melyet Támán rajzolt volt, eléveszi, összenézi a két képet, s hát csakugyan egy a kettő.

- Ámán! Ámán - kiáltott a király -, úgy-e te vagy az, te vagy a Támán testvére?!

Felelt Ámán:

- Én vagyok, felséges királyom.

S elmondotta a királynak szép sorjában az ő szomorú történetét. Könyörgött a király:

- Ámán, Ámán, szállj le a keresztfáról, gyere az udvaromba, s légy a feleségem!

Mondotta Ámán:

- Nem szállhatok le addig, s nem is lehetek a feleséged, amíg a bátyámat a tömlöcből ki nem eresztetted.

Hazaszalad a király, ott a vén boszorkányt s a leányát lófarkára kötteti, s úgy ereszti világnak az istenteleneket. Aztán szaladott a tömlöcbe, s mondotta Támánnak nagy örömmel:

- Szabad vagy, Támán, él a húgod, mindjárt hozom az udvaromba. Kifut Támán a tömlöcből, de abban a pillanatban bezárul a tömlőc ajtaja, s a kígyók, békák s mindenféle csúszómászó állatok ráesnek a királyra, szörnyű halálnak halálával pusztítják el.

Eközben Támán kiszaladt a keresztútra, utána a város népe. De ím, halljatok csudát! Mikor éppen odaértek, Ámán akkor szállott fel az égbe, ragyogó fényesség között. Hanem a népek Támánt visszavitték a városba, megválasztották királyuknak. Sohasem volt Feketeországnak olyan jó királya.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A GYÉMÁNTKRAJCÁR

Egyszer volt egy szegény asszony, s annak egy kakaskája. Egyszer a kakas, amint a szemétdombon kapirgált, kikapar egy gyémántkrajcárt, fölkapja nagy örömmel, s szalad elé az udvaron, hadd adja az asszonyának. De történetesen éppen arra járt a török császár, megállította a kakast.

- Állj meg, kakas, add nekem azt a gyémántkrajcárt!

- Dehogyan adom - mondta a kakas -, úgyis elég szegény az asszonyom, jó lesz annak.

No bizony, ha nem adta, a török császár megfogta, elvette tőle a gyémántkrajcárt, hazavitte, s betette a kincseskamrájába. Pedig ott annyi volt az arany, ezüst, a gyémánt, hogy elég lett volna az egész világnak.

Hej, istenem, megharagudott a kakaska, szaladott mindenütt a török császár után, török császár udvarában felszállott a kerítésre, s elkezdett kukorikolni nagy hangosan:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcáromat!

A török császár elhessegette a kakast a kerítésről, de a kerítésről a kapura szállt, s onnét is azt kiabálta:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámát!

Mikor a kapuról elhessegették, megint a kerítésre, kerítésről kútágasra szállott, s mind csak azt kiabálta:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámát!

Mit volt mit tenni a török császárnak, nagy mérgesen bement a palotájának legbelső szobájába, hogy ne hallja a kakas kukorikolását. De hiába ment be, mert akkor meg a kis kakas az ablak párkányára szállott, onnét kiabálta:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámát!

Nem volt nyugta a török császárnak, kikiáltott nagy mérgesen a szolgálonak, hogy fogja meg a kakast, s dobja bele a kútba. Szaladt a szolgáló, megfogta a kakaskát, beledobta a kútba. De a kis kakas nem halt belé, mert csak azt mondta:

- Szídd fel, begyem, a vizet, szídd fel, begyem, a vizet! - s mind egy cseppig felszívta, ami víz a kútban volt.

Azzal kirepült a kútból, szállott ismét a török császár ablakába, s kukorikolt nagy begyesen:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámát!

- Ejnye, ilyen-olyan teremtetten - káromkodott a török császár -, hát mégis él az a hitvány kakas?! Hej, szolgáló, fogd meg, s vedd az égő kemencébe!

Szalad a szolgáló, megfogja a kakaskát, s bedobja az égő kemencébe. Hanem a kakaskát a tűz sem égette meg, mert amikor a kemencébe vetették, elkezdett kotyogni:

- Ereszd ki, begyem, a vizet, hadd oltsa el a tüzet!

S hát csakugyan kifolyt a begyéből a sok víz, s egyszeriben elaludt a tűz. Bezzeg hogy repült ismét a török császár ablakába, s kukorikolt, ahogy csak a torkán kifért:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámát!

Hej, uramteremtőm, mérgelődött a török császár, dúlt-fúlt szörnyű nagy haragjában, kiabált, káromkodott, hogy egy ilyen hitvány kakaskát sem tudnak elpusztítani. Volt a kertjében egy nagy darázfészek, s parancsolta a szolgálnak:

- Hé, szolgáló, dob a kakast a darázfészekbe, hadd csípjék agyon a darazsak!

Szalad a szolgáló, megfogja a kakast, viszi a kertbe, beledobja a darázfészekbe. De a kakaskát a darazsak sem csípték agyon, mert csak szólt a begyének:

- Szídd fel, begyem, a darázst! - s amennyi darázs volt, mind felszította.

Uccu, szállott egyszeriben a török császár ablakába, s kukurikolt, hogy zengett belé a palota:

- Kukurikú, török császár, add vissza a gyémántkrajcárkámat!

- No, megállj, kakas - mondotta a török császár -, mindjárt nem kukurikolsz te!

Parancsolta a szolgálnak, hogy hozza be a kakaskát tüstént.

Szalad a szolgáló, hozza a kakaskát, megfogja a török császár, s bedugja a bugyogójába. Olyan bő volt ez a bugyogó, hogy kilenc kutyakölyök jól elfért volna benne, meg sem kottyant a kakaska.

- No - mondta a török császár -, itt most kukurikolhatsz.

Hiszen a kakaska nem kukurikolt, csak kotyogott magában:

- Ereszd ki, begyem, a darázst, hadd csípje meg a császárt!

Kiszállnak a darazsak, csípi, marják a császárt. Táncol, ordít a császár, nem tudta, mit csináljon nagy kínjában. Mit volt mit tenni, kieresztette a kakaskát, s mondta a szolgálnak:

- Eredj, vidd a kincseskamrámba, hadd vegye vissza a gyémántkrajcárkáját, mert különben ő pusztít el engem.

Vitték a kakast a kincseskamrába, s hát ott kádaslag állott a tenger sok ezüst, arany s gyémánt. Ott ragyogott, tündökölt a gyémántkrajcárka is. No hiszen, jó helyre kerekedett a kakaska. Mondta egyszeriben:

- Szídd fel, begyem, a sok pénzt, szídd fel begyem, a sok pénzt!

Felszített egy kád ezüstöt, meg se kottyant neki; felszített egy kád aranyat, no, most volt valami a begyében; felszített egy kád gyémántot, no, ez éppen elég volt. Uccu, szaladt a kakaska nagy örömmel, hazáig meg sem állott. Ott azt a sok pénzt az asszonyának mind kieresztette. Bezzeg azután az asszonynak jól volt dolga, sóra, fára nem volt gondja.

Még ma is élne, ha meg nem halt volna.

A SZEGÉNY EMBER HAT FIACSKÁJA

Volt egyszer egy szegény ember. De olyan szegény volt, mint a templom egere, talán még annál is szegényebb. Hiszen még a nagy szegénysége nem is lett volna olyan szertelen nagy baj, ha hat nevetlen gyermeke nincs. Mivel dugja be a száját ezeknek? Jaj, mennyit éheztek ezek a szegény gyermekek! Búsult, évelődött a szegény ember erősen: mit csináljon, merre facsarodjék? Szeme láttára mind éhen vesznek ezek a gyermekek. Éhen ezek. Bú volt éjjele, bú volt nappala. A szemét sem tudta lehunyni, s éjjel is csak azon tűnődött a feleségével, mit csináljanak ezekkel az éhező gyermekekkel.

Egyszer aztán egy éjjel azt mondta a szegény ember:

- Hallod-e, feleség, én nem nézhetem tovább, hogy a gyermekeim itthon éhezzenek; elviszem az erdőbe, ott hagyom őket, legalább ne a szemem láttára haljanak éhen.

Sírt a szegény asszony, hogy így kelljen elveszni az ő szívéből szakadt magzatjainak, de mit csináljon? Nem volt mit adjon sem égen, sem földön, csak egy morzsa kenyér sem.

Reggel aztán a szegény ember fejszét vetett a vállára, s elindult a hat gyermekével az erdőbe. Mikor beértek a kellős közepébe, egy fa alá állította a gyermekeket, s meghagyta, hogy várják meg, amíg visszajön. A gyermekek vártak is alkonyatig, de az apjuk csak nem jött. Azt mondja a legkisebb fiú:

- Ne várjuk többet az apánkat, nem jó már vissza. Bizonyosan hazament, s azt hiszi, hogy mi is hazamentünk.

Elindultak ők is hazafelé. Szerencsére útközben megjegyeztek egy-egy bogos, horgas fát, s így szépen hazataláltak.

Csudálkozott a szegény ember, hogy ezek a csepp gyermekek maguktól hazataláltak, örült is, búsult is.

De éjjel tovább évelődött, s azt mondta a feleségének:

- Visszajövének a gyermekek, feleség. Pedig én nem nézhetem tovább az éhezésüket. Most már hajnalban költöm fel őket, s úgy viszem az erdőbe, hogy vissza ne találhassanak.

Úgy is tett a szegény ember, miként beszéle. De a legkisebb fiú hallotta az apja beszédét, s mielőtt elindultak volna, besurrant a kamarába, ott volt még egy zsákocskos korpá, ezt hóna alá fogta, s úgy indult az erdőbe. Amint mentek, mendegéltek, leszórt egy-egy marék korpát, hogy majd aztán ennek a nyomán hazamehessenek. Mire megvirradt, már az erdő közepében voltak, még azon is túl, mert még messzebb vitte az apjuk, nehogy valamiképpen vissza-kerüljenek. Most is egy fa alá állította őket, s meghagyta, hogy onnét el ne mozduljanak, míg ő vissza nem jön. A gyermekek nem is mozdultak el, mert szépen leheveredtek, s egész nap úgy aludtak, mint a bunda. Estefelé fölébredtek, s akkor így szól a legkisebb fiú:

- No, az apánk megint nem jött vissza, s nem is jön. Mi csak induljunk haza magunkra.

De a többi fiú sírva fakadtak. Hogy találjanak haza, mikor ma sötétben jöttek el, s nem jegyezheték meg az utat?

- Ne búsuljatok - mondá a legkisebb fiú -, volt énnekem eszem, s korpát hintettem el, ahol eljöttünk.

Erre egy kicsit megvigasztalódtak a gyermekek, de csakhamar ismét elszontyolodtak, mert híre-pora sem volt a korpának. Róka, farkas vagy valamiféle vadállat fölnyalta mind egy falásig.

Már most igazán nem tudták, hogy merre forduljanak. Mentek, mendegéltek torony irányában. Hát egyszer csak egy szikrányi világosságot látnak a nagy sötétségben. Közelébb-közelébb mentek a világossághoz, az pedig nőtt, nőtt, míg egyszer csak látták, hogy az gyertya világa egy kis házikónak az ablakában. Egyenest odamentek, s benyitottak a házba. Egy éktelen csúf öregasszony ült az asztalnál, akinek az orra a földet verte, s a fél arcán több ránc volt, mint száz asszonynak a szoknyáján. Köszöntek a fiúk illendőképpen:

- Adjon isten jó estét, öreganyó! Hát hogy s mint szolgál az egészsége?

- Adjon isten nektek is, édes fiaim! Hát én vagyok, ahogy vagyok, de ti hogy jövétek ide, mikor minden jó lélek kerüli ezt a házat. Ó, ó, lelkem, gyermekeim, fussatok innét, mert az én gazdám a világhíres emberevő, s ha itt talál, reggelig egy porcika sem lesz belőletek.

Mondta a legkisebb fiú:

- Mindegy már minekünk, lelkem, öreganyám! Csak adjon nekünk szállást s vacsorát. Álló hete, hogy egy befaló falást nem ettünk, legalább lakjunk jól egyszer világéletünkben. Azután hadd egyen meg a világhíres emberevő.

Megesett az öreganyó szíve a gyermekeken, s azt mondta:

- Hát jól van, lelkem, gyermekeim, maradjatok itt, egyetek-igytok, feküdjetek le, s ha csak képes leszek, elbolondítom a gazdám, hogy észre ne vegyen.

A gyermekek jól ettek-ittak, s az öreganyó lefektette egy karikás ágyba. De ebben az ágyban aludt már hat gyermek: az emberevő fiai. Az öreganyó lábtól fektette egymásnak a tizenkét gyermeket, s a gazdája gyermekeinek a fejébe sapkát húzott, hogy az emberevő össze ne tévessze, ha mégis ehetnék jönné. Mire az emberevő hazajött, a gyermekek mind aludtak, de az emberevő mindjárt elkezdett szimatolni.

- Hé, öreganyó - mondta -, idegen szagot érzek.

- Nincs itt senki, lelkem, gazdám - mondta az öreganyó.

Az emberevő hitte vagy nem, lefeküdt. Egyszer csak megint megszólal:

- Már akármit beszél kend, de én idegen szagot érzek. Hiszen mindjárt meglátom én!

Megijedt az öreganyó, hogy most majd mérgében őt is megeszi a gazdája. Mit csináljon? Akárhogy fáj a szíve, megvallotta a gazdájának, hogy van biz itt hat szegény gyermek. Kérte szépen, ne bántsa őket, úgy sem esik azokból egy jó falat, csak bőruk meg csontjuk - hiszen álló hete, hogy ma ettek először.

Hej, megmérgeződött az emberevő. Még azt akarja az öreganyó, hogy ő éhen vesszen! De bizony mind fölfalja azokat a gyermekeket!

Hallotta pedig mindezt a beszédet a legkisebb fiú. Míg az emberevő fölkel az ágyából, hirtelen kihúzta az emberevő fiainak a fejéből a sapkákat, s a maga s testvérei fejére húzta. Aztán horkolt tovább, mintha ő aludnék a legmélyebben. Hát jön az emberevő, s végigtapogatja a fejöket, azután a saját fiainak a fejét. Egyszerre csak: nyissz! nyissz! mind a hat fiának elnyisszentette a nyakát. Azt hitte, hogy ezek az idegen gyermekek, mert nem volt sapka a fejükben.

Mindjárt meg is ette mind a hatot, s erre úgy elaludt, mint a bunda.

A legkisebb fiú csak ezt várta, s mindjárt fölkelte a testvéreit, hogy: tovább, mert itt ég a föld a talpuk alatt! Szépen kisurrantak az emberevő házából, s uzsgyi neki, vesd el magad! - szaladtak árkon-bokron keresztül, ahogy csak győzték. Délután megállottak, s egy körtefa alá leheveredtek, mert már olyan fáradtak voltak, hogy tovább nem tudtak menni. Reggel azonban felébredt az emberevő is - haj, édes istenem, ne hagyj el! -, nagyot ordít, mikor látja, hogy a saját gyermekeit ette meg, s az idegen gyermekeknek hűlt helye van. Mindjárt felhúzza a csizmáját, amelyben egyszerre hét mérföldet léphetett, s szaladt a gyermekek után, mint a sebes szélvész. A gyermekek már mind elaludtak a körtefa alatt, csak a legkisebbik nem. Ez észrevette, amint az emberevő közeledett. Hirtelen fölköltötte a testvéreit, elbújtatta a magas fűben, ő pedig felmászott a körtefára.

Hát az emberevő éppen a körtefa alatt állott meg. Ott leheveredett, s mindjárt el is aludt. Úgy horkolt, hogy a fa csak úgy ingadozott belé. A fiúnak sem kellett egyéb, szépen lemászott a fáról, nagy ügyel-bajjal leráncigálta az emberevő lábáról a csizmát, aztán felhúzza a maga lábára, éppen a derekáig ért, s szaladt vissza az emberevő házába.

Befut a házba nagy lelkesedéssel, s mondja az öreganyóknak:

- Jaj, lelkem, öreganyám, a kend gazdáját megtámadták a tolvajok, s addig el sem eresztik, míg egy zsák aranyat nem ad nekik. Engem küldött vissza, hogy elhozzam az aranyat.

Az öreganyó hitte a gyermek beszédét, mint a szentírást, hiszen az emberevő csizmájában volt. Mindjárt lefutott a pincébe, ott felöntött egy zsák aranyat, s biztatta a fiút: csak siessen, siessen, nehogy megöljék a gazdáját.

Az emberevő még mindig aludt, mikor a gyermek odaért a zsák arannyal.

Hirtelen összeszedte a testvéreit, s mentek hazafelé nagy sebesen. Eközben az emberevő fölébredt, s mikor látta, hogy a csizmáját ellopták, nagy mérgében megpukkadt. A hat gyermek pedig szépen hazaért, de mikor az apjuk meglátta, elkezdett kiabálni:

- Hát még most sem vesztetek oda?! Jaj, istenem, jaj, mit csináljak?!

Hanem amint a zsák aranyat elébe öntötték, egyszeriben elmúlt a bánatja, el a haragja, s sorba ölelte, csókolta a gyermekeket. Bezzeg aztán nem volt baj a háznál. A szegény ember úgy meggazdagodott, hogy akár mind a két zsebében aranyórát hordhatott.

Itt a vége, fuss el véle.

KRISZTUS ÉS A MADARAK

Egyszer, mikor Jézus Krisztust az ellenségei üldözték, az erdőbe menekült, s ott bujkált szegény. Az ellenségei megtudták, hogy az erdőben van, utána mentek, keresték mindenfelé, minden bokorban, minden szakadéokban. Láta ezt a kis pacsirta, s hogy Jézust az ellenségei meg ne találják, mikor éppen jó nyomon voltak, másfelé akarta vezetni, de ott volt a fürj is, és elkezdett kiabálni torkaszakadtából:

- Itt szalad, itt szalad!

Segített neki a búbic is, ez azt kiabálta:

- Búvik, búvik, búvik!

No, legrosszabb volt a vadgalamb, az meg is mondta, hol van. Mind azt búgta, burukkolta:

- A bokorban, a bokorban, a bokorban.

Meg is találták Jézust az ellenségei a bokorban. De mikor vitték az erdőből, odaszólt a madaraknak:

- No, te fürj, amiért nyomra vezetted az ellenségeimet, ne tudj repülni magasan, mindig csak a vetések közt bujkálj! Te meg, búbic, bujkálj mindig a nádasokban, téged, galamb, pedig megátkozlak, hogy fára ne szállhass, mindig a bokrok alatt keresgélj az eleségedet! Hanem a kis pacsirtát megáldotta. Azzal áldotta meg, hogy minden madár között a legmagasabban tudjon repülni, s még reptében is tudjon énekelni.

TEDDNEKI JÁNOS

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy szegény ember, s ennek egy fia: úgy hívták, hogy Teddneki János. Ennek a legénynek akkora esze volt, hogy híre ment hetedhét ország ellen, még azon is túl. Azért hítták Teddneki Jánosnak, mert amit kigondolt az eszivel, azt meg is csinálta. Azt mondta egyszer János az apjának:

- Édesapám, nem maradok én többet a faluban, megyek, s pénzt szerzek az eszemmel.

Mondta a szegény ember:

- Ne menj, fiam, maradj itt, itthon is megélhatsz az eszeddel.

De hiába beszélt, a legény elindult világgá. A szegény ember kikísérte a faluból, ott elbúcsúzkodnak egymástól, s egyszer csak nagy keservesen felsóhajtott!

- Háj, háj, édes fiam, ki tudja, látlak-e többet?!

Éppen egy száraz kút mellett állottak, s kiugrik abból egy kicsi emberke, s mondja:

- Itt vagyok, te szegény ember, a nevemen szólítottál, mit akarsz?

Mondja a szegény ember:

- Nem téged híttalak, csak a fiamtól búcsúztam.

- Hát hová megy a fiad?

- Elmegy világgá, szerencsét próbál.

- No, akkor ne is menjen tovább, jöjjön velem. Megfogadom kocsisnak s ha jól viseli magát, fizetek egy esztendőre egy véka aranyat. Jössz-e, fiam?

Mondta János:

- Megyek én jó szívvel, még a pokolba is.

Hiszen eltalálta, mert ez a kicsi emberke, akinek Hájháj volt a neve, éppen az ördögök királya volt. Megfogta Jánost, beleugrott vele a kútba, s egy szempillantás alatt odalent voltak az ördögök országában. Ahogy leérnek, Hájháj király kezére ad két lovat Jánosnak, s azt mondja:

- No, fiam, nekem most el kell mennem, hogy széjjelnézzek az országomban. Te csak vigyázz a lovakra, s mindenre a ház körül: úgy veszed hasznát.

Volt Hájháj királynak egy gyönyörű szép leánya, s ahogy Hájháj király kitette a lábát hazulról, mindjárt felhívatta Jánost a palotába. A lovakat rábízta két ördöginasra, s Jánost magától el nem eresztette, amíg az apja haza nem került.

Hazajő egy esztendő múlva Hájháj király, megy az istállóba, nézi a lovakat, hát azok olyan kövérek voltak, hogy majd kihasadtak, pedig János ügyet sem vetett rájuk.

- Hallod-e, te János - mondotta Hájháj király -, egy esztendőre megint el kell mennem, te csak maradj itt, s ha ezután is jól viseled magadat, két véka aranyat fizetek.

Elment Hájháj király, de János is ment fel a palotába. Álló esztendeig ki sem mozdult onnét. Ott volt mindig a királykisasszonnyal, aki mindenféle ördögös mesterségre tanította őt. De mire Hájháj király hazajött, János lent volt az istállóban, s Hájháj király nem is sejtette, hogy az ő kocsisa a palotában lakik. Pedig kérdezte Jánostól:

- Te János, mit csinált a lányom, amíg odajártam?

Felelte János:

- Nem tudom én, felséges királyom, még a színét sem láttam.

Jól van. Hájháj király ott marasztja Jánost harmadik esztendőre is. Ígért neki három véka aranyat, s meghagyta, hogy egy kicsit ügyelődjék a palota körül is, bizony nem bánja meg, mert neki megint el kell menni, hadd lássa, mit csinálnak a népei. Hájháj király elment az országába, János pedig fölment a palotába. Hanem a harmadik esztendő utolsó napján azt mondja a királykisasszony Jánosnak:

- Na, János, eredj az istállóba, mert holnap hazajő az apám. Több esztendőre nem tart meg, de még jól meg is ver, hogy a csontod is ropog belé. Hanem nesze, adok én neked csudaírt, ezzel kend meg a testedet előre, s nem érzed a verést.

Hazajő Hájháj király, s hát éppen úgy lett, ahogy a királykisasszony mondotta. Mit súgtak, mit nem az ördögök a fülébe, elég az, hogy Jánost jól megrakta, azután a hat véka aranyat kimérette neki, s fogta, ami cókmókja volt, azzal együtt Jánost a száraz kúton felvitte a hazájába. Vitte volna János haza a sok pénzt, de nem bírta. Hazament az apjához, két ökröt befogtak, s úgy vitték haza a hat véka aranyat. A szegény embernek szeme-szája tátva maradt a tenger sok pénz láttára.

- No, fiam, szerzettél pénzt eleget, most mit csinálsz vele?

- Mit-e? Építtetek egy olyan palotát, amilyen a királynak sincs, s olyan magas fallal, mint a templom, körülvétetem.

- Ó, fiam - mondotta a szegény ember -, jobb volna, ha földet s marhát vennél.

De hiába beszélt, János megvett egy nagy rétet, pallérokat hívott, s építtetni kezdte a palotát. Azám, de még a fundamentumát sem rakták le, elfogyott a hat véka arany.

- Látod, fiam, látod - mondotta a szegény ember -, jobb lett volna, ha földet s marhát vettél volna.

- Ne búsuljon, édesapám, csak jöjjön velem. Hallom, hogy a városban sokadalom van, majd szerzek ott pénzt.

Bemennek a városba, ki a barompiacra, ott egyszerre csak bukfencet vet János: gyönyörűséges szép agár lesz belőle, még lánc is volt a nyakán, tiszta színarany.

Mondta az apjának:

- Apám, négy véka aranyon alul el ne adjon, de a láncot még annyiért se.

Jön a piacra egy herceg, meglátja az agarat, megtetszik neki, kérdi:

- Mi az ára?

Feleli a szegény ember:

- Négy véka arany az agár ára, hat véka a nyakláncé.

Szót sem szólt a herceg, kimérette a tíz véka aranyat.

- Nesze, szegény ember, vigyed!

A szegény ember elvitte a tíz véka aranyat, a herceg ment az agárral.

Amint mennek egy erdőn keresztül, uccu, felugrik előttük egy nyúl. Gondolja magában a herceg: no, most megpróbálom, mit tud az agaram.

Szalad a nyúl, utána az agár, eltűnnek egy sűrűségben, sűrűségből ki egy tisztásra. Ott buk-fencet vet a nyúl, s egy nagy juhnyáj lesz belőle, buk-fencet vet az agár is, s juhász lesz belőle, még bot is volt a kezében. Szalad arra a herceg nagy izzadva, kérdi a juhászt:

- Hallja kend, nem látott-e erre szaladni egy nyulat meg egy agarat?
- Dehogynem láttam - felel a juhász -, láttam én ezelőtt kétszáz esztendővel.
- Ostoba számár - förmedt rá a herceg -, azt kérdem, hogy most látott-e?!
- Most nem láttam - mondotta a juhász.

A herceg nagy mérgesen elment, János pedig behajtotta a juhokat a vásárra. Ott drága pénzen eladja a juhokat, hazamegy, s tovább építik a palotát.

No, fölépítik a falakat, de fedélre megint nem volt pénz.

Bemennek újra a városba, ki a piacra, ott buk-fencet vet János, s gyönyörű aranszörű paripává változik. Még kantár is volt a fejében, mégpedig tiszta színarany kantár. Mondja János:

- Apám, most hat véka aranyon alul ne adjon, de a kantárt még annyiért se.

Kicsődül a piacra a sok nép, bámulják az aranszörű paripát, bezzeg szeretné megvenni ez is, az is, de kinek van hat véka aranya? Hát még a kantár? Azért kilenc véka aranyat kér a szegény ember.

Egyszerre csak odavetődik Hájháj király, kérdi a ló árát, mondják neki, s egyet sem alkuszik, kiméreti a tizenöt véka aranyat. Azzal felült az aranszörű paripára, hipp-hopp, levágtatott vele az ördögök országába. Ottan bekötötte a legszebb istállóba, tizenkét ördöginast rendelt melléje, azok aranykefével kefélték, arany vakaróval vakarták, s eleven szénnel abrakolták.

No de Hájháj király elmegy hazulról, s az aranszörű paripának sem kell több, buk-fencet vet, megint János lesz belőle, fölmege a palotába. Mikor meg neszét vette, hogy jó Hájháj király, visszaszaladt az istállóba, s megint paripává változott.

Hazajő Hájháj király, s mit súgnak a fülbe, mit nem az ördögök, eléveszi a leányát, vallatja, de hiába, a leány nem szól semmit.

- No, ha megnémultál - mondja Hájháj király -, nem vagy többet az én leányom!

Behívatott tizenkét ördögöt, mondta nekik:

- Vigyétek a felsővilágba, ottan építsetek egy várat a legmagasabb hegynek a tetején, de olyat, hogy onnét ki ne tudjon jönni.

Elviszik a szegény királykisasszonyt az ördögök, odafönn a felsővilágban a legmagasabb hegy tetején építenek egy várat, oda bezárják, s tizenkét ördög állott istrázsát, hogy senki emberfia se ki, se be ne mehessen.

Telik-múlik az idő, egyszer követ jön a felsővilágból Hájháj királyhoz, s mondta:

- Felséges Hájháj király, a te keresztfiad, a vörös király fia, hozzád küldött, emlékszel-e, hogy egyszer egy szép lovat ígértél neki?
- Emlékszem - mondotta Hájháj király.
- Hát a királyfi most házasodni akar, kellene az a szép paripa, adj egyet neki.

Elmennek az istállóba, nézik a paripákat. Volt ott ezüstsörű, aranszörű, gyémántsörű paripa, de mennyi!

- Válassz közülök - mondotta Hájháj király.

- Nem választok - mondotta a követ -, az én gazdámnak is vannak ilyen paripái.

Hanem véletlenül a követ bepillantott a szomszéd istállóba, s ahogy egyedül meglátta azt az aranyszőrű paripát, felkiáltott örömeiben:

- Ez már paripa, ez volna az én gazdám alá való!

Nem akarta Hájháj király semmiképpen adni azt a paripát, de addig beszélt a követ, hogy azt mondta:

- Jól van, elküldöm az én kedves keresztfiamnak, de azt üzenem neki, hogy akármerre jár, vízbe ne eressze, hanem hidat veressen neki, mert különben megbánja.

Elviszi a követ a paripát, mondja a királyfinak az üzenetet, s a királyfi mindjárt ráül, indul leánynézőbe. Hallotta a híret, hogy lakik egy várban egy idegen királykisasszony egyedül, magában, azt akarta feleségül venni.

Elindul a királyfi nagy sereg katonával, s amint egy vízhez érnek, parancsolja, hogy verjenek hamar hidat.

Mondja egy tiszt:

- Ugyan minek az, felséges királyfi, csak keresztül tud menni ezen a vízen ez a híres paripa?

Jól van, nem veretnek hidat, belemennek a vízbe, de ahogy a víz közepébe értek, kiugrott a paripa a királyfi alól, s kicsi hallá változott. Hej, lett nagy láрма, kiabálás, nem tudták, mit csináljanak. Honnét, honnét nem, ott termett Hájháj király, bukfencet vet, nagy hallá változik, s úszik a kicsi hal után. De a víz túlsó partján a kicsi halból nyúl lett, uccu, szaladt a réten. De bizony a nagy halból is agár lett, utána a nyúlnak. Hanem mikor éppen utolérte volna, bukfencet vetett a nyúl, s aranyszarvú szarvas lett belőle. De bizony bukfencet vetett az agár is, s medve lett belőle. Szaladt a szarvas árkon-bokron át, utána a medve, s mikor éppen az első lábát rá akarta vetni a szarvasra, megint bukfencet vetett, galamb lett belőle. No bizony, ha galamb, a medvéből meg sas lett. Repült a galamb, repült egyenesen a felé a vár felé, ahol a királykisasszony lakott. A királykisasszony éppen ott ült az ablakban, jól látta, hogy mi történik, azt is tudta, hogy ki az a kis galamb, s ahogy a galamb berepült, hirtelen becsapta az ablakot, kívül maradt a sas, s üthette, vághatta csőrével az ablakot, nem eresztették be. Ott a galamb bukfencet vetett, s legény lett belőle megint. Na, többet nem is változott által semmivé, megmaradt legénynek.

Hájháj király visszament nagy mérgesen a pokolba, János pedig felépíttette a palotáját egészen, odavitte a királykisasszonyt.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A KERESZT

Réges-régen, sok száz esztendővel ennek előtte, volt a Mátra hegy tetején egy kereszt, hírepora sincs ma. Élt ezen a vidéken egy gazdag, hatalmas földesúr, aki mindig erre járt vadászni. Egyszer vadászat közben éppen a kereszt mellé vetődött, s a kalapját sem billentette meg. Leült a kereszt alá, s mondta az embereinek, hogy üljenek le azok is. Itt mindjárt elészednek ételt-italt, esznek-isznak, vígan vannak. Egyszer csak elfogy a bor, egy csepp nem sok, annyi sem volt. Na, víz az volt elég, de az nem kellett a vadászoknak. A feszületnek fordul a földesúr, s azt mondja:

- No, te Isten fia, ha igaz, hogy a kánai menyegzőn a vizet borrá változtattad, változtasd borrá ezt a vizet is!

Megrémültek a vadászok erre az istentelen beszédre, s mondták a földesúrnak:

- Uram, ne gúnyold az Isten fiát!

De hiába beszéltek, hiába intették, a földesúr felkapott egy serleget, amelyik tele volt csordulásig vízzel, s ráloccsantotta a keresztre.

- Ezt változtasd át borrá, látod-e, ezt!

Abban a szempillantásban ért oda három vándor. Mind a háromnak korsó volt a kezében, s egy-egy darab kenyér. A korsóban bor volt.

Mondta a legöregebb vándor:

- Térj Istenedhez, te gögös ember!

Szörnyű haragra lobbant a földesúr, rárohant az öreg vándorra, kiragadta kezéből a kenyeret, s ím, halljatok csodát, a kenyér egyszeriben kővé változott. Akkor kivette a vándor kezéből a korsót, a szájához emelte, s ím a bor abban a szempillantásban forró-meleg vérré változott.

A földesúr a rémülettől földre rogyott, és szörnyet halt.

Ekkor a három vándor kiásta a keresztet a földből, s angyaloknak képében, ragyogó fényesség közt a kereszttel felszállottak az égbe.

SZÉLIKE KIRÁLYKISASSZONY

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyen is túl, hol a kis kurta farkú malac túr, volt egy király, annak egy fia, János volt a neve.

Azt mondja egyszer a király a fiának, aki serdülő legényecske volt:

- Eredj, fiam, láss országot-világot, hadd pallérozódjál! Úgy lesz belőled derék ember.

Kétszer sem mondotta ezt János királyfi, tarisznyát vetett a nyakába, botot a kezébe, elbúcsúzott apjától, anyjától, s ment hetedhét ország ellen. Amint megy, mendegél, találkozik az úton egy rettentő hosszú, vékony emberrel. Köszönti a királyfi, a hosszú ember fogadja. Nézte, nézte János királyfi a hosszú embert, s szeme-szája tátva maradt a nagy, erős csodálkozástól, mert ő még ilyen hosszú embert nem látott. Kérdezte:

- Ki vagy te, mi vagy te, mi a mesterséged?

Felelte a hosszú, vékony ember:

- Az én nevem: Villámgyors. Olyan sebesen tudok futni, mint a villámlás, még annál is sebesebben.

- No, azt szeretném látni - mondja a királyfi.

Még jóformán ki sem mondja, eléugrik a bokrok közül egy szarvas. Uccu! utána Villámgyors, egyet szökik, kettőt ugrik, s utoléri a szarvast.

Mondja a királyfi:

- Már most csakugyan elhiszem, hogy oly sebesen tudsz futni, mint a villámlás. Gyere velem, legyünk kenyeres pajtások, bizony nem bánod meg.

Kezet csapnak, barátságot fogadnak, mennek ketten tovább.

Amint mennek, mendegélnek, látják, hogy egy rettentő széles vállú ember feküdt egy nagy hegynek, s azt emelgeti. Odamennek, köszönti a királyfi, s kérdi a széles vállú embert:

- Hát te ki vagy s mi vagy, atyafi?

Feleli a széles vállú ember:

- Én Hegyhordó vagyok. Nincs az a nagy hegy, hogy a vállamon el ne vigyem.

Mindjárt fel is kapta azt a hegyet, s vitte a vállán, mintha csak egy zsák búza lett volna.

- Ejnye, atyafi - mondja a királyfi -, nem csapnál fel közénk kenyeres pajtásnak?

- Jó szívvel - mondotta Hegyhordó.

Azzal kezet csaptak, s mentek tovább hárman. Mentek, mendegéltek, s beértek egy rengeteg erdőbe. Hát ott egy rengeteg széles mellű ember csak ráfúj a fákra, rettentő szél kerekedik, s a fák szörnyű nagy recsegéssel-ropogással dőlnek ki töből.

Megállanak a kenyeres pajtások, szemük-szájuk tátva maradt a csodálkozástól, még ilyet sem láttak világéletükben. Kérdi a királyfi:

- Hát te ki vagy s mi vagy? Mi a mesterséged?

Mondja a széles mellű ember:

- Én Fúvó vagyok, s egy fuvintásomra a legnagyobb ház is összedől, s a legnagyobb fákat is pozdorjává töröm.

- Ejnye - mondja a királyfi -, éppen nekünk való ember vagy, állj közénk kenyeres pajtásnak.

Mindjárt kezet csapnak, nagy barátságot fogadnak s mentek tovább. Most már voltak négyen.

Mennek, mendegélnek, s találkoznak az úton egy nyilas emberrel. Köszönti a királyfi, s kérdi tőle:

- Hát te ki vagy, mi vagy, mi a mesterséged?

Mondja a nyilas ember:

- Én Jólaláló vagyok, a borsószemet úgy ellövöm akárkinek a tenyeréről, hogy a tenyerének semmi baja nem lesz.

- Próbáljuk meg! - mondja a királyfi.

Volt a nyilas embernél egy szem borsó, azt a királyfi a tenyerén kitartotta, s a nyilas ember csakugyan úgy ellőtte, hogy a királyfi tenyerét a nyíl még csak nem is súrolta.

Na, kezet csap a királyfi Jólalálóval is, s mentek tovább öten. Amint mennek, mendegélnek, találkoznak egy kicsi, zömök emberrel. Köszönti a királyfi, s kérdi:

- Hová, merre, földi? Ki s mi vagy, mi a mesterséged?

Felelt a kicsi, zömök ember:

- Az én nevem Péter, s ha a fejemet a földre teszem, mindent tudok, amit az emberek gondolnak s cselekszenek, akármilyen messzire vagyok tőlük.

Megörvend a királyfi Péternek, erősen megbarátkoznak, s ment Péter is velük. Most már voltak hatan, mind kenyeres pajtások. Mentek, mendegéltek hetedhét ország ellen, s addig mentek, mendegéltek, amíg éppen Tündérországba nem értek.

Volt Tündérország királyának egy gyönyörűséges szép leánya, akinél szebbet a világ nem látott, s aki olyan sebesen tudott szaladni, mint a szél. Nem is volt más az ő neve: Szélike királykisasszony.

Egyszer kihirdetteti a király az országában, még azon is túl, hogy annak adja a leányát, aki a futásban elhagyja, de úgy próbáljon szerencsét akárki, hogyha leányát el nem tudja hagyni, karóba kerül a feje.

Hiszen próbáltak szerencsét királyfik, hercegek, grófok, bárók s válogatott cigánylegények, de karóba is került a feje valamennyinek.

Hallják ezt a kenyeres pajtások, fölmennek mind a királyhoz, s ott előretaszigálják Villámgyorsat, hogy hát ez a pajtásuk szerencsét próbálna.

- Jól van - mondja a király -, csak próbálj, kilencvenkilenc legénynek karóban a feje, a századik lesz a tied.

Tenger nép gyűlt a király udvarába, hadd lássák, melyik tud jobban futni, Szélike-e, vagy az a hosszú, langaléta ember?

Megfutamodik Szélike, utána Villámgyors, egyet ugrik, kettőt szökik, s úgy elhagyta Szélikét, hogy az nagy, erős szégyenében keservesen sírni kezdett.

Azt mondja a király Villámgyorsnak:

- Hiszen sebesebben futottál, az igaz, de bizonyosan valami baja van a leányomnak. Tegyük holnap még egy próbát.

Futnak másodszor is, de Villámgyors most is úgy elhagyta Szélikét, hogy Szélike még nyomába sem ért. Hej, istenem, szégyellette magát a királykisasszony erősen, sírva szaladt a palotába.

- No, fiam - mondja a király Villámgyorsnak -, látom, hogy most is jobban futottál, mint a leányom, de harmadik az isten igaza, fussatok harmadszor is.

Ezalatt Szélike királykisasszony egyet gondolt, s Villámgyorsnak egy gyönyörű szép gyémánt-gyűrűt küldött ajándékba. Örült Villámgyors az ajándéknak, mert nem tudta, hogy miféle gyűrű az. Afféle gyűrű volt az, hogy aki az ujjára húzta, mikor menni akart, a földbe gyökeredett a lába. No de ha Villámgyors nem tudta ezt, bezzeg tudta Péter, mert ő a földhöz nyomta a fejét, s megtudta, hogy min jár a Szélike esze. Mindjárt szólott Jóltalálónak, hogy mikor Villámgyors kiáll futásra, lője el a gyűrű fejét, mert abban van a varázs.

Na, elkövetkezik a harmadik nap. Kiáll Szélike s Villámgyors egymás mellé. Megfutamodik Szélike, futna Villámgyors is, de nem tud. Állott egy helyben, mintha odacövekelték volna.

Abban a szempillantásban Jóltaláló megcélozza a gyűrű fejét, ellövi, s hát indul Villámgyors, szalad, mint a villámlás, s harmadszor is elhagyta a királykisasszonyt.

Sírt a királykisasszony, majd fölvetette a méreg s a bosszúság. Hogy az a hosszú, vékony ember így csúffá tegye! Most már akár akar, akár nem, hozzá kell menni feleségül. Pedig úgy láttam, mint ma, a királykisasszonynak János királyfin akadt meg a szeme. Bizony nem bánta volna, ha ez hagyja el a futásban.

Bezzeg megörült, mikor a kenyeres pajtások fölmentek a királyhoz, s azt mondotta Villámgyors, hogy nem kell neki a királykisasszony, csak annyi aranyat s ezüstöt adjon neki, amennyit Hegyhordó el bír vinni.

- Adok én jó szívvel - mondotta a király -, nem annyit, de többet, mint amennyit egy ember elbír.

Megtöltetett hat szekeret arannyal-ezüsttel színig.

- Itt van, vigyed, ha bírod!

Fölkapja Hegyhordó a hat szekér aranyat s ezüstöt, de annyi volt neki, mint másnak hat zacskó arany. Hozatott a király még hat szekér aranyat s ezüstöt: meg se kottyant Hegyhordónak.

No, már ennél több aranya s ezüstje a királynak sem volt. Akkor összeszedték, ami drágaság csak volt a palotában. Aranytalakat, tányérokat, késeket, villákat, kanalakat s mindent. Mikor mind felszedte Hegyhordó, mondta:

- No, most elég!

Elmentek a kenyeres pajtások, de alig mentek el, a király erősen megbánta, hogy ezeknek a jöttment embereknek azt a rengeteg sok kincset odaadta. Gondolkozott, okoskodott, törte a fejét, hogy tudná valamiként visszaszerezni. Egyet gondol, s utánuk szalasztja Szélikét, hadd menjen velük, mintha elrabolták volna, akkor aztán utánuk küld egy regiment katonát, s Szélikét meg a tenger kincset is visszahozatja.

Hiszen Szélikének sem kellett egyéb. Bezzeg szaladott örömmel utánuk. Hipp-hopp! egy szempillantásra utolérte őket, s mindjárt János királyhoz szegődött, mellőle el sem maradt.

Mennek, mendegélnek, egyszer Péter lehajtja fejét a földre, s azt mondja a pajtásainak:

- No, most mindjárt csúf dolgunk lesz. A király egy regiment katonát indított utánunk, minket elpusztítanak, s Szélikét meg a kincset visszaviszik.

- Úgy-e - mondja Fúvó -, hát csak jöjjenek. A többit bízzátok rám.

Jött is a regiment. Mikor egy puskalövésnyire volt, visszafordult Fúvó, megfújja magát, kerekedik rettentő nagy forgószelel, s elfújta a katonákat lovastul, mindenestül, talán még a világ végén is túl.

Most már mehettek békességben. Szépen hazaértek a János királyfi udvarába. Ott a termérdek kincset öten elosztották egymás között, János királyfinak maradt Szélike királykisasszony.

Mindjárt papot hívtak, lakodalmat laktak, üstre főztek, teknőre tálaltak. Csak lé volt kilenc-féle. Én is ott voltam ebédre. Ettem-ittam, jól mulattam, s aztán szépen elkullogtam.

Itt a vége, fuss el véle!

RÉKA KIRÁLYNÉ SÍRJA

A híres Rika-erdőben, Rika-pataknak a partján, rengeteg nagy kő alatt porladozik Réka királyné, Attila felesége.

Elmondtam már egyszer nektek, hogy a hunok hatalmas királya, ha meg-megtért a háborúból, a Rika erdejébe húzódott. Ott szeretett lakni. Rika erdejében van a Hegyes-tető. Itt volt Attilának a palotája, itt lakott a feleségével, Rékával s három szép dali fiával.

Egyszer Réka királyné befogatott négy tüzes csikót aranyos, bársonyos hintájába, s hajtattott keresztül a Rika erdején, árkon-bokron által.

Amint éppen a Bikás-tetőn vágattak a paripák, egy megvadult bika szörnyű bömböléssel szaladt a hintó felé. A paripák megijedtek, vágattak hegyen-völgyön, árkon-bokron keresztül, s egyszerre csak a hintó felfordult, s Réka királyné belezuhant a Rika-patakba, s szörnyű halálnak halálával halt meg.

Viszik a hírt Attilának, s viszik a holttestét Réka királynénak. Fekete gyász borult Attila udvarára: meghalt a királyné, kit a népek olyan erősen szerettek.

Három napig feküdt a nyújtópadon Réka királyné. Azalatt vitték a szomorú hírt mindenfelé, ahol hunok laktak, s fölkerelkedtek mindenfelől a hunok: férfiak, asszonyok, gyermekek, hogy még egyszer lássák a koporsójában is azt a jó királynét.

Negyedik nap temették Réka királynét, de a temetés napján a népeknek mind el kellett széledniük a Rika erdejéből, hogy ne lássa, ne tudja senki, hová temetik Réka királynét. Hármaskoporsóba tették a testét: tiszta színaranyból volt az első, szép fehér ezüst a középső, s érc a legkülső. Aztán négy rabszolga felvette a hármaskoporsót, s levitte a Rika-patak partjára, s Rika-patak partján az alá a rengeteg nagy kő alá, mely most is ott van - megnézheti, aki arra jár -, ástak mélységes mély gödröt, s beleeresztették a hármaskoporsót. Aztán szépen betemették a gödröt, gyepes földdel a tetejét behantolták: nyoma se lássék, hogy valakit ide temettek.

Ezalatt Attila állt a Hegyes-tetőn, egyedül, s szeme láttára a négy rabszolga a kardjába ereszkedett.

Alhatott nyugodtan Réka királyné, nem bántotta sírját senki. Mire emberek vetődtek ide, az erdő vadjai elpusztították a négy rabszolga holttestét, hírük-poruk sem maradt ottan.

Az a rengeteg nagy kő most is ott van a Rika-patak partján, alszik alatta szépen, csendesen Réka királyné, senki meg nem háborítja csendes nyugodalmát.

A GYERMEKEK FALUJA

Meséltem már egyszer Stibor vajdáról, arról a híres, hatalmas vitézről, Stibor vajdának szomorú végéről. Mondok róla mostan egy szép történetet. Emlékeztek úgy-e, hogy Stibor vajda erősen szeretett vadászni. Ha nem volt háború, ment a vitézeivel, rengeteg sok jobbággyával az erdőbe, s hetekig meg sem tért a várába. Volt az erdő vadjainak nagy pusztulása. Egyszer vadászat után sátrat üttetett egy szép tisztáson Stibor vajda, s bement a sátrába, hogy egy kicsit pihenjen. De ne gondoljátok, hogy ez a sátor akármilyen sátor volt. Puha selyem volt az, kivarrva arannyal-ezüsttel: gyönyörűséges szép képek a két oldalán.

Amint éppen szundikálna Stibor vajda, honnét, honnét nem, odajön egy csapat gyermek, körülállják a sátrat, csudálják a szép képeket, fel-felkiáltanak:

- Jaj de szép, jaj de szép!

De nemsokáig csudálhatták, mert észrevették a Stibor emberei, szaladtak nagy ijedten a sátorhoz, hogy elkeressék a gyermekeket. Stibor mindezt jól látta s hallotta a sátorból, látta a gyermekeket, hallotta a beszédjüket, s nézte őket fektéből nagy gyönyörűséggel. Kikiáltott az embereinek:

- Ne bántsátok a gyerekeket, hadd maradjanak itt!

Aztán felkelt, kiment a sátorból, szóba ereszkedett a gyermekekkel, s különösen megtetszett egy neki: a legbátrabb beszédű valamennyi között. Asztalt terítettett a gyepre, megvendégelte a gyerekeket, adott nekik kardot, kicsi puskát, nyilat, s úgy eresztette el őket.

A gyermekek elmentek, Stibor folytatta a vadászatot, s másnapra kelve, amint éppen egy tisztáson vágatott a lován, látja, hogy ott vannak a gyermekek, dolgoznak erősen, vágják a faágakat, a vesszőt, az ágakat a földbe szúrják, s vesszővel körülfonják, aztán vásznat terítenek rá. Megállítja Stibor a lovát, s kérdi:

- Mit csináltok, gyermekek?

Felelt köztük a legbátrabb beszédű:

- Sátrat, uram, éppen olyat, amilyen a tiéd.

- Hát aztán ki lakik ebben a sátorban?

Mondotta a fiú:

- Én uram, meg ez a kislány, Zsuzsika. Én leszek a vajda, Zsuzsika a vajdáné. Aztán házat építünk a többi gyereknek is, hadd legyen itt egy falu.

Tetszett ez a beszéd Stibor vajdának, s kérdezte a fiút:

- Hát hogy hínak téged fiacskám?

Felelt a fiú:

- Trebete Tamásnak, szolgálatjára.

- No, ha Trebete Tamásnak, legyen a falutok neve Trebete. Majd én is segítek nektek.

Másnap Stibor vajda kirendelte mind a jobbággyait, s építtetett egy olyan falut, amilyen nem volt több a Vág völgyén.

A SZEGÉNY EMBER ÉS A RÓKA

Volt egyszer egy szegény ember. Ennek a szegény embernek két ökröcskéje s egy kicsi szántóföldje volt minden gazdagsága. Ez a föld is messze, kint az erdő szélén volt, mikor termett gabonát, mikor nem. Elmegy egyszer a szegény ember szántani, s amint szántogat, valami szörnyű ordítást meg keserves vinnyogást hall. Beszalad az erdőbe, hadd lássa, mi van ott. Hát uramteremtőm, még ilyet se látott világon való életében: egy lompos medve verekedett egy kicsi nyulacskával. Nagyot kacagott a szegény ember, hogy kacagásától zengett az erdő.

- No - mondá a szegény ember -, kenyerem javát megettem, de ilyet sem láttam, hogy a medve a nyúllal verekedjék.

Hej, szörnyű haragra lobbant a medve. Azt mondta a szegény embernek:

- Megállj, te hitvány féreg, azért, hogy kikacagtál, megölöm mind a két ökrödet, megöllek téged is!

Bezzeg a szegény embernek elment a kedve a kacagástól. Könyörgött a medvének, csak estig ne bántsa, estére megszántja a földjét, beveti búzával, legalább maradjon valami a gyermekeinek.

- Jól van - mondta a medve -, meghagyom az életedet estig, csak eredj szántani.

Visszament a szegény ember az ekéhez, de majd felvetette a nagy búbát, olyan szomorú volt, mint a háromnapos esős idő. Történetesen arra vetődik egy róka, köszönti a szegény embert, s kérdi:

- Miért búsulsz, földi?

- Haj, ne is kérdezd, róka koma, nagy az én bánatom! Mikor a szántást elvégzem, idejön a medve, s megöl engem is, az ökreimet is.

Mondja a róka:

- No, azért ne ereszd búnak a fejedet, majd segítek én rajtad, hanem aztán mit fizetsz?

- Hát én mit tudjak fizetni - kesergett a szegény ember -, mikor semmim sincs az égvilágán.

- Na de mégiscsak van valamid - mondja a róka -, ahol van ökör, van ott tyúk is, kakas is.

„Az ám - gondolja magában a szegény ember -, van a feleségemnek kilenc tyúkjá s egy kakasa, azt a rókának ígérem.”

Egyszeriben kezet csaptak, megegyeznek, hogy a szegény ember kilenc tyúkot s egy kakast ad a rókának, ha megmenti az életét. Azt mondja most a róka:

- Hallgass ide, szegény ember! Én elbújok egy bokor mögé, s mikor jó a medve, kürtölök. A medve megijed, azt hiszi, hogy vadászok jönnek, még ő kér téged, hogy rejtss el valahová. De míg estére kerekednék az idő, hozok én neked egy szeneszsákot a szénégetőktől, s abba a medvét belebújtatod. Akkor én előjövök a bokor mögül, s kérdelem tőled: „Mi van abban a zsákban, te szegény ember?” Mondjad, hogy szenes tőke. „De már azt nem hiszem”, mondom én. „No, ha nem hiszed, mindjárt elhiszed”, mondjad te, s vágj a fejszéddel, ahogy csak tudsz, olyan erővel a medve fejéhez.

Azzal a róka elszaladt, s egy óra sem telt belé, hozott egy szeneszsákot a szegény embernek, aztán elbújt a bokor mögé, s várta a medvét.

Hát amikor a szegény ember elvégezte a szántást, jött csakugyan a medve, s messziről morogta:

- No, szegény ember, most vége az életednek.

De bezzeg egyszeriben inába szállott a bátorsága, mert a róka a bokor mögül elkezdett kürtölni.

- Jaj, jaj, szegény ember, nem bántlak, csak bújtass el valahová!

- Én nem tudom - mondja a szegény ember -, hová bújtassalak, hacsak ebbe a szeneszsákba be nem bújsz.

- Ó, de jó - mondta a medve -, itt nem találhatnak meg a vadászok.

Hirtelen belebújt a szeneszsákba, a szegény ember bekötötte a zsák száját, akkor jött a róka, s úgy, ahogy megegyeztek, kérdezte, mi van a zsákban. A róka nem hitte, a szegény ember pedig fogta a fejszéjét - úgy rácsapott a szenes tőkére, akarom mondani a medve fejére, hogy egyszeriben szörnyethalt.

- No, te szegény ember - mondotta a róka -, megmentettem az életedet, ne felejtsd el, hogy mit ígértél. Holnap elmegyek a kilenc tyúkért meg a kakasért.

- Csak gyere, róka koma, gyere - mondotta a szegény ember. Gondolta magában, hiszen ha neked van eszed, van nekem is, tanultam tőled valamit.

Hazamegy a szegény ember, vacsorázik, lefekszik, de jó hajnalban, mikor a kakas elkezdett kukorékolni, már jött a róka, kopogtatott az ajtón.

- Itt vagyok, szegény ember, eljöttem a kilenc tyúkért s egy kakasért.

- Várj csak, komám, várj - kiáltott a szegény ember -, egyszeriben felöltözöm!

De esziben sem volt, hogy felöltözzék, hevert tovább az ágyban, s egyszerre csak elkezdett csaholni, mint egy kopó. Bekiált a róka:

- Talán bizony kopó van nálad, szegény ember?!

- Jaj, lelkem, komám, én nem tudom honnét, honnét nem, két kopó az este besompolygott a szobámba, s most nem bírok velük, megszagoltak téged, s reád akarnak törni.

Megijedt a róka, bekiáltott:

- Csak addig tartsd vissza, míg elszaladok!

Bezzeg nem kellett neki sem tyúk, sem kakas, szaladott, mintha szemét vették volna ki, árkon-bokron keresztül. Még talán most is szalad.

Itt a vége, fuss el véle!

FIRTOS LOVA

Lakott Firtos várában egy szépséges tündérkisasszony. Ez a tündérkisasszony megszeretett egy szegény, dali legényt, de a tündértörvény olyan volt, hogy nem találkozhattak egymással szívük szerént, mindig éjnek idején kerültek össze a tündérkert filagóriájában. A legény minden áldott este fellovagolt a meredek sziklán, a tündérkisasszony pedig kiállott a vár fokára, megfogta a legény kezét, s úgy segítette föl magához.

Egy este megint várja a szegény legényt a tündérkisasszony. Jó a legény, vágat felfelé nagy bátran, s mikor a vár fokához ér, nyújtja a kezét a tündérkisasszony felé. De ebb' a szempillantásba' megsziklik a ló, a legény magával rántja a tündérkisasszonyt, s a rengeteg mélységbe zuhantak. A ló pedig fennakadt a szikla oldalán, odatapadt, s azon módúlag kővé változott. Még most is rajta van a nyereg s a kantár. Hanem, hogy a szavamat össze ne keverjem, ezt a lovat a tündérkisasszony ajándékozta volt a legénynek, s azért hívják Firtos lovának. De aztán ez a ló nem is hiába, hogy tündér lova volt, mert most is az ő színe változása után jár az idő. Mikor ennek a kőlónak fehér a színe, meleg napok járnak, mikor pedig színében megsötétedik, hosszú eső lesz utána...

TÜNDÉR ERZSÉBET

Volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. De olyan szegény volt ez az ember, mint a templom egere. Mikor ettek, mikor nem. Száraz kenyér is egyszer volt, s kétszer nem az asztalfiában. Azt mondja egyszer az idősebb legény:

- Édesapám, én nem éhezem többet itthon, elmegyek szolgálatba.

- Jól van - mondja a szegény ember -, csak menj isten hírével.

A szegény ember felesége süt egy hamuban sült pogácsát, s a legény útnak kerekedik.

Amint megy, mendegél egy nagy erdőn keresztül, találkozik egy öregemberrel. Köszönti a legény:

- Adjon isten jó napot, bátyámuram!

- Adjon isten, fiam, hát te mi járatbeli vagy?

- Én bizony, bátyámuram, szolgálatot keresek, ha találnék.

- No, akkor éppen jó helyen jársz, mert én szolgát keresek. Nálam három nap egy esztendő, s ha becsületesen kitöltöd a három napot, adok neked egy vékás* földet s egy véka búzát, s amit az Isten ad, az a tied lesz.

Hazamennek, s az öregember elküldi a legényt szántóba. Kimegy a mezőre, s hát a föld, amit meg kellene, hogy szántson, tiszta csupa bokor. Gondolja magában a legény: amíg én ezt kiirtom, megöregszem. Fogja magát, otthagyja az ökröket, az ekét, s hazáig meg sem állott. Kérdik otthon:

- No, hát hol jártál, merre jártál, mit szolgáltál?

Mondja:

- Menjetek el ti is, majd megtudjátok.

Még aznap elmegy a középső legény is, ugyancsak az öregembernél áll be szolgálatba, de éppen úgy járt, mint a bátyja. Ahogy meglátta azt a rengeteg sok bokrot a földön, vissza sem hajtotta az ökröket a gazdájához, ment haza egyenesen.

Kérdi az öccse:

- No, bátya, hol járt, merre járt, mit szolgált?

- Eredj, öcsém, majd megtudod te is.

Ment is a legkisebb legény, elér abba a rengeteg erdőbe, találkozik az öregemberrel, s mindjárt megegyeznek. Neki is egy véka vetést ígért az öregember, ha becsületesen kitölti az esztendőt.

Befogja a legény az ökröket, elindul a mezőre, de volt az öregembernek egy nagy kutyája, az is vele ment.

Kiér a legény a mezőre, látja a sok bokrot, de bizony nem sokat gondolkozott, vette a baltáját, vágta ki a bokrot egymás után, a kutya meg szépen összeszedte, amit levágott, vitte félre, s csomóba rakta. Mire esteledett, a bokrokat is kivágta, egy jó darab földet is megszántott. Mikor leszolgált az esztendőt, azt mondja az öregember:

- No, fiam, becsületesen kitöltötted az esztendőt, itt a véka búza, szánts meg egy vékás földet, s vesd belé. Ami lesz rajta, az lesz a te béréd.

Jól van, a legény megszántja a földet, elveti a búzát, azzal elmegy haza.

Kérdik otthon:

- Hát te mit szolgáltál?

Mondja a legény:

- Majd megtudjátok a jövő nyáron.

Zsémbelt az apja, anyja, hogy mind a három fia élhetetlen, egyik sem szolgált semmit, igazán nem csuda, ha éhen halnak. A legény nem szólt semmit, hanem mikor eltelt az esztendő s elkövetkezett az aratás ideje, mondja az apjának:

- Édesapám, a tavaly szolgáltam egy véka búzavetést, menjünk, s arassuk le.

Elindulnak, mind ahányan voltak: a szegény ember, a felesége, a három fia. Mennek a búza-földre, s hát, halljatok csudát, tiszta csupa színarany búza termett a földön, hogy a szemük is káprázott a ragyogástól.

Hej, istenem, volt öröm!

Azt mondja a szegényember:

- No, fiaim, én az anyáttal hazamegyek, szekeret fogadok, ti meg addig őrizzétek a búzát, nehogy ellopják.

Ottmaradnak a legények, kerülgetik a földet, hessegetik a verebeket - hess-hess, veréb, reppenj elébb! -, egy szem nem sok, annyit sem tudtak elvinni a verebek. De egyszer csak leröppen egy harkály, nagy hirtelen lecsippent egy búzakalászt, s huss, elrepül vele.

Hej, megmérgeződik a legkisebb legény, s bolond fejjel szalad a harkály után.

Kacagtak a bátyjai.

- Ne szaladj, te bolond, maradt itt még elég.

De a legény szaladott, mintha szemét vették volna, s egyszerre csak azon vette észre magát, hogy egy sűrű rengeteg erdőbe került. Néz erre, néz arra, a harkály eltűnt, mintha a föld nyelte volna el, ő meg nagy búsan bolyongott az erdőben, szeretett volna kikerekedni az erdőből, de mindjobban beléveszett. Mikor már azt sem tudta, hogy merre facsarodjék, fölmászott egy magas fának a tetejébe, néz napkeletre: nem lát semmit, néz napnyugatra: nem lát semmit, néz északra: arrafelé látott valami gyenge világosságot. Leszáll a fáról, s elindul abba az irányba, amerre azt a világosságot látta. Megyen árkon-bokron keresztül, s kiér egy szép tisztásra. Hát annak a közepén akkora tűz van, mintha éppen egy ház égne. Megy a tűzhöz, s mit lát, uramistenem? A tűz körül fekszik egy szörnyű nagy óriás, de akkora, hogy a teste egészen körülkerítette a tüzet, a fejét a lábára fektette, s úgy aludt. Gondolkozott a legény, vajon most mit csináljon? Ha az óriáson kívül fekszik le, megfázik, ha belül fekszik le, észreveszi az óriás, s megöli. Ő bizony fogta magát, s belebújt az óriás zekeujjába. Ott szépen elaludt, s reggelig meg sem moccant.

Megébred reggel az óriás, feltápáskodik a földről, egy kicsit meglibbenti a zekéjét, s hát egy gyerek esik ki az ujjából. Azám, az óriásnak gyermek volt a legény.

De akár hiszitek, akár nem, az óriás nem bántotta a legényt, szépen fölvette a földről, az ölébe vette, s fölvitte a palotájába. Ottan lefektette jó puha ágyba, s csicsisgatta:

- Aludj, fiam, aludj!

Mikor aztán a legény is megébredett, mondja az óriás:

- No, édes fiam, akárki fia vagy, apád helyett apád leszek én ezentúl. Maradj te csak itt nálam, s amit csak szíved kíván, s a szájad ki tud mondani, mindent adok neked. - No, az igaz, olyan dolga volt a szegény legénynek, hogy királyfinak sem lehetett külön. Csináltatott neki az óriás ezüstös, aranyos, gyémántos gúnyákat, s ha csak valamit kívánt a legény, az óriás beleírta a kívánságát a porba, s mindjárt megvolt. Hanem egyszer mégiscsak elkezdett szomorkodni a legény. Észrevette ezt az óriás.

Kérdi tőle:

- Mi bajod van, édes fiam, hiszen mindened van, amit a szíved kíván.

- Mindenem, van, lelkem, apámuram - mondja a legény -, az Isten áldja meg még halóporában is kigyelmedet. De már én is nagylegénysorban volnék. Szeretnék megházasodni, lelkem, apámuram.

- No bizony, ha szeretnél, házasodj meg, fiam. Csak ide nem messze, az erdőn túl, van egy kerek tó, abba jár fürödni Tündér Erzsébet. Odaszáll minden délben galamb képében, a tó partján keresztülbucskázik a fején, s leány lesz belőle, szépséges szép leány, amilyent te még nem láttál, s nem is látsz soha világi életedben. Te jó reggel menj a tóhoz, bújj el a bokor mögé, várd meg, míg Tündér Erzsébet belemegy a tóba, akkor kapd fel a gúnyáját, szaladj ide vissza, s akárhogy kér, istenkedik, hogy fordulj vissza, állj meg, te se vissza ne fordulj, se meg ne állj, csak szaladj ide hozzám. Ne félj, majd eljön ő teutánad.

Elmegy jókor reggel a legény, megbúvik egy bokor mögé, várja, várja a fehér galambot. Hát csakugyan jó a galamb, álló délben leröppen a tó partjára, keresztülbucskázik a fején, s lesz belőle aranyhajú, tündérszép kisasszony. Belemegy a tóba, s hopp, kiugrik a legény a bokor mögül, felkapja Tündér Erzsébet aranyos gúnyáját, s szalad az erdő felé, mint a sebes szélvész. Kiált utána eleget Tündér Erzsébet:

- Állj meg, legény, nézz vissza! - kiálthatott annak: szaladott az erdőbe, mintha szemét vették volna.

Jól van, eltelik egy hét, eltelik két hét, de a legény nagy erős bánatnak adta a fejét, mert ím, elhozta Tündér Erzsébet gúnyáját, de mi haszna benne, ha nem az övé Tündér Erzsébet. Mondja az óriásnak:

- Hej, apámuram, kár volt nekem elhoznom az aranyos gúnyát!

- Ne búsulj, édes fiam, majd eljön érte Tündér Erzsébet. Eredj csak a kamarába, hozz onnét egy diót, vedd ki a belét, s tedd a héjába a gúnyát.

Bemegy a legény a kamarába, hoz egy diót, kiveszi a belét, hát halljatok csudát, szépen belefér a Tündér Erzsébet köntöse.

- No, fiam - mondja az óriás -, most én ezt a diót belevarrom a lájbid* zsebébe, de jól vigyázz, hogy senki onnét ki ne bontsa. Sem anyád, sem apád, sem semmiféle nemzetséged ezt a diót meg ne találja, mert akkor szomorú lesz az életed ezen a világon.

Bevarrja az óriás a diót, s hát ahogy az utolsó öltést csinálja, nagy csengettyűszóval befordul az udvarra egy hatlovas hintó. Abban ült Tündér Erzsébet. Mondja az óriás:

- Nézz ki, fiam, az ablakon! Itt van, akiért a te szíved vágyakodik, szép Tündér Erzsébet.

Leszáll Tündér Erzsébet a hintóból, fölmegegy a palotába, de azonközben kijön az óriás, s ír a porba papot, vendégeket. S hát abban a szempillantásban ott a pap, jönnek a vendégek, tele lesz az udvar, tele a palota, lesz nagy hejehuja, lakodalom, akár hiszitek, akár nem, felesége lett a szegény legénynek Tündér Erzsébet.

Telik-múlik az idő, úgy éltek a fiatalok, mint két gilicemadár, de egyszerre csak elkezdett szomorkodni a szegény legény. Kérdi az óriás:

- Hát neked mi bajod van, édes fiam? Minden van, amit a szemed-szájad kíván, mi kéne még, ha volna?

- Van itt minden, lelkem, apámuram - mondja a legény -, de a szívem mégis búslakodik, mert rég nem láttam apámat, anyámat s az én testvéreimet.

- Hát, fiam, eredj! Én hazaeresztlek. De jól megjegyezd, hogy a te apád azt hiszi, meghaltál, s amikor hazaérsz, éppen akkor tartja harmincadikszor a tort teéretted. No, ha te hazaérsz, lesz a nagy szomorúságból nagy vígság, hejehuja, lakodalom. Vigyázz, meg ne felejtkezzél a dióról!

Azzal kimegy az óriás az udvarra, hintót, paripákat, inast, kocsist ír a porba, azok mindjárt a palota elé állnak, felül a hintóba a fiatal pár, elbúcsúznak az óriástól. De hogy szavamat össze ne keverjem, minekelőtte útnak indultak, megmondta az óriás a legénynek, hogy akármi baja essék, ha mi jót gondol, írja a porba, s megint visszakerülhet hozzá. Na, elindulnak, megérkeznek a legény apjához, hát csakugyan úgy volt, amint az óriás mondotta. Hosszú asztal volt fölterítve az udvar közepén, ültek körülötte a falubeli népek nagy csöndességben, ettek-ittak, de egy szót sem szóltak, csak az öregek keseregtek, siratták a legkedvesebbik fiukat. Befordul a hintó az udvarra, leszáll abból a legény Tündér Erzsébettel.

De uramistenem, lett csudálkozás, hogy vajon ki lehet az a fényes, aranyos, gyémántos ruhás uraság s vele az a tündérszép asszony, akinek földig selyem s arany volt a ruhája.

Odamegy a legény egyenesen az apjához, köszönti, s kérdi:

- Ugyan bizony, bátyámuram, miféle vendégség van itten?

Mondja az ember:

- A legkisebb fiunkat toroljuk, nagyságos úr. Ma harmincadszor tartunk tort, nem is feledjük el, amíg élünk ezen a világon.

Mondja a legény:

- Hát megismernék-e a fiukat, ha előkerülne?

- Megismerném én ezer közül is - mondja az asszony -, mert jegy van a bal hóna alatt.

Azzal csak felgyűri az ingét a legény, s mondja:

- Ihol a jegy, lelkem édesanyám.

De bezzeg lett a torból mindjárt nagy vigasság. Fölkelnek az asztaltól, táncra kerekednek, járja Tündér Erzsébet, de olyan módosan, olyan szépen, hogy nem győzték csudálni.

- No, még ilyen szép táncot nem láttunk világon való életünkben - mondták a népek.

- Jaj, lelkeim - mondja Tündér Erzsébet -, hátha még a leánykori gúnyámban táncolhatnék.

Kérdik a népek:

- Hát az ugyan bizony hol van?

- Ó - mondja Tündér Erzsébet -, az az uramnak a lábízsebében van, egy dióban; nem is adja ki soha, e világi életében.

- Hiszen, majd kiveszem én - mondja a legénynek az anyja.

Azzal fogja magát, álombort tölt a fia poharába. Mindjárt lekoppa a legénynek a szeme, ott, abban a helyben elszundít, s az anyja szépen kivágja a lábízsebéből a diót.

- Itt van, lelkem, menyemasszony, tessék.

Tündér Erzsébet szépen kinyitja a diót, kihúzza belőle a leánykori gúnyáját, fölveszi magára, s azzal elkezdi táncolni. De már, vagy volt szép tánc vagy nem az előbbi, földi ember szeme ilyet még nem látott. Táncol, táncol Tündér Erzsébet, s egyszer csak, halljatok csudát! - mit gondol, mit nem, olyat penderül, hogy abban a szempillantásban fehér galambbá változott, s hopp! felröppent egy körtefára.

Összezsapták a népek a tenyerüket, Jézus Máriát kiáltottak, költötte a legényt az apja, az anyja:

- Kelj fel, fiam, kelj fel, nézd, a feleséged galambbá változott!

Haj, de a legény nem ébredett fel. Fölemelték, vitték a körtefa alá, ottan lefektették, hátha ott felébred, ott sem ébredett fel. Egy könnycseppet ejtett az arcára a fehér galamb, arra sem ébredt fel. Azután megszólalt:

- Édes uram, lelkem, uram, ha látni akarsz még engem ez életben, gyere el Feketegyász országába, Feketegyász országában Johara városába, ottan majd megtalálász.

Abban a szempillantásban elröppent a galamb, s felnyílt a legénynek is a szeme pillája. Kiáltott utána:

- Gyere vissza, gyere, szép fehér galambom!

Bizony nem jött vissza. Búnak eredett szegény legény, rettentő nagy búnak. Hírét sem hallotta Feketegyász országának, Feketegyász országában Johara városának, hát most merre menjen, merre facsarodjék? Eszébe jut, hogy mit mondott volt neki az óriás, hogy amit gondol, csak írja bele a porba. Gondol egy lovat, beleírja a porba, s ott a ló előtte szépen fölnyergelve. Akkor azt írja a porba: mindjárt ott legyen az óriás házában.

Fölpattan a lóra, elbúcsúzik apjától, anyjától, minden atyjafiától, s ott volt mindjárt az óriás házában.

- No, fiam - mondja az óriás -, kivették a zsebedből a diót, úgy-e?

- Bizony, kivették, édes apámuram. Hát most mit csináljak? Azt mondta Tündér Erzsébet, hogy menjek Feketegyász országába. Feketegyász országában Johara városába, ottan megtalálom.

- Hej, édes fiam, még a hírét sem hallottam ennek az országnak. Csak maradj itt velem, s felejtse el Tündér Erzsébetet.

- Én-e, apám uram?! Én nem! Addig meg nem nyugszom, amíg Tündér Erzsébetet föl nem találom.

- Hát jól van - mondotta az óriás -, eredj. Nesze, adok egy buzogányt. Van nekem egy bátyám s egy néném. Azt a buzogányt mi hárman testvériesen nem tudtuk elosztani, így maradt nekem. Menj el hozzájuk, arról a buzogányról megtudják, hogy én küldöttelek. Ha ők útba tudnak igazítani, jó; ha nem: jobb, ha visszafordulsz.

Ott mindjárt egy háromesztendős csikót ír a porba az óriás, s jól feltarisznyálja a legényt pénzzel, mindennel, aztán, útnak indítja:

- Eredj, fiam, jó utat, hol sár nincs.

Megy a legény hetedhét ország ellen, erdőkön-mezőkön keresztül, s amíg az óriás bátyjához ért, úgy megvénült a csikaja, hogy minden foga elhullott. Bemegy a legény az óriás bátyjához - aki, hogy szavamat össze ne keverjem, a csúszó-mászó állatok királya volt -, s köszön illendőképpen. Elmondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is.

Mondja a király:

- Látom, hogy az öcsém küldött, segítenék is rajtad jó szívvel, fiam, de éppen most mentek széjjel az állataim. Bárcsak egy órával előbb jöttél volna! No, hanem reggelre megint összehívom mind.

Fölkelnek reggel, a király háromszor sípjába fúj, s hát jönnek a csúszó-mászó állatok mindenfelől, belepik az udvart, s kérdi a király:

- Ki hallotta hírét köztetek Feketegyász országának. Feketegyász országában Johara városának?

Mind azt válaszolták, hogy ők sok országot-világot keresztül csúsztak-másztak, de Feketegyász országának hírét sem hallották.

No, mit tegyen a legény, elmegy az óriás nénjéhez. Föl akarja nyergelni a lovat, hát az megdöglött.

Hiszen jól van, írt a porba másik háromesztendős csikót, ott is volt az mindjárt. Felpattan rá, s indult az óriás nénjéhez.

Megy a legény hetedhét ország ellen, megtalálja az öregasszonyt, elémondja, hogy mi járatban van, mutatja a buzogányt is, de az öregasszony is azt mondja:

- Én, édes fiam, jó szívvel útbaigazítanálak, de hírét sem hallottam Feketegyász országának. Bárcsak egy kicsit előbb jöttél volna, éppen most mentek széjjel a madaraim! No, hanem csak vacsorázz, s feküdj le, majd elészólitom én a madaraimat.

Lefekszik a legény, s az öregasszony, mit gondol, mit nem, rátesz egy nagy malomkővet. Akkor elévesz egy aranycsapós ostort, kiáll az udvar közepébe, s rittyent egyet, akkorát, hogy ég-föld megzendült belé, s a szegény legény ijedtében egyarasznyira rúgta fel a malomkővet.

Beszólt az öregasszony az ablakon:

- Ne félj, fiam, ne félj, még csak kettőt rittyentek!

Másodszor is rittyent az öregasszony, s akkor a szegény legény egy singnyire* dobta fel a malomkővet. Beszól az öregasszony:

- Ne félj, fiam, ne félj, még csak egyet rittyentek.

Rittyent harmadszor is, de akkorát, hogy a szegény legény ijedtében a padlóig* rúgta fel a malomkővet. Akkor bejött az öregasszony.

- No most, fiam, felkelhetsz, többet nem rittyentek.

Egyszerre csak jönnek a madarak, nagy erős szárnycsattogtatással, károgtak, füttyöltek, csiripeltek, zúgott a levegő, hogy a szegény legény azt hitte, vége a világnak.

Kérdi az öregasszony:

- Ki járt közületek Feketegyász országában?

- Én nem, én nem, én sem, én sem.

Egy sem járt ott, de még hírét sem hallotta Feketegyász országának.

- No - mondja a szegény legény -, én most visszamehetek az óriás apámhoz.

Föl akarja nyergelni a lovát, hát az is megdöglött. De már maga sem volt ám fiatal legény. Az arca úgy megtöpörödött, mint a szalonnabőr, a háta meggörbült, az ajaka lefittyent. Ír a porba egy csikót, mindjárt elejébe is toppan, ráül nagy kinnal-bajjal, búcsúzik az öregasszonytól, s hát abban a szempillantásban repül be nagy fáradtan egy harkály. Rákiált az öregasszony:

- Hát te hol voltál eddig, mért jöttél ilyen későn?!

Mondja a harkály:

- Eltörött a lábam, azért nem jöhöttem.

- S hát az hol törött el?

Mondja a harkály:

- Feketegyász országában, Johara városában.

- No, éppen jókor jöttél, te kellesz nekünk - mondja az öregasszony. - Vedd hátadra ezt a legényt, s vigyed Johara városába.

De így s de úgy, mondja a harkály, nem akarja, hogy a másik lábát is eltörjék, s nem viszi el. Hanem az öregasszony azt mondta:

- Indulj, amíg jó dolgod van!

Fölül a szegény legény a harkály hátára, repül az vele erdőkön-mezőkön, tengereken keresztül, s egyszerre csak egy olyan magas hegyre vitte föl, hogy annak a teteje éppen az eget verte.

- No, most szállj le rólam, mert itt el nem férünk.

- Hát te hol mentél keresztül? - kérdi a legény.

- Én egy likon - mondja a harkály.

- No bizony, ha egy likon, vígy keresztül ott engem is.

De így s de úgy, fogadkozik megint a harkály, hanem a legény sem vette tréfára, rárikkantott:

- Indulj, hóhárom teremtetted, úgyis te vitted volt el az arany búzakalászt a földünkről!

De már erre megijedt a harkály. Úgy keresztülrepítette a likon a legényt, mint a parancsolat. Ahogy keresztülérnek a likon, hát ott vannak Feketegyász országában, Feketegyász országának Johara városában. Johara városában volt egy gyémántpalota, abban lakott Tündér Erzsébet asszony. Fölmegy a legény a palotába, s hát ott ül Tündér Erzsébet egy aranykanapén, de halljatok csudát, éppen olyan szép volt, éppen olyan fiatal volt, mint annak előtte. Köszön a legény, s kérdi:

- Tudod-e, ki vagyok, szép Tündér Erzsébet?

- Tudom, ha megmondod.

- A te urad vagyok, szép Tündér Erzsébet.

Nagyot kacag Tündér Erzsébet, de akkorát, hogy csengett belé a palota.

- No bizony, ha te vagy az uram, menj isten hírével, ahonnét eljöttél! Nem kell nekem ilyen rusnya öregember.

Megfordul a szegény legény, kiindul az ajtón nagy búsan, de mit gondol, mit nem Tündér Erzsébet, csak utána szalad, asztalhoz ülteti, s mondja:

- Egyél-igyál, aztán visszamehetsz.

Eszik-iszik a legény, de nem esett jól sem étele, sem itala. Mondja Tündér Erzsébet:

- No, most ettél-ittál, menj a szomszéd szobába, ott van egy aranykád, abban fürödjél meg.

Megy a legény, megfürdik az aranykádban, jönnek a szobalányok, aranyfésűvel megfésülik, aranytörlővel megtörölik, adnak reá gúnyát, bíborvöröset, s ím, halljatok csudát, megfiatalodik a szegény legény, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte.

Na, csaptak mindjárt nagy vendégséget. Aztán írtak a porba hatlovas hintót, fölkerelkedtek, meg sem is állottak, míg az óriás házához nem értek.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak. Holnap legyenek a ti vendégeitek!

ÖRDÖG ÁRKA

Egy hosszú árok húzódik végig a Székelyföldön: Ördög árkanak hívják.

Elmondom ennek az ároknak történetét, hallgassatok ide.

Sok-sok száz esztendővel ezelőtt történt, hogy két testvér összeállott, rengeteg sok követ hordott össze: várat akartak építeni.

Amikor már szinte felépült a vár, elfogyott a kő is, elfogyott a mész is, el minden. Búsultak a fiúk, s nem tudták már, mit csináljanak, mert erősen belefáradtak az építésbe. Azt mondta az egyik:

- Odaadnám a lelkem üdvösségét, ha valaki annyi követ s meszet hozna még, amivel a várat egészen felépíthetnék.

Még ki sem mondta jól, honnét, honnét nem, eléjük ugrik az ördög. Mondja a legénynek:

- Hallám a szavadat. Hozok én követ, meszet eleget, ha mindketten ideadjátok a lelketek üdvösségét.

Megrökönyödtek erre a legények. De az ördög addig beszélt, hogy így meg úgy, nemcsak követ s meszet hoz, de fel is építi a várat, de úgy felépíti, hogy még az Isten sem tudja elpusztítani, hogy azt mondták a legények:

- Jól van, legyen a tied a lelkünk üdvössége, csak építsd fel a várat.

Ott mindjárt megcsinálták az írást, aláírták a legények, aláírta az ördög. Mikor aztán az ördög kezében volt az írás, a várat felépítette, de a legényeket nem eresztette be. Ekébe fogta őket, s úgy hajtotta keresztül, véges-végig az egész Székelyföldön, s húzatott velük egy mélységes mély árkot.

Azóta ez az árok földdel, kővel betelt, de a nyoma megmaradt. Azt mondják, hogy ennek előtte sok száz esztendővel az árokban megtalálták az ördög ekéjét. Ez az eke akkora volt, hogy a vasból kilencvenkilenc egész-vágás* szekeret megvasaltak, s még akkor is maradt egy szekercére való.

A KÚTÁGAS

Volt egyszer a világon egy kis kakas. Ez a kis kakas elment egyszer a kútágas alá kapargálni, s addig kipirgált-kapargált, míg a kútágas ki nem dőlt. Abban a pillanatban odaröpül egy szarka, rá akar szállani a kútágásra, hát uramteremtőm, a földön fekszik a kútágas. Kérdi a szarka:

- Te kútágas, mi lelt téged?

- Jaj, ne is kérdezd, addig kapargált alattam egy kis kakas, hogy kidőltém bánatomban.

- No bizony, ha kidőltél, akkor én is kitépem a farkamat - s hátrkapott a csőrével, kitépte a farkát. Azzal nagy búsan elrepült, felszállott a diófára. Nézi, nézi a diófa a szarkát, s nem látja a farkát.

- Te szarka, hova lett a farkad?

- Jaj, ne is kérdezd, diófa, kútágas kidőlt bánatában, én is kitéptem a farkamat.

- No, akkor nekem se legyen se ágam, se levelem - mondotta a diófa. Azzal megrázkódott, s leperegtek róla az ágak, lehullottak a levelek. A szarka búsan elrepült, a diófa ott maradt nagy kopaszon.

Jó dél felé egy őz két fiával, hogy megpihenjen a diófa árnyékában, de a diófának nincs árnyéka, mert nem volt sem levele, sem ága. Kérdi az őz:

- Ugyan bizony mi lelt téged, kedves diófám?

- Jaj, kedves őzikém, nagy szerencsétlenség történt, csak hallgass ide. Reggel a kis kakas kiment kapargálni a kútágas alá, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitépte a farkát, én meg leráztam magamról levelet, ágat.

- Bizony ha így van, akkor én is elpusztítom a két fiamat - mondotta az őz. Ott mindjárt megölte a két fiacskáját. Azzal elment a vízre, de amint odaért, kérdi a víz:

- Hát te őz, hol hagytad a két fiacskádat, máskor mindig velük jártál.

- Jaj, édes vizem, ha tudnád, mi történt! Kis kakas kiment a kútágas alá kapargálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitépte a farkát, diófa lerázta a levelét, ágát, én is megöltem két fiacskámat nagy bánatomban.

- No, akkor én is vérré változom - mondá a víz, s egyszeriben vérré változott.

Odamegy egy leány, hogy vizet merítsen a korsajába, összecsapja a kezét.

- Jézus, Mária, Szent József, mi lelt téged, édes vizem, hogy vérré változtál?

- Ó, lelkem, ne is kérdezze! Kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapargálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitépte a farkát, diófa lerázta levelét s ágát, őz megölte a két fiacskáját, mit tehettem bánatomban, hát én is vérré változtam.

- No, ha úgy, hát legyen úgy - mondotta a leány -, én is ezt a korsót összetöröm a fejemen.

S úgy a fejéhez verte a korsót, hogy csurgott a vér a fejéből, a korsó pedig ezer darabba törött. Megy haza véres fejjel, meglátja az anyja, kérdi nagy ijedve:

- Jaj, lelkem, leányom, édes leányom, mi lelt, ki vert meg?

Mondta a leány:

- Az úgy volt, lelkem, édesanyám, hogy reggel a kis kakas kiment a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta a levelét s ágát, őz megölte két fiacskáját, víz vérré változott, én is összetörtem a fejemen a korsót.

- Jaj, te bolond, jaj! - kiáltott az asszony -, akkor én is falhoz verem ezt a tésztát, ha te olyan bolond tudtál lenni.

Éppen tésztát dagasztott, s ami volt a teknőben, mind a falhoz csapkodta. Jó haza a gazda, látja, hogy a tészta a falra került, kérdi az asszonyt:

- Hát te asszony, mit csináltál, minek kentéd falra a tésztát?

- Jaj, lelkem, uram, jámbor uram, ne is kérde. Kiment reggel a kis kakas a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s az ágát, őz megölte két fiacskáját, víz vérré változott, leányom fejéhez verte a korsót, én meg falhoz vertem a tésztát nagy bosszúságomban.

- No bizony, ha úgy, akkor én is leberetválom kacskaringós bajuszomat, hadd legyenek olyan, mint egy német.

Fogta a beretváját, s leberetválta kacskaringós szép bajuszát.

Jó haza a nagy legényfia, nézi, nézi az apját.

- Édesapám, lelkem, apám, hová lett a szép kacskaringós bajusza?

- Mindjárt megmondom neked - mondja a gazda -, csak hallgass ide, mi történt. A kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s az ágát, őz megölte két fiacskáját, folyó vize vérré változott, húgod a korsót fején törte szét, anyád a tésztát falra kente, hát én is leberetváltam kacskaringós szép bajuszomat nagy bosszúságomban.

- No bizony - mondja a legény -, akkor én sem leszek okosabb kendnél, megyek, levágom a négy ökrünk lábát.

Szalad hátra az istállóba, kapta a kicsi baltát, fogta az ökröknek a lábát, s a baltával jól nekihuzakodott.

Éppen abban a szempillantásban toppant be, honnét, honnét nem, egy obsitos huszár. Megragadja a legény kezét, rákiált:

- Hé! Megállj, öcsém, mit akarsz?!

- Jaj, vitéz uram, ne is kérdezze. Kis kakas kiment reggel a kútágas alá kapirgálni, kútágas kidőlt bánatában, szarka kitepte a farkát, diófa lerázta levelét s ágát, őz megölte két szép fiacskáját, folyó vize vérré változott, húgom eltörte fején a korsót, anyám falra kente a tésztát, apám leberetválta kacskaringós szép bajuszát, én is levágom a négy ökrünk lábát.

- Levágod, majd megmondom, hogy mit vágsz le! - kiáltott a huszár. Azzal kirántotta a kardját, megtáncoltatta a legény hátán, eloldotta a négy ökröt a jászoltól, kiterelte az istállóból, s elhajtotta a vásárra.

„Minek ökör ilyen bolondoknak?!” - gondolta magában. A négy ökröt a vásárban eladta, azzal hazament a falujába, elvette jegybéli mátkáját, csaptak nagy lakodalmat, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HATTYÚ VITÉZ

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy öreg király, s annak egy dali szép fia. Meghal az öreg király, a királyfira marad az ország, de nem volt felesége. Gondolja, elmegy világot látni, benéz ide is, benéz oda is, majd talál magához illő feleséget.

Amint megy, mendegél egy rengeteg erdőn keresztül, meglát egy szép fehér szarvast. Lekapja válláról a nyilát, megcélozza a szarvast, de az megszólal:

- Ne lőj meg, királyfi! Nem vagyok én szarvas, a tündérkirályné változtatott azzá, mert szebb voltam, mint az ő leánya. De ha valaki feleségül venne, ismét leánnyá változnám.

Mondja a királyfi:

- Hát csak gyere ide! Ha csakugyan úgy van, amint mondod, szebb vagy a tündérkirályné leányánál, feleségül veszek.

A fehér szarvas erre megrázkódott, s egyszeriben olyan szép leány lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

Hazaviszi a király a szép leányt, papot hívat, megesküsznek. Hét hónapig tartott a lakodalom, aztán éltek nagy békességben, mint két gerlicemadár.

Hanem egyszer mi történt, mi nem, a királynak háborúba kellett mennie, s a feleségét rábízta az ő vén dajkájára, aki huncut boszorkány volt, de a király arról nem tudott semmit.

Hát halljatok ide, mi történt! Az történt, hogy míg a király odavolt a háborúban, az isten hat fiúval s egy leánnyal áldotta meg a királynét. De a vén boszorkány, még mielőtt a királyné láthatta volna gyermekeit, ellopta azokat, s hét kutyakölyket tett helyükbe.

Volt a vén boszorkánynak egy istentelen rossz fia, annak a kezére adta a hét gyermeket. Kiküldte vele az erdőbe, hogy ott ölje meg őket. De mikor a legény a gyermekeket letette a földre, s kihúzta a kardját, hogy megölje, a gyermekek olyan édesen mosolyogtak rája, hogy még ennek az istentelen legénynek is megesett a szíve rajtuk, s nem volt lelke, hogy megölje őket!

Hazament a legény, s azt mondta az anyjának, hogy megölte a gyermekeket.

Lakott ebben az erdőben egy öreg remete, az megtalálta a hét gyermeket, fölszedte a köpenyegébe, s bevitte a kalibájába. Ott szépen lefektette egymás mellé, s jött mindjárt egy fehér szarvastehén, az megszoptatta a gyermekeket, s három esztendeig odajárt minden nap, minden éjjel a szarvastehén, szép sorjában a gyermekeket szoptatta. Mikor aztán akkorára nőttek, elbúcsúzott tőlük, s eltűnt a sűrű rengeteg erdőben.

Telt-múlt az idő. A gyermekek már hétesztendősek voltak, s honnét, honnét nem, a vén boszorkány megtudta, hogy élnek. Volt a boszorkánynak egy leánya. Most azt küldötte ki az erdőbe, s meghagyta neki, hogy ölje meg a gyermekeket, s vegye le nyakukról az ezürtláncot. Mert hogy szavamát össze ne keverjem, mikor a gyerekeket elküldötte a fiával, egy-egy ezürtláncot akasztott mindegyiknek a nyakába.

Kimegy a leány az erdőbe, s hát amint megy, éppen akkor fürdik egy tóban a hat fiú közül öt, s a leányka. Nézi, nézi a leány a gyermekeket, de ennek sem volt lelke, hogy megölje őket, olyan szépek, olyan kedvesek voltak. De a nyakukról levette az ezürtláncot, hazament az anyjához, s azt hazudta, hogy megölte a gyermekeket.

Hát ahogy levette az ezüstitlancot a gyermekek nyakáról, csak hallgassatok ide, mi történt! Mind a hat gyermek egyszeriben hattyúvá változott.

A legidősebb királyfi odavolt a faluban a remetével, s mikor visszajöttek, keresték mindenfelé a gyermekeket, kiabálták a nevüket, de nem találták sehol. Mennek a tóhoz, hát ott úszkál hat hattyú, tátogatják a szájukat, mintha akarnák mondani: látod, látod, mivé lettünk - s hullott a könny a szemükből.

Eközben a király hazajött a háborúból, s mondják nagy búsan, hogy mi nagy szerencsétlenség történt: gyermek helyett kutyakölykökkel verte meg az Isten. Hej, istenem, megszorodott a király! Nem tudta, mit csináljon. Az egyik azt mondta, hogy a királyné ártatlan, a másik azt mondta, hogy bizony nem ártatlan. Az egyik azt mondta, hogy a királynét elevenen kell elégetni, a másik azt tanácsolta, elég lesz, ha tömlőbe vetik.

Fájt a király szíve, majd meghasadt, de addig beszéltek a fülébe, hogy a királynét tömlőbe vettette.

Telt-múlt az idő, eltelt húsz esztendő. Akkor az öreg remete elmondta a legidősebb királyfinak, hogy az erdőben mint találta meg. Hogy királynak a fia, s hogy mi történt az édesanyjával.

Nem volt maradása a királyfinak, indult a hazájába. Éppen akkor ért a király udvarába, amikor a király kihirdettette, hogy akar-e valaki megverekedni ezzel s ezzel a herceggel, aki most is azt állítja, hogy a királyné bűnös volt.

Hiszen hirdethette ország-világszerte, egy vitéz sem húzott kardot a királyné mellett. Ment a királyfi, s jelentette, hogy ő megverekszik életre-halálra. Először kardra mentek, de csak egyszer csaptak össze, mind a kettőnek a kardja kettétört. Aztán mentek buzogányra, s a királyfi úgy fejbe vágta az ármányos herceget, hogy gonosz lelke mindjárt kirepült.

A királyfi egyszeriben ment a király színe elé, s elémondott mindent, ahogy történt. Mutatta nyakán az ezüstitlancot. Hogy ilyen lánc volt a többi testvérének is a nyakán. De mikor elvették, hattyúvá változtak, s vissza sem változnak igaz képükre, míg az ezüstitlancokat elé nem kerítik, s a nyakukra vissza nem teszik.

Hej, uramistenem, örült a király! De szörnyű haragra is lobbant. Megfogatta a vén boszorkányt, eléadatta az ezüstitlancokat, akkor aztán a testét kétfelé vágatta, s a vár kapujára kissegeztette.

Azalatt kihozták a tömlőből a királynét, s elhozták az erdőből az öreg remetét is. Aztán indultak mind az erdőbe ahhoz a tóhoz, ahol a hat hattyú szomorkodott.

Hát amint odaérkeznek a tóhoz, úsznak a hattyúk feléje nagy örömmel. Kinyújtják a nyakukat, hogy tegyék rá az ezüstitlancot. S uramteremtőm, akkor veszik észre, mikor ötnék a nyakára tették a láncot, hogy a hatodik lánc hiányzik. A legkisebbnek, aki fiú volt, nem jutott lánc. A többi négy fiú s a leány visszaváltozott igaz képére.

De lett erre nagy, erős szomorúság. Kérdik ettől is, attól is, vajon hová lett a hatodik ezüstitlanc. Eláll egy inas, s jelenti:

- Abból a vén boszorkány ezüstpoharat csináltatott.

A hattyúnak maradott királyfi nagy búsan visszaúszott a tó közepébe. A király s a királyné a többi gyermekével keserves sírás közt visszament a palotába. Keresték mindenütt az ezüstpoharat, tűvé tették a palota minden zegét-zugát, de nem találták. A királykisasszony minden nap kiment a tóhoz, mert ő legjobban sajnálta a testvérét, s egyszer mit gondolt, mit nem,

kiakasztotta a nyakából az ezürtláncot, a hattyúnak a nyakába akasztotta, s abban a szempillantásban hattyúvá lett a királykisasszony, a testvére pedig visszaváltozott igazi képére.

Mondja a királyfi a hattyúvá lett királykisasszonynak:

- Köszönöm, hogy megváltottál. Ne félj, nem hagylak soká hattyú képében.

Volt a tó partján kikötve egy csónak, abba beleült a királyfi, s kérte a hattyú királykisasszonyt, hogy húzza el a tónak a túlsó partjára. Ott van egy vár, abban lakik egy királykisasszony. Az lesz az ő felesége, vagy senki ezen a világon.

A királyfinak volt egy aranypántlikája, azt a csónakhoz kötötte, a hattyú királykisasszony a szájába fogta az aranypántlikát, úgy húzta a testvérét, Hattyú vitézt. Szépen odahúzta hattyú királykisasszony a tó túlsó partjára Hattyú vitézt, s hát éppen akkor érkezett a vár udvarába, amikor tele volt az udvar királyfiakkal, hercegekkel, hogy megvívjanak a királykisasszonyért. Volt egy közöttük, aki mindenkit legyőzött, s éppen szólni akart a király, hogy neki adja a leányát, amikor megpillantotta Hattyú vitézt, s mondta:

- Várjatok egy keveset, imhol jön egy vitéz.

Kiáll Hattyú vitéz azzal a híres vitézzel, összevág, hogy ég-föld megrendül belé. Viaszkodnak egy órát, kettőt, s az lett a vége, hogy fűbe harapott az a híres vitéz.

Mindjárt megtartják a lakodalmat, s ott marad Hattyú vitéz a várban. Eltelik egy esztendő, eltelik kettő, már egy szép kicsi fiuk is volt. Akkor elkezdenek suttogni az udvarbeliek, hogy azt sem tudják, ki fia-borja ez a Hattyú vitéz. Hátha valami ágrólszakadt jövevény. Addig súgnak-búgnak, addig beszélnek, hogy a felesége is megszólítja Hattyú vitézt.

- Ugyan bizony, lelkem, uram, nem mondanád meg, honnét, miféle országból hozott téged a hattyú azon a csónakon?

Sírva fakadt Hattyú vitéz, s mondta a feleségének:

- Jaj, lelkem, feleségem, miért kérded ezt tőlem? Most már nekem nincs itt maradásom. Te özvegyen maradsz, kicsi fiam árván. El kell mennem, s a jó Isten tudja, térek-e még vissza.

Hiába sírt-rítt az asszony, elbúcsúzott Hattyú vitéz, keserves sírás közt otthagyta feleségét, kicsi fiát, ment a tóhoz. A hattyú királykisasszony szépen odahúzta a csónakot a tó partjára, beleült Hattyú vitéz, vitte a csónakot szép csendesen, s meg sem állott, meg sem pihent, míg a tónak a túlsó partjára nem ért.

Hazamegy a királyfi, de lett, istenem, nagy öröm, hogy ím a hatodik fiú is megkerült. Mindjárt mentek együtt a királykisasszonyért - mert közbe legyen mondva -, megtalálták az ezüstpoharat. Ezüstpohárból láncot verettek, a hattyú királykisasszonynak nyakába akasztották, s ím, az is visszaváltozott igazi képére.

No de a királyfinak sem volt maradása otthon. Ment a felesége s a kicsi fia után. Vele ment háromszáz lovaslegény: úgy vágattak be a várba. Most bezzeg nem mondta senki, hogy ágrólszakadt jövevény. De örült az asszony is, hogy az ura igazi királysarjadék, s csaptak nagy vendégséget. Hét nap s hét éjjel muzsikált a banda, akkor aztán felkerekedtek gyerekestül, mindenestül, s mentek Hattyú vitéz hazájába.

No, éppen jókor jöttek a király udvarába. Ott már állott a lakodalom. Egyszerre volt a lakodalmak az öt fiúnak s a leánynak. Újra megtartották Hattyú vitéz lakodalmát is. Hencidától Boncidáig folyt a bor s a pálinka. Még a sánták is járták, ahogy tudták. Tán még ma is járják.

Aki nem hiszi, járjon utána.

A RÓZSÁT NEVETŐ KIRÁLYKISASSZONY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy király, s annak egy csuda-szép leánya. Ha ez a királykisasszony nevetett, rózsák hulltak a szájából, s ha lehúzta a cipellőjét, s mezítláb ment az úton, minden lépésére egy csengő arany termett. Nem is volt olyan gazdag király az egész világon, mint ennek a királykisasszonynak az apja, s nem volt ebben az országban szegény ember, mert ha a királykisasszony szegényt látott, mindjárt lehúzta a cipellőjét, s csak úgy perdült lába nyomán az arany. Nagy híre volt a királykisasszonynak kerek e világon, jöttek is mindenünnét királyfiak, hercegek, akik a kezéért esekedtek, hanem a királykisasszonynak sem ez nem tetszett, sem az nem tetszett, egynek sem adta a kezét. Még csak egy királyfi nem fordult meg az udvarán: a szomszéd ország királyának a fia, de ez nem tudott eljönni, mert amikor éppen indulóban volt, ellenség tört az országba, s csatába kellett, hogy menjen. Elment a királyfi a csatába, de a királyné s az udvarmesterné megegyezett, hogy amíg a királyfi odalesz a háborúban, megkéretik a királykisasszony kezét, s mire a királyfi visszatér, el is hozzák. Szépen megfestették a királyfi képét, az udvarmesterné elvitte a rózsát nevető királykisasszonynak, s annak úgy megtetszett a királyfi képe után, hogy egy szóval sem ellenkezett.

Felkészítik a királykisasszonyt, aranyos hintóba ültetik, de mielőtt az országát elhagyta volna, leszállott a hintóból, lehúzta a cipellőjét, gyalog ment jó messzire, s ami arany hullott a lába nyomán, azt mind a szegény embereknek adta.

Hanem azt még nem is mondtam nektek, hogy az udvarmesterné boszorkány volt, s szerette volna, ha a királyfi az ő leányát veszi el. De ez a leány olyan csúnya volt, hogy az anyja soha senkinek sem mutatta, nem is tudták róla, hogy van a világon.

Ahogy az ország határából kiértek, rettentő nagy égiháborút csinált a boszorkány, s egyszerre csak egy szörnyű fekete felleget mind alább-alább szállott, s abból a fellegből kiszállott a boszorkány leánya. Hirtelen megfogták a rózsát nevető királykisasszonyt, mind a két szemét kiszúrták, azzal belelőkték az árokba, a szemét pedig utána dobták. Akkor az udvarmesterné leánya beült a hintóba, sűrűn lefátyolozta az arcát, úgy érkeztek meg a királyfi városába.

Ott feküdt a szegény királykisasszony az árokban, s sírdogált keservesen. Arra jönnek valami szekeres emberek, meghallják a sírást, kihúzzák az árokból a királykisasszonyt, hát amint egyet-kettőt lép, csak úgy hull az arany utána. Hej, megörültek az emberek! Egy megfogta s vezette, a többi pedig ment utána, s alig győzték felszedni a temérdek aranyat. Így vezették a királykisasszonyt egész nap. Akkor aztán összeesett szegény, nem tudott továbbmenni, s a szekeres emberek otthagyták az út szélén. Ahogy elmentek a szekeres emberek, egy kertész jött arrafelé, az megsajnálta a szegény leányt, s fölvette a szekérére. Hazamegy a kertész, s mondja a feleségének:

- No, feleség, én ugyan megjártam. Bementem a király városába, hadd lássam a királyfi lakodalmát, mert az volt a híre, hogy a gyöngyöt síró, rózsát nevető királykisasszonyt veszi feleségül. Azt is beszélték róla, hogy ha mezítláb jár, csak úgy hull az arany utána. Na hiszen, nem sír gyöngyöt ennek a királykisasszonynak a szeme, rózsát sem hullat a szája, de még aranyat sem a lába; nem nevet az senkire, nem is sír, s nem engedi, hogy a cipőt lehúzzák a lábáról.

Mondja az asszony:

- Jól van, jól, ne arról beszéljen kend, hanem arról, hogy minek hozta ide ezt a leányt!

- Ó, feleség, hát megsajnáltam, megesett a szívem rajta. Nem hagyhattam az út szélén.

- Isten neki - mondja az asszony -, hát maradjon itt, pedig mi is szegények vagyunk; nem tudom, miből tartsunk el egy vak leányt.

- Te feleség - mondja a kertész -, én bemegyek a városba, van ott egy boszorkány, aki szemmel kereskedik, veszek egy pár szemet ennek a szegény leánynak.

Bemegy a kertész a városba, visz a hátán egy nagy zsák főzeléket, s mondja a boszorkánynak, adjon azért két szemet. A boszorkány éppen egy nagy könyvből olvasott, fel sem nézett a kertészre, benyúlt az asztal fiába, s odadobott neki két szemet.

Hazamegy a kertész, beteszi a leánynak a két szemet a helyire, de csudák csudája, egyszeriben a szoba sarkának fordult, ahol egy lyuk volt, s mind azt nézte. Nem tudták elképzelni, hogy mi történhetett vele. Bemegy a kertész ismét a városba, megy a boszorkányhoz, s mondja neki, hogy bizonyosan nem jó szemet adott, mert az a leány mindig egy lyukba néz.

- Bezzeg hogy nem neki való szemet adtam - mondotta a boszorkány nagy kacagva -, macskaszemet vittél el innét, s azért néz a lyukba, mert ott egeret lát. Hanem most mást adok. Találtam egy árokban két szép szemet. Vidd el, ez jó lesz.

Hazaviszi a kertész a két szemet, beteszi a helyére, s hát uramistenem, egyszeriben úgy megszépült a lány, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Először sírni kezdett örömeiben, s csupa drágagyöngyök peregtek a szeméből, azután nevetni kezdett, s szebbnél szebb rózsák hullottak a szájából, aztán lehúzta a két cipőjét, s elkezdett sétálni, s perdült, karikázott, csengett-bongott a sok arany a lába nyomán. S a tenger sok drágagyöngyöt s a tenger sok aranyat mind a kertésznek ajándékozta, amiért el nem hagyta szomorú sorsában. Aztán elbúcsúzott a kertésztől, a feleségétől, s bement a királyfi városába, fölment a palotába, ottan beszegődött a királynéhoz szobalánynak. No, éppen jókor jött, mert akkor kergetett el egy szobalányt a gonosz királyné.

Hát felfogadta mindjárt a királyné a rózsát nevető királykisasszonyt szobalánynak. Aztán telt-múlt az idő, s egyszer, mikor éppen bálra szépen fölkészítette a királynét, lejön a királyfi, s mi történik, mi nem, nem egyéb egy nagy semminél, a királyné megfordul, a nyakát megszúrja egy gombostű, s mérgében úgy pofon üti a szobalányt, hogy az szegény sírva fakadt. De, uramistenem, szeme-szája tátva maradt a királyfinak, mert könny helyett csupa drágagyöngy pergett a leány szeméből. Nagyot kiált a királyfi örömeiben:

- Te leány, talán bizony te vagy a gyöngyöt síró s rózsát nevető királykisasszony?!

A leány nem szólt semmit, csak elkezdett nevetni, s hát csak hullott a szájából fehér rózsá, piros rózsá, égővörös, egyik szebb a másiknál. Akkor aztán lehúzta a cipellőjét, s elkezdett sétálni föl s alá a szobában, s perdült, karikázott lába nyomán a sok arany.

Hiszen a királyfinak sem kellett egyéb. Kiseprűztette udvarából a boszorkányt s a leányát, aztán mindjárt papot hívatott, s megesküdött a rózsát nevető királykisasszonnyal.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

HALÁSZ JÓZSI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény halászember, s annak egy nagy kamasz fia: Józsi. Meghal egyszer a halászember, meg a felesége is. Egyedül maradt Józsi ezen az árnyékvilágon. Nem maradt az apjáról egyebe a hálónál, s mikor evett Józsi, mikor nem. Mondták a szomszédok:

- Eredj, Józsi, próbálj szerencsét, állj be valahol szolgálatba!

De Józsi reggeltől estélig a porban heverészett, nem fogta a dolog.

Jól van, ha bizony nem dolgozott, nem is evett. Egyszer aztán, mikor a szeme is zöldet, vereset látott, fogta magát, elévette az apja hálóját, s elment a Küküllőre halászni.

Belenyomja a hálót a vízbe, azután kihúzza, aztán megint beléteszi, megint kihúzza. De akkora hal sem került a hálóba, mint a kicsi ujjam.

Megmérgeződik Józsi, s azt mondja:

- No, még egyszer beleteszem a hálót, s ha akkor sem fogok halat, elmegyek világgá.

Vízbe ereszti a hálót Halász Józsi, egy kicsi idő múlva kiemelinti, s hát abban egy olyan szép aranyhalacska fickándozik, hogy szeme-szája tátva maradt a csudálkozástól.

Bedugja a halat nagy örömmel a tarisznyájába, indul hazafelé, gondolja magában: majd a földesúrnak adja, legalább egy napot elenged a robotból.* Ahogy hazaér, az aranyhalacsát kiteszi egy tányérba, nézi, nézi, s egyszerre csak ugrik egyet a halacska, olyan szép kisasszony lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem.

Ott mindjárt nyakába szökik Józsinak:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el egymástól.

Hát jól van! Paphoz mennek, összeesküsznek, élnek, ahogy tudnak. Egyszer csak azt kérdi az asszony Józsitól:

- Te Józsi, hát neked semmi sem maradt az apádról?

- Nekem-e, feleség? Nekem semmi sem az ég világán, csak az a háló, mellyel fogtalak.

- Hej, nem hiszem én azt, te Józsi! Volt a te apádnak földje is.

- Volt egy darab földje, megvan az most is - mondja Józsi -, de olyan magas hegyen van, hogy azt még soha senki meg nem szántotta.

- Gyere, Józsi, nézzük meg!

Szépen kísértálnak arra a magas hegyre, leülnek éppen arra a helyre, ahol a Józsi földje volt. Az asszony az ölébe veszi a Józsi fejét, ott mindjárt el is alszik. Akkor szépen fölkel az asszony, a ruháját a Józsi feje alá teszi. Honnét, honnét nem, kezébe került egy ostor, nagyot rittyent, hogy ég-föld megzendült belé, s hát amennyi sárkány a világon, mind ott termett abban a szempillantásban.

Kérdik az asszonytól:

- Mit parancsol, felséges asszonyom?

- Azt parancsolom, hogy erre a helyre olyan palotát építsetek, amilyen több nincs ezen a világon. Legyen abban a palotában minden, de minden. Azután építsetek egy istállót, abban az istállóban nyolc ökör, nyolc ökör mellé két béres; nyolc ló, nyolc ló mellé két kocsis. A csűrkerben legyen hat búzaasztag, s a csűrben csépeljen tizenkét cséplő.

Hej, édes istenem, csak mondani kellett a sárkányoknak, mire Halász Józsi felébredett, ott volt az apja földjén a gyémántpalota. Ott az istálló, benne az ökrök, a lovak, a béresek, a kocsisok, s a csűrben tizenkét cséplő verte-agyalta* a búzát, hogy döngött beléje a helyiség.

Felébred Józsi, dörzsöli a szemét, látja a szörnyű nagy gazdaságot, szeme-szája tátva maradt. Nem akarta hinni a feleségének, hogy ez mind az övé.

Na hiszen, ezentúl búját sem mondotta Halász Józsi, annyi mindene volt, hogy azt sem tudta, miye van.

Mondja egyszer a feleségének:

- Hallod-e, feleség, valamit mondanék.

- Gondold meg jól előbb, mielőtt mondanád.

- Hát én jól meggondoltam, s meg is mondom. Holnap pünkösdi vasárnapja, hívjuk meg a földesurat ebédre.

- Ne hívd meg, Józsi, mert bizony mondom, kifogysz belőlem, ha meglát a földesúr.

De így, de úgy, ő meghívja.

Jól van, az asszony beleegyezik, de azt mondja, hogy ő mindent szépen elkészít az asztalra, a szolgálok legyenek bent a szobában, ő pedig szépen félrehúzódik egy szobába, nehogy meglássa a földesúr.

Befogat Józsi hat lovat a hintóba, nagyurasan hajt a földesúr udvarába. Ott éppen három ács dolgozott az udvaron, s mondja az egyik:

- Nézzetek csak oda, milyen nagy úr lett abból a boldogtalan Józsiból.

De Józsi hallotta is, nem is ezt a beszédet. Fölmegy a földesúrhoz, köszönti illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, nagyságos úr!

- Adjon isten, Józsi! Hát mi jóban jársz?

- Én bizony meghívnám a nagyságos urat ebédre, pünkösdi vasárnapjára.

- Jó szívvel, Józsi, úgysem láttam még a házat, s a gazdagságodat, pedig már elhozták a híret az emberek.

Na, jól van, pünkösdi vasárnapján befogat a földesúr négy lovat a hintóba, hajt a Józsi udvarába. Ottan Józsi elejébe szalad, egymást karon fogják, mint az urak szokták, felsétálnak a gyémántpalotába, aztán leülnek az asztalhoz, esznek-isznak. Kérdi egyszer a földesúr:

- Te Józsi, hát hol a te feleséged?

Mondja Józsi:

- Egy kicsit szemérmes a feleségem, nagyságos úr, nem szeret férfiak között ülni.

Hát csak esznek-isznak tovább, jól mulatnak. Volt bor annyi, hogy egy vendégseregnek is elég lett volna, de az asszony nem került elé, nem jött be a szobába.

„Jól van - gondolta magában a földesúr -, majd meglátom máskor.”

Kiüzent, hogy fogjanak be, megy haza. Befogják a lovakat, beül a földesúr a hintóba, s ahogy éppen a kapun kanyarodnék ki a hintó, visszapillant, meglátja az ablakban a Józsi feleségét. De hogy nézett rá, hogy nem, én azt nem tudom, elég az, hogy mikor a hintó hazaért, a földesurat le kellett szedni, úgy vitték föl a házába, s ahogy lefektették az ágyába, kétszer egymás után kirázta a hideg.

Másnap reggel az ácsok mind várják a nagyságos úrfi, de hiába várják, nem jő ki a palotából. Mondja a legidősebb ács:

- Elmegyek bé, meglátom, mi baja van a nagyságos úrfinak.

Bemegy az ács, jó reggelt köszön, de a nagyságos úrfi nem is fogadja.

- Talán bizony beteg az úrfi?

- Az vagyok, erős beteg vagyok, meg sem gyógyulok, hogyha enyém nem lesz a Halász Józsi háza s felesége.

Kimegyen az ács, mondja a társainak, hogy mi baja van a nagyságos úrfinak. Elkezdenek tanakodni, hogy mivel gyógyíthatnák meg. Egyik egyet mond, másik mást mond. Aztán abban egyeznek meg, hogy a nagyságos úrfi Halász Józsival hányassa el azt a nagy kőoszlopot, amelyik az ablaka alatt van. A helyit ültesse be szőlőfával. Még azon az éjen éri meg a szőlő, abból a szőlőből egy kupa bort tegyen a nagyságos úrfi asztalára, s ha ennek nem volna képe, legyen a nagyságos úrfié a palotája is, a felesége is.

Mindjárt mondták a nagyságos úrfinak, hogy mit gondoltak ők ki.

Megörvend az úrfi, küldi az inasát, egyszeriben hívja ide Józsit. Hát jött is Halász Józsi, mégpedig hatlovas hintón. Megy fel az úrfihoz, köszönti illendőképpen, s kérdi:

- Mit parancsol, nagyságos úrfi?

- Én nem parancsolok neked semmit - mondja az úrfi -, csak azt mondom, hogy az ablakom alatt azt a nagy kőoszlopot még ma éjjel hányd el. A helyét szőlővel ültess be. Az a szőlő meg is éri az éjszaka, s tégy abból egy kupa bort az asztalomra, mert különben kifogysz a palotából is, a feleségedből is.

Hazamegy nagy búsan Halász Józsi, mondja a feleségének, hogy mi történt.

- Egyet se búsulj - mondja az asszony -, te csak feküdj le s aludjál, a többi én eligazítom.

Ahogy estére kerekedett az idő, elévette az asszony aranycsapós ostorát, kiment az udvarra, akkorát rittyentett, hogy megcsendült-bondult belé az egész világ.

Hát abban a szempillantásban megtelik az udvar sárkányokkal, s kérdik:

- Mit parancsolsz, felséges asszonyunk?

Mondja az asszony:

- Látjátok-e ottan a nagyságos úrfi házat? Annak az ablaka alatt van egy nagy kőoszlop, egyszeriben hányjátok el, ültessetek a helyére szőlőt, de még ma éjjel megéri, s mire pitymallik, hozzatok nekem egy kupa bort abból a szőlőből.

Elmennek a sárkányok, s hát ahogy hajnalodott, már hozták a kupa bort. Még ki sem virradott, felült Józsi hatlovas hintájába, ment a nagyságos úrfi udvarába. Aludott még az egész háznépe, s Józsi kinyitotta az ablakot, betette a kupa bort a nagyságos úrfi asztalára, s azzal szépen hazament.

Reggel, mikor fölébred a nagyságos úrfi, látja a kupa bort az asztalon. De rázni kezdi a hideg, s még hétszerte betegebb lett, mint volt annak előtte. Várják az ácsok, hogy jöjjön ki az úrfi, de nem jön ki. Hallják, hogy még betegebb lett, halálán is van tán. Ismét elkezdenek tanakodni, s azt határozzák, hogy a nagyságos úrfi csináltasson a palotája elé Józsival egy ezüsthídat. Az ezüsthíd mellett legyenek különbnél különb fák, azokon a fákon különbnél különbféle madarak énekeljenek szebbnél szebb nótákat.

Elémondják ezt az úrfinak, s küld is ez mindjárt Józsiért. Jó Józsi, mondja az úrfi, hogy mit akar. Meg sem állott, ment vissza nagy búsan a feleségéhez, s mondja, hogy mit akar a nagyságos úrfi.

No, azért ugyan kár volt búsulni, mert a felesége csak kiállott az udvar közepére, egy nagyot rittyentett aranycsapós ostorával, jöttek a sárkányok, s reggelre megvolt az ezüsthíd, az ezüsthíd mellett különbnél különb fák, a fákon különbnél különbféle madarak énekeltek szebbnél szebb nótákat.

Fölébred reggel az úrfi, hallja a gyönyörűséges szép nótákat, kitekint az ablakon, látja az ezüsthídat, ezüsthíd mellett a különbnél különb fákat, elváltozék a színében erősen, s még hétszerte erősebb beteg lett, mint volt annak előtte.

Reggel várják az ácsok az úrfit, de hiába várják, nem jött ki. Hej, hej, mit tudjanak csinálni?! Hogy s mint tudják meggyógyítani?

Mit lehetne kívánni olyat Halász Józsitól, hogy annak embere ne tudjon lenni? Tanakodnak, tanakodnak, s azt határozzák, hogy Halász Józsi hívja meg virágvasárnapjára az Istent ebédre, ezt bizonyosan nem tudja megtenni.

Bemennek az úrfihoz, elémondják, hogy mit gondoltak ki. Haj, de megörvend az úrfi! No, ez igazán jó lesz! Ha olyan nagy úr lett az a Halász Józsi, hívja meg az Úristent ebédre.

Elküld az úrfi Józsiért, jó is az mindjárt, s kérdi az úrfitól:

- Mit parancsol, nagyságos úr?

- Nem parancsolok én semmit, Halász Józsi, csak azt mondom én neked, hogy ha az Úristent virágvasárnapjára hozzám ebédre nem hívod, kifogysz a gyémántpalotádból, de még a feleségedből is.

Vagy búsult, vagy nem Józsi eddig, nagy erős búbanat nehezedett a szívére, a könnye is kicsordult, amikor a feleségének elkeseregte, mit kíván tőle a nagyságos úrfi.

Mondja az asszony:

- Te csak ne búsulj, Józsi, azt az esztendő bogos csikót nyergeld fel, meglátod, hogy még az égbe is elvisz az téged.

Volt az udvaron egy bogos, sánta csikó, mindig ott lődörgött, ügyet sem vetett rá eddig Halász Józsi. Hát azt felnyergeli, ezüstkantárt húz a fejére, felül a hátára, s akkor csak nekivág a magas levegőégnek a bogos csikó, száll feljebb-feljebb, s ahogy száll felfelé, lassanként megaranyosodik a szőre, s ím, egyszerre csak megáll a csikó az égnek a kapujában.

Leszáll Józsi a lováról, megköti a kapufélfához, aztán bekopogtat, nyitja Szent Péter a kaput, s kérdi:

- Hát te miért jöttél, fiam?

Mondja Józsi:

- Azért jöttem, hogy Isten ő szent felségét a földesuramhoz virágvasárnapjára meghívjam ebédre.

Ott ült az Úristen a trónusán, s mondotta Józsinak:

- Jól van, fiam, mondd meg a gazdádnek, hogy elmegyek, de egy földet vessen be árpával, az az árpa ériék is meg virágvasárnapja előtt, mert annak a magjából akarok kenyeret enni az ebéden.

Elbúcsúzik szépen Halász Józsi, felül a csikájára, s repült le a csikó fejjel lefelé. De Halász Józsi mindig az Úristen nevét kiabálta, s a csikó talpra esett, mikor a földre ért.

S hát ím - halljatok csudát! - a Józsi kertje mellett egy földön már meg is volt érve az árpa.

Elmegy Józsi az úréhoz, s mondja az Úristen üzenetét.

Hej, nagy búbanatnak adja a fejét a nagyságos úrfi, nem találta a helyét.

- Hát csak búsuljon az úrfi - mondta Józsi -, mert én is eleget búsultam.

S azzal hazament. Mire hazament, már meg is sütötték a kenyeret az új árpából. Hát jön Isten ő szent felsége Szent Péterrel, mennek egyenesen a nagyságos úrfihoz. Meglátja az úrfi, nagy ijedtségében reszketni kezd, mint a nyárfalevél, kiált a legényeknek, hogy zárják be a kaput, ne jöhessen be senki.

Hiszen meg is fordult mindjárt az Isten. Mondotta Péternek:

- Menjünk ahhoz a szegény emberhez ebédre.

Megfordulnak, s mennek a Józsi háza felé, ki a hegyre. Amint mennek kifelé, mondja Isten ő szent felsége Péternek:

- Nézz vissza, Péter, mit látsz?

Visszanéz Péter, s látja, hogy víz alatt van a nagyságos úrfi háza, udvara.

Aközben megérkeznek a Józsi udvarába. Kiszalad Józsi s a felesége, csókolják kezét-lábát Isten ő szent felségének, bekísérik a terített asztalhoz. Leül Isten ő szent felsége, s ebéd végén mondja Józsinak:

- Ezen a világon teríts asztalt a nyomorultaknak, a másvilágon neked is terítnék.

Azzal Isten ő szent felsége megáldotta Józsefet s a feleségét, s eltávozott Szent Péterrel.

A CSUDAEREJŰ SÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy szegény ember, s annak három fia. Azt mondja egyszer az ember a fiainak:

- Menjetek el, fiaim, lássatok országot-világot, próbáljatok szerencsét, mert itthon nincs a szegény embernek előmenetele.

A fiúk megfogadták az apjuk tanácsát, s elindultak szerencsét próbálni. Mentek, mendégéltek hetedhét ország ellen. Aztán mikor erősen kifáradtak, letelepedtek egy helyen, elővették a tarisznójukat, hogy falatozzanak egy keveset. Azt mondja a legidősebb fiú:

- Ne egyék külön-külön mindegyik a maga tarisznájából, hanem előbb együk meg, ami egy tarisznóban van. Ha az kiürült, fogjunk a másodiknak, a második után a harmadiknak.

Jól van, hát ebben meg is egyeznek. Először megették a legkisebb fiú elemózsiáját, aztán továbbmentek. De mikor a középső fiú tarisznájára került a sor, a legkisebb fiúnak, egy falás nem sok, annyit sem adtak. Hiszen ha csak nem adtak volna, de mit tettek! Mikor az öccsük kérte, hogy adjanak neki is valamit, mert az a becsület, kiszúrták a szemét, s otthagyták a szegény fiút.

Elindult a szegény vak fiú tapogatódzva, ment jobbra-balra, elé-felé, hátrafelé, nem tudta szegény: merrefelé, egyszerre csak beleesett egy kútba. No, áldott szerencséje volt, hogy beléesett. Nem volt ebben a kútban víz, színig sárral volt tele, mégpedig csudaerejű sárral. Ahogy beléesett ebbe a sárba, halljatok csudát, egyszeriben megjött a szeme világa. Megint látta a fényes napot, látta az egész világot. Hálát adott az Úristennek, aztán egy jó összetett marékkal felmarkolt a sárból, beletette a tarisznájába, s ment tovább.

Még egy jó hajításnyira sem ment, jő vele szembe egy kicsi egérke. Le volt törve a dereka, sántított a lábára. Megszólította a fiút:

- Ó, te fiú, segélj rajtam, ha tudsz, áldjon meg az Isten!

A legény kivett a tarisznájából egy kevés sárt, megkente vele az egérkének lábát, derekát, s hát abban a szempillantásban meggyógyult a sántasága, meggyógyult a dereka is, semmi baja sem volt.

- No, te fiú - mondotta az egér -, jótétel helyébe jót várj. Tudd meg, hogy én az egerek királya vagyok. Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg, a világon ahány egér, mind a segítségére lépzen.

Elveszi a fiú a sípot, a tarisznájába teszi, megy tovább, s még egy hajításnyira sem ment, megszólítja egy méhecske: annak is össze volt törve a teste.

- Segíts rajtam, te jó fiú, ha tudsz, bizony meghálálom!

Segített ezen is, s a méh is egy sípot adott neki. Azt mondta:

- Tudd meg, hogy én a méhek királya vagyok, s ha bajba kerülsz az életben, csak fuvintsd meg a sípot, a világon amennyi méh, mind a segítségére lépzen.

Továbbmegy a fiú, s hát az út szélén egy farkas fekszik. Össze volt verve-törve minden csontja-porcikája, nem tudott megmozdulni. Kérte ez is a fiút:

- Segíts rajtam, te jó fiú, bizony nem bánod meg!

A fiú nem akarta meggyógyítani, mert attól félt, hogy ha meggyógyítja, még összetépi őt a farkas. De addig könyörgött a farkas, hogy a fiú megkönyörült rajta. Ennek is bekente sárral a testét, s ím, abban a szempillantásban talpra szökött, nagy, erős állat lett belőle.

- No, te fiú - mondta a farkas -, jótétel helyébe jót várj! Nesze, adok neked egy sípot. Ha bajba kerülsz, csak fuvintsd meg, s amennyi farkas a világon, mind a segítségére lép.

Most már a fiúnak három sípja volt, s ment, amerre a szeme látott, hegyeken-völgyeken által. Addig ment, mendegélt, míg a király városába nem ért. Ott felment a királyhoz, s beszegődött hozzá inasnak.

No, itten jó helyre szegődött, ott voltak a bátyjai is szolgálatban. Bezzeg megijedtek, hogy kiderül a hitványságuk, s elkezdtek tanakodni, hogy s mint pusztíthatják el az öccsüket. Ők bizony felmentek a királyhoz, s mondták:

- Felséges királyunk, akit most fogadott fel, azt mondta nekünk, hogy ami gabona van az országban, egy éjjel mind a felséged padlására tudja hordani.

- No, ezt szeretném látni! - mondotta a király. - Küldjétek ide azt az inast mindjárt!

- Igaz, hogy ezt meg ezt mondtad? - kérdi a király.

- Nem mondtam én senkinek, felséges királyom.

- De így, de úgy, szél zúgatóan nem indul. Ha ma éjjel az ország gabonáját a padlásomra nem hordod, karóba kerül a fejed!

Kimegy a fiú nagy búsan, nem tudta, hogy mit csináljon: elszökjék-e, maradjon-e. Amint tűnődik, búcsálódik magában, eszébe jut, hogy az egerek királya mit mondott neki. Belefuvint a sípjába, abban a minutában ott volt előtte az egér, s kérdezte:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja a fiú, hogy mit kíván tőle a király.

- No, ha csak ennyit kíván, s nem többet - mondotta az egerek királya -, feküdj le s aludj!

Azzal elszaladt az egerek királya, egy óra sem telt belé, jöttek az egerek a világ minden részéből, s hordották a búzát, a rozst és mindenféle gabonát, egy szem nem sok, annyit sem hagytak, mind a király padlására vitték.

De bezzeg kellett támogatni a padlást vasrudakkal, gerendákkal, mert recsegett-ropogott a tenger gabona alatt.

Ámult-bámult a király, mert sok csudát látott, de még ilyet soha világon való életében. Hanem a legényeket majd megette a méreg. Megint összesúgtak-búgtak, felmentek a királyhoz, s jelentették:

- Felséges királyunk, azt mondta nekünk az a fiú, tud ám ő még többet is.

- Ugyan bizony, hogy tudhat még ennél többet? - kérdezte a király.

- Hiszen mi sem hisszük - mondták a legények -, de nekünk azt mondta, hogy a király palotájától a piacig egy viaszhidat épít az éjen.

- No, ezt igazán szeretném látni - mondja a király -, mindjárt ideküldjétek azt a fiút!

Jő a fiú, kérdi a király:

- Igaz-e hogy ezt meg ezt mondtad?

- Nem mondtam én semmit, felséges királyom.

- Csak ne tagadd, mert szél zúgatlan nem indul. Ha ma éjjel az én palotámtól a piacig viaszhidat nem építesz, bizony mondom, karóba kerül a fejed.

Kimegy a fiú nagy búsan, tűnődik, évelődik magában, már világgá is akar menni nagy bánatában. Hanem eszibe jut, hogy adott neki egy sípot a méhek királya is. Belefuvint a sípba, jön a méhek királya, s kérdi:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit parancsolt a király.

- Ó, te jó fiú - mondja a méhek királya -, csak nagyobb bánatod ne legyen! Eredj s aludj, a többi bíz rád!

Lefekszik a legény, s azzal a méhek királya összegyűjti, ami méh van a világon mind, s éjfélig felépítik a viaszhidat. Kinéz reggel a király az ablakon, látja a viaszhidat, s hanyatt esett nagy csudálkozásában.

Mérgelődtek a legények, nem tudták már, hogy mihez fogjanak. Harmadszor is felmentek a királyhoz, s azt mondták:

- Felséges királyom, ez az inas már megint jártatja valamin az eszit. Azt mondta nekünk, hogy reggelre elhozza a tizenkét legerősebb farkast.

Azt gondolták, hogy ezt már csakugyan nem tudja megtenni. Ha farkasokért megy, azok tépik össze, ha nem megy, akkor karóba kerül a feje.

- Küldjétek ide azt a fiút! - mondotta a király.

Fölmege a fiú a palotába, kérdi a király:

- Igaz-e, amit rólad beszélnek?

- Nem szóltam én senkinek egy szót sem - mondotta a fiú.

- De ilyen-olyan ördögös legénye, szél zúgatlan nem indul! Az ország gabonáját összehordottad, a palotámtól a piacig viaszhidat építettél, elhozod nekem reggelre a tizenkét farkast, mert különben halálnak halálával halsz meg.

De most búját sem mondotta a legény, gondolta magában: hozok én ide annyi farkast, amennyi katonája a királynak még nem volt. Belefuvint a sípjába, jön a farkas, kérdi:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja, hogy mit akar a király.

- Ne búsulj semmit - mondotta a farkas -, hozok én ide nem tizenkettőt, idehozom, amennyi farkas van a világon. Te csak vigyázz, amikor megérkezünk, ülj fel a hátamra, végy egy ostort a kezedbe, s hajts mindenkit, akit a szemed előtt látsz.

Hát, uramistenem, úgy éjfél tájban jönnek a farkasok rettentő ordítással, de annyian jöttek, hogy a városban nem fértek. Ellepték a város határát, még azon is túl. Akkor felült a fiú a farkaskirály hátára, be a király udvarába, neki a farkasok a királynak, az udvarbéli népeknek, ki elszaladt, kit széjjeltéptek, senkit sem kíméltek, csak a királykisasszonyt.

Ezt a fiú mindjárt feleségül vette, elfoglalta az egész országát, ő lett a király, s még ma is él, ha meg nem halt.

GYÖNGYVIRÁG PALKÓ

Ott sem volt, itt sem volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy király, s annak egy akkora fiacskája, mint egy ütés tapló: Palkó volt a neve.

Búsult a király éjjel-nappal, sóhajtozott: istenem, istenem, kire hagyjam az országomat. Elveszik ettől a szetemnyi gyermektől, bizonyosan el.

Búsult a királyné is, sírt éjjel-nappal, s egyszer csak olyan beteg lett a sok sírástól, hogy hívták a csudadoktorokat: egy sem tudta meggyógyítani. Mikor a halála órája közeledett, hívatja a királyné az urát, s mondja neki:

- Lelkem, uram, ha meghalok, temetess a kertbe, s a síromra ültess egy szál gyöngyvirágot. De őriztesd jól, nehogy ellopják, mert ha ellopják, még a sírban sem lesz nyugodalmam.

Azzal a királyné behunyta a szemét, s többé ki sem nyitotta. Sírt a király, nagy volt a szomorúsága, eltemettette a királynét nagy parádéval, s a temetés után kihirdette az egész országban, hogy akinek van gyöngyvirága, csak hozza el, s amelyik legszebb lesz, azt majd elültetik a királyné sírjára, s nem feledkezik meg arról, aki a legszebbet hozza.

Na hiszen, hoztak erre gyöngyvirágot az ország minden részéből, de mennyit! Szekérszámra hozták a legszebbjét, s a király udvarában mozogni sem lehetett a sok gyöngyvirágtól. De melyik a legszebb? Hét nap s hét éjjel folyton válogatta hetvenhét kertész, de nem tudtak megegyezni, mert mindegyik a maga választottját tartotta a legszebbnek. A hetvenhét kertész még hajba is kapott, s egymást vérbe köpülték.*

Hallja a király a nagy veszekedést, lármát, kiszalad a palotából, s kérdi: mi történt.

A hetvenhét kertész egyszerre válaszolt:

- Felséges királyom, nem akarják hinni, hogy az enyim a legszebb gyöngyvirág.

Gondolkozott a király: hogyan tegyen most igazságot. Egyszerre csak elészólítja Palkó fiát. Azt mondja neki:

- Jere, te babszem, hunyd be a szemedet, s válassz a hetvenhét gyöngyvirágból, hadd veszem legalább valami hasznodat.

Rosszulesett Palkónak, hogy az ő uraapja ily kevésre becsüli, de behunyta a szemét, s választott. Ahogy kiválasztott egyet, kérdi a király:

- Ki hozta ezt a gyöngyvirágot?

Nagy későn eléltipegett a tengernyi népből egy öreg anyóka, kinek az orra a térdét verte, s mondja:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, ezt a gyöngyvirágot én hoztam a Tündér Ilona kertjéből.

Nagyot nézett a király: higgyen-e, ne-e a vénasszony beszédjének, de amint kezében forgatta a gyöngyvirágot, egyszerre csillogó fehér gyémánttá változott minden gyöngye. Isten csudája, hogy meg nem vakult szertelen ragyogásától.

- Na - mondá a király -, elhiszem, hogy a Tündér Ilona kertjéből való, de most már itt maradsz a palotámban, te vénasszony, te ülteted el, te gondozd ezt a virágot, s hogyha elvész, fejedet vétetem.

- Jól van, felséges királyom - szólt a vénasszony -, én elültetem, meg is őrzöm, csak azt az egyet kérem, hogy Palkó királyúrfi mellett legyen minden éjjel.

- Bánom is én - mondá a király -, úgysem veszem semmi hasznát ennek a babszemnek. De hallod-e, te babszem, neked is fejedet vétetem, ha csak egy gyöngyszem is elvész a virágról.

Azzal a vénasszony elültette a virágot, s többet el sem mozdult mellőle. Palkó pedig, mikor estére kelt az idő, nyakába akasztotta kis tarisznycsákáját, egy cipócskát tett belé, s lement a kertbe. A vénasszony már ott ült a gyöngyvirág mellett, s fonogatott.

- Jó, hogy jössz - mondá Palkónak -, mert már elálmosodtam. Én most lefekszem, s ha tizenkettőt kondít az óra, kelts föl, mert akkor eljő Tündér Ilona, s ha nem leszünk ébren, visszaviszi a gyöngyvirágot.

Jól van, a vénasszony lefeküdt, s aludt, mint a bunda. De nem aludt Palkó. Elévette tarisznycsákájából a cipócskát, levágott belőle egy karéjt, s eddegélt, hogy ezzel is múljék az idő. Amint eddegélne, csak elébe áll egy kis törpeemberke. Még kisebb volt Palkónál is, de akkora szakálla volt, hogy hétrőfnyire* húzódott utána.

- Jó estét, Gyöngyvirág Palkó! - köszönt a törpe.

- Adjon isten! - fogadta Palkó. - Hát te mi jóban jársz, te törpeember?

- Azt mindjárt megmondom. Tudod-e, hogy ki az, akit te őrszesz? Ez a Törpeország királyának a leánya, gyöngyvirág képében. Tündér Ilona a törpék országában járt egyszer, s mikor meglátta a törpe-királykisasszonyt, aki olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem, addig könyörgött Törpeország királyának, hogy csak egy hétre, kettőre adja a leányát az ő udvarába, mert nála még ezerszerte szebbé válik, hogy így s hogy úgy, mígnem a király csakugyan odaadta leányát Tündér Ilonának. Na, hiszen azóta sem látta. Tündér Ilona irigykedett a törpe-királykisasszony szépségére, s oly gonoszul bánt vele, hogy a sok sírásban, évelődésben meghalt szegény. Az öreg dajkája, aki vele volt, mindig ott sírt, ott üldögélt a sírja mellett. Hát egyszer csak a sírből egy gyémánt gyöngyvirág nőtt ki. S az a gyöngyvirág meg is szólalt egyszer, amint a vénasszony sírdogált:

- Ne sírj, öreg dajkám, hanem húzz ki innen tövestül, mert én vagyok az eltemetett királykisasszony. Az éjjel azt láttam álmomban, hogy meghalt Fehérország királynéja, s gyöngyvirágot kíván a sírjára. Vigy oda, mert azt is láttam álmomban, hogy addig nem lesz belőlem élő lélek, míg olyan anyának a sírjára nem ültetnek, aki sokat búslakodott a törpe fia miatt.

- Na, megörült a vénasszony - mondta a törpe -, mindjárt kihúzta a gyöngyvirágot, s ment vele, ahogy csak győzték a vén lábai. De van a Tündér Ilona palotájában egy vén boszorkány, ez kihallgatta a vénasszony meg a gyöngyvirág beszélgetését, s elmondta Tündér Ilonának. Hát tudd meg, hogy Tündér Ilona addig meg nem nyugszik, míg ezt a virágot innét el nem lopatja. Vigyázz, Palkó, s bizony nem bánod meg!

Ezzel a törpeember lába közé kapta a hétrőfös szakállát, s úgy ellovagolt azon, hogy egy szempillantás alatt híre-pora sem volt.

„Hm - gondoló Palkó -, furcsa beszéd vala, mit ettől a törpe-atyámfiától hallék. De mármost csakugyan el nem alszom, ha addig élek is. Egy életem, egy halálom, csak azért is megmutatom az édesapámnak, hogy nem vagyok én olyan mihaszna babszem.”

Amint ott üldögélne, gondolkoznék magában, egyszerre csak nagy erős surrogás-burrogás kerekedett a feje fölött, mintha csak ezer meg ezer madár repkedett volna a levegőben. Még föl sem nézhetett, csak elébe toppant tizenkét tündérkisasszony, valamennyi ragyogó aranyruhában, aztán közrefogták, s úgy táncoltak körülötte. Közbe-közbe még énekeltek is, de

olyan szépen, mintha angyalok szállottak volna le a földre. Aztán hívták, csalogatták Palkót, hogy menjen velük. Azt mondták: jobb ha megy, mert ha nem, úgylis elviszik.

- Na bezzeg! Majd veletek megyek - rikkantott Palkó -, eltakarodjatok innét, mert mindjárt csúfot láttok!

Azzal oldalba lökte a vénasszonyt.

- Keljen fel, öreganyám, eljöttek a gyöngyvirágért!

A vénasszony egyszeriben talpra állott, csípőre tette a kezét.

- Hát itt sem hagytok békét ennek az ártatlan léleknek, gonosz tündérek?! Mi?! Na, megálljatok!

Fölkapta a guzsalyát,* s azzal supp! supp! ne, neked is! ne, neked is! Úgy eldöngette a gonosz tündérek, hogy azok mind keserves jajgatással repültek vissza Tündér Ilona országába.

Na hiszen, kaptak aztán otthon Tündér Ilonától! Hogy még egy vénasszonnyal meg egy babszem gyerekekkel sem tudtak elbánni. Táncoltak, énekeltek, ahelyett hogy kihúzták volna azt a gyöngyvirágot, s vitték volna szó nélkül!

Következő éjjel más tizenkét tündért küldött el Tündér Ilona, de ezek éppen úgy jártak, mint az előbbie. Azt gondolták: már mért ne táncolnánk, énekelnénk, azért csak elbírunk egy vénasszonnyal meg egy babszem gyermekkel. De Palkó második éjjelre magával vitte a kis kardját is, s ugyancsak megtáncoltatta azt a tündérek hátán. Ha a tündérek meg akarták fogni, meghúzódott egy-egy virág levele mögött, s nem találták meg.

- Na - mondá Tündér Ilona -, most magam megyek el, egyedül, majd meglátjátok, hogy elhozom én a gyöngyvirágot!

Következő éjjel a vénasszony ismét lefeküdt, Palkó pedig ébren maradt. Egyszerre csak hallja, hogy valaki megszólítja. Néz mindenfelé, de nem lát semmiféle élő lelket.

- Hát nézz csak erre - mondá a hang -, én beszélek, a gyöngyvirág, a törpekirály kisleánya.

S ahogy ezt a szót kimondta: a gyöngyvirág visszaváltozott törpekirálykisasszonnyá.

Haj! megörült Palkó, csakhogy táncra nem kerekedett nagy örömeiben. Most már jöhet Tündér Ilona, nem talál gyöngyvirágot, s mehet vissza nagy bosszúsan.

De a törpe-királykisasszony tudta, hol jár a Palkó esze, s azt mondta:

- Ne hidd, Palkó, hogy Tündér Ilona visszamegy nálam nélkül, ha itt talál éjfélkor. Hiába változtam vissza azzá, ami voltam, akkor még inkább elvisz magával. Hej, csak volna itt az én pillangós hintóm, búmat sem mondanám, egy szempillantásra otthon lennék az én apám országában.

Ahogy elsóhajtá magát a törpe-királykisasszony, egyszerre megvilágosodék a sötét éjszaka, s hát - lássatok csudát! - aranyos hintó szállt alá a magasságból, elébe volt fogva két tarkabarka pillangó. A hintó körül egy sereg törpe, ki szárnyán, ki pillangón röpkedett, bukfencezett, szinte kibújtak a bőrükből nagy örömeikben, hogy újra feltalálták a kisasszonyukat.

- Na, Palkó - mondá a törpe-királykisasszony -, jössz-e velem?

- De bizony megyek - felelte Palkó.

Azzal a hintóba kerekedtek, s repültek a pillangók, mint a sebes szélvész. Mikor aztán fel-szállottak jó magasra, hogy még a legmagasabb fa is alattuk volt, azt mondja a törpe-királykisasszony Palkónak:

- Nézz le, Palkó, mit látsz?

Felelte Palkó:

- Látom, hogy valami szörnyeteg okádja fölfelé a lángot.

- Ez a Tündér Ilona hétlábú lova - mondá a törpe-királykisasszony. - Csak a hold meg a nap közé érjünk, odáig már nem tud felrepülni a hétlábú ló.

S repültek a pillangók, s utánok a hétlábú ló.

- Nézz vissza, mit látsz? - szólt a törpe-királykisasszony.

- Azt, hogy mindjárt utolér Tündér Ilona.

S ahogy ezt kimondta, megcsapta hátba a láng, mely a hétlábú ló szájából hetven mérföldre előre csapott ki.

- No, még egyet iramodjatok, pillangóim! - biztatta a törpe-királykisasszony a pillangókat.

Hipp-hopp! Repültek a pillangók, s mikor éppen a hintó utolsó kerekét csapta meg a láng, a hold fölé repültek. Tündér Ilona nagy mérgesen visszafordult, Palkóék pedig repültek tovább, a hold s a nap között. Egyszerre csak megszólal Palkó:

- Jaj, istenem, odalenn feledtük a vénasszonyt!

- Jaj, édes Jézusom - csapta össze a kezét a törpe-királykisasszony -, bizony ott feledtük, s most majd Tündér Ilona elviszi az országába, s meghalattja szörnyű halállal!

Sírt a törpe-királykisasszony, hogy az ő dajkáját most már soha többé nem látja. De Palkó megvigasztalta:

- Ne félj, majd elhozom én, ha addig élek is, csak hazaérjünk a te apádhoz.

Haza is érték szerencsésen. No de volt is öröm a törpekirály udvarában. Örült a vén törpekirály a leányának, de még Palkónak is. Azt mondta, hogy keresve sem találhatott volna alkalmasabb királyt Palkónál! Mindjárt neki adta fele királyságát s a leányát. De a törpe-királykisasszony azt mondta, hogy ő addig el nem járja a menyasszonytáncot, míg a dajkája haza nem kerül.

Búsult Palkó, mert sajnálta a vénasszonyt, de mégis gondolta, nem lesz olyan könnyű elhozni a Tündér Ilona országából. Azok a tündérek úgyis fenik rá a fogukat, s ha valahogy észreveszik, kitekerik a nyakát.

Amint így tűnődne magában, beállít hozzá a törpeember, kinek a szakálla hétrőfnyire húzódott a földön. Megkérdezi, hogy mi nagy bújája lehet, mikor olyan nagy lehetne az öröme. Mondja Palkó, hogy mi bújája-baja vagyon.

- Hiszen azért egyet se búsulj! - mondta a törpeember. - Felülök a szakállamra, elrepülök Tündér Ilona udvarába, ott felkapom a vén dajkát, s vele hazarepülök.

Alighogy ezt mondta, már lába közé kapta a szakállát, s úgy eltűnt, mintha föld nyelte volna el. Na, éppen jókor érkezett a Tündér Ilona udvarába, mert annak a kellős közepén egy magas fakazal volt rakva, s arra volt kikötve a vénasszony, hogy megégessék. Éppen akkor érkezett meg Plutó is az alvilágból, hogy alágyújtson a kazalnak. Már ki is vette a zsebéből a gyújtót, el is húzta a térdén, a gyújtó meg is villant, a fa is tüzet fogott, de abban a minutában a törpeember letoppant a kazal tetejére, feloldotta a vénasszonyt, felkapta, a szakállára ültette, s úgy elnyargalt vele, hogy a tündérekisasszonyok majd megpukkadtak mérgükben, mikor ezt látták. Hát még Tündér Ilona! Fel akart ülni a hétlábú lovára, hogy elfogja őket, de a hétlábú

ló éppen akkor törte ki a hetedik lábát, s úgy feküdt a jászla előtt, mint egy dög: meg sem tudott mozdulni. Így aztán a törpe szépen hazaérkezett a vénasszonnyal.

Most már csakugyan volt nagy öröm, de mekkora! Csaptak olyan lakodalmat, hogy hetedhét országon túl is híre ment. Palkó a törpeembert megtette udvarmesterének, akinek a nagy örömtől még hét rőfre nőtt a szakálla.

Így volt, vége volt, igaz volt. Aki nem hiszi, járjon utána.

A BÁRÁNY MÁJA

Krisztus urunk a Földön jártában-keltében egyszer nagy pusztaságon utazott keresztül, gyalogszerrel. Amint ment, mendegélt, látja, hogy az út szélén egy nagy kamasz legény heverész. Kérdi Krisztus:

- Hát te mit csinálsz, fiam?

Felelte a legény:

- Süttetem a hasamat a nappal.

- Hát nem jobb volna, ha valahová beszegődnél szolgának? - kérdezte Krisztus.

- Hisz én beszegődnék - mondotta a legény -, de senki sem fogad fel.

- No - mondotta Krisztus -, én felfogadlak, s ha becsületesen szolgálsz, jó bért fizetek.

A legény nagy nyújtózkodva fölkel a földről, s cammogott Krisztus urunk után. Útközben Krisztus urunk megéhezett, betért egy juhásztanyára, ott három ezüstpénzen egy bárányt vett, azzal továbbmentek, s egy fának az árnyékában letelepedtek.

Mondja Krisztus:

- No, fiam, eredj be a faluba, s kérj valamelyik háznál egy kicsi sót s paprikát, addig én elkészítem a bárányhúst.

- Nem megyek én - mondotta a legény -, nem vagyok én kéregető koldus.

- Hát jól van - mondotta Jézus -, én bemegyek a faluba, te addig nyúzd meg a bárányt, s csinálj jó tüzet.

Bement Krisztus a faluba, s azalatt a legény megnyúzta a bárányt, nagy tüzet rakott, a húst megsütötte, s mire Krisztus visszatért, a bárány máját megette.

- Hát a mája hol van? - kérdezte Krisztus, amint a bárányhúsra tekintett.

- Miféle mája? - kérdezte a legény csodálkozva. - Nincs a báránynak mája!

- Már hogyan volna - mondotta Jézus. - Minden állatnak van mája, éppen, mint az embernek.

- Már én csak jobban tudom! - erősködött a legény. - Apám, nagyapám s minden nemzetségem juhász volt, én is az voltam, míg a gazdám el nem kergetett, hát csak tudom, hogy a báránynak nincs mája.

Amíg így vikotálódtak,* odajött két ember, akik a gúnyájukról mészárosoknak látszottak. Megszólítja Krisztus:

- Atyafiak, kendtek, úgy látszik, mészárosok, tegyenek igazságot köztünk. Van-e a báránynak mája?

- Hát hogyan volna - mondták a mészárosok -, van bizony, mint minden teremtetett állatnak a világon.

De hiába erősítették a mészárosok, a legény váltig kitartott amellett, hogy lehet mindenféle állatnak mája, de a báránynak nincs.

Hát jól van, látta Krisztus urunk, hogy hiába beszél ennek a legénynek, akár csak a földnek beszéljen, megették a bárány húsát, s azzal továbbmentek. Mennek, mendegélnek, s egyszer beérnek egy faluba. Hallják, hogy a földesúrnak egyetlenegy leánya halálán van, híttak

mindenfelől csudadoktorokat, de egy sem tudta meggyógyítani. Krisztus urunk egyszeriben ment a földesúrhoz, s ajánlotta magát, hogy ő meggyógyítja a leányt. Azt mondta, hogy hirtelenében építsenek egy kis házat téglából, abba a házba egy kemencét, de ne legyen a házon se ablak, se ajtó. Fűtsenek be a kemencébe jól.

Fölépítik a házacsát nagy hirtelenséggel. Krisztus a beteg leányt fölveszi az ágyból, viszi a házacskába, s isten csudája, se ajtó, se ablak nem volt a házacskán, őelőtte megnyílt, bement, s utána a legény is. Akkor egy kardot adott a legény kezébe, s mondta neki:

- Vágd le ennek a leánynak a nyakát!

- Én-e? - mondotta a legény. - Semmiféle nemzetségem nem volt gyilkos, én sem leszek az.

- Hát jól van, levágom én - mondotta Jézus Krisztus.

Levágta a leány nyakát, a testét bedobta a tüzes kemencébe, s hamuvá égette. Akkor a leánynak a szíve tájékaról elvett egy marék hamut, s mondá:

- Kelj fel és járj!

És ím, abban a pillanatban a hamu megelevenedett, a beteg leány fölkel és járt, s hétszerte szebb volt, mint annak előtte.

A földesúr nagy örömeben temérdek aranyat s ezüstöt adott Jézus Krisztusnak, s mikor a legény ezt látta, azt mondta:

- No, uram, én többet nem szolgálak, add ki a béretem.

Gondolta magában, most már ő is tudja ezt a mesterséget, majd sok pénzt szerez azzal.

- Jól van - mondta Krisztus urunk -, kiadom a béreidet, mehatsz isten hírével, hanem elébb mondd meg nekem, hogy hová lett a bárány mája!

- Én nem tudom, én nem láttam - erősítette a legény -, s most is csak azt mondom, hogy a báránynak nincs mája.

Krisztus urunk azért mégis kifizette a legénynek a bérét. Elváltak egymástól, az egyik ment keletnek, a másik nyugatnak.

Ment a legény hetedhét ország ellen, s hát amint egy faluba ér, hallja, hogy egy nagy úrnak a leánya halálos beteg.

„No, ez jó” - gondolta magában a legény, ő már tudja, hogyan kell meggyógyítani a halálos betegeket. Ment tüstént ahhoz a nagy úrhoz, s jelentette, hogy csudadoktor, s jó pénzért meggyógyítja a leányt. Megegyeznek mindjárt háromszáz aranyforintban. Építtetett ő is egy kis házacsát, a házacskába kemencét, a házon nem volt sem ajtó, sem ablak, de bezzeg ő előre bement a leánnyal, mert félt, hogy előtte nem nyílik meg, mint Jézus Krisztus előtt. Amint a házacska felépült, s ketten maradtak, a legény levágta a leánynak a nyakát, bedobta a tüzes kemencébe, mikor aztán porrá s hamuvá égett, találomra kimarkolt a hamuból, s mondta:

- Kelj fel és járj!

De bizony annak mondhatta, nem kelt fel. Kimarkolt még egy marékka, mondta annak is:

- Kelj fel és járj!

Mondhatta bizony, nem kelt fel. Próbálta tízszer, hússzor, százszor is, mindhiába. Azalatt telt az idő, elmúlt egy óra, el kettő, három, nyugtalankodni kezdett a leány apja, anyja, az atyafiság, betörik a házacskának az oldalát, s hát hült helye a leálynak. Nosza, fogták a legényt, vitték törvény elé, s ott mindjárt akasztófára ítélték.

Még az éjjel felállítják az akasztófát, korán reggel viszik a legényt, akasztófa alá állítják, tenger nép csődült össze, lesték, várták, hogy mi lesz. Amikor éppen a hurkot a nyakába akarnák vetni, meglátja a legény a tenger nép között Jézus Krisztust. Nagyot kiált:

- Gyere, uram, gyere, segíts, mert különben felakasztanak!

Odamegy Jézus Krisztus, elmondják neki, hogy mi történt, miért akarják felakasztani azt a legényt.

- Hagyjátok - mondotta Jézus -, ne akasszátok fel, majd én azt a leányt feltámasztom.

Hát csakugyan a legényt nem is bántják, csődült a nép Jézus Krisztus után, ment vele a legény is, de Jézus Krisztus útközben is kérdezte a legénytől:

- Te legény, megszabadítottalak a haláltól, most már csakugyan mondd meg, hová lett a bárány mája!

- Isten, Jézus Krisztus úgy segéljen, nincs a báránynak mája.

Hát jól van, Krisztus tovább nem faggatta, mentek a kemencéhez, ott a leány szíve tájékaról fölmerített egy marék hamut, s mondta:

- Kelj fel és járj!

A hamu abban a pillanatban megelevenedett, fölkel a leány, járt, és hétszerte szebb volt, mint annak előtte.

Bezzeg a leány apja lefizette mindjárt a háromszáz aranyforintot Jézus Krisztusnak. Elveszi a pénzt Krisztus urunk, leönti az asztalra, elkezd számlálni, s három részre osztja a háromszáz forintot.

Kérdi a legény:

- Mit csinálsz, uram, minek számolod a pénzt háromfelé, hiszen ketten vagyunk.

Mondá Jézus:

- Az első csomó az enyém, mert én gyógyítottam meg a leányt. A második a tiéd, mert te vállaltad fel a gyógyítást.

- Hát a harmadik?

- A harmadik azé lesz, aki a bárány máját megette.

- De bizony, Isten, Jézus úgy segéljen, én ettem meg a bárány máját!

- No bizony, ha te etted meg, el is visznek az ördögök - mondá Jézus, s abban a pillanatban, ahogy ezt Jézus mondotta, honnét, honnét nem, ott termett egy csomó ördög, nyakon csípték a legényt, s úgy elnyargaltak vele a pokolba, hogy többet emberi szem nem látta.

A SZEGÉNY EMBER SZŐLŐJE

Volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia.

Ennek a szegény embernek egy darab szőlője volt, egyebe semmi, sem égen, sem földön. No, hanem őriztette a szőlőjét, akárcsak a szeme fényét. Sorba jártak ki a fiai a szőlőbe, s istrázsálták éjjel-nappal.

Egy reggel a legidősebb fiú ment ki a szőlőbe, ott leült, s elkezdett falatozni.

Amint ott falatoznék, elejébe ugrik egy béka, s kéri a legényt:

- Adj egy falás kenyeret, te legény, már két hete, hogy egy falatot sem ettem!

- Majd holnapután, vaskedden - mondotta a legény, s elkergette a békát.

A béka elment szó nélkül, de a legény csakhamar elaludott, s mikor felébredett, a szőlő úgy meg volt dézsmálva, hogy a legényt a hideg is kirázta nagy félelmében.

Másnap a középső fiú ment a szőlőbe, de az éppen úgy járt, mint a legidősebb. Attól is kért a béka kenyeret, de a békát ez a legény is elkergette, még jól meg is dobta egy kővel. Azután lefeküdt, elaludott, s mire felkelt, fele sem volt meg a szőlőnek.

Hej, zsémbelt a szegény ember, nem volt otthon maradása a két idősebb legénynek, elkergette az apjuk. Egyebük sincs annál a kicsi szőlőnél, s arra sem tudtak vigyázni!

Mondotta a legkisebb legény:

- Ne búsuljon, édesapám! Ami maradt, az meg is marad, azt én megőrzöm.

Kimegy a legény a szőlőbe, leül ő is falatozni, s hát jó a béka, kenyeret kér tőle is.

- Adok én jó szívvel, hogyne adnék.

Letört egy jó darabot a kenyérből, s szépen a béka elé tette.

- Egyél, szegény béka, te is Isten teremtese vagy.

- No, te fiú - mondotta a béka -, jótétel helyébe jót várj. Nesze, adok neked egy rézvesszőt, egy ezüstvesszőt meg egy aranyvesszőt. Majd az éjen eljön három paripa, egy rézszőrű, egy ezüstszőrű meg egy aranyszőrű, hogy összerugdossák a szőlődet, de te csak suhints rájuk külön-külön ezekkel a vesszőkkel, s egyszeriben megszelídülnek. Aztán meglátod, hogy sok hasznukat veszed az életben.

Úgy tett, ahogy a béka mondotta. Eljött éjjel a három paripa, berontottak a szőlőbe, nyerítettek, rúgtak-kapáltak, hányták fel a földet a csillagos egekbe. De a legény sem nézte összedugott kézzel, rájuk suhintott magyarosan, s hát abban a pillanatban úgy megszelídültek, úgy állottak előtte, mint három bárány.

- Ne bánts minket! - mondták a paripák. - Ha valamire szükséged lesz, csak suhints a vesszőkkel, s nálad leszünk.

Azzal a paripák elnyargaltak, a fiú pedig hazament. De semmit sem szólt sem az apjának, sem a testvéreinek arról, hogy mi történt. Azok csak csudálkoztak, hogy mi tenger szőlő lett, hogy az egész falunak nem lett annyi bora, mint nekik. Alig tudták leszüretelni.

Na, telt-múlt az idő, egyszer a király, mit gondolt, mit nem, egy magas fenyőszálat állíttatott a templom elé, a fenyőszál tetejére tétetett egy aranyrozsmaringot, s kihirdette az egész országban, hogy annak adja a leányát, aki a lovával olyan magasra ugrat, hogy a fenyőszál tetejéről lekapja az arany rozsmaringot. Próbálkozott mindenféle királyfi, herceg, de hiába próbálták, még félig sem tudtak felugratni.

Mikor mind nagy szégyenkezve elkullogtak, jött egy legény rézszőrű paripán. Fején volt rézsisak, hogy ne lássa senki, aztán sarkantyúba kapta a lovát, egy ugrással lekapta a rozsmaringot, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Hát bezzeg hogy a szegény ember legkisebb fia volt ez a vitéz. De otthon nem tudtak erről semmit. A rongyos ruhájában ment haza, s mikor az apja meg a testvére hazakerült - mert azok is oda voltak csudalátni -, ott heverészett a kuckóban. Mondják a bátyjai, hogy ők mi mindent láttak, s mikor mindent elbeszéltek, azt mondja a legény:

- Jobban láttam én azt, mint ti.

- Ugyan honnét láttad volna jobban? - kérdezték a bátyjai.

- Hát fölállottam a kerítésre, s onnét.

A legények még ezért is irigykedtek az öccsükre, s hogy többet ilyesmit ne lásson, a kerítést elbontották.

Következő vasárnap még magasabb fenyőszálra egy aranyalmát tétetett a király. Most is próbáltak szerencsét sokan, de hiába. Hanem, mikor nagy szégyenkezve mind elkullogtak, jött ezüstszőrű paripán egy vitéz, akinek ezüstsisak volt az arcán. Ez egy ugrással lekapta az aranyalmát, s úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Mire a szegény ember s a két idősebb fia hazakerült, a legkisebb fiú már ott hevert a kuckóban. Mondják neki nagy áradozva, hogy mit láttak. Bezzeg olyat a kuckóból nem lehet látni!

- Ó, én jobban láttam, mint ti - mondotta a legény.

- Ugyan honnét láttad?

- Felmásztam az ól tetejére, s onnét láttam.

A legények nagy mérgükben szétszedték az ól tetejét is, hogy az öccsük többet ne lásson onnét.

Harmadik vasárnap még magasabb fenyőszálra arany selyemkendőt tűzetett fel a király. Bezzeg hogy ezt is a szegény legény kapta le. De most sem ismerte meg senki, mert aranyszőrű paripán volt, s aranysisak fedte az arcát.

Beszélik otthon a legények nagy dicsekedve, hogy mi csudát láttak.

- Jobban láttam azt én - mondotta a legény.

- Ugyan honnét láttad?

- Honnét? A ház tetejéről.

Mérgelődtek szörnyen a legények, s nagy mérgükben széthányták a ház fedelét is.

Aközben a király kihirdette országszerte, hogy jelentse magát az a vitéz, aki elvitte az aranyrozsmaringot, az aranyalmát s arany selyemkendőt. Eltelt egy hét, eltelt két hét, nem jött senki. Akkor a király odahívatta az udvarába, ami valamirevaló legény csak van az országában. Azok közt sem volt az a híres vitéz. Mikor aztán mind eltakarodtak, jött aranyszőrű paripán a

legény, aranyos ruhában. Kalapjába volt tűzve az aranyrozmaring, a lova kantárjába az arany selyemkendő, s egyik kezében tartotta az aranyalmát.

Na, csakhogyl eljött. Örült a király, de még jobban a királykisasszony. Mindjárt megtartották a lakodalmat, s a király a legénynek adta egész országát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

FADÖNTŐ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy gazdag juhász, akinek annyi juha volt, mint égen a csillag. A között a rengeteg sok juh között volt egy, amelyiknek kék volt a gyapja.

Amint egyszer a juhász teregette hazafelé a nyáját, mit gondolt, mit nem ez a kék juh, keresztülugrott egy magas kőfalon, s többet soha meg nem találták.

Szaladt a juh, mintha a szemét vették volna, s addig meg sem állott, míg egy rengeteg erdőbe nem ért. Rengeteg erdőben lefeküdt egy bokor alá, s hát uramteremtőm, mit talált ott? Ott volt egy kicsi szopós gyermek, s keservesen sírt. Megsajnálta a juh a gyereket, s megszoptatta. Aztán többet el sem hagyta.

Mikor hét esztendeig szoptatta a gyermeket, olyan nagy, erős legény lett belőle, mint egy óriás.

Azt mondja a juh:

- No, fiam, most már elmehetsz szerencsét próbálni.

Elindul a legény, megy az erdőn keresztül, s ahogy ment, mendegélt, megfogta a legmagasabb s legvastagabb fákat, s csak úgy döntögette ki egymás után, mintha valami vékony karók lettek volna. Gondolja magában a legény: „Hiszen érzem, hogy erős vagyok, de még másként is megpróbálom az erőmet.”

Volt nála egy fejsze, s azt úgy fellódította a magas levegőégbe, hogy elveszett a szeme elől. De egy jó öreg óra múlva a fejsze mégiscsak visszaesett a földre. Mondja magában Fadöntő (mert ez volt a neve a legénynek): „Ez még nem elég. Csak akkor leszek igazi erős, ha úgy fel tudom hajítani a fejszét, hogy többet vissza sem esik a földre.”

Visszamegy a juhhoz, s mondja:

- Édesanyám, még nem vagyok elég erős, szoptasson még hét esztendeig.

Hát jól van, a juh szoptatta még hét esztendeig Fadöntőt. Mikor a hét esztendő kitelt, felkapta a fejszét, s úgy fellódította, hogy azt többet emberi szem nem látta. Akkor aztán elbúcsúzott a juhtól:

- Isten áldja meg, édesanyám, köszönöm, hogy dajkált!

S elindult világgá.

Megy, mendegél erdőkön-mezőkön, hegyeken-völgyeken által, egyszer csak látja, hogy egy nagy, óriás ember a legmagasabb hegyeket s a nagy darab szántóföldeket felforgatja. Csak alája tette a kezét, s egyik oldaláról a másik felére fordította. Odamegy Fadöntő, s mondja neki:

- Hej, atyafi, ne bánts a szegény emberek földjét!

- Ejnye, ilyen-olyan adta - förmed rá Hegyforgató -, eltakarodj innét, mert rútul jársz!

- Hiszen majd megvállik, hogy melyikünk erősebb - mondja Fadöntő. S egyszeriben birokra mennek. Derékon kapja Hegyforgató Fadöntőt, s első fogásra jól a földhöz vágja. Uccu, felugrik a földről Fadöntő, megragadja Hegyforgatót, s úgy vágja a földbe, hogy csak a feje látszott ki. De bezzeg elkezdett rimánkodni Hegyforgató:

- Hagyd meg az életemet, Fadöntő, hűséges társad leszek, ameddig élek!

Jól van, Fadöntő megkegyelmezett Hegyforgató életének, kihúzta a földből, erős barátságot fogadtak, s azzal együtt továbbmentek. Mennek, mendegélnek, s egyszer csak látják, hogy egy ember úgy gyúrja a vasat, akárcsak az asszonyok a tésztát. Köszönti Fadöntő illendőképpen, s kérdi:

- Hát kend mit csinál, atyafi?

- Vasat gyúrok, nem látod-e, majd mindjárt meggyúrlak téged is.

- Engem-e? Abból nem eszel!

Ott mindjárt összekapnak, birokra kelnek, s Fadöntő úgy belevágja a földbe Vasgyúrót, hogy éppen a derekáig süppedett.

- Látom - mondja Vasgyúró -, hogy erősebb vagy, mint én, de hagyd meg az életemet, mert amíg élek, hűséges társad leszek.

Jól van, Fadöntő meghagyja a Vasgyúró életét is, s mentek tovább hárman. Még a föld is rengett, amerre ez a három óriás ember elhaladt.

Mennek, mendegélnek, s egyszer csak egy nagy, süppedékes helyhez érnek. Hát, uramteremtőm, azon a süppedékes helyen elakadt vagy húsz szekér, mind a húsz szekér elé négynégy ló volt fogva, s mind a húsz szekér színig meg volt rakva vassal. Könyörögnek a fuvarosemberek:

- Az isten áldja meg kigyelmeteket, segéljenek, húzzuk ki ezeket a szekereket valahogy!

Mondja Fadöntő:

- Mi jó szívvel, ha aztán annyi vasat adtok nekünk, amennyit elbírunk.

Hogyne ígérték volna meg a fuvarosok, megígérték jó szívvel. Beleáll a három ember a süppedékbe, s mintha csak olyan játékszekerek meg játék lovak lettek volna, magukra szedték mind, amennyi volt, s vitték a szekereket lovastul, vasastul, mindenestül. Hej, megijedtek a szegény fuvarosok, elkezdettek könyörögni, hogy legalább a szekereket s a lovakat adják vissza, nem bánják, a vasat vigyék isten hírével.

Megsajnálta Fadöntő az embereket, visszaadta szekerüket, lovukat, csak éppen három szekér vasat vittek el, mert hát arra még szükségük lehet. Amint továbbhaladtak, mondja Fadöntő Vasgyúrónak:

- No, Vasgyúró, csinálj két csépet* s egy fejszét, mert erre még szükségünk lehet.

Egy szempillantás nem telt belé, ami vas volt, összegyúrta Vasgyúró, s megvolt a két csép meg a fejsze. Bemennek egy faluba, s hát ott egy földesúrnak annyi búzája van, hogy ezer cséplő izzadhatott volna egy esztendeig, s mégsem tudta volna kicsépelni. Bemegy Fadöntő a társaival a földesúrhoz, s mondja, hogy ők hárman azt a rengeteg sok búzát reggelig mind kicsépelik, ha jól megfizeti. Nagyot kacag a földesúr, s mondja:

- No, hát csak eredjetek, csépeljétek ki, s ha reggelig, ami búzám van, mind kicsépelitek, elvihetitek mind egy szemig. Még a csűröket is nektek adom, azt is elvihetitek.

Kimennek a csűröskertbe, egy szempillantásra szertehányják az asztagokat, neki a vascsépekkel, s még nem is pitymallott, ami búza volt, mind egy szemig kicsépeltek. Azzal fölmérték a búzát, s mikor a földesúr fölkelt, nem volt sem csűr, sem búza, elvittek mindent.

Szörnyű haragra lobbant a földesúr, utánuk eresztette a legvadabb bikáit, de mikor a bikák utolérték, megfordult Fadöntő, s a fejszéjével mind egy szálig agyonverte. Továbbmentek szép csöndesen, s addig mentek, mendégéltek, míg egyszer a király városába értek. Hát ez a város gyászfeketébe volt borítva, gyászfekete posztó volt húzva még az utcákra is, a kerítésekre is. Kérdi Fadöntő egy embertől:

- Mért gyászol ez a város, atyafi?

Mondja az ember:

- Azért gyászol, mert a királynak három gyönyörűséges szép leányát elrabolták, s senki lélek nem tudja, hogy hová, merre vitték.

Gondolja magában Fadöntő: hiszen majd visszahozom én azokat a lányokat, ha a föld alá vitték is. Ment egyenesen a királyhoz, mentek oda a társai is. Ott elémondja Fadöntő, hogy ő visszahozza a három királykisasszonyt, s nem is kíván azért semmi jutalmat, csak adjon neki a király ötven ökröt, ötven kocsi kenderet, s ötven kocsi kását. Hiszen adott a király jó szívvel mindent, odaadta volna minden kincsét, csak a leányait visszahozzák. Kiválogatták a legszebb ötven ökröt, megraktak ötven szekeret kenderrel, ötvenet kásával, s azzal kimentek az erdőbe, s ott egy tisztáson letelepedtek. Az első nap Fadöntő s Hegyforgató elment be az erdőbe, hogy egy kicsit széjjelnézzenek, s otthagyták Vasgyúrót, hogy őrizze a szállásukat, s főzzön, mire visszakerülnek, jó vacsorát. Nagy tüzet rak Vasgyúró, a tűz fölé egy rengeteg nagy kandért, a kandérba egy szekér kását, a kása közé egy ökörnek a húsát s minden csontját-bontját. Főzi, kavargatja, s mikor éppen leveszi a tűzről a kandért, odajön egy szetemnyi kis emberke, de olyan kicsi, hogy a szakállától nem látszott, bele volt abba csongolyodva,* s mondja Vasgyúrónak:

- Hé, bátya, adjon nekem abból a kásából!

Mondja Vasgyúró:

- Ebből nem eszel, öcsém.

- Nem-e? Eszem én mindjárt, mégpedig a hátadról.

Azzal a kicsi emberke megragadta Vasgyúrót, földhöz vágta, hogy csak úgy megnyekkent belé, hasra fektette, a forró kását a hátára kitalalta, s mind egy falásig megette. Mire Fadöntő s Hegyforgató visszakerült, a kicsi emberke eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Egy falás nem sok, annyi vacsora sem volt, de Vasgyúró szégyellette megmondani, hogy mi történt vele. Másnap Hegyforgatót hagyták otthon, de ez éppen úgy járt, mint Vasgyúró. Hanem a kicsi emberkéről ő is hallgatott.

- No, látom - mondotta Fadöntő -, hogy még vacsorát sem tudtok főzni. Ma én maradok itthon, menjetek el ti.

Otthon maradt Fadöntő, s hát amikor a kását éppen el akarja venni a tűzről, jó a kicsi emberke, belecsongolyodva a szakállába.

Köszöntötte nagy hetykén Fadöntőt:

- Isten jónap, Fadöntő, adsz-e kását?!

- Nem én, nincsen tálam.

- Nem baj, eszem a hátadról.

- Az enyémről-e, te emberizink?*

Azzal megfogta a kicsi emberkét, kicsongolyította a rettentő nagy szakállából, lefektette egy csutakra, vett egy szeget, elő a fejszét, s a kicsi ember nagy szakállát a csutakhoz szegezte.

Abban a pillanatban leszáll egy madár a levegőégből, olyan sebesen, mint egy nyílvevessző, aztán mintha intene Fadöntőnek, s szép csendesen elkezdi szárnyalni előtte, repül, repül elébb-elébb, Fadöntő utána, s egyszerre csak eltűnik a madár a földön, egy nagy fekete lyukban.

Gondolkozik Fadöntő, vajon menjen-e utána? Bizonyosan az alvilágba megy ez a madár, arrafelé lesznek a királykisasszonyok. Mégis meggondolkozik, visszamegy a szállásra, s hát, halljatok ide, nincs ott a kicsi emberke, csak a szakáll; azt ott hagyta, ő maga pedig eltűnt.

Hazajönnek a társai is, mondja nekik, hogy mi történt. Egyszeriben elegyezik,* hogy abból az ötven szekér kenderből kötelet fonnak, Fadöntőt azon leeresztik az alvilágba. Hegyforgató s Vasgyűrő ott marad a lyuk szélén, s várnak, amíg alul Fadöntő meg nem rándítja a kötelet, akkor aztán húzzák fel.

Megfognák a kötelet nagy hirtelenséggel, leeresztik Fadöntőt. Hét nap s hét éjjel folyton eresztették, akkor ért földet a talpa.

Hát, kit látnak szemei! Ott vánszorog nagy erőtlenül a kicsi emberke, a szakáll nélkül.

- No, te Fadöntő - mondja a kicsi emberke -, odafel hagyám a szakállamat s a szakállammal az erőmet is. De tudom, hogy miben jársz, s ha meghagyod árva életemet, megmutatom, hol van a három királykisasszony. Mert úgy tudd meg, hogy van nekem három bátyám, s azok rabolták el a királykisasszonyokat.

Mennek ketten, s egy ezüstvár elé érnek. Ott a kicsi emberke dobant egyet a lábával, erre mindjárt megáll a vár, bemennek, s hát csak Fadöntő elé ugrik egy hosszú szakállú törpe, s nagyot rikkant:

- A királykisasszonyért jöttél, úgy-e? Na, ide jó helyre jöttél.

S megragadja Fadöntőt.

Hej, Fadöntő sem rest, nekihuzakodik a fejszével, s úgy kettévágta a törpe fejét, hogy még egy jajszót se mondott. Azzal bement a palotába.

Ott ült a királykisasszony, éppen akkor hullatta könnyeit egy ezüsttálba.

De bezzeg vége lett a sírásnak mindjárt, örült a királykisasszony, hogy nem találta helyét. Ezüstvesszejével megsuhintotta a palotát, s mindjárt ezüstszilva lett belőle. Azzal mentek az aranyvárhoz, ott lakott a középső királykisasszony.

Aranyvárnak a gazdáját is megölte Fadöntő, s vitték azt is aranyalma képében.

Onnét mentek a gyémántpalotához, abban lakott a legidősebb királykisasszony. Gyémántpalotának a gazdáját is megölte Fadöntő, s vitték a gyémántpalotát is, gyémántkörte képében.

Mentek nagy örömmel a lik szájához, ott megrándította a kötelet Fadöntő, s szépen sorjában felhúzták a három királykisasszonyt.

De mit gondoltok, mi történt?

Az történt, hogy negyedszer nem eresztették le a kötelet. Ottmaradt szegény Fadöntő az alvilágban. Ment, mendegélt nagy búsan, majd megszakadt a szíve nagy bánatában. Mert hát szó, ami szó, tetszett neki a legkisebb királykisasszony. Megy, mendegél Fadöntő, azt sem tudja, merre. Egyszer látja, hogy egy szörnyű nagy kígyó tekerődzik fel egy fára, a fának a tetején sasfészek. Mindjárt tudta Fadöntő, hogy hová igyekszik a kígyó: a sasfiak éppen nyújtották a nyakukat, bizonyosan az anyjukat várták, s ím, jött az anyjuk helyett a kígyó.

„Megállj, kígyó - mondja magában Fadöntő -, azokból a sasfiakból nem eszel!”

Fölmászik nagy hirtelenséggel a fára, s kettéhasítja a kígyónak a fejét. Éppen abban a szempillantásban jött haza az öreg sas.

- No, te legény - mondja a sas -, megmentetted a fiaim életét. Jótétel helyébe jót várj. Mit kívánsz?

- Nem kívánok én egyebet, csak vigy fel engem innét a hazámba.

Felül Fadöntő a sas hátára, s csak úgy zúgott-búgott a levegő, amint a sas nekivágott rettentő nagy szárnyával. De olyan sebesen repült, hogy Fadöntő a szemét sem merte kinyitani.

Egyszer csak megszólal a sas:

- Nyisd ki a szemedet, mit látsz?

Hát uramteremtőm, ott van Fadöntő éppen a király városa mellett. No, éppen jókor jött. Állt a lakodalom a király udvarában.

Hegyforgatónak adta a legidősebb leányt, Vasgyúrónak a középsőt a király. De a kicsi királykisasszony, az nem akart férjhez menni, hiába esekedtek érte királyfiak, hercegek. Azt mondta, addig nem megy férjhez, amíg olyan ruhát nem hoznak neki, amilyent odalent viselt az ezüstpalotában.

Hallja ezt Fadöntő, kimegy éjjel a mezőre, ott az ezüstvesszővel megsuhintja az ezüstszilvát, arany vesszővel az aranyalmát, gyémántvesszővel a gyémántkörtét, s volt reggelre három olyan palota, hogy csudájára járt az egész világ. Aztán bement az ezüstpalotába, ezüstpalotában a királykisasszony szobájába, a királykisasszony szobájában felnyitotta a szekrényt, kivette onnét a legszebb színezüst ruhát, s vitte egyenest a királykisasszonynak.

- Itt a ruhád, szép királykisasszony.

De bezzeg most nem kérte magát a királykisasszony. Mindjárt papot hívtak, összeadták Fadöntővel, s a király nagy örömeiben Fadöntőnek adta egész országát s királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A LJETAVAI PAP

Meredek sziklahegyen áll Ljetava vára, melyet még Nagy Lajos király építtetett. Az első gazdája Bebek volt, annak a Bebeknek az ivadéka, aki hét hegyen hét várat épített hét juhakol helyett, amint azt én már elmondottam nektek. Kézről kézre ment Ljetava vára, sok dicsőséges, sok szomorú történetnek volt a tanúja. Most pusztá, elhagyatott, szomorúan néz le a szép Vág völgyére. Ha a kövek megszólalhatnának, a tatárjárás idejéből mondhatnák a legszomorúbb történetet.

Az után a szerencsétlen sajói ütközet után szerteszét barangoltak a tatárok az egész országban. Elvetődtek a Vág völgyére is, s amerre mentek: öltek, raboltak, égettek. Futott, aki futhatott, menekült rengeteg erdőkbe, meghúzódott az erdők sűrűjében, sziklák barlangjaiban. A szegény ljetavai népet meglepték a tatárok, már a várba sem menekülhettek, öreg papjukkal a templomban húzódtak meg. Bezárták az ajtót, s imádkozva várták a tatárokat.

Hiszen nem kellett sokáig várni: jöttek a tatárok szörnyű ordítással. Döngették az ajtót nehéz szerszámokkal, s ím, az ajtó recsegett, ropogott, de állotta a döngetést, nem nyílt meg a tatárok előtt.

- Nyissátok ki! - kiáltottak be a tatárok.

- Nem nyitjuk - szólt ki az öreg pap -, míg meg nem fogadjátok, hogy híveimnek nem leszen bántódása.

- Nem lesz, nem! - biztatták a tatárok. - Csak jertek ki bátran.

Kinyitotta az öreg pap az ajtót, kilépett bátran, utána a hívei.

Csak éppen erre vártak a tatárok. Azt mondta a vezérük a papnak:

- Megkegyelmezünk nektek mindnyájatoknak, ha áttértek a mi hitünkre.

Felelt a pap:

- Öljetek meg, de hitemet el nem hagyom. Hát ti, híveim?

- Mi sem, mi sem! - kiáltották a hívek egy szívvel, lélekkel.

Közrefogták most a tatárok a népet, felhajtották a hegy tetejére, vertek a hegy aljába hegyes karókat, s úgy dobálták le a mélységbe öreget, ifjat. Kérdezték sorban valamennyitől:

- Térsz-e a pogány hitre?

- Nem!

- Térsz-e a pogány hitre?

- Nem!

Minden kérdésre „nem” volt a felelet. Ezalatt az öreg pap égre emelte szemét, s imádkozott. Utolsónak hagyták őt.

- No, te Isten szolgája - mondotta csúfondárosan a tatárok vezére -, most mutassa meg az Isten az ő hatalmát. Meglátom, volt-e az imádságodnak foganatja.

S ím, halljátok, mi történt. Ledobták az öreg papot is, de nem esett le a mélységbe, hanem hirtelen eltűnt a szemük előtt, aztán egyszerre csak látják, hogy ott csüng az öreg pap a mélység fölött, fölakadván egy bokorban. Nem akadt a tatárok közt bátor, aki leereszkedjék, s

letaszítsa onnét. Mikor aztán elvonultak a tatárok, megszabadították az öreg papot életben maradt hívei.

A ljetavai templomban van egy régi oltárkép, ez a kép azt ábrázolja, amint a tatárok a mélységbe akarják dobni az öreg papot. Aki arra jár, nézze meg.

ÖRDÖG JÁNOSKA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy király. Ez a király erősen szeretett vadászni. Nem gondolt sem az országgal, sem az Istennel, nem gondolt az senkivel. Hajnalban megkezdte, s még éjjel is vadászott. Egyszer meghívja a király a mindenféle herceg barátjait vadászatra. Kimennek az erdőbe, ott elindulnak a vadászok, ki erre, ki arra, a király is ment egyedül, mert mindig egyedül járt, nehogy valaki előle a vadat ellője. De hiába nézett erre-arra, hiába fülelt, egy vad nem sok, annyit sem lőtt. Ment beljebb-beljebb az erdőbe, s egyszer csak szeretne kikerülni, s hát nem tud. Elkezdte káromolni az Istent, hogy vadat sem küld a puskája elé, s még el is tévelyedik az erdőben. Mit csináljon, merre menjen? Kiabálta vadászpajtásait, az embereit: senki sem hallotta kiabálását. Nagy elkeseredésében azt mondta:

- Bárcsak egy ördög jönne ide, az, tudom, kivezetne az erdőből!

Abban a szempillantásban elébe toppan egy ördög.

- Hívtál, itt vagyok. Tudom én, hogy mi a bajod. Egy vadat sem lőttél, s nem tudsz kimenni az erdőből. Hát én segítek rajtad. Annyi vadat keríték eléd, hogy csak győzzed löni, s ki is vezetlek az erdőből, csak azt ígérd meg, hogy nekem adod, ami nincs most a te házában.

- No, te ugyan nem sokat kívánsz - mondja a király -, csak gyere velem, neked adom, ami nincs most a házamban.

Azzal az ördög nekirugaszkodott, felvert egy csomó vadat az erdőben, s lőtt a király annyit, hogy tizenkét szekéren is alig tudták hazavinni. Azután az ördög szépen kivezette az erdőből. Összekeült a többi vadászokkal is, s együtt hazamentek.

Fölmennek a palotába, asztal mellé telepednek, ott ült az ördög is, a király s a hercegek között. Esznek-isznak, vígan vannak, hát egyszer csak szalad be a szolgáló, s jelenti, nagy örvendéssel:

- Felséges királyom, a királynét Isten egy szép leánygyermekkel áldotta meg.

Haj, megörült a király, de még az ördög is. Felugrik az az asztal mellől, s mondja a királynak:

- Na, ez nem volt a házában, amikor találkoztunk. Tíz esztendő múlva eljövök a leányodért.

Azzal az ördög eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Telt-múlt az idő, eltelik a tíz esztendő, s hát csakugyan jó az ördög, kéri a királykisasszonyt.

„Hiszen megállj, ördög - gondolja magában a király -, az én leányomat ugyan el nem viszed!”

Nagy hirtelen felöltöztették a kondás leánykáját drága, szép aranyos ruhába, s nagy sírás-rívás közt oda adták az ördögnek, hadd vigye.

Elviszi az ördög a kondás leánykáját aranyos, bársonyos hintóban, s mikor éppen a disznócsorda mellett halad vele a hintó, elkezd sírni a leányka, s mondja:

- Az Isten áldjon meg, malackáim, többet nem őrizlek, mert oda vitet a király, ahol az angyalkák teremnek!

Megmérgeződik az ördög, kiált a kocsisnak:

- Fordulj vissza!

S vágtattak, mint a sebes szélvész a királyi palotába. Ottan elkezd káromkodni az ördög, hogy őt így meg úgy megcsalta a király, a kondás leányát adta az ő leánya helyett.

Kérlelik az ördögöt mindenféleképpen, csak ne haragudjék, hát jól van, ha beleszakad is a szívük, odaadják a leányukat. Azzal kifordul a királyné a szomszéd szobába, s ottan felöltöztetik a juhász leánykáját szép aranyos ruhába. De volt sírás-rívás, felverték a palotát, hogy így meg úgy kifogynak egyetlen leánykájukból, s a bolond ördög csakugyan elhitte, hogy most igazán a király leányát adták a kezébe.

No, elindulnak, de mikor a selyemréten a selyemszörű juhnyáj mellett haladnának el, megszólal a kisleány, s keserves könnyhullatás közt elkezd búcsúzkodni:

- Isten áldjon meg, báránykáim, én többet nem őrizlek, mert a király oda vitet, ahol az angyalkák teremnek!

De még csak most mérgelődött az ördög! Hajtatott vissza a palotába, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben, s mondta a királynak:

- Hallod-e, kétszer megcsaltál, de most add ide tulajdon leányodat, mert ha nem, kő kövön nem marad, úgy elpusztítok mindent.

Mit volt mit tenni a királynak, oda kellett, hogy adja egyetlen leányát az ördögnek. De most már igazán sírtak mind a ketten, a király is, a királyné is, de olyan keservesen, hogy aki hallotta, a'híja volt, hogy megszakadjon a szíve. Na, elviszi az ördög a kisleányt. Ahogy hazaért, bedobta egy kicsi szobába, s mindjárt egy asztalra kiöntött két véka kását, azt összekeverte három véka hamuval, s azt mondta neki:

- No, te királykisasszonyka, ha két óra alatt a két véka kását ki nem válogatod a hamuból, szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Sírt a kisleány keservesen, kihallott a sírása a szobából. Hát egyszer csak bejön egy szép fekete fiúcska, aki nem volt más, mint az ördög fia: Jánoska.

- Hát te miért sírsz? - kérdi Jánoska a királykisasszonyt.

- Ó, hogyne sírnék - mondá a kisleány -, mikor az ördög azt parancsolta, hogy ezt a két véka kását szemeljem ki a hamuból.

Jó szíve volt Jánoskának, elővette kicsi sípját, belefűjt abba, s hát abban a szempillantásban tele lett a szoba kicsi ördögöcskékkal. Parancsolta nekik, hogy azt a kását mind egy szemig válogassák ki a hamuból. Még jól félre sem pillantott, egy kásaszem nem sok, annyi sem volt a hamuban, mind kiszedték az ördögöcskék.

Másnap kétannyi kását vegyített kétannyi hamuba az ördög. De Jánoska az ördögöcskékkal azt is mind kiszemeltette.

Hej, szörnyű haragra lobbant az ördög, amikor ezt látta, nagy mérgében összeharapta a szakállát, aztán kipökdöste a földre, s minden szálból egy haragos kígyó lett. De a kígyók nem bántották a királykisasszonyt. Csak a sikoltását hallották, s mindjárt megszélidültek.

- No, te kis tejfelhab, látom, hogy még az állatok is szeretnek. De ne örülj, mert most olyant parancsolok, hogy még az ördögökkel sem tudod megcsinálni. Azt mondom én neked, hogy holnap reggelre olyan templomot építs semmiből, hogy a teteje az égig érjen, s az Isten legyen benne a pap, mert különben szörnyű halálnak halálával halsz meg.

Elmegy az ördög nagy dörömböléssel, ottmarad a kisleány keserves sírással. Jó Jánoska, s kérdi:

- Hát te miért sírsz megint, királykisasszonyka?

Mondja a kisleány, hogy miért.

Eléveszi Jánoska a sípját, belefúj, jönnek a kis ördögök, s mondja Jánoska, hogy reggelre építsenek egy templomot, olyan magasat, hogy a teteje az eget verje, s az Úristen legyen abban a pap.

Azt mondják az ördögöcskék:

- Hiábavaló parancsolat ez, édes gazdám. Semmiből az ördögök sem építhetnek semmit, nemhogy templomot. Az égbe sem juthatnak az ördögök, nem is hozhatják le az Istent papnak. Jobb lesz, ha míg az apád élékerül, hazaviszed a királykisasszonyt.

Jánoska bizony meg is fogadta az ördögöcskék tanácsát. Kivezeti a királykisasszonykát a szobából, s elindulnak ketten hetedhét ország ellen.

Amint mennek, mendegélnek, megszólal a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom bal felől!

Visszanéz János, s hát látja, hogy vágtat utánuk seprőnyélen egy vén boszorkány, s csak úgy szakad a láng a szájából. Mit csinál, mit nem Jánoska, a királykisasszonyt hirtelen búzafölddé változtatta, ő maga pedig hirtelen átbucskázott a fején. Egy kis pásztorfiú lett belőle, még csergettyű* is volt a kezében, s úgy csergetett, hessegette a verebeket:

- Hess, hess, veréb, reppenj elébb!

Odaér a vén boszorkány, s kérdi a fiút:

- Te legényke, nem láttál-e elmenni errefelé egy ilyen meg ilyen fiút s leánykát?

Felelt Jánoska:

- Hej bizony, nénémasszony, sok itt a veréb, nem tudom tőlük megőrizni a búzát. Hess, hess veréb! - S elkezdett ismét csergetni, hessegetni erősen.

- Nem azt kérdeztem, hogy sok-e a veréb, hanem láttál-e elmenni erre ilyen meg ilyen fiút s leánykát?

- Hiszen már két verébnek a szárnyát is eltörtem, egy csóvára* fel is akasztottam, hogy a többit ijessze, s mégis ellepik a búzámat. Hess, hess, veréb!

- No, ez süket is, bolond is - mondja a vén boszorkány, s nagy mérgesen visszavágtat a pokolba.

Azzal Jánoska is, a királykisasszony is visszaváltozott azzá, amik voltak, s mentek tovább. De egy jó hajításnyira sem mentek, megszólal ismét a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom jobb felől!

Visszanéz Jánoska, s hát látja, hogy vágtat egy ördög, csak úgy szakad a láng a szájából. Abban a pillantásban egy régi templommá változtatta a királykisasszonyt, belőle pedig vén remete lett, s úgy várta az ördögöt.

Kérdi az ördög:

- Nem látott kend egy ilyen meg ilyen fiút s egy ilyen meg ilyen leánykát errefelé menni?

Mondja a remete:

- Én nem láttam, de gyere bé az Isten házába, imádkozzál, s ha jó lélek vagy, megtalálod, akit keresel. Ebbe a zacskóba pedig tégy alamizsnát, mert a tiszta lelkek ajándékát szereti az Úristen.

- Hallgass, te Isten bolondja - káromkodott az ördög -, azt mondd meg nekem, hogy láttad-e vagy nem azt a fiút, s azt a leánykát! A templomodra nincsen szükségem.

- Térj Istenhez - mondotta a remete -, mert megtérni sohasem késő.

Megmérgelődik az ördög, fölkapja a buzogányát, hogy a remetének a fejéhez vágja, hanem a buzogány lecsúszott a remete feje mellett, s úgy megcsapta az ördög lába szárát, hogy mindjárt megsántult belé. Azzal megfordult, nagy mérgesen visszasántikált a pokolba.

Visszaváltozik Jánoska is, a királykisasszony is azzá, amik voltak. Mennek, mendegélnek hetedhét ország ellen, s mikor éppen a királykisasszony hazájához közelednének, megszólal a királykisasszony:

- Jaj, édes Jánoskám, de ég az arcom mind a két felől!

Visszanéz Jánoska, s hát vágat utánuk egy ördög meg a felesége, s szakad a láng mind a kettőnek a szájából.

Mit csinált, mit nem, a királykisasszony mindjárt tóvá változott, belőle pedig aranykacsa lett, s úszkált a tó közepén.

No de, ha két ördög együtt van, nincs akkor semmiféle titok. Mindjárt tudták ezek, hogy a tó a királykisasszony, az aranykacsa Jánoska. Nekiállnak a tónak, az asszony merítette, az ura meg hajigálta a kacsát, de mennél jobban merte a vizet az asszony, annál nagyobbra nőtt a tó, s valahányszor a kacsához hajított az ördög, mindig a tó alá bújt, nem tudta eltalálni.

Már nem tudták, hogy mit csináljanak. Gondolták, belemennek a tóba, megfogják a kacsát, azt legalább hazaviszik, ha a tó ott marad is. No hiszen, ha belementek, ott is maradtak.

Nagy hirtelenséggel megáradott a tó, összezapott a fejük felett, s belefulladt az ördög is, a felesége is.

Most már mehettek haza bátran. A kacsából Jánoska lett, a tóból királykisasszonyka, s mire estére kerekedett az idő, szépen hazaértek a király palotájába.

De bezzeg volt öröm otthon, istenem, de milyen nagy öröm! A király mindjárt papot hívatott, Jánoskát megkereszteltette, a királykisasszonykával összeeskettette, s csaptak lakodalmat, hét országra szólót.

Hanem a király sem került ezután a templomot. Olyan istenfélő ember lett belőle, hogy az csupa csuda. Holta után Ördög Jánoskára maradott az egész ország. Még ma is él, ha meg nem halt.

Holnap legyen a ti vendégeitek!

A VADGALAMB ÉS A SZARKA

Szép madár a vadgalamb, de nem ért a fészekrakáshoz. Elmondom nektek, hogy miért nem ért.

Réges-régen, még az ántivilágban* volt, a vadgalamb is szeretne volna megtanulni a fészekrakást. Láta, hogy a szarka vékony ágacskákból, gallyakból milyen pompás fészkeket rak. Elment hozzá, s kérte szépen:

- Kedves szarka pajtás, taníts meg engem a fészekrakásra!

- Én jó szívvvel - mondotta a szarka.

Hirtelen összeszedett egy csomó ágat, ügyesen rakta az egyiket a másikra, s magyarázgatta a galambnak:

- Csak így, csak úgy, csak így, csak úgy.

A vadgalamb ugyan nem értette, de szégyellette megvallani. Egyre mondta:

- Tűdom, tűdom, tűdom.

- Hát, ha tudod, csináld - mondotta a szarka nagy haragosan, s ott hagyta a vadgalambot a félig rakott fészekkel.

Nem is tanulta meg a vadgalamb azóta sem a fészekrakást, s ha a szarka ki nem békűl vele, nem is tanulja meg sohasem.

A GRIFFMADÁR

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon innét, az Óperenciás-tengeren túl, volt egy királyfi. Ez a királyfi erősen szeretett vadászni, amint pitymallott, vállára vette nyilát, ment az erdőbe, haza sem tért, míg a Vacsoracsillag* föl nem jött.

Egyszer, amint az erdőben járt-kelt, egy magas fa tetején meglátott egy griffmadarat, amelynek a fél szárnya el volt törve, s úgy lógott le a fáról.

Célba veszi a királyfi a griffmadarat, de a madár megszólalt:

- Ne lőj meg, királyfi, inkább eredj haza, s jöjj ide egy hatökrös szekérrel, hadd ereszkedem le a szekérre, aztán vigy haza az udvarodba, bizony nem bánod meg.

A királyfi megsajnálta a griffmadarat, szépen hazament, otthon egy szekérbe befogatott hat ökröt, kiment az erdőbe a szekérrel, a fa alá állott, s a griffmadár leereszkedett.

No, hanem olyan nehéz volt, hogy a szekér recsegett-ropogott alatta. Hazaviszi a királyfi a griffmadarat, otthon leveszik a szekérről, bezárják a csűrbe. Másnap reggel kimegy a királyfi a csűrbe, s kérdi:

- Hogy vagy, griffmadár?

- Megvolnék úgy-ahogy, édes gazdám, de nagyon ehethném. Van-e apádnak egy falka birkája?

Mondja a királyfi:

- Van az én apámnak száz falka birkája is.

- No, ha van, egyet adj nekem, s jótétel helyébe jót várj.

Behajtatott a mezőről a királyfi egy falka birkát, s a griffmadár egy szempillantás alatt mind felfalta. Másnap reggel megint kimegy a királyfi a csűrbe, s kérdi:

- No, griffmadár, hogy vagy?

Feleli a griffmadár:

- Megvolnék úgy-ahogy, édes gazdám, de van-e az apádnak egy falka borja?

- Van az én apámnak száz is.

- No, ha van, adj egyet, mert erősen ehethném.

Behajtatott a királyfi egy falka borjút, s a griffmadár azt is megette mind egy falásig. Harmadnap reggel ismét kimegy a királyfi a csűrbe, s kérdi:

- Hogy vagy, griffmadaram?

- Megvolnék, úgy-ahogy, édes gazdám, de erősen ehethném.

- No bizony, ha ehethnél - mondotta a királyfi -, meg is lölek, mert különben mindent megeszel.

- Ne lőj meg, királyfi, csak most az egyszer kegyelmezz az életemnek, jótétel helyébe jót várj! Van-e az apádnak egy falka ménese?

- Van bizony - mondotta a királyfi - ezer is. Hát jól van, még egyet behajtok, megeheted, de többet hiába kérsz.

Behajtanak egy falka ménest, de meg se kottyant a griffmadárnak. A királyfi szeme láttára mind egy falásig felfalta a szebbnél szebb paripákat.

- No, te királyfi - mondotta a griffmadár -, ülj fel a hátamra, elviszlek valamerre. Majd meglátod, hogy jóért jóval fizetek.

Felül a királyfi a griffmadár hátára, s ím, a szárnyának már nincs semmi baja, kiterjeszti két-felé, olyan volt, mint két nagy fekete felleg. Emelkedik felfelé a levegőégbe, feljebb, feljebb, már szinte az eget verte. Akkor egy kicsit féloldalt fordult, nagyot rúgott a lábával, a királyfi lefordult róla, s esett lefelé, de nem esett le a földre, mert a griffmadár hirtelen lecsapott, megkapta a királyfit, s a hátára ültette. Kérdi a griffmadár:

- No, édes gazdám, úgy-e megijedtél?

- Megijedtem hát, hogyne ijedtem volna.

- Nem baj, édes gazdám, én is megijedtem volt, mikor az erdőben a nyilat rám fogtad. Csak maradj a hátamon, ne félj semmit.

Azzal megint felfelé emelkedett, de mikor olyan magasra szállott, hogy emberi szem a földről nem láthatta, nagyot rúgott a lábával, s lefordult a hátáról a királyfi. Akkor megint lecsapott nagy hirtelen a griffmadár, s a királyfi nem eshetett le a földre. Megragadta, s a hátára ültette.

- Megijedtél, úgy-e édes gazdám?

- Megijedtem hát, hogyne ijedtem volna meg, de többet nem is ülök rád - s le akart szállani a griffmadár hátáról.

- Csak maradj itt, ne félj, te is megijesztettél kétszer, én is megijesztettelek kétszer, többet nem ijesztlek meg.

Nekibátorodott a királyfi, ott maradt a griffmadár hátán. Aztán repült a griffmadár erdőköz-mezőkön, tengereken által, s egyszer csak leszállt egy gyémántpalota előtt, s mondja a királyfinak:

- Menj be ebbe a palotába, ott lakik az én bátyám, mondjad, hogy én küldtelek. Ha kérdi, hol vagyok, meg ne mondd addig, amíg neked nem adja, ami az ajtó mögött van.

Bemén a királyfi, köszön illendőképpen, mondja, hogy ki s mi ő, ki küldötte ide. Hej, megörült a griff!

- No, a jó isten hozott ide - mondotta a királyfinak -, ezer esztendeje, hogy keresem az öcsémet, mondd meg, hol lakik, merre találok.

A királyfi az ajtó sarka felé pillant, látja, hogy ott egy pár szennyes ing van, s feleli a griffmadárnak:

- Addig meg nem mondhatom, míg ezt a pár szennyes inget nekem nem adod.

Megmérgeződik a griff, elkezd kiabálni:

- Takarodj ki, inkább sohase lássam az öcsémet, de azt a szennyes inget nem adom!

Kiszalad a királyfi, s mondja a griffnek, hogy milyen szépen járt.

- Nem baj, édes gazdám, ülj fel a hátamra, gyerünk tovább!

Felül a királyfi, s a griffmadár, amint a gyémántpalota felett elszállott, a bal lábával úgy megrúgta a palota födelét, hogy egyszeriben miszlikbe omlott. Azzal repült tovább, erdőköz-mezőkön, tengereken által, s egyszerre csak a griffmadár leszáll egy kis házikó előtt. Mondja a királyfinak:

- Eredj be, itt lakik az én apám. Mondjad neki, hogy én küldöttelek, s ha kérdi, hol lakom, feleld, hogy addig meg nem mondod, míg azt a kicsi könyvet, amely az ágya fejében van, neked nem adja.

Bemegy a királyfi, köszön illendőképpen, az öreg griff fogadja. Mondja, hogy a fiától jött, tiszteli, jó egészséget kíván. Hej, megörült az öreg griff!

- Hol van a fiam, mondd meg nekem, s minden kívánságodat teljesítem.

Mondja a királyfi:

- Nem kell nekem semmi egyéb, csak adja nekem azt a kicsi könyvet, amely az ágya fejében van.

- Neked adom, jó szívvel neked adom, csak hozd ide a fiamat.

Azzal csak kifordul az ajtón a királyfi, szólítja a griffet, bemennek. Ott az öreg griff a fiával összeölelkezik, volt nagy öröm, de milyen nagy, éppen ezer esztendeje, hogy nem látták egymást. Mondta az öreg griff:

- No, édes fiam, csakhogy láttalak még egyszer az életben, most már nem bánom, ha meg is halok.

Azután kihúzta a váncos alól a kicsi könyvet, általadta a királyfinak. Elteszi a könyvet a királyfi, de egyszerre csak elkezd sóhajtozni:

- Hej, édes griffmadaram, jó messze elhoztál engem, most én hogy megyek haza?

- Ne búsulj, édes gazdám, ha elhoztalak, haza is viszlek, csak azt tanácsolom neked, hogy amíg haza nem érünk, ebbe a könyvbe bele ne tekints.

Mennek hazafelé, repült a griffmadár, verte a levegőt rettentő nagy szárnyával, hogy csak úgy zúgott-búgott belé, hanem a királyfi, mit gondolt, mit nem magában, elévette a könyvecskét, kinyitotta, beletekintett, s hát, halljatok csudát, abból a kicsi könyvecskéből egy aranyszőrű ménes ugrott ki. Hat lába volt minden paripának s szárnya. Ahogy kiugrottak a könyvecskéből, szálltak, repültek, ahányan, annyifelé. Megharagudott a griffmadár:

- Úgy-e, mondtam, hogy ne nyisd ki a könyvet?! Nem fogadtad meg a szavamat, tovább nem viszlek, leteszlek a földre, szedd össze a ménest, ha tudod.

Hát bizony a griff nem is tréfált, a királyfit letette a földre, Istennek ajánlotta, aztán visszarepült az édesapjához. Hej, istenem, búsult a királyfi, hogy majd felvetette a nagy erős búbánat. Az apjának, amennyi ménese, mind od'adta volna, ha ezt az egyet összeszedheti. Ment, mendegélt nagy búsán, s találkozott egy öregemberrel. Kérdi az öregember:

- Hát te miért búsulsz, királyfi?

- Ó, hogyne búsulnék, öregapám, mikor széjjelszaladt az aranyszőrű ménesem, amilyen még a világon nem volt.

Mondja az öregember:

- Én összeszedem, ha megfogadod, hogy soha meg nem házasodol.

A királyfi felfogadta jó szívvel, s az öregember egy szempillantásra összeterte a ménest, visszaterelte a könyvecskébe. Hazamegy a királyfi, kinyitja a könyvet az udvaron, s hát kiugrik belőle az aranyszőrű ménes, de most egy sem szaladott el, mind ott táncolt, ugrált az udvaron. Összecsődültek a népek, szaladt az öreg király is a palotából, s nem győzték csudálni a gyönyörűséges szép állatokat.

Na, telt-múlt az idő, a királyfi elfelejtette, hogy mit ígért az öregembernek - aki, közmént legyen mondván, az ördög volt -, s feleségül vette a szomszéd király leányát. Éppen mikor javában állt a lakodalom, húzták a cigányok, hogy zengett belé a palota, történetesen kitekint a királyfi az ablakon, hát látja, hogy jó az öregember. Hadonász a kezével, messziről kiabál:

- Szaladj előlem, ha szereted az életedet!

Hej, megijed a királyfi, szalad hátra az istállóba, fölkap egy hatlábú paripára, s elvágat az udvarból esze nélkül. Hét nap s hét éjjel egymás után repült az aranyszőrű paripa, mintha szemét vették volna, akkor leszállt egy csárda előtt. Bekocogtat a királyfi az ablakon:

- Hé, korcsmáros, bort ide!

Kiviszik a bort, megismerik a királyfit. Híjják, hogy menjen be.

- Nem lehet - mondja a királyfi -, mert kerget az ördög.

- Csak jöjjön be a királyfi - mondja a korcsmáros -, van nekem olyan lovam, hogy száz mérföldről megérzi az ördögöt, s nyeri.

Bement a királyfi, jól evett-ivott. A korcsmáros adott neki ajándékba egy cifra törülközőt is. Hát amikor a törülközőt tenné el a királyfi, nagyot nyeri a korcsmáros lova.

- No, most menjen a királyfi, mert jön az ördög.

Fölpattan a királyfi a lovára, vágat hét nap s hét éjjel szakadatlan, s akkor megint megállott egy csárdánál, bekocogtatott az ablakon:

- Bort ide, korcsmáros!

Kiviszik a bort, látják, hogy a királyfi, hívják, hogy térjen be, de a királyfi azt mondta:

- Nem lehet, mert kerget az ördög.

- Ne féljen a királyfi, csak jöjjön be, van nekem olyan tehenem, hogy száz mérföldről megérzi az ördögöt, s jelenti a bőgésével.

Bement a királyfi, evett-ivott, kapott ettől a korcsmárostól is egy kendőt emlékebe, de itt sem sokáig maradhatott, mert egyszerre csak nagyot bődült a tehén. Uccu neki, az asztal mellől nagy hirtelen felpattant a lovára, s vágatott esze nélkül. Hét nap s hét éjjel vágatott most is egyfolytában, s harmadszor is egy csárda előtt szállott le a királyfi, s bekocogtatott az ablakon.

- Bort ide, korcsmáros!

Kiszalad a korcsmáros a borral, megismeri a királyfit, s hívja be.

- Nem lehet - mondja a királyfi -, mert mindjárt utolér az ördög.

- No, ha nem lehet - mondta a korcsmáros -, itt van ez a kendő, még hasznát veheti.

Nagy hirtelen kihajtott egy üveg bort, a kendőt eltette, s vágatott tovább. Hét nap s hét éjjel folyton vágatott, s csak akkor állott meg egy pusztaságon, ott a lovát kipányvázta, a három kendőt a feje alá terítette, lefeküdt s elaludt. Reggel, amikor felébredt, nézi, s hát nincs kendő, mind a három eltűnt. Hanem a három kendő helyett ott volt három kutya, akkora, mint egy medve.

Csudálkozott a királyfi erősen, de a kutyák megszólaltak, s mondták neki:

- Egyet se csudálkozz, királyfi, ülj fel a lovadra, mi meg megyünk utánad, többet ne félj az ördögtől.

Megmondták a nevüket is. A legnagyobb kutyának az volt a neve: Hegynél nehezebb, vasnál erősebb; a középsőnek: Messzehalló; a harmadiknak: Messzelátó volt a neve.

Mennek, mendegélnek, útközben betérnek egy kicsi házba. Egy öregasszony lakott a házban, szállást adott a királyfinak, főzött neki jó vacsorát, vetett neki jó puha ágyat. Még a kutyáknak is ágyat akart vetni, de azok azt mondták: kutyának kint a helye, s lefeküdtek az ajtó elé.

No, eltelik az éjjel, reggel fölkel a királyfi, gondolja magában, elmegy egy kicsit vadászni, mert már régen nem vadászott.

Mondja az öregasszony:

- Ezeket a kutyákat hagyd itt, úgysem szaladnak nyúl után, olyan nehezek.

Jól van, a királyfi beleegyezett, az asszony bezárta egy vaskamrába a kutyákat. Elindul a királyfi, s amint megy, mendegél, látja, hogy jó az ördög.

- Hej, uramteremtőm, most mit csináljak?!

Hirtelen fölmászott egy magas fának a tetejébe. Odament az ördög a fa alá, s felkiáltott:

- Gyere le, királyfi, mert lerázlak!

- Nem bánom, rázz le, csak engedd meg, hogy hármat énekeljek.

- Énekelhetsz tőlem harminchárom éneket is, tudom én, mit akarsz. A kutyáidat akarod ideszólítani, de az anyám bezárta egy vaskamarába.

Csak most tudta meg a királyfi, hogy az ördög anyjánál volt szálláson. No, hanem azért nagyot kiáltott.

- Hegynél nehezebb, vasnál erősebb, Messzehalló, Messzelátó, édes kutyáim, gyertek ide!

Hej, uramistenem, meghallja a Messzehalló a gazdájuk kiáltását, s mondja a Hegynél nehezebb, vasnál erősebbnek:

- Feküdj az ajtónak, komám, mert bajban van a gazdánk!

Nekifekszik a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb az ajtónak, egyet reccsen, kettőt roppan az ajtó, kidől falastul, mindenestül; uccu, ki a három kutya, s egy szempillantásra ott termettek a fa alatt. Felszóltak a királyfihoz:

- Mit csináljunk vele, édes gazdám?

Leszólt a királyfi:

- Egy kicsit labdázzatok vele, aztán harapjatok belőle.

No, hát labdázta vele, hajigálták egymásnak az ördögöt, hogy ropogott a csontja belé. Mikor aztán jól meglabdáztatták, a Messzelátó harapott egyet belőle, a Messzehalló is harapott egy jó darabot, ami megmaradt, a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb hamar bekapta.

Most már mehetett a királyfi hazafelé. Betért sorba mind a három csárdába. Hát az első csárdánál elmarad a Messzehalló. Hívja a királyfi, de a kutya nem megy.

- Hiába, ugyan ne hívja - mondta a korcsmáros -, mert az az én kutyám.

Abban a szempillantásban a Messzehalló kendővé változott. A második csárdában a Messzelátó maradt el tőle, a harmadik csárdánál a Hegynél nehezebb, vasnál erősebb, ezek is visszaváltoztak kendőnek. Mikor mind a három kutya elmaradt tőle, fölkapott a lovára, s meg sem állott hazáig. Ott mindjárt újra kezdték a lakodalmat, többet abba sem hagyták. Még ma is járják, ha bírják.

Aki nem hiszi, járjon utána.

KACOR KIRÁLY

Volt egyszer egy szegény özvegyasszony, s annak egy macskája. Ez a macska olyan kajtár,* olyan falánk volt, hogy minden fazékba, minden lábasba beleütötte az orrát. A szegény asszony megelégtelte a macska kajtárságát, s egyszer, mikor a macska a tejeslábast egészen kiürítette, fogta a seprűt, jól megverte, s mondta neki:

- Kitakarodj a házamból, fel is út, le is út, többet ide be ne tedd a lábadat!

No, szegény macska mehetett világgá. Elindult nagy búsan, kiment a faluból, bódorgott erre-arra, mindenfelé, aztán egy hídhöz ért, ott leült, s dorombolt magában nagy búsan. Amint ott üldögélne, látja, hogy ott üldögél egy róka is. Szépen odasettenkedik, s elkezd a róka farkával játszani. Megijed a róka, s visszafordul, nézi a macskát, nem tudta elgondolni, mi isten teremtménye lehet, ilyen állatot még nem látott. Visszahőköl egy kicsit, de vissza a macska is, mert még ő sem látott rókát világon való életében. Mindkettő megijedt a másiktól.

No, hanem mégis a róka szólalt meg először. Kérdi a macskától nagy szepegve:

- Ki légyen az úr?

„Ahá - gondolja magában a macska -, úgy látszik, ez fél tőlem!”

Mindjárt nekibátorodott, s mondotta nagy büszkén:

- Mit, hát te nem ismeresz engem? Tudd meg, hogy én Kacor király vagyok. Nincs az az állat, ki ne féljen éntőlem.

- Ejnye, ejnye - mondotta a róka -, igazán szégyellem, hogy még a híredet nem hallottam.

Egyszeriben meghívta nagy tisztelettel Kacor királyt: legyen szerencséje, látogassa meg az ő szegény házánál, lesz tyúkhús, récehús, lúdhús vacsorára s minden, ami kitelik tőle.

- Jól van - mondotta Kacor király -, hát elmegyek veled.

Elmennek a róka házába, de bezzeg a róka sürgött-forgott, felvetette a konyhát, sütött mindenféle pompás pecsenyét, kínálta Kacor királyt:

- Egyék, felséged, egyék, ne éhezzék, mint otthon.

Mikor aztán az ebédnek vége volt, ágyat vetett Kacor királynak, puha ágyat, s Kacor király meghagyta, hogy csend legyen a háznál, nehogy valaki megháborítsa őt a nyugodalmában. Kiment a róka a háza elé, ott járt fel s alá, vigyázott, nehogy valaki bemenjen, de még a háza felé se közelítsen.

Egyszer jön arra egy nyúl, s a róka már messziről rákiáltott:

- Szaladj innét, te szerencsétlen, nem tudod, hogy nálam alszik Kacor király?! Ha fölérteszted, vége az életednek!

Hiszen egyéb sem kellett a nyúlnak, uccu neki, szaladott árkon-bokron által, mintha szemét vették volna ki. Amint szaladt, szembejő vele a medve, s kérdi:

- Hát te hová szaladsz, talán bizony a kopók kergetnek?

- Jaj, ne is kérdezze, medve bátyámuram. A róka koma háza előtt jöttem el, s azt mondotta róka koma, hogy szaladjak, mert Kacor király van nála szálláson, s ha felébrésztlem, vége az életemnek.

- Hm, hm - mondja a medve -, na hallod-e, öcsém, sok országot, világot bejártam, de Kacor királynak még a színét sem láttam, de még a hírét sem hallottam. No, csak azért is meglátogatom róka komát, hadd lám, ki az a Kacor király?

Elmegy a medve róka komához, s hát róka koma még mindig ott jár-kei a háza előtt, s amint meglátja a medvét, kiált neki:

- Jaj, lelkem, medve komám, ne jöjjön erre, mert ha Kacor királyt felébreszti, vége az életének, vége az enyimnek is.

De bezzeg megijedt a medve is, megfordult s futott keresztül az erdőn, mintha szemét vették volna, meg sem állott, míg a nyulat utol nem érte. Hát mire odaért, ott voltak a nyúl körül mindenféle állatok, szárnyasok s szárnyatlanok. A nyúl beszélt nekik Kacor királyról, s az állatok rémüldöztek.

- Jaj, istenem, mi lesz velünk, ha Kacor király fölébred, s elindul az erdőbe!

Volt ott mindenféle állat, farkas, szarvas, őz, varjú, sas, holló, s mind szörnyen meg voltak ijedve, nem tudták, hogy mit csináljanak. Azt mondja egyszer a nyúl:

- Mondok én valamit. Álljunk össze, ahányan vagyunk, csináljunk nagy vacsorát, s hívjuk meg Kacor királyt; ha róka komához eljött vacsorára, eljön mihozzánk is.

- Biz' az jó lesz - mondotta a varjú -, én, ha megbíztok bennem, elmegyek róka komához, s meghívom Kacor király öfelségét.

Bezzeg hogy megbízták, hogyne bízták volna, hadd menjen a varjú. Elmegy a varjú róka komához, köszönti illendőképpen, mondja, hogy mi jóban jár.

- Jól van - mondja róka koma -, mindjárt bemegyek, megnézem, hogy felébredt-e, s elémondom a kívánságokat.

Bemegy róka koma, s hát éppen akkor dörzsöli a szemét Kacor király, nagyokat nyújtózkodik, hogy ropogtak belé a csontjai.

- No, mi hír, barátom? - kérdi Kacor király.

- Felséges királyom - mondja róka koma -, itt van egy varjú. Minden rend- s rangbéli állatok küldték ide, hogy meghívják felségedet vacsorára.

Kacor király megpödörte bajuszát, s mondta róka komának:

- Jól van, mehetsz. Mondd a varjúnak, hogy elmegyek.

Visszarepül a varjú nagy örömmel a többi állatokhoz, s jelenti Kacor király üzenetét. Hej, uramteremtőm, egyszeriben nagy tüzet raknak az erdő közepében! A medve hozott ökörhúst, a farkas lóhúst, a sas mindenféle apró madarakat, a nyúl felcsapott szakácsnének, forgatta a nyársat, sütötte a drága pecsenyét; a többiek körülállották a tüzet, úgy várták Kacor király öfelségét.

Aközben Kacor király is nekikészülődött, jó hegyesre kipödörte a bajuszát, s elindult róka komával a vendégségbe. Eléjükbe jött a varjú, s úgy mutatta az utat, de a világ minden kincséért sem mert volna leszállni a földre, hanem repült egyik fa tetejéről a másikra, s úgy károgta:

- Erre! Erre!

Egyszer meglátják Kacor királyt, amint jó róka komával. Hát uramteremtőm, ahány állat ott volt, mindannyinak inába szállt a bátorsága.

- Jaj, jaj - kiabált a nyúl -, ott jó Kacor király, még felszúr a bajuszára!

- Szaladjon, ki merre tud! - kiáltott a medve, s azzal nekiiramodtak, szaladtak, ahányan voltak, annyifelé.

Hogyha azok a bolond állatok el nem szaladtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

MEZŐSZÁRNYASI

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy öreg király, akinek az országában sem nap, sem hold nem volt, de még csillag sem. Ennek a királynak három lánya volt, fia egy sem, s azt a három leányát is elrabolták a sárkányok. Kihirdettette az egész országban, hogy aki visszahozza a napot, a holdat, a csillagokat s a három leányát, annak adja három leánya közül azt, amelyik jobban tetszik, s holta után egész királyságát.

Hallja ezt egy szegény özvegyasszony, elmegy a királyhoz, s mondja:

- Felséges királyom, van nekem három nagy legényfiam, adjon ezeknek lovat, kardot s pénzt, majd visszakerítenek ezek mindent.

- Jól van, szegény asszony - mondja a király -, küldd hozzám a fiaidat.

A szegény asszony el is küldi a fiait, de a legkisebb legénynek, mikor a királyhoz indult, megsuttintotta* a nénje, aki boszorkány volt, nehogy az aranyszőrű paripák közül válasszon, hanem van a király udvarában a szemétdombon egy bolyhos sánta csikó, azon próbáljon szerencsét.

Elmennek a legények a királyhoz, ad az nekik mindjárt pénzt elegendőt, kardot, puskát. Kimennek az istállóba, s ott a két idősebb legény kiválasztja a két legszebb aranyszőrű paripát, de a legkisebb legény nem választott ezek közül, azt mondta, jó lesz neki az a bolyhos csikó is.

De, hogy szavamat össze ne keverjem, még kardot sem olyant választott, mint a bátyjai, hanem olyan gyöngé, hajlós kardot, mert azt mondta a nénje, hogy ez ám az igazi kard, még a követ is kettévágja, s nem esik csorbája.

Hát, jól van, a két idősebb legény előrevágtat az aranyszőrű paripákon, a legkisebb legény pedig nagy kínnal-bajjal kivezeti a városból a bolyhos csikót. Ott aztán megrázkódik a csikó, ragyogó szép aranyszőrű paripa lesz belőle, s mondja a legénynek:

- Ül fel a hátamra, édes gazdám! Hogy menjek? Úgy-e, mint a madár? Úgy-e, mint a villámlás? Úgy, mint a gondolat? Mert úgy tudd meg, hogy most egyenesen az ég kovácsához viszlek.

- Nem bánom én, édes lovam, akárhogy vigy, csak se tebenned, se énbennem hiba ne essék.

Hej, nekirugaszkodik a csikó, fel a levegőégbe, s mire a legény a szemét behunyta, hogy le ne szédüljön, már fenn is volt az ég kovácsánál.

Köszön a legény illendőképpen, a kovács fogadja:

- Hát te mi jóban jársz itt, fiam?

Mondja a legény:

- Azért jöttem, hogy tüzesítsen meg kigyelmed egy százmázsás golyóbist, s csak hagyja a tűzben, amíg visszajövök érte.

- Jól van, fiam, de hát hogy hínak téged?

Mondja a legény:

- Kereszteljen meg kigyelmed engem, az lesz a nevem, aminek keresztel.

- Hát jól van, legyen a te neved Mezőszárnyasi.

Azzal a legény elbúcsúzik a kovácstól, felpattan a csikájára, levágtat az égből, s éppen az ólomhídnál szállott le a földre. Hát ott vannak a bátyjai is, szemük-szájuk elállott ezeknek a csodálkozástól, amikor meglátták, hogy az öccsük is aranyszőrű csikón jár. Ott az ólomhíd mellett volt a selyemrét. A lovakat kieresztették, hadd legeljenek. Ők maguk leheveredtek s megegyeztek, hogy ma éjjel, a legidősebb legény álljon istrázsát, nehogy valaki megcsúfolja őket.

De bizony a legidősebb legénynek hamar lekoppant a szeme, csak Mezőszárnyasi maradt ébren. Ott hagyta a bátyjait, elment az ólomhíd alá, s a kardja hegyét a hídon egy kicsit kidugta.

Hát jön a hétfejű sárkány a lován nagy dobrokolással, s a ló megbotlik a kard hegyében.

- Nye, te, nye - rikkantott a hétfejű sárkány -, hogy a farkasok egyenek meg! Már te is félsz Mezőszárnyasitól, attól a híres vitéztől?!

Kiszól a híd alól Mezőszárnyasi:

- Hát mért nem hagysz aludni, én nem bántottalak téged!

Visszafelel a hétfejű sárkány:

- Gyere csak ki a híd alól, küzdjünk meg!

Kiugrik a híd alól Mezőszárnyasi, kezébe veszi a kardját, s egy csapásra levágja a hétfejű sárkánynak hat fejét.

Éppen abban a szempillantásban repült el a fejük felett két holló. Felkiált a sárkány:

- Eresszetek rám egy csepp vizet, aztán két dögöt adok nektek!

Mondja Mezőszárnyasi:

- Reám eresszétek a vizet, mert én hét dögöt adok nektek!

Gondolták a hollók, jobb hét dög, mint kettő, s Mezőszárnyasira eresztették a vizet. Attól mindjárt nekielevenedett, s levágta a sárkánynak a hetedik fejét is.

Azzal szépen, mintha semmi sem történt volna, visszament a bátyjaihoz, lefeküdt, s aludott reggelig. Másnap estére a rézhídhöz értek. Errefelé lakott a tizenkét fejű sárkány, pulykalábon forgó rézpalotában. Most a második fiú volt a soros, annak kellett volna istrázsálni. De ez is elaludott, csak Mezőszárnyasi maradt ébren. Ment a rézhíd alá, kidugta a kardja hegyét a hídon. Hát jó a tizenkét fejű sárkány, s annak is a lóva megbotlik a kardnak a hegyében.

- Nye, te, nye - rikkantott a tizenkét fejű sárkány -, hát te is megijedsz Mezőszárnyasitól, attól a híres vitéztől?!

Aztán lekiáltott a híd alá:

- Gyere ki, Mezőszárnyasi, hadd lám, mit tudsz?!

No hiszen, megmutatta ennek is Mezőszárnyasi, hogy mit tud. Tizenegy fejét vágta le egy csapásra. Akkor repült el fejük felett hét holló. Felszólt a sárkány:

- Hé, adjatok egy csepp vizet, s két dögöt adok! Amellett a rézerdőmben szabadon lakhattok, költhettek.

Felszólt Mezőszárnyasi:

- Nekem adjátok a vizet, mert én tizenkét dögöt adok, s lakhattok, költhettek a rézerdőben ezután is.

A hollók Mezősárnyasira cseppentettek vizet. Attól egyszeriben nekielevenedett, s levágta a sárkánynak a tizenkettedik fejét is.

Harmadnap este az aranyhíd mellett háltak a legények. Az aranyhídon a huszonnégy fejű sárkányt ölte meg Mezősárnyasi azon módúlag, mint a másik kettőt.

Mondja Mezősárnyasi a bátyjainak:

- No, most menjünk, nézzük meg a sárkányok várát. Van ide nem messze három vár. Első a hétfejű, a második a tizenkét fejű, a harmadik a huszonnégy fejű sárkányé.

Azt felelik az idősebb legények:

- De bizony nem megyünk mi, mert megölnek azok minket.

- Hiszen van kardotok - mondja Mezősárnyasi -, ne féljetek.

De így, de úgy, ők nem mennek.

- No, ne féljetek - mondja Mezősárnyasi -, megöltem én mind a hármat. Menjünk el, s nézzük meg, mi van a várukban.

Elmennek előbb a hétfejű sárkány várához. Hát az úgy forog egy kacsalábon, mint a forgószél. Kiált Mezősárnyasi:

- Forgó vár, állj meg!

- Nem az uram parancsolja! - felelt vissza a vár.

- De bizony az urad parancsolja, állj meg!

Ebben a pillanatban megáll a forgó vár, bemennek a legények, s hát ott ül az ablakban egy gyönyörű szép leány, az ő királyuknak a legidősebb lánya, s ím - halljatok csudát! - abban a pillanatban egy kicsit felsütött a nap az öreg király országában.

Hej, megörül a királykisasszony, mikor hallja, hogy kik s mik ők, hogy utána jöttek. Hogy a hétfejű sárkányt megölték. Ne féljen semmit, csak maradjon itt egy keveset, míg a másik két királykisasszonyt elhozzák.

Elmennek a legények a tizenkét fejű sárkány várába. Ott megtalálják a középső királykisasszonyt. Onnét mennek a huszonnégy fejű sárkány várába, ott megtalálják a kicsi királykisasszonyt. De volt szép a másik kettő vagy nem, ez olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Meg sem állottak, vitték a kicsi királykisasszonyt, azután a középsőt, középső után a legnagyobbat, s mikor elindultak, akkor a sötét ország nem volt sötét többet. Feljött a nap szép ragyogva. Feljött este a hold is, s felragyogtak a csillagok is.

No de volt a sárkányoknak egy vén boszorkány néniük, akinek akkora szája volt, mint egy ötvenvedres kád. Volt ennek két leánya, s amint észrevette, hogy viszik a királykisasszonyokat, mondta a legidősebbnek, kerüljön a legények elébe, változzék körtefává, legyen rajta piros körte annyi, hogy csak úgy húzza az ágait.

Majd meglátják a legények, s esznek belőle bizonyosan, de meg is halnak tőle.

Úgy tesz a leány, amint az anyja parancsolja, s hát amint mennek a legények, egy szép körtefát látnak az út mellett, földig húzták az ágait a szép piros körték.

Szomjas volt a két idősebb legény erősen. Mennek a fához, hogy körtét szakasszanak róla, de Mezősárnyasi elejükbe állott, s nem engedte. Kirántotta a kardját, beledöfte a körtefába, s halljatok csudát! piros vér csorgott ki a fából. Keserves jajgatás szakadt ki a tövéből: szörnyet halt a boszorkány leánya.

Jól tudta ezt a vén boszorkány, mintha előre tudta volna, s küldte a második leányát, kerüljön a legények elé, változzék forrássá, majd isznak belőle a legények. De bizony nem ittak, pedig majd elepedtek a szomjúságtól. Tudta jól Mezőszárnyasi, hogy miféle forrás az. Beledöfte a kardját, s vér buggyant ki a forrás fenekéből, s hallották, hogy valaki keservesen jajgat. Szörnyet halt a boszorkánynak a második leánya is.

No, akkor jött az öreg boszorkány maga. Kitátotta rettentő nagy száját, s olyan nagy hideget eresztett rájuk, hogy majd megfagytak. Egyet gondolt Mezőszárnyasi, leteszi a kicsi királykisasszonyt a nyeregből, fölszáll az égbe a kovácshoz, s mondja:

- No, bátyámuram, látja-e a földön azt a rettentő nagy száját?

- Látom, fiam, látom.

- No, ha látja, dobja belé azt a százmázsás golyóbist.

Fölkapja a kovács a tüzes golyóbist, megcélozza a vén boszorkány száját, beledobja egyenesen. Elégett a boszorkány, s lett melegség mindjárt.

Azzal a legények útnak eredtek, s szép csendesen hazamentek a király udvarába. Ott sétált a király föl s alá a palota tornácában, gyönyörködött a nap ragyogásában. De még csak akkor örült igazán a szíve, amikor hozták a legények a három királykisasszonyt. Mindjárt hívtak három papot. Összeadták a három királykisasszonyt a három szegény legénnyel. Hanem az országot s egész királyságát Mezőszárnyasinak adta a király.

Így volt, vége volt, mese volt.

A CIGÁNY A POKOLBAN

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egy juhászlegény. Ennek a juhászlegénynek a kezére adtak a gazdák háromszáz juhot, s őrizte is becsületesen, de hiába őrizte, hiába volt nyitva a szeme éjjel-nappal, éjnek idején egy juh mindig eltűnt a nyájából. Éjfél tájban a kutyák erősen elkezdettek ugatni, de hogy ki tört a juhok közé, ki vitte el a juhot, annak a nyomára nem tudott jönni.

Búsult a szegény juhász, majd felvetette a búbanat, nem tudta, mit csináljon. Egyszer arra vetődik egy cigány, s kérdi:

- Hát kend miért búsul?

- Hej, hogyne búsulnék, te móré,* minden éjjel eltűnik egy juh a nyájamból, pedig a szememet sem hunyom be, a kutyák is ébren vannak. Észreveszik, amikor jön valaki, de látni nem látnak semmit, csak ugatnak. Én sem láttam még senkit, azt sem tudom: ember-e, vagy állat.

- Egyet se búsuljon kend - mondja a cigány. - Adjon egy marék túrót, majd megfogom én azt a tolvajt.

Ad a juhász túrót a cigánynak, bemegy a juhok közé, leül ott, s várja a tolvajt.

Egyszerre csak ugatni kezdenek a kutyák, szaladnak a juhok, ahányan voltak, annyifelé, de a cigány nem látott senkit, csak gondolta, hogy visz valaki egy juhot. Nagyot kiált a cigány:

- Állj meg hé, ne vidd el a juhot, elébb birkózzunk meg!

Abban a pillanatban csak elejébe szökik az ördög, s mondja neki:

- Hát én nem birkózom veled, te cigány, elébb látni akarom, hogy mit tudsz.

Azzal felvett a földről két egyforma követ, az egyiket a cigány kezébe nyomta, a másikat meg úgy összemorzsolta, hogy olyan volt, mint a búzaliszt.

- No, morzsold össze te is - mondja a cigánynak.

- Hm, az semmi - mondja a cigány -, nézd csak, én levet sajtolok belőle.

Azzal elővette a túrót, a kőhöz szorította, s az ördögnek szeme-szája tátva maradt, mert azt hitte, hogy a kőből csurog a lé.

- No, nyomj ki levet a kőből! - hetvenkedett a cigány.

Próbálta az ördög, szorította a követ, hogy majd megszakadt belé, de bizony abból egy csepp lé sem csurgott ki.

- Látom, hogy erősebb vagy, te cigány - mondotta az ördög. - Gyere velem a pokolba, visszafizetem a juhok árát.

Lemennek a pokolba, be ott egy nagy fekete házba, keresztülmennek harminchárom szobán, hát a harmincharmadikban töviságyon, vasszegekkel bélelt párnán feküdt egy öregasszony: az ördögnek az anyja. Olyan öreg volt, hogy a szemét sem tudta felnyitni. Mondja az ördög:

- Na, édesanyám, adja ide a kincseskamra kulcsát, hadd fizetem vissza ennek az embernek a juhok árát, mert hétszerte erősebb, mint én. Levet csurgatott a kőből, s én csak lisztet tudtam morzsolni belőle.

Mondja az öregasszony:

- Várj csak egy kicsit, előbb nyisd fel a szememet, hadd lássam azt az erős embert.

Kihoz a másik szobából az ördög tizenkét darab mázsás emelőrudat, azzal a tizenkét rúddal feltámoogatja az öregasszony szempilláit. Mikor az öregasszony meglátta a cigányt, nagyot kacagott.

- Mit, ez a hitvány cigány erősebb volna, mint te? No, azt én nem hiszem. Bizonyosan megcsalt téged, próbáljatok egyebet. Addig oda nem adom a kamara kulcsát, amíg nem látom, hogy csakugyan erősebb s ügyesebb, mint te.

Elszégyelli magát az ördög, hátha csakugyan igaza van az anyjának. Mondja a cigánynak:

- Gyere, móré, ki az udvarra!

Visz az ördög két karikás ostort, az egyiket a cigány kezébe nyomja, s mondja neki:

- No, lássuk, melyik tud nagyobbat rittyenteni!

Előbb az ördög rittyent, de akkorát, hogy megcsendült belé az egész világ, s a cigány hatszor vágódott hanyatt ijedtében.

- No, cigány, rittyents te most!

- Nem én - mondja a cigány -, míg jó erős vasabroncsokat nem adsz.

Hoz az ördög egy jó csomó vasabroncsot, s a cigány abroncsolni kezdi a maga fejét.

- Mit csinálsz, cigány?

- Abroncsolom a fejemet, mert akkorát talállok rittyenteni, hogy kettéhasad a fejem.

- Jaj, akkor abroncsold meg az én fejemet is! - könyörgött az ördög.

Hát jól van, a cigány egypár abroncsot a maga fejére tesz úgy könnyűszerűleg, aztán jó erősen az ördög fejére kezdi húzni az abroncsot, szorítja, hogy csak úgy ropogott az ördög feje. Bezzeg elkezdett rimánkodni az ördög: inkább elhiszi, hogy erősebb, csak ne abroncsozza meg a fejét.

Mennek vissza az öregasszonyhoz, s mondja az ördög, hogy mi történt, csak adja ide a kamarakulcsot, hadd fizesse vissza a juhok árát, mert különben a cigány elpusztítja őt s minden nemzetségét.

Nagyot kacag megint az öregasszony.

- Te gyáva, te, nem szégyenled magad?! Megcsal téged ez a cigány, hiszen még rittyenteni sem tudott volna. Próbáljatok egyebet.

Gondolja az ördög, bizony, bizony, igaza lesz az anyjának.

- Gyere ki csak, cigány, az udvarra, próbáljunk még egyet!

Kimennek az udvarra, az ördög felkap egy vasvillát, s mondja a cigánynak:

- No, cigány, vasvillát a kezébe, hadd lássuk, melyik tud többet.

- Nem kell nekem vasvilla - mondja a cigány -, elég egy vékony nyárs is.

Hát jól van, az ördög a kezébe nyom egy vékony nyársat, aztán fölemeli a vasvillát, keresztül akarja szűrni a cigányt.

- Hohó - mondja a cigány -, nem így szokták a cigányt vasvillával leszúrni. Eredj a sövénynek a túlsó oldalára, én itt maradok az innenső oldalán, aztán szurkálj a vasvillával a sövény hasadékán, én is szurkállok a nyárssal, majd meglátjuk, melyik kap több sebet.

Átugrik az ördög a sövényen, szurkálni kezd a vasvillával, de a villa ága mindegyre megakadott a sövényben, a cigány pedig a vékony, hegyes nyárssal összevissza szurkálta az ördögöt.

Visszamegy az ördög az anyjához, s mondja:

- Anyám, adja ide a kamarakulcsot, fizessük vissza a juhok árát, mert bizony még véretem veszi ez a cigány.

Mondja az öregasszony:

- Hozd az emelőrudakat, támogasd fel a szememet, hadd nézem még egyszer azt a cigányt.

Eléhozza az ördög a tizenkét emelőrudat, föltámogatja az anyja szemét. Nézi, nézi az öregasszony a cigányt, csóválja a fejét.

- Már én, fiam, nem tudom elhinni, hogy ez a hitvány cigány erősebb legyen, mint te, hát próbálj vele most valami ügyeskedést. Ha abban is csúffá tesz, nem bánom, fizesd vissza a juhok árát.

- No, cigány, gyere, próbáljunk még egyet!

- Nem bánom én - mondotta a cigány.

- Hát a disznópásztorsághoz értesz-e? - kérdi az ördög.

- Érték én mindenhez - mondotta a cigány.

- Jól van, hát gyere a disznópajtába, lássuk, melyikünk tud több disznót kihajtani.

- Jó, jó - mondja a cigány -, hanem honnét tudjuk meg, hogy ki melyiket hajtotta ki?

- Az ám - mondja az ördög -, erre nem is gondoltam.

- Tudod mit? - mondja a cigány. - Te hajtod az egyenes farkúakat, én hajtom a göndör farkúakat.

Bemennek a pajtába, a cigány hamarosan kihajt harmincat, negyvenet, többet ki sem hajtott. Kiszól az ördög:

- Hát, te cigány, többet nem hajtasz ki?

- Elég ennyi nekem - felelt a cigány.

Az ördög egész nap kereste az egyenes farkú disznókat, de egyet sem talált. Bezzeg, hogy nem talált, mikor minden disznónak göndör a farka.

- No - mondja az ördög -, látom, cigány, hogy erősebb is vagy, ügyesebb is vagy, gyere, hadd fizetem vissza a juhok árát.

Bemennek az öregasszonyhoz, mondja az ördög nagy búsan, hogy az ügyeskedésben is legyőzte a cigányt.

- Jól van - mondta az öregasszony -, ha úgy van, amint van, fizesd meg a juhok árát. Hanem most már este van, ne ereszd el, hadd maradjon itt éjszakára.

Jó vacsorát adnak a cigánynak, vacsora után lefekszik, de nem tudott aludni, mert félt, hogy az ördög megcsúfolja.

Hát csakugyan hallja úgy fél füllel, hogy suttognak egymás közt az öregasszony meg a fia, s kivette a suttogásukból, hogy éjjel, amikor ő alszik, bejő az ördög, s fejbe üti a tizenkét mázsás buzogánnyal.

„Hiszen csak gyere!” - gondolta magában a cigány. Felugrott az ágyból, egy darab fát fektetett a helyére, a feje helyére pedig egy vassfazekat, ő meg bebújt az ágy alá.

Jön az ördög, ráüt a tizenkét mázsás buzogánnyal a vassfazékre, hogy egyszeribe összelapult.

- Hé, hé - kiáltott a cigány az ágy alól -, ne simogasd a fejemet azzal a buzogánnyal!

Hej, uramteremtőm! még csak most ijedt meg igazán az ördög. Hát ennek a buzogányütés csak simogatás?

Ahogy megvirradott s fölkel a cigány, mindjárt vitte a kincseskamarába, kimért egy zsák aranyat a juhokért.

- Nesze, cigány, vigyed.

Az ám, vitte volna a cigány, ha bírja. Mondja az ördögnek:

- Hallod-e, ördög, nem én hoztam ide a juhokat, a pénzt sem viszem el, hozzad te.

- Dehogy viszem, dehogy viszem - mondotta az ördög -, talán bizony hogy az atyádfiai agyonverjenek!

Azt hitte szegény ördög, hogy a cigánynak az atyjafiai mind olyan erősek.

- Ne félj semmit! - mondotta a cigány. - Mikor hazaérünk, a fiaim elém szaladnak, s azt kiáltják: dádé,* dádé! Addig még semmi baj sincs. Hanem, amikor azt hallod: dikhec,* mi van a zsákban? - akkor szaladj, amerre látsz, mert különben vége az életednek.

Fölkapja az ördög a zsákot, s mintha éppen csak tollal lett volna kitömve, olyan könnyen vitte. Megérkeznek a cigány putrijához. Hát csakugyan szalad a sok purdó, vetik a cigánykerekeket nagy örömben, s kiáltják: dádé, dádé! Mikor aztán meglátták a zsákot az ördög hátán, bezzeg az volt az első szavok: dikhec, mi van a zsákban?

Hiszen az ördögnek sem kellett egyéb. Úgy ledobta a zsákot, hogy egyszeriben kirepedt, folyt belőle a szép sárga arany - s futott vissza a pokolba, hogy hátra sem nézett.

Mikor az ördög elszaladt, a cigány kifizette a juhásznak a juhok árát, a többin megosztottak, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A VÁLTOTT GYERMEK*

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt egyszer egy király és egy királyné. Egyetlenegy fiuk volt, de ebben sem volt semmi örömük, mert az a gyermek sem járni, sem beszélni nem tudott. De még ülni sem, ha nem támogatták.

Búsult a király és a királyné, majd felvetette a búbanat. Ahány csudadoktor volt a világon, mind elhívták, de egy sem tudta meggyógyítani a gyermeket. Már tizenkét esztendő volt a fiú, s nem tudott talpra állani, mert olyan nagy volt a feje, hogy elhúzta.

Egyszer fölmegey a királyhoz egy obsitos* katona, s mondja:

- Felséges királyom, valamit mondanék, ha meg nem bánthanám.

- Mondjad, fiam, mondjad!

- Az a gyermek, aki miatt annyit búsul felséges királyom, nem a felségedé. Az igazi fiát még első éjjel elvitték a boszorkányok, s ezt hozták helyébe.

- Hát azt te honnét tudod?

- Tudom, ahonnét tudom, felséges királyom, s ha megengedi, meg is mutatom, hogy táltos ez a nagy fejű gyermek. Tud az jól beszélni, csak felséged előtt nem akar.

Azt tanácsolja az obsitos, hogy ültessék be a gyermeket a szoba közepére, tegyenek eléje egy kis bögre tejet, a bögrébe egy nagy fakanalat, aztán hagyják magára, s hallgassák meg a kulcslyukon, hogy mit beszél.

Úgy tesznek, ahogy az obsitos mondogta. Leültetik a gyermeket a szoba közepére, elébe teszik a bögre tejet, a bögrébe nagy fakanalat, s azzal magára hagyják.

Ahogy kijönnek a szobából, nagyot kacag a táltos fiú, s azt mondja:

- No még ilyet sem láttam, pedig hetvenhét esztendő vagyok, de sohasem adtak nekem kis bögrében nagy kanalat. Hogy egyem én ezzel?!

Beszalad a király, s mondja a fiúnak:

- Na, fiam, hallám, hogy tudsz beszélni, mondj még valamit!

De a gyermek többet egy kukkot sem szólott.

Hej, uramteremtőm, tűnődni, búcsálódni kezdett a király, hátha mégis az ő fia, s nem mond igazat az obsitos. Mondta is az obsitosnak:

- Már akárhogy történt, így vagy úgy, ez az én gyermekem. Szeretném, ha legalább beszélni tudna!

- Jól van - mondogta az obsitos -, vegye a karjára felséged, vigye a Benedek-rendi papokhoz, azok majd meggyógyítják.

A király megfogadta az obsitos tanácsát, karjára veszi a gyereket, elindul vele, s amint megy, mendegél, ér egy tóhoz. A tavon keresztül palló volt, rálépett a király, s szépen ment a tó túlsó partja felé. Amint megy, valaki csak kikiált a tóból:

- Hová mégy, te kukri-mukri?!

Visszafelelt a gyerek:

- Ótesz-fótesz, Szent Benedek.

Hej, megharagszik a király!

- Ejnye, ebadta kölyke, hát itt tudsz beszélni, s otthon nem?!

Nagy haragjában belevágta a gyereket a tóba, s abban a pillanatban, ahogy az eltűnt, kibukkant a tó vizéből egy szép aranyhajú fiú. Nyújtotta a karját a király felé.

- Apám, lelkem apám, húzzon ki!

De bezzeg hogy kihúzta az édes fiát, karjára vette, keblére szorította, s vitte haza nagy örömmel. Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

ÖRDÖG RÓZSA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy király.

Ez a király egyszer úgy eltévedett egy sűrű, rengeteg erdőben, hogy semmiképpen sem tudott onnét kivergelődni. Indult erre, indult arra, még nagyobb sűrűségbe tévedt, olyan sűrűségbe, hogy isten áldott napját nem is látta. Búsult a király, majd felvetette a nagy búbanat. Így kell, hogy elveszen az erdőben, nem látja többet szép fiatal feleségét, akinek nem volt párja a világon! Amint így évelődnek magában, honnét, honnét nem, elejébe toppan egy ördög, s mondja neki:

- Nem tudsz kimenni az erdőből, úgy-e? No, én kivezetlek, ha nekem adod a legdrágább kincsedet, ami még nincs, de lesz.

Egy szempillantásig sem gondolkozott a király, kezet adott az ördögnek, s az ördög, egy jó félóra sem telt belé, kivezette a királyt az erdőből. Akkor azt mondta neki:

- Hát én a szavamat megtartottam, az erdőből kivezettelek, de aztán te is tartsd meg a szavadat. Amikor találkoztunk, még nem volt gyermeked, most már van, azt is tudom, hogy fiú. Jegyezd meg jól, hogy húsz esztendő múlva eljövök érte.

Elválnak egymástól, az ördög megy a pokolba, a király haza, s hát csakugyan igaza volt az ördögnek: a királynét egy szép fiúval áldotta meg az Isten. Örült is a király, nem is. Az egyik szeme nevetett, a másik sírt. Mennél idősebb lett a fia, annál erősebben elszomorodott, a királyné, mikor megtudta, hogy az ura az ördögnek ígérte a fiát, éjjel-nappal sírt, mint a záporosó. A királyfi nem tudta elgondolni, hogy miért sír mindig az ő édesanyja, miért olyan szomorú az ő édesapja. Meg is kérdezte egyszer:

- Édes szüleim, miért szomorkodtok mindig? Talán bizony nem szerettek engem?

Mit volt mit tenni, meg kellett, hogy mondják az igazat. Gondolták, elég nagy már a királyfi, hadd tudja meg, mi vár reá.

- Hát ha így van, amint van - mondotta a királyfi -, meg sem várom, hogy az ördög jöjjön, magam megyek a pokolba.

Hiába beszélt az apja, anyja, hogy ne menjen, hátha az ördög el is feledte a fogadást, nem is jön érte. A királyfi elbúcsúzott apjától, anyjától, minden atyafiától, s addig meg sem állott, amíg a pokolba nem ért.

Bemegy a pokol országába, ottan megy hegyeken-völgyeken, folyóvizeken által, erdőközön-köztöl, s amint megy, mendégél, megszólítja az útszélén egy emberkoponya:

- Hallod-e, te királyfi, áss gödröt, temess bele engem, és dobj a síromba kilenc misére való pénzt, bizony nem bánod meg.

A királyfi a kardjával nagy hirtelen gödröt ásott, belétemette a koponyát, dobott melléje kilenc misére való pénzt. Akkor a koponya kiszólt a sírból, s mondta neki:

- No, te királyfi, hallgass ide! Én jól tudom, hogy miben jársz, hát fogadd meg a tanácsomat. Itt meg itt, nem messze innét van egy folyóvíz, oda jár fürödni az ördögkirály három leánya. Ez az ördögkirály az, akinek a te apád elígért. Az ördögkirály három leánya fekete daru képében száll a víz partjára, te bújj meg egy bokor mögé, s amíg fürödnek, vedd el a legkisebb

királykisasszonynak a ruháját, szaladj vele, s addig vissza ne add, amíg meg nem ígéri, hogy a pokolból meg nem szabadít.

Elmegy a királyfi annak a folyóvíznek a partjára, meghúzódik egy bokor megé, s hát egyszerre csak leszáll három fekete daru, megrázkódnak, leánnyá változnak, hirtelen levetik a ruhájukat, s belemennek a vízbe. Hopp, a királyfinak sem kellett egyéb. Fölkapta a legkisebb királykisasszony ruháját, s elszaladott vele. Egy félóra múlva jönnek ki a leányok a vízből, a két idősebb hirtelen fel is öltözik, a legkisebb nem találja a ruháját. No bizony, ha nem találta, a néneji nem is vártak rá. Daruvá változtak, elrepültek, s ott hagyták a legkisebb királykisasszonyt. Hej, istenem, sírt a szegény Rózsa királykisasszony (mert ez volt a neve), hullott a könnye, mint a záporosó. De közben visszafordult a királyfi, s mondta neki:

- Ne sírj, királykisasszony, visszaadom a ruhádat, ha megígéred, hogy az apád országából kiszabadítasz, mert tudd meg, hogy az én apám a te apádnak ígért, még amikor a világon sem voltam.

- Jól van - mondta a királykisasszony. - Nesze, adok neked egy fekete rózsát, ereszd a szélnek, hadd vigye, te csak menj utána, amerre vezet, s majd meglátod, minden jóra fordul.

A királyfi visszaadta a leánynak a ruháját, s Rózsa királykisasszony mindjárt el is szállott fekete daru képében. Ő pedig szélnek eresztette a fekete rózsát, s ment utána, hegyeken-völgyeken át, s meg sem állott, míg az ördögkirály palotájába nem ért. Fölmegy az ördögkirályhoz, köszönti illendőképpen, mondja, hogy ki s mi ő, mit akar.

- No, azt ugyan jól tetted, hogy magadtól jöttél ide - mondá az ördögök királya. - Hát én nem bánom, kieresztlek az országomból, de még három leányom közül is azt adom neked, amelyik legjobban tetszik, ha három próbát becsületesen kiállsz.

- Akármit megpróbálok - mondotta a királyfi.

- Hát az első próba ez lesz: látod-e amott azt az ólomhegyet? Szánts fel ezt ólomekével, vess belé egy szem kölest, boronáld be vasboronával, s holnap délre abból a kölesből főzz nekem ebédet.

Kimegy a királyfi nagy búsan, találkozik Ördög Rózsa királykisasszonnyal, elpanaszolja, hogy mit kíván tőle a király. Hát ő hogy tudja felszántani az ólomhegyet, mikor még földet sem szántott soha!

- Te csak feküdj le s aludj, bízd reám!

S abban a pillanatban egyet rittyentett az ostorával Rózsa királykisasszony, jöttek az ördögszolgák nagy sereggel, kérdezték:

- Mit parancsolsz, szép királykisasszony?

Mondta, hogy mit.

Azzal nekiindultak az ördögszolgák, s reggeltől estig, míg az ördögkirály aludott - mert az ördögök nappal alszanak -, felszántották az ólomhegyet, beléboronálták vasboronával az egy szem kölest, s ím halljatok csudát, reggelre sűrű köles nőtt az ólomhegyen, meg is ért, az ördögszolgák ki is csépezték, meg is őrölték, s délre a királynak az ebédet meg is főzték.

- No - mondta a király -, ezt a próbát jól kiállottad; még csak két próbát kell kiállanod.

Az volt a második próba, hogy az ólomhegy tetejére építsen olyan kakassarkon forgó rézvázat, hogy annak párja ne legyen sem a pokolban, sem a földön, sem az égben.

Ezt is felépítették az ördögök a királykisasszony parancsolatjára.

A harmadik próba az volt, hogy aranyhidat építsen a rézvár és az ördöggirály palotája között.

Ezt is megcsinálták az ördögszolgák.

Fölment a királyfi az ördöggirályhoz; jelentette, hogy kiállotta mind a három próbát.

- Jól van, fiam. Azt mondtam, hogy három lányom közül azt adom neked, amelyik legjobban tetszik. Szavamat megtartom, viheted, mehatsz haza.

Bezzeg hogy a királyfi a legkisebbet, Rózsa királykisasszonyt választotta. Egyszeriben elbúcsúztak az ördöggirálytól s minden nemzetségétől, beleültek a szélhintóba, s felszálltak a felső világba. Hanem mikor a királyfi városához közeledtek, a királyfi megállította a szélhintót, s mondta Rózsa királykisasszonynak.

- Így én nem vihetlek az apám városába. Várj meg itt, lelkem, majd visszajövök érted hatlovas hintón.

Mondta a királykisasszony:

- Ne hagyj itt, királyfi, mert ha hazamégy, s megcsókol valaki téged, tüstént elfelejtesz engem.

- Hiszen ha csak ez a baj - mondotta a királyfi -, senkinek sem engedem, hogy megcsókoljon, még az édesanyámnak sem.

Hiába beszélt, hiába könyörgött Rózsa királykisasszony, a királyfi hazament a hatlovas hintóért. Hej, volt öröm, amikor meglátták. Szaladott elébe az apja, az anyja, ölelték, akarták csókolni, de a királyfi nem engedte. Mondotta:

- Nem lehet, lelkem, édesanyám, édes jó apám, csak holnapig meg ne csókoljanak, azután lehet.

Hát jól van, a király s a királyné egy kicsit elszontyolodott, nem tudták, mire véljék, miért nem engedi a fiuk, hogy megcsókolják; hanem volt a királyfinak egy vén dajkája, s ez a királyfit éjjel, amikor aludott, megcsókolta. No bizony, ha megcsókolta, el is feledte a királyfi Ördög Rózsa kisasszonyt, mintha a világon nem is lett volna.

Eltelt egy nap, eltelt kettő, három, nem jött a királyfi a hatlovas hintóval. Mit csináljon szegény Ördög Rózsa királykisasszony? Szégyellt visszamenni az édesapjához. Ő bizony egyet gondolt, a város végén csárdát építtetett, s csaplárosné lett belőle. Na hiszen híre futott a városban, milyen szép csaplárosné van a város végén, ott mérik ám csak a jó bort! Meghallja ezt a királyfi is, s egy gróf s egy herceg barátjával elmegy egyszer a csárdába, hadd lássák, hogy igazán olyan jó bort mérnek-e ott, s olyan szép-e a csaplárosné?

Bemennek a csárdába, letelepednek egy asztal mellé, ételt-italt rendelnek, csudálják a szép csaplárosnét, mert olyan szép teremtest a világon való életükben még nem láttak. De a királyfi mintha soha nem is látta volna, nem ismerte meg.

Egyszer csak odafordul a gróf a csaplárosnéhoz, s mondja:

- Csaplárosné, lelkem, adjon egy csókot!

- Majd tíz órákor, most nem érek rá - mondotta a csaplárosné.

Akkor meg a herceg fordult hozzá:

- Csaplárosné, lelkem, adjon egy csókot!

- Majd tizenegykor, most nem érek rá.

Odahajolt a királyfi is, kérte szépen:

- Csaplárosné, lelkem, adjon egy csókot!

- Ó, most nem érek rá, majd tizenkét órákor.

S azzal elszaladt a csaplárosné, s vissza sem jött többet.

Tíz órákor fölkel a gróf az asztaltól, keresi a csaplárosnét, hát ott van a szomszéd szobában, s mondja neki:

- Csaplárosné, lelkem, itt vagyok, adja meg a csókot.

- Mindjárt, mindjárt, csak ki kell szaladnom, hogy a kaput betegyem.

Mondta a gróf:

- Hagyja, lelkem, csaplárosné, majd becsukom én.

Azzal kiment a gróf, csukta a kaput, de a kapu mindig visszapattant, egész éjjel folyton csukta, a kapu meg folyton visszapattant, kinyílt, nem tudta becsukni.

Tizenegykor jött a herceg.

- Itt vagyok, csaplárosné, adja meg a csókot.

- Mindjárt, mindjárt, csak előbb a lúdjaimat beterelem az ólba.

- Hiszen majd beterelem - mondotta a herceg, s kiszaladott az udvarra, terelgette a libákat. Egész éjjel terelgette, s nem volt annyi istenes lelke, hogy az ólba tudja terelni.

Jött tizenkét órákor a királyfi.

- Itt vagyok, csaplárosné, lelkem, adja meg a csókot.

- Mindjárt, mindjárt, csak előbb a kályhában a tüzet betakarom hamuval.

- Ó, majd betakarom én - mondotta a királyfi, s ment a kályhához, takarta a tüzet hamuval. Egész éjjel takarta, s mégsem tudta betakarni, a tűz mindig pislákol.

Reggel kijön a csaplárosné nagy nevetve, s mondja a királyfinak:

- Látod, látod, királyfi, úgy-e mondtam, ne hagyd, hogy megcsókoljanak, mert elfelejtet Ördög Rózsát!

Hát csakugyan a királyfinak csak most jutott eszébe Ördög Rózsa, szaladni akart a kályhától, hogy megölelje, megcsókolja jegybéli mátkáját, de nem tudott szabadulni a kályhától, a keze mindig a hamuban kotorászott, takarta a tüzet. Akkor aztán odament Ördög Rózsa, a vállára tette a kezét, s a királyfi egyszeriben elszabadult a kályhától, szaladott haza, s jött vissza a hatlovas hintóval. A gróf még akkor is folyton csukta, nyitotta a kaput, a herceg meg terelgette a libákat. De odament Ördög Rózsa, meglegyintette a vállukat, s ím, a herceg mindjárt be tudta terelni a libákat, a gróf is be tudta csukni a kaput.

Akkor a királyfi Ördög Rózsát szépen beültette a hatlovas hintóba, hazavitte, mindjárt papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak, s bizonyosan ma is élnek, hogyha meg nem haltak.

HARAGSZIK-E, GAZDURAM?

Volt egyszer egy gazdaember, annak egy felesége. Egy gyermekük sem volt, s olyan gazdagok voltak, hogy azt sem tudták, miük van. No, nem csuda, ha gazdagok voltak. Fősvény volt a gazda is, fősvény az asszony is, különösen az asszony. Még azt sem engedte az urának, hogy szolgát fogadjon. Minden dolgot a gazda végzett: szántott, vetett, aratott, csépett. Azt mondja egyszer a gazda a feleségének:

- Feleség, ezt én tovább így nem győzöm, rúdra kerül a bőröm. Elmegyek, s szolgát fogadok.
- Jól van - mondja az asszony -, nem bánom, fogadjon kend szolgát, csak azt előre megmondom, hogy János nevűt valahogy ne fogadjon, mert tudja kend, hogy a János nevű embereket nem szeretem.

Elmegy a gazda, s amint megy az úton, találkozik egy legénnyel. Kérdi a legényt:

- Hová, merre, öcsém, nem állnál-e be hozzám szolgálatba?
- Beállok biz én, mert éppen szolgálatot keresek - mondja a legény.
- Hát hogy hínak? - kérdi a gazda.
- Jánosnak, szolgálatjára.

- Jaj, fiam, akkor nem fogadhatlak, mert a feleségem a világból kikerget, ha János nevű szolgát fogadok. - Továbbmegy a gazda, találkozik egy másik legénnyel, fel akarja fogadni, hát annak is János a neve. Otthagyja azt is, hogy megy tovább, találkozik harmadikkal, negyedikkel, ötödikkel, mind ügyes, derék legénynek látszott, de valamennyinek János volt a neve.

„No - mondja a gazda magában -, még csak eggyel találkozom, legyen a neve János, nem bánom, én megfogadom, aztán lássam, mit csinál a feleségem!”

Hát az éppen úgy is lett. Találkozik a hatodik legénnyel, annak is János volt a neve. Isten neki, felfogadja, kezét csapnak.

Kérdi a gazda:

- Hát mi bért kívánsz, fiam?
- Nem kívánok én semmit - mondja a legény. - Csak kössünk egyezséget, hogy amelyik kettőnk közül megharagszik a másikra, az a másik szíját hasíthasson annak a hátából.

Mondám, hogy fősvény ember volt a gazda, jó szívvel ráállott az egyezésre, s gondolta, hogy a felesége is majd örül, mert az még nálánál is fősvényebb volt. Hazamegy a gazda a legénnyel, s az volt az asszonynak az első kérdése:

- Mi a neve?
 - Ezt bizony, feleség, Jánosnak híjják.
- Hej, megharagszik az asszony, felkapja a seprűt.
- Kitakarodjék kend a házamból, vigye a szolgáját!

- Feleség, ne bolondozz - mondja a gazda -, becsületes legény ez, ha János is a neve. Egy krajcár nem sok, annyi bért sem kíván.

Bezzeg hogy mindjárt tetszett az asszonynak a legény. Másnap reggel mondja a gazda a legénynek:

- Fogj be négy ökröt, János, s menj az erdőbe fáért. Nesze, itt van egy kenyér meg egy sajt, vidd magaddal a kutyát is, lakjál jól a kenyérből s a sajtból, tartsd jól a kutyát is, de a kenyeret is, a sajtot is hozd egészen haza. Menj arra, amerre a kutya megy. Ahol az erdőn megáll, ott kell fát vágni. - Befogja János a négy ökröt, megy mindenütt a kutya után. Az erdőn, ahol a kutya megállott, megállította ő is az ökröket, fát vágott, jól megrakta a szekeret, aztán letelepedett a fa alá, s elévette a kenyeret meg a sajtot. A kenyéren is meg a sajton is egy jó nagy lyukat vágott, kenyérnek is, sajtnak is a belét megette, azután a haját mindkettőnek szépen visszatette, s a kutyának egy falat nem sok, annyit sem adott. Azzal szépen elindult hazafelé.

Beérnek a faluba, a kutya ment mindenütt elől, érnek a kapu elé, de a kutya nem várta, amíg a kaput kinyitják, hanem átugrott rajta. Mondja János magában: „A gazdám azt mondta, hogy mindenütt a kutyám után menjek, hát én most hogy hajtsam át ezeket az ökröket a kapu felett?”

Rittyegtet az ostorával, üti-vágja, biztatja az ökröket, de bizony azok nem tudtak általmenni a kapun. Fogja János a fejszét, darabokra vagdalja az ökröket, a szekeret, a fákat, s azon módúlag keresztülhajigálja a kapun, be az udvarba.

Jön ki a gazda, látja, hogy mit csinált János, elfutja a méreg s a bosszúság.

- Mit tettél, te gazember?!

- Azt, mit gazduram parancsolt. Mindenütt a kutya után jöttem. A kutya keresztülszökött a kapun, de az ökröket hiába biztattam, nem tudtak utána szökni, hát a kutya után hajigáltam. De talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom, most vagyok a legjobb kedvemben.

No, ez így eltelék, jó a vasárnap. A gazda s a felesége megy a templomba, Jánost otthon hagyják, s a gazda meghagyja neki, hogy menjen a juhakolba, s amelyik juh először rátekint, azt ölje s nyúzza meg, főzzön jó paprikást. Visszakiáltott az asszony:

- Te János, aztán tégy belé sárgarépát s petrezselymet is!

Kimegy János a juhakolba, s hát egy juh sem néz rá. Kap egy botot, elkezd dögönyözni a juhokat, s amennyi volt, egyszeriben mind ránézett. No bizony, ha egyszerre néztek rá, megölte valamennyit. Egyet megnyúzott, a húsát bográcsba tette, s főzte a paprikást. Egyszerre csak eszébe jut, hogy sárgarépa meg petrezselyem is kell a húshoz. Az ám, a gazda az egyik kutyáját Sárgarépának, a másikat Petrezselyemnek hívta.

Fogta magát a legény, megnyúzta a kutyákat is, s a húsukat beleaprította a juhhús közé.

Hazajön a gazda s a felesége, az asszony kitálalja a paprikást, leülnek az asztal mellé, elkezdenek falatozni. Híjja a gazda Jánost:

- Gyere, János, egyél te is!

- Csak egyék isten hírével, gazduram, én már a magamét elvégeztem. Úgyis sok a dolgom.

- Ugyan mi dolgod lehet vasárnap?

- Hej, van nekem elég! Leszúrtam a juhokat mind, s most meg kell nyúzznom.

- Mit beszélsz, he?!

- Hát a gazduram azt mondta, hogy amelyik juh először rám pillant, szúrjam le, s nyúzzam meg. Mind egyszerre néztek rám, én hát mind leszúrtam, s most majd meg is nyúzzom. De talán bizony, haragszik is, gazduram?

- Dehogyan haragszom, sohasem voltam még ilyen jó kedvemben. Hanem, úgy tetszik nekem, János, hogy sárgarépát s petrezselymet mégsem tettél a paprikásba.

- Bizony tettem én - mondja János. - Megöltem a Sárgarépát meg a Petrezselymet, ott a húsa a bográcsban.

- Jaj, istenem, istenem - óbégatott az asszony -, ez az istentelen legény mindenünkből kiforgat! Kikergesse kend a házamból, mert különben kendnek sem lesz itt maradása!

- Ne félj, feleség, ki is kergetem.

- Talán bizony haragszik, gazduram?

Megijedt a gazda, eszibe jutott, hogy mi következik a haragjára, s mondta csendesén:

- Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom, sohasem voltam még ilyen virágos kedvemben.

Azzal János kiment, hogy megnyúzza a juhokat. Az asszony meg kesergett, zsörtölődött.

- Láss, láss, úgy-e, megmondtam, hogy János nevű szolgát ne fogadjon! Most már mit csináljunk? Mire az esztendeje kitelik, minket is elpusztít. Mit csináljunk?

Azt egyezik, hogy elhagyják a tulajdon házukat, s világgá mennek. Éjnek idején, mikor János alszik, megszöknek. Ami cókmókot elvihetnek, elvisznek. Maradjon az a nagy gazdagság ennek az akasztófárávaló legénynek.

Össze is szednek nagy hirtelen, amit lehetett: kenyeret, szalonnát, egy s más eleséget, ruházatot, bekötik a zsákba, aztán este szépen lefeküsznek, s éjjel szépen megszöknek. Hanem János észrevette a készülődést, s este, mikor a gazda meg a felesége kicsit elszenderedett, a zsákot kiürítette, s szépen belebújt.

Fölkelt éjjel a gazda s a felesége, a gazda a hátára veti a zsákot, s elmennek világgá. Mennek, mendegélnek hetedhét ország ellen, s egyszer egy patakhoz értek. Nem volt híd a patakon, úgy kellett keresztülgázolni. A gazda hátáról lelógott a zsák, s a vízbe belemártódott. Nem tetszett ez Jánosnak. Volt nála egy gombostű, s azzal elkezdte szurkálni a gazdáját.

- Ejnye, gyilkos teremtetted - zsörtölődött a gazda -, minek tettél tűt a zsákba?!

- Nem tettem én - mondja az asszony. - Bizonyosan a kendőmben maradt egy tű.

Na, keresztülmennek a patakon, még egy kicsit mennek, mendegélnek, aztán egy helyen letelepednek, hogy majd falatoznak.

Nyúl a gazda a zsákba, hogy kivegye a kenyeret, s hát kiugrik belőle János.

- Jézus Mária, szentlélek, hát te itt vagy?!

- Én itt, gazduram, mert a jó szolga nem hagyja el a gazdáját. De talán bizony haragszik, gazduram?

- Dehogyan haragszom, dehogyan haragszom. Sohasem volt ilyen tulipiros kedvem világon való életemben.

Na, mentek hárman. Mit tehettek egyebet, nem tudtak szabadulni Jánostól. Addig mentek, mendégéltek, amíg éppen az Óperenciás-tenger partjára értek. Ott letelepednek, tüzet csinálnak, s elküldik Jánost, hogy keressen tűzre való fát. Amíg János odajárt, elkezdettek tanakodni, hogy s mint tudnának megszabadulni tőle.

- Hiába mesterkedünk, feleség - mondta a gazda -, meg nem szabadulunk ettől a kötélrevalótól.

- Dehogynem - mondta az asszony. - Majd megmutatom én kendnek, hogy van nekem eszem. Majd este, ha lefekszünk, lábbal a tenger felé fekszünk, Jánost a lábunkhoz fektetjük, s éjjel, mikor alszik, belerúgjuk a tengerbe.

Visszajő János a fával, a gazda s a felesége lefekszik lábbal a tenger felé, s mondják Jánosnak, hogy feküdjék a lábukhoz.

„Ehe - mondta magában János -, tudom már, hogy miben mesterkedtek!”

De nem szólt semmit. S úgy feküdt le, ahogy a gazdája mondta. De a szemét világért le nem hunyta.

Kérdezte a gazda mindegyre:

- Aluszol-e, János?

- Nem aluszom, gazduram. Örööm kigyelmeteket, nehogy ellopják.

Addig vártak, hogy János elaludjék, hogy mind a ketten szépen elaludtak. János meg ébren maradt. Hanem egyszer éjjel az asszony felébredt, egy kicsit félre ment, s hopp! Jánosnak sem kellett egyéb, lefeküdt a gazda mellé.

Aközben visszajött az asszony, s álmos fejjel lefeküdt a János helyére, s ott mindjárt el is aludott. Csak éppen ezt várta János, oldalba lökte a gazdát.

- Hallá-e, ébredjen, János már alszik, rúgja a tengerbe.

Nekihuzakodik a gazda, s belerúgja a feleségét a tengerbe. Arra felszökik János, nagyot kacag. Talpra ugrik a gazda is, hallja a felesége sívítását.

- Mit tettél, te gazember?!

- Én, gazduram, nem tettem semmit.

Uccu! utána a gazda a feleségének, beleugrik a tengerbe, kihúzza nagy nehezen. Akkor szalad Jánosnak:

- No most, te kötélrevaló, megöllek!

- Talán bizony haragszik, gazduram? Tartsa a hátát!

S elévette a fehérvári bicskáját, hogy szíjat hasítson a gazdája hátából.

- Mondja még egyszer, haragszik-e, gazduram?

Megjuhászodott a gazda, s mondta:

- Dehogy haragszom, dehogy haragszom, lelkem, édes fiam, sohasem voltam ilyen jó kedvemben!

Ha a gazda haragudott volna, János a hátából szíjat hasított volna. Ha János a gazda hátából szíjat hasított volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Holnap János legyen a ti vendégeitek!

VAS LACI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy király, annak három fia meg három lánya. A legkisebb fiút Vas Lacinak hívták, mert az olyan erős volt, mint maga a vas.

No, nemcsak erős volt Vas Laci, de csintalan is: hét ördög lakott benne. Egyszer, amikor az iskolából jött hazafelé, nekiszaladt egy öregasszonynak, aki a feje tetején egy kosár tojást vitt. Leütötte a fejről a kosarat, s a tojás mind összetört. Azt mondta az öregasszony:

- No, te fiú, én neked rosszért jót kívánok. Azt kívánom, hogy amit legelőbb kívánsz, azonnal teljesedjék.

Vas Laci nagyot kacagott, amint szaladt hazafelé, és azt gondolta magában: „Ejnye, de bolond asszony ez, még jót kíván nekem, mikor a tojását mind összetörtem. No csak hazamenjek, mindjárt valami jót kívánok!”

Hazamegy a fiú, hát a nénjei éppen labdáznak. Közéjük áll ő is, de a királykisasszonyok összeegyezték, hogy mind csak Lacit üssék, legalább így visszafizetik neki a kölcsönt, mert őket is sokat bosszantotta a csintalanságával.

Hej, megmérgeződött Laci, mikor látta, hogy mind csak őt püfölik a labdával, s nagy mérgében odakiáltott a leányoknak:

- Ó, hogy a föld nyeljen el benneteket!

Abban a pillanatban megnyílt a föld, eltűnt a három királykisasszony.

Nagy volt a szomorúság a király udvarában. Keresték a királykisasszonyokat mindenfelé, az egész világon, de sehol sem találták, nem is tudták, hogy merre keressék, mert Vas Laci egy szóval sem mondta, hogy a nénjeit a föld nyelte el. Utánuk ment a legidősebb királyfi, utánuk a középső királyfi, de eltelt egy esztendő, eltelt kettő, három, még több is, a királyfik még vissza sem kerültek, valahol elpusztultak bizonyosan.

Aközben Vas Laci felcseperedett, nagy, erős legény lett belőle, s mondta a királynak:

- Édesapám, elmegyek én is a néném után, úgyis én vagyok az oka a szerencsétlenségüknek.

- No bizony, ha te vagy - mondotta a király -, indulj, s addig ne kerülj a szemem elé, míg a nénédet meg nem találod s vissza nem hozod.

Elindult Vas Laci, ment, mendegélt hetedhét ország ellen, hegyeken-völgyeken által, s mikor már hét nap s hét éjjel folyton ment, beért egy rengeteg erdőbe. Amint megy az erdőn keresztül, látja, hogy egy öregasszony éppen a hátára akar emelni egy csomó száraz ágat, próbálja kétszer is, háromszor is, de nem tudja felemelni. Odamegy Vas Laci, s az öregasszonynak szépen a hátára emeli az ágakat. Mondja az öregasszony:

- Köszönöm, Vas Laci, hogy segítettél nekem, jóért jóval fizetek. Tudom én, hogy miben jársz te. A három nénédet keresed, akiket a föld nyelt el. De ne búsulj, ha te segítettél rajtam, én is segítek terajtnak.

Azzal az öregasszony csak rátoppintott a földre, a föld egyszeriben megnyílt, kipattant belőle egy nagy vasláda. Mondta az öregasszony:

- Csak bújj belé bátran ebbe a ládába! Ez levisz téged a föld alá, s ott megtalálod a legidősebb nénédet s a másik kettőt is.

Belefelelt Vas Laci a ládába, a láda pedig ment lefelé, hét nap, hét éjjel folyton-folyvást mehetett, aztán leért az alvilágba, s fölpattant a födele. Hát istenem, egy ezüstvár volt ott egy hajításnyira tőle, az ezüstvár előtt egy folyó, de a folyón keresztül beretvából volt verve a híd, s azok a beretvák úgy táncoltak, ugráltak, hogy azon halandó ember által nem mehetett.

Elszomorodott Vas Laci, nagyot sóhajtott:

- Ide eljőheték, de ezen a hídon soha, míg ez a világ, keresztül nem mehetek!

Mert úgy tudjátok meg, hogy a hídnak a túlsó vége éppen az ezüstvár kapujáig nyúlt, s másként a várba nem lehetett bekerülni. Megszólalt a láda:

- Ne búsulj, Vas Laci, én a víz alatt szépen általúszok, a várba is beviszlek, a többi aztán a te gondod.

Bebújt Vas Laci a ládába, a láda meg szépen általúszott a víz alatt, bevitte Lacit a várba, aztán szépen visszaúszott, otthagya Lacit a várban.

Meglátja Lacit a nénje, összecsapja a kezét, elébe szalad:

- Jaj lelkem, öcsém, hogy jöttél ide! Vége az életednek. Nem tudod, hogy a hétfejű sárkány ez a vár, s ha hazajő, megöl téged?

- Ne félj semmit - mondotta Vas Laci -, csak adj nekem egy kardot, a többit bízd reám.

Bementek a fegyveres szobába, ott Vas Laci leakasztott egy kardot. Hát uramteremtőm, abban a pillanatban nagyot dőndül az ezüstvár. A hétfejű sárkány hajította haza a buzogányát hetvenhét mérföldről.

- Jaj, lelkem, öcsém, mindjárt itt lesz a sárkány, készülj a halálra!

- Ne félj, néném, ne félj!

Jött is a sárkány rettentő nagy haraggal.

- Hát te mit akarsz itt?!

- Meg akarok veled küzdeni életre-halálra - mondotta Vas Laci.

- Ó, nem küzdök én meg akármely fiával! Előbb hadd látom, mit tudsz!

Kivett az asztalfiából egy kőkenyeret meg egy vashécskát, s azzal leszelt egy karéj kenyeret.

- No, lássuk, mit tudsz te?

Vas Laci fogta a kenyeret, s a vashécskával kettészelte.

- No, most megküzdehetünk - mondotta a sárkány -, látom, hogy hozzám való vagy. Gyere velem a vashécskéba.

Lemennek a vashécskéba, birokra kelnek. A hétfejű sárkány felkapja Vas Lacit, s térdig vágja a vasba. Nosza, kiugrik Vas Laci, felkapja a hétfejű sárkányt, jól megkerengeti a levegőben, azzal úgy levágja, hogy derékig süppedt a vasba. De kiugrik a hétfejű sárkány is, s levágja Vas Lacit, hogy mellig süppedt a vasba. Nekirugaszkodik Vas Laci, kiugrik a vasból, fölkapja a hétfejű sárkányt, még jobban megkerengeti a levegőben, s úgy levágja, hogy nyakig süppedt a vasba. Akkor kirántotta a kardját, s a sárkánynak mind a hét fejét levágta.

- No, édes néném - mondotta Vas Laci -, most már gyere velem, mehetünk.

- Jaj, dehogy mehetünk, dehogy mehetünk, a beretvahídon nem tudunk mi keresztül menni, itt kell elpusztulnunk!

Gondol ide, gondol oda Vas Laci, mit is csináljon hamarjában. Ő bizony egyet gondol, kiássa a földből a sárkány testét, lenyúzza a vastag bőrét, beteríti vele a beretvahídat, s úgy átsétáltak, hogy még a lábukat sem vérezték meg. Hát amint keresztülmentek a hídon, ott van az öregasszony, s mondja Vas Lacinak:

- No, fiam, ezt a nénédet szerencsésen megszabadítád. Én a vasládában fel is viszem. Te pedig menj most az én kovács bátyámhoz, csak ide nem messze lakik. Mondd meg neki, tisztelem, amit lehet, segítsen rajtad.

Elválnak egymástól. Az öregasszony ment a királykisasszonnyal a ládában fölfelé - ment Vas Laci is, amerre az öregasszony utasította. Megy, mendegél Laci, megérkezik a kovácsműhelybe, de az olyan kovácsműhely volt, amilyent még ő világéletében nem látott. Tiszta csupa acél volt a fala, a födele kívül-belül. Bemegy a műhelybe, hát a kovács tetőtől talpig tiszta csupa acél. Köszön Laci illendőképpen, elémondja, miben jár, s mit üzent az öregasszony.

- Jól van, fiam - mondotta a kovács -, ismerem a dolgot, hiszen erős legény vagy, amint látom, vasból van a tested, de megacélozlak tetőtől talpig, hogy kard ne fogja testedet.

Azzal mindjárt meg is acélozta Vas Lacit, s mondta neki:

- No most, fiam, mehatsz, állj belé ebbe az útba a műhely előtt, s ki se térj belőle. Egyenesen az aranyvárhoz érsz, abban lakik a középső nénéd, a tizennégy fejű sárkány tartja szomorú rabságban.

Megköszöni Vas Laci a kovács jóindulatát, elbúcsúzik tőle, s meg sem áll, míg az aranyvárhoz nem ér. Az aranyvár előtt nem volt beretvahíd, de úgy forgott egy kacsalábon, mint a veszedelem. Hiszen foroghatott, nem forgott sokáig. Odaszökött Laci, s úgy megfogta a kacsalábat, hogy a vár egyszeriben megállott a forgásában, a másik kezével pedig bedöndítette a kaput, s belépett a várba.

Éppen jókor érkezett, jött elébe a tizennégy fejű sárkány.

- Hát te mit akarsz itt?! - kiáltott rá a sárkány.

- El akarom vinni a nénémet.

- Megállj, öcsém, előbb küzdjünk meg!

- Én nem bánom - mondotta Vas Laci -, küzdjünk meg - s nekigyürkőzött.

- Nem úgy, öcsém, nem úgy! Legyen belőled vaskerék, énbőlőlem papiroskerék. Menjünk ki két hegy tetejére, s úgy ütközzünk össze!

Mondotta Laci:

- Csak légy te a vaskerék, én a papiroskerék, úgysem félek én tőled.

Kimentek a hegy tetejére. Vaskerék lett a tizennégy fejű sárkányból, papiroskerék Vas Laciból, gurultak lefelé, mint a sebes szélvész, de egyszerre csak kiesett a vaskerékből egy küllő, azzal a kerék elkezdett forogni maga körül, mint a kergeteges* juh, s felfordult. Az a küllő a tizennégy fejű sárkánynak a feje volt.

Feltápaszkodik a vaskerék, s mondja a papiroskeréknek:

- Nem jól van ez így. Belőlem lesz kék láng, belőled veres láng, s úgy csapjunk össze.

- Nem úgy, komám - mondotta Vas Laci -, te légy a veres láng, én a kék láng.

- Nem bánom - mondotta a sárkány -, nekem mindegy, akárhogy.

Veres láng lett a sárkányból, kék láng Vas Laciból, s úgy csaptak össze, de egyik sem bírt a másikkal. Egyszerre csak egy holló repül el felettük, s felkiált a sárkány:

- Te holló, csöppents egy csepp vizet a kék lángba, egy fejet adok érte!

Felkiáltott Vas Laci is:

- A veres lángba cseppents egyet, te holló, s én tizennégy fejet adok érte!

Hát bezzeg hogy a veres lángba cseppentett vizet a holló. Ki is aludott mindjárt, vége volt a tizennégy fejű sárkánynak, a hollóé lett mind a tizennégy feje, Vas Laci pedig szaladott fel az aranyvárba, s vitte a néniét a kovácshoz. Az meg vitte az öregasszonyhoz, s az öregasszony a vasládában szépen felvitte a középső királykisasszonyt is.

Ezalatt Vas Laci ment tovább, hogy megkeresse a harmadik néniét is. Amint ment, mendegélt rengeteg erdőn keresztül, látja, hogy egy nagy szénaboglya ég s a boglyában egy kicsi kígyó vergelődik. Megszólítja a kicsi kígyó Vas Lacit:

- Mentsd meg az életemet, s jótétel helyébe jót várj!

Odaszalad Vas Laci, s kikapja a kicsi kígyót az égő boglyából. Hej istenem, hálálkodott a kicsi kígyó, s mondta Vas Lacinak:

- Megmentél a tűzhaláltól, áldjon meg az Isten, gyere velem az édesapámhoz, aki a kígyók királya, tudom, hogy meghálálja a te jószágodat, ad neked mindent, amit csak kívánsz, temérdek aranyat, ezüstöt. De én azt mondom neked, akármilyen drágát, szépet kínál az apám, el ne fogadd tőle, csak kérjed tőle a legrosszabbik lovát, legrozsdásabb kardját s a legszennesebb ingét.

Megérkeznek a kígyókirály palotájába, ott a kígyó-királykisasszony elémondja, hogy mi történt. Bezzeg hogy volt becsülete Vas Lacinak, tejbe-vajba fürösztötték, el sem akarták engedni, maradjon ott egész életére.

Mondotta Vas Laci:

- Köszönöm a jószágodat, felséges királyom, de nekem mennem kell, hanem ha az Isten megsegít, visszatérek még hozzád.

- Hát vigy magaddal az útra ezüstöt-aranyat s mindent, ami kell.

- Nem kell nekem sem arany, sem ezüst, felséges királyom, add nekem a legrosszabb lovadat, legrozsdásabb kardodat, legszennesebb ingedet, s az elég lesz nekem.

„No - gondolta a király - ezt bizonyosan a leányom tanácsolta neki, de jól van, nekiadom!”

Mondta Vas Lacinak:

- Mindent jobb szívvvel adtam volna, fiam, de megmentetted a leányom életét, hát legyen a tied a ló is, a kard is, az ing is.

Azzal kimentek a ménesbe, kiválasztották a legrosszabb lovat. Olyan bogos volt, olyan sánta volt, alig tudott lépni. Azután kiválasztották a legrozsdásabb kardot s a legszennesebb inget. A kardot mindjárt az oldalára kötötte Vas Laci, az inget pedig felvette. Amikor elbúcsúzott, a kígyó-királykisasszony megsúgta neki:

- Hallod-e, te királyfi, jól vigyázz erre a lóra, mert táltos! Jól a kardra is, mert amíg ilyen rozsdás, megölhetsz ezzel akárkiket, de jól vigyázz az ingedre is, nehogy kimossák, mert amíg szennyesnek marad, kard ezt az inget nem fogja.

Elindult Vas Laci, s meg sem állott, míg a gyémántvárhoz nem ért. Ott volt a legkisebb néneje, szomorú rabságban a huszonegy fejű sárkánynál. Fölmegy Laci a gyémántvárba, s ím, elébe szalad a néneje nagy örvendezéssel.

- Jaj, lelkem, öcsém, édes öcsém, hogy találtál ide?!

De mindjárt el is szomorodott, hullott a könnye, mint a záporosó, s mondta Lacinak:

- Fordulj vissza, édes öcsém, lelkem, öcsém, mert elpusztít a huszonegy fejű sárkány. Itt vannak a bátyáid, a füstre kötötte mind a kettőt, s úgy aszalja, téged is odaköt.

Mondta Laci:

- Ne félj, néném, van nekem olyan kardom, hogy azzal megölöm a sárkányt, ha százfejű is, s olyan ing van a mellemen, hogy kard azt nem fogja.

- Ó, édes öcsém, lelkem, öcsém, hiába a kardod, hiába az inged, a huszonegy fejű sárkányt még meg is ölheted, de a felesége ördögös asszony, az bizonyosan elpusztít téged. Jobb lesz, ha szépszerivel kiváltasz minket.

Mondta Laci:

- Nem bánom, megpróbálom szépszerivel.

Fölmennek a palotába, ott ült aranylócán a huszonegy fejű sárkány, mellette az ördögös felesége. Az asszony csak ránézett Vas Lacira, s tudta, hogy ki s mi, tudta, hogy miben jár; azt is tudta, hogy milyen kardja s milyen inge van.

- A nénédért jöttél, úgy-e, Vas Laci? - kérdezte tőle az ördögös asszony.

Mondta Vas Laci:

- A nénémért jöttem, és a bátyáimért.

- Jól van, elviheted a nénédet is, a bátyáidat is, csak add az uramnak azt a rozsdás kardot, azt a szennyes inget, ami a melleden van.

Egy szóval sem ellenkezett Vas Laci, leoldotta a kardját, levette a nyakáról a szennyes inget, s odaadta a sárkánynak.

Nagyot kacagott az ördögös asszony, de még a huszonegy fejű sárkány is.

- No, te világbolondja - mondotta a sárkány -, most kezemből az életed.

Mondotta Vas Laci:

- Igazad van, huszonegy fejű sárkány, világbolondja vagyok, látom, hogy vége az életemnek, csak addig kegyelmezz életemnek, amíg elbúcsúzok a lovamtól.

A sárkány megengedte jó szívvvel, s Laci kiment az udvarba, nyakába borult a lovának, s elmondta neki keserves könnyhullatások közt, hogy mi történt.

- Szerencséd - mondta a táltos -, hogy csak a kardodat s az ingedet kérte, s én nem jutottam az eszébe. Kérd meg a sárkányt, hogy ha összevagdálja a testedet, tegye belé egy zsákba, akassza fel a nyereg kápájára, s én majd hazaviszlek a kígyókirályhoz, hátha az még segíthet rajtad.

Visszamegy Laci a palotába, s kérdi a sárkány:

- Na, elbúcsúztál-e a lovadtól, Vas Laci?

- Elbúcsúztam, huszonegy fejű sárkány, most már megölhetsz, miszlikbe vagdalhatod a testemet, csak arra kérlek, tedd belé egy zsákba minden porcikámat, akaszd föl a lovamra, hadd menjen vele világnak.

- Megteszem jó szívvel - mondotta a sárkány.

Azzal csak kirántotta a rozsdás kardot, ezer darabra vagdalta Vas Lacit, aztán minden csontját-bontját fölszedte, egy zsákba belérakta, s a zsákot felakasztotta a ló hátára, s a ló elnyargalt, mint a szélvész, még annál is sebesebben. Egyszer csak a kígyókirály valami nagy zúgást-búgást hall, s mondja a leányának:

- Valami nagy szerencsétlenség történhetett Vas Lacival, leányom, mert hallom, hogy jó a táltos. Hamar szólj a legényeknek, hogy tegyenek nagy tüzet a kapu elé, hogy a tűz lángjával hűtse le magát, mert hallom, hogy nagy haraggal vágtat hazafelé.

Hirtelen nagy tüzet raknak a kapu elé, akkorát, hogy a lángja s a füstje felcsapott a magas levegőégbé. Hát jó a táltos, vágtat, mint a gondolat, neki a tűznek, s egy szempillantásra mind elnyeli a lángot, s attól egy kicsit lehülepedett.*

Lejő a király s a királykisasszony az udvarra, kérdik a táltost:

- Mi baj, mi történt?

Mondja a táltos:

- Hazahoztam Vas Lacit, miszlikbe vagdalta a huszonegy fejű sárkány.

Levették a zsákot a nyeregből, felvitték a palotába, aztán belefűjt a sípjába kígyókirály, s jöttek a kígyók mindenfelől, csak úgy nyüzsögtek az udvaron, s várták a kígyókirály parancsolatját.

- Eredjetek - parancsolta a király -, hozzatok mindenféle forrasztófűveket!

Amennyi kígyó volt, erre a szóra mind eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Elszéledtek az erdőn-mezőn, szedték a forrasztófűveket, vitték a király udvarába. Forrasztófűvekkel a királykisasszony Vas Lacinak a húsát, csontját megkenegette, minden porcikáját összeforrasztotta, s hát uramteremtőm, hétszerte szebb és erősebb lett, mint volt annak előtte. Aztán ott tartották egy hétig, kettőig, s megtanították mindenféle bűbajos mesterségre. Úgy indult el ismét Vas Laci a gyémántudvarba. Hanem most nem ment fel a gyémántpalotába. Volt a huszonegy fejű sárkány kertjében egy nagy halastó, odament Vas Laci, annak a partján keresztül bucskázott, aranykacsa lett belőle, belement a tóba, s ott úszkált egész nap.

Arra megy egyszer a huszonegy fejű sárkány felesége, látja az aranykacsát, s mindjárt gondolta, hogy az a kacsa Vas Laci lehet. Jött a huszonegy fejű sárkány is, s nézte nagy gyönyörűséggel a kacsát.

- Jaj de szép kacsa, jaj de szép, ilyent még nem láttam! - mondotta a sárkány. - No, ennek jó gondját viseljük.

Mondotta az ördögös asszony:

- Bizony ne viseld te annak semmiféle gondját, mert én úgy megkívántam a máját, hogy ha nem ehetem belőle, szörnyet halok.

- Jól van - mondotta a sárkány -, hát ha megkívántad, egyél belőle - s elévette a nyilát, rálőtt a kacsára. Rálőtt százszor is, de egyszer sem találta, mert a kacsa mindig a víz alá bukkott.

- No, megállj! - kiáltott a sárkány -, ha meg nem tudlak löni, megfoglak!

Ledobta a tó partjára a rozsdás kardját, le a ruháját s a ruhájával a szennyes inget is. Beleugrott a tóba, úszott a kacsá után. De amint beleugrott, a kacsá kiröppent a tó partjára, általbücskázott a fején, ismét Vas Laci lett belőle, fölkapta a kardot, felvette a szennyes inget, s mondta a sárkánynak:

- No, most gyere ki!

Hát hiszen kijött a sárkány, de ha kijött, fűbe is harapott mindjárt. Az ördögös asszony ijedtében felült egy seprűre, s elvágatott azon, Laci pedig ment nagy örömmel fel a palotába, ott a fűstről levette a bátyjait. Meg voltak aszalva szegények, mint a szilva. Aztán elindult a nénjével, fölítették egy szekérre a bátyjaik testét, s mentek a kígyókirály udvarába.

Fölmennek a palotába, de Vas Lacinak szeme-szája tátva maradt, mikor a kígyókirály mellett meglátja a leányát. Nem volt az többé kígyó, hanem gyönyörűséges szép leány, akinek egy fényes csillag ragyogott a homlokán.

Na, mindjárt hoztak mindenféle csodafüveket, megkengették a két idősebb királyfi testét, talpra állították őket, s aztán mentek haza a leánytestvérükkel. Csak Vas Laci maradt ott a kígyókirály udvarában. Azt mondta:

- Megélek én itt is.

Mindjárt papot hívtak, Vas Lacit s a kígyó-királykisasszonyt összeeskették, csaptak nagy lakodalmat. Az öreg kígyókirály általadta neki egész országát s rettentő nagy gazdagságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

CSALI MESE

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, ahol a kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény ember.

Ez a szegény ember kiment a fiával a földre szántani, s amint egyet-kettőt fordul, egyszerre csak elkiáltja magát a fiú:

- Nézze, apámuram, nézze, egy kulcsot találtam!

- Az ám, egy kulcs - mondja a szegény ember. - Ejnye, de jó volna, ha egy ládát is találnál hozzá!

Na, ez annyiban maradt.

Tovább szántanak, kettőt-hármat térülnek-fordulnak. Megint elkiáltja magát a fiú:

- Nézze, apámuram, megtaláltam a ládát is.

Próbálják a kulcsot, hát jól beletalál a zárba. Kinyitják a ládát, felemelik a fedelét, nézik, mi van benne, hát abban bizony nem volt egyéb, csak egy kurta farkú egerecske.

Ha az egérkének hosszú farka lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

Hát jól van na, mondok mégis hozzá egy versecskét:

*Mese, mese, mátká,
fekete madárka,
úri bunda, kopasz egér
ugorjon a nyakadba.
Mese, mese, fakakas,
bújj a lyukba, ott hallgass,
Kata, Kata, két garas,
neked adom, csak hallgass.*

A GYERTYA MEG A VASFŰ

Egyszer volt egy öregember, s annak az öregembernek két fia. Mikor ez az öregember a halálát érezte, ágyához hívta két fiát, s azt mondta nekik:

- Édes fiaim, én most meghalok, hát tudjátok meg, hogy mi marad rátok. Van az asztal alatt egy gödör, abban a gödörben egy vasláda. Ez a vasláda tele van arannyal s ezüsttel. Ez mind legyen - mondotta az idősebbiknek - a tied. Van még a ládában egy kicsi gyertya és egy vérrel harmatozó vasfű.* Ez - mondotta a kisebbiknek - legyen a tied.

Meghal az öregember, szépen eltemetik, s a temetés után a fiúk kiássák a ládát. Hát csakugyan tele van arannyal s ezüsttel, s a sok kincs tetején ott van a kicsi gyertya meg a vérrel harmatozó vasfű.

A fiúk szépen megosztottak. A kisebbik megelégedett a gyertyával meg a vérrel harmatozó vasfűvel. De a nagyobbik legény, hogy az öccsének is legyen pénze, adott neki száz aranyat.

- Köszönöm, bátya - mondotta a legény -, ezzel sem tartoztál, az Isten áldjon meg, én most elmegyek szerencsét próbálni.

Elment a legény, s este betért egy csárdába. Ott leül egy asztal mellé, vacsorát, bort rendel, eszik-iszik, aztán kiveszi a zacskját, s fizet a kocsmárosnak csengő arannyal. A szomszéd asztalnál négy úr kártyázott. Ezek észrevették, hogy a legénynek sok pénze van, mindjárt körülvették, hogy üljön le közéjük, s kártyázzon velük. A legény húzódott, szabadkozott, de az urak addig beszéltek, hogy leült ő is, s elkezdett kártyázni. Bezzeg hogy a kártyások hagyták nyerni, hogy kedvet kapjon, gondolták, majd fordítanak a szerencsén, s elnyerik a legénynek a pénzét.

Hát csakugyan mindig a legény nyert. Gyűlt az arany előtte, már volt egy jó nagy halom. Akkor, hallgassatok ide, mi történt? Fölugrik az asztalra egy egérke, utána a macska, eldöntik a gyertyát, sötétség lesz a szobában. Keresik a gyertyát, nem találják.

Gondolta a legény, hisz van neki egy kicsi gyertyája, meggyújtja. Kiveszi a gyertyát a zsebéből, meggyújtja, s hát abban a szempillantásban mind a négy kártyás ember elaludott. Nézi a kocsmárost, az is alszik a hordó mellett. Kimegy a konyhára, hát ott is elaludott a szakácsné, pedig állott a lábán, s éppen keverte a kását. Megy az udvarra, s hát ott a kisbéres éppen aközben aludt el, amint vizet húzott a kútból. Azzal visszamegy a szobába, megkeresi a kocsmáros gyertyáját, meggyújtja, az övét eloltja, s abban a pillanatban mind felébredtek.

„Na - gondolta magában a legény -, most már tudom, mire való ez a gyertya.”

Leült ismét, folytatták a játékot, s reggelre mind elnyerte a kártyások pénzét. Most már volt pénze elég. Ment tovább, bejárt országot-világot. De egyszer megunta a sok járást-kelést, kóborlást. Ő bizony, gondolta magában: nem kóborog többet, s beállott katonának.

Jó dolga volt, a pénzből soha ki nem fogyott, azt hitték, hogy valami grófnak a fia. Adott a tiszt uraknak annyit, amennyi csak kellett, s úgy felvitte Isten a dolgát, hogy kapitány lett belőle.

Hogy, hogy nem, a király is meghallotta, hogy mi tenger pénze van a kapitánynak, fogja magát, felöltözik koldusruhába, s az utcán a kapitány elé tartja a kalapját.

- Kapitány uram, adjon abból, amit Isten adott! - könyörgött a koldus.

Mondja a kapitány:

- Ejnye, öreg, most nincs pénz nálam, de jöjjön este, majd adok akkor.

Elmegy a koldus a kapitányhoz, s késő este, mikor már aludni mentek az emberek, elindultak ketten a városban. Egyszer csak a kapitány megáll egy bolt előtt, előveszi a vérrel harmatozó vasfüvet, s csak megérinti vele a lakatot, az mindjárt lepattan. Bemennek a boltba, meggyűjtja a kis gyertyát, s ott ami pénz volt, mind összeszedte, s három csomóba rakta.

Mondta a kapitány:

- No, öreg, az egyik csomó a tőke, azt ne bántsuk. Ez a másik csomó a becsületes nyereség, ezt se bántsuk. A harmadik csomó csalás. Ezt tegye kend a szűre ujjába.

Végigjárják mind a boltokat, ahol sok pénz volt. Mindenütt három csomóba rakták a pénzt. Annyit összeszedtek, hogy a koldus csak úgy nyögött alatta. Azt mondja egyszer a koldus egy emeletes ház előtt:

- Ugyan, vitéz kapitány uram, menjünk fel, s nézzük meg, hogy mi van ott.

- Jól van, öreg, menjünk.

Fölmennek az emeletre, bemennek egy szobába, s hát abban a szobában egy öregember alszik, meg egy fiatal asszony; elmennek egy másik szobába, s ott meg egy fiatal ember aludott, meg egy öregasszony. Mondja a kapitány a koldusnak:

- Vegye fel, öreg, ezt a vénasszonyt, s vigye által a másik szobába, ott meg vegye fel a fiatalasszonyt, s hozza ide.

A koldus úgy tett, mint a katona parancsolta. Sem az öregasszony, sem a fiatalasszony nem ébredett fel, mert a kicsi gyertya égett. Na, elmennek innét, azt mondja az utcán a koldus:

- Hej, vitéz uram, szeretném meglátni a király kincstárát is.

- Jól van, öreg, megnézhetjük, hanem azt előre megmondom, hogy onnét egy krajcárt sem szabad elhozni, mert a királynak kell a pénz katonára, lóra, fegyverre s mindenre.

Mennek a király palotájába, meggyűjtja a kapitány a kicsi gyertyát, s az istrázsák mind elalszanak. Akkor a vérrel harmatozó vasfüvel kinyitja a király kincstárát, mennek szobáról szobára, mutogatja sorról sorra a kádakat, tele voltak arannyal-ezüsttel. Mit gondolt, mit nem a koldus, bizonyosan azt gondolta, hogy majd próbára teszi a katonát. Úgy a szűr alatt belemarkolt egy kádba. De a katona sem vette tréfára, úgy pofon vágta a koldust, hogy karikákat hányt a szeme.

- Ilyen-olyan teremtettem, nem megmondtam, hogy a király pénzéhez nem szabad nyúlni?! Visszategye kend mind egy krajcárig.

- Jaj, édes vitéz uram, csak ne bántson, visszateszem! - könyörgött a koldus, s visszatette a jó marék aranyat.

Azzal szépen kimentek a kincstárból, s a katona bezárta az ajtókat. Ami pénzt összeszedtek, abból adott egy fél marékkal a koldusnak, a többi elvitte magával.

Hanem hát reggel mi történt? Felébred az az öregember, s látja, hogy egy öregasszony van a szobájában. Elkezd kiabálni, fellármázza a házat, s megtudja, hogy a szomszédhoz került a felesége. Lett szörnyű veszekedés, patália. Hogy történt, mint történt, nem tudták elgondolni. Nem tudtak békességet csinálni, mentek panaszra a királyhoz mind a négyen.

Az öregember azt követelte, hogy a feleségét vigyék haza, mert az asszony nem akart hazamenni. Az öregasszony is azt mondta, hogy vigyék haza, mert ő különben nem megy, nem a lábán ment oda.

Nem tudta a király, mitévő legyen. Gondolja magában, elhívhatja a kapitányt, annak nagy esze van, majd segít az rajta. Eljön a kapitány, mondja neki a király:

- No, fiam, tégy itt igazságot! Ez a két pár ember összekeveredett, s nem tudnak vissza-keveredni a maguk szép eszétől.

- Felséges királyom - mondja a kapitány -, más igazságot nem tehetek, mint azt, hogy aki elvitte őket a szobájukból, vigye vissza.

- Vigye vissza majd megmondom, hogy ki! - kiáltott a király, s kikergette a perlekedő házasfeleket. Béküljenek ki egymás közt, ahogy tudnak. Hanem a kapitányt magánál tartotta, s azt mondta neki: - Nagy huncut vagy, fiam, de van benned becsület, mert félted a király pénzét. Reád bízom az egész kincstáromat. Te légy annak az őriző csőse. De aztán jó gondját viseljed!

- Ne féljen, felséges királyom. Egy krajcár sem vesz el abból!

De most már csakugyan jó dolga volt a legénynek, nagy úr lett belőle. Tejben-vajban fürdött, s két aranyórát hordott a zsebében. Aki nem hiszi, járjon utána.

PIHÁRI

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy gazdaember, s annak egy nagy kamasz fia, úgy hívták, hogy Pihári. Egyszer Pihárinak az apja s az anyja kimegy a mezőre, s azt parancsolják neki, hogy amíg odalesznek, seperje ki a házat, tegyen tüzet, a tűzhöz vizet, forralja fel, s főzzön nekik vacsorát. Hazajönnek este a mezőről, s hát Pihári nincs honn, egész nap az utcán kószált, játszott, úgy kellett este az apjának hazakeríteni a falu végéről. Otthon elévette az apja a szíjostort, jól megrakta Pihárit, s mondta neki:

- Fogadsz-e szót ezután? Félsz-e tőlem?

Felelte Pihári:

- Sem szót nem fogadok, sem nem félek.

Mert úgy tudjátok meg, Pihári olyan legény volt, hogy nem félt az senkitől, semmitől ezen a világon.

- No bizony - mondta az apja -, ha sem szót nem fogadsz, sem nem félsz tőlem, ki az én házamból, ebadta kölyke, s azt kívánom neked, hogy addig kergessen az Isten botja, amíg meg nem tanulsz félni!

Tarisznyát vetett Pihári a vállára, az anyja tett bele egy kenyeret s egy butykost borral, s elindult világgá. Megy, mendegél, s útközben betér egy korcsmába, ahol éppen háromszáz katona üldögélt az asztal körül, s ott ettek-ittak, vígan voltak. Pihári még jó napot sem mondott, leült az asztalfőre, elévette a kenyerét, a butykosát, s evett-ivott ő is. Összenéznek a katonák.

- Hát ez hogy mert közénk ülni?

Felugrálnak mind az asztal mellől. Pihári is felugrik, összeüti a bokáját, kiáll a szoba közepére, s elkiáltja magát:

- Ki a legény a csárdában, hadd látom, ki mer velem megbirkózni?

Összenéznek megint a katonák, lökdösik, biztatják egymást, de egynek sem volt kedve birokra menni.

- No, igyatok elébb egy kicsi szíverősítőt - mondotta Pihári.

Odaadta a butykosát egy katonának, aztán körbejárt a butykos, mikor kiürült, újra töltötték, s addig hajtogatták a butykost, hogy mind leestek a lábukról, s ott elaludtak. Azt mondja akkor Pihári a korcsmárosnak:

- Ugyan bizony, nem tud-e valahol olyan helyet, ahol én megtanulnék félni?

- Hát 'iszen, ha csak a' kell, tudok én - mondja a korcsmáros. - Innét nem messze, csak hét mérföldnyire, lakik egy király, annak van egy elátkozott vára. Aki abba a várba éjnek idején bemegy, elbúcsúzhatik a világtól, mert az ördögök ezer darabba szagatják.

Egy szempillantásig sem maradott többet a korcsmában Pihári, ment egyenesen a királyhoz. Fölment a palotába, meg sem billentette a süvegét, csak összeütötte a bokáját, s mondta:

- Szerencsés jó napot kívánok az úrnak!

S azzal leült a király asztala mellé. Szeme-szája elállott a királynak a csudálkozástól. Kérdi a legényt:

- Hát te mit akarsz, fiam, mi járatban vagy nálam?

Mondja a legény, hogy hallotta a híret annak az elátkozott várnak, szeretné az ördögöket onnét elkergetni.

- Jól van, fiam - mondta a király -, már eddig tízezer katonámat szaggatták széjjel az ördögök, de ha te három éjjel ott hálnál, s el tudnád kergetni az ördögöket, neked adnám fele királyságomat s a legszebb leányomat.

Mondja Pihári:

- Nem kell nekem, felséges királyom, sem a fele királysága, sem a lánya, csak azt szeretném, hogy megtanuljak félni. Adjon nekem huszonhat szekér fát, huszonhat szekér kalácsot, huszonhat szekér gyertyát, huszonhat hordó bort, vitesse abba az elátkozott várba, s a többit bízza rám.

- Ha csak ez a kívánságod, fiam, én azt jó szívvel megtehetem; van itt minden elegendő.

S vitetett mindjárt mindent, amit Pihári kívánt.

Elmegy Pihári az elátkozott várba, ottan beül a legszebb szobába, nagy tüzet rak a kemencébe, meggyújtja a gyertyákat, kalácsot, bort tesz az asztalra, aztán leül, eszik-iszik, közben-közben köszöntgette magát:

- Isten éltesen, Pihári!

S mondogatta magának:

- Itthon vagy te itt is, Pihári.

Amint eszik-iszik, köszöntgeti magát, egyszer csak becsapja az ajtót egy kicsi ördög, akinek a szakála a földet söpörte, de úgy becsapja, hogy az ajtó pozdorjává tört. Odamegy Pihárhoz, s mondja neki:

- Hogy mertél te idejönni, hé?! Tudod-e, hogy most ízzé-porrá törlek?

- Hát próbáld meg! - mondja Pihári, s azzal felhajt egy pint* bort, kiáll a szoba közepére, s hívja az ördögöt: - Gyere, no!

Megragadja az ördög, s úgy földhöz vágja Pihárit, hogy csakúgy megnyekkent belé.

- Ez jó volt - mondja Pihári -, de még jobb lesz ez.

Felugrik a földről, behajt egy pint bort, derékon kapja az ördögöt, s úgy vágja az ablak vas-rostélyához, hogy mindjárt kirepült a fekete lelke. Azzal lefeküdt Pihári a puha selyemágyba, s aludott reggelig, mint a bunda. Fel sem kelt, míg a nap a hasára nem süttött, s ki sem ment a várból, egész nap sétált fel s alá, úgy várta, hogy esteledjék. Este megint leült az asztal mellé, köszöntgette magát, s hát egyszer jön rettentő nagy dörömbözéssel egy szörnyű vastag ördög, hogy alig fért be az ajtón. Akkora volt a szeme, mint egy talyigakerék, akkorák a fogai, mint egy-egy házgerenda. Nagyot rikkantott Pihárra:

- Megállj, te kutya, megölted az öcsémet, úgy-e?! Imádkozz, mert vége az életednek!

Megfogja Pihárit, s úgy a földhöz csapta, hogy egy félóraig nem jött lélek belé. Akkor Pihári feltápászkodott a földről, megivott egy pint bort, neki az ördögnek, karjára tekergeti a szakállát, s annál fogvást úgy vágja a ház oldalához, hogy egyszeriben kiszaladott a fekete lelke. Azzal szépen lefeküdt a puha selyemágyba, s föl sem kelt, míg a nap a hasára nem süttött.

Na, elkövetkezik a harmadik este is, eszik-iszik Pihári, köszöntgeti magát:

- Igyál, Pihári, vagy iszol többet, vagy sem!

S hát ahogy ezt mondja, abban a szempillantásban jő egy olyan magas ördög, hogy nyolcrét hajlott, s úgy fért be az ajtón. A szarva általérte az egész szobát, s kiáltott akkorát, hogy táncolt belé az egész vár.

- No, te kutya, megölted két fiamat, készülj a halálra!

Ott a szobában nem is birkózhattak, kimentek az udvarra. Fölkapja az ördög Pihárit, de olyan magasra, hogy látta maga alatt a templom tornyát, s levágja onnét, de úgy levágja Pihárit, hogy egy óráig költözött vissza a lelke. Akkor nagy nehezen feltápáskodott, beszaladt a várba, felkapott egy hordót, kiitta fenékgig, azzal ki az udvarra, s úgy belevágja a földbe az ördögöt, hogy csak a feje látszott ki.

Mondja az ördög:

- Látom, te legény, hogy erősebb vagy, mint én. Kegyelmezz életemnek, s mondok neked valamit! Menj be a várba, bal felé van egy fekete ajtó, oda nyissál be, ott van a királynak a kincse, hunyd be a szemedet, markolj belé kilencszer. Kifelé jövet az ajtónyílásban találsz egy bögrét, abból mosdjál meg, s azután azt csinálhatsz, amit akarsz, azzá lehetsz, amivé akarsz.

De bizony nem ment oda Pihári, hanem ment a király fegyverszobájába, ott leakasztott egy kardot, azzal lenyisszantotta az óriás ördög fejét. Tudta ő, hogy mi van a fekete ajtó mögött. Nem kincs volt ottan, hanem paráosztűz, a bögrében meg választóvíz.* Hiszen csak mosdott volna meg belőle, mindjárt megvakul.

Reggel bemegy Pihári a királyhoz, s jelenti:

- No, felséges királyom, elpusztítottam az ördögöket.

- Tudom, fiam, tudom, már hírül hozták nekem. Hát mit kívánsz?

- Nem kívánok én egyebet, csak adjon nekem egy arany derékszíjat.

Ad a király jó szívvel arany derékszíjat. Felköti Pihári a derekára, s indul tovább. Megy, mendégél hetedhét ország ellen, s találkozik az úton egy öreg koldusasszonnyal.

Kérdi az asszony:

- Hová mégy, te arany derékszíjas legény?

Mondja Pihári:

- Hej, lelkem, nénémasszony, magam sem tudom, hogy hova megyek. Olyan helyre szeretnék menni, ahol megtanulnék félni, mert addig sehol sincs maradásom.

- Hiszen ha csak ez a bajod - mondja a koldusasszony -, azon könnyen segíthetsz. Látod-e azt az aranypalotát? Abban lakik egy szomorú király, akinek bú az éjjele, bú a nappala. Eredj hozzá, az majd megmondja a többit.

Elmegy Pihári a királyhoz, elémondja, mi járatban van. Azt hitte a király, hogy bolond ez a legény. De Pihári addig beszélt, hogy így meg úgy, hogy neki nincs addig maradása, amíg valamitől meg nem ijed, mígnem a király azt mondta:

- Jól van, fiam, van nekem egy váram, azt még az öregapám százhetven esztendőre zálogba adta a tündéreknek. Hetven esztendő már kitelt, még száz van hátra. Szeretném, ha kezemre kerülne az a vár.

- Megpróbálom, felséges királyom - mondja Pihári -, csak küldjön a várba huszonhat szekér kalácsot meg annyi szekér fát, no, meg annyi szekér gyertyát s huszonhat hordó bort.

Küld a király jó szívvel mindent, s Pihári elmegy a várba, ott a huszonhat szekér fát egyszerre meggyújtja, de még a huszonhat szekér gyertyát is. Kalácsot, bort az asztalra, eszik-iszik, vigadozik, köszöntgeti magát:

- Egyél-igyál, Pihári!

Egyszer csak mi történik, mi nem, nem egyéb a nagy semminél, úgy láttam, mint ma, lenyúlik egy nagy szőrös kéz a padlóból. Uccu, felugrik Pihári az asztal mellől, odamegy, jól megszorítja, ropogatja azt a kezét, s fölkiált:

- Ne csak a kezedet mutasd, hé, hanem magadat is, ha olyan legény vagy!

Abban a szempillantásban letoppan a padlóból egy gyönyörűséges szép leány.

De halljatok csudát, nem volt már akkor annak olyan szőrös nagy keze, de olyan kicsike, hogy Pihári meg sem tudta fogni. Aztán leszáll a padlóból egy tündér, leszáll utána másik, harmadik, negyedik, szaladnak a szobának a négy szögletébe, az első, a legszebb marad a szoba közepén, megfogja Pihárit, fölkapja s dobja, mint a labdát, az egyik szögletbe, az meg dobja onnét a másik szögletbe, dobálják összevissza, de olyan sebesen, hogy a szobában egyszeriben forgószerű kerekedett. De Pihári sem vette tréfára a dolgot. Talpra ugrik egyszer, szalad az asztalhoz, felhajt egy pint bort, megfogja a tündérkisasszonyt, amelyik a szoba közepén állott, magarán, s hát, uramteremtőm, elkezd reszketni, mint a nyárfalevél, s a négy tündérkisasszony nagy sikoltozva elszalad a várból. Az ötödik ott maradt a Pihári kezében.

Egyszer megszólal a tündérkisasszony, s mondja Pihárinak:

- No, te legény, tudd meg, hogy száz meg száz embert pusztítottak el a tündérek. Addig dobálták, míg kiszaladt belőlük a lélek. Nem láttam még ilyen legényt a világon való életemben! Maradjunk itt ketten ebben a várban, én a tied, te az enyém, feleséged leszek.

Mondja Pihári:

- Szépek a te szavaid, szépséges tündérkisasszony, de én nem maradhatok itt, mert nekem nincs addig nyugovásom, amíg meg nem tanulok félni.

- Pedig itt maradhatnál bátran - mondta a leány -, mert én tiszta lélek vagyok.

De beszélhetett, Pihárnak nem volt maradása.

- Jól van - mondta a leány. - Nesze, adok neked egy iskátulyát, járj szerencsével, s ha megtanulsz félni, gyere vissza hozzám.

Azzal szépen elbúcsúztak egymástól. Elment Pihári nagy búsan, ment hetedhét ország ellen. Ment, mendegélt, de mindig arra a szép leányra gondolt. Egyszer eszébe jut az iskátulya, gondolja, megnézi, mi van benne. Próbálja kinyitni, nem nyílik. Volt az iskátulyán egy szeg, azt megnyomja, arra föl pattan a födele, s hát kiugrik az iskátulyából egy tűzkigyó, ráugrik a Pihári arcára, s ettől úgy megijedt, hogy ott abban a helyben elesett, s beletelt egy jó félóra, amíg föleszénkedett. Örült is, búsult is Pihári, hogy ő attól a semmi kigyótól megijedt. Szégyellte ezt erősen. Hanem, szégyen ide, szégyen oda, örült, hogy visszamehet a tündérkisasszonyhoz. Ment vissza a királyhoz, s jelentette, hogy a tündérek elpusztultak a várból.

Mondja a király:

- Tudom, fiam, tudom, hírül hozták nekem. Fél királyságom s egyetlen lányomat ígértem volt neked. Szavamat meg sem is másolom.

Mondta Pihári:

- Nem kell nekem, felséges királyom, sem a királyságod, sem a leányod; van már nekem mátkám: egy tündérkisasszony.

- Jól van, fiam - mondta a király -, ha te azzal megelégszel, hát csak gyere, menjünk a várba, hadd látom a mátkádat.

Elmennek a várba, s hát, uramteremtőm, ki jó elejükbe! A királynak az egyetlen leánya.

Ez volt az a tündérkisasszony, s csak azért került cimboraságba a tündérekkel, hogy az apjának visszakerítse a várat.

Na, volt öröm. Mindjárt papot hívtak, megesküdtek, lakzit laktak, mulatoztak, engemet is jól tartottak.

Itt a vége, fuss el véle!

FÉLSZ

Volt egyszer egy király, s annak a királynak egy olyan kedves kutyája, hogy azt a világ minden kincséért másnak nem adta volna. A királynak egyetlen leánya volt, azt is eljegyezte a szomszéd királyfi. Ennek a királyfinak erősen megtetszett a kutya, hanem a királytól nem is merte kérni. Nem is kérte a királytól, hanem kérte a jegybéli mátkájától, addig kérte, addig istenkedett neki, hogy egyszer sem a király, sem a királyné nem volt otthon, odaadta a kutyát a királyfinak. Haza jő a király, s hát nincs kutya. Hej, lett nagy felfordulás a palotában, keresték a kutyát mindenfelé, tűvé tették a palota minden zegét-zugát, kidoboltatták a városban s az egész országban, hogy aki a kutyát elékeríti, nagy jutalmát kapja, s aki elvitte, karóba kerül a feje.

Hiszen dobolhatták, a kutya nem került elé. Hanem a királyfinak sem telt nagy kedve a kutyában, mert a nevét elfelejtette megkérdeni, s hiába szólott hozzá, még a fülét sem mozdította. Elküldi az inasát a királykisasszonyhoz, hogy kérdezze meg titokban a kutya nevét. Az inas el is megy, aztán fölmege a palotába, de a királykisasszonyt nem találta egyedül; bent volt a szobában az apja is, az anyja is. Megijedt az inas, nem mert szólni a kutyáról a király jelenlétében, törli a fejét, hogy mit mondjon. Ő bizony egyet gondolt, s azt mondja:

- Azért küldött az, mondd meg nekem azt, minek hívják azt.

A királykisasszony mindjárt átlátott a szitán, tudta, hogy a kutyáról kérdezősködik az inas. Azt felelte neki:

- Amint te állasz ott, úgy ülök én itt. Mondjad neki azt, annak hívják azt.

Hazamegy az inas, s jelenti a gazdájának, hogy mit üzent a királykisasszony. Sokáig törte a fejét a királyfi, hogy vajon mi lehet a királykisasszony beszédjének az értelme. Addig gondolkozott, hogy mégis kitalálta. Bizonyosan - gondolta magában -, az inas is félt, amikor meglátta a királyt, meg a királykisasszony is félt. A kutyának hát bizonyosan Félsz a neve.

Mindjárt szólította is a kutyát:

- Hopp ide, Félsz!

Hát csakugyan, a kutya felszökött, odaszaladt a királyfihoz, nyalta a kezét-lábát, hízelkedett neki.

Hiszen az így jól van, ahogy van, hanem amikor az inas elment a király palotájából, a király mindjárt vallatóra fogta a leányát, hogy mit beszéltek egymással. De hiába faggatta szép szóval, hiába csúf szóval, a királykisasszony nem vallotta meg az igazat. Úgy felháborodott ezen a király, hogy szörnyű haragjában kikergette a leányt a házából, ki az országából.

- Fel is út, le is út, menj, amerre a szemed lát!

Elbujdosott a szegény királykisasszony, ment hegyeken-völgyeken, erdőkön-mezőkön keresztül, s addig ment, mendegélt, míg a királyfi városába nem ért. Na, ott éppen jó helyre ért, a királyfi mindjárt papot hitt, összeesküdtek, lakodalmat csaptak, hét nap s hét éjjel mindig szólt a muzsika, folyt a bor, mint a patak.

Telt-múlt az idő, éltek nagy békeességben, szerették egymást, mint két gilicemadár, s Isten megáldotta szép gyermekekkel őket. Híre ment ennek az öreg királyhoz, lassan lecsillapodott a haragja, befogatott bársonyos hintájába, s ment a feleségével, hadd lássák a leányukat.

Elmennek az öregek, de lett nagy öröm, édes istenem, mikor a leányukat megtalálták!

Hanem az öreg király nem tudta még most sem elfelejteni, hogy akkor meg akkor a leánya nem mondta meg az igazat.

- No most, édes leányom, megmondhatod, ami elmúlt, elmúlt.

- Meg is mondom én most, édesapám, de biz' akkor nem mondhattam volna meg, mert ha megmondom, karóba kerül az uramnak a feje.

Így tudta meg a király, hogy hová került a kedves kutyája. De csakhogymegtalálta a leányát, a kutyáját többet nem sajnálta, nagy örömében a királyságát, az országát is a vejének adta, hadd legyen neki két országa.

Így volt, vége volt, mese volt.

A SÜNDISZNÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy boltos, egy király meg egy szegény ember. Ez a boltos el-eljárogatott az erdőbe vadászni, de egyszer úgy eltévedett az erdőben, hogy három nap egymás után folyton járt-kelt, bolyongott, s nem tudott kitalálni. Már a lábán is alig állott a nagy fáradtságtól s éhségtől, s nagy keservében felkiáltott:

- Istenem, Istenem, ha valaki engem innét kivezetne, három lányom közül a legszebbet annak adnám, s három zsák pénzt is adnék melléje!

Abban a pillanatban megszólalt mellette valaki, s mondta:

- Kivezetlek én, csak gyere utánam.

Néz a boltos mindenfelé, nem lát senkit, aztán lenéz a földre, s hát ott hentereg egy kis sündisznó. Mit volt mit tenni, a boltos megígérte a sündisznónak, hogy nekiadja a legszebb leányát, s ad még három zsák pénzt is, csak vezesse ki. Azzal a sündisznó elindult előre, a boltos utána, s egy félóra sem telt belé, kivezette az erdőből. Ott elváltak egymástól, a boltos ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe.

Másnap a király ment abba az erdőbe vadászni, az is éppen úgy eltévedett, mint a boltos. Már vagy hat napja bolyongott az erdőben, s mikor látta, hogy nincs szabadulása, föltekintett az égre, nagyot sóhajtott:

- Istenem, Istenem, csak valami lelkes vagy lelketlen állat kivezetne az erdőből, nem bánnam akárki s akármi légyen, három lányom közül a legszebbet neki adnám, de még három szekér pénzt is adnék neki!

- Gyere csak utánam, én kivezetlek - szólalt meg valaki.

Néz a király erre-arra, mindenfelé, vajon ki beszél, hát egy kicsi sündisznó van a lába alatt, az beszélt hozzá. Nem bánta ő, akárki s akármi, a szavát meg nem másolta. Indult a sündisznó után, s hamarosan kijutott az erdőből. Az erdő szélén elváltak egymástól, a király ment haza, a sündisznó vissza az erdőbe. Éppen az idő tájt egy szegény ember is eltévedett az erdőben, az is már vagy hat napja bolyongott szegény feje, nem tudott kivergelődni, pedig gyermekkorától mindig itt gyűjtögette a száraz gallyat.

- Istenem, Istenem - sóhajtott fel a szegény ember -, nekem nincs semmim ezen a világon, de ha egy undok féreg vezetne is ki az erdőből, azt is gyermekemnek fogadnám!

- No, hát akkor gyere utánam - szólalt meg valaki. Bezzeg hogy a kis sündisznó volt. Indult is mindjárt előre, a szegény ember utána, egy szempillantásra kivezette az erdőből.

Az erdő szélén elváltak egymástól, a szegény ember hazament, a sündisznó vissza az erdőbe.

Telik-múlik az idő, eltelt egy hét, eltelt kettő, a kicsi sündisznót már kezdték is felejteni. A boltos, a király, a szegény ember mind azt gondolták, hogy valami csudálatos álmot láttak, nem is volt igaz, ami velük történt.

De bizony nem volt az álom, mert egy este, mikor a szegény ember már lefeküdt, bekopogtatott a sündisznó az ablakon.

- Apámuram, nyissa ki az ajtót!

Hm, álmélkodik magában a szegény ember, hát ez ugyan ki lehet? Hiszen neki sohasem volt gyermeke!

Fölkel a szegény ember, kinyitja az ajtót, s hát csak behöngörödik a küszöbön a kicsi sündisznó.

- Adjon isten jó estét, apámuram, hazajöttem!

- Fogadj isten, édes fiam, hát megjöhetél-e?

- Meg biz' én, apámuram, de az anyámasszonyt költse fel, hogy vessen nekem ágyat.

Felkölti a szegény ember a feleségét, s az asszony nagy duzzogva, ímmel-ámmal ágyat vet, a kicsi sündisznó meg lefekszik, elalszik.

Fölkelnek reggel, a szegény ember a feleségével asztalhoz ül, de a sündisznót csak a kemencepadkához ültetik, s egy fatányérban adtak neki valami ennivalót. Nézi, nézi a sündisznó az ételt, de hozzá nem nyúlt.

- Hát te, fiam, miért nem eszel? - kérdi a szegény ember.

- Azért, édes apámuram, mert én nem vagyok afféle jöttment, szélházi,* ültessenek az asztalhoz, s cintányéron adjanak nekem ételt.

Jól van, mit csináljanak, odaültetik az asztalhoz, cintányéron adnak neki ételt. Mikor az asztaltól fölkelnek, kérdi a sündisznó:

- Apámuram, van-e kigyelmednek két csizmadiatallérja?*

- Van, fiam, van.

- No, ha van, adja nekem, majd visszafizetem urasan.

Kiveszi a szegény ember a láda fiából a csizmadiatallért, oda akarja adni a sündisznónak, de ez azt mondja:

- Ne adja ide nekem, apámuram, hanem menjen be a városba, ott a piacon egy vénasszony egy fekete kakast árul, azt vegye meg. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte. Onnét menjen a szígyártóhoz, annál van egy rongyos nyeregszerszám, vegye meg azt is. Ha egy pénzre tartja, adjon kettőt érte.

Elmegy a szegény ember, megveszi a piacon a fekete kakast meg a szígyártónál is a rongyos nyeregszerszámot, hazaviszi, s hát, Uram, Jézus, ne hagyj el, a sündisznó fölnyergeli, kantározza a fekete kakast, rápattan, s úgy elnyargal, mint a sebes szél, még annál is sebesebben. Meg sem állott, míg a boltos házához nem ért.

Bevágat a boltos udvarára, bekiált az ablakon:

- Hé, boltos uram, nyissa ki az ajtót!

Kijön a boltos, de majd hanyatt esett ijedtében, mikor meglátta a sündisznót. Na, mit csináljon, be kellett, hogy vezesse a házába, eléhítta a három leányát, s elmondta nekik, hogy ami igaz, igaz, ami nem igaz, hazugság, ő bizony ennek az undok fégnek ígérte a legszebbik leányát.

Hej, lett nagy sírás-rívás, de a sündisznó bizony nem bánta. Kiválasztotta a legkisebbet, a három közül a legszebbet, s mondta lelkes szóval:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

No, bezzeg a leány nem mondotta, az csak sírt, hullott a könnye, mint a záporosó, még a földhöz is verte magát. Verhette, mégiscsak el kellett hogy induljon a sündisznóval. A boltos befogatott egy üveges hintóba, abba beleültette a leányát, egy másik szekérre föltette a három zsák pénzt, s azzal elindult a hintó, lovagolt mellette nagy büszkén a sündisznó a fekete kakason. Egyszer útközben benéz a sündisznó a hintó ablakán, s látja, hogy sír a leány.

- Hát te még mindig sírsz?

- Sírok biz' én - mondotta a leány -, sírok is halálomig.

- No bizony, ha sírsz, nem is lesz az én feleségem. Eredj vissza az apádhoz!

Azzal visszafordította a hintót, hanem a három zsák pénzt nem küldötte vissza. Azt elvitte a szegény embernek, neki ajándékozta, de olyan gazdag is lett belőle, hogy nem volt párja hét puszta faluban.

Telik-múlik az idő, mit gondol, mit nem a sündisznó, föl pattan a fekete kakasra, s mint a sebes szél, elvágtat a királyhoz. Fölmegy a palotába, s mondja a királynak, hogy miért jött. Emlékszik-e, hogy mit ígért?

- Emlékszem, emlékszem - mondja a király -, bárcsak ne emlékezném, inkább haltam volna meg, de hát amit mondtam: mondtam, szavamat meg nem másolom.

Behívátja három leányát, s elémondja nekik nagy szomorúan, hogy így meg úgy járt, most már itt ez az undok féreg, oda kell hogy adja közülök azt, amelyik neki megtetszik.

- De bizony - mondotta a legidősebb királykisasszony - én megtetszhetem, de nem leszek az ő felesége - s kiszaladt a szobából.

- De bizony én sem, inkább meghalok - mondotta a második, s az is kiszaladt a szobából.

- Már biz' én - mondotta a legkisebb királykisasszony -, akármilyen undok féreg, örömmel leszek az ő felesége, ha az édesapámmal olyan nagy jót cselekedett.

Hej, istenem, örült is, búsult is a király. Örült, hogy ilyen jószívű leánnyal áldotta meg az Isten, s búsult, hogy majd megszakadt a szíve, hogy ezt a jószívű gyermekét el kell, hogy veszítse.

Hát bánat ide, bánat oda, befogat hat lovat egy aranyos, gyémántos hintóba, megrakat három szekeret arannyal, ezüsttel, gyémánttal színültig, aztán beleültetik a királykisasszonyt a hintóba, de a sündisznó ebbe sem ült bele, lovagolt a hintó mellett a fekete kakason. Egyszer, mikor a várostól már jó messzire voltak, benéz a hintóba, s hát, uramteremtőm, a királykisasszony nem sír, de sőt inkább tulipiros jókedve van. Még mondta is a sündisznónak:

- Ugyan bizony minek lovagolsz azon a kakason, ülj ide mellém a hintóba.

- Hát nem félsz tőlem? - kérdezte a sündisznó.

- Nem félek biz' én, nem bántasz te engem.

- Nem is undorodol tőlem?

- Nem én. Nekem rendelt a jó Isten, enyém vagy.

Ím, halljatok csudát, abban a pillanatban megrázkódik a sündisznó, s olyan gyönyörűséges szép dali királyfi lett belőle, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem.

De megrázkódott a fekete kakas is, s lett belőle aranszörű táltos paripa, s az a rongyos nyeregszerszám ragyogott, tündökölt a tenger aranytól, gyémánttól, rubinttól.

Tovább nem is mentek, ottan megállították a hintót, kiszállt belőle a királykisasszony, megölelik, megcsókolják egymást, aztán egyszer csak a földre néz a királyfi, gondolkozik magában, mond valamit, ím azon a helyen kerekedik egyszeriben egy ragyogó gyémántpalota. Gyémántpalotába fölsétáltak szépen, tele volt az mindenféle drága bútorokkal, gyémánt volt a fala, gyémánt az ablaka is. Bezzeg hogy volt ott mindjárt pap is. Egyszeriben küldöttek a királyért, küldöttek a szegény emberért, küldöttek ide, küldöttek oda, jöttek mindenfelől a vendégek, s csaptak olyan vendégséget, hogy híre ment hetedhét ország ellen.

Itt a vége, fuss el véle!

A TÖRÖK BASA

Akkor történt, amit most elmondok, amikor a török volt az úr Magyarországon. Valamelyik nagy háború után volt: a törökök mentek vissza a hazájukba, s amerre áthaladtak, falukat, városokat felgyújtottak, asszonyokat, férfiakat, de még gyermekeket is elvittek Törökországba, szomorú rabságba.

A többi közt Törökországba került egy kisfiú is. Ezt a török császár udvarába vitték, ottan nevelődött fel. A török császár megszerette az ügyes fiút, katonának nevelte, s az isten úgy felvitte a dolgát, hogy basa lett belőle.

Telik-múlik az idő, megházasodik az egyszeri magyar fiú, s Isten megáldja gyermekkel. No, ha megáldotta, dajka is kellett a gyermek mellé. Mikor éppen dajkát kerestek, arra vetődött egy öreg magyar asszony, azt a basa mindjárt felfogadta dajkának, hadd legyen az ő gyermekének magyar dajkája. De ugyancsak meghagyta az asszonynak, hogy jól vigyázzon a gyermekre, még a szél fúvásától is őrizze, mert különben így meg úgy, kerékbe töreti.

Hiszen dajkálta az öregasszony, ahogy tőle kitelt. De egyszer a gyermek megbetegedett, s sírt éjjel-nappal, nem tudta elcsitítani.

„Istenem, Istenem - tűnődött magában az öregasszony -, mivel tudjam elcsitítani ezt a gyermeket! Ha meghallja az apja a sírását, vége az életemnek!”

Mit gondolt, mit nem magában, elkezdett énekelni a gyermeknek:

*Csicsija, babája,
szép török fiúcska!
nekem is volt egyszer
szép kicsi fiacskám,
elvitte a török,
szép piros hajnalban,
hajnal hasadásban.
Most is megismerném,
ha élémbe jönne,
karja fehérjéről,
fehér szemölcséről.*

Hallotta ezt a nótát a basa felesége, aki értett magyarul. Szalad az urához, s mondja, hogy mit énekel az öregasszony.

- Ez az én édesanyám! - kiáltott a basa, s szaladott ki az öregasszonyhoz.

- Anyám, édesanyám, lelkem, édesanyám, nézzen a szemembe, megismer-e engem?

Mondotta az öregasszony:

- Megismerlek karod fehérjéről, fehér szemölcsödről.

Ott mindjárt felgyűrte az inge ujját a basa, és ím, rajta volt a karján a fehér szemölcs. Ott mindjárt egymás nyakába borultak, vége-hossza nem volt ölelésnek, csóknak.

Így volt, igaz volt, vége volt.

A CSILLAGSZEMŰ JUHÁSZ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, az Óperenciás-tengeren innét, volt egyszer egy király. Szörnyű hatalmas volt ez a király, féltek a népek tőle, ha messziről látták, reszkettek tőle, mint a nyárfalevél. Ha ez a király egyet tüsszentett, kengyelfutók s lovas legények vitték hírét az egész országban, s aki nem mondta: „Adj’ isten egészségére!”, halál fia volt. Nem is akadt az egész országban, csak egy ember, ki nem mondta, hogy adj’ isten egészségére. Ez a csillagszemű juhász volt.

Nosza, megfogták a király emberei a csillagszemű juhászt, vitték a király színe elé, s jelentették:

- Ihol, felséges királyom, ez a csillagszemű juhász nem akarja mondani, hogy adj’ isten egészségére.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király!

- Mit, te nem mondod, hogy adj’ isten egészségemre?!

- Dehogyan nem mondom, felséges királyom, bizony mondom, hogy: adj’ isten egészségemre.

- Nem az egészségemre, hanem az egészségére.

- Hiszen mondtam, felséges királyom, egészségemre.

Megrántja az udvarmester a juhász subáját, súgja neki:

- Te számár, mondd, hogy adj’ isten egészségére.

- De már azt nem mondom - mondotta a juhász -, amíg a király öfelsége a lányát nekem nem adja.

Ott volt a királykisasszony a szobában, megtetszett neki a csillagszemű juhász, jószívvel a felesége is lett volna, de nem mert szólani. Hanem a királynak sem kellett egyéb, csak ezt hallja, mindjárt bekiáltotta a katonáit:

- Vigyétek ezt a legényt, s vessétek a fehér medve tömlőcébe!

Leviszik a legényt a tömlőcbe, hát ott fel s alá jár a fehér medve nagy morogva, három napja nem evett, egy falást sem adtak neki, hogy jól kiéhezze, hadd szaggassa széjjel a juhászt. Ahogy a juhász belépett, felállott a két hátsó lábára, nagyot bődült.

- No most, csillagszemű juhász, vége az életednek!

De halljatok csudát, mikor a medve meglátta a juhász csillagszemét, egyszeriben megjuhászodott, lefeküdt a földre, meg sem mozdult. A csillagszemű juhász pedig egész éjjel dúdolt, füttyölt, s mikor reggel eljött az udvarmester, szeme-szája tátva maradt, azt hitte, hogy csontját sem találja a juhásznak, s hát, ím, ott állott előtte elevenen, kutyabaja sem volt. Fölvezetik a juhászt a királyhoz, s jelentik:

- Felséges királyom, él a juhász.

- Jól van, jól - mondja a király -, de azért megijedtél, úgy-e? Hát most mondod-e, hogy adj’ isten egészségére?

Felelte a juhász:

- Nem, amíg a leányát nekem nem adja, ha tíz halálba megyek is.

- No, hát vessétek tíz halálba! - rikkantott a király.

Vitték a legényt a tömlöcbe, amelyikbe tíz óriás sündisznó volt elzárva. De bezzeg ezek nem szelídültek meg a szemétől, mert egyszerre tíz sündisznónak nem nézhetett a szemébe. No, hanem volt a csillagszemű juhásznak egy szépen szóló furulyája, azt a subája alól eléhúzta, elkezdett furulyázni, kezdete andalgósan, folytatta szaporázva, S hát, uramteremtőm, táncra kerekednek a sündisznók, járták elébb lassan, azután sebesebben, addig járták, míg el nem dültek, s azután lefeküdtek s aludtak, mint a bunda.

Megy le reggel az udvarmester, összecsapja a kezét:

- Hát te élsz? - kérdi a csillagszemű juhásztól.

- Nem is halok meg - mondja a juhász -, míg a király leánya a feleségem nem lesz.

Fölvezetik a király színe elé.

- No, te legény - mondja a király -, most már tíz halál torkában voltál, még most sem mondod, hogy adj' isten egészségére?

- Nem én, felséges királyom, ha még száz halálba visznek is, míg a leányát nekem nem adja.

- Hát akkor vigyétek száz halálba! - ordított a király nagy haraggal, s vitték a csillagszemű juhászt le abba a tömlöcbe, amelynek a közepén volt egy kút, annak a belseje ki volt rakva száz kaszával, a fenekén pedig égett egy mécses. Akit abba beledobtak, az onnét élve ki nem került soha.

„Hej, szegény fejem - gondolta magában a juhász -, ennek már fele sem tréfa!”

Szól a katonáknak, hogy menjenek egy kicsit ki a tömlöcből addig, míg gondolkozik, hogy mondja-e, adj' isten egészségére.

Kimennek a katonák, s a juhász nagy hirtelen a fokosát beleszúrja a kút köblébe,* a fokosra ráakasztja a tarisznyáját, aztán rá a subáját, a suba nyakára az árvalányhajás kalapját, s azzal szépen meghúzódik a tömlőc sarkában. Bejönnek a katonák s kérdik:

- No, meggondoltad-e?

- Meggondoltam - mondja a juhász -, de mégsem mondom, hogy adj' isten egészségére.

- No bizony, ha nem mondod, belé is taszítunk a kútba.

A katonák azt hitték, hogy a juhász már ott áll a kút mellett, a subáját, a fokosát, a mindenét beletaszították a kútba, s mikor látták, hogy a kút fenekén a mécses kialudt, szentül azt hitték, hogy meghalt a juhász.

Jön le reggel az udvarmester, hadd lássa ő is, igazán elpusztult-e a csillagszemű juhász. Hát halljatok ide, ott ült a kút mellett, furulyázott. Felviszik a király elé, s mondja neki a király:

- No, te legény, mostan száz halálban voltál, mondod-e, hogy adj' isten egészségére?

- Nem én, felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

- Abból nem lesz semmi - mondta a király, pedig nem tudom, mit adott volna azért, ha a juhász azt mondja egyszer, hogy adj' isten egészségére! „Hiszen - gondolta a király -, majd kevesebbrel is megelégszel te.”

Befogatott a bársonyos hintájába, maga mellé ültette a csillagszemű juhászt, s úgy hajtatott az ezüsterdőbe. Mondta neki:

- Látod-e ezt az ezüsterdőt, te juhász? Neked adom, ha azt mondod, hogy adj' isten egészségére.

Tetszett a juhásznak az erdő, de most is azt mondta:

- Addig nem, felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

Aztán az erdőből kihajtatott a király, s messziről ragyogott feléjük az aranyvár.

- Látod-e azt az aranyvárat, juhász? Neked adom, ha azt mondod, adj' isten egészségére.

- Nem mondom, felséges királyom, míg nekem nem adja a leányát.

Mentek tovább, s értek a gyémánttóhoz.

- No, te juhász, - mondta a király -, neked adom az ezüsterdőt, az arany várat s a gyémánt-tavat, csak egyszer mondjad, adj' isten egészségére.

- Nem mondom én, felséges királyom, míg a leányát nekem nem adja.

- Hát jól van, te betyár, neked adom a leányomat, de aztán mondjad is, hogy adj' isten egészségére!

Na, hazamennek, s a király mindjárt kihirdetteti az egész országban, hogy férjhez adja a leányát a csillagszemű juhászhoz, jöjjön, aki jöhet a vendégségbe, lesz étel-ital elegendő, különösen, ha hoznak magukkal.

Hiszen lett lakodalom, hét országra szóló. Ott ült a csillagszemű juhász a király mellett, ettek-ittak, vígan voltak. Egyszer aztán hozzák a jó tormás húst,* nagyot prüsszent erre a király, s hadarja egymás után a csillagszemű juhász:

- Adj' isten egészségére, adj' isten egészségére, adj' isten egészségére! - Mondta valami százszor.

- Jaj, jaj, ne mondd tovább, inkább neked adom az egész országomat.

Ott egyszeriben meg is koronázták a juhászt, ő lett a király, de bezzeg jó sorsa lett ezután a népnek. Szerették is ezt a királyt. Ha prüsszentett, egy szívvel, lélekkel kiáltotta mindenki: „Adj' isten egészségére!”

Aki nem hiszi, járjon a végire, s ezt a mesét adj' isten egészségére!

FURULYÁS PALKÓ

Hol volt, hol nem volt, az Óperenciás-tengeren is túl, még az üveghegyeken is túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, volt egyszer egy szegény özvegyasszony, annak egy fia: Palkó volt a neve. Nagy szegénységben éltek: mikor volt mit egyenek, mikor nem. Nem volt egyebük, csak egy kidőlt-bedőlt falú házuk meg egy kertjük. Azt mondja egyszer Palkó az anyjának:

- Édesanyám, én nem éhezem itthon többet, elmegyek szolgálni, addig haza sem jövök, amíg legalább egy borjút nem szolgállok. A kertünkben majd felnövekedik, s ha az Isten megsegít, lesz legalább egy kicsi gazdaságunk.

Elmegy Palkó szolgálatba, odavan egy esztendeig, szolgál egy borjat. Aztán megint elmegy szolgálatba, s megint szolgál egy borjat. A harmadik esztendőben is, a negyedik esztendőben is szolgált egy-egy borjat. Volt már négy borjú, de kicsi volt a kert, kevés széna termett benne, nem volt, amivel tartsák a borjakat. Ő bizony, gondolja, magában, vásárra hajtja a borjakat, s eladja. El is indul a négy borjúval, de amint az úton menne, szembejő vele egy ősz öregember, s mondja neki;

- Te legény, van nekem egy szépen szóló furulyám, neked adom, ha egy borjat adsz érte.

- Ugyan mit gondol, bátyámuram, csak nem adhatok borjat egy furulyáért.

- Csak adjad, ne félj, nem olyan akármilyen furulya ez, mint a többi. Majd meglátod, hogy nagy hasznát veszed még ennek.

Isten neki, gondolja magában Palkó, s odaad egy borjat a furulyáért. Azzal továbbmegy. De még egy puskalövésnyire sem mehetett, megint elejébe kerekedik az az ősz öregember, s mondja neki:

- Te legény, adj még egy borjat, s nézd, ezt az egeret neked adom érte.

Nagyot kacag Palkó:

- Hát hogy adnék én borjat egy egérért, mit gondol bátyámuram? Van otthon egér elég, mindig bosszankodik az édesanyám miattuk.

- Jó, jó, de ez nem olyan egér, mint a többi.

Addig beszél az öregember, hogy Palkó odaad egy borjat az egérért. Most már két borjúval ment a város felé, de hogy, hogy nem, az égből esett-e le vagy a földből bújt ki, megint csak elejébe állott az ősz öregember, s mondta neki:

- Te legény, van nekem egy futóbogaram, ez csak az igazi. Neked adom, ha egy borjat adsz érte.

- Nem adom én - mondotta Palkó -, nem bolondultam meg! Elég bolond voltam, hogy két borjat már odaadtam egy furulyáért meg egy egérért.

- Mondom neked, hogy adj egy borjat ezért a futóbogárért, mert bizony nagy hasznát veszed.

Mit gondolt, mit nem Palkó, odaadta a harmadik borjat is. Ment az egy borjúval, hajtotta nagy búsán a város felé, mindegyre vissza akart fordulni, hogyha találkozhatnék az öregemberrel, mert erősen megbánta a vásárt. Na, nem kellett, hogy visszaforduljon. Mert amint nagy búsán mendegélt, tűnődött magában, csak elejébe kerül az ősz öregember, s mondja neki:

- Hallod-e, fiam? Add nekem ezt a borját is, adok neked érte egy zacskót.

- Nem adom én - mondotta Palkó -, bár a többi se adtam volna! Nem tudom, hogy kerülök az anyám szeme elé.

- Csak add ide ezt a borjat! Ne búsulj semmit. Nem akármilyen zacskó ez. Tudd meg, hogy ebbe a zacskóba álom van kötve. Csak mondanod kell neki, hogy hány órát akarsz aludni, s annyit alszol, s ha mást akarsz elaltatni, azt is elaltathatod, csak szólj a zacskónak.

Gondolja Palkó: „Ha már így van, minek menjek egy borjúval a vásárra. Legyen az öregé a negyedik borjú is.” Mikor a negyedik borjút is általadta az öregembernek, azt mondta ez:

- No, fiam, most menj haza. Otthon nem lesz maradásod, az édesanyád addig ver, amíg valaki ki nem szabadítja a keze közül. De ha kiszabadulhattál, szaladj, amerre a szemed lát, s kiáltd vissza az édesanyádnak:

- Isten áldja meg, édesanyám, addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Hiszen volt otthon nemulass, mikor Palkó hazaért. Kérdezte az anyja:

- Eladtad-e a borjúkat, fiam?

- El, édesanyám, el.

- Hát hol a pénz?

- Nem pénzért adtam, édesanyám, hanem ezekért, ni.

S elhúzta tarisznyájából a furulyát, az egeret, a futóbogarat s az álomzacskót.

Haj, édes istenem, megmérgeződött az özvegyasszony! Kapott egy husángot, ütötte Palkót, ahol találta, s ha által nem szalad a szomszédasszony, s ki nem szabadítja a keze közül, bizony mondom, hogy holtra veri.

Szaladott Palkó, amerre a szeme látott, de visszakiáltott az anyjának:

- Isten áldja meg, édesanyám! Addig vissza nem jövök, amíg király nem lesz belőlem!

Ment, mendegélt Palkó hetedhét ország ellen, az Óperenciás-tengeren túl, az üveghegyen is túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, s ért egy nagy városba. Abban a városban lakott a király. Ennek a királynak volt egy gyönyörűséges leánya, de ennek a leánynak nagy betegsége volt. Olyan nagy bánat nehezedett a szívére, hogy senki meg nem tudta nevetetni, s nem jött álom a szemére sem éjjel, sem nappal.

A király éppen akkor hirdette ki az egész országban, hogy annak adja a leányát és egész országát, aki a leányát megneveteti, s olyan orvosságot ad neki, hogy mikor elkövetkezik a rendes ideje, tudjon aludni. Bezzeg jöttek mindenféle hercegek, grófok, bárók, hosszú süveges tótok, válogatott cigánylegények, mind szerencsét próbáltak. De a királykisasszonyt sem megnevetetni, sem elaltatni nem tudták.

Megy Palkó is a király udvarába, s jelenti, hogy ő is szerencsét próbál. Csak üljön ki a királykisasszony a palota tornácára, s majd az udvaron mutat valamit.

Kiül a királykisasszony a tornácba, kiül a király is, a felesége is, összegyűltek mind az udvarbéliék is, hadd lássák, mit tud ez a szegény legény. Akkor Palkó kivette a tarisznyájából az egeret s a futóbogarat, szépen letette a földre. Aztán fűjni kezdte szépen szóló furulyáját, s hát, halljatok csudát, az egér derékon kapta a futóbogarat, s járták a magyar táncot, hogy csak úgy porzott az udvar. De uramisten, akkorát kacagott a királykisasszony, hogy a kacagásától csengett a palota. Kacagott a király is, a felesége is, kacagott az udvar népe is.

- No, fiam - mondotta a király -, megkacagtattad a lányomat, most még csak altasd el.

Mondotta Palkó:

- Csak vigyék be, felséges királyom a királykisasszonyt a szobájába, fektessék le az ágyába, s majd meglátják, hogy mindjárt elalszik.

Mikor a királykisasszonyt lefektették, Palkó bedugta a fejét a tarisznyába, s szólt a zacskónak:

- Aludjék a királykisasszony holnap reggel nyolc óráig!

Abban a pillanatban bekoppant a királykisasszony szeme, s aludott édesen másnap reggel nyolc óráig.

Aközben felöltöztették Palkót drága szép bíborvörös gúnyába. Papot hívtak, s amint a királykisasszony fölébredett, mindjárt összeeskették, s csaptak lakodalmat. Hét nap s hét éjjel húzták a cigányok, járták a legények s leányok.

Lakodalom után Palkó elment az édesanyja után, s hatlovas hintón a palotába hozta. Sóra-fára nem volt többet gondja.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A TÁLTOS ASSZONY

A tatárjárás idejében élt Gyergyóban egy Bákainé nevű székely asszony, aki messze földön híres volt a táltosságáról. Égiháborút, jégesőt, földindulást, minden nagy veszedelmet megjövendölt előre.

Egyszer, egy vasárnap, mikor a népek jöttek ki a templomból, azt mondja Bákainé:

- Atyafiak, valamit mondanék, ha meghallgatnátok. Úgy tudjátok meg, hogy nem sok idő múlva a mi földünkre is elkerülnek a tatárok. Annyian lesznek, mint a polyva, s amerre járnak, felégetik a falukat, kardra hányják a férfiakat, rabszíjra fűzik az asszonyokat, s úgy viszik magukkal nagy Tatárországba. Hallgassatok reám, fogadjátok meg a szómat! Mikor látjátok, hogy füstölnek a faluk, minden kaszás ember, aki a réten kaszál, verjen a földbe egy cöveket, tegye rá a kalapját, s minden arató az utolsó kévébe, amelyet aratott, vágja bele a sarlóját, s arra is tegye rá a kalapot. Ami edényetek van, azt mind dugjátok el a fűben meg a tarlóban. Hát én, mikor ide kerekednek a tatárok, már nem élek, de kikelek a síromból, közétek jövök, meglátom, hogy szavamat fogadtátok-e, akkor majd megmondom, hogy győztök-e vagy elpusztultok.

Jaj, istenem, megrémültek a népek, mert tudták, hogy amit egyszer Bákainé megjövendölt, be is teljeseedik. S hát csakugyan nem telt belé egy hét, meghalt Bákainé, s ahogy eltemették, nem telt belé egy hét, látják az emberek, akik a mezőn dolgoztak, hogy füstölnek a faluk mindenfelé. Aki kaszált, cöveket vert a földbe, rátette a kalapját; aki aratott, hamar összekötötte az utolsó kévét, felállította, beléütötte a sarlóját, s rátette a kalapját. Asszonyok, gyermekek beszaladtak a faluba, hordották ki, ami edény volt a háznál, azokat mind elrejtegették a fűben, a tarlóban. A tatárok Szárhegytől nem messze, a Fekete nevű réten táboroztak, aztán egyszerre csak fölkerekedtek, s mint valami nagy fekete felleg gomolyogtak elébb-elébb, Gyergyó felé. Szaladtak előttük mindenütt a szárhegyi székelyek, meg sem állottak Gyergyóig, ott a népek már mind összeverődtek, a gyergyóiak, a szárhegyiek a kápolna előtt. A férfiaknak fegyver volt a kezökben, az asszonyok s gyermekek letérdeltek s imádkoztak. S ím, egyszerre csak vágtat egy asszony a kápolna felé fekete lovon. Nézik, nézik, ki lehet az. Hát, uramteremtőm, Bákainé, a táltos asszony, az vágtat feléjük fekete lován, s kiáltja messziről:

- Ne féljetek, győztetek!

Aztán hirtelen megfordult, s elvágatott, eltűnt, mintha a föld nyelte volna el.

Jönnek a tatárok, nagy üvöltéssel, rikoltozással, de amint a gyergyói határba érnek, meg-hökkenve állnak meg. Látják a kaszálóréteken s a búzaföldeken a teméntelen sok kalapot, azt hitték, hogy mind egy ember áll ottan. Nem tudták: előre menjenek, hátra-e, s mikor ezt a székelyek észrevették, hirtelen a tatárok közé vágtak, s hullott a tatár, mint kasza nyomán a fűszál. Futott, aki futhatott, de nem is igen futhattak, mert embernek, lónak megakadt a lába a fű közé, a tarló közé dugdosott edényekben, még hírmondónak is alig akadt belőlük, úgy le-kaszabolták szegényeket.

Azt a dombot, ahol a székelyek a tatárokat eltemették, még máig is Tatár-dombnak hívják. A kápolna is megvan, ahol a székelyek összegyülekeztek, de Bákainé nevét sem felejtették el a gyergyóiak, áldják ma is emlékezetét.

AZ EZÜSTLÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl volt, volt egyszer egy király, annak a királynak hét fia, s hét leánya. A fiúk már mind legénysorban voltak, a leányok eladók. A hat idősebb fiú meg is házasodott, a hat idősebb leány is férjhez ment, csak a legkisebb királyfi nem akart megházasodni, s a legkisebb királykisasszony sem férjhez menni. Ajánlották a királyfinak ezt a királykisasszonyt, azt a királykisasszonyt, a királykisasszonynak is ezt a királyfit, azt a királyfit: nem kellett sem az egyiknek, sem a másiknak, sem ez, sem az. Szörnyű haragra gerjedett a király:

- No, ha sem ez, sem az nem tetszik, menjetek világgá! Nem nézhetem, hogy a legkisebb fiam legénysorban maradjon, a legkisebb leányom meg pártában.

Hát jól van, elment a királyfi s vele a királykisasszony. Mentek hetedhét országon keresztül, hegyeken-völgyeken által. Estére sűrű, rengeteg erdőbe érnek, ott egy fa alá leheverednek, és elalussznak. Mondja reggel a leány a bátyjának:

- Hallgass csak ide, csudálatos álmot láttam ez éjjel. Egy ősz öregember volt itt, s azt mondta nekem, hogy itt s itt van egy király, annak a teste csupa seb, s a világhíres doktorok sem tudják meggyógyítani. De ettől a fától, amelynek a tövében fekszünk, száz lépésre van egy forrás, abból vigyünk egy korsó vizet, s ha ezzel a vízzel megmossuk a király testét, egyszeriben meggyógyul.

Mindjárt mennek ahhoz a forráshoz. Volt a leánynak egy kicsi korsaja, telemeríti, aztán elindultak, mentek hetedhét ország ellen, s addig mentek, míg annak a beteg királynak a városába nem értek. Itt bementek egy vendéglőbe, doktori gúnyát szereztek maguknak, mind a ketten doktornak öltöztek, s mentek egyenesen a királyhoz. Elémondják, hogy mit akarnak, s bezzeg fogadják nagy örömmel, vitték a király szobájába.

Hát csakugyan úgy volt, ahogy az ősz öregember mondotta. Azzal a korsó vízzel megmosták a király testét, s mintha csak letöröltek volna róla minden sebet, hófehér lett a teste.

Adott a király örömében tenger kincset a királyfinak, építtetett a városban drága szép palotát, hogy lakjanak ott. Senki sem tudta, nem is sejtette, hogy királyfi a csudadoktor, s királykisasszony a másik.

Telik-múlik az idő, fölmege egyszer a királyfi a királyhoz, aki még maga is fiatal legényember volt, s alázatos tisztelettel meghívja a királyt ebédre. Elmege a király, s hát mikor fölmege a palotába, szeme-szája eláll a csudálkozástól, mert a királyfi nem volt többet doktori gúnyában, hanem olyan ragyogó, aranypaszományos gúnyában, mint ő. S az a másik, akit csudadoktornak tartott, leányruhában volt, drága szép selyemköntösben. Olyan szép volt, hogy a napra lehetett nézni, de rá nem. Mondja a királyfi:

- Látom, csudálkozik felséged ezen a nagy változáson, de tudja meg, hogy király fia vagyok én is, s ez a leány király leánya, az én testvérem.

S elmondta mindjárt, hogy miért kellett nekik elbujdosniuk.

De hiszen ne lett volna király leánya az a leány, akkor is megakadott volna rajta a király szeme. Ebéd alatt szépen összebarátkoztak, összelegeledtek, „te az enyém, én a tied” - mondotta a király a leánynak, a leány sem különben a királynak, mentek egyszeriben a király palotájába, s csaptak lakodalmat, hét országra szólót.

Na, vége lesz a lakodalomnak, de a királyfinak nem volt maradása. Gondolta, elmegy valamerre, s ő is megkeresi a párját. Megy, mendégél a királyfi hetedhét ország ellen, s beér egyszer egy városba, éppen a fekete király városába. Kérdi ettől is, attól is, hogy mi újság? Mondják neki:

- Van itt újság elég. Van a királynak egy gyönyörűséges szép leánya, de ez csak ahhoz akar férjhez menni, aki eltalálja, hogy miféle három jegy van rajta. Kilencvenkilencen próbáltak eddig szerencsét, egy sem találta el, mind a kilencvenkilencnek karóba került a feje.

„Nem bánom én - mondja magában a királyfi -, egy életem, egy halálom, azért mégis megpróbálom!”

Amint megy az utcán végig, kihajol az ablakon egy öregember, s azt mondja utána:

- No, ez sem fog nálam nélkül boldogulni.

A királyfi egy kicsit visszanézett, megnézte az öregembert, de nem szólt neki semmit, ment tovább. Végigmegy a városon, mégis meggondolja magát, jó lesz visszafordulni ahhoz az öregemberhez, mielőtt szerencsét próbálna. Visszamegy az öregemberhez, s hát csak akkor látja a kapun, hogy az öregember aranyműves.

„Ejnye, de jó - gondolja magában -, úgy is leszakadt az aranysarkantyúmnak a taréja, majd az öreggel visszaforrasztatom, s azalatt kivallatom, hogy mi értelme volt a szavának.”

Bemegy az öregemberhez, odaadja a sarkantyúját, hogy csinálja meg. Mondja az öregember:

- Én megcsinálom jó szívvvel, de holnap úgy is a levegőben fogod összeütni a bokádat.

- Hát azt honnét gondolja kelmed? - kérdi a királyfi.

- Onnét, mert tudom, hogy miben jársz. De nálam nélkül nem boldogulsz, mert te sem fogod eltalálni, hogy miféle három jegy van a királykisasszony testén.

De bezzeg ígért a királyfi mindent, csak adjon valami jó tanácsot.

- Jól van - mondja az öregember -, holnap reggelre színezüstből csinállok egy lovat, akkorát, hogy a hasában jól elférsz. Aztán kivitetem a piacra, s tudom bizonyosan, hogy senki más meg nem veszi, csak a királykisasszony. A lovat majd felviszik a királykisasszony szobájába, s te éjjel bújj ki azon a kicsi ajtón, mit az ezüstlő oldalán látatlanul csinállok, s akkor megnézheted, hogy miféle jegyek vannak a királykisasszonyon.

Megcsinálja az öregember az ezüstlovat, beleülteti a királyfit, kiviteti a piacra, ott körülfogják a népek, az urak; csudálják, kérdik az árát, de drága volt, olyan drága, hogy nem tudta azt megvenni senki, csak egyedül a király. Az éppen arra jött a leányával, s hogy a leányának megtetszett, csak az árát kérdezte, s kimérette mindjárt a temérdek aranyat az öregembernek.

Na, jól van, fölviszik az ezüstlovat a palotába, ottan is a királykisasszony szobájába. Elkövetkezik az este, lefekszik a királykisasszony, elalszik, el a dajkája is, s akkor szépen csendesen kibújt a királyfi, lábujjhegyen odament a királykisasszony ágyához, s ím, halljatok csudát, a homlokán egy nap volt, ragyogó, fényes, s a mellén két aranycsillag. Nézte, nézte a királyfi, s nem tudott onnét elmozdulni, mintha csak odacövekelték volna. Hanem amint nézte nagy gyönyörűséggel, egyszerre csak felébredett a királykisasszony, s ahogy meglátta a királyfit, sikoltani akart, de a jó isten tudja, hogy történt, torkán akadt a sikoltás. Úgy kell lennie, hogy megtetszett neki a királyfi.

- No, te királyfi - mondotta a királykisasszony -, te már tudod, hogy miféle jegyeim vannak, el is találod, a tied is lehetnék most már, de ha az apám megtudja, hogy belopóztál a szobámba, karóba kerül a te fejed is.

Tanakodnak erre-arra, hogy mit csináljanak.

- Valamit gondoltam - mondja a királykisasszony. - Te csak menj vissza az ezüstitőbe, én meg letöröm a lónak mind a két fülét, holnap aztán elküldetem az aranyműveshez, hogy forrassa vissza, ott szépen kibújhatsz, soha senki meg nem tudja, hogy itt voltál.

Úgy lett, ahogy a királykisasszony tanácsolta. A lovát visszavitték az aranyműveshez, ott a királyfi kibújt belőle, aztán elment vissza a sógorához, befogatott ottan hat lovat parádés hintóba, ment utána egy regiment huszár, s így hajtattott be a fekete király udvarába. Fölment a palotába, s elmondta a királynak, hogy ki s mi, szerencsét próbál ő is.

Tetszett a királynak a királyfi. Mondta neki:

- Hagyd el, fiam, ne próbálj szerencsét! Kár volna meghalnod ilyen fiatalon.

De a királyfi mind csak azt mondotta:

- Egy életem, egy halálom, már én mégis megpróbálom.

Hiszen könnyen megpróbálhatta.

- No, te fiú - mondotta a király -, szeretném, ha a vejem lennél. Három napot adok hát neked. De jól vigyázz magadra, mert kétszer elvétheted, de ha harmadszor sem találod el, hogy miféle jegyek vannak a lányomon, karóba kerül a te fejed is.

Bezzeg hogy a királyfi első nap nem találta el, második nap sem találta el, hogy ne is sejtse, hogy látta ő már azokat a jegyeket. Hanem harmadik nap szép sorjában elmondotta, hogy miféle három jegy van a királykisasszony testén. De volt-e öröm?! Örült a fekete király, hogy van már, akire hagyja a királyságát. Mindjárt papot hívtak, lakodalmat laktak, s a fekete király egyszeriben átaladt a vejének az egész országát s királyságát.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A GULYÁS LEÁNYA

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl volt, volt egyszer egy királyfi. Ez a királyfi föltette magában, hogy bejár országot-világot s addig meg sem áll, míg magának való feleséget nem talál. Nem bánta, ha király leánya, szegény ember leánya, csak kedve szerint való legyen.

Híre ment ennek az egész országban, még azon is túl, s amerre ment a királyfi, mindenütt kicsődültek a népek a tiszteletére, öregek, ifjak, legények, leányok, de különösen a leányok.

Egyszer egy faluban megpillant a királyfi a leányok között egyet, aki neki erősen megtetszett. Egyenesen ahhoz a leányhoz ment a királyfi, szóba állt vele, s kérdezte:

- Kinek a leánya vagy, húgom?

- Én bizony a gulyás leánya vagyok, felséges királyfi - mondotta a leány.

- Nem bánom én, akárki leánya vagy, feleségem lesz te.

Azzal felültette aranyos hintájába, hazavitte a gulyás leányát, papot hívatott, megesküdtek, nagy lakodalmat csaptak.

Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem, mielőtt a pap elé állottak, azt mondotta a királyfi:

- Hallod-e, te leány, szívem szerint való vagy, feleségül veszek, de azt az egyet kikötöm, hogy sohase szólj ellenemre. Amit én teszek, az úgy van jól, az ellen szavad ne legyen.

Jól van, telik-múlik az idő, élnek nagy békességben. Hanem egyszer az történt, hogy egy szegény ember panaszra jött a királyhoz.

- Felséges királyom - mondja a szegény ember -, a szomszédommal a városba mentünk, én két lóval, ő két ökörrel. Az egyik lovamnak volt egy kicsi csikaja. Útközben megháltunk egy helyen. Mikor újra elindultunk, a csikó a szomszédom ökréhez szegődött, s akárhogy hívtam, többet nem fordult vissza az anyjához. Erre az én szomszédom azt mondta, hogy az én csikóm az övé, s nem akarja visszaadni. Felséges királyom, tegyen igazságot.

- Jól van - mondotta a király -, én teszek igazságot, de abban nem lesz neked nagy örömed, szegény ember, mert én is azt tartom, hogy azé a csikó, aki után megy.

Kimegy a szegény ember nagy búval-bánattal, hogy már a királynál sem lehet találni igazságot, de a másik szobában megállítja a királyné, s mondja neki:

- Te szegény ember, hallám, hogy az uram milyen igazságot tett. Eredj, menj ki az erdőbe, hol az uram vadászni szokott, vígy magaddal egy hálót, azt tedd le egy fatuskóra.

Még egyebet is mondott a királyné, de azt nem mondom most meg nektek, mindjárt megtudjátok. Kimegy a szegény ember az erdőbe, hálót visz, azt leteszi a fatuskóra, s tartja a háló nyelét, mintha halászna. Még egy órát sem ült ott, jött a király. Nézi, nézi, hogy mit csinál a szegény ember, nem is tudta megállani szó nélkül, kérdi tőle:

- Hát te mit csinálsz itt, szegény ember?

- Én bizony halászok, felséges királyom.

- Mit beszélsz te, szegény ember, hát hogy lehet a fatuskónak hala?

Mondja a szegény ember:

- Úgy, mint az ökörnek csikaja.

Megszégyenlette magát a király. Bezzeg mindjárt másképp igazította az igazságot, s visszaadatta a csikót a szegény embernek. Hanem hogy, hogy nem, mindjárt arra gondolt, hogy erre a furfangosságra az ő felesége tanította a szegény embert.

Hazamegy a király, mondja nagy haraggal a feleségének:

- No asszony, mégis ellenemre szóltál, pedig felfogadtad, hogy nem szólsz ellenemre, az én házamban nincs többé maradásod. Menj vissza az apádhoz!

Sírt a szegény királyné, de hiába sírt, a király meg nem engesztelődött.

- Hát jól van - mondotta az asszony -, elmegyek, de mit adsz azért, hogy eddig hites társad voltam?

Mondta a király:

- Ami neked legkedvesebb, azt adom, csak menj a házamból.

A királyné hirtelen kifordult az ajtón, tett-vett, készülődött, aztán még egyszer leült a király asztalához, hogy utoljára együtt ebédeljenek, s amíg a király félretekintett, altatót kevert a borospoharába.

Egyszer csak a király elkezd ásítozni, aztán lekoppan a szeme, ledől az asztalra, s ott szépen elalszik. A királynénak sem kellett egyéb, behívatta a szolgákat, a királyt kivitette a hintóra, befogatott hat lovat, s úgy hajtatott haza az apja házához, a szegény gulyáshoz.

Fölébred a király a gulyás házában, néz erre, néz arra, álmélkodva kérdi:

- Hát én hogy kerültem ide?

- Te bizony úgy, lelkem uram, hogy azt mondtad: vihetem, ami nekem legkedvesebb. Hát nekem te vagy legkedvesebb, elhoztalak.

De bezzeg egyszeriben elmúlt a király haragja erre a beszédre, megölelte, megcsókolta a feleségét, aztán hintóba ültek, szépen hazamentek, s éltek halálig, mint két gerlicemadár.

PENGŐ

Volt egyszer egy király, annak három fia. Ez a király a halála órájában meghagyta a fiainak, hogy minden áldott nap új csizmát húzzanak fel, ne sajnálják a pénzt, mert ha szavát megfogadják, bizony nem bánják meg. Meghal a király, nagy ceremóniával eltemetik, s a királyfiak csakugyan mindennap új csizmát húztak. De két-három esztendő múlva úgy leszegényedtek, hogy még az is alig volt, amit egyenek, nemhogy mindennap új csizmát húzzanak a lábukra.

Mondja az idősebb királyfi:

- Lássátok, lássátok, kár volt megfogadni az apánk szavát. Elkoldusodtunk mi is, el az ország is, most már mit csinálunk?

- Igazad van - mondotta a középső királyfi -, bizony kár volt hallgatnunk az apánkra, elég lett volna, ha mindennap szépen kifényesítettjük a csizmánkat, mindenki újnak hitte volna.

Azt mondja a legkisebb királyfi, akinek Pengő volt a neve:

- Ne panaszkodjatok, tudta édesapánk, hogy mit beszél. Ha el nem szegényedünk, itthon maradunk egész életünkre, így legalább el kell mennünk valamerre, s látunk országot-világot.

Hát hiszen nem is tehettek egyebet, el kellett, hogy menjenek világgá. Ahogy kimentek a városból, azt mondja a legidősebb királyfi:

- No, fiúk, én kilövöm a nyilamat, s ahol leesik a nyílvessző, ott hálunk meg.

Kilövi a nyilat a királyfi, egy nap s egy éjjel folyton-folyvást mentek, akkor találták meg a nyilat rengeteg erdő közepében. Ott leheveredtek, vacsoráltak, de a legidősebb királyfi azt mondta az öccseinek, ő nem alszik el, strázsál* az éjen, nehogy valaki megcsúfolja.

Elalszik a két kisebb királyfi, az idősebb meg fel s alá sétált, s hát egyszer csak jön egy rettenő nagy vadkan. Szörnyű nagy agyarái voltak, mégpedig tiszta színarany agyarái. A királyfi kirántotta a kardját, megölte a vadkant, az agyaráit kirántotta, s eltette a tarisznyájába.

Reggel felébrednek az öccsei, semmit sem tudtak arról, hogy mi történt. A bátyjuk sem szólt, s mentek tovább. Most azt határozták, hogy a középső királyfi löje ki a nyilát, s ahol az leesik, ott hálunk meg. Kilövi a középső királyfi a nyilát, s három nap, három éjjel mentek, amíg a nyílvesszőt megtalálták.

Leülnek, vacsorálnak, a legidősebb s a legkisebb el is alszik, de a középső fennmaradt strázsának. Alig szenderül el a két királyfi, lecsap a magas levegőéből egy szörnyű nagy saskeselyű, rettenetes nagy szárnyával nekivág a királyfinak, de a királyfi hirtelen kirántotta a kardját, s kettéhasította a saskeselyű fejét. Két gyönyörű ezüsttoll volt a saskeselyű két szárnyában, ezt a királyfi kihúzta, tarisznyájába tette, s reggel, mikor a testvérei fölébredtek, egy szót sem szólt, csak mentek tovább. Most már a legkisebb királyfi lőtte ki a nyilát. Mentek is hét nap s hét éjjel megállás nélkül, amíg a nyilát megtalálták. Nagy tüzet raknak, letelepednek, vacsoráznak, s vacsora után azt mondja Pengő:

- No, ma éjjel én strázsálok.

A bátyjai nem akarták engedni, eleget mondták, hogy kicsi legény ő még ahhoz, de Pengő azt mondta, nem gyerek ő már, s fennmaradt strázsának.

Amint járt fel s alá, egyszer valami szomorú éneket hall. „Vajon ki lehet, vajon mi lehet?” - gondolja magában, s elindul a hang után. Megy, mendegél, s egy patakhoz ér, de abban alig volt víz; ami kevés volt, az is állott benne. Ebben a száraz patakban fickándozott, vergelődött egy aranyhalacska, ez énekelt olyan búsan, olyan bánatosan. Kérdi Pengő:

- Hát neked mi bajod van, aranyhalacska?

- Ó - mondja az aranyhalacska -, nagy bánatom van énnékem. Megáradott a patak, lesodort ide, messze az én hazámtól, most meg elapadt, nem tudok visszaúszni, s így kell elpusztulnom.

- De már azt nem engedem - mondotta Pengő, s fölvette az aranyhalacsát, s addig vitte a patak mentén, amíg jó mély vizet nem talált. Ott szépen a vízbe eresztette.

Mondotta az aranyhalacska:

- Köszönöm, hogy megmentetted az életemet, te jó fiú. Nesze, adok neked két aranypikkelyt, tedd el jól. Ha bajba kerülsz, csak lehelj rájuk, s eljövök a segítségére.

Azzal a halacska nagy vígan tovább úszott, Pengő is visszament a bátyjaihoz. Az ám, de mire visszaért, a tűz elaludott.

Megijedt Pengő, hogy mit gondolnak róla a bátyjai, ha felébrednek. Bizonyosan nem strázsált, aludott ő is. Gyújtott volna tüzet; nem volt mivel, mit csináljon, merre forduljon? Fölmászott egy magas fa tetejére, hátha lát valahol tüzet. Látott is valahol messze-messze az erdőben, s ő bizony fogta magát, elindult abba az irányba. Alig indul el, szembe jő vele az Éjfél. Köszönti illendőképpen.

- Adjon isten jó estét, öregapám! Álljon meg egy kicsit, az isten áldja meg, amíg tüzet hozok.

- Jaj, édes fiam - mondja az Éjfél -, amíg te azt megjáród, addig én hétszer megyek s hétszer jövök, nem lehet nekem olyan sokáig várnom.

- Bizony, ha nem vár szépszerént, majd vár másként - mondotta a királyfi. Volt a zsebében egy jó erős spárga, s azzal Éjfélnak mind a két kezét egy fához kötötte. Megy tovább, de egy óra, kettő alig telik belé, jó szembe vele a Hajnal. Köszönti ezt is:

- Jó reggelt, húgomasszony!

- Adjon isten, te királyfi!

- Álljon meg lelkem, húgomasszony, míg amonnét tüzet hozok.

- Jaj, azt nem lehet - mondja a Hajnal. - Amíg te azt a nagy utat megjáród, hétszer megyek s hétszer jövök én. Nem alhatnak az emberek olyan sokat egyfolytában.

- Bizony, ha meg nem vár, mindjárt meg is kötözöm, húgomasszony. - S megkötözte a Hajnalt is egy fához.

Most már mehetett bátran a királyfi. Meg nem állott, amíg ahhoz a nagy tűzhöz nem ért. Látja messziről, hogy tizenkét óriás ül a tűz körül. Hej, gondolja magában, itt nem kapok én tüzet szépszerével. Fogja a nyilát, odacéloz, s kilő egy égő szenet a tűzből. De megint meggondolja magát, mégis elmegy oda. Ne mondják, hogy lopja a tüzet. Odamegy, köszön illendőképpen, az óriások fogadják, jól megnézik tetőtől talpig, s kérdik tőle:

- Ugyan bizony, te lövöd-e ki a szenet a tűzünkből?

- Én lőttem ki - mondja Pengő -, de meggondoltam a dolgot, mégis idejöttem. Adjanak kendtek egy darab égő szenet Isten nevében.

- Adunk mi jó szívvel - mondotta a legidősebb óriás -, hanem előbb forgasd meg a pecsenyénket.

Éppen ott sült a tűz felett egy ökör, nyársra húzva. Pengő megfogta a nyársat a kisujjával, s úgy forgatta-pergette, akárcsak egy leány az orsót. Mikor jól megpirult az ökör, mondotta Pengő:

- De már most csakugyan adjanak tüzet, mert sietős az utam nagyon.

- Várj csak egy kicsit - mondja az öreg óriás -, látod-e amott azt a fekete várat? Annak a falán van egy kakas, azt elébb lödd le, akkor aztán adunk tüzet.

Célba veszi Pengő a kakast, s úgy lőtte le, hogy egyszeriben lefordult a vár faláról. Hej, istenem, az óriások nem tudták, hogy mit csináljanak nagy örömeikben.

- Hát ennek ugyan mit tudnak kendtek örülni? - kérdezte Pengő.

- Hm - mondja az öreg óriás -, mindjárt megtudod. Tudd meg, fiam, hogy mi a bakarasznai ember szolgálai vagyunk. Nekünk kell bevenni azt a várat. Abban a várban lakik a fekete király s annak három szép eladó leánya. A bakarasznai ember feleségül akarja venni a legidősebb királykisasszonyt, a középsőt meg az idősebb fiának szánta, aki saskeselyű képében szokott járni, a legkisebb királykisasszonyt pedig a legkisebbik fiának, aki vadkan képében jár. Hiszen rég bevettük volna mi ezt a várat, hanem az a huncut kakas mindig felébresztette a kukorékolásával a katonákat. No, többet nem ébreszti fel. Hanem azért neked velünk kell jönnöd. A vár falában van egy lyuk, azon bebújsz, aztán kinyitod a kaput.

A királyfi nem szólt semmit, mit volt mit tenni, ment az óriásokkal, szépen bebújt a lyukon, hanem mikor benn volt a várban, visszaszólt az óriásoknak:

- A kaput nem tudom kinyitni. Már ahogy tudtok, úgy jöjjetek utánam, különben kint maradtok.

Mit csináljanak az óriások. Ha bőrüket ott hagyják is, mégiscsak rászánták magukat. Sorjában bújtak keresztül a lyukon, s amint az első bedugta a fejét, Pengő lecsapta a kardjával, a testét meg utánarántotta, s így tovább mind a tizenkettőnek levágta a fejét. Akkor fölment szépen a palotába, lábujjhegyen végigment a szobákon, s hát a három királykisasszony mind más-más szobában alszik. A legidősebb királykisasszony szobájában egy egész meg egy félig leégett gyertya volt. Az egész gyertyát meggyújtotta, a félig leégettet a zsebébe tette. Aztán ment a középső királykisasszony szobájába, annak az aranyrojtos selyemkendőjét vette el. Ment a legkisebb királykisasszony szobájába, de már annak a gyűrűt húzta le az ujjáról. Azzal szépen kiment a szobából, el az óriások tűzéhez, fölkapott egy darab égő üszköt, s szaladt vissza a bátyjaihoz. Amint ment visszafelé, eloldotta a Hajnalt.

- No, most mehet, húgomasszony, szerencsés utat!

Aztán eloldotta az Éjfél.

- Menjen kend is, bátyámuram, Isten hírével, eleget aludtak az emberek!

Mire kivirradott, s a testvérei fölébredtek, csak úgy ropogott-pattogott a tűz. De egy árva szó nem sok, annyit sem szólt arról a bátyjainak, hogy hol s merre járt, s hogy milyen sokáig aludtak.

Hát jól van, továbbment a három királyfi, mentek hetedhét ország ellen. Egyszer betértek egy kocsmába. Hej, sok vendége volt annak a kocsmának, alig fértek el benne az emberek. De nem is csoda, mert itt minden utas annyit ehetett-ihatott, amennyi belefért, s egy árva krajcárt sem kellett fizetni. Az volt a fizetés, hogy aki ide betért, s evett-ivott, mielőtt elment, el

kellett hogy mondja a maga történetét. Azám, ti nem is gondoljátok, hogy ki lehetett a kocsmáros. Ez a kocsmáros az a király volt, akinek a várát az óriások be akarták venni. Mióta Pengő megölte az óriásokat, mindenfelé kurrentáltatta* a király, hogy ki lehet az a derék vitéz ember, aki az óriásokat megölte, de senki sem állott elé. Kocsmát nyitott, úgy akarta megtudni az igazságot.

No, bemennek a királyfik ebbe a kocsmába, jól esznek-isznak. Hordják a bort a királykisasszonyok, kínálják a dali szép legényeket, aztán Pengő elkezd beszélni, de még felét sem mondta el a történetének, int a király a legidősebb lányának, az eltűnik, s hát egy kicsi idő múlva megáll a kocma előtt négy aranyos-bársonyos hintó. Mind a négy hintó elé hat ló volt fogva.

- No - mondja a király -, csak azt akartam megtudni, édes fiam, hogy ki ölte meg az óriásokat. A fiaim vagytok mind a hárman. Gyertek velem a váramba, s még ma megtartjuk a lakodalmat. - Beleülnek a hintóba párosával, hazavágtatnak a fekete várba, hívatnak három papot, összeesketik a fiatalokat, lett nagy dínomdánom, lakodalom, folyt a bor Hencidától Boncidáig, nem volt vége a hejhujának hét álló hónapig.

- Lássátok, lássátok - mondotta Pengő a bátyjainak -, mégis javunkat akarta az édesapánk, mert különben nem láttunk volna országot-világot, s tán hírét sem halljuk ennek a három szép leánynak.

- Igazad van - mondták az idősebb királyfik -, javunkat akarta az édesapánk. Hanem most már illendő volna, hogy megnézzük a mi országunkat is.

- Jó lesz biz' a - mondják az öccsei, s mindjárt megegyeznek, hogy indulnak haza, hadd lássák, nem szökött-e el még az országuk.

Befogatott a király három hintóba, s indultak haza mind a hárman, s vitték magukkal a feleségüket is. Az első kocsiiban a legidősebb királyfi ült, s egyszer csak látja, hogy az út közepén a nagy sárban egy bakarasnyi ember vergelődik. Kéri a bakarasnyi ember:

- Húzz ki a sárból, te királyfi, bizony megszolgálom!

Mondta a királyfi:

- Nem húzlak én, minek mentél bele - s azzal továbbhajtott.

Jön utána a középső királyfi, azt is megszólítja a bakarasnyi ember, de a középső királyfi sem húzta ki. Hanem a legkisebb királyfi, az már megállította a hintáját, leszállott, kihúzta a bakarasnyi embert a sárból, még fel is ültette a hintóba. Hát egyszerre, uramteremtőm, mi történt! A bakarasnyi ember megragadta a királyfi feleségét, belecsavarta a hétrőfös szakállába, s úgy eltűnt vele, mintha a föld nyelte volna el.

Hej, istenem, nagy búbánat nehezedett a királyfi szívére. Mondotta a bátyjainak:

- Ti csak menjetek haza, mert én addig meg nem nyugszom, amíg a feleségemet meg nem találom.

Visszaküldötte a hintót az apósához, s elindult gyalog. Ment hetedhét ország ellen. Amint megy, mendegél, egy patakhoz ér, s eszébe jut az aranyhalacska, hátha ez tudna segíteni rajta. Előveszi a két arany halpénzt, ráfuvint, s abban a pillanatban ott volt az aranyhalacska, s kérdezte:

- Mit parancsolsz, édes gazdám?

Mondja Pengő:

- A bakarasznyi ember elragadta a feleségemet, ugyan bizony nem tudnád-e megmondani, hol s merre lehet?

Feleli az aranyhalacska:

- Én nem tudom megmondani, de azon a hegyen túl, látod-e, van egy bölcs ember, az három dolgon kívül mindent tud ezen a világon, s talán meg tudja mondani, hol van a feleséged.

Elment Pengő királyfi, s addig meg sem állott, amíg a bölcs emberhez nem ért. Ott ült a bölcs ember egy nagy sziklának a tetején, lelógott hosszú fehér szakáll. Köszönti Pengő illendőképpen, s elémondja, hogy miben jár.

- Tudom, ha nem is mondod - szólt a bölcs ember -, de ha meg akarsz kapni a feleségedet, előbb te segíts rajtam. Kerek száz esztendeje, hogy ezen a sziklán ülök, s nem tudok felkelni, mert a mátkám a gyűrűjével együtt elveszett. Ha megtalálod a mátkámat s a gyűrűjét, akkor te is megkapod a feleségedet.

Kérdezte Pengő:

- Hát hol találom én meg a te mátkádat?

- Hej, fiam - felelte a bölcs -, hiszen éppen azt nem tudom, hogy hol van. Mert tudd meg, hogy csak három dolog van a világon, amit én nem tudok, s ez éppen a közül a három közül való.

Visszament Pengő nagy búsan az aranyhalacskához, s elpanaszolja, hogy mivel fogadta őt a bölcs ember.

- Csak ne búsulj! - mondja az aranyhalacska. - A bölcs ember mátkája a gyémántvárban van. Meríts egy palack vizet, tégy bele engem, s vígy magaddal, majd visszaszerezzük a bölcs ember mátkáját.

Elindul Pengő királyfi. Megy hegyeken-völgyeken át, erdőkön-mezőkön keresztül, egyszerre csak megérkezik a gyémánt várhoz. Azt mondja az aranyhalacska:

- No, te királyfi, jól megjegyezd, hogy ebben a várban minden fekete, még étellel is csak fekete étellel kínálnak. De te, akármit csináljanak veled, akárhogy megkínózzanak, egyebet el ne fogadj fehér ételnél.

Bemegy Pengő a gyémántvárba, hát belől olyan fekete, mint a korom. Feketék a falak, feketék a garádicsok, az ablakok; megy a szobákba, azok is mind feketék. Jönnek a szolgák, fekete az arcuk, fekete a ruhájuk. Aztán asztalt terítenek, fekete abrosszal, fekete tálakkal. Hozták az ételeket, kínálták Pengőt, egyék. De Pengő semmihez sem nyúlt, mert minden étel fekete volt. Akkor egyszerre csak megtelt a szoba fekete emberekkel s asszonyokkal, s úgy megverték Pengőt, hogy elnyúlt a földön. Második nap éppen így járt. Hiába erőltették, hiába kínozták, hozzá nem nyúlt az ételekhez. Elkövetkezik a harmadik nap, s hát megfehéredtek mind a szobák, fehér ruhás emberek s asszonyok jöttek a szobába, fehér abrosszal terítettek asztalt, csupa fehér ételeket hoztak, s énekeltek Pengőnek szebbnél szebb nótákat. De most már Pengő is evett mindenből, amennyi csak belefért. Mondja reggel az aranyhalacska Pengőnek:

- No, a próbát jól kiállottad. Most menj le az istállóba, ottan találatsz négy fekete paripát. Ez a négy paripa négy leány. Egy a bölcs ember mátkája, egy a farkas-, egy a sas- s egy a holló-királyé. Ezt a négy leányt az a vén boszorkány rabolta el, akié ez a gyémántvár. Mert úgy tudd meg, ennek a vén a boszorkánynak abban telik kedve, hogy mátkás leányokat rabol, azokat lovakká változtatja, hintó elé fogja, mikor jól lejárta őket, vízbe fullasztja, s megint más leányokat szerez helyettök. Majd az istállóban meglátod a vén boszorkányt darázs képében.

Hol az egyik, hol a másik ló hátára száll. De te csak végy egy ostort a kezedbe, csapkodj a lovakra, s ha meg is kínozzod szegényeket, addig csapkodj, amíg a darázst el nem találod.

Úgy tett Pengő, amint a halacska tanácsolta. Lement az istállóba egy jó szíjostorral, elkezdte csapkodni a lovakat, hogy azok fájdalmukban mind felrúgták a padlást, nagyokat nyertettek: hanem egyszer eltalálta a darázst is; lefordult egy ló hátáról, abban a pillanatban vénasszonnyá változott, nagy sívalkodással kiszaladt az istállóból, s úgy elszaladt, hogy talán meg sem állt a világ végéig.

Hát, uramteremtőm, amint a banya kiszaladt az istállóból, a négy ló meg gyönyörűséges szép négy leánnyá változott. Pengő mindjárt indult a négy leánnyal, s vitte őket a bölcs emberhez. Megérkeznek a sziklához, föl akar kelní a bölcs ember, s hát nem tud felkenni, pedig ott volt a mátkája előtte.

- Hát a gyűrűt nem hoztátok el? - kérdezte a bölcs ember.

- Jaj, istenem - sírt a leány -, azt a vén boszorkány elvette tőlem, s magával vitte.

Gondolkozott egy keveset a bölcs ember, s mondta:

- Azt már tudom, hogy a földön nincs a gyűrű, mert ha ott volna, tudnom kellene. Hát vagy a levegőben, vagy a vízben van.

Eközben odaérkezett a farkas-, a sas- meg a hollókirály is a mátkájukért, s a sas- meg a hollókirály mondotta:

- No, annyit mi is mondhatunk, hogy a levegőben nincs a gyűrű, mert különben tudnunk kellene róla.

Megszólal az aranyhalacska:

- Akkor bizonyosan a tengerben van.

Egyszeriben összehitta a halakat mind, s kérdezte, hogy nem láttak-e egy mátkagyűrűt. Mind azt felelték, hogy ők nem láttak.

- Mind itt vagytok-e? - kérdezte az aranyhalacska.

- A sánta csuka még nincs itt - felelték a többiek.

Hát egyszer jön a sánta csuka is. Ráförmed az aranyhalacska:

- Hát te hol voltál, hol késtél meg?!

Mondja a sánta csuka:

- Én bizony egy gyűrűt találtam a tengerben, s azt beittam a kocsmában.

- Ilyen-olyan teremtette - kiáltott az aranyhalacska -, mindjárt visszahozd azt a gyűrűt!

A sánta csuka nagy dérrel-dúrral elinalt, visszahozta az aranygyűrűt, odaadták a bölcs embernek, s ím az abban a pillanatban felállott, s mondta Pengőnek:

- A te feleséged a tenger kilencvenkilencedik szigetén van a bakarasnyi embernél. Eredj oda, ott megtalálod, s ha igazán szeret, majd kitudja a bakarasnyi embertől, hogy miben van a szörnyű nagy ereje, mert szörnyű nagy ereje van. Akkor aztán elhozhatod a feleségedet.

Az aranyhalacska mindjárt elészólított egy nagy cethalat, Pengő a hátára ült, s úgy úszott a kilencvenkilencedik szigethez. Hát amint odaérkezik, s kilép a szigetre, éppen ott sétál a felesége. Ölelik-csókolják egymást, de mikor vége volt ölelésnek, csókolásnak, azt mondja az asszony nagy búsan:

- Hiába fáradtál ide, édes uram, nem tudsz megszabadítani a bakarasznyi embertől, mert szörnyű nagy ereje van, s én meg nem tudom, hogy miben tartogatja.

A bakarasznyi ember éppen a déli álmát aludta. Mondta az asszony Pengőnek, csak bújjon el valahová, majd mégis megpróbálja, hátha mézesmázos szavakkal kiveszi belőle a titkot.

Fölmegy a királyné a palotába, éppen akkor ébredett fel a bakarasznyi ember, odamegy az asszony hozzá, simogatja a hétrőfös szakállát, cirógatja az arcát, s mondja:

- Látod, látod, mindig mondd, hogy így meg úgy szeretsz engem, de én nem hiszek neked.

- Hát azt én mivel tudjam bebizonyítani? - kérdi a bakarasznyi ember.

- Mivel-e? Azzal, ha megmondanád, hol tartogatod az erődet, legalább én is vigyáznék reá.

Nagyot kacagott a bakarasznyi ember.

- Hát megmondom neked. Ott van ni, az ajtó mellett, abban a darab fában.

- Jaj, istenem, hát hogy lehet ott tartani? Hátha valaki elvinné! - mondotta az asszony. Azzal fölkapta a fát, s bezárta az almáriumban.

A bakarasznyi ember nagyot kacagott.

- No, látod-e, elbolondítottalak, mert nem a fában van az erőm, hanem abban a seprűben, ni!

- Bizony, ha abban van, akkor azt is elzárom - s elzárta az almáriumba.

A bakarasznyi ember még nagyobbac kacagott.

- Látod-e, megint elbolondítottalak, mert nem a seprűben van az erőm, hanem a piszkafában.

Az asszony szépen felvette a piszkafát, kendőbe takargatta, s úgy zárta el az almáriumba.

Azt mondta akkor a bakarasznyi ember:

- No, most már látom, hogy igazán szeretsz. Hát tudd meg, hogy sem abban a fában, sem a seprűben, sem a piszkafában nincs az én erőm. Ott van az én erőm messze innét az erdőben, aranyzarvasban. Ez az aranyzarvas, amikor én alszom, mindig lejár inni az aranypatakba. Ha valaki meglőné, egy bárány szöknék ki belőle. Akkor ebben lenne az erőm. A bárányt ha meglőné, kirepülne belőle egy aranykacsa. Aranykacsát ha meglőné, abból kiszállana egy aranybogár, s ha ezt el nem pusztítanák, ebben megmaradna az erőm, de ha ezt is elpusztítják, akkor az én erőmnek vége.

Hiszen csak azt várta az asszony, hogy elaludják a bakarasznyi ember. Mindjárt kisurrant a palotából, szaladott Pengőhöz, s töviről hegyire elmondotta neki, amit a bakarasznyi embertől hallott. Megy Pengő az erdőbe, s amint megy, mendegél, meglát egy farkast; meg akarja löni, de a farkas megszólal:

- Ne ölj meg, királyfi, mert engem a farkaskirály küldött a te segítségére!

Megy tovább Pengő, s egyszer csak a feje fölött egy sas repül el. Veszi a nyilát, megcélozza, de a sas megszólalt:

- Ne lőj meg, királyfi, mert én tereád vártam itt! A saskirály küldött a segítségére.

Jól van, nem lövi meg, hogy lőtte volna meg?

Megy tovább Pengő királyfi, s hát egy holló repül feléje. Célba veszi azt is, de a holló is megszólalt:

- Ne lőj meg, királyfi, mert engem a hollókirály küldött a te segítségére.

Pengő nem lőtte meg a hollót, hanem ment egyenesen az aranypatakhoz. Ott meghúzódott egy bokor mögé, s várta az aranyszarvast. Hát egyszer jön az aranyszarvas, hegyezi a fülét, néz erre, néz arra, s hogy nem látott senkit, belemegy a patakba. Úszott benne fel s alá, fürdette magát, s akkor Pengő szépen célba vette a nyilával, lelőtte. Szalad oda Pengő, hogy megfogja az aranyszarvast, de már abban a szempillantásban ki is ugrott belőle az aranybárány. Uccu, ott volt a farkas, nekiszökött a báránynak, szétszaggatta. A bárányból kiröppent az aranykacsa, de arra lecsapott a sas, összetépte. Aranykacsából kiszállott az aranybogár, de azt meg a holló fogta meg. Szépen odavitte Pengőnek, s Pengő a zsebkendőjébe kötötte a bogarat, úgy vitte a bakarasnyi ember palotájába. Fölmegy Pengő a palotába, mondja nagy örömmel a feleségének, hogy megvan a bakarasnyi ember ereje. Hát arra a szóra támoanyag ki a szobából a bakarasnyi ember is, s mondja Pengőnek:

- Megfogád az erőmet, királyfi, de ha visszaadod, cserébe neked adom minden vagyonomat.

Mondotta Pengő:

- Nem kell a vagyonod, s nem is hiszek a szavadnak, mert te jóért rosszal fizettél nekem.

Azzal a bogarat beledobta tűzbe, porrá égett, s ím halljatok csudát, szemük láttára porrá s hamuvá lett a bakarasnyi ember is.

- No, feleség - mondotta Pengő -, most már kettőnké a világ.

S mentek haza az asszony apjához. Csaptak nagy lakodalmat, meghítták rá a bölcs embert, a saskirályt, a hollókirályt, a farkaskirályt, Pengő királyfi két bátyját, s hét nap s hét éjjel szólott a muzsika, folyt a bor Hencidától Boncidáig. Lakodalom után a király Pengőnek adta egész országát, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

A BUJDOSÓ MACSKA

Egyszer volt, hol nem volt, nem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy macska. Ezzel a macskával nagyon mostohán bánt az asszonya, elkeseredett erősen, s nagy bújában, bánatában fogta magát, otthagya a gazdasszonyát, s elment világgá.

De hogy szavamat össze ne keverjem, mielőtt útnak indult volna, az udvaron talált egy nagy vörös répát, szekeret csinált belőle, nagy hirtelen fogott két egeret, azokat a szekér elé fogta, s úgy indult bujdosóba.

Mennek, mendegélnek hegyeken-völgyeken által, de bizony az egerek elfáradtak, egyre lassabban lépegettek. Gondolja magában a macska: így nem messzire haladunk. Fogott az úton még két egeret, a másik kettőnek elejébe fogta, s úgy hajtott tovább.

Amint mennek, mendegélnek, találkoznak egy rákkal. Kérdi a rák:

- Hová mégy, te macska?
- Megyek vándorolni.
- Vigy el engem is, mert a halak kikergettek a vízből.
- Hát miért kergettek ki?
- Azért, mert mindig csipkedtem őket az ollómmal.
- No, hát gyere, ülj fel.

Továbbmennek, mendegélnek, s hát az út közepén két tojás van. Megszólal az egyik tojás, s kérdi a macskától:

- Hová mégy, te macska?
- Megyek vándorolni.
- Vigy el minket is! Nem volt maradásunk az asszonyunknál, mert azt kívánta, hogy három csirke keljen ki belőlünk, pedig csak egy van bennünk.
- Jól van, gyertek, üljetek fel.

Felültek a tojások a répaszekérre, s a macska hajtott tovább. Egyszerre csak rászállott a szekérre tíz fecske s tíz pacsirta. Nem is kérdezték a macskától, szabad-e, nem-e, szépen letelepedtek, s mentek ők is.

Még egy jó hajításnyira sem mennek, egy csomó gombostűt találnak az úton. Kérdi a macska:

- Hát ti hogy kerültetek ide?
- Mi bizony úgy, hogy egy társunk megszúrta az asszonyunkat, s az asszonyunk haragjában mind kidobott az útra.
- Hát akkor csak ti is üljetek fel a szekérre, gyertek velünk. Továbbmennek, mendegélnek, s estefelé egy kicsi házikóhoz érnek.

Abban a kicsi házikóban egy öregasszony lakott, a macska bement hozzá, köszöntötte illendőképpen, s szállást kért éjszakára. Mondja az öregasszony:

- Adnék én jó szívvel, de ide minden éjjel zsványok jönnek, itt ugyan nem lesz nyugalmatok.

De a macska addig beszélt, hogy így meg úgy, nem félnek a zshiványoktól, hogy az öregasszony szállást adott nekik. A négy egeret bekötötték az istállóba. A két tojás beleült a tüzes hamuba. A rák a vizes dézsába, a gombostűk a törülközőbe, a macska meghúzódott az ajtó sarkában, a fecskék mentek az eresz alá, a pacsirták pedig a ház tetejére.

Hát csakugyan éjjel jönnek a zshiványok, bemennek a házba, letelepednek a kemence mellé, tüzet akarnak gyújtani. De amint megpiszkálják a hamut, a két forró tojás szétpattant, s szemük-szájuk tele lett tojás hajával meg sárgájával. Hej, uramteremtőm, megijedtek a zshiványok, égette a tojás az arcukat erősen, szaladnak a vizes dézsához, hogy megmosdjanak. De ahogy belenyúltak a dézsába, a rák jól megcsípte az ujjukat. Lekapják az alsó szegről a törülközőt, hogy megtörülközzenek, s a gombostűk jól összeszurkálják. Még jobban megijednek, szaladnak kifelé, s ott meg nekik ugrik a macska, s istenigazában összevissza karmolta. Ki az udvarra, mintha a szemüket vették volna, de ott meg a fecskék és a pacsirták elkezdettek csiripolni:

- Zshiványok, zshiványok! Fogjátok meg!

Ahányan voltak, annyifelé szaladtak, többet az öregasszony házához vissza se jöttek. Reggel a macska megköszönte a szállást az öregasszonynak, a négy egeret befogta a répaszekérbe, aztán mind felkerekedtek, mentek tovább. Hanem amint egy hídra értek, halljátok csak, mi történt. Az egerek mitől, mitől nem, megijedtek, a szekeret belerántották a vízbe.

Hej istenem, lett nagy ijedelem. A pacsirták és a fecskék, huss fölrebentek és elrepültek. A macska is nagy ügyyel-bajjal kiúszott, de a szegény rák az ott maradt a vízben, no meg a gombostűk is.

Hogyha ezek a vízben nem maradtak volna, az én mesém is tovább tartott volna.

AZ ARANYPÁLCA

Volt egyszer egy öreg király s annak három fia. A fiúk megegyeztek, hogy elmennek országot-világot látni, de hárman háromfelé. A legidősebb azt mondta, hogy ő megy napnyugatnak, mert ott aranyfák vannak, s azokról ő aranyleveleket szed. A középső azt mondta, hogy ő északnak megy, s onnét drágaköveket hoz. A legkisebb azt mondta, öneki nem kell semmiféle kincs, megy a tengerre, hogy ott lásson, halljon s tanuljon.

Hát csakugyan elindult a három fiú háromfelé, a legkisebb tengeren utazott, egy nagy hajón. De már mentek egy esztendeje, még mindig nem értek szárazföldre, az élmük mind elfogyott, s a híja volt, hogy éhen haljanak.

Egyszer mégis elértek a tenger túlsó partjára, s egy sziklás helyen kikötöttek. Ott a királyfi kiszállott a hajóból, ment, maga sem tudta merre, s addig ment, mendegélt, míg a szörnyű éhségtől s fáradtságtól leroskadott a sziklára, s elaludott.

Alszik a királyfi egy napot, kettőt, talán többet is, s egyszer csak érzi, hogy valaki szép gyöngén simogatja az arcát. Fölveti a szemét, s hát egy olyan szép tündérleány állt előtte, hogy a napra lehetett nézni, de arra nem. Kérdi a leány:

- Hát te hogy kerülsz ide?

Elmondja a királyfi úgy, amint történt.

- Na - mondja a tündérleány -, gyere az édesanyámhoz, az talán ad enni neked s az embereidnek is.

Hazamennek, s a tündérkirályné - mert az volt a leány anyja - kivesz a ládából egy rózsás keszkenőt, s mondja:

- Tündérkendő, parancsolom, étel-ital rajtad álljon!

Egyszeriben tele volt a kendő étellel-itallal. Aztán adnak mindenféle enni- s innivalót a királyfinak, hadd vigyen az embereinek is. Megköszöni szépen a tündérkirályné jóságát, elbúcsúzik tőlük, el különösen a leánytól, s mondja neki lelkes szóval:

- Visszakerülök én még ide, tündér-királykisasszony, s velem jössz te akkor.

- Gyere, gyere - mondotta a tündér-királykisasszony -, veled megyek akkor.

S hogy a királyfi el ne felejtse, nekiajándékozta a tündérkendőt. Továbbment a hajón a királyfi, s addig mentek, míg egy szigethez nem értek. Kiment a szigetre, ott a tündérkendőt leterítette, s mondta:

- Tündérkendő, parancsolom, étel-ital rajtad álljon.

Volt mindjárt étel-ital, bőven, s elkezdett falatozni. Amint ott falatozik, odajön egy öregasszony, s kéri könyörögve, hogy adjon neki egy falást isten nevében. Mondta a királyfi:

- Csak üljön le, nénémasszony, egyék-igyék, van itt minden, hál' istennek.

Leül az öregasszony, eszik a sok mindenféle jóból, s egyszerre csak felállt, s hát nem öregasszony többet, hanem egy szépséges szép tündér.

Mondja a királyfinak:

- Köszönd, hogy ennem adtál, királyfi, mert most ez a kendő nem volna a tied. Nesze, hogy olyan jó voltál hozzám, adok neked egy tarka köpönyeget. Ha ezt a köpönyeget megrázintod,

ott, ahol egy zöld darabja esik le, egy gyönyörű szép kert lesz, ahová egy kék darab esik, ott egy nagy tó lesz. Ahová pedig egy fehér darab esik, ott egy nagy palota lesz. De ha össze-csapod a kezedet, s azt mondd: „Kert, tó, palota, tűnjetek el, legyetek megint köpönyeg!” - a kert is eltűnik, a tó is, a palota is.

Megköszöni a királyfi a szép ajándékot, visszamegy a hajóra, s mennek tovább. Aztán érnek egy másik szigethez. Arra is kimegy a királyfi, ott is leteríti a tündérekendőt, s elkezd falatozni. Amint falatoznék, odajön egy öregember, s kéri könyörögve, hogy adjon valamit Isten nevében.

Annak is adott a királyfi jó szívvvel, ettek-ittak, s vígan voltak.

- No, te királyfi - mondotta az öregember -, jótétel helyébe jót várj. Nesze, adok neked egy aranypalcát. Látod-e, a végén van egy ezüstgomb. Ha ezt lecsavarintod, csak parancsolni kell, s annyi huszár sétál ki belőle, s a huszárok után annyi baka, hogy egy országot is elborítsanak. Ha meg nincsen szükséged rájuk, csak parancsolnod kell nekik: „Vissza!” Szépen a pálcába visszamasíroznak.

De már tovább nem is ment a királyfi, innét visszafordult hazafelé. Csak annál a szigeten állott meg, ahol a tündér-királykisasszony lakott. A tündér-királykisasszonyt a hajóra vette, s úgy vitte haza az édesapja országába.

Haza, csak hogy az ország nem volt többé az apjáé. Mikor éppen a tenger partjához ért a hajó, akkor szaladott arra az öreg király, s kiáltott messziről a fiának:

- Vissza, fiam, vissza, csak menjünk arra, amerről jöttél, elvette az ellenség az országomat.

- De bizony nem megyek én vissza - mondotta a királyfi, s kiszaladott a hajóból a száraz-földre. Azzal lecsavarintotta az aranypalcáról az ezüstgombot, s hát csak úgy omlott ki a rettentő sok huszár s utána annyi baka, hogy még a föld is rengett alattuk. Hiszen ezek úgy elpusztították az ellenséget, hogy még hírmondónak sem maradt abból. Akkor aztán a királyfi kiválasztott magának egy szép tágas helyet, ott megrázintotta a tarka köpönyeget. Annak a zöld darabjából egy gyönyörű szép zöld kert lett, a kék darabjából egy szép kerek tó, még hattyúk is úszkáltak benne, a fehér darabjából pedig lett egy gyémántpalota, de olyan, hogy messze földről csudájára jártak.

Hej, istenem, örült az öreg király!

- Lám, lám - mondotta az öreg király -, mégis te hoztad a legdrágább kincset, édes fiam. A legidősebb fiam hozott arany falevelet, de az ellenség el is vitte; a középső fiam hozott mindenféle drágakövet, egy egész hajóval, azt is elvitte az ellenség. Te csak egy pálcikát hoztál, édes fiam, s lám, ezzel megmentetted az országomat, áldjon meg a jó Isten!

Hanem egy kicsit mégis megrökönyödött az öreg király. Mit csinálnak azzal a rengeteg sok katonával, miből tartják el? Mondta is a fiának:

- Az ország megvolna, fiam, de mindenből kipusztítja ez a sok katona.

- Egyet se búsuljon, édesapám - mondta a királyfi -, nem kell azokat eltartani!

S csak kiáltott a katonáknak:

- Vissza! - s nagy trombita- s dobszóval mind visszamasíroztak a pálcába.

No, most már igazán nem volt az öreg királynak semmi búja-baja. Hívták a papot, hadd adja össze a királyfit a tündér-királykisasszonnyal. Azután jöttek a cigányok, húzták, ahogy tudták, hét nap s hét éjjel állott a lakodalom.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ÖRDÖG ÉS A TÓT FIÚK

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, az Óperenciás-tengeren innét, csak ide nem messze volt egy szegény tót ember, s annak három fia. Azt mondja egyszer az öreg tót a fiainak:

- Na, fiaim, eleget éheztetek már itthon, menjete országot-világot látni, de el ne kerüljétek Magyarországot, mert ott kolbászból fonják a kertet.* Ott van csak jó dolga a szegény tót legénynek.

Elindult a három legény, de velük ment az apjuk is. Kivezette őket egy magas hegynek a tetejére, onnét megmutatta nekik Szép Magyarországot.

- Lássátok, ez az az ország, ahol kolbászból fonják a kertet.

Ott elbúcsúzott tőlük, visszafordult a falujába, a fiúk pedig le a hegyen, neki Magyarországnak.

Hanem, hogy szavamat össze ne keverjem, az apjuk erősen a lelkükre kötötte, hogy elébb valahol állapodjanak meg, s tanuljanak meg jól magyarul, mert különben felkopik az álluk.

Mennek, mendegélnek a fiúk hegyeken-völgyeken által, s találkoznak egy emberrel. Kérdi az ember:

- Hová, merre fiúk?

Mondják a fiúk:

- Megyünk magyarul tanulni.

- No, akkor ne is menjete tovább, álljatok be hozzám. Nálam három nap egy esztendő, s azalatt megtanítlak én titeket magyarul.

Ott maradnak a fiúk, kitelik az esztendő. De ugyan keveset tanultak. A legidősebb nem tudott egyebet ennél a két szónál:

- Mi hárman.

A középső csak ennyit tudott:

- Egy sajtért.

A harmadik csak annyit tudott:

- Az az igazság.

Hát mindegy, amennyit tudtak, annyit tudtak: mentek tovább. A falutól nem messze volt egy erdő, bemennek abba, s hát mit látnak! Ott fekszik az út közepén a gazdájuk. A szeme be volt hunyva, meg volt halva.

Nézik, nézik a legények, nem tudják elgondolni, hogy s mint került ide a gazdájuk ilyen hamar, hiszen amikor eljöttek tőle, még otthon volt, s lám itt fekszik az úton megölve.

Amint ezen tanakodnak, odajön egy zsandár, s kérdi tőlük:

- Hát azt az embert ki ölte meg?

Felel a legidősebb:

- Mi hárman.

- S miért öltétek meg?
- Egy sajtért.
- No bizony, ha megöltétek, viszlek is a tömlöcbe.

Mondotta a legfiatalabb:

- Az az igazság.

Azzal csak elindítja a zsandár a három tót legényt, kíséri a város felé. De még egy jó hajításnyira sem mentek, felugrik a holt ember nagy kacagással, s szalad utánuk. Visszanéznek a legények, de szemük-szájuk elállott a nagy csudálkozástól, mert ördög volt az, igazi ördög, nem ember, aki utánuk szaladott. Csak most tudták meg, hogy ördögnél laktak.

A zsandár egyszeriben eleresztette a fiúkat, az ördög is elszelelt nagy kacagva, s aztán meg sem állottak a fiúk, míg Magyarország kellős közepébe nem értek. Ott egy helyen, ahol éppen kolbászból fonták a kertet, megállottak, onnét többé el sem mozdultak.

Ha a kolbász még el nem fogyott, még ma is ott vannak.

Aki nem hiszi, járjon utána.

PRÜCSÖK

Volt egyszer egy csizmadia meg egy varga. Szegényebbek voltak a templom egerénél. Mikor ettek, mikor nem. Azt mondja egyszer a csizmadia a vargának:

- Az ördög éhezzék többet, komám. Nem megy a mesterség, hát szerezzünk pénzt, úgy, ahogy lehet.

Összeülnek, tanakodnak, s kifundálják, hogy a varga a bíró hat szép pejszikáját elvezeti az erdőbe, ott egy jó sűrű helyen fához köti, a csizmadia pedig egy régi könyvből, mintha csak abba bele volna írva, kiolvassa jó pénzért a bírónak, hogy hol találhatja meg a lovait.

Hát éppen úgy csinálták, ahogy elegyezték egymás közt. A varga elvezette a bíró hat lovát, vitte az erdőbe, s ott egy jó sűrű helyen megkötötte egy fához. Keresik a lovakat mindenfelé, elmennek a hetedik vármegyébe is, nem találják. Bezzeg ment a csizmadia a bíróhoz, s mondta:

- No, bíró uram, mit fizet, ha nyomra vezetem?

Ígért a bíró háromszáz forintot. Azzal csak elévett a csizmadia egy régi könyvet, tele volt az írva nagy ákombákom betűkkel, s elkezdett silabizálni:

- Odafele a havason, Fenyős patakától száz lépésre, annak a nagy sűrűségnek a közepén egy bükkfához van kötve mind a hat ló. Ottan megtalálják.

Nekikészül az egész falu, mennek mind az erdőbe, ki fokossal, ki baltával, ki kétágú villával. Hát amikor odaértek, szemük-szájuk elállott az álmélkodástól. Csakugyan ott volt mind a hat ló, egy bükkfához kötve. A bíró nagy örömeiben mindjárt kifizette a csizmadianak a háromszáz pengő forintot, s híre ment az egész országban, még azon is túl, hogy Prücsök uramnak, mert így hívták a csizmadiat, van egy mágiáskönyve,* s olyan nem történhetik a világon, hogy ő abból a könyvből ki ne olvassa.

Meghallja ezt a király is, s megörült erősen, mert a királyné éppen akkoriban vesztette el a legkedvesebb gyűrűjét, s egész betege lett, annyit sírt miatta. Azt mondták, a doktorok, hogy azt a gyűrűt a föld feneke alól is elé kell keríteni, mert különben a királyné meghal szörnyű bánatában. Na, a király egyszeriben befogat hat aranyszőrű paripát bársonyos, üveges hintóba, s küld a hintóval egy regement katonát, nehogy Prücsök uramnak valami baja essék.

Megérkezik a hintó Prücsök uramhoz, kiszáll belőle az udvarmester, mert az ült benne, s jelenti nagy alázatosan Prücsöknek, hogy a király küldött érte, ne is gondolkozzék, csak vegye a mágiáskönyvét, üljön a hintóba, s jöjjön, mert nagy baj van az udvarban, azon csak ő segíthet egyedül.

Haj, istenem, megijedt Prücsök, kékült-zöldült, reszketett, mint a nyárfalevél: most kitudódik az ő hitványsága. Elkezdett szabadkozni, hogy tud ám ő valamit, de nem sokat. A mágiáskönyvét, amiben a tudománya volt, elvesztette.

- Már tud, vagy nem - mondotta az udvarmester -, kendnek jönnie kell, Prücsök uram, mert ha kend nélkül megyek vissza, a király fejemet veteti.

Mit volt mit tenni, menni kellett Prücsöknek. Keserves könnyhullatások közt elbúcsúzott a feleségétől, a gyermekeitől, el a varga komájától, hogy őt jól megnézzék most, mert többet úgysem látják. Beült a bársonyos hintóba nagy búsan, egész úton szavát sem vehette az udvarmester.

Megérkeznek az udvarba, ott a király nagy örömmel fogadja.

- Isten hozta kendet, híres Prücsök János!

S mindjárt elmondja, hogy mi történt. Ezelőtt egy héttel úgy eltűnt a királyné legkedvesebb gyűrűje, mintha a föld nyelte volna el.

- Úgy tudja meg, Prücsök uram, ha megtalálja ezt a gyűrűt, hat szekér aranyat méretek kendnek.

Mondja Prücsök János:

- Megpróbálom, felséges királyom, ámbátor nem hiszem, hogy megtalálom.

Aztán arra kérte a királyt, hogy csak zárassa be őt egy szobába, hadd gondolkozzék ott három napig. Beleegyezett a király jó szívvvel, hogyne egyezett volna! Bevezette Prücsök uramat a legszebb szobába, ottan leültette aranylócára, s küldött neki annyi ételt-italt, hogy azt sem tudta szegény feje, mit egyék-igyék.

Eltelik egy nap, de Prücsök uram nem talált ki semmit. Nem is gondolkozott, hiszen úgylis hiábavaló lett volna. Eltelik a második nap, jó a harmadik, s szörnyű nagy bűnnek ereszkedett szegény Prücsök.

„Hej, istenem, istenem - gondolta magában -, ennek a jó életnek mindjárt vége lesz, s ha ki nem találom, hol a gyűrű, a király még karóba húztatja a fejemet, szörnyű nagy haragjában!”

Mit gondolt, mit nem, harmadik este, mikor az utolsó vacsorát hozták, azt gondolja magában, hogy megszámolja, hány fogást eszik utoljára.

Bejön az inas az első fogással, s mondja Prücsök hangosan.

- Itt jön az első.

De az inas erre a szóra úgy megijedt, hogy szinte leejtette a tányért a kezéből. Kiszalad a konyhára nagy lelkendezve, s mondja a szakácsnak meg a kuktának:

- Jaj, jaj, végünk van, az a mágiásemler tudja, hogy mi loptuk el a gyűrűt!

Mert közbe legyen mondva, csakugyan az inas, a szakács meg a kukta lopta el a királyné gyűrűjét.

- Hát honnét tudja? Mit mondott? - kérdezte a szakács.

- Azt mondta: itt jön az első.

Megegyeznek, hogy a második fogást vigye be a szakács. Hadd lássák, mond-e annak valamit.

Amint belép a szakács, mondja Prücsök uram:

- Itt jön a második.

Nagy ijedten lecsapja a szakács a tányért, kiszalad a konyhára.

- Jaj, végünk van, igazán tudja, hogy mi loptuk el. Nekem azt mondta: itt jó a második.

- No, majd meglátom, mit mond nekem - mondotta a kukta, s ő ment be a harmadik fogással.

Bezzeg hogy azt mondta:

- Itt jön a harmadik.

De már a kukta úgy megijedt, hogy a kezéből kiesett a tányér. Térdre esett Prücsök uram előtt, s megvallotta nagy sírva, hogy ők lopták el hárman a gyűrűt. Arra beszaladt a szakács is, az inas is, azok is térdre estek előtte, s összetett kézzel kérték, hogy ne árulja el, s adnak hárman háromszáz-háromszáz forintot.

Gondolta magában Prücsök, az is jó a hat szekér arany mellett. Előadatta a gyűrűt, aztán beledugta egy jó darab kenyérbélbe, s mikor éppen az ablaka alatt mentek el a király pulykái, a kenyér belét ledobta. Ott mindjárt fölkapta egy nagy pulyka, s lenyelte. Ment mindjárt Prücsök uram nagy örömmel a királyhoz:

- Felséges királyom, megvan a gyűrű, ölesse le azt a pulykát, ni, annak a zúzájában megtalálja. Megöletik a pulykát, felhasítják a zúzáját, s hát csakugyan kifordul belőle a karikagyűrű.

Szaladnak a gyűrűvel a királynéhez.

- Felséges királyné, megvan a gyűrű.

S hát abban a szempillantásban, mintha csak letörülték volna róla a betegséget, egyszeriben felvidult, jobban lett.

De hiszen lett egyszerre Prücsök uramnak becsülete. Hat nagy szekeret színig töltetett arannyal a király. Bársonyos hintóba ültette Prücsök uramat, melléje rendelte az udvarmestert s egy regiment katonát, nehogy a temérdek sok aranyat elrabolhassák.

Amint mennek az úton, egyszerre csak mi jut, mi nem jut az udvarmester eszébe, gondolja magában: „Megállj te mágiás csizmadia, megtréfállak!”

Leszáll a hintóból, meglát a földön egy prücsköt, fölveszi, jó szorosan a markába szorítja, s kérdi Prücsök uramtól:

- Na, Prücsök uram, ha olyan nagy a tudománya, mondja meg, hogy mi van a markomban?

Gondolkozik Prücsök, vakarja a fejét, s azt mondja nagy kínjában:

- Na most, Prücsök, megszorultál!

- Az ám - mondja az udvarmester -, csakugyan prücsök van a markomban. Mégis nagy a kend tudománya.

Azzal kinyitja a markát, s mutatja Prücsök uramnak: itt a prücsök.

Eközben hazaértek, behordották Prücsök uram házába a tenger sok aranyat, összecsődült csodájára az egész falu. De bezzeg Prücsök uram nem sajnálta az aranyat. Két marékkal osztotta boldognak, boldogtalannak. Legtöbbet adott a vargának, a varga után a bírónak. De jövőmondásért hiába jöttek hozzá, mindenkinek azt mondta:

- Elveszett a mágiáskönyv.*

Ha a mágiáskönyv el nem vészett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

HÁROM KÍVÁNSÁG

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy szegény ember, annak felesége. Fiatalok voltak mind a ketten, szerették is egymást, de a nagy szegénység miatt sokszor összeperlekedtek.

Egyszer egy este az asszony tüzet rak. Gondolja magában, mire az ura hazajön, főz valami vacsorát, de bizony nem volt miből. Még a víz föl sem forrott, jön haza a gazda, s mondja a feleségének nagy örömmel:

- Hej, feleség, ha tudnád, mi történt. Vége a nagy szegénységnek, lesz ezután minden, amit szemünk-szájunk kíván.

- Ugyan, ne tréfáljon kend - mondta az asszony -, talán bizony kincset talált?

- Meghiszem azt. Hallgass csak ide! Amint jövök az erdőből, mit látok az út közepén. Belerekedt a nagy sárba egy kicsi aranyos kocsi, a kocsi előtt két mókus, s a kocsiban olyan szép asszony ült, amilyent még világéletemben nem láttam. Bizonyos tündér lehetett. Mondja nekem az a tündér:

- Te jó ember, segíts ki a sárból, s bizony nem bánod meg!

- Hát én hogyan segíteném? - mondtam én.

Azzal megfogtam az aranyos kocsit, asszonyostul, mókusostul kikaptam a sárból. Akkor aztán töviről hegyire kikérdezett engem, van-e feleségem. Mondtam én: van bizony. Gazdag vagyok-e. Mondtam én: biz én szegény vagyok, mint a templom egere.

- No bizony, ha szegény vagy, mondd meg otthon a feleségednek, hogy kívánjon három dolgot, akármit, s mind a három kívánsága azonnal teljesül.

- Hallá-e - mondta az asszony -, ne tréfáljon, mert nincs kedvem a tréfára.

- Jól van, jól, hát próbáld meg, kívánj valamit.

- Hát jól van, kívánok. Ó, uramistenem, bárcsak egy rőfös kolbász kerülne ide!

Abban a szempillantásban a kéményből leereszkedett egy nagy lábos, s a lábosban egy rőfös kolbász volt, szépen összetekeredve.

- Látod, hogy igazam volt - mondta a szegény ember. - Hanem most már valami okosabbat kívánjunk, mert látod, hogy teljesedik.

Szegény ember elévette a pipáját, még volt egy kicsi dohányja, teletömte. Gondolta, ha pipára gyújt, majd valami okosabb jut eszébe. Benyúlt a tűzbe, hogy szemet vegyen ki a pipájára, de olyan ügyetlenül talált benyúlni, hogy a lábos felfordult, s a kolbász kifordult a hamuba. Fölpattan az asszony, elkezd lármázni.

- Jaj, de ügyetlen kend, bárcsak az orrára nőne ez a kolbász!

S ahogy ezt kimondta, már ott is lógott az urának az orrán a rőfös kolbász, úgy odaforrott, hogy azt szépszerivel* levenni nem lehetett.

Hej, uramteremtőm, megszomorodtak mind a ketten, most már mit csináljanak, mit kívánjanak harmadiknak.

Mondja az ember:

- Előbb ezt a kolbászt vegyük le.

Próbálja az asszony, nem tudja levenni.

- Hát bizony ezt le kell venni - mondja az asszony. - Egy kicsit az orrából lecsippentünk, nem olyan nagy baj az!

- De már azt nem engedem!

- Bizony, ha nem, akkor járjon kend a kolbással!

- De már azt nem teszem, hogy az egész világ csúfja legyek.

Istenem, istenem, mit tudjanak csinálni.

- Tudod mit, asszony, - mondja az ember -, kívánd azt, hogy a kolbász essék le az orromról.

- Mit gondol kend, hiszen az a harmadik kívánság lenne! Pedig én mi minden jót akartam kívánni, sok ökröt, lovat, sok földet, szép házat s mindent!

- Már hiába, feleség, én ilyen bajusszal nem járok. Hamar kívánd, hogy a kolbász essék le az orromról.

Mit volt mit tenni, a szegény asszony mégiscsak azt kívánta, hogy az ura orráról essék le a kolbász. Mikor aztán leesett, a hamut szépen lemosta róla. Úgy megették egy leültükben, hogy egy falat sem maradt belőle. Evés közben szépen megbékültek, s többet a szegénység miatt nem veszekedtek, hanem dolgoztak sokat, sokat. Lett aztán ökör is, ló is, lett föld is, lett szép ház is.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

KERMOMIÉTI

Volt egyszer egy öregasszony, s annak egy kisleány unokája. Ez az öregasszony minden istenadta reggel elküldte a leánykát fáért. Télben-nyárban, vízben-sárban, mindig kellett mennie a szegény leánykának, mert ha fát nem hozott az erdőből, nem adott enni az öregasszony.

Egyszer a leányka, mikor az erdőben volt, leült egy fa tövében, s ott sírdogált keservesen.

Odamegy egy öregember, s kérdi:

- Miért sírsz, édes leányom?

- Hogyne sírnék, lelkem, öregapám, fázom is, éhes is vagyok, s az öreganyám nem ad addig enni, míg fát nem viszek.

- Na, ne búsulj - mondotta az öregember -, gyere velem, majd adok én enned!

A leányka bizony kétszer sem kérte magát, ment az öregemberrel, s addig mentek, mende-géltek, míg egy városnak a végére nem értek. Ott a város végén volt egy patak, abban az öregember megfürdette a leánykát, s mikor kijött, hétszerte szebb lett, mint volt annak előtte, pedig - úgy láttam, mint ma - szép volt addig is.

Azután bementek a városba, ottan betértek egy vendégfogadóba. Az öregember parancsolt ételt-italt, mindent, s jóltartotta a leánykát.

Amint ott esznek-isznak kettecskén, hallják, hogy a király udvarában éppen most gyűltek össze a legszebb leányok, s hogy a királyfi, amelyik leginkább megtetszik neki, azt feleségül veszi.

Hiszen az öregembernek sem kellett egyéb, kézen fogta a leánykát, s vitte az udvarba. De mielőtt az udvarba bementek volna, azt mondta az öregember a leánykának:

- No, te leányka, tudd meg, hogy az én nevem Kermomiéti. Te most tizenhat esztendő vagy, tizenhatsz esztendő korodban idejövök, mert tudom, hogy a király téged választ feleségnek, s ha akkor nem tudod a nevemet megmondani, elviszlek innét, de úgy elviszlek, hogy soha meg nem látod az uradat.

Jól van, bemennek az udvarba. Ott csak úgy nyüzsögtek a szép leányok, járt-kelt a királyfi közöttük, nézte, szemlélte őket. Ez is tetszett egy kicsit, az is, de egy sem úgy, hogy feleségnek választotta volna.

Hát egyszer csak megakad a szeme a leánykán, megfogja a kezét, s mondja neki:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket!

Mindjárt nagy lakodalmat csapnak, s élnek a fiatalok nagy boldogságban. De még egy esztendő sem telt el a lakodalom után, a királyné úgy elszomorodott, hogy senki lélek nem tudta felvidítani. Mindent megpróbált a király, hozatott az udvarba mindenféle bolondos embereket, mondtak, csináltak mindenféle bolondságokat, de a királynét nem tudták megkacagtatni. Eleget faggatta a király:

- Mi bajod, lelkem, feleségem?

A királyné nem mondta meg, pedig azért volt olyan szomorú, mert elfelejtette az öregember nevét. Egyszer aztán a király kihirdette az egész országban, hogy hat szekér aranyat ad annak, aki a feleségét megnevezteti. Volt az országban egy ember, Bolond Miska volt a neve. Ez is

szerencsét próbált, bement a királynéhez, bolondozott, de hiába, a királyné nem nevette el magát.

- Ne kínlódj, Miska - mondta a királyné -, nesze, adok egy aranyat, vidd a kocsmába, idd meg, s többet a szemem elé ne kerülj!

Elmegy Miska a kocsmába, ott nagyot iszik, aztán részeg fejjel kimegy az erdőbe, s ott egy fa alatt lefekszik. Amint ott fekszik, látja, hogy a tűz körül szaladgál egy ősz öregember, s mind azt mondogatja magában:

- Jaj de jó, hogy a királyné nem tudja, hogy Kermomiéti a nevem!

Hiszen Miskának sem kellett egyéb. Volt a zsebében papiros, plajbász,* s mindjárt fölírta a nevet.

Hazamegy Bolond Miska, s jelenti a királynak:

- No, felséges királyom, ha most meg nem neveltetem a királynét, húzassa karóba a fejemet.

- Biz' én karóba is húzatom, ha meg nem nevelteted, de ha megnevelteted, tizenkét szekér aranyat adok.

Bemegy Miska a királynéhez, de a királyné még azt sem akarta megengedni, hogy megálljon.

- Nesze, nesze, egy arany, vidd a kocsmába, idd meg, s többet a szemem elé ne kerülj!

Hanem Miska elővette a papirost, s mondta a királynénak:

- Pillantson csak ide, felséges asszonyom!

Odanéz a királyné, olvassa az öregember nevét, s abban a pillanatban akkorát kacag, hogy megcsendült belé az egész palota. Szaladott a király nagy örömmel. Csakhogy már kacag a felesége. Mindjárt kimérette Miskának a tizenkét szekér aranyat.

Eközben elkövetkezik a tizenharmadik esztendő, s hát úgy éjfél tájban jön az öregember, kocogtat a királyné ablakán, s kérdi:

- Mi a nevem, királyné?

A királyné először nem szólt semmit. Kérdi másodszor is:

- Mi a nevem, királyné?

- Ördög! - kiáltott ki a királyné.

- Harmadszor is kérlette:

- Mi a nevem, királyné?

Kikiáltott a királyné háromszor egymás után:

- Kermomiéti, Kermomiéti, Kermomiéti!

De erre az ördög - mert igazán az volt - akkora szelet csinált haragjában, hogy még a palota fedelét is elvitte. Hanem aztán úgy el is ment, hogy többet vissza nem jött a királynéhez.

Bezzeg többet nem volt szomorú a királyné, nem kellett bolondokat tartani, kacagott anélkül is eleget.

Így volt, vége volt, mese volt.

A HALHATATLANSÁG ORSZÁGA

Volt egyszer egy öreg király, s annak egy szép növendék fia. De nem sok öröme volt az öreg királynak egyetlen fiában. Mert a királyfiú mindig szomorú volt, mint a háromnapos esős idő, s hiába a sok vadászat, dárídó, hejehuja s mindenféle komédia: élő ember még nem látta nevetni a királyfit. Búsult az öreg király, hogyne búsult volna. Mi lesz az ő rengeteg nagy országából, ha erre az örökké szomorkodó fiúra marad. Kérdezte, faggatta egyre:

- Mi bajod van, édes fiam? Beszélj el apádnak!

De a fiú csak vállát vonogatta, s nem felelt.

Aztán elküldötte, hadd lásson országot-világot, de még szomorúbban tért haza. Egyszer mégis kibökkentette, hogy mi nyomja a szívét. Azt mondotta: fél a haláltól, s addig meg nem nyugszik, míg föl nem találja a halhatatlanság országát.

- Ó, lelkem, gyermekem - mondá a vén király -, hol jár a te eszed! Nincs olyan ország kerek e világon. Mindenütt születnek s meghalnak az emberek.

- Már mindegy, én addig megyek, míg meg nem tudom: van-e, nincs-e? Ha nincs: nincs! Isten neki, hadd halok meg én is.

Csináltatott három pár vasbocskort, egyet mindjárt fel is húzott, kettőt a tarisznyájába tett, görbe kardját oldalára kötötte, aztán elbúcsúzott szépen az édesapjától. Sírt a vén király, sírt keservesen. Fél lába már a koporsóban, bizony nem látja ő többet ez életben egyetlen fiát. Sírt a fiú is, de ment.

Ment, mendegélt hegyeken-völgyeken által, s egyszer csak egy olyan magas hegy aljába ért, hogy annak a teteje éppen az égig ért. Gondolta a királyfi: talán ezen a hegyen túl van a halhatatlanság országa. Mi lehet egyéb ezen túl: vagy a világ vége, vagy a halhatatlanság országa. Megkötötte jól a bocskorát, s nekiindult a hegynek. Hét nap s hét éjjel örökösen ment, de a hegynek még a közepéig sem ért. Leült egy fa alá, ott elaludt. Azt álmodta, hogy egy ősz öregember jött hozzá, s ezt mondta neki:

- Jól tudom, miben jársz, te királyúrfi. Csak menj fel ennek a hegynek a tetejébe, ha célt akarsz érni. Messze, messze van még onnét is, ahová te vágyódsz, de még elég fiatal vagy, s odaérhetsz. Hej, ha én nem ilyen öregem kezdtem volna, talán én is elérek odaig. Az Úristen áldjon meg!

Ezzel az ősz öregember eltűnt, s a királyúrfi fölébredt. Ahogy felnyitotta a szemét, mindjárt az álma jutott eszébe. Gondolkozott rajta sokáig, aztán nagyot fohászkodott, felkötötte a bocskorát, s tovább indult. Mikor hét nap s hét éjjel folyton-folyvást ment, megpillantotta a hegy tetejét, s úgy tetszett neki, hogy azon valami emberféle mozog. Ment közelebb, közelebb. Először akkora volt, amit mozogni látott, mint az öklöm, aztán mind nőtt, nőtt, s hát egy nagy óriás lett belőle. A kezében akkora ásó volt, mint egy ház födele, aztán egy talyiga mellette, akkora, mint egy templom. Az óriás ásta, ásta a hegy tetejét, s a földet hányta a talyigába.

Eleinte megijedt a királyúrfi, hogy majd még őt is belehányja a talyigába, de mégis felé közeledett, s nagyot köszönt:

- Adjon isten jó napot, bátyámuram!

- Adjon isten, te emberizink - fogadta az óriás -, hát te hol jársz itt, ahol a madár sem jár?

Felelt a királyúrfi:

- Én, bizony, édes óriás bátyámuram, a halhatatlanság országát keresem, mert sohasem szeretnék meghalni.

- Hiszen akkor éppen jó helyen jársz: ha itt maradsz, s velem dolgozol, elélhetsz éppen ezer esztendeig. Mert én arra vagyok átkozva, hogy addig meg ne haljak, míg ezt a hegyet el nem hordom, s ez eltart kerek ezer esztendeig.

- Hej! - sóhajtott a királyúrfi -, mi nekem ezer esztendő, mikor én élni akarok, míg a világ s még két nap!

- Hagyd, öcsém - mondá az óriás -, elég az életből ezer esztendő is.

De így s de úgy, okoskodott, bölcselkedett a királyúrfi, öneki az nem elegendő.

- Jól van - szólt az óriás -, látom, hogy veled nem lehet okosan beszélni, csak menj, te bolondos fiú, úgy is tudom, hogy hiába mégy. Hanem azért nesze, adok neked egy rézpatkót, ha akár földön, akár levegőben hirtelen akarsz valahová eljutni, csak tedd rá a vasbocskorodra, s ott leszel mindjárt, ahol lenni akarsz.

Megköszönte a királyfi az ajándékot, elbúcsúzott az óriástól, s ment tovább. Ahogy a hegy aljába ért, gondolta: Minek koptassa a bocskorát? Felkötötte a rézpatkót, s egyszerre csak - surr! fölsurrant a levegőbe, föl, föl magasba, a csillagoknál is följebb, s addig repült, addig repült, mígnem olyan ország fölé ért, ahol még a fűszál is fekete volt.

„Istenem, atyám - gondolá a királyfi -, nagy gyász lehet odalent, abban az országban, hogy ott még a fűszál is gyászfekete. Már csak megnézem, hogy mi történhetik ott?”

Azzal mind alább-alább ereszkedett, s egy nagy fekete várnak éppen az udvarán toppant le. Véges-végig, keresztül-kasul fekete posztókkal volt az udvar bevonva, még az aranykerítés is, a várnak a fala is, a föld színétől a vár tornyáig. Megy a vár falához, föllebbenti a posztó szélét, s látja, hogy a vár csupa gyémánt- s aranykőből van rakva. No, gondolja, itt nem lakhatik más ember a királynál. Egy életem, egy halálom, bemegyek, hadd látom, ki van odabent. Bemegy, s mindjárt egy nagy-nagy terembe lép.

Ennek a teremnek a földje telides-tele volt tűzdelve varrótűvel, de úgy, hogy többet már nem lehetett volna leszúrni. Csak a közepén volt egy kis üresség, ott pedig egy szépséges szép leány ült, s fekete gyászruhát varrott. Megáll a királyfi, szemét-száját eltátja, mert sokat járt-kelt már a világban, de ilyen csudát még nem látott. Köszön nagy hebegve:

- Adjon isten jó napot, te szépséges szép leányzó!

- Adjon isten neked is, te királyúrfi, mert látom az arcodról, hogy az vagy. No, én meg királykisasszony vagyok, de nincs benne köszönet. Megvert az Isten, megfogott az átok. Kékország királya feleségül akart venni, s én, hogy még jobban megszeressen, harmatból akartam ruhát csináltatni. Ahány leány volt apám országában, mind ebben halt meg, egy sem tudta megcsinálni a harmatruhát. Mikor az utolsó leányt is elhoztam, ez megátkozott, hogy addig éljek, míg ezt a tenger sok tút, amit itt látsz, mind el nem koptatom. Az átok megfogott, s nekem most élnem kell kétezer esztendeig.

Azt mondá a királyúrfi:

- Mi az a kétezer esztendő! Látod, te szépséges királykisasszony, én olyan országot keresek, ahol az emberek örökké élnek.

- Ó, te boldogtalan - mondá a leány -, olyan ország nincs a világon. Jobb, ha itt maradsz nálam, itt elélhetsz kétezer esztendeig.

De hiába beszélt a leány, a királyúrfi nem fogott a beszéd.

- Hát jól van, ha csakugyan menni akarsz, nesze, adok egy gyűrűt, húzd fel az ujjadra, s ha valamit akarsz, csak fordítsd meg, mindjárt teljesedik a kívánságod.

A királyúrfi szépen megköszönte az ajándékot, jó munkálódást kívánt a leánynak, s továbbment. Már két pár bocskor elszakadt, a harmadikat kellett, hogy felkösse. Addig ment, amíg a harmadik pár bocskor is úgy el nem kopott, hogy már alig tudott benne járni. Akkor eszébe jutott a rézpatkó: minek kínlódjék, mikor repülhet is. Felkötötte a patkót, s addig repült, mígnem egy nagy folyóhoz ért. Ennek a folyónak a közepe felett egy rettentő nagy palota csüngött a levegőben.

„Ejnye - gondolta -, ide berepülök, hadd lám, mi van odabent.”

De hiába erőlködött, valami erős szél kerekedett, s mindig visszasodorta, valahányszor neki-repült a várnak. „Hiszen megállj, szél - gondolta a királyfi -, majd túljárok én a te eszedet!” Fordított egyet a gyűrűjén, s azt gondolta, hogy szeretne egy aranyhidat a folyó partjától a palota kapujáig. Mindjárt megvolt az akarata. Jó erősen belefogódzkodott a híd karfájába, s addig el sem eresztette, míg a palota kapuján be nem lépett. De még csak itt következett a haddelhadd. Három sárkány, három oroszlán állott elébe. Ha egyet lép tovább, szörnyű halált hal.

- Kard, ki a hüvelyből! - gondolta a királyúrfi, s csavarintott egyet a gyűrűjén. Egyszeriben lett hüvely is, kard is, de a hüvely az oldalán, a kard meg a kezében. Na, most neki ezeknek a cerberusoknak!* Vágott jobbra, vágott balra, de amint levágta egy fejét valamelyik sárkánynak, mindjárt más nőtt a helyébe. Már úgy kifáradt a hiábavaló vagdalkozásban, hogy a karja megroggyant, s a kardját leeresztette.

- Vissza! Vissza! - kiáltott most valaki, s a sárkányok is, oroszlánok is egyszeriben visszahúzódtak, mint valami szelíd bárányok. Fölnéz a királyúrfi, hogy vajon ki szelídítette meg ennyire ezeket a cerberusokat, s hát odafönt a palota ajtajában, hová éppen hétszáz garádics vezetett, egy olyan szép asszony áll, amilyent ő még nem látott világéletében. Tüstént futott fel hozzá, köszönt illedelmesen, s hálálkodott erősen, hogy megmentette az életét.

- Ugyan bizony - kérde a szép asszony -, hogy kerültél ide, ahol rajtam kívül nincs lelkes teremtés?

Elmondá a királyúrfi, hogy ő ki s mi jóban jár.

- Na - mondá az asszony -, éppen jó helyen jársz, mert én a halhatatlanság királynéja vagyok, s aki idejut az én palotámba, örök időkön át él. Maradj itt a házamnál, éljed világodat, nem bánom.

Hej, megörült a királyúrfi, de nagyon. Nagy szomorúsága nagy erős vígságra változott, s olyan vígan élt, hogy vígabban már a mennyországban sem élhetett volna.

Na, telt-múlt az idő! Eltelt ezer, kétezer, háromezer esztendő. S az neki éppen annyi volt, mintha egy, két, három esztendő telt volna el. Egyszer aztán mit gondolt, mit nem, azt mondá a halhatatlanság királynéjának:

- Felséges királyném, ha megengeded, egy-két napra hazamegyek az országomba, meglátogatom az édesapámat.

Nagyot nevetett a királyné, hogy csak úgy megcsendült belé a palota.

- Mit beszélsz, te?! Haza akarsz menni az apádhoz? Tudod-e, hogy hány esztendeje jöttél el hazulról? Éppen háromezer esztendeje. Már csak a porát találod az édesapádnak.

Aj, bura fordult ismét a királyúrfi nagy vidámsága! Mit ér neki az örök élet, ha az apját többé nem láthatja. A királyné aztán megsajnálta, s bevezette egy sötét szobába. Ott felnyitott egy lappancsajtót,* az alól kivett egy aranykorsót, azt átadta a királyfinak.

- Hát nesze, itt ez a korsó, tele van élet-itallal. Akit ebből megprecskelsz, életre támad, akármilyen régen halt meg. Támaszd föl az apádat, aztán búcsúzz el tőle mindjárt, mert sokáig úgysem maradhatsz az országban, ha élni akarsz.

A királyúrfi felütötte a sarkára a rézpatkót, szépen elbúcsúzott a királynétól, megígérte, hogy ismét visszajő, s azzal uccu neki, vesd el magad! úgy elrepült, mint a gondolat. Még jóformán be sem hunyhatta a szemét, s máris ott volt az apja országában. Hát uramistenem, de megváltozott ez az ország. Alig ismerte meg. A királyi palota sem olyan volt, mint az ő idejében. Meghiszem, háromezer esztendő sok szép idő. Leszállott az udvarban, s egyenest ment a sírboltba. Annak az ajtajában ült egy ősz öregember, s kezében egy rengeteg nagy könyv. Köszönti az öreget, s mondja, hogy miben jár.

- Hej, édes fiam, ebbe a könyvbe be van írva az apád neve is bizonyosan, de hogy hol s merre, a jóisten tudja.

Egész nap kereste, mígnem aztán megtalálta. Rábökött az ujjával: itt van ni. Éppen háromezer esztendeje halt meg.

- Hát most jere velem! - S vezette a királyúrfit egyik szobából a másikba, volt ott ezer is, míg aztán nagy későre rátaláltak a koporsóra. A királyúrfi előveszi az aranykorsót, s éppen rá akar loccsantani a koporsóra, mikor csak megszólal valaki a háta mögött.

- Ahá! Itt vagy! Éppen téged kereslek!

Megfordul a királyúrfi, s hát a Halál áll előtte, kasza volt a kezében.

Kérdi a királyfi:

- Mit akarsz tőlem?

- Mit-e?! Nem elég volt, hogy háromezer esztendeig bujdokoltál előlem? Most még az apádat is föl akarod támasztani? Velem jössz te mostan!

- Nem megyek én! - mondá a királyúrfi.

- De bizony jössz! - kiáltott a Halál, s elkezdett dulakodni a királyúrfival.

Valahogy kikerült mégis a Halál kezéből, azzal - hopp! kisurran a sírboltból, a Halál meg utána. Repült a királyúrfi, mint a sebes szélvész, a Halál mindenütt a nyomában, de nem tudta megfogni. Már a halhatatlanság országába ért, éppen be akart lépni a királyné palotájának ajtaján, de csak az egyik lábával léphetett be, a másikat megfogta a Halál. Odaszaladt a halhatatlanság királynéja, ő is megfogta a királyúrfit, s húzta befelé.

De a Halál nem engedte. Sokáig dulakodtak, húzták erre is, arra is a királyúrfit, egyszer aztán azt mondta a királyné:

- Hallod-e te, Halál, minek kínozzuk ezt a szegény ifjút, még kettészakítjuk, s neked sem lesz örömed benne. Mondok valamit. Én feldobom őt a csillagokig, s ha visszaestében a palotám udvarán kívül esik, legyen a tied; ha belül, legyen az enyém.

- Jól van - mondá a Halál -, legyen meg a te akaratod.

A királyné most megfogta a királyúrfit, egyet lódított rajta, s úgy felrepült, hogy a fejével éppen a csillagokat verte. Innen aztán visszafordult s esett lefelé.

Amint szállt, szállt lejjebb-lejjebb, a Halál s a Halhatatlanság egyre kötekedtek, hogy vajon melyiké lesz a kettő közül.

- Fogadok, hogy kívül esik - mondja a Halál.

- Adja Isten, hogy belől essék - fohászkodék a királyné.

S Isten meghallgatta kérését. Éppen odaesett elibe. A Halál egyet mordult, aztán sarkon fordult, s úgy elkotródott, hogy színét sem látták többet. A királyúrfi pedig azóta boldogan él a halhatatlanság országában, meg sem hal, míg e világ s még két nap.

A TEHÉN ÉS A LÓ

Kezdetben, amikor az Úristen a világot teremtette, a tehénnek nem adott szarvat, csak fogakat. Ellenben szarvat adott a lónak, s fogat nem. A tehén sokat búsult amiatt, hogy nem volt szarva, mert minden állat reá támadott, s nem tudta magát megvédeni. Ő bizony elment az Úristenhez panaszra. Arra kérte a jó Istent, hogy vegye el a lótól a szarvát, s adja neki, mert különben nincsen nyugalma az állatoktól. Azt mondta az Úristen:

- Én már nem veszem el a lótól a szarvakat, ha egyszer odaadtam. De nem bánom, ha cseréltek, a ló adja oda a szarvát, te pedig adj a fogadból.

El is ment a tehén a lóhoz, s elmondta, hogy az Úristen mit tanácsolt. Azt mondta a ló:

- Jól van, tehén, én nem bánom, néked adom a szarvamat, mert én a lábammal is meg tudom védeni magamat, aki bánt, azt megrúgom. Csak cserébe add a felső rend fogadat.

Egyszeriben megcsinálták a cserét, a ló a tehénnek adta a szarvát, a tehén a lónak a felső rend fogát.

Azóta van a tehénnek szarva s a lónak foga.

AZ OKOS LEÁNY

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egyszer egy okos leány. De ez olyan okos volt, hogy az okosságának a híre még a királyhoz is eljutott. A királynak annyit beszéltek a fülébe a leányról, hogy befogatott a hintóba, a leányért küldött, s elhozatta az udvarába.

Felviszik a leányt a palotába, ott a király fogadja, s mondja neki:

- No, te leány, hallottam a hírét a nagy eszednek, hát ha olyan nagy az eszed, van nekem a padláson százesztendős fonalam, fonj nekem abból arany fonalat.

Felelte a leány:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, van az édesapámnak százesztendős sövénykerítése, csináltasson nekem abból orsót, s akkor én is megfonom az aranyfonalat.

Tetszett a királynak ez a felelet, s mindjárt más kérdést gondolt ki:

- Hát jól van, leányom, az első kérdésemre jól megfeleltél, mondok mást. Van nekem a padláson száz lyukas korsóm, foltozd meg azokat.

- Én jó szívvel - mondja a leány -, csak előbb felséged fordíttassa ki a korsókat, mert azt tudja bizonyosan, hogy semmit sem szoktak a színéről foltozni, hanem a visszájáról.

Mondja a király:

- Okos volt a második felelet is. Még adok néked egy kérdést, s ha arra is megfelelsz, itt a kezem, feleségül veszek.

- Csak mondja, felséges királyom.

- Hát én azt mondom, hozz is, meg ne is, legyen is, meg ne is.

Gondolkozik egy kicsit a leány, azzal kifordul az ajtón, megy a konyhába, ott a szakácsnétól kér két szitát. Aztán megy az udvarra, ott éppen röpködött egy sereg galamb, megfogott egyet, a két szita közé tette, s úgy ment fel a király színe elé.

- Itt van, felséges királyom.

Fogja a király a két szitát, hogy nézze meg, mi van benne. Abban a pillanatban a galamb kirepült.

- Na, lássa, felséges királyom, hoztam is, nem is, volt is, nem is.

De már erre olyan erősen megtetszett a királynak a leány, hogy egyszeriben hívatta az udvari papját, összeesküdött a leánnyal. Elő a cigányokat, lett nagy lakodalom, eltartott egy hétig, talán kettőig is.

Én is ott voltam, egyet jót táncoltam.

Aki nem hiszi, járjon utána.

ISTEN ÁLDÁSA

Hol volt, hol nem volt, magam sem tudom merre volt, volt egy falu, s abban lakott két uraság. Az egyik nagyon gazdag volt, a másik meg szegény. Hanem azért szerették egymást, jó barátságban voltak, sokszor összejöttek, s eldiskuráltak erről-arról, mindenről. Azt mondja egyszer a gazdag uraság:

- Mégis jó, ha az embernek sok pénze van, az az igazi boldogság.

Mondja a szegény uraság:

- Nem hinném azt, barátom. Ha Isten áldása nincs az emberen, semmit sem ér a pénz. Látod, én az apámtól kaptam birtokot eleget, kaptam a feleségem után is, iparkodtam, hogy gyarapodjék, szaporodjék a birtokom, de úgy látszik, nem volt rajta Isten áldása, nemhogy szaporodott volna, mindig fogyott a birtokom.

- De így, de úgy - mondotta a gazdag uraság -, nem azért van az, hogy nincsen rajta Isten áldása, valami más baj van itt.

Szóból szó kerekedett, indulatba kezdettek jönni, már szinte össze is vésztek. Azt mondja a gazdag uraság:

- Hagyjuk félbe ezt a beszédet, barátom, majd én bebizonyítom, hogy nekem van igazam. Gyere, menjünk be a városba, ott valamelyik szegény embernek adok kétszáz aranyat, majd meglátod, gazdag ember lesz abból.

Bemennek a városba, ottan betérnek egy szegény kötélverőhöz,* akinek nagy telke volt, de a házának a födele félre volt csapva, mint a részeg ember kalapja. Vakolat is alig volt rajta. A falak jobbra-balra dűledeztek. Kérdi a gazdag uraság a kötélverőt:

- Hát ezt a házat miért nem építteti újra kigyelmed?

- Hiszen újraépíttetném, uram - mondja a kötélverő -, de nincs pénzem. Szegény ember vagyok, hat gyermekem van, nem telik a házépítésre, jó, ha élünk egyik napról a másikra.

- No, ha nincs pénze, adok én. Itt van kétszáz arany. Ebből építtesse újra a házat, s ami marad, azzal segítsen magán. Majd eljövök aztán, s meglátom, mi hasznát vette a kétszáz aranyak.

Elveszi a pénzt a kötélverő nagy hálálkodással, az urak meg szépen hazamennek. Hej, uram-istenem, örült a kötélverő, be sem ment a házba, hogy szóljon a feleségének, szaladott a piacra. Ott vett egy csomó kendert, aztán a mészárszékekben két font* húst, szalonnát. Hamarosan elköltött tíz aranyat. Maradt százkilencven, azt betette a sapkája bélésibe. Azzal a sapkát a fejébe nyomta, s ment haza nagy vígan. Amint megy hazafelé, hirtelen lecsap a levegőégből egy nagy sasmadár, s kikapja kezéből a húst. A kötélverő utánakap, de abban a pillanatban lefordul a fejről a sapka, a sas megpillantja a fényes aranyakat, hopp, fölkapja a sapkát, s elrepül vele.

Hazamegy a kötélverő nagy búsan, a feleségének nem szólt semmit, de a nagy bánatnak olyan betege lett, hogy szinte belehalt. Telt-múlt az idő, fél esztendő múlva eljő a gazdag uraság, s hát látja, hogy a ház fedele még most is félre van csapva, mint a részeg ember kalapja. Megy be a kötélverőhöz, s kérdi nagy haraggal:

- Hát ez mi dolog, atyafi, mit csináltál a kétszáz arannyal?!

A kötélverő elkeszergi nagy búsan, mi történt vele, hogy s mint járt a kétszáz arannyal. Az uraság hitte is, nem is, de mit gondolt, mit nem, megint adott neki kétszáz aranyat. A kötélverő most sem szólt a feleségének, a kétszáz aranyból tízet elköltött, vett rajta egyet s mást, amire szükség volt a háznál, a százkilencven aranyat pedig bedugta a korpás fazékba, nehogy valaki rátaláljon.

Telik-múlik az idő, egyszer a kötélverőné megsózná a levest, s nincs só, venne sót, s nincs pénz. Jaj, istenem, mivel vegyen sót. Eszibe jut, hogy van még egy fazék korpa a kamarában. Fogja a fazekat, viszi a boltba, s ott sót adnak érte. Másnap a kötélverő benéz a kamarába, hogy ott-e a korpás fazék, s hát híre-pora sincsen. Szalad be az asszonyhoz.

- Hé, asszony, hol a korpa?

- Eladtam a boltosnak, sót vettem rajta.

Hej, istenem, istenem, mit csináljanak! Elmondja a kötélverő a feleségének, hogy mi volt a korpásfazékban. Az asszony tépi a haját, de még a kötélverő is. Akarnak menni a boltoshoz, hogy visszakérjék a fazekat, de nem mernek odamenni, hátha megsejt valamit, belenéz a fazékba, s nem adja vissza. Megegyeznek, hogy nem mennek a boltoshoz, s várnak, hátha valami csudálatos módon visszakerül a fazék. Egy félesztendő múlva megint jött a gazdag uraság, jött vele a szegény is. De a gazdag uraság majd elájult haragjában, mikor látta, hogy a ház úgy van, mint ahogy volt, nem javítottak azon semmit.

- Hé, atyafi, mi dolog ez - kérdi az uraság -, hová tetted a pénzt?!

Mondja a kötélverő, hogy hová: a korpás fazékba. Azt is elmondja, hogy a korpás fazék hová került.

- No, semmiházi rongy embere - kiabált a gazdag uraság -, egy poltúrát* sem adok neked többet!

- Látod, látod - mondotta a szegény uraság -, semmit sem ér a pénz, ha Isten áldása nincs az emberen.

Elmegy a két uraság, de amint mennek kifelé az udvaron, a szegény uraság egy darabocskát* pillantott meg a földön. Lehajol, fölveszi, nézi, aztán visszafordul, mondja a kötélverőnek:

- Fogja, atyafi, magának adom, hátha valami hasznát veszi.

A kötélverő elfogadta, megköszönte, aztán bement a házba, földobta az ónat az almárium tetejére. Többet nem is gondolt rá. Már egy kerek esztendő is eltelhetett, egyszer szalad be a kötélverőhöz a szomszéd halász felesége, s mondja:

- Lelkem, szomszéd uram, adjon egy darabocskát ónat, ha van kigyelmednek. Az uramnak elromlott a hálója, szüksége volna rá. Azt üzeni, hogy az első halat, melyet a hálóval fog, kigyelmednek adja.

Mondja a kötélverő a feleségének:

- Nézd meg csak, feleség, úgy emlékszem, hogy az almáriumra feldobtam egy darab ónat. Ha megtalálod, add oda a szomszédasszonynak.

Hát csakugyan ott is volt az ón. A halásznő elviszi, az ura szépen megköti a hálóját, aztán elmegy halászni, s első emelintésre fogott egy nagy csukát. Azt mindjárt félredobta, s mondta:

- Ez a szomszéd uramé, az ónért.

Aztán fogott még sokat, nagyot, kicsit: alig bírta hazacipelni. Ahogy hazaért a halász a temérdek sok hallal, mindjárt átküldötte a csukát a kötélverőnek.

Előveszi a kötélverő a réznyelű bicskáját, hasítja a csuka hasát, de egyszerre csak megakad a kés, nagyot csendül.

„Hát ez ugyan mi lehet?” - gondolja magában a kötélverő. Továbbhasítja a csuka hasát, hát csak kiperdül belőle egy ragyogó fényes kő, akkora mint egy dió. Egyszeriben megvilágosodott az egész ház, odaszaladtak a gyerekek, ugráltak, sikoltottak, kérték mind a hatan:

- Nekem, nekem, édesapám!

Olyan nagy lármát, sivalkodást csaptak a gyerekek, hogy a szomszédban azt hitték, valami nagy szerencsétlenség történt. Beszalad a szomszéd felesége, kérdi a kötélverőt:

- Mi baj, szomszéd uram?

- Nincs itt semmi baj, hál' istennek, szomszédasszony, csak a csuka hasában egy fényes követ találtam, ezért sivalkodnak a gyermekek.

- Jaj de szép kő - mondja a boltosné -, adj a nekem, szomszéd uram, fizetek érte tíz aranyat.

- Nem adom, húsz arany ennek az ára.

Ígért a boltosné százat is, ígért kétszázat is, mert látta, hogy gyémánt az a fényes kő. De a kötélverő nem adta, mert észrevette ő is, hogy valami drágakő lehet ez. Híre ment a kötélverő gyémántjának az egész országban, jöttek gazdag emberek mindenfelől, verték föl az árát, s addig verték, hogy a kötélverő éppen kétszázezer aranyat kapott a gyémántért.

Most már volt pénz elég.

A kötélverő megvette a szomszéd telket, az alsót s a felsőt. Épített egy nagy kontignációs házat, egészen újat. Volt abban mindenféle bolt, még patika is. A fiait pedig elküldötte a kollégiumba, hogy nagy úr legyen belőlük.

Ezalatt eltelt egy esztendő, ha jól gondolom, kettő is, a gazdag s a szegény uraság elmegy a kötélverőhöz, hadd lássák, hogy mit csinált. Nézik, nézik a kötélverő telkét, hát a régi háznak híre-pora sincsen. Megkérdezik egy embert:

- Kie ez a szép ház?

- Ez bizony a kötélverőé.

Bemennek a házba, a kötélverő fogadja nagy szívességgel, leülteti őket, traktálja, s ebéd közben elmondja az ő történetét. Hogy mi lett abból a darabka ónból! Lám, van szép háza, pénze annyi, hogy nem bír vele. Három fia a kollégiumba jár, három leánya pedig kisasszony, azok a nevelőben vannak.

- Látod, látod - mondja a szegény uraság a gazdagnak -, nekem van igazam, semmit sem ér a pénz, ha Isten áldása nincs az emberen.

Hanem a gazdag uraság még mindig nem akarta elhinni, hogy az a pénz, amit a kötélverőnek adott, úgy tűnt el, ahogy neki a kötélverő elmesélte. Kérdi:

- Hát azt a pénzt nem találta meg, amit én adtam volt magának?

- Bizony nem találtam meg - mondja a kötélverő -, pedig Isten engem úgy segéljen, úgy tűnt el, mint akkor mondtam.

Abban a szempillantásban kinyílik az ajtó, s belép a kötélverő három diák fia. Éppen akkor jöttek haza a kollégiumból. Hoztak egy nagy madárfészket. Benne volt három nagy sasfióka.

- Hát ezt ti honnét hoztátok? - kérdi az apjuk.

Mondja a nagyobb fiú, hogy ő eleget kérte az öccsét, de az mégis felmászott egy fára, amint az erdőn keresztül jöttek, s levette onnét a fészket.

- Nini - mondja a kötélverő -, mi van a fészekben! Az én sapkám! - Nézi a bélését, hát ott ragyog a százkilencven arany.

Még jól ki sem csodálkozhatták magukat, jön be a kocsis, s jelenti, hogy nincs zab, venni kell.

- Eridj a boltba, s végy!

Megy a legény a boltba, de ott nincs zab. Adnak hát neki egy fazék korpát. Azt mondják, csináljon abból moslékot, jó lesz az a lovaknak. Visszamegy a kocsis, mondja a kötélverőnek, hogy mit kapott zab helyett, s mutatja a fazekat.

- Nini - kiáltott fel a kötélverő -, hisz ez a mi fazekunk!

Kiűritik belőle a korpát, s a korpával együtt kihull belőle a százkilencven arany. Amint a pénzt számlálgatják, egyszerre csak nagy zúgás-búgás, éljenzés hallatszik be az utcáról. Vajon mi történhetett? Befut egy gyerek, s mondja: itt a király!

- No, ha itt - mondják az uraságok -, gyerünk s nézzük meg, vajon megvénült-e?

Hát csakugyan jön a király, s amint a kötélverő háza elé ért, megállítja a hintáját, kérdi a népektől:

- Kié ez a szép ház?

Eléáll a kötélverő, s mondja:

- Az enyém ez, felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom.

Az udvarmester a király füléhez hajlik, s súgja neki:

- Ez az a híres kötélverő, felséges királyom!

- Hát miből építtette maga ezt a szép házat?

- Én bizony, felséges királyom, akkora gyémántból, mint egy dió.

- Igaza van - mondotta a király -, mert az a nagy gyémánt nálam van, én vettem meg, s ezt tudja meg mindenki, mert hallottam, azt hírelik, hogy pénzt csinál ez a becsületes ember, abból olyan gazdag.

A király továbbment, a kötélverő pedig visszament a házba vendégeivel. Mikor ismét leültek az asztalhoz, s ott ettek-ittak, vigadoztak, azt mondotta a gazdag uraság a szegény uraságnak:

- Mégiscsak neked van igazad, barátom, semmit sem ér a pénz, ha Isten áldása nincsen az emberen.

A DÖGLÖTT EGEREK

Volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember egyszer tarisznyát vetett a vállára, a tarisznyába egy darab kenyeret, egy kicsi paprikás szalonnát, no meg egy kulacs bort, s kimegy a szőlőbe. Ott ahogy kiment a szőlőbe, kiveszi a lájbija zsebéből a réznyelű bicskáját, előszedi a kenyeret, a szalonnát, s megeszi mind egy befaló falásig. Aztán fogja a kulacsot, s egy hajtásban kiissza mind egy cseppig. Üres volt a tarisznya, üres a kulacs is, mehetett szépen haza.

Amint megy, mendegél hazafelé, látja, hogy az út szélén egy csomó döglött egér fekszik. Megállott, gondolkozott, tűnődött magában, hogy ugyan bizony micsoda szerencsétlenség érhetette ezeket az egereket, hogy így egymásra döglöttek. De hát hiába gondolkozott, úgy sem tudta volna feltámasztani, ment tovább. Amint egy pár lépésre haladott, meggondolkozik: „Ejnye - mondja magában -, fölveszek egy pár egeret, beteszem a tarisznyámba, jó lesz a macskának.”

Visszafordul, fölvesz három egeret, a tarisznyájába teszi s hazaviszi. De mire hazament, egészen megfélekezett az egerekről. Letette a tarisznyáját, aztán vacsorához ült.

Egyszerre csak hozzá súrlódik a macska, elkezd dorombolni, hízelkedni.

- Ejnye - mondja a szegény ember a leányának -, most jut eszembe, hogy három döglött egeret hoztam a macskának, eredj, leányom, vedd ki a tarisznyából.

Szalad a leány, benyúl a tarisznyába, s hát uramteremtőm, nem volt abban egér, hanem volt a három egér helyett három ragyogó fehér ezüsttallér.* Fut az apjához, s mondja nagy örömmel:

- Nézze, apámuram, egér helyett tallért találtam a tarisznyában.

- Az ám, ez igazán tallér - mondja a szegény ember.

Hej, istenem, megörült, de nagyon. Gondolta, hátha a többi egerek is ezüsttallérrá változtak. Futott ki a mezőre, egyenest oda, ahol a döglött egereket találta. De bizony oda hiába futott, mert az egereknek híre-pora sem volt.

Ha azok az egerek el nem tűntek volna, az én mesém is tovább tartott volna.

MIÉRT NINCS A CIGÁNYNAK BÚZÁJA

Réges-régen, még az ántivilágban, volt a cigánynak is búzája. Egyszer a cigány a rajkójával* kiment a búzaföldekre, hadd lássák, milyen a vetés.

Éppen nagy szél volt, a vetés hajladozott, hullámozott, s úgy tetszett, mintha lába kelt volna minden búzaszálnak, s el akarna szaladni.

Hej, uramteremtőm, megijed a cigány. Ha elszalad a vetés, nem lesz búzakenyér.

Mondja a fiúnak:

- Szaladj, rajkó, haza, hozz ide két csépet, verjük le a vetést, ne szaladhasson el!

Hazaszalad a rajkó, s egy szempillantás múlva jön nagy lihegve két cséppel. Az egyiket veszi az öreg cigány, a másikat a rajkó, nekiállnak, ütik-verik, csépelik a vetést, ahogy csak az erejükből kitelt. De beleverték a földbe úgy, hogy többet egy szál sem állott talpra.

Hanem az Isten meg is büntette a cigányt, s azóta nincs a cigánynak búzavetése.

VÍZI PÉTER ÉS VÍZI PÁL

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy öreg király, s annak egy szépséges szép leánya. Akadt is a királykisasszonynak kérője, nem egy, de tizenkettő is. Hanem az öreg király egyhez sem adta, mert egy éjjel valami csudálatos álmot látott, azt elébb meg akarta fejtetni az ország bölcs embereivel. Az volt a király álma, hogy a leánya két korsó vizet kiöntött a földre, az a víz elkezdett áradni, s olyan nagyra áradott, mint a tenger; elborította az ő országát, de nemcsak azt, elborította az egész világot.

Reggel, amint felkelt a király, összehívatta mind az ország bölcseit, a jövőmondókat, az álmofejtőket, s elmondotta nekik az álmát. Összeültek a bölcsek, s nagy tanakodás után meg is fejtették az álmát a királynak. Azt mondták, hogy az a két korsó víz két vitéz fiút jelent, s azzal a két vitéz fiúval a királykisasszonyt áldja meg az Isten. A kiöntött víz áradása a két fiú vitézségét jelenti, s az a szörnyű nagy áradás azt jelenti, hogy az a két fiú elfoglalja az egész világot s egyben az öreg király országát is.

Megijedt az öreg király ettől az álmofejtéstől. Az ország bölcsei azt tanácsolták, hogy ne adja férjhez a leányát, hanem a legmagasabb hegy tetején építtessen egy kis vasházat; azon a vasházon ne legyen se ajtó, se ablak, csak éppen egy akkora lik, hogy egy csupor meg egy tányér s mi más egyéb beférjen rajta. Ebbe a kicsi házacskába zárja be a leányát, ki se eressze soha, s akkor soha be nem teljesedik az álma.

Hát az öreg király megfogadta a bölcs emberek tanácsát, fölvitette a leányát a legmagasabb hegy tetejére, körülépítette egy kis vasházacskával, s azon csak éppen akkora likat hagyatott, hogy enni- s innivalót beadhassanak neki.

Hej, sírt a szegény királykisasszony, szakadott a könnye, mint a záporosó. De hiába sírt, az öreg király nem kegyelmezett. Sírás volt éjjele-nappala. Nem látta a fényes napot, nem látott sem embert, sem állatot.

Egyszer, mi történt, mi nem, elég ahhoz, hogy nagy csuda történt: a kis vasházacska földjéből forrásvíz buggyant ki. A királykisasszony nagy örömmel ivott belőle, aztán lefeküdt, elaludott szépen, csöndesen. S ím halljatok csudát! - két aranyhajú gyermek játszadozott reggel körülötte.

Éppen Péter és Pál napja volt, s a királykisasszony a két fiút elnevezte Péternek és Pálnak, s arról a forrásvízről még vezetéknév is adott nekik. Úgy hívta őket: Vízi Péter és Vízi Pál.

Telt-múlt az idő, a királykisasszonynak elmúlt a rossz kedve, dajkálta, nevelte a gyermekeket, s mire hétesztendősek lettek, úgy megerősödtek, hogy egyszerre csak nekidőltek a vasházacska falának, s az oldalát kidöntötték. Most már mehettek, amerre szívüknek tetszett. A fiúk az anyjukkal együtt azt határozták, hogy az anyjuk csak maradjon a házacskában, az oldalát helyreállítják, s maradjon ott, míg visszajönnek a szabadítására.

Elindult a két fiú, bementek a városba, ott szereztek maguknak nyilat, kardot, kést, mindenféle fegyvereket, aztán addig mentek, mendegéltek, míg egy rengeteg erdőbe nem értek. Rengeteg erdőben addig mentek, míg egyszerre csak az út kétfelé vált. Ottan letelepedettek egy fa alá. Nem is gondolták, hogy miféle fa alá telepedtek. Ez a világ jósfája* volt. Aki e fa alatt valamit kívánt, annak minden kívánsága teljesedett.

Leült a két fiú a fa alá, ottan beszélgetnek, tanakodnak. Egyszerre csak azt mondja az egyik:

- Hej, istenem, de jó volna egy kicsi ropogós malacpecsenye.

Abban a pillanatban, ahogy elsóhajtotta magát, leesett a fáról egy sült malac. Most már tudták, hogy a világ jósfája alatt vannak.

Kívántak is mindenféle jó ennivalót, innivalót, s a fáról csak úgy hullott le, amit szemük-szájuk kívánt. Mikor aztán jóllaktak, s jól kipihenték magukat, mondja Péter:

- No, öcsém, itt kétfelé válik az út, váljunk el mi is egymástól. Merre akarsz menni, jobbra-e vagy balra?

Azt mondta Pál, hogy ő jobbra megyen.

- Jól van, öcsém - mondotta Péter -, akkor én balra megyek. De előbb a késünket szúrjuk belé ebbe a fába, s ha majd valamelyik visszakerekedik kettőnk közül, húzza ki a másiknak a kését. Hogyha fehér víz folyik ki utána, az azt jelenti, hogy a másik él és jó dolga van. De ha piros vér folyik, az a másiknak a halálát jelenti.

Beleszúrják a késüket a fába, keserves könnyhullatások közt elbúcsúznak egymástól, Péter ment balra, Pál jobbra.

Alighogy elváltak egymástól, Péter meglát egy farkast, ráhúzza a nyilat, meg akarja löni, de a farkas könyörögni kezdett, hogy ne bántsa, inkább egy kölykét nekiadja. Jól van, Péter nem ölte meg a farkast, de a kölyköt elfogadta, s vitte magával. Megy, mendegél, s meglát egy tigrist, célba veszi azt is, de mondja a tigris:

- Ne lőj meg, királyfi, neked adom egy kölykemet, bizony hasznát veszed ennek.

Péter leeresztette a nyilat, a tigrist nem lőtte meg, hanem a kölykét magával vitte, és úgy ment tovább tigris- és farkaskölyökkel. Amint menne, mendegélne, elejébe toppan egy oroszlán. De biz ő nem ijedt meg, célba veszi ezt is. Mondta az oroszlán:

- Hallod-e, te királyfi, ne öl meg, inkább neked adom egy kölykemet, bizony még hasznát veheted.

A királyfi megkegyelmezett az oroszlánnak is, elfogadta a kölykét, úgy ment tovább a három kölyökkel. Mentek, mendegéltek heted hét ország ellen, erdőkön-mezőkön által, s egyszer beérnek egy rettentő nagy városba. De abban a városban minden ház gyászfeketébe volt húzva. Az utcák is be voltak teregetve gyászfekete posztóval, de még a hidak is, de még a fák is. Volt a város végén egy kicsi ház, abban lakott egy öregasszony.

Bemegy ahhoz Péter, köszönti illendőképpen, s kérdi:

- Ugyan bizony, öreganyám, miért húzták ezt a várost gyászfeketébe?

- Jaj, lelkem, fiam, ne is kérdezd! Ennek előtte huszonnégy esztendővel egy irgalmatlan nagy sárkány keresztülrepült a városon, s a város kútjába beleeresztett egy tojást. Abból a tojásból kikelt egy tizenkét fejű sárkány s ez a sárkány adót vetett ki a városra, hogy csak úgy ad vizet, ha minden esztendőben egy tizennyolc esztendős leányt a kútba vetnek. Ebben az esztendőben csak egy tizennyolc esztendős leány van. És ez a királyé. Most rá került a sor. Azt üzenté a királynak a sárkány, hogy ha a leányát szépszerével odaadja, többet nem sanyargatja a várost, mert a királykisasszonnyal elrepül nagy Sárkányországba. Hiszen csak akadna egy vitéz ember, aki a sárkányt megölje, nekiadná a király a leányát s fele országát.

„No, Péter - gondolta magában a fiú -, most mutasd meg, hogy mit tudsz!”

A királykisasszonyt másnap kellett vinni a kúthoz, Péter hát lefeküdt az öregasszonynál, hogy jól kipihenje magát, de hajnalhasadáskor felkelt, jól kifente a kardját, adott az állatainak

is enni, amennyi csak beléjük fért, s úgy sétált a város kútjához. Hát úgy dél felé hozzák a szegény királykisasszonyt gyászfeketébe vont hintón, a hintó előtt tizenkét paripa, mind a tizenkettő hollófekete, s azokon is gyászfekete posztó. Jött a hintó után a nép is, de jó messziről, sírt a királykisasszony, sírt az apja, anyja, sírt minden jólélek. Csak egy ember jött a királykisasszonnyal: a vörös herceg. Ez eléállott, hogy ő majd megöli a tizenkét fejű sárkányt. Vízi Péter föl sem ment a királyhoz, nem is ajánlotta magát, csak ott állott a kútnál, s várta a sárkányt.

Hát egyszerre csak nagy buggyokat vet a víz, kavarodik-zavarodik, a színében sötétre változik. Aztán csak szakadni kezd a kútból a vörös láng, a kék láng, a zöld láng: ez már a sárkány torkából szakadt ki. Ím, csakugyan jó a sárkány, kiveti magát a kútból, tátogatja rettentő nagy száját, mind a tizenkettőt, üti a földet a farkával, hogy csak úgy döngött-rengett belé.

Haj, uramistenem, a vörös hercegnek sem kellett egyéb, egyszeriben inába szakadt a bátorsága, s nagy hirtelen fölmászott egy fűzfára. De bezzeg nem ijedt meg Vízi Péter. Kirántotta széles, görbe kardját, s neki a sárkánynak. Szakadt a verejték Vízi Péterről, de szakadt a sárkányról is, mert hiába erősködtek, sem Vízi Péter nem tudta halálosan megvágni, sem a sárkány nem tudott úgy fordulni, hogy a farkával megcsaphassa Vízi Pétert, pedig mind azon mesterkedett. Hanem mikor az állatok látták, hogy a gazdájuk mindjárt a fűbe harap, uccu neki a sárkánynak, a tigris lekapta a farkát, megragadta az oroszlán is, meg a farkas is, s abban a szempillantásban Vízi Péter beleugrott a sárkány tizenkettedik szájába, nagy hirtelen a buzogányával kipeckelte a száját, leszaladt a gyomrába, ottan megtalálta a sárkány lelkét fekete galamb képében, annak a szívét keresztülszúrta, s amint vége volt a fekete galamb életének, vége lett abban a minutában* a sárkány életének is. Akkor Vízi Péter szépen végigsétált a sárkánynak mind a tizenkét fejében. Mind a tizenkét fejében talált egy-egy aranyalmát; azokat a zsebébe tette, s szépen kísétált a földre.

Szörnyűképpen el volt fáradva Vízi Péter, a fejét lehajtotta a királykisasszony ölére, s egyszeriben elaludott. Elaludtak az állatai is, de a fűzfán ülő vörös hercegnek sem kellett egyéb. Bezzeg most nem félt, leszállott a fűzfáról, felkapta Vízi Péter kardját, a másik kezével befogta a királykisasszony száját, hogy ne kiálthasson, s Vízi Péter nyakát levágta. Nem volt arra senki lélek, aki ezt látta volna. A vörös herceg hát szépen hazavezette a királykisasszonyt, de útközben megmondta neki, hogy ha elárulja, így meg úgy öli meg. Fölmenni a palotába, ott a vörös herceg eldicsekedik, hogy így meg úgy ölte meg a sárkányt, s mert hogy a királykisasszony nem mert szólni, mindjárt papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak, a vendégségnél a vörös herceget a főhelyre ültették, de még tizenkét selyempárnát is tettek alája.

Amíg a királynál folyt a dínomdánom, lakodalom, azalatt az állatok felébredtek, s látják, hogy a gazdájuk feje le van vágva. Nosza, szalasztják a tigris - mert az volt a közöttük a legjobb futó -, hogy hozzon az erdőből forrasztófűvet, azzal majd visszaforrasztják a gazdájuk fejét.

Elszalad a tigris, s amint szalad az erdő felé, találkozik egy nyúllal. Annak a nyúlnak a szája tele volt valami fűvel. Kérdi a tigris:

- Mit viszel, te nyúl?

- Én bizony útilaput a fiamnak.

- Add csak ide, találsz te még ott, hol ezt találtad, nekem nagyobb szükségem van erre.

Jó szívvel, nem jó szívvel, a nyúl az útilaput odaadta a tigrisnek, mert félt, hogy különben szerteséjjel szaggatja, s a tigris visszaszaladott a társaihoz.

- Hát melyik ért a doktorsághoz? - kérdi az oroszlán.

- Én értek - mondta a farkas -, minden nemzetségem doktor volt.

- No, ha úgy, hát forraszd vissza a gazdánk fejét.

Fölkapja a farkas Vízi Péter fejét, egy pillanatra oda is forrasztja; de mikor talpra állítják, akkor látják, hogy a képes fele hátrafelé van fordulva.

- Ejnye ilyen-olyan teremtetten - kiáltott az oroszlán, s jól pofon ütötte a farkast -, hát így tanultad ki a doktorságot?! - Hirtelen lekapta Vízi Péter fejét, előrefordította a képes felét, s úgy forrasztotta a nyakához.

Vízi Péter egyszeriben kinyitotta a szemét, azt hitte, hogy csak nagyot aludott. Az állataitól tudta meg, hogy mi történt vele.

- No, megállj, vörös herceg, mindjárt megkeserítem én a lakodalmadat!

Előbb a sárkány tizenkét fejéből kiszedte az aranyfogakat (volt mind a tizenkettőben kettő), a tarisznájába tette, s mondta az állatainak:

- Gyertek velem, édes szolgálaim.

Bement a városba, egyenesen az öregasszonyhoz, s attól megtudta, hogy már áll is a lakodalom javában. De bezzeg nem volt Vízi Péternek maradása, szólította az állatait, ment föl a palotába, s ahogy ment föl a garádicson, csak hullani kezd a selyempárna a vörös herceg alól. Először egy, utána kettő, egyszerre csak úgy leesett a kopasz földre, hogy alig tudták felszedni. Bekiáltott Vízi Péter a palotába:

- Gyere ki, vörös herceg, ha igazi vitéz vagy!

Hej, reszketett a vörös herceg, mint a nyárfalevél, ment is volna, nem is, nem tudta, hogy mit csináljon. De a királykisasszony is csak biztatta:

- Eredj, csak eredj, mutasd meg a vitézségedet!

Megint bekiáltott Vízi Péter:

- Gyere ki, te sárkányölő herceg!

- Eredj, eredj - biztatta a királykisasszony -, mutasd meg, hogy te ölted meg a sárkányt!

Mit volt mit tenni a vörös hercegnek, kimegy az udvarra nagy reszketve, kirántja a kardját, de biz azt ránthatta, többet a hüvelyébe vissza sem dughatta: csak egyszer vágott hozzá Vízi Péter, s mindjárt a fübe harapott. Akkor bement Vízi Péter a palotába, elővette a tarisznájából a tizenkét aranyalmát meg a sárkány huszonnégy aranyfogát, s mondta a királynak:

- Ím, ezzel bizonyítom, felséges királyom, hogy én öltem meg a sárkányt, s nem a vörös herceg.

De bezzeg bizonyította a királykisasszony is, de bezzeg örült a király is, mert jobban tetszett neki Vízi Péter, mint a vörös herceg. Folytatták a lakodalmat, s abban sem hagyták hét álló hétig. Lakodalom után egyszer Vízi Péter vadászni indul, hanem a felesége a nyakába borult, s úgy kérte, hogy akárhová menjen, csak a boszorkánytanyát kerülje, mert az sötétebb a pokolnál, onnét még ember élve nem került vissza.

Ígéri Péter, hogy nem megy, de amint kiment a palotából, nagy kedve kerekedett mégis, hogy megnézzé azt a boszorkánytanyát. Kimegy az erdőbe, megy, mendegél, s egyszer csak felszökik előtte egy nyúl. Megcélozza a nyilával, s nem találja.

„Mi dolog ez - gondolja magában Vízi Péter -, még sohasem hibáztam el vadat!” Megy tovább, és egy hajításnyira megint felszökik előtte egy nyúl, rálő, s azt sem találja.

Mérgelődött Péter, s ment tovább nagy bosszúsan. Alig ment tovább, harmadszor is felszökik előtte egy nyúl, arra is rálő, s azt sem találja. Hát uramteremtőm, mi történt. Egyszerre csak elsötétedik az erdő, mintha éppen a poklok országában lett volna, az állatai reszketve, szűkülve húzódtak melléje. Nézett volna erre, nézett volna arra, nézett fel az égre, nem látott egyebet rettentő nagy sötétségnél.

„Na, ez bizonyosan a boszorkányok tanyája” - gondolta magában. Az is volt, érezte a kezével-lábával, testével, hogy csak úgy nyüzsgönek mellette mindenféle csúszó-mászó állatok, s hallotta, hogy repkednek, surrognak-burrognak feje fölött a denevérek. Aztán egyszerre csak támadott rettentő nagy forgószél, szaggatta ki a fákat tövestül, fölkapta Pétert is, a három állatát is.

Ebben a forgószélben, mint egy hintóban, úgy ült egy öregasszony, a forgószelek királynéja. Ez fölkapta Vízi Pétert, s jó messzire elhajította, utána az állatait is. De áldott szerencsére, süppedős homokba esett, s abban süppedett mind alább-alább, három napig meg sem állott. Akkor belecsubbantak egy mély folyóvízbe. Na, kivergelődnek ebből a vízből, s mennek szegények a poklok országában, mert ez ugyan nem volt más. S hát uramteremtőm, látták mindenfelé, amint az ördögök hányták be forró, meleg üstökbe azoknak az embereknek a lelkét, akik e világon való életükben nagyot vétkeztek.

No de Vízi Péter nem idevaló volt, hirtelen nagy forgószél kerekedett, fölkapta ismét az állataival együtt, fölrepítette a pokol likán, s vitte vissza egyenest a boszorkánytanyára.

Megy, mendégél szegény Péter, elgyengülve, támolyogva botorkázott a nagy sötétségben, s ím, egyszerre meglát valami gyenge világosságot. Lassan odatapogatódznak, ahol ez a világosság volt, s hát ott egy nagy darab fa égett, s amint szénné lett, egy láthatatlan kéz megint más darab fát tett a szénre.

Leül Vízi Péter a tűz mellé. A tarisznyájában volt kenyér, szalonna, azt eléveszi; a szalonnát fanyársra húzza, s a zsíráját veregeti a kenyérhez. Amint sütögeti a szalonnát, megszólal mellette valaki didergős, fázós hangon:

- Jaj, be fázom!

Péter körülnézett, nem látott senkit, s nem is szólt semmit. Megint megszólalt az a hang:

- Jaj, be fázom!

Tovább már nem állhatta szó nélkül, mondta Péter:

- Ha fázol, gyere ide, s fűtözzél!*

- Jaj, nem merek, mert az állataid összetépnek.

Fölnéz Péter a fára, hát ott guggol egy öregasszony. Mondja neki:

- Jöjjön csak le, néne, nem bántják ezek az állatok.

- Nem merek, hanem ledobok három arany hajszálat, azokat fektesd az állataid hátára, akkor lemegyek.

- Jól van, dobja le.

Ledobja az öregasszony a három arany hajszálat. Vízi Péter ráteszi az állataira, s észre sem vette, hogy az állatok egyszeriben kövé meredtek. Leszáll az öregasszony a fáról, a tűz mellé ül, előránt egy varangyos békát, nyársra húzza, sütögeti, s mondogatni kezdi magában:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, én eszem szalonnát, te eszel békát.

- Mit beszél kend?

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, én eszem szalonnát, te eszel békát.

- De már ki mit süt, azt egyék! - kiáltott Vízi Péter, s haragjában a vén boszorkányhoz vágta a szalonnát.

Hej, a vén boszorkánynak sem kellett egyéb, felpattant, megragadta Vízi Pétert, de úgy megragadta, hogy mozdulni sem tudott. Szólítja az állatjait, azok sem mozdulnak. Elvette a vén boszorkány Vízi Péter kardját, miszlikbe vagdalta a testét, s egy nagy kádba belehányta.

Amikor ez történt, egy nappal, két nappal azután Vízi Pál visszafordult a világ jósfájához, ahol a testvérétől elvált, kihúzza a kését, s hát piros vér buggyan ki utána.

- Hej, édes Jézusom, meghalt a bátyám! - sóhajtott keservesen Vízi Pál. Meg sem állott, ment azon az úton, amerre a bátyja elment. Éppen úgy járt, mint a bátyja. Találkozott a tigrissel, meg akarta löni, de nem lőtte meg, s a tigris nekiadta egy kölykét. Éppen így járt az orosz-lánossal, így a farkassal is. Neki is volt három állata, s úgy ment abba a városba, ahol a bátyja megölte a tizenkét fejű sárkányt. Vízi Pál úgy hasonlított Vízi Péterhez, mint egyik tojás a másikhoz, s mikor a városba megérkezett, s előre vitték a hírért, hogy jó, elejébe harangoztak. A kicsi királyné pedig aranyos, bársonyos hintóba ült, s úgy ment elejébe. Azt hitte, hogy az ura került vissza a boszorkánytanyáról, s mikor meglátta Vízi Pált, leugrott a hintájából, s nyakába borult.

- Édes uram, lelkem, uram, csak hogy visszakerültél a boszorkánytanyáról!

Vízi Pál egy szóval sem árulta el, hogy ki s mi ő, elég az, hogy tudta, hol s merre kell keresni a bátyját. Másnap reggel nem szólt a kicsi királynénak semmit, ment a boszorkánytanyára, mentek vele az állatai is. Éppen úgy járt, mint a bátyja, háromszor lőtt nyúlra, s egyszer sem talált, s mikor a harmadikra is elhibázta, elsötétedett az erdő, egy lépést sem látott sem előre, sem hátra.

Hanem mégis több szerencséje volt, mint a bátyjának, mert mindjárt megpillantotta azt a gyenge világosságot, s odament. Leül a tűz mellé, sütni kezdi a szalonnát; s hát hallja, hogy valaki didereg a fán, s leszól:

- Jaj, be fázom!

- Gyere le, ha fázol - vetette oda Vízi Pál, de a vén boszorkány most sem mert lejönni, míg Vízi Pál meg nem ígérte, hogy a három arany hajszaát az állataira fekteti.

- Hát csak vesse le - szólott föl Vízi Pál.

Le is veti a vén boszorkány, de úgy találta vetni, hogy mind a három arany hajszaát a tűzbe esett, s porrá égett. De ezt a vén boszorkány nem vette észre. Leszállott a fáról, a tűz mellé ült, honnét, honnét nem, egy varangyos békát ránt elő, sütogetni kezdi, s mondogatja magában:

- Én sütök békát, te sütsz szalonnát, én eszem szalonnát, te eszel békát.

- Eszel, majd megmondom, mit! - s a boszorkányhoz csapott a szalonnával.

Felszökik a boszorkány, megragadja Vízi Pált, de abban a szempillantásban ráugrik a három állat, s úgy megfogják, hogy moccanni sem tudott.

- Kegyelmezz az életemnek - könyörgött a boszorkány -, s föltámasztom a bátyádat s föl az állatait!

Hát jól van, Vízi Pál intett az állatoknak, de azért jól közrefogták, hogy el ne szaladhasson. Akkor a boszorkány szedett egy csomó mindenféle forrasztófűvet, csinált mindenféle hókusz-pókuszt, hát egyszer megelevenedik Vízi Péter, megelevenednek az állatai is, s ahogy megelevenedett Vízi Péter, halljatok csudát, megvilágosodék az erdő, híre-pora sem volt többé a boszorkánynak, eltűntek a csúszó-mászó állatok, mintha a föld nyelte volna el.

Összeölelkezett, összecsókolódzott a két testvér, s mentek a városba, utánuk a hat állat, azután fel a palotába. De csak még most ámult-bámult a kicsi királyné. Amíg meg nem mondták, melyik az ő édes ura, nem tudta, hogy melyiket ölelje, melyiket csókolja. Még csak ezután teljesedett be az öreg király álma. Vízi Péter és Vízi Pál országról országra jártak, elfoglalták az egész világot, úgy nőtt a vitézségük, mint a tenger, elborította az egész világot.

Így volt, vége volt, mese volt.

A RÁC,* A RÓKA MEG A SZARKA

Egyszer egy rác ember kiment az erdőbe, ott egy fa alatt tüzet rakott, s kolbászt sütött. Mi dolga akadt, mi nem, leteszi a kolbászt, félremegy, s azalatt odavetődött egy róka, fölkapta a kolbászt, s elszaladt vele.

Nekiáll a róka, hogy megegye a kolbászt, s abban a pillanatban leröppen egy szarka, kikapja a kolbászt a róka szájából, s fölrepül vele egy fa tetejére.

Szalad a rác a kolbász után, s hát látja, hogy ott fityeg a szarka csőrében. Gondolkozik, mit csináljon, hogy a kolbászt visszakapja. Ő bizony - gondolja magában - levágja a fát. De megint mást gondol, azt gondolja magában, hogyha a szarka meglátja a fejszét, elrepül. Fogja magát, a fejszét a háta mögé dugja, s felkiált a szarkának:

- Dáj szarkica, kalbászica, nincsen nálam szekerica. (Add ide, szarkácska, kolbászocskát, nincsen nálam fejszécske.)

Hanem a szarkának több esze volt, mint az embernek, s úgy elrepült a kolbásszal, hogy hült helye sem maradt.

Ha a szarka el nem repült volna, az én mesém is tovább tartott volna.

A KÓRÓ ÉS A KIS MADÁR

Egyszer egy kis madár rászállott egy kórára, s mondta neki:

- Ringass engem, kóró!

Mondta a kóró:

- Biz én nem ringatlak, eleget ringattalak már.

Megharagudott a madárka, repült a kecskéhez, s kérte:

- Kecske, rágd meg a kórót, mert nem akar ringatni engemet.

- Biz én nem rágom meg, mert eleget rágtam én már - felelt a kecske.

Repült a madár a farkashoz, s kérte:

- Farkas, edd meg a kecskét, mert nem akarja a kórót megrágni, kóró pedig nem akar engem ringatni.

- Bizony nem eszem én - felelt a farkas, ettem én már kecskét eleget.

Berepült a madár a faluba, s kérte a falut:

- Falu, lödd meg a farkast, mert nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megenni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

- Bizony nem lövöm én, lőttem én már farkast eleget.

Most a madárka elrepült a tűzhöz, s kérte a tüzet:

- Tűz, égesd meg a falut, mert nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, s kóró nem akar ringatni engem.

- Biz én nem égetem, égettem én már eleget - mondotta a tűz.

Hej, istenem, mit csináljon a madárka, elrepült a vízhez szörnyű haragjában.

- Víz, oltsd el a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondja a víz:

- Biz én nem oltom, oltottam én már eleget.

Repült a madárka az ökörhöz, s kérte:

- Ökör, idd meg a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Az ökör feleli:

- Bizony nem iszom én, ittam én már eleget.

Istenem, istenem, hová, merre forduljon szegény kis madárka! Fordult a járomhoz, s kérte:

- Járom, törd fel az ökör nyakát, ökör nem akarja meginni a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondta a járom:

- Bizony nem töröm én fel, feltörtem én már elégszer.

Hát, most már igazán merre menjen, hová forduljon a madárka? Ő bizony egyet gondolt, s elment a szűbogárhoz, s kérte szépen:

- Szú, edd meg a jármot, mert járom nem rontja fel az ökör nyakát, ökör nem issza meg a vizet, víz nem oltja el a tüzet, tűz nem égeti el a falut, falu nem lövi meg a farkast, farkas nem eszi meg a kecskét, kecske nem rágja meg a kórót, kóró nem ringat engem.

No, a szűbogár meghallgatta a kis madár kérését. Szú megette a jármot, járom feltörte az ökör nyakát, ökör megitta a vizet, víz eloltotta a tüzet, tűz elégette a falut, falu meglőtte a farkast, farkas megette a kecskét, kecske megrágta a kórót, kóró ringatta a madárkát, s még mai napig is mind ringatja.

A KEREKES FIA

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy szegény kerekes, annak egy fiacskája. Mikor a fiúcska akkorára nevelkedett, beadták a városi iskolába, s onnét haza sem jött hét álló esztendeig.

Hazajő egyszer a fiú, tölti az időt, úgy, ahogy tudja. De otthon is többet tanult, mint játszott. Mondta is a kerekesné az urának:

- Meglássa kelmed, a fiúból pap lesz!

Egyszer, mikor a szobában olvasgatott, mondja neki az anyja:

- Eredj, fiam, hívd be az édesapádat a műhelyből, hogy ebédeljünk.

Kimegy a fiú az udvarra, s abban a pillanatban feléje röpül egy csomó veréb, körülrepkedik, csiripelik. A fiú pedig nem szólt semmit, csak elmosolyodott.

Hátramegy a műhelybe, ott a műhely előtt is leszáll egy csomó madár, körülropkodik a fiút, megcsárogják magukat, s a fiú megint elmosolyodott.

A kerekes jól látta a fia mosolygását, s kérdezte tőle:

- Minek mosolyogtál, fiam? Talán bizony érted a madarak beszédjét?

A fiú semmit sem válaszolt. Mennek elé az udvaron, a kerekes másodszor is kérdi:

- Ugyan bizony, min mosolyogtál, fiam?

A fiú a vállát vonogatta, de nem felelt semmit. Bemennek a szobába, leülnek az asztal mellé, s harmadszor is kérdi a kerekes:

- Mondd meg, fiam, miért mosolyogtál?

A fiú most sem felelt semmit. Kérdezte az anyja is, mert az is látta, mikor először elmosolyodott, de csak vonogatta a vállát, és nem felelt semmit.

Jól van, ebéd után befog a kerekes, hogy az erdőbe menjenek fáért; vitte magával a fiút is. De amint kiértek az utcára, egy csomó veréb lecsapott a szekér fölé, röpködött a fiú körül, csiripeltek, hogy csak úgy zengett belé az utca, s a fiú egyszerre csak nagyot kacagott.

- Hát te minek kacagsz? - kérdezte az apja.

A fiú nem válaszolt, fölmennek az erdőbe, megállanak egy helyen, ahol sok fa volt. Az ökröket kifogják, hogy egyenek, és ím, abban a pillanatban arra repül egy sereg madár, csárognak-csiripelnek a fiú körül, a fiú pedig nagyot kacag, de hiába faggatja az apja, nem mondja meg, hogy mit kacag.

Mérgelődött a kerekes, nagy volt a bosszúsága, de nem szólt semmit, hanem dolga után látott, vágta a fát egymás után, hordotta, rakta föl a szekérre. De jól látta azalatt is, míg a fát vágta, hogy a madarak folyton a fia körül repkednek, s valamit beszélnek egymással.

- No, fiam - mondotta a kerekes -, én már sokszor kérdeztem, hogy mit kacagsz, mikor a madarak hozzád beszéltek, de te, egy szó nem sok, annyit sem szóltál. Még egyszer kérdem, mit beszéltek neked a madarak?

Felelt a fiú:

- Azt én meg nem mondom.

- Bizony, ha meg nem mondod, nem is vagy az én fiam, velem haza sem jössz, hanem itt maradsz az erdőben.

Még az inget is lerántotta a fiáról, s volt az út mellett egy mély gödör, abba leeresztette a fiút, s otthagya.

Sírt a szegény fiú, akart kimászni a gödörből, de nem tudott, s amellet a testét is csípték a legyek, a dongók, csengett az erdő keserves sírásától.

Történetesen éppen arra ment hazafelé a király, s meghallotta a fiú sírását. Szól a kocsisnak, hogy álljon meg, s nézze meg, ki sír a gödörben. Odamegy a kocsis, hát látja, hogy egy meztelen fiú van a gödörben. Csípi a testét a legyek, a dongók, a darazsak. Szalad vissza a királyhoz, s jelenti, hogy mit látott. Leszáll a király is a kocsiból, odamegy a gödörhöz, megsajnálja a szegény fiút, benyújtja a kardját, s mondja neki:

- Kapaszkodj jól belé, majd kihúzlak én.

Belekapaszkodik a fiú a kardba, a király kihúzza, elviszi a patakba, királyi kezével tetőtől talpig megmossa, s szépen felöltözteti abba a bársonyos gúnyába, amit a fiának éppen akkor vett a vásáron. Mert a királynak volt egy fia, éppen akkora, mint ez a gyermek. Felülnek a hintóba, s amint továbbmennek, leszáll egy sereg madár, megcsárogja magát, s a fiú nagyot kacag. Kérdi a király:

- Mit kacagsz, fiam?

- Hát felséges királyom, ezek a madarak sok mindenfélét összebeszélnek, azon kacagtam. De mondtak olyat is, ami nem kacagós.

- Mit mondtak, fiam?

- Azt mondták, hogy felséged egy fa alatt akar ebédelni, de meg ne próbálja, hogy a fa alá üljön, mert az istennyila beléüt a fába, s szörnyű halálnak halálával hal meg felséged.

- No, majd meglátjuk - mondja a király.

Csakugyan nem is ült az alá a fa alá, hanem attól jó messze, egy másik alá. Hát csakugyan leüt az istennyila, abba a fába, de úgy leüt, hogy a fa miszlikbe tört, szakadozott.

Örült a király, hogy szót fogadott a fiúnak, de meg is kedvelte erősen azért a jövődölésért. Mikor továbbmentek, maga mellé ültette, mintha édes fia lett volna. Útközben megint leszáll egy sereg madár, megcsárogja magát, s a fiú nagyot kacag.

- Hát most mit kacagtál, fiam?

- Azon kacagtam felséges királyom, hogy nem messze innét egy nagy fa keresztül van dőlve az úton. Ezen a fán a kocsi két első kereke általmegy, de a balsó utókerék miszlikbe török.

- Hiszen majd meglátjuk - mondotta a király, s amikor ahhoz a fához értek, megparancsolta a kocsisnak, hogy nagy ügyelettel hajtson, nehogy a keréknek valami baja legyen. A kocsis elég nagy ügyelettel hajtott, mintha éppen tojáson kellett volna keresztülmenni. A két első keréknek nem is lett semmi baja, de a balsó utókerék miszlikbe szakadt.

- Na - mondja a király -, beteljesedék második jövődölésed is.

Beszalasztják a kocsist a városba, hogy hozzon másik kereket. A kocsis elszaladt, hamar vissza is jött, aztán mentek tovább. De alig ültek fel a hintóba, harmadszor is leszállt egy sereg madár, elkezdett csárogni, s a fiú nagyot kacagott.

- Mit beszéltek a madarak, fiam?

- Azok bizony azt beszélték felséges királyom, hogy míg felséged a vásárra járt, tizenkét tolvaj betört a palotába, s minden kincset elraboltak. Csak siessünk haza, felséges királyom, mert a királyné búsul erősen.

- Hajts, kocsis, hajts! - kiáltott a király.

Repültek a lovak, mint a sebes szélvész, még annál is sebesebben; egy szempillantás alatt otthon voltak, s hát úgy volt minden, ahogy a fiú elbeszélte. A tolvajok minden kincset elvittek a palotából, s a királyné nagy bűnnek érezkedett, úgy sírt, mint a záporosó.

Mondta a fiú:

- Ne búsuljon, felséges királyom, a felséges királyné se sírjon-ríjon, majd elékerítem én a kincset.

- Bizony, ha elékeríted - mondotta a király -, fiamnak is fogadlak, úgy bánok veled, mint az édes fiammal.

Jól van, eltelik egy nap, eltelik két nap, a két fiú erősen összebarátkozik, úgy megszerették egymást, mintha édes testvérek volnának. Mikor már vagy három nap ott volt a fiú, kimennek a kertbe, ment a király is velük, s amint ott járkáltak, nagy hirtelen leszáll a levegőéből egy sereg madár, elkezd csiripelni, csárogni, beszélt valamennyi, s a fiú csak kacagott.

- Mit beszélnek a madarak, fiam?

- Elmondták nekem, hogy hová vitték a tolvajok a kincset. Azt is megmagyarázták, hogy s mint lehet visszakéríteni. Most már egyet se búsuljon, felséges királyom, csak adjon tizenkét katonát, majd azokat én megtanítom, hogy mit csináljanak.

Bezzeg hogy adott tizenkét katonát, adott volna tizenkét regimentet is, csak azt a temérdek kincset visszaszerezze. De a fiúnak elég volt az a tizenkét katona. Mit mondott nekik, mire tanította ki, azt soha senki meg nem tudta, azt ő soha senkinek meg nem mondta. Elég az, hogy a katonák visszahozták a kincset, még többet is. Amit a tolvajoknál találtak, azt is mind elhozták.

Na, a király szavának is állott, fiának fogadta a gyermeket. Abba az iskolába adta, ahova az ő édes fia járt. Telt-múlt az idő, eltelt egy esztendő, eltelt kettő, eltelt még három is. Egyszer hazakerülnek a fiúk az iskolából, s a király erősen szerette volna látni, hogy melyik tud többet a két fiú közül. Előveszi a fiúkat, kérdezi, egzaminálja,* hát uramteremtőm, a fogadott fiú ezerannyit tudott, mint az igazi királyfi. Hanem ezzel a barátságnak is vége szakadt a két fiú között. A királyfi megharagudott a fogadott testvérére, mindennel bosszantotta, folyton sértegette. Nem volt maradása a fogadott fiúnak, ment a király színe elé, s mondta:

- Felséges királyom, nekem itt nincs maradásom, ne haragudjék, de elmegyek innét.

Ej, megszomorodott a király erősen, marasztotta, békítette a fiút, ne haragudjék, majd megfordul a fiának a szíve; de hiába beszélt, a fiú nem maradt.

- Hát akkor legalább pénzt adok, amennyi csak kell, hogy ne legyen semmiben hiányosságod. Mennyit adjak?

Mondotta a fiú:

- Felséges királyom, ne adjon nekem többet, csak egy félpénzt, azt, amelyik a vasládában van.

Kinyitja a király a vasládát, mondja a fiúnak:

- Végy ki, fiam, amennyi csak tetszik.

- Nem veszek én, felséges királyom, elég nekem ez a félpénz.

Többet nem is vett ki, azt a zsebébe tette. Aztán elbúcsúzott a királytól, megköszönte iránta való nagy jószágát, s elment világgá. Ment, mendegélt a fiú hegyeken-völgyeken által, erdőkön-mezőkön keresztül, s ahol valamire szükség volt, belenyúlt a zsebébe, s volt ott annyi pénz, amennyi csak kellett. Egyszer aztán betért egy paphoz szállásra, s ez a pap úgy megkedvelte, hogy nem is eresztette el magától, tanította, iskolába járatta, s papot nevelt a fiúból. A nagy tudományának híre ment az országban, de még azon is túl, s püspök lett belőle. Aztán mikor meghalt a szentséges pápa, s összeültek a főpapok, hogy pápát válasszanak, minden szó a kerekas fiára esett, őt választották pápának.

Hát bizony sok-sok esztendő telt el ezalatt, a szegény kerekas keservesen megbánta, amit a fiával cselekedett, s azóta a feleségével mind csak a fiút kereste. Bejártak országot-világot, de nem találták sehol. Aztán elmentek a papokhoz, s könyörgött a kerekas, oldozzák föl rettentő nagy bűne alól. De mind azt mondták:

- A te bűnöd alól csak a szentséges pápa oldhat fel.

Tovább bujdosott a szegény kerekas, ment vele a felesége is, s addig meg nem nyugodtak, míg a pápa színe elé nem kerültek. Bemegy a pápához a két öreg ember, letérdelnek előtte, megcsókolják a kezét, meggyónnak. Mondja a pápa:

- Hát igazán azóta a fiának hírét sem hallotta?

- Nem hallottam, szentséges atyám, pedig minden földet bejártam. Jaj, nagy bűneimért keservesen meglakoltam, meg is hagyom mindenkinek szoros hit alatt, hogy a gyermekét el ne veszesse.

Kérdi a pápa:

- És ha mostan megtalálnák, igaz szeretettel lennének iránta?

- Ó, szentséges atyám! - mondotta a kerekas, s elkezdett sírni keservesen. Sírt az asszony is, hangos jajszóval. Hogyne lennének hozzá igaz szeretettel! Mondá akkor a pápa:

- Keljetek fel, jó emberek, ím, nézzetek rám, én vagyok a ti gyereketek. Itt maradtok velem, míg az Isten élni enged.

De azt emberi száj ki nem tudja mondani, mily nagy volt az öröme a szegény szülőknek. Felhatott az a magas egekig. Ott maradtak a fiuknál, hogyne maradtak volna, éltek vele haláláig nagy örömben, nagy szeretetben.

A GALAMB, A RÉCE MEG A LÚD

Egyszer a galamb, a réce meg a lúd nagy erős barátságot kötött, s elindultak együtt világot látni. Amint mentek, mendégéltek, rengeteg erdőbe értek, rengeteg erdő közepében találtak egy nagy hordót. Felszáll a galamb a hordóra, hozzátörülgeti a csőrét, szagolja, s nagy örömmel elkezd turbékolni:

- Van bor! Van bor! Van bor!

Megörül a réce is, az is elkezd hápogni nagy hangosan:

- Csak csapra, csak csapra!

Mindjárt csapra is verték a hordót, a lúd meg kinyújtotta hosszú nyakát, s nagyokat kiáltott:

- Iiigyunk, iiigyunk, iiiigyunk!

Itt a vége, fuss el véle!

A KÚT

Egyszer a magyar ember egy kerek vizesgödröt ásott az udvarában. Arra vetődött a német, s kérdezte:

- Mit ás kend, atyafi?

- Vízigödröt - mondotta a magyar ember.

- Gut, gut - mondta a német.

- Nem kút ez - mondta a magyar ember -, hanem vízigödör.

- Gut, gut - mondotta ismét a német.

- Hát ha kút, legyen kút - mondotta a magyar ember.

Így lett a vizesgödörből kút.

A LEGSZERENCSESEBB ÓRA

Volt egyszer egy gazdag boltos, annak felesége és egy szép kicsi leánykája. Egyszer, mikor a dajka éppen ringatta a leánykát, hallja, hogy odakint az udvaron keservesen sír egy kisgyerek. Kiszalad, s hát csakugyan ott fekszik az udvaron egy esztendősnak látszó fiúcska, nem volt mellette senki. Fölkapja a dajka a gyermeket, beviszi a szobába. Éppen akkor jó be a gazdája, s kérdi:

- Hát ezt a gyermeket honnét hozád?

- Ez bizony, instálom, odakint sírt az udvaron, senki lélek nem volt mellette, s én behozám. Fogadja fiának az úr, elég gazdag, hál' istennek.

- Jól van - mondja a boltos -, hát csak dajkáld ezt is, majd meglátjuk, ha nagyobbra nevededik, mi lesz vele.

Telik-múlik az idő, nevededik egymás mellett a két gyermek: a fiú és a leány, együtt játszadoztak, együtt tanultak, s egymást úgy szerették, mintha édes testvérek volnának. Mikor aztán akkorára nevededtek, hogy a leány férjhez mehetett, a fiú házasodhatott, egyet gondoltak, egymás nyakába borultak, s mondták egy szívvvel:

- Te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Szépen kézen fogják egymást, bemennek a boltoshoz, s mondják, hogy mit akarnak.

- Ohó, nem addig van az - mondja a boltos -, nem azért neveltelek fel, hogy a leányomat neked adjam! Az én leányom gazdag leány, te pedig szegény legény vagy.

Hiába könyörögtek a fiatalok, a boltos nem engedett. Azt mondta a fiúnak:

- Egy föltétel alatt neked adom a leányomat. Nesze, adok neked egy vaspálcát, nem bánom, ha addig még is, míg ez a vaspálca el nem kopik, csak addig vissza ne fordulj, míg meg nem tudod, hogy ezeregy esztendőben melyik a legszerencsésebb óra.

Elmegy a szegény fiú nagy búval-bánattal, ment hetedhét ország ellen, s addig ment, mendegélt, míg a zöld császár országába nem ért. Gondolja magában, elmegy a zöld császárhoz, s ha nem egyéb, beáll nála szolgálatba.

Fölmegy a palotába, egyenesen a császár színe elé. Kérdi a császár:

- Hát te mi jóban jársz, fiam? Látom a képedről, hogy nagy bánatod van.

- Hej, hogyne volna, felséges királyom, mikor meg kellene tudnom, hogy ezeregy esztendőben melyik a legszerencsésebb óra. Ugyan bizony, ha meg nem sérteném, felséged nem tudja-e történetesen?

- Hát azt én honnét tudjam! - mondja a zöld császár. - Három hónapja hadakozok a török császárral, három hónap alatt nem volt egy szerencsés órám, honnét tudjam, hogy ezeregy esztendőben melyik a legszerencsésebb óra? Hanem menj el a vörös császárhoz, ez soktudó ember, talán megmondja neked. Ha elejébe kerülsz, kérdezd meg tőle azt is, mi az oka, hogy a legszebb almafám már három esztendeje egy almát sem termett.

Ment tovább a legény, meg sem állott, míg a vörös császár országába nem ért. Fölmegy a vörös császárhoz, az éppen a díványon ült, s elémondja, hogy mi jóban jár.

- Hej, fiam - mondja a császár -, nagy fába vágta a fejszét, azt én is szeretném tudni, hogy ezeregy esztendőben melyik a legszerencsésebb óra. Látod, nekem is van egy kutam, már három esztendeje ásatom, mégsem ad vizet. Ha jártadban-keltedben megtudnád ennek az okát, nagy jutalmát kapnád. Azt tanácsolom neked, menj el a fekete császárhoz, az kilencven esztendővel idősebb, mint én, sok országot-világot bejárt, ezerannyit tud, mint én. Az talán megfelel neked.

Meg sem állott a legény, ment a fekete császárhoz. Fölmegy hozzá, elmondja a baját, elmondja azt is, hogy a zöld császár és a vörös császár mit szeretne megtudni. Azt mondja a fekete császár:

- No, fiam, sok országot-világot bejártam, de még máig sem hallottam, hogy melyik lehet ezeregy esztendőben a legszerencsésebb óra. Annak sem tudom elgondolni az okát, hogy a zöld császár almafája miért nem terem almát már három esztendő óta, de még azt sem, hogy a vörös császár kútja miért nem ad vizet. Elég gondom van énnekem azonkívül is. A leányom hét esztendeje fekszik az ágyban, s a világ valamennyi csudadoktora nem tudja meggyógyítani. Hej, fiam, ha ezt megtudnád, bizony nagy jutalmát kapnád. Hát hallgass ide! Az erdőmön túl lakik egy barát, ez talán meg tudná mondani azt is, hogy melyik a legszerencsésebb óra, s azt is, hogy mivel lehetne meggyógyítani a leányomat, eredj, menj el hozzá.

Megy a legény, keresztül megy az erdőn, s hát látja, hogy egy barát az erdőszélen fel s alá járkal, a hátán egy nagy kereszt. Odamegy hozzá, köszönti, a barát fogadja, de egy percig sem állott meg egy helyben, folyton-folyvást járt fel s alá. Kérdi a legényt:

- Mi járatban vagy, fiam?

Elmondja a legény, hogy mi mindent szeretne megtudni. Mondja a barát:

- Régi ember vagyok, fiam, éppen ezer esztendeje hordom hátamon ezt a keresztet, s az volna a legszerencsésebb óráim, ha le tudnám tenni, de nem tudom. Bizony nem tudom megmondani neked, hanem menj el abba a városba, melynek Elkárhozott város a neve, ahol lakozik a gonoszok királya. Mikor a város kapuja elé érsz, az magától megnyílik előtted, de meg ne irtózzál a szörnyű sötétségtől, csak menj elébb-elébb, tapogatódzva, s balra a hetedik ajtón hét lakatra találsz. Ez az ajtó is megnyílik előtted, s menj be, ottan lakik a gonoszok királynéja, az majd az urától megtudakol mindent, mert senki más nem tud ezekről a dolgokról, egyedül a gonoszok királya.

Elbúcsúzott a legény a baráttól, s meg sem állott, míg Elkárhozott város kapujához nem ért. Ott megnyílt a kapu előtte, belépett a városba. De szörnyű sötét volt, egy lépést sem látott előre, csak úgy tapogatózott elébb-elébb, míg a hetedik ajtóhoz nem ért. Hát csakugyan ott volt rajta a hét lakat, s ahogy megtapogatja azokat, kinyílik előtte az ajtó. Bemegy a szobába, ott van a királyné, köszönti:

- Adjon isten, jó napot, édesanyám!

- Szerencséd, hogy édesanyádnak szólítottál - mondotta a gonoszok királynéja -, mert különben szörnyű halálnak halálával halsz meg. Hát csak mondd elé, hogy mit akarsz, míg az uram hazajönne.

Elmondja a legény szép sorjában mind, amit akart, s akkor a királyné elbújtatta a kemence mögé, s mondta neki:

- Meg ne mozdulj, mert mindjárt jön az uram.

Jött is a gonoszok királya mindjárt, nagy zajjal, zakatolással, lármával, kérdezte a királynét:

- Ki van itt?

- Nincs itt senki, lelkem, uram.

- Hát ha nincs, hamar vacsorát, mert éhes vagyok.

Feladja a vacsorát a királyné, leülnek, esznek, vacsora után lefeküsznek. Ahogy lefeküdtek, a királyné mindjárt úgy tett, mintha elaludt volna, pedig nem aludott. Egy kevés idő múlva megszólal, s mintha éppen álomból ébredt volna fel, mondja az urának.

- Jaj, lelkem, uram, édes uram, de csudálatos álmot láttam.

- Ugyan, bizony miféle álmot? - kérdi a király.

- Én biz' azt, hogy találkoztam a zöld császárral, s az elpanaszolta nekem, hogy a legszebb almafája már három esztendeje nem terem almát, s nem tudja: mi lehet az oka.

- Bezzeg hogy nem tudja - kacagott a király -, de én tudom. Mikor az a nagy háborúja volt a török császárral, s odavolt a háborúban, a gazdag emberek mind odahordták a pénzüket, a fa alatt ásták el, nehogy az ellenség megtalálja: annak a temérdek pénznek a rozsdájától nem terem az almafa.

A legény ezt jól megjegyezte magának a kemence mögött, a királyné pedig megint úgy tett, mintha elaludt volna. Aztán egy kevés idő múlva ismét felébredt, s elkezdett beszélni:

- Jaj, lelkem, uram, alszik-e?

- Nem én, mi bajod megint?

- Ó, csak hallgasson ide, milyen csudálatos álmot láttam ismét! Találkoztam a vörös császárral, s elpanaszolta nekem, hogy három esztendeje éjjel-nappal ásátja a kútját, s mégsem ad vizet. Mi lehet oka ennek? Aztán találkoztam a fekete császárral, az meg azt panaszolta, hogy a leánya hét esztendeje fekszik, s nem tudják meggyógyítani.

Mondja a gonoszok királya.

- Már igazán csudálatos álom, de én tudom, hogy miért nem ad vizet a vörös császár kútja. Azért, mert két rosszlelkű leánya van, s attól a két rosszlelkű leánytól vesznek példát az alsóbbrendű leányok is. Azért nincs víz abban a kútban, mert Isten a rossz életű emberek előtt elzárja a vizet. Csak küldené a leányait a poklok fenekére, neki is jobb dolga lenne, s a kútjában is víz fakadna. A fekete császár leányának is tudom, mi a baja. Nehéz beteg volt, papot hívtak, a pap meggyóntatta, ostyát adott be neki. De azután is nagy volt a szenvedése, hívták a doktort, az hánytatót adott neki, s a leány kihányta az ostyát. Ha ezt az ostyát meg tudnák találni, s újra bevenné, attól egyszeriben meggyógyulna.

Erre a királyné úgy tett megint, mintha elszenderült volna. De egy kevés idő múlva elkezdett hánykolódni az ágyában. Kérdi a király:

- Mi bajod, tán megint álmot láttál?

- Láttam bizony, uram, láttam, csudálatos álmot láttam.

- No de most már - mondotta a király - addig több álmodat meg nem fejttem, míg valaki jót nem húz reám.

Egyéb sem kellett a legénynek, kiszökik a kemence mögül, kezében volt a vaspálca, odamegy a királyhoz, s jót húz a hátára.

- Ejnye, de jólesett - mondja a király -, áldja meg az Isten, akárki volt. Üss egyet a feleségemre is!

Jól van, üt a legény egyet a királynéra is. Ím, halljatok csudát, mi történt; abban a pillanatban megvilágosodott az Elkárhozott város. Nagy kedve kerekedett a királynak, s mondta a legénynek:

- No, te legény, neked köszönhetem, hogy a városom megvilágosodott, annyi kincset vihetsz el, amennyit csak elbírsz. Adok melléje még egy aranykoronát is.

Mondja a legény:

- Hát ha olyan jó kedve van, felséges királyom, fejtse meg az én álmomat is.

- Mondjad bátran, miféle álom volt.

- Hát - mondja a legény -, hol, merre, nem tudom, erdő szélén sétáltam, s ottan egy öreg barátot láttam, aki ezer esztendeje hordja a hátán a keresztet, s nem tud attól megszabadulni. Vajon mi lehet ennek az oka, s vajon hogy tudna ettől megszabadulni az a barát?

- Hej, nagy oka-foka van annak - mondja a király. - Egyszer, mikor Jézus Krisztus a Földön járt, bement abba a kápolnába, hol a barát misézett. De a barát nem igaz lélekkel misézett, s Jézus Krisztus megszólította:

- Nem úgy mondják a misét, barát.

A barát nem ismerte meg Jézust, s visszafelelt neki:

- Én csak jobban tudom, mint kelmed, hogy' kell misézni!

- No, ha jobban tudod - mondta Jézus -, ím, a hátadra teszem ezt a keresztet -, s mindjárt rá is tette. - Hordjad a hátadon mindaddig, amíg valaki azt nem kiáltja neked: elég volt!

- Hát azt meg tudná-e mondani - kérdezte a legény -, hogy melyik lehet a legszerencsésebb óra ezeregy esztendőben.

- No, hallod-e - mondotta a király -, hát még azt sem tudod? Hát melyik óra volna, ha nem az, mikor Jézus Krisztus született! Annak éppen most ezeregyedik esztendeje.

Na, most éppen eleget tudott a legény. Megköszönte a királyné nagy jóságát, a királynak is a temérdek sok kincset, koronát, s aztán indult visszafelé. A király még katonákat is adott melléje, s azt is jól lelkére kötötte, hogy ha valahol meglátná azt a barátot, s meg akarná szabadítani a kereszttől, jó messziről kiáltsa neki, hogy: elég volt, különben a kereszt az ő hátára kerül.

Elmegy a legény, először is a baráttal találkozik, s mikor mellette állott, nem szólt semmit, hanem elment jó messzire, s onnan kiáltotta: Elég volt! Abban a pillanatban leesett a kereszt a hátáról. Aztán ment a fekete császárhoz, s elmondta, hogy mi a baja a leánynak. Egyszeriben hívták a papot, megkeresték az ostyát. Azt a pap ismét beadta a királykisasszonynak, s mindjárt egészséges lett. De bezzeg megörült a fekete császár! Nagy örömeben egy szekér aranyat adott. Aztán ment a vörös császárhoz, s mondta a legény:

- Felséges császárom, nem lesz a kútjának addig vize, míg az ördögök el nem viszik a két leányát, mert mind a kettő gonosz lelkű.

- Bizony, ha azok, vigyék is az ördögök! - kiáltott a király. S abban a pillanatban beugrott a szobába tizenkét ördög, fogták, vitték a két királykisasszonyt. Hát uramteremtőm! a kútból csak úgy ömlik-folyik a víz. Adott a vörös császár is a legénynek egy szekér aranyat, s úgy ment tovább a zöld császárhoz. Elmondja annak is, hogy miért nem terem az almafa.

Hát csakugyan az alja tele volt temérdek pénzzel. Kiszedik a pénzt a fa alól, s ím, abban a pillanatban virágzott az almafa. De úgy megörült ennek a király, hogy nagy örömében hat szekér aranyat adott a legénynek, s katonákat melléje: úgy ment haza a boltos városába. Bemegy a boltos udvarába a sok arannyal, aranyos-bársonyos gúnyában. Bezzeg nem ismerte meg sem a boltos, sem a boltosné, de megismerte a boltos leánya. Egymás nyakába borulnak, ölelik-csókolják egymást. De már erre a boltos is megismerte, s ahogy látta a tenger pénzt, bezzeg hogy más szemmel nézte. Elémondja a legény, hol járt, merre járt, s mikor mindent elmondott, mondja a boltosnak:

- No, édesapám megtudtam azt is, hogy melyik a legszerencsésebb óra ezeregy esztendőben. Az, amelyik napon Jézus Krisztus született.

De bezzeg megörült a boltos, s mondta a legénynek:

- Látod-e, fiam, ezért is érdemes volt ezt a nagy utat megtenni.

Egyszeriben papot hívtak, nagy lakodalmat csaptak, hét nap s hét éjjel szólott a muzsika, folyt a bor s mindendenféle jó lé.

Holnap legyenek a ti vendégeitek!

AZ OBSITOS

Egyszer volt egy katona, de ez olyan öreg volt, hogy már nemigen bírta a szolgálatot, szabadságot kért hát a királytól, meg egy kicsi útiköltséget. A király szabadon eresztette az öreg katonát, s adott az útra három krajcárt.

Elindul az öreg katona hazafelé, s amint megy, mendegél, találkozik az úton Krisztussal meg Szent Péterrel. Mind a ketten koldusruhába voltak öltözve, s kértek valamit a katonától Isten nevében.

A katona három krajcárjából egyet nekik adott. Azzal elváltak egymástól.

De alig ment egy puskalövésnyire, másodszor is elejébe került Krisztus meg Szent Péter, s kérték, hogy adjon még egy krajcárt Isten nevében.

„Hát jól van - gondolta a katona -, ezzel a két krajcárral úgysem sokra megyek” - s az egyiket nekik adta.

Elválnak egymástól, de egy fertályóra* nem telik bele, harmadszor is elejébe került Krisztus meg Szent Péter, s harmadszor is kérnek tőle egy krajcárt az isten nevében.

- No - mondja a katona -, még éppen egy krajcárom van, azt is kendteknek adom. Majd megsegít engem úgyis a jó Isten!

Krisztus meg Szent Péter nagy hálálkodással továbbment, a katona is ment a maga útján, de alig ment egy jó hajításnyira, negyedszer is elejébe került Krisztus meg Szent Péter, hanem most már nem koldus gúnyájában.

- No, te katona - mondotta Krisztus -, látom, hogy jó szíved van. Megérdemled, hogy jót cselekedjem veled. Mondd meg nekem, mit kívánsz az első krajcárért.

- Egy olyan jó pipát - mondja a katona -, melyből a dohány soha ki nem fogy.

Még jóformán ki sem mondta, már szájában volt a pipa, s égett benne a jó verpeléti dohány.

- Hát a második krajcárért mit kívánsz?

- Egy olyan tucat kártyát - mondja az obsitos -, hogy ha játszom, mindig én nyerjek!

Krisztus egy kicsit megcsóválta a fejét, de teljesítette a katonának azt a kívánságát is.

- No, most mondd meg, míg kívánsz a harmadik krajcárért?

- Egy olyan zsákot - mondja az obsitos katona -, amelyiknek csak azt kell mondanom: „szorítsd, zsákom!” s befogja, ha kell, az egész világot.

Megvolt a zsák is mindjárt.

Na, jól van, elválnak, Istennek ajánlják egymást, Krisztus meg Szent Péter megy nyugat felé, a katona kelet felé. Addig ment, mendegélt, míg a király városába nem ért. Bemegy ottan egy vendégfogadóba. Ott éppen kártyáznak az urak, közéjük ült, elnyerte a pénzüket, aztán evett-ivott, amennyi belefért. Kérdi a korcsmárost:

- Mi hír a városban, korcsmáros úr?

- Itt bizony az a hír, vitéz uram, hogy az őrszobából minden éjjel eltűnik a királynak egy katonája, s nem tudja senki lélek, hogy hová, merre tűnnek el, ki viszi el.

Hiszen az obsitosnak sem kellett egyéb, ment fel egyenesen a királyhoz, jelentette, hogy kiszolgált katona, ő ma éjjel beül az őrszobába, s majd megmutatja, hogy őt nem viszik el onnét.

- Jól van - mondja a király -, eredj, fiam, próbálj szerencsét, ha megtudod, hogy ki viszi el az én katonáimat, egész életedre úrrá teszek.

Azt mondta az obsitos:

- Nem kell nekem semmi ajándék, felséges királyom, csak adjon ma éjjelre tizenkét hordó bort, tizenkét hordó pálinkát s tizenkét szál gyertyát.

No, azt adott a király jó szívvvel, volt elég bor is, elég pálinka is, elég gyertya is! Bemegy az obsitos az őrszobába, meggyújtja a tizenkét szál gyertyát, csapra üti a tizenkét hordó bort, s a tizenkét hordó pálinkát. Aztán eléveszi a kártyáját, s elkezd magában játszani, mintha más is ülne az asztalnál, mondogatja:

- Tromfot,* János, egyél-igyál, János!

Pedig nem ült ott rajta kívül senki, magamagát biztatgatta, ő volt maga az a János.

Egyszer csak, amint ott iddoggálna, s ütögetné a kártyát, megszólal valaki a padlásról.

- Húzódj félrebb, János, mert rád esem!

- Dehogy húzódom, jobb, ha ideülsz mellém, s kártyázol velem.

Abban a pillanatban csak leesett elejébe két láb. Fölpillant János a padlásra, s odaszól:

- Én két lábbal nem tudok kártyázni.

Abban a pillanatban leesett annak a valakinek a dereka is. Egyenesen a két lábra esett, s ott állott az obsitos előtt, fej nélkül. Mondja János:

- Én fejetlen emberrel nem tudok játszani.

Hiszen leesett mindjárt a feje is, ott állt előtte maga az eleven ördög.

- No - mondja az obsitos -, ülj le, komám, igyál s kártyázz velem!

De ahogy ezt mondotta, egyszeriben megnyílt a padlás, s csak úgy potyogtak le az ördögök. Egy szempillantás alatt tele lett a szoba ördögökkel.

- Szaggassátok széjjel - parancsolta egy öreg ördög a többinek -, de úgy, hogy egy csepp vére se csöppenjen el!

- Hiszen majd szerteszaggatlak én! - kiáltott az obsitos, s azzal csak szólt a zsákjának: - Szorítsd, zsákom! - s amennyi ördög volt, mind befogta a zsákba, aztán jó erősen bekötözte, a zsákot lefektette a földre, s ő is lefeküdt a priccsre, s aludott, mint a bunda.

Reggel jön az inas az ajtóra, kopogtat, hadd lássa, ott-e az obsitos.

Kikiáltott az obsitos nagy mérgesen:

- Hagyj aludni, ne háborgass!

Fölmegy az inas a királyhoz, s jelenti, hogy a katonának semmi baja.

- De ilyen-olyan adta, ne hazudozz nekem! - mondta a király, s jól pofon üti az inasát. Küldi a másik inast, hadd nézze meg az. De az is csak azzal ment vissza, hogy nincs annak az obsitosnak semmi baja, csak aludni akar. A király jól pofon üti ezt az inast is, aztán lement maga, kopogtatott az ajtón, s beszólt:

- Itt vagy-e, obsitos?

- Itt, csak menj a pokolba, hagyj aludni!

A király nagy szégyenkezve elsomfordált, nem szólt semmit.

Úgy ebéd táján felkel az obsitos, megy a királyhoz, s jelenti, hogy nem történt semmi baja.

- No, fiam - mondja a király -, még nem volt ilyen emberem, mit kívánsz?

Mondta az obsitos:

- Nem kívánok én egyebet, felséges királyom, csak csináltasson egy akkora üllőt, hogy azon egyszerre tizenkét kovácslegény dolgozhasson. Adjon mellém huszonnégy kovácslegényt, minden kovácslegénynek egy hordó bort s egy sütet kenyeret.

Hiszen a király jó szívvel teljesítette az obsitos kívánságát. Megy az obsitos az őrszobába, vele megy a huszonnégy kovácslegény, viszik a nagy üllőt s a sok kalapácsot s a huszonnégy hordó bort. Ott az üllőre ráfektetik a zsákot s míg tizenkét kovácslegény itta a bort, a másik tizenkettő verte a kalapácsot.

Hej, uramteremtőm, jajgattak az ördögök, könyörögtek, hogy ne üssék, többet a tájéka felé se jönnék az őrszobának.

- Hát jól van - mondotta az obsitos -, adjatok róla írást.

Bezzeg hogy adtak jó szívvel, csak ne bántsák. Amint az ördögök írást adtak, felment a királyhoz az obsitos, s mondta:

- Itt az írás, felséges királyom, ne féljen az ördögöktől.

- No, fiam - mondotta a király -, annyi aranyat adok, amennyit csak elbírsz.

Mondotta az obsitos:

- Nem kell nekem semmi, felséges királyom, megélek én anélkül is.

Azzal továbbment az obsitos.

A dohányja sohase fogyott el, pénze is volt elég, nem szorult senkire.

Hanem telt-múlt az idő, s az obsitos erősen megöregedett. Egyszer csak Krisztus hozzáküld egy angyalt, hogy vigye fel a mennyországba. Mondta az obsitos:

- Nem megyek én, nem akarok én még meghalni.

- De - mondotta az angyal -, velem kell jönnöd, nélküled nem mehetek vissza.

- Bizony, ha nem, akkor ittmaradsz. - S szólt a zsáknak: - Szorítsd, zsákom! - s beszorította az angyalt a zsákba.

Hiszen jól van, de ettől az órától kezdve az obsitosnak nem volt nyugodalma. Erősen megöregedett, megkívánta a halált. Ő bizony kieresztette az angyalt a zsákból, s elindult vele a mennyországba. Fölmennek a mennyország kapujába, kopogtatnak. Kiszól Szent Péter:

- Ki van odakint?

- Én vagyok, az obsitos katona, engedj be, szentséges atyám!

- Menj a pokolba - kiáltott ki Szent Péter -, amikor híttunk, nem jöttél, most már hiába jössz!

Hej, megszomorodott az obsitos, elindul a pokolba, de amint közeledett a pokol kapujához, észrevették az ördögök. Kiabálták:

- Jön az obsitos! Jön az obsitos! - s ahányan voltak, mind nekidőltek a pokol kapujának, hogy az obsitos be ne menjen.

- Eredj a mennyországba! - szóltak ki az ördögök.

Mit volt mit tenni, visszament a mennyország kapujához. Beszól a kapun:

- Eressz be, szentséges atyám!

Kinyitja Péter a kaput, s mondja neki:

- Menj innét, nem eresztlek be, nincs itt helyed.

- No - mondja az obsitos -, ha sehol se talállok nyugodalmat, szorítsd, zsákom, Pétert is!

Abban a pillanatban befogta a zsákba Pétert. Kijön Krisztus a nagy kiabálásra, s kérdi:

- Hol vagy, Péter?

- A zsákban, uram, eressz ki, eressz ki!

Szólt a Krisztus!

- Ereszd ki, zsákom, Pétert, fogd meg az obsitost.

A zsák szája azonnal megnyílt, Péter kijött belőle, s belekerült az obsitos, s még ma ott is fekszik a mennyország kapuja előtt, ha azóta be nem eresztették!

A TALLÉROS KALAP

Három diákról meg egy parasztemberről mondok mesét. A diákok nagy, szakállas legények voltak már mind a hárman, s egyszer, mit gondoltak, mit nem, elindultak országot-világot látni, szerencsét próbálni. Amint mennek, mendegélnek, egy faluba érnek. Szembejő velük egy parasztember. Az egyik diák nagy hetykén megszólítja:

- Hány hét a világ, bácsi?

- Mával is kevesebb, uram - mondotta a paraszt, s tisztességtudással megemelintette a kalapját.

- Hát a jó erkölcs hol terem? - kérdi a diák.

- Megterem a virág a gazban is.

- No, ez ügyes felelet volt - mondja a diák -, még egyet kérdek kendtől: Mi van a paraszt kalapja alatt?

Azt mondja a paraszt:

- Jöjjenek be az urak a korcsmába, ott majd megmondom.

A diákok összenéznek, egy rézgaras sem volt a zsebükben, de azért bementek. Hanem a paraszt előrement, s megsúgta a korcsmárosnak, hogy csak mérje a bort, ameddig öt forint árát kimér.

Letelepednek az asztal mellé, a korcsmáros hordja a bort, isznak, jó kedvük kerekedik. Hanem mikor öt forint árát megittak, a korcsmáros nem hozott több bort, azt mondta:

- Most már fizessenek az urak!

Az ám, fizettek volna, ha lett volna miből. Kotorásztak a zsebükben, kifordították, befordították: fordíthatták, egy krajcár nem sok, annyi sem fordult ki.

- Hát majd megfizet ez a kalap - mondja a paraszt.

Azzal lekapja fejről a kalapot, megrázintja, s egy fényes tallér esett ki belőle.

- No, lássák az urak, ez van a paraszt kalapja alatt.

Tyű, nagyot néztek a diákok, szerették volna megszerezni a kalapot! Milyen nagy urak lennének, ha övék lenne az a kalap. Csak megrázintának, s hullana ki belőle a csengő tallér.

Közrefogják a parasztot, adja el nekik a kalapot, amit kér, azt kér, a föld alól is előteremtik az árát.

- Jól van - mondja a paraszt -, én már úgylis öregember vagyok, ötszáz forint elég halálom napjáig, ennyiért az uraknak adom.

Elmennek a diákok a földesúrhoz, kérnek írásra ötszáz forintot, az uraság adott is, s a parasztnak lefizették az ötszáz forintot. Továbbmentek nagy örömmel a diákok, s ahogy az első faluba értek, betértek a korcsmába, rendeltek ételt-italt, ettek-ittak, vígan voltak.

- Bort ide, korcsmáros, bort!

Mikor aztán fizetésre került a sor, megrázintották a kalapot, s hát csakugyan kihullott belőle egy tallér. Erre még nagyobb kedvük kerekedett, s még több bort rendeltek. De mikor másodszor is megrázintották a kalapot, csak egy tallér hullott ki a kalapból, pedig ötre volt szükség.

Hát most mit csináljanak? Nem tudtak fizetni, ott maradtak a korcsmárosnál, míg ledolgozzák az adósságot. Mikor aztán a korcsmárostól megszabadultak, indultak egyenest abba a faluba, ahol a parasztembertől a kalapot vették. Mennek, mendegélnek, egy nagy erdőbe érnek, s hát éppen ott dolgozott a paraszt. Ez már jó messziről meglátta a diákokat, s hirtelen, mi jutott eszébe, mi nem, egy fűrész volt nála, s azzal egy nagy tölgyfát elkezdett fűrészelni. Aztán elkezdett kiabálni:

- Hamar ide, hamar, segítsenek, mert reám dől ez a fa! - s a vállát jó erősen a fának vetette, mintha csakugyan tartaná, nehogy ledőljön.

Odaszaladnak a diákok, s mondja a paraszt:

- No, az Isten hozta az urakat ide, mert úgy tudják meg, hogy e fa alatt kincs van. Hogy könnyebben kiáshassam, előbb le akartam fűrészelni, de mélyebben találtam befűrészelni, s ha elállok innét, reám dől a fa. Álljanak ide az urak, tartsák a fát! Majd kötelet hozok ki a faluból, felmászok a fára, a felső ágára rákötöm a kötelet, s annál fogvást nyugat felé döntöm, mert hát a kincs kelet felé van.

A diákok meg sem ismerték a parasztot, mert jóformán meg sem nézték, nekidőltek a fának, a paraszt meg szaladott be a faluba kötélért.

Az ám, kötélért, esze ágában sem volt, hogy kötelet hozzon. A szegény diákok vártak ebédig, vártak ozsonnáig, vártak vacsoráig, majd megszakadtak, úgy kínlódtak, nehogy a fa rájuk essen. Hát nem várhattak ítélet napjáig, nagy hirtelen elugrottak a fa mellől, s ím, a fa ott állott szépen, bizony nem dőlt el.

- Fiúk - mondja az egyik diák -, nekem úgy tetszik, hogy megint megcsúfoltak, mégpedig az a paraszt csúfolt meg, akitől a talléros kalapot kaptuk. Gyerünk csak be a faluba, majd így meg úgy, megemlegeti a paraszt, hogy diákokat csúfolt meg!

Eközben a paraszt nem találta otthon a helyét, ide bújt, oda bújt, aztán kerestette magát a feleségével, vajon megtalálja-e. De akárhova bújt, a felesége mindenütt megtalálta.

Azt mondja az asszony:

- Hallja-e, ne bujkáljon kend, jobb, ha úgy tesz, mintha meghalt volna. Feküdjék le szépen, én szemfedővel beborítom, akkor aztán jöhetnek a diákok, holt emberrel semmit sem csinálhatnak.

- Ez igaz, feleség - mondja a paraszt.

Mindjárt el is készítik a nyújtópadoszt,* a paraszt ráfekszik, s a felesége sírni kezdett keservesen:

- Jaj, lelkem, uram, jámbor uram, miért halál meg, miért halál meg?!

Éppen abban a pillanatban jönnek a diákok, kérdik az asszonyt:

- Hát kend miért sír, néne?

- Jaj, hogyne sírnék, lelkem, uraim, nem látják-e, nyújtópadoszt fekszik az uram. Egyedül maradtam ezen a világon, szomorú özvegységben.

- Egyet se sirassa kend - mondja az öregebb diák -, nagy huncut volt, az Isten nyugtassa meg!

Hanem hogy, hogy nem, volt az ajtó sarkában egy pálca, s az öregebb diák nem állhatta meg, hogy azzal egy kicsit rá ne legyintsen a paraszt hasára.

- Nesze, huncut, vidd el ezt útravalónak!

Felugrik a paraszt, letérdel a diákok előtt, s mondja nagy hálálkodással:

- Ó, hogy az Isten áldja meg kigyelmeteket, nagy jó uraim, no lám, most már csakugyan hiszem, hogy ennek a pálcának csudaereje van. Csak hallgassanak ide! Tegnap, amint a kertek alatt mentem, látom, hogy egy döglött kutya hever ottan. Egy kicsit meglegyintem a pálcámmal, s a döglött kutya abban a pillanatban felugrik, elszalad. „Hm gondoltam magamban -, talán nem is volt ez döglött kutya.” Megyek az udvarba, a földesúrhoz, s hát éppen akkor döglött meg a legszebb paripája. Ezt is meglegyintem, s mit gondolnak az urak, mi történt? Felugrott a paripa, körültáncolt az udvaron, kutya baja sem volt. No, már most látom, hogy csakugyan csudaereje van a botomnak. Feleség, amennyi kincs van a háznál, mind add a diák uraknak, nekem már nem kell. Megélek én ebből az egy szál botból. Ahol valami nagy úr meghal, megyek oda, s ezzel a bottal feltámasztom, majd lesz pénzem.

- Nem oda Buda! - mondták a diákok, - nem kell a pénz, visszük a botodat.

Könyörgött a paraszt:

- Ne vigyék el, drága jó uraim, van itt pénz elég (pedig dehogy volt), adok, amennyit elbírnak, csak a botomat hagyják meg!

- Nem, nem - mondták a diákok -, kétszer megcsúfoltál, harmadszor nem csúfolsz meg, visszük a botot!

El is vitték. A paraszt nagyot kacagott, mikor a diákok elmentek. Hiszen csak vigyétek!

Mennek a diákok hegyeken-völgyeken által, erdőn-mezőn keresztül, s beérnek egyszer egy rengeteg nagy városba. Amint bemennek a város kapuján, éppen akkor jött kifelé egy hatlovas kocsi, utána tenger gyászoló nép. Kérdik a diákok, kit temetnek?

Mondják az emberek:

- A grófkisasszonyt. Ahol ül, ni, a hintóban az édesanyja meg a mátkája, egy herceg.

A diákoknak sem kellett több, mentek az öreg grófnéhoz, s mondták, hogy csak nyitassa fel a koporsót, ők feltámasztják a grófkisasszonyt.

Hát az öreg grófné hogyan nyitatta volna fel! Ígért a diákoknak tenger sok kincset, annyit, hogy egész életükben urak lehetnek, csak támasszák föl a leányát. Fölnyitják a koporsó fedelét, az öregebb diák a bottal meglegyinti a grófkisasszony torkát, s halljatok csudát, a grófkisasszony mindjárt felült a koporsóban, mert úgy volt az, hogy a grófkisasszony torokfájásban halt meg, s az ütéstől kifakadt a kelés.

Hej, Istenem, volt nagy öröm, temetés helyett egy lakodalom, megvendégelték a diákokat is, ehettek-ihattak, amennyi csak beléjük fért, s kaptak hárman három szekér aranyat. Mentek vissza a faluba, kifizették a földesúrnak az ötszáz forintot, aztán mentek a paraszthoz; annak is adtak egy zsák aranyat. Hanem több szerencsét nem próbáltak a bottal, mert mégis megtudták, hogy nincs annak csudaereje. Szépen visszamentek a kollégiumba, végigtanulták az iskolát.

Így volt, vége volt, igaz volt.

MÁTYÁS KIRÁLY JUHÁSZÁ

Az igazságszerető Mátyás királynak volt egy juhásza, akit erősen szeretett, mert sohasem hazudott. Egyszer a burkus* király meglátogatta Mátyás királyt, s asztal fölött Mátyás beszélni kezdett a juhászról, hogy az ilyen meg amolyan becsületes ember; hogy az életében sohasem hazudott; hogy nincs az a kincs, amelyért hazugságra lehetne bírni.

- De már ezt nem hiszem - mondotta a burkus király.

- Nem hiszed? Jól van, hát fogadjunk!

- Miben?

- Ha hazugságra bírod a juhászomat, neked adom az országom felét. Ha meg nem bírod hazugságra, te add nekem az országod felét.

Egyszeriben kezet csapnak, s a burkus király leánya, aki szintén ott ült az asztalnál, elütötte a kezüket.

Aztán többet nem is beszéltek a juhászról. Egyébre jött a beszéd sora. Ettek-ittak, vígan voltak, a juhászra nem gondoltak. Hanem mikor az ebédnek vége volt, s a burkus király a szállására ment, nem volt nyugodalma. Mind azon tűnődött, hogy kaparinthatná meg Magyar-ország felét. Hallotta, hogy van Mátyás királynak egy aranyszőrű báránya, s az is a juhász keze alatt van. Gondolta magában, kimegy a tanyára a juhászhoz, ígér neki tenger kincset az aranyszőrű bárányért, s ha majd Mátyás király kérdőre fogja a juhászt, hogy hova lett a bárány, nem mondja meg az igazat. S akkor övé lesz az ország fele. Felöltözött a burkus király magyar paraszt-gúnyába, s kiment a juhászhoz. Köszöntötte illendőképpen:

- Adjon isten jó napot, atyafi!

- Adjon isten, felséges uram! - fogadta a juhász.

- Hát te honnét tudod, hogy én király vagyok?

- Látom én azt a járásáról - mondja a juhász.

- No, jól van - mondta a burkus király. - Ha megismertél, hát az se baj. Tudod-e, miért jöttem hozzád?

- Tudom, ha felséged megmondja.

- Azért jöttem hozzád, te juhász, hogy add el nekem ezt az aranyszőrű bárányt, s annyi pénzt adok érte, hogy halálodig hatlovas hintón jársz.

Mondta a juhász:

- Nem tehetem, felséges uram. Mit mondanék az én királyomnak, ha kérdené, hol az aranyszőrű bárány?

- Ó, te bolond, hát azt mondanád, hogy a farkasok elvitték!

- Azt én nem mondanám, felséges uram, mert én még sohasem hazudtam, s nem is hazudok soha.

- Add ide, juhász, úrrá teszlek!

- Nem akarok én úr lenni, felséges uram, hadd maradok az én szegénységemben. Ha felségednek olyan erősen tetszik ez a bárány, vegye meg a királytól. Hátha eladja.

Látta a burkus király, hogy itt hiábavaló minden beszéd, visszament a szállására nagy búsan, gondolkozott, tűnődött magában, hogy tudná megkeríteni azt a bárányt. Mit gondol, mit nem, azt gondolja magában, hogy elküldi a leányát a juhászhoz, ha tőle megtagadta is, majd nem tagadja meg a leányától, aki, közbe legyen mondva, olyan szép volt, mint égen a csillag. Mondja a leányának, hogy mit gondolt.

- Jól van, édesapám, elmegyek, megpróbálom.

Kimegy a leány a tanyára, vitt magával annyi aranyat, amennyit egy ládácskában elbírt. A juhász éppen terelgette a nyáját. Odamegy egyenest, s köszönti:

- Adjon isten jó estét, szegény juhászlegény!

- Adjon isten, királykisasszony! Ugyan bizony, hol jár itt ilyen késő este?

- Hej, te szegény juhászlegény, ha tudnád, miért jöttem! Nincsen nyugtom, maradásom, mióta az aranyszőrű báránynak hírét hallottam. Nézd csak ezt a ládácskát, tele van színarannyal. Add nekem a bárányt.

- Nem adhatom, felséges királykisasszony.

Vitt magával a királykisasszony jóféle borokat is. Kínálta a legényt:

- Igyál, szegény juhászlegény!

Ivott a juhászlegény, jókedve is kerekedett, s a királykisasszony megint szerencsét próbált. Kinyitotta a láda födelét, hadd lássa a fényes aranyokat.

- No, lásd, szegény juhászlegény! Ez mind a tied, s még kapsz sokkal többet, csak add nekem az aranyszőrű bárányt!

Mondta a juhászlegény:

- Nem adhatom, felséges királykisasszony. Az aranya s a világ minden kincse mind hiábavaló. De ha egyszer megcsókolna, Isten engem úgy segéljen, mindjárt magának adnám az aranyszőrű bárányt.

A királykisasszony egy kicsit gondolkozott, aztán ő bizony megcsókolta a juhászlegényt.

- No -, mondta a királykisasszony -, most öld meg a bárányt, nekem csak az aranygyapjas bőre kell, a húsát edd meg a legényeiddel!

Megöli a juhász a bárányt, lehúzza a bőrét, a királykisasszony kikapja a kezéből, s szalad vele haza nagy örömmel. Hej, örült a burkus király! Alig várta a reggelt, ment Mátyás királyhoz, vitte a bárány bőrét.

- Ihol, itt az aranyszőrű bárány bőre, most hadd lássuk, vajon megmondja-e a juhász az igazat?

Eközben a juhász is fölkelt, s szörnyű bűnnek eredt szegény feje. Szidta magát, mint a bokrot. Szomorú volt, mint a háromnapos esős idő. Mit csináljon? Ha megtudja a király, felakasztatja.

Gondolja magában, bemegy a királyhoz, s kérdés nélkül megmondja a tiszta szent igazságot. Amint megy a pusztán, talál egy ürgelyukat, abba beleszúrja a botját, ráteszi a kalapját, aztán egy kicsit hátrált, s mintha az a bot lett volna Mátyás király, szép csöndesen, alázatosan ment feléje, s köszöntötte illendőképpen:

- Adjon isten jó reggelt, felséges királyom!

Mindjárt válaszolt is magának:

- Adjon isten neked is, juhászlegény! Mi újság a tanyán?

- Ott bizony nagy baj van, felséges királyom. Elveszett az aranyszőrű bárány.

- Nem igaz, kutya teremtette, mert akkor a többi is elveszett volna!

Kihúzta az ürgelyukból a botját nagy búsan, s mondta magában: „Nem sült el a hazugság, jobb, ha megmondom az igazat.”

Ment tovább, s megint talált egy ürgelyukat. Abba is beleszúrta a botját, rátette a kalapját, gondolta, hogy ez Mátyás király, s köszöntötte:

- Szerencsés jó reggelt, felséges királyom!

- Adjon isten, juhászlegény! Hát mi újság a tanyán?

- Nagy a baj, felséges királyom. Az aranyszőrű bárány beleesett a kútba, s odadöglött.

- Nem igaz, kutya teremtette, mert akkor a többi is beleesett volna!

- Így nem jó - dörmögött magában a juhász. Kihúzta botját az ürgelyukból, szemére csapta a kalapját, s ballagott nagy búsan Budavára felé. Hanem amint ment, mendegélt, harmadszor is talált egy ürgelyukat. Gondolja magában: három az Isten igaza. Harmadszor is beleszúrja a botját, s megpróbálja a hazugságot.

- Adjon isten jó reggelt, felséges királyom!

- Hozott isten, juhászlegény, mi újság a tanyán?

- Nagy baj van ott, felséges királyom. A farkasok megették az aranyszőrű bárányt.

- Hazudsz, ilyen-olyan teremtette, mert akkor a többi is megették volna.

Hej, uramteremtőm, mit csináljon?! A harmadik hazugság sem sült el.

Isten neki, megmondja az igazat. S ahogy erre határozta magát, valami olyan furcsa dolog jutott az eszébe, hogy egyszeriben nagyot kacagott. Most már nem búszult, felvidult az arca, félreacsapta árvalányhajás kalapját, s úgy ment fel Budavarába nagy hetykén, a király színe elé.

Mátyás király éppen az asztalnál ült, ott ült a burkus király is, ott ült a burkus király leánya is. Már előre örült a burkus király, hogy övé lesz az ország fele, mert a juhász bizonyosan nagyot hazudik.

Köszön a juhász:

- Adjon isten jó reggelt, felséges királyom! Kigyelmednek is, burkus király öfelsége s szép királykisasszony!

- Hozott isten, juhászlegény! Mi újság a tanyán?

- Ott bizony nincs egyéb, felséges királyom, csak az aranyszőrű bárányt elcseréltem egy fekete bárányért.

- Miféle fekete bárányért?

- Hej, felséges királyom, szebb az a bárány az aranyszőrűnél. Olyan szép, hogy a napra lehet nézni, de arra nem.

- Hát hol az a bárány? Hozd be!

- Nem kell azt behozni, felséges királyom, ott ül az asztalnál. - S rámutatott a burkus királykisasszonyra.

Nagyot kiáltott örömében Mátyás király:

- Jól van, fiam, csakhogy az igazat mondtad, legyen a tiéd, amit nyertem igaz szavadért!

Mit volt mit tenni a burkus királynak, az országa felét elnyerte Mátyás király, oda kellett, hogy adja. Mátyás király meg a juhásznak adta. De ha már az ország fele a juhászé, hadd legyen övé a leánya is. Bezzeg a királykisasszony egy szikrát sem húzódozott a juhászlegénytől. Ott helyben papot hívtak, nagy lakodalmat laktak.

Így volt, vége volt, mese volt.

LUDAS MATYI

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény asszony s annak egy nagy kamasz fia: Ludas Matyi volt a neve. Azért hívták Ludas Matyinak, mert egyebet sem dolgozott, mindig az anyja lúdjait őrizte. Mondja egyszer a szegény asszony Matyinak:

- Eredj, fiam, a döbrögi vásárba, hajts be tizenkét pipét, de két máriáson* alól ne add a párját, mert különben hátrafordítom a sarkadat!

Behajtja Matyi a tizenhat pipét a döbrögi vásárra, s mindjárt jön a döbrögi földesuraság, s kérdi Matyitól:

- Hogy adod a pipe párját, te fickó?

- Két máriásért - felelt Matyi.

- Mit, két máriásért?! Elég azért egy is!

- Nem elég bizony - mondja Matyi. - Két máriáson alul a királynak sem adom.

- Nem-e?! No, majd mindjárt adok én neked két máriást!

Azzal intett a pandúroknak, behajtatta mind a tizenhat libát az udvarára, ott aztán Matyit lekapták a húsz körméről, s jó huszonötöt vágtak rá.

- Most mehetsz haza - mondta a földesúr.

- Hát a pénz? - bögött Matyi.

- Nem volt elég? Húzzátok le még egyszer!

Másodszor is lehúzták Matyit a deresre, s jó huszonötöt vágtak rá. Mikor Matyi a második huszonötöt is megkapta, amint ment kifelé, visszafordult, s megfenyegette az uraságot:

- Jegyezze meg az úr, hogy háromszor veri ezt vissza Ludas Matyi!

A földesúr nagyot kacagott. Egy szikrát sem törődött Matyi fenyegetésével.

Na, telt-múlt az idő, eltelt több esztendő, Matyiból nagy legény lett, megváltozott egészen. Egyszer hallja, hogy a földesuraság kastélyt épít. Mit gondol, mit nem, felöltözik ácsmes-ternek, bemegy a városba, egyenesen a földesúr udvarába, s ott elkezd méregetni, vizsgálgatni a szarufákat, a gerendákat, s közben-közben csóválna a fejét. Odamegy a földesúr, s megszólítja:

- Mit nézeget az úr ezeken a fákon?

- Engedelmet kérek - mondja Matyi -, én külső országbeli ácsmester vagyok, sok országot bejártam, sok házépítést láttam, magam is építettem vagy százat, szebbnél szebbeket, de azt mondhatom az úrnak, hogy ezek a fák nem valók erre a kastélyra. Különb fák kellenek ide.

- Hiszen ha csak az a baj - mondja a földesúr -, vannak az én erdőmben szebbnél-szebb fák, majd válogatunk azokból.

Mindjárt kirendeltet száz fejszés embert a földesúr, ő meg Matyival hintóba ült, úgy mentek az erdőbe, hadd lássák a fákat színről színre.

Hát jól van, Matyi rámutat erre a fára is, meg arra is, hogy ezt lehet vágni, azt nem lehet. Nekiállott a száz fejszés ember, vágta a fákat, hogy csak úgy döngött-zengett az erdő. Azt mondja Matyi egyszer:

- Uram, itt igazán szép fák vannak, hanem még azt a fát nem látom, amelyikre legnagyobb szükség volna.

- Gyerünk beljebb az erdőbe, hátha ott találunk!

Bemennek ketten az erdőbe, jó messze, s mikor már annyira eltávolodtak az emberektől, hogy a fák roppanását is alig lehetett hallani, megáll Matyi egy fa előtt, nézi, vizsgálja, aztán a homlokára koppint, két karjával átkarolja a fát.

- Na - mondja -, azt hiszem, ez jó lesz. Jöjjön csak az úr, ölelje át maga is!

Odamegy a földesúr, átöleli a fát. De Matyinak sem kellett egyéb, hirtelen összekötötte a földesúr kezét, s akkor aztán egy jó husánggal éppen ötvenet vágott rá. Mikor az ötvenet rászámlálta, nagyot kacagott.

- Nem vagyok én ácsmester, úgy tudja meg az úr, Ludas Matyi az én nevem! Emlékszik-e, hogy mit ígértem? Jegyezze meg jól, hogy még kétszer megverem.

Azzal otthagyta a földesurat, s hazament. A szegény földesurat csak estefelé találták meg az emberei. Belebetegedett a verésbe, de úgy belebetegedett, hogy a doktorok nem tudták már, mit csináljanak vele. Hívtak mindenfelől csudadoktorokat, de egy sem tudta gyógyítani. Meghallotta ezt Ludas Matyi. Felöltözött doktori gúnyába, fölment a kastélyba, s jelentette magát, hogy ő külső országbeli csudadoktor, s jó pénzért meggyógyítja az uraságot. Hiszen megörültek Matyinak, vitték be az urasághoz. Azt mondja Matyi:

- Egy nap alatt meggyógyítom az urat, csak ahány embere van, menjen ki az erdőbe, ott ilyen meg olyan csudafüveket találnak: amennyit csak leszedhetnek, szedjék le, s hozzák haza. A többi az én dolgom.

De bezzeg küldötte a földesúr az embereit, még a gyerekeket is. Egy lélek sem maradt a háznál.

Hiszen csak ez kellett Matyinak. Elő a pálcát, s megrakta a földesurat, amúgy magyarosan. Mondta neki:

- Nem vagyok én csudadoktor, uram. Ludas Matyi az én nevem. Emlékszik-e, hogy mit ígértem? Még egy verés hátravan. De ne búsuljon, azzal sem maradok adósa.

Telt-múlt az idő, eltelt egy esztendő, el kettő, még talán több is. Ludas Matyi a városnak még tájéka felé sem nézett. Hanem mikor már mindenfelé kezdték felejtani a dolgot, felöltözött lókupecnek, s elment a döbrögi lóvásárra. Jár-kelet a vásáron, hallgatja, amint alkudoznak az emberek, meg-megáll ő is egy-egy ló előtt, alkudozik. Egyszer úgy fél füllel hallja, hogy egy embernek két szép lova van, de nem tudja eladni, mert mind a kettő kehes. Odamegy Matyi, s mondja az embernek:

- Hallja, atyafi, én megveszem a kend lovát, de csak úgy, ha a döbrögi földesúrnak, mikor kijő a városból, odakiáltja: „Én vagyok Ludas Matyi!”

- Hiszen ha csak ez a kívánsága, azt szívesen megteszem - mondja az ember. Egyszeriben megalkusznak, kezet csapnak. Matyi megveszi a lovakat. Már a vásár el is széledt, jó a döbrögi földesúr hintón.

- Ahol, ni - mondja Matyi -, ott jön a földesúr. Kiáltsa oda neki: „Én vagyok Ludas Matyi!” De aztán szaladjon, ahogy csak tud.

Odaáll az ember a hintó elé, s nagyot rikkant:

- Én vagyok Ludas Matyi! - s azzal megfutamodik.

- Hamar, hamar! - kiált a földesúr a kocsisnak meg a hajdúnak. - Fogjátok ki a lovakat, üljetek rá, s hozzátok vissza azt a gazembert!

Amint a kocsis meg a hajdú lóra kerekedett, s az ember után iramodott, Matyi is ott termett a hintó mellett, s megrakta a földesurat harmadszor is, amúgy magyarmiskásan. Azzal illa berek, szaladott, s úgy kiáltotta vissza:

- Én vagyok Ludas Matyi, nem az az ember! Úgy-e, beváltottam a szavamat?! Harmadszor is megvertelek a ludakért!

Ha Matyi a földesurat még egyszer megverte volna, az én mesém is tovább tartott volna.

MOLNÁR FERKÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy molnár, s annak egy fia, Molnár Ferkó volt a neve.

Ez a Molnár Ferkó egyszer a pajtásaival kiment a tenger partjára, mert éppen arrafelé volt a malmuk, elkezdtek dobálódzni a tengerbe. Amint először beledobnak a tengerbe, nagy buggyot vet a víz, s kiugrik belőle egy macska.

Molnár Ferkónak erősen megtetszett a macska, kérte a pajtásait, hogy adják neki. Azt mondták a gyerekek:

- Dehogyan adjuk, nem adjuk bizony, drága tengeri macska ez.

Volt Ferkónak két pénze, s azt mondta:

- Gyerekek, nektek adom ezt a két pénzt, csak adjátok ide ezt a macskát.

Hát jól van, a gyerekek oda is adták a macskát két pénzért, Molnár Ferkó pedig hazaszaladt nagy örömmel, örültek a szülei is, mikor a macskát meglátták, s dicsérték Ferkót, hogy macskát vett, mert úgyis sok volt az egér a háznál, majd az elpusztítja.

Másnap megint kimentek a gyermekek a tenger partjára, követ dobálnak a tengerbe, a tenger buggyot vet, s kiugrik belőle egy szép kutyácska. Ez is megtetszik Ferkónak, s kéri a gyermekeket, hogy adják neki.

- Ó, a kutya drágább, mint a macska - mondták a gyermekek -, fizess négy pénzt, s akkor neked adjuk.

Éppen négy pénze volt Ferkónak, azt is a kutyáért adta, azután szaladott haza nagy örömmel. De bezzeg örültek a szülei, azoknak is tetszett a kutyácska, s mondták:

- No, Ferkó, ez igencsak jó vásár volt, legalább lesz, aki őrizze a házunkat.

Harmadszor is kimennek a gyermekek a tenger partjára, követ dobálnak a tengerbe, s egyszerre csak nagy buggyot vet a tenger, s kiugrik belőle... ugyan bizony mit gondoltok, mi? egy szép kicsi kígyó.

Megtetszett ez is Ferkónak erősen, kérte a gyermekeket, hogy adják neki.

- Hej - mondták a gyerekek -, drágább ez a macskánál is meg a kutyánál is, van-e hat pénzed, akkor neked adjuk.

Volt Ferkónak hat pénze, mindjárt lefizette, s szaladott haza a kígyócskával. De bezzeg ennek nem örültek a szülei, szidták Ferkót, mint a bokrot: hol volt az esze, mikor ezért pénzt adott, nem csinál ez hasznot, csak kárt. Úgy megszidták szegény Ferkót, s úgy elkeserítették, hogy kebelébe dugta a kicsi kígyót, s elment világgá.

Megy, mendégél Molnár Ferkó hetedhét ország ellen, s egyszer elér a király városába. Amint éppen a király palotája előtt menne el, az ablakban könyökölt a királykisasszony, megtetszett neki az ügyes legényke, s szólott az apjának:

- Édesapám, ahol megy az úton egy ügyes legényecske, jó volna, ha felfogadná valami szolgálatba.

Mindjárt fölhívatták Ferkót, megy a király elé, s kérdi a király:

- No, fiam, beállnál-e hozzám szolgálatba?

- Be én, felséges királyom, hogyne állanék.
- Hát jól van, fiam, megteszlek kertészinásnak.
- Nem értek én ahhoz, felséges királyom.
- Nem baj, fiam, ha nem értesz, majd megtanulod.
- De felséges királyom - mondja Ferkó -, van nekem egy kicsi kígyócskám is, hát azzal mi lesz?

- Nem baj, fiam, csináltatunk neki egy hatakos hordót, azt megtöltetjük tejjel, beletesszük a kígyócskádat, majd megél az ottan.

Hát jól van, Ferkó beáll a szolgálatba, ugyancsak jól viseli magát, megszerette a király is erősen, ott volt a kicsi kígyócska is a hatakos hordóban. De uramteremtőm, egyszerre csak úgy elkezdett nőni a kígyó, hogy már nem fért el a hordóban. Látja ezt Ferkó, fölmege a királyhoz, s jelenti:

- Felséges királyom, a kígyó kinőtt a hatakos hordóból.
- Kinőtt-e, fiam? No, nem baj, csináltatunk neki tizenkét akósat.

Csináltattak a kígyónak tizenkét akós hordót, azt is teletöltötték tejjel, s beletették a kígyót.

Eltelik egy hét, eltelik kettő, hát a kígyó kinő a tizenkét akós hordóból is.

Éppen fel akar menni Ferkó a királyhoz, hogy más hordót csináltasson, de a kígyó megszólítja:

- Édes gazdám, ne csináltass nekem más hordót, csak menj a királyhoz, s mondd neki, köszönöd a szívességét, de többet nem maradsz itt, menjünk tovább egy házzal.

Fölmege Ferkó a királyhoz, s mondja:

- Felséges királyom, köszönöm a szívességét, de én továbbmegyek, eleget voltam már egy helyben.

Hiába marasztotta a király, nem maradt Ferkó. Hát jól van, a király kifizette a bérét, s Ferkó továbbment a kígyóval. Mikor kimentek a városból, azt mondja neki a kígyó:

- Édes gazdám, eddig te kínlódtál velem, most én kínlódok veled, ülj fel a hátamra, s egyéb gondod ne legyen.

Felül Ferkó a kígyó hátára, az pedig nekiiramodik, s mint a villám, olyan sebesen csúszott keresztül erdőkön-mezőkön, azután egy nagy tengeren, tengeren túl bevitte egy kis erdőbe. Ottan azt mondta Ferkónak:

- Most szállj le rólam, édes gazdám, ahol van egy odvas fa, ebbe állj bele. Nesze, adok néked egy sípot, ezt fuvintsd meg, s mindjárt itt lesz a tizenkét fejű sárkány, az én édesanyám. Ha majd kérdi az édesanyám, hogy mit kívánsz tőle, nézd meg jól, az ujján van egy aranygyűrű, egyebet ne kérj tőle.

Belefűjt Ferkó a sípba, s hát abban a pillanatban elkezdett zúgni-búgni az erdő, s leszáll a földre a tizenkét fejű sárkány. Ott mindjárt meglátja a fiát, s rákiált nagy mérgesen:

- Hol voltál, ebadta kölyke?!

Mondta a kígyó:

- Édesanyám, ne haragudjon, de az udvarunkon felkapott egy sas, s repült velem erdőkön-mezőkön át, s azután beleejtett a tengerbe, onnét vett ki egy fiú.

- Hol van az a fiú? Álljon elém!

Kibúvik a fa odvából Molnár Ferkó, s mondja:

- Itt vagyok, tizenkét fejű sárkány.

De bezzeg most nem haragudott a sárkány, mondta szép csöndes szóval:

- No, te fiú, megmentetted a fiam életét, mit kívánsz tőlem?

- Nem kívánok én semmi egyebet - mondta Ferkó -, csak az ujjáról azt az aranygyűrűt.

- Kívánj akármit - mondotta a sárkány -, csak ezt a gyűrűt ne, adok neked aranyat-ezüstöt, amennyit elbírsz, még annál is többet.

- Nem, nem - mondotta Ferkó -, azt a gyűrűt add nekem, inkább semmit se adj.

- Hát jól van, nesze, neked adom a fiamért.

Azt mondta akkor a kígyó:

- No, édes gazdám, mi most egymástól elválunk, Isten vezéreljen a te utadon. Ha ezt a gyűrűt háromszor megforgatod az ujjadon, három óriás ugrik elő, s azok, amit parancsolsz, mindent megtesznek.

Azzal a kígyó is, a sárkány is elbúcsúzott Ferkótól, mentek azok hazafelé, Ferkó is indult hazafelé. Amint megy hazafelé, eszébe jut, hogy megpróbálja, vajon igazat mondott-e neki a kígyó. Háromszor megfordítja a gyűrűt az ujján, s hát abban a pillanatban elé ugrik három óriás, s kérdi tőle:

- Mit parancsolsz, felséges királyom?

Ferkónak a szeme-szája elállott a nagy csudálkozástól, s azt mondta nagy rökönyödve:

- Nem parancsolok én semmit, csak menjetek, amerre tetszik.

Azzal az óriások elmentek, ő is ment tovább a maga útján, de megint meggondolta a dolgot, ő bizony mégis parancsol valamit az óriásoknak, ha csakugyan az ő szolgálai. Fordít hármat a gyűrűn, s ím, csakugyan ott termettek az óriások, s kérdezték másodszor is:

- Mit parancsolsz, felséges királyom?

- Azt parancsolom - mondotta Ferkó -, hogy az apám háza helyére építsetek egy olyan gyémántpalotát, hogy különb legyen a királyénál is.

A három óriás közül kettő mindjárt előrement, a harmadik pedig fölvette Ferkót az ölébe, s úgy cammogott a másik kettő után s mire a faluba értek, már ott ragyogott, ott tündökölt a gyémántpalota.

Bemegy Ferkó a palotába, köszönti az öregeket.

- Adjon isten jó napot, édes szüleim!

- Adj isten, édes fiam, hát te hol s merre jártál?

- Jártam, ahol jártam, elég az, hogy gyémántpalotát szolgáltam, mert úgy tudják meg kigyelmetek, hogy ezt a palotát az én szavamra építették.

No, jól van, hitték is, nem is az öregek a Ferkó beszédjét, elég az, hogy azt mondja egyszer Ferkó az apjának:

- Édesapám, menjen el a királyhoz, s mondja meg, hogy adja nekem a leányát, mert most én is éppen olyan király vagyok, mint őkegyelme.

Eleget mondja a szegény ember, hogy így meg úgy, ne tréfáljon, mert a király karóba húztatja a fejét, de Ferkó csak biztatta:

- Menjen, apámuram, ne féljen semmit, amíg engem lát, azután pedig úgy se.

Hát jól van, elmegy a szegény ember, fölkerül a király színe elé, s elmondja, hogy mit üzen a fia. Nagyt kacag a király, akkorát, hogy megcsendült belé az egész palota. Azt mondta a szegény embernek:

- Hát jó, te szegény ember, én a fiadnak adom a leányomat, ha két próbát kiáll. De ha ki nem állja, karóba kerül a feje.

- Mi legyen a próba, felséges királyom? - kérdezte a szegény ember.

- Az lesz az első próba - mondja a király -, hogy az ő palotájától az én palotáig holnap reggelre tizenkét regiment katona álljon glédába, s mind a tizenkét regimentben szóljon a muzsika, de úgy, hogy még a föld is sírjon belé.

Hazamegy nagy búval-bánattal a szegény ember, s mondja a fiának, hogy mit akar a király.

- Egyet se búsuljon, apámuram - mondotta Ferkó -, kisebb búa is nagyobb legyen annál.

Ahogy beesteledett, kimegy az udvarra, háromszor az ujján megcsavarintja a gyűrűt, jönnek az óriások, s kérdik:

- Mit parancsolsz, felséges királyom?

- Én azt parancsolom, hogy holnap reggelre a palotámtól a király palotájáig tizenkét regiment katonát állítsatok glédába, s mind a tizenkettőben szóljon a muzsika, de úgy, hogy még a föld is sírjon belé.

- Jól van, felséges királyom, csak feküdjék le s aludjék.

Lefekszik Ferkó, elalszik, s hát uramteremtőm, már pitymallatkor felébredett, mert zúgott-zengett a helység a katonamuzsikától. De bezzeg felébredett a király is a nagy muzsikaszóra, kinézett az ablakon, a szeme is káprázott a szertelen nagy fényességtől, ragyogástól. Aranyos, gyémántos csákója volt minden katonának. Mondja Ferkó az apjának:

- No, édesapám, most menjen a királyhoz, hadd tudjam, mit akar még, mert sokáig nem akarok legény sorban maradni.

Fölmege a szegény ember a királyhoz, szerencsés jó reggelt kíván, s kérdi:

- Meg van-e elégedve, felséged az első próbával?

- Meg vagyok, szegény ember, s ha a másik próbát is kiállja, még a holnapi áldott szent napon fiadnak adom a leányomat.

- Mi legyen az a második próba, felséges királyom?

Mondja a király:

- Nézz ki az ablakon, te szegény ember, látod-e azt a rengeteg nagy pusztá hegyet? Csupa szikla, fű-fa nincsen rajta. Holnap reggelre szőlőhegy legyen ez, s annak a szőlőnek a termésiből még holnap reggel bort akarok inni.

De vagy búsult, vagy nem a szegény ember azelőtt, búsult most szörnyen. Lekonyult a feje, mintha az orra vére folyt volna, s mondta nagy búsan a fiának, hogy mit üzen a király.

- Jól van, édesapám, kigyelmed csak egyék-igyék, egyéb gondja ne legyen, majd lesz, ahogy lesz. S ahogy besetédett, megfordította háromszor a gyűrűt, jöttek az óriások, várták a parancsolatját.

Hej, uramteremtőm, mi volt akkor éjjel! A három óriás felkapálta a sziklahegyet, szőlővel teliültette, reggelre már volt bor is, de annyi, hogy a hordók nem fértek a pincébe. S még a nap fel sem süttött az égre, ment a szegény ember a királyhoz, vitt neki két pint bort.

- Igyék, felséges királyom, ilyen bort még nem ivott világon való életében.

- No, te szegény ember, ez igazán jó bor -, mondotta a király. Eredj, küldd el a fiadat, én is szólok a leányomnak, megtartjuk a lakodalmat.

No, jött is Molnár Ferkó mindjárt, aranyos gúnyában, hatlovas hintón. Bezzeg hogy megtetszett a királykisasszonynak, igaz, királyfiban sem látott ilyen szép legényt. Ott helyben összeeskették, akkor aztán megszólalt a tizenkét regement bandája, s szólott a muzsika, hogy zengett belé a helység. Hét nap s hét éjjel folyton fújták, aztán abbahagyták.

Én is ott voltam, egyet jót táncoltam. Ettem is volna, de enni nem kaptam, ittam is volna, de inni sem kaptam. Egyet gondoltam, s azzal hazaszaladtam.

Így volt, vége volt, mese volt.

AZ ARANYFONÁL

Hallottátok-e hírét Kolcvárnak? A szép Hátszeg völgyében, magas hegy tetején tündökölt ez a vár. Messze földön nem volt szebb ennél. A Kendeffy családé volt ez a vár, s abban az időben, mikor az a szörnyű tatárjárás volt, egyedül lakott e várban Kendeffy Ilona. Egyedül, mert az apja, a testvérei s a jegybéli mátkája mind a tatárok ellen harcoltak. Várta, várta szegény Kendeffy Ilona, mikor jönnek vissza, de hiába várta. Egyszer csak halála hírét hozták az apjának, halála hírét a bátyjainak, de a mátkájáról még hír sem jött, él-e, hal-e, elhurcolták-e magukkal a tatárok, vagy nem: senki lélek nem tudta azt.

Telt-múlt az idő. A tatárok már rég visszamentek a hazájukba, s Kendeffy Ilona mátkája még mindig nem tért vissza. Egy este Kendeffy Ilona kint üldögélt a vár erkélyén, s amint ott ült, elnyomta az álom. Csodálatos álma volt.

Előtte állott a jegybéli mátkája, s mondta neki:

- Ha azt akarod, hogy a tied legyenek, annyi aranyad legyen, amennyi odáig ér, ahol én most sínylek szomorú rabságban.

Felébred Ilona, gondolkozik az álmon, s felsóhajt:

- Istenem, Istenem, vajon mit jelenthet ez az álom?! Ha rabságban van a mátkám, csak nagy Tatárországban lehet rabságban, s kinek van annyi aranya, hogy odáig érjen?

Másnap este megint kiült az erkélyre. A csendes esti szellő álmot hozott a szemére. Mostan egy angyal jelent meg előtte. Mondta neki az angyal:

- Ne búsulj, Kendeffy Ilona. Vedd elé a guzsalyodat, fonj éjjel-nappal, s majd meglátod, annyi aranyad lesz, hogy éppen nagy Tatárországig ér, ahol sínylik a te mátkád szomorú rabságban.

Fölébred Ilona, gondolkozik, tűnődik az álmán, s felsóhajt:

- Istenem, Istenem, nem értem, hogy lehet! Hiszen ha ítélet napjáig fonok, akkor sem szerezhetek annyi aranyat, hogy elérjen nagy Tatárországig.

De hiába gondolta ezt, nem volt többet nyugalma, elővette a guzsalyát, kiült este az erkélyre, pörgette az orsót, s szép csendesen eregette a fonalat. S hát uramteremtőm, mi történt? A fonál, mit eregetett, mind színarannyá változott, s amint eregette, szépen, csöndesen szállott az aranyfonál tovább nagy Tatárország felé, s nem telt belé egy hét, az aranyfonál elért nagy Tatárországba, nagy Tatárországban tömlöc ajtajába, tömlöc ajtaja kinyílt, s ím egy este, mikor Ilona ott ült az erkélyen, és fonogatott szép csöndesen, ott áll előtte jegybéli mátkája...

KONDÁS JANKÓ

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még az üveghegyeken is túl, volt egyszer egy szegény ember, s annak három fia. De olyan szegény volt ez az ember, mint a templom egere. Mikor ettek, mikor nem. Azt mondja egyszer a szegény ember a legidősebb fiának:

- Eredj, fiam, az erdőbe, s vágj fát, majd talán megáld valaki.

Elmegy a legény az erdőbe, vágja a fát, hogy csak úgy csurgott le róla a verejték. Amint ott kínlódik, izzad, odamegy egy ősz öregember, s mondja neki:

- Hát te mit kínlódsz, fiam?

- Én bizony fát vágok, öregapám, talán megáld valaki.

Mondja az öregember:

- Hagyd azt a favágást, fiam, eredj haza, van az apádnak egy szántóföldje, azon a szántóföldön egy diófa, a diófa alatt egy lyuk, nézzetek bele, majd találtok ott valamit.

Hazamegy a legény, mondja az apjának, hogy mit hallott az ősz öregembertől, mennek mindjárt a szántóföldre. Hát csakugyan a diófa alatt van egy nagy lyuk. Bekukucskálnak, s látják, hogy odalent egy nagy kamara van, s az a kamara tele van liszttel, szalonnával s mindenféle jó elemózsiával. Ott mindjárt fölszednek, amit fölszedhetnek, viszik haza, s nagy vendégséget csapnak. Mondja másnap a szegény ember a középső fiának:

- Eredj, fiam, te is az erdőbe, hátha téged is megáld valaki.

Kimegy a középső legény is, vágja, rója a fát, s hát jön az ősz öregember, megszólítja a fiút:

- Ugyan mit kínlódsz, fiam? Eredj csak haza, van az apádnak egy szántóföldje, a szántóföldjén egy akácfa, az akácfa alatt egy nagy pince, tele van az boros hordókkal.

Hazamegy a legény, mondja az apjának, hogy mit hallott. Mennek a szántóföldre, s hát csakugyan igaza volt az ősz öregembernek. Volt abban a pincében száz boros hordó is. Mindjárt csapra ütöttek egy hordót, jól ellátták magukat, aztán szekereket fogadtak, s a sok hordót hazavitték.

Harmadnap azt mondja a szegény ember a legkisebb fiának:

- No, Jankó fiam, eredj ki te is az erdőbe, hátha téged is megáld valaki.

Kimegy Jankó, vágja a fát, izzad erősen. De egyszer mit gondol, mit nem, eldobja a fejszét: ő bizony többet nem kínlódik, úgyis van otthon enni- s innivaló elég. Tüzet gyújtott, szalonnát vett elő a tarisznyájából, nyársra húzta, s úgy sütögette a szalonnát.

Amint a tűz mellett ül, odajön az öregember, s kérdi Jankót:

- Hát te fiam, mit csinálsz itt?

- Én bizony, öregapám, szalonnát sütök. Az apám ugyan azért küldött, hogy fát vágjak, de én egyet se kínlódok többet.

- Jól teszed, édes fiam, ne is kínlódjál. Nesze, adok neked egy pálcát, ennek még hasznát veheted.

- Hát ezzel ugyan bizony mit csináljak? - kérdezte Jankó.

- Hej, fiam, csak jól vigyázz erre a pálcára, mert ez olyan pálca, hogy egy suhintásra agyonüthetsz vele akár egy regement katonát.

Hazamegy Jankó, otthon a fejszét nagy mérgesen ellódítja, s mondja az apjának, hogy ő többet nem kínlódik, ne küldje az erdőbe.

Megharagudott a szegény ember.

- Mit beszélsz te macskabéka, te?! Az én házamnál én parancsolok! Ha nem akarsz dolgozni, ki a házamból, fel is út, le is út.

- Jól van - mondta Jankó -, ne haragudjék, édesapám, elmegyek, ha úgy kívánja.

Azzal elindult világgá, nem vitt magával semmit a világon, csak a pálcát. Megy, mendegél hetedhét ország ellen, s addig meg sem állott, míg a király városába nem ért. Bemegy a király udvarába, ottan volt egy nagy szemétdomb, arra fölment, elkezdett benne kotorászni a pálcával. Meglátja a király, lemegy hozzá, s kérdi:

- Hát te ki vagy, fiam?

- Én az, aki - mondta Jankó nagy hetykén.

- Hol lakol?

- Ingben s nadrágban - felelt Jankó.

- Hogy hívnak?

- Jankónak.

- Hát mit keresel a szeméten?

- Szolgálatot, felséges királyom.

- No bizony, ha szolgálatot, állj be hozzám, megfogadlak kondásnak.

Még jól meg sem nyugodhatott Jankó, kezére adtak száz darab disznót. Azt mondta neki a király:

- No, Jankó, itt van száz darab disznó, hanem azt megmondom neked, nehogy az ólomerdőbe hajtsd, mert szörnyű halálnak halálával halsz meg ott.

Hiszen Jankónak sem kellett egyebet hallani, egyenesen az ólomerdőbe hajtotta a disznókat, hadd lám, mi van ott. Bemegy az ólomerdőbe, a disznókat ott elcsapja, hadd járjanak, amerre tetszik. Ő meg leült egy fa alá, tüzet rakott, volt egy darabka szalonnája, s elkezdette sütni.

Hát egyszer jön nagy dérrel-dúrral a hétfejű sárkány, nagyot kiált:

- Hé, emberizink, hogy mered pusztítani az én erdőmet?!

Mondja Jankó:

- Ne hepciáskodjék kend, hanem üljön ide a tűz mellé, süssön szalonnát kend is!

- De ilyen-olyan teremtetted, majd sütök én neked szalonnát! - s nekiszaladt Jankónak, kitétotta mind a hét száját, hogy szerteszaggassa.

- Úgy-e?! - mondta Jankó. - Hiszen mindjárt becsültre tanítlak én! - s olyat húzott a pálcával a sárkányra, hogy egyszeribe leszakadt mind a hét feje.

Nézi, vizsgálja a sárkány fejét, s a hetedikben egy nagy kulcsot talált.

Mondja Jankó magában: Hiszen ha itt kulcs van, akkor itt valahol ház is van. Elindul az erdőben, néz erre, néz arra, még egy jó hajításnyira sem ment, hát előtte áll egy rengeteg nagy ólomvár. Próbálja a kulcsot, szépen beletalál a vár kapujába, kinyitja, bemegy, végigsétál a szobákon. Az egyikben talál egy ólombokrétát, s azt mindjárt a kalapjára tűzi, aztán kimegy az udvarra, ott talál egy kutat, belenéz, s hát abban egy ólomparipa lóg fejjel lefelé. Megszólal a paripa:

- Isten hozott, Kondás Jankó, édes gazdám, üss rám a pálcáddal, s bizony nem bánod meg!

Jankó szépen meglegyinti a ló farát, s az abban a pillanatban kiugrik a kútból.

- Köszönöm, Kondás Jankó, hogy megszabadítottál, nesze itt van a kantárom, tedd el, s ha valamikor szükség lesz rám, csak rázintsd meg. De addig el ne menj innét, csináltass az udvari szabóval egy ólomruhát, akkorát, hogy egy dióba beleférjen, s azt tedd a fülembe.

Csináltatott Jankó mindjárt ólomruhát, beletette egy dióba, a diót beledugta a ló fülébe, s azzal a lovat szépen bekötötte az istállóba. Aztán továbbmegy, jár-kel az udvaron, betéved a disznóólba, hát ott van száz darab disznó, a király régi kondásával. A hétfejű sárkány zárta ide. Kieresztette a kondást, a disznókat, aztán fölment a palotába, ott egy kád ólompénzt méretett a kondásnak, s mondta neki:

- Eredj, öcsém, isten hírével, amerre a szemed lát.

Elmegy a kondás nagy örömmel, Jankó meg a száz darab disznót kitereli a várból az erdőbe, a másik százhoz csapja, s úgy hajtotta haza a kétszáz disznót. A király már kint állt az ajtóban, úgy várta Jankót, s olvasta egyenként a disznókat, hadd lám, hogy vagy egy nem veszett-e el.

Dehogy veszett, kétszáz volt a száz helyett. Örült is a király, de nagyon, s mondta nagy örömeiben Jankónak:

- No, fiam, Jankó, megengedem, hogy az inasokkal vacsorálj.

- Nem eszem én senki fiával - mondta Jankó -, adják külön az én vacsorámat.

Jól van, kiadják neki a vacsorát külön. Hanem a legidősebb királykisasszony észrevette az ólombokrétát, odasompolygott Jankóhoz, s kérte szépen:

- Jankó, add nekem ezt a bokrétát!

- Nem adom én - mondta Jankó -, szerezzén magának a kisasszony.

De addig kért, addig könyörgött, s olyan szépen, hogy Jankó mégis odaadta a bokrétát.

Másnap, mikor Jankó kieresztette a disznókat, a király erősen meghagyta neki, nehogy az ezüsterdőbe menjen. De beszélhetett a király, Jankó egyenest az ezüsterdőbe hajtotta a disznókat, ott elcsapta, hadd menjenek, amerre tetszik, leült egy ezüstfa alá, szalonnát vett elé, nagy tüzet rakott, s úgy sütögette.

Hát egyszer jön a tizennégy fejű sárkány, s rákiált nagy mérgesen:

- Hogy mersz az erdőmben járni?! Most vége az életednek!

Jankó ennek is eleget mondotta szép szóval, hogy üljön le a tűz mellé, jobb, ha ő is szalonnát süt, de a sárkány még mérgesebb lett, Jankónak rontott:

- No ilyen-olyan adta, majd eszek én veled szalonnát!

De többet aztán egy kukkot sem szólt, mert Jankó úgy odalegyintett a pálcájával, hogy a sárkánynak mind a tizennégy feje leesett. Akkor aztán rendre nézte mind a tizennégy fejét, hátha itt is talál valamit. Az ám, talált is egy ezüstkulcsot.

„No, ez bizonyosan az ezüstvár kulcsa lesz” - mondja Jankó magában, s elindult, hogy megkeresse az ezüstvárat.

Megy, mendegél erre-arra, s egyszerre csak rátalál az ezüstvárra, próbálja a kulcsot, hát jól talál a kapuba. Bemegy a várba, végigjárja a szobákat, egy asztalon talál egy ezüstbokrétát, a kalapjába dugja, aztán kiment az udvarra, ennek is a közepén volt egy kút, belenéz, s hát egy ezüstparipa lóg, fejjel lefelé.

Megszólal az ezüstparipa is:

- Isten hozott, Kondás Jankó, kedves gazdám! Űss rám a pálcáddal, bizony nem bánod meg.

Jankó ráütött az ezüstitő farára, a ló egyszeriben kiugrott, s nekiadta a kantárját. Azt mondta az ezüstparipa:

- Vigyázz jól erre a kantárra, s ha szükséged lesz rám, csak rázintsd meg! Van itt egy udvari szabó, avval csináltass magadnak egy ezüstruhát, de olyat, hogy egy dióba beleférjen, s azt a diót dugd a fülembe.

Úgy tett Jankó, ahogy a paripa tanácsolta, aztán benézett a disznóólba, s hát ott is volt száz disznó a kondással, ez is a királyé volt. Kieresztette ezt a száz disznót is, a kondásnak méretett egy kád ezüstpénzt, s elküldte, hadd menjen, amerre a szeme lát. Ő pedig a száz disznót kiterelte az erdőbe, s estére háromszáz disznót hajtott haza.

A király most is ott állt a kapuban, várta Jankót. Számlálta egyenként a disznókat, majd megölte a csudálkozás, mikor kétszáz helyett háromszázat számlált.

- No, Jankó - mondotta a király -, még ilyen kondásom nem volt világon való életemben, megengedem, hogy a vezéreimmal vacsorázzál.

- Nem vacsorázom én senki fiával - mondotta Jankó. - Adják ki az én vacsorámat külön.

Hát jól van, kiadták a vacsoráját külön, de mikor éppen vacsorázott, hozzá sompolygott a középső királykisasszony, s kérte:

- Jankó, add nekem az ezüstbokrétádat!

- Nem adom én - mondotta Jankó -, szerezzon a kisasszony, ha ezüstbokréta kell.

De addig kérte, s olyan szépen kérte, hogy mégiscsak odaadta.

Másnap reggel megint kihajtja Jankó a disznócsordát, s a király most azt mondta neki, hogy mindenüvé mehet, csak az aranyerdőbe ne menjen, mert ott hagyja a fogát.

„Hiszen majd meglátom” - gondolta magában Jankó, s egyenesen az arany erdőbe hajtotta a disznókat.

Na, ott éppen úgy járt, mint az ólomerdőben s az ezüsterdőben. Csakhogy az aranyerdőben huszonnégy fejű sárkány lakott, annak vágta le mind a huszonnégy fejét. Az arany várban aranybokrétát talált, a vár kútjában aranyszőrű paripát, s az aranykantárt adott neki. Ott is talált száz disznót, azt is kiterelte a várból, s estére négyszáz disznót hajtott haza.

Hej, uramteremtőm, megörült a király. Mondta Jankónak:

- No, Jankó fiam, megengedem, hogy este velünk vacsorázz.

- Nem vacsorázok én senkivel, felséges királyom, adják az én vacsorámat külön.

Kiadják a vacsoráját külön, de a kicsi királykisasszony meglátta kalapjában az aranybokrétát. Jankóhoz ment, elkezdte cirókálni-morókálni, s Jankó egy szóval sem mondotta, hogy nem adja oda. Kivette a kalapjából a bokrétát, s szépen a kicsi királykisasszony kezébe tette.

Negyednap, amikor Jankó éppen indulóban volt a disznókkal, hallja, hogy a király kihirdette az egész országban, hogy férjhez akarja adni a három leányát. Egy magas fának a tetejére kitűzetett három bokrétát, s kihirdették, hogy azé a három legényé a három királykisasszony, aki a lovával felugrat, s a bokrétát lekapja.

Hej, uramteremtőm, jöttek mindenféle hercegek, grófok, bárók, válogatott cigánylegények szerencsét próbálni, de a fának fele magasságára sem tudott egy sem ugratni.

„Hiszen majd felugratok én!” - gondolta magában Jankó. Megrázta az ólomkantárt, egyszeriben ott termett az ólomparipa, felöltötte az ólomruhát, bevágat a király udvarába, s egy ugrásra lekapja a legidősebb királykisasszony bokrétáját.

Bezzeg örült a legidősebb királykisasszony, hogy neki már van mátkája. De nem sokáig tartott az öröme, mert Jankó úgy elvágatott a bokrétával, mint a sebes szél. Akkor megrázintotta az ezüstkantárt, s jött az ezüstparipa, másodszor is bevágatott a király udvarába, s egy ugrással lekapta a középső királykisasszony bokrétáját.

Hiszen lett erre nagy öröm, de lett a nagy öröme mindjárt nagy szomorúság, mert az ezüstruha vitéz is egy szempillantás alatt eltűnt a szemük elől, mintha a föld nyelte volna el.

Hanem egy perc, kettő még bele sem telt, Jankó megint ott termett a király udvarában, de most az aranyszőrű paripán, egy ugrással lekapta a kicsi királykisasszony bokrétáját, s azzal, hopp, elnyargalt.

Bezzeg volt sírás-rívás, sírt a három királykisasszony, mint a záporosó, ím, mind a hármuk bokrétáját elvitte egy-egy vitéz, s most már sem bokréta, sem vőlegény. Mondta a király:

- Ne sírjatok, édes leányaim! Van itt az udvarban királyfi s herceg elég, válasszatok közülük kedvetek szerint valót. Nesztek, adok nektek egy-egy aranyalmát, dobjátok annak, aki nektek tetszik, az lesz az uratok.

A két idősebb királykisasszony csak egy kicsit körültekintett, s mindjárt odadobta egy-egy királyfinak. Hanem a kicsi királykisasszony nem dobta senkinek.

- Hát mit akarsz?! - kérdezte a király nagy mérgesen. - Talán bizony több legényt hívassak?

- Csak hívasson, édesapám, mert nincs itt, akinek én az aranyalmát dobnám.

Eléhívatják mind az udvarbéli legényeket, de egynek sem dobta az aranyalmát a királykisasszony. Csak Kondás Jankó nem volt köztük.

- Hívjátok elé Kondás Jankót! - kiáltott a király.

Szaladnak az inasok Kondás Jankóért, mondják, hogy hívatja a király. De Jankó azt üzenve, hogy addig nem megy, míg minden disznó mellé egy embert nem állít a király, mert ő a disznókat nem hagyja őrizetlen.

Mit volt mit tenni, küldött a király négyszáz embert a négyszáz disznó mellé. Akkor aztán Kondás Jankó megrázintotta az aranykantárt, felöltözött aranyruhába, s aranyszőrű paripán bevágatott a király udvarába. Ott volt a kalapjában a három királykisasszony három bokrétája is.

- Itt vagyok, felséges királyom - jelentette magát Kondás Jankó. De abban a pillanatban már repült is az aranyalma Jankó felé.

- Na, Jankó - mondotta a király -, országot-világot bejártam, de még hozzád hasonlatos legényt nem láttam. Isten neki, neked adom a leányomat s vele az egész királyságomat.

Egyszeriben hívtak három papot, s megeresztették minden hordóban a csapot. Volt hejehuja, lakodalom, amilyen még nem volt sem ezen, sem a más világon.

Itt a vége, fuss el véle!

TRÉFÁS MESÉK

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az üveghegyeken is túl, ahol a kis kurta farkú malac túr, volt egyszer egy ember. Ennek az embernek három fia volt. A legidősebbet hívták Gyűszűnek, a középsőt Fésűnek s a legkisebbet Haddelnek.

Mondja egyszer az ember Gyűszűnek:

- Eredj, fiam, menj el országot-világot látni, tanulj valamit.

Elment Gyűszű, oda volt egy álló esztendeig, bejárt országot-világot, sok mindent látott, de hogy mit látott, mit nem látott, arról én nem mesélek. Elég az hozzá, hogy egy esztendő múlva visszakérült az apja házához. Amint Gyűszű hazajött, mondta az ember a középső fiának:

- No, édes fiam, Fésű, most már menj el te is, láss országot-világot, ne maradj hátrább a bátyádnál.

Elment Fésű is, bejárt országot-világot, jártában-keltében sok mindent látott. De hogy mit látott, mit nem látott, arról semmit sem mesélt, én sem mesélek nektek. Elég az, hogy egy esztendő múlva visszakérült, s akkor az ember mondotta a legkisebb fiának - annak a... hogy is hívják, no... ejnye, nem jut eszembe a neve...

(Valaki a hallgatók közül közbeszól: Haddel.)

- No jó, hát akkor elhagyom.

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy süket, egy vak és egy kopasz fejű ember. Ezek hárman nagy erős barátságban éltek, mindig együtt jártak-keltek. Amint egyszer mennek, mendegélnek rengeteg erdőn keresztül, megszólal a süket ember:

- Hallgassatok csak, valamit hallok, bizonyosan útonállók!

Megszólal a vak is:

- Azám, nézzétek, én valamit látok.

Nagyot kiált erre a kopasz ember:

- Uccu, bizony szaladjunk, hadd lobogjon a hajunk!

AZ ŐZHÚS

Mondok egy mesét, kiből okulhat minden pörlekedő. Ment, mendegélt a szórdisznó rengeteg erdőben, pataknak a mentén, s találkozott az őzzel. Már jó messziről kiáltott a szórdisznó:

- Szervusz, testvér, hogy vág a bajusz?!

- Jól vág, jól - felelt az őz -, de hogy mersz te énvelem így beszélni, hé?

- Na már, testvér, vagyok én olyan legény, mint te. Nem teszel te olyat, hogy utánad ne csináljam.

Ej, megmérgeződik az őz, hogy egy macskabéka teremtés ilyen kicsibe veszi őt.

- Hát jere ki velem versenyfutásra! Menjünk ki elébb eme hegy tetejére, s amelyik hamarabb visszafut a patakhoz, annak a másik egész életére legyen hűséges szolgája.

- Itt a kezem, nem disznóláb! - rikkantott a szórdisznó, s azzal fölment a hegy tetejére.

Ahogy fölértek, az őz - uccu neki, vesd el magad! - nekifutamodott a lejtőnek, mintha csak a szemét vették volna ki; a szórdisznó pedig szépen összezsugorodott, s úgy hengergőzött utána nagy messziről. Hej, de bezzeg megjárta az őz a nagy sietséggel. Mikor épp a patakhoz ért, keresztülesett a fején, nyakát szegte, s mindjárt szörnyű halált halt. Nagy későre ért be a szórdisznó, egy kicsit mintha sajnálta volna is az őzet, de hamar megvigasztalódott, nekiállott a húsának, és jóllakott belőle. Olyan élete volt, hogy még a királlyal se cserélt volna. Evett, aludt, s meg sem moccant az őz húsa mellől.

Teltek-múltak a napok, s még mindig annyi volt az őz húsából, hogy félesztendőre is elég lett volna kicsi szórdisznónak. Egyszer azonban odaállít egy kiéhezett róka, s köszönti:

- Adjon isten, szórdisznó!

- Adjon isten, ami nincs, róka koma!

- Én már eleget kértem, de nem ad - kesergett a róka -, hanem látom, szórdisznó barátom, hogy neked több van a soknál, adj belőle.

A szórdisznónak jó szíve volt, adott a róka komának annyi húst, amennyi csak belefért. Róka komának úgy megtetszett az első ebéd, hogy ott felejtette magát három napra a szórdisznónál, s nem is akart elmenni a nyakáról. A harmadik nap már nem állhatta meg szó nélkül a szórdisznó.

- Róka koma, tovább egy házzal, mert mindjárt egy betevő falás sem marad nekem. Pedig ez a hús becsületes keresményem.

- Már akár becsületes, akár nem - toppantott az erőre jött róka -, nem megyek én innét! Hanem tudod mit, szórdisznócskám, osszuk kétfelé, ami még van.

Mit volt mit tenni: a szórdisznó beleegyezett az osztásba. A róka tüstént neki is fogott az osztásnak, de a húst nem két-, hanem háromfelé osztotta.

- Hát ez miféle dolog, róka koma, hiszen ketten vagyunk. Nem jól van ez így!

- Dehogy nincs jól. Ez az első adag a enyém, a másik engem illet, a harmadik pedig nekem dukál.

- Hát nekem mi dukál?

- Mondtam már! Nem érted?! Az első adag az enyém, a második engem illet, a harmadik nekem dukál.

- Ugyan, úgy-e? Majd meglátjuk! Megyünk a törvénybíró elé igazságért!

Elindultak a törvénybíró elé. Estére beértek egy faluba. Amint mennek, a szórdisznó egy tyúkól előtt kaptányt* lát, s azt mondja:

- No, róka koma, itt a törvényszék. Aki ennek az ajtaján baj nélkül keresztülmegy, azé lesz az őzhús.

A róka beleegyezett, s a szórdisznót előretuszkolta. Ez szépen összezsugorodott, s úgy átment, hogy semmi baja sem lett. Utána a róka, de ő már nem fért át, s a farkánál fogvást odacsípte a kaptány.

A szórdisznó visszament az erdőbe, a róka pedig ott maradt. Jön ki reggel a gazda, s már messziről kiáltja nagy örömeződéssel:

- Ahá! Tyúkhús kellett volna, úgy-e?! - Azzal elévett egy mogyorófa pálcát, s félholtra verte a rókát. Közbe mind azt kiabálta:

- Nesze, tyúkhús, ez a tied, ez téged illet, ez neked dukál!

Azt hitte a gazda, hogy már meg is döglött a róka, s ott hagyta, hadd ériék* meg jól a nyúzás-ra. De a róka föleszénkedett, összeszedte az erejét, kiszabadult a kaptányból, s visszavánszorgott az erdőbe.

Kérdi a szórdisznó, mikor meglátja a rókát:

- Hát, koma, mit mondott a törvény?

- Azt, hogy egész reggelig két vas közt tartott, reggel pedig jött a törvénybíró, s félholtra vert. De már most csakugyan igazságosan osztom el a húst - fogadkozott a róka.

Hanem - kakas csípje meg a ravasz máját - most is csak háromfelé osztotta az őzhúst.

Megint csak törvényre kellett, hogy menjenek. Ahogy mentek, egy farkasveremre találtak, s a szórdisznó azt mondta:

- Ez is törvényszék, koma, aki ennek a tetején keresztül tud menni, azé lesz az őzhús.

A szórdisznó könnyen áthöngörgött, de a rókát nem bírta meg a gyöngye leveles ág, s bele-suppan a verembe. Reggel ott találták az emberek, s félholtra verték. Nagy későre eszénkedett föl, s visszavánszorgott a szórdisznóhoz, de a ravasz rókát a kétszeri csúfujlás sem tudta megjavítani, megint csak háromfelé osztotta az őzhúst.

Harmadszor is törvényre mentek, de míg odajártak, arra vetődött egy farkas, s ez az őzhúst mind egy falásig megette. Mikor a szórdisznó s a róka visszatért a törvényről: szemük-szájuk koppant. Egy porcogó csont nem sok, annyit sem találtak.

KUTYA, MACSKA, EGÉR

Volt idő, gyermekek, mikor a kutya és a macska közt nagy volt a barátság. De ez csakugyan régen volt, még a világ teremtésekor.

Mikor az Úristen a világot teremtette, akkor a macska ette a szilvát, a kutya is a gombát. De később a macska erősen beleunt a szilvába. Megy a kutyához, s mondja:

- Komám, én erősen meguntam a szilvát, bizonyosan te is meguntad a gombát, cseréljünk!

- Én nem bánom - mondotta a kutya -, mert szó, ami szó, én is meguntam a gombát, jól van, cseréljünk. Hanem azt előre megmondom, úgy egyél ezentúl szilvát, hogy ha rajtakaplak, megöllek.

Hát a macska csakugyan nem is evett azóta szilvát, nem eszik ma sem. Azonképpen a kutya sem eszik gombát. Emiatt nem is veszték volna össze soha, hanem egyszer a kutya eladta a házát, arról írást kapott, s nem tudta, hová tegye.

Szaladott ehhez az állathoz is, ahhoz az állathoz is, kérte ezt is, kérte azt is, hogy tegyék el az írását, nehogy valamiképpen elvesszen.

De az összes állatok között sem akadt egy, amelyik az írást elfogadta volna. Akkor a kutya elmegy a macskához:

- Macska komám, vedd át ezt az írást, s őrizd meg, míg nekem is lesz házam.

- Jó szívvel - mondotta a macska -, hogyne őrizném! - Elvette az írást, s aztán felszúrta a mestergerendába.

Telik-múlik az idő, a kutyának szüksége lett az írásra, szalad a macskához:

- Ide a írást, macska koma, van már nekem is házam.

Fölszalad a macska a mestergerendára, kiveszi az írást onnét, leszalad, odaadja a kutyának, nézi a kutya kívül-belül, mindenfelől, s hát uramteremtőm, egy szó nem sok, annyit sem tudott leolvasni róla, pedig végigjárta az iskolákat, volt még külső országban is. De hiába, az egér összerágta a papirost.

Megmérgeződik a kutya, jól pofon nyalja erről is, arról is a macskát, s megfenyegeti:

- No, megállj, macska, nem vigyáztál az írásomra, amíg élek, mindig üldözlek, nem hagyok neked békét!

De szalad a macska is az egérhez, nyakon csípi, pofon nyalja erről is, arról is, s megfenyegeti:

- No, megállj, egér, összerágtad az írást, de többet nem is lesz nyugodalmad tőlem! Ahol látlak, ott foglak el, s megeszlek - és mindjárt meg is ette az egeret.

Azóta üldözi a kutya a macskát, a macska meg az egeret.

SZÓMAGYARÁZÓ

agyal - elagyabugyál, elver

almárium - rakodós, fiókos szekrény

ántivilág - régi világ, emberemlékezet előtti

asztag - a learatott, kétébe kötött gabonarakás, szalmakazal

átalvető - vállon hordott, kétrészes, elől-hátul lecsüngő tarisznya

bakarasznai emberke - kicsi ember, kis arasznyi

beorzkodik - belopózik

bódorog - elkóborol, lödörög

bogárik, elbogárzott - elkódorog, elfut a marha, amikor csípi a legyek

búcsálódik - töpreng, búslakodik

burkus - a mesében gazdag néphez tartozó, porosz vagy német ember, rendszerint király

Cerberus - az alvilágot őrző kutya a görög mitológiában, fenevad

cobók - cubák, sült szárnyas combja

csást hóból, hóbélit csából - fordítva befogott ökrök

csép - rúd, amellyel a szemtermést verik ki

csergettyű - kereplő

csizmadiatallér - négykrajcáros rézpénz

csongolyodik - köpenybe burkolózik

csóré - csupasz, meztelen

csóva, egy csóvara - útjelzőül vagy madárijesztőül póznára kötött szalma

csutak - levágott fatuskó

dádé - apa, cigány nyelven

dikhec - „hadd lám” cigányul

dobrokol - (ló)dobog

duvaszt - dönt, rombol

egész-vágás szekér - szénásszekér

egzaminál - vizsgáztat

ehül, megehül - megéhezik

elegyezik - megegyezik

emberízink - semmi, haszontalan ember

erdől - a nyakán lóg, alkalmatlankodik

esekedik - vágyakozik

eszénkedik - magához tér

évelődik - töpreng, emészti magát

fáin, fáintos - finom, finomkódó, pontos

félpénz - a fele, a szokásosnál kevesebb értékű pénz

félvágás szekér - fahordó szekér

fenyővíz - borókából készült pálinka, leginkább a Székelyföldön kedvelt

fertály - negyed, űrmérték, földmérték, negyedóra

filagória - lugas

fonják a kertet - a kert szó kerítést is jelent; a földbe vert karót fonják be vesszővel, rőzsével

font (hús) - régi súlymérték (kb. fél kiló hús)

fundamentumkő - alapkö

gádor - a pincelejáró felső fokai fölé épített tető

garádics - lépcső, lépcsőfok

gléda - sor, katonaságnál arcvonal

gömböc - disznósajt

grácia - kegyelem

griffmadár - mesebeli, ragadozó, keselyűféle madár

guzsaly - a fonásra előkészített len, kender talpas tartórúdja

gvárdián - szerzetes (pl. ferences rendi), házfőnök

Hencidától Boncidáig - meseszófordulat (Hencida Bihar megyében van, Boncida Kolozsvár környékén)

hibádzik - hiányzik

híu - padlás

hülepedik - lassan-lassan kihűl

iskátulya (skatulya) - doboz

istrázsa (strázsa) - őr

iszánkodik - csúszkál

icce - régi űrmérték, kb. 0,85 l

izink - száraz takarmányféle törmeléke, amit már a jószág sem eszik meg

jósfa - olyan mesebeli fa, melynél a belevágott kés színe változása megmutatja, hogy éle-e, hal-e a távol lévő családtag, más változatokban: teljesíti az alatta ülők kívánságait.

kajtár - torkos

kalán - kanál

kaliba - sebtében összetákolt kis kunyhó

kandi - kíváncsi, leskelődő

kaptány - kisebb állat fogására való rugós csapda

karikás ágy - kerek gyerekágy, melyet a felnőttek ágya alá toltak

kasár - a juhok karámja

kergeteges - kergebetegségben szenvedő juh

királybíró - a XV. századtól az erdélyi szász és székely kerületek fő tisztségviselője

kopjányira - kb. két méterre (kopja: 2 m hosszú lándzsaszerű dobó, döfő fegyver)

kontignáció - emelet

köböl - régi űrmérték, kb. 94 liter

köpül - tejből, tejszínből rázogatással vajat készít

kötélverő - a kötelek készítő iparos

kurátor - a protestáns egyházközség gondnoka

kurrentáltat - kerestet

kút köble - a kút belső falazata

lájbi - mellény

lájbizseb - mellényzseb

lappancsajtó - csapóajtó

laskát serít - tésztát kinyújt

mágikus - a népi hitvilágbeli bűvös szertartások, szokások, eszközök összefoglaló kifejezése, mágiás könyv: varázslatokat tartalmazó könyv

mar - a ló nyakszirtje, a lapocka fölött kidomborodó rész

marjul (megmarjul) - kificamodik

messzely - régi űrmérték, kb. 3 deciliter

minuta - perc

miszlik - diribdarab, apróra vágott

mondér (ezüstmondéros) - katonai öltözet, egyenruha, itt: díszes ezüstruha

móré - cigány és román eredetű szó, cigány férfiak megszólítása

nyújtópad - ravatal

obsitos - leszerelt katona

ón - puha fém, némely helyen az ólmot is így nevezik

orozkodik - oson (beorozkodik - lopódzik)

öl - régi hosszmérték, kb. 1,9 méter

összeduvad - összedől

padlóig rúgta fel a malomkövet - némely vidékeken a padlást padlónak nevezik

pardon és grácia - bocsánat és kegyelem

pezderkedik - ellenszegül, berzenkedik, kakaskodik

pint - régi űrmérték, kb. 1,5 liter

poltúra - régi apróság, fillér

portéka - áru

pozdorja - a kender és a len kórójának hulladéka

prücsök, trücsök - kisgyerekre mondják kedveskedve

purde - cigánygyerek, csupasz, mezítelen

rác - régen a Magyarországon élő szerbeket, horvátokat hívták így

rajkó - tréfásan: cigánygyerek

regement, regiment - sereg, csapat, ezred

repöstöl - repdes, röpköd

rőf - régi hosszmérték, kb. 77 cm

rőköl - sír, bögve, kis szünetekkel

sajtár - kisebb dézsa

serít - tésztát nyújt

silbak - ör

sindevész - csenevész

sing - régi hosszmérték, kb. 60 centiméter

strázsa (istrázsa) - ör

suttint, megsuttint - sűg

széhlázi - kelekótya, megbízhatatlan

széphistória - a 15-16. században keletkezett, sokszor dallammal előadott verses elbeszélés

szetemnyi - csöppnyi

szőrdisznó - sündisznó

tálentom - tehetség

tallér - régi ezüstpénz

tapló - tűzgűjtásra használt gyúlékony anyag (taplógomba), ütés tapló - egyszeri tűzcsiholásra való

tülok - tehén, ökör szarva, tülökvár - a szarvakból épített vár

tromf - adu, a kártyajátékban az a szín, amely egy-egy játszmában a többit üti

ügyibevaló - ügyes

Vacsoracsillag - Esthajnalcsillag, a Vénusz bolygó

választóvíz - salétromsav

váltott gyermek - a néphit szerint valamilyen rosszindulatú, természetfölötti lény saját „torz” gyermekét titkon kicseréli, és elviszi az „igazit”

vasderes - sötétszürke ló

véka - régi űrmérték, mérésre szolgáló edény

vékás föld - amelybe egy véka búzát vetnek

vereskakas - tűz

vérrel harmatozó vasfű - a néphit szerint minden zárat kinyit, esetleg láthatatlanná is tesz

vikotálódik - vitatkozik, kötekedik